

Stack 6
Reserve

PROPERTY OF THE

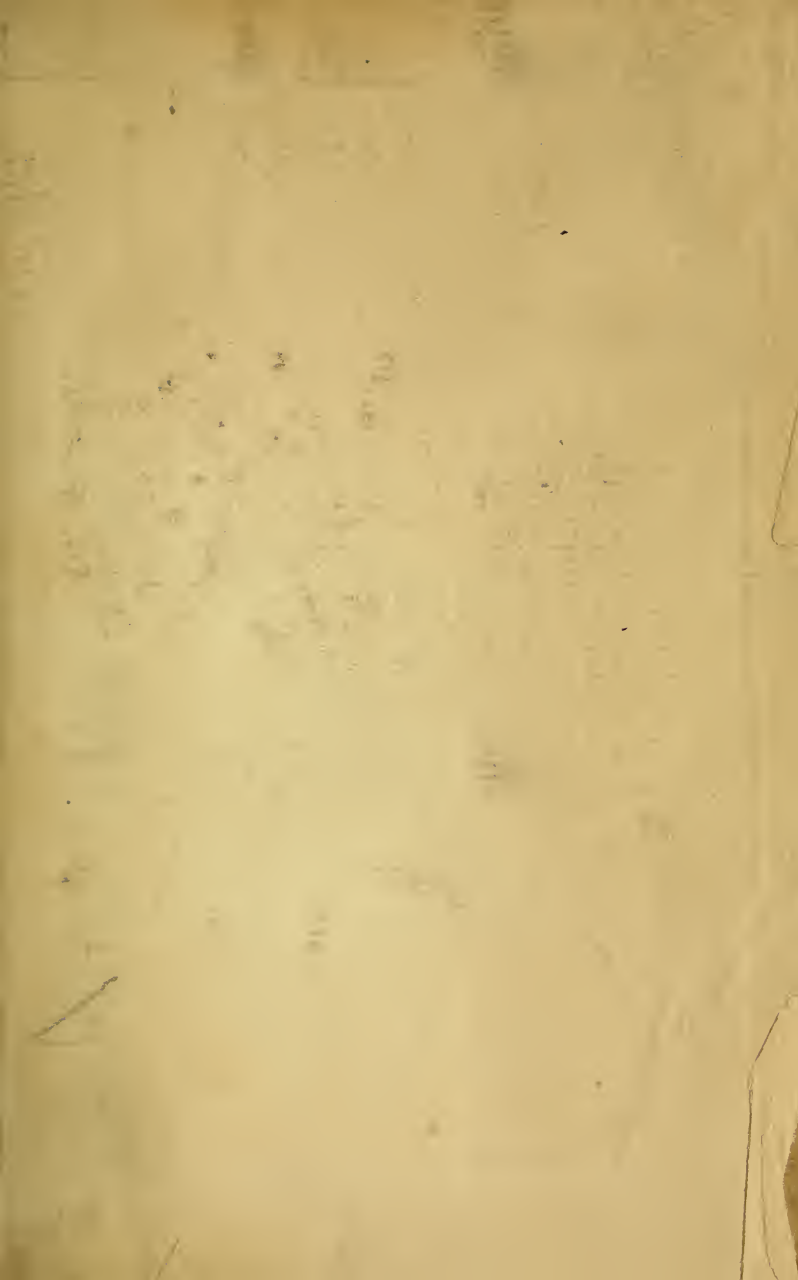
Shelf No.

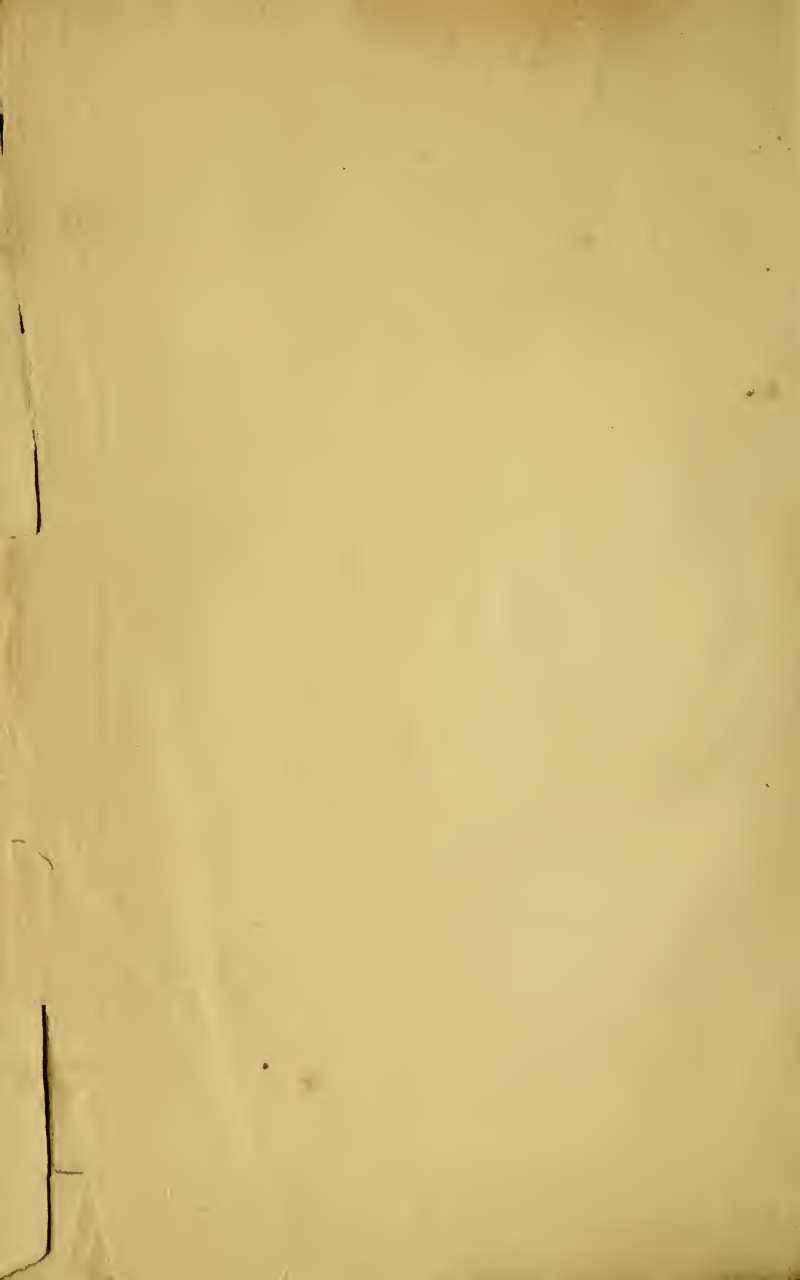
7609.162

Stack
V6

From the Bates Fund.

Hen: Philly
Edward Philley Libarius

IOANNIS VVIERI
DE
PRAESTIGIIS

DÆMONVM, ET INCAN-
tationibus ac ueneficijs Li-
bris sex, aucti & reco-
gniti.

Accessit Rerum & verborum copio-
sus INDEX.

Cum Cæs. Maiest. gratia & pri-
uilegio.

BASILEAE, EX OFFI-
cina Oporiniana. 1568.

7609-162

U.S. DEPT. OF AGRICULTURE
Bureau of Plant Industry

March 2, 1904

U.S. DEPT. OF AGRICULTURE
Bureau of Plant Industry

ILLVSTRISSIMO AT-
 QUE EXCELLENTISSIMO PRIN-
 cipi ac Domino, D. Gulielmo Cluiæ, Iu-
 liæ & Mont. Duci, Comiti Marchiæ ac
 Rauesburgi, Domino in Rauestein, &c.
 suo Domino Clementissimo perpetuam in
 Christo I E S V felicitatem precatur
 IOANNES VVIERVS

MEDICVS:

N tam pernicioſa uarietate ſanati-
 carum & peſtilentium opinionum;
 quibus hoc æuo miſerè orbem cõcu-
 tit Chriſtianum Satan, non mini-
 mum eam momenti eſſe ſentio. Prin-
 ceptiſſime: quam idem ille uelut perditissi-
 mum ſeminarium, mentibus hominum inſeuit in-
 cantamentorum nomine. Et ſi enim multifariam
 in religionis noſtræ controuerſijs, uel ob diuerſos ce-
 remoniarum ritus, non aequè intellecta Scripturæ
 loca, animi diſtrahantur, ſententiæq; uariant facies
 ſubdente antiquo ſerpente: non tamen inde tam
 deploranda ſubſequitur calamitas, quàm ex ſemel
 imbibita, ipſius inſtinctu, perſuaſione de eo mali
 genere, quod hominibus & beſtijs citra ueneni uel
 propinationem uel applicationem, inferre credun-
 tur quedam dementata anus, quas Lamias uel ſa-
 gas nuncupant. Licet enim ex prioribus quidem
 diſceptationes hinc inde oriantur diuerſæ uel pro
 hominum affectu, uel prout cuilibet ſua ſatiſface

Controuerſiæ
 de religionis

Rom. 14. *re mens uidetur, aut pro talenti à Deo donati pondere & qualitate: tamen momenti tantum ea scapius non habebunt, ut aut animæ salutem aliquo attingant modo, aut etiam amicitias omnino turberent, uel dissuant. At quàm execrabilem à Deo alienationem, quàm coniunctam cum demone necessitudinem, quanta inter proximos odia, quàm rixosas uicinarum factiones, quas rusticorum similtates, quæ urbium dissidia, quàm frequentes insontium cades parente tragædo diabolo, gignat fecundissima illa calamitatum mater, opinio nimirum concepta de Lamiarum maleficij (non inquam ueneficij) prodigiosa potestate, quotidiana docet experientia. Et quum pauci sint morbi, quorum causas ad Lamiarum opus non referat, peruersè in religione Christiana institutum uulgus: uix alius hominum ordo comperitur, cui uniuersum hoc impietatis negotium penitus sit notum, & iustior de hoc actionem instituendi occasio incumbat, quàm medicorum: quorum eo incredulitatis genere ita turbantur animi, & aures reduntur, ut nihil in ijs aquè concrepet apud egrotos, quàm mordax illa falsaq; innocentium muliercularum de inflicto eiusmodi malo criminatio.*

Causa scribendi.

Quam Camarinam aliquandiu non tam uirulentum expirantem fœtorem, cum paulatim sana ex Dei uerbo institutione prorsum interituram spes esset, eam denuò grauius moueri, ut contagionis uirus iam multò longius latiusq; cum plurimorum perniciæ, procellarum spiritu horribiliter afflante, ex-

te, exhalet, quàm haëtenus unquam, indies magis ac magis sentio. Tanta uigilantia quamcunque obseruat occasionem ueterator ille, somnolenter huius artes permittentibus ijs, quorum intererat die noctuq; doctrinae Euangelicae machinis, ipsius propugnacula concutere, funditusq; euertere.

Dum itaque ad grauem hanc impietatem silentio conuinent Theologi pleriq; omnes: dum opinio- num falsitatem in morborum causis, eorumq; im- pijs curationibus tolerant Medici: dum senten- tias ex persuasione, longa annorum serie & præ- scriptione non tam ratione discussa, quàm præiu- dicio quodam citra contradictionem usurpata, hic pronunciant Iurisconsulti: dum denique nemi- nem audiam, qui mortalium misertus, aut totum hunc Labyrinthum nobis aperuerit, aut saltem exitiali medendo uulneri manum admouerit: ope- ra mihi præcium facturum uidebar, si ego uelut κολοῖος ἐν ταῖς μέσαις, garritu saltem alijs ueter- num excuterem: & arduam hanc rem, qua no- stre religioni Christianæ summa fit contumelia, altius perscrutandi, discutiendiq; qualemcunque ansam fusiori oratione & quantulacunque de- monstratione subministrarem. Etsi non eram ne-

scius, prauæ opinionis sine ratione pertinaciam, inexpiabilem esse tincturam, & quæ elui neque-

Praua opi-
nio, in expia-
bilis tinctu-
ra.

at, ut scitè à Galeno nostro scribitur, his uerbis: ἐστὶ δὲ ἡ δερμία βαφὴ δόξοποιός οὕτως, ὡς τὸ τοῦ αἵματος λογισμὸς πρὸς τὰ μοχθηρὰ δόγματα πά- ρει. & γὰρ ἐστὶ μεταπείσαι τὰς αὐτοῖς ἐντραφέν-

τας. Sic enim educatos, ad resipiscētiā aut ueritatis frugem non posse reduci arbitratur. Tam non facile est, nouam rem ad communē hominum mentem & assensum accommodare.

Nec tamen hoc meum institutum quisquam calumniabitur, quasi nimis Suffenus, minusq; tenuitatis meae conscius, quicquam prae alijs intelligere, aut posse, mihi temerē praeſumam. Quā sit mihi curta supellex, probē noui, & me certius nemo: atque hoc scio, quod nescio. Nemini hīc praeiudicatur. Accedunt quotidiana medicationes, & profectioes assidue, quae certē ferias eiusmodi lucubrationibus sedulo donandas mihi praeſcripſerunt: ut hoc nomine superioribus uenationibus Hambachi institutis, dum tuae Cels. atq; eiusdem illustri generosaeq; soboli ex officio inseruirem, huic potissimum studio uacauerim.

Complures igitur alios infinitis partibus longē meam hanc infantiam superare potuisse & posse etiamnum penitiorē ueritatis inquisitione oratione luculentiorē, & demonstratione euidentiorē, magisq; neruosa, cum ob ingenij acumen, ac doctrinae excellentiam, tum uerō maximē propter amplioris ocij accessionem, non modo libenter & ingenuē agnosco, sed quoq; palam liberē profiteor. At interea ieiuno meo scripto felicia illa ingenia prouocatum iri sperare uolo, ut uel dicendo, me rectius erudiāt, qui eiusmodi collationum solet esse fructus: uel, tacendo meā hanc sententiā ab inolita religioso illo seculo opinione δις δις παρ' ὅν dissonantem,

com-

cōprobenť. Hac ratione reportaſſe me ex laboribus
uſuram ſatis uberem cōſidam: nec me preſtita pæ-
nitebit opera, ſi ſaniorē doctrina in ueritatis cogni-
tionē reuocer, aut ſaltē in rara paucisq; audita opi-
nionē cōfirmer. Etenim ut naturā in profundo ue-
ritatē penitus abſtruſiſſe, rectiſſimē docuit Demo-
critus, ita eam uigilantiuſ inquirere, inueſtigare
& rimari decet. Id ſiquidē cū maiori æquitate cō-
iunctum eſt: quā ſententiam, quā temerē quis
amplexuſ ſit, pertinaciter defendere.

Veritatis in
profundo ab-
ſtruſa.

Argumentū autem huiuſ cōmentationis no-
ſtra partim eſt Theologicū, quo diaboli artes & ſtu-
dia, Sacrarū literarū testimonijs prodūtur: & quo
iſ modo tutiſſimē obuiam iri poſſit, docetur. par-
tim etiam Philoſophicum, dum naturalib. conuin-
cuntur rationib. uana ſatana ludibria, & corru-
pta ſagarum imaginatio: partim item Medicum,
ubi ſecundum naturæ legem, morboſ, eorum cau-
ſas & ſymptomata Lamijs perperā hactenus im-
putata, oriri demonſtratur. Partim id etiam Iu-
riſ prudentiæ placita ſpectat, quum de magorum
infamium, lamiarum & ueneficorum pæniſ, pro
delicti qualitate & magnitudine, alio quā ha-
ctenus uſurpatum eſt modo, agatur.

Argument.
operis.
Theologicū.

Philoſophi-
cum.

Medicum.

Iuridicum.

Hiſtorias autem inferui paſſim uariāſ, eo potif-
ſimum ſine, quod quā tam diuerſa tamq; multifa-
ria ſepenumero in hoc ſatana negotio à multis
referantur: ex noſtrarum narrationum cellatio-
ne, ἀναλογία & qualicunq; explicatione, citiuſ in
actionū preſtigiariūq; demoniacarum, & rerum

Cur uariæ in-
ferantur hiſ-
toriæ.

multijugarum cognitionem ac indicium perueniri posse arbitratus sum.

Ne autem hic mei ingenij metus & professionis limites temerè præfractaq; opinione, nimis proprio sisus cerebro, transilisse censerer, hac mea & doctæ plerisque doctissimis, etiam ex tua Cels. familia uiris, Theologis, Legum peritis, & collegis excellentissimis, eo animo legenda excutiendaq; proposui, ut horum censura uel starent, si ratione niterentur: uel caderent, si conuincerentur erroris: uel mutarentur, si qua aut additione aut castigatione egerent. Nec enim quicquam eodem tempore simul inchoatum ac absolutum fuit.

Malleus maleficarum.

Iam uerò si maleficarum Malleum hoc absoluisse pensum quis obijciat, is ubi illius libri congestas à Theologis, Henrico Institoris & Iacobo Sprenger ineptias absurdas, sæpe etiam impias, legerit: & cum hoc nostro scripto affectu omni seiuncto, contulerit sententiam: profectò aliam omnino, imò contrariam me sustinere ac defendere intelliget. Penelopes enim telam retexere, ætumnq; agere, profectò lubet minimè. Pauca quidem in hanc rem dixit Vlricus Molitor, Sigismundi Bohemia regis consiliarius in Dialogis de Lamys & Pithonicis: nonnihil quoque de strigibus scripsit Ioannes Franciscus Picus, Abbas item Spanheimensis Ioannes Tritemius quæstiones quinque Maximiliano Cesari proposuit: nostra quoq; lingua argumentum hoc attigerunt quidam

quidam Germani: quo autem iudicio, operis nostri collatione innotescet.

Ceterum præter multas grauesq; causas, quæ ut tuæ Celsitud. has meas qualescunque cogitationes consecrarem, me impulerunt, hæc quoque induxit potissimum: quod quum iam decimum tertium annum tuæ Celsitud. à medicinis sim, ac diuersas sæpenumero in tuæ Cels. aula audierim de Lamiarum iam denuò in amplissimis ditionibus tuis renatarum, potentia & incantamentis sententias: uix à nemine tamen certiolem, mea consonam magis, & è ueritatis fontibus erutam penitius, me unquam hîc cognouisse, atque illam quam aliquoties à tuæ Celsitud. ore his hauserim auribus, uelim nolim fateri cogor: nimirum Lamias nemini ulla uoluntate maligna, quacunque dira imprecatione, aut intuitu malicioso nocere posse: sed nitiata per occultos demonis cuniculos phantasia, eas tanquam melancholia agitas, in mentem sibi inducere, quæcunque mala ab ipso satana illata, uel naturali occasione ex abstruso Dei consilio prognata, abs se perpetrari. Vbi enim actionum modos ad trutinam uocatur, & earum organa indagine circumspectiore obseruantur, luce clarius mox omnium oculis patet rei à diuinitate & falsitas. Veneficium solummodo à φαρμακὸν & τοῖς uel ueneficis, ueneno uel propinato uel illito, noxiè fieri in hominum & animantium interuentionem, doctè, prudenter & piè concedit tua Celsitudo. Hinc fit, quòd non multorum mo-

Sententia du-
cis Cluē. de
Lamijs.

Veneficium.

re. pœnam delusis aniculis statim seuerè infligi iubet: sed matura deliberatione prius de ueneno dato exactè inquire post si de ea indubitanter constet, legum præscripto satisfieri, à Deo ad hoc constituta tua Celsitud. uelit. Hoc profectò accedit meritò ad reliquas præclarissimas & innumeras animi ingenijq; dotes, quib. ita quotidie quam nactus es Spartam (κατὰ τὸ ἀπὸ Φθέγμᾳ à tua Cels. celebrari solitum) adornas, illustrasq; ut & tuorum & uicinorum omnium oculos in te conuertas. Nihil hîc præter institutum dicam, de non uulgari tuæ pietatis studio: cuius ut plurima, & quidem memorabilia, ita imitatione dignissima possem adducere exempla, ni hinc potius inclementiam expectandam, quàm fauorem, uererer. Sit autem hoc unū, quòd neq; solem exorientem unquam uideas, neq; uesperì te lecto componas, quin ardentè prius fuis ad Deum precibus, à sacra lectione te totum, & omnes tuæ Cels. commissos, ipsius patrociniò fideliter commiseris. Nihil addam de temperantia in potu quo unico nomine non modò tuis subditis omnibus numerosissimis exemplar existis admirabile: sed & :ui ordinis illustrissimis, eisdemq; potentissimis heroibus optimo praluces iure: ut ebriam tuam Cels. uidisse neminem, non minima laus sit: imò ratam esse uelis. Assueri regis legem, qua ne quis poculorum certamen urgeat, seuerè cauetur. Sed tamē — non sic inflectere sensus. Humanos edicta ualent, quàm uita regentis. Quo fit etiam ut nemo te presente non solum de-

ierare,

Mores principum plus legibus ualent.

Esther 1.

Claud.

icrare, uerum etiam iurare audeat. Consciū est
enim unusquisque quā Celsitud. tua odio plus-
quam Vatiniano habeat omnes, qui assiduis suis
deiterationibus tremendum Dei nomen prophana-
re non erubescunt: qua blasphemia omnes prope-
modum horribiliter concrepare aulas, est quod
Christiana religionis homines merito doleant,
lugeantque, plagis hinc enatis palam uisis. Ta-
ceo continuos in quorumcunque libellorum sup-
plicum, & aliorum scriptorum quotidie af-
fluentium lectione, maturāque responsione labo-
res: quo uel unico incomparabili exemplo, uerē
paternum affectum erga commissum tuā tutelā
subditorum gregem, quis non exosculetur? qui-
bus ut nec contemptum hic Carlorum nomen, in
aliorum ore innatans assidue, unquam à tua Cel-
situd. obiectum fuisse, quis audiuit, ita saepe-
numero eos blandissimo filiorum nomine digna-
ris: nec quicquam usque adeo tuā Celsitud. stu-
dio curāque esse norunt omnes, quā tuam
republicam in summa tranquillitate perpetuo
conseruare: id quod cum rara, imò diuina pru-
dentia proximis aliquot annis turbulentissimis,
unde quaque bellico strepitu circum maximas tuā
Celsitudines sentiente, nec tamen eas concutien-
te, testatus es. Nec postremā meretur laudem, quin
imò apud omnem posteritatem propagandam,
quod uelut doctorum Mecænas, singularem fa-
cias interdum ingeniorū delectum in ijs, quos ad
exterarum regiones & præclaras in quacūq; facultate

Academias tuis impensis ablegari, ali, studio-
rumq; curriculum feliciter perficere uoluisti, quò
aliquando tuæ Cels. & reipublicæ decori usuiq; esse
queant: ut ea ratione insignibus doctrina, pru-
dentia, existimatione, & rerum cognitione usq;
uiris, illustrem illum tuæ Cels. comitatum esse or-
natū, ad reliqua celeberrima tuæ aule ornamenta,
nō immerito referri debeat. Minus tamen id mi-
rum uideri debet, quòd ipse doctus, eruditos sem-
per eo prosequutus sis studio, ut quibuscunque ho-
norarijs & stipendijs eos in tuam amplissimam
pellicere accireq; familiam, iam inde à quo prin-
ceps es, non intermiseris. Sic prouidentia non
uulgari factum est, quòd hīc in uenerando ordi-
nis Senatorij consensu, primo sit dignata loco tua
Cels. uirum doctrina multijuga, nec uulgari pru-
dentia, rerumq; uariarum usu & eximijs animi
corporisq; dotibus clarissimum, D. Henricum Bar-
zium, Olislegerum nuncupatum, Ll. Doctorem
& Cancellarium Cliuensem uigilantissimum, pa-
triæq; amantissimum: sit is certè πῶδων ἀντάξι; &
ἀνδρῶν. At prorsus calamo hīc imperasse præ-
stat, quàm leuiter oratione ieiuna uerè heroicas
tuæ Cels. uirtutes omnem omnium laudem post
se relinquentes attigisse: quas non aliorum relatu
cognoui, sed hisce oculis in tua Cels. uelut in luci-
dissimo speculo quotidie contueor. Tali itaque
ac tanto Principe patrociniū non denegante,
mordaces uilitigatorum insolescentium dentes
haud difficulter uicturum me confido: præser-
tim

*tim cum à meis partibus in procinctu stare inui-
ctam ueritatem non dubitem. Precor Deum
opt. max. patrem Domini nostri I E S U C H R I -
S T I, ut quod pro sua bonitate immensa in tua
Celsitud. feliciter cœpit, maiore sui Spiritus acces-
sione uberius augeat, ad nominis sui gloriam,
Celsitud. tuæ salutem, & florentissima-
rum ditionum tuarum fe-
licitatem.*

P R A E

PRÆFATIO DE TÖ-
tius Operis argumento.

RE Mprofectò arduam, & omnino tenuitatis meæ uires exuperantē aggressum me esse fateor, qui cum fraudulentis spiritibus, laruis & mundi dominis in theatrum prodire, luctarique audeam: quum tot illi habeant modos fallendi incomprehensibiles, & cuniculos, occultosque elabendi recessus, quibus ob essentia subtilitatem, motus celeritatem, uitæ longissimæ usum, & uoluntatis peruersitatem, longè lateq; crassitiem nostram terream eludant, ut quibuscunque eos adoriaris rationibus, defraudatum te esse palàm uideas. Quanquam uera hæc esse non inficiar: in alia tamen enutritus schola, atque ab alijs institutus præceptoribus, quàm Plato ethnicus apud supersticiosos suos Aegyptios & uates Memphiticos, uel Proclus apud suum Marcum, dæmonum clientem: ex D. *Actor. 9.* Pauli, uasis electi & pugilis aduersus spirituales astutias in cœlestibus inuicti consilio, manibus indubitatae fidei firmissimis arripui doctrinam *Philip. 2.* Conditoris cœli & terræ, omniumque quæ in eis sunt, & uerbum Christi (in cuius nomine ho- *Ephes. 6.* rum spirituum genua flectuntur, ipsique dicto citius fugantur) gladium quippe spiritus ancipitem, tentaturus quid cum diuini luminis radio & rationum machinis, in luce cum rectoribus tenebrarum seculi huius potero, in eo potissimum fraudium genere, quo illi hætenus tam densas hominum oculis offuderunt nebulas: ut
quò

quò se conuertere securè debuerint, tanquam in ipsa caligine palpitantes, ignorarint quàmplurimi. Id autem est ille incantamentorum labyrinthus: cuius ut, inuento qualicunque filo, explicandi commonstrarem uiam multo aliam, quàm hactenus obseruatam uidere licuit, hoc institui Opus. Ne uerò obscuritatem gigneret orationis perpetuitas, in sex illud distribui libros: ut eius ordo tamen, quasi rectè instituta rerum œconomia, suis conuenienter cohæreret partibus.

Occasio operis.

Cæterum quum uniuersum id negotium sit *ARGVM.*
dæmonum præstigijs ac dolo implicatum, ut ad *libri Primi.*
eorum quæ in reliquis dicentur libris, intelligentiam sterneretur uia, in Primo libro, diabolus quid sit, quæ eius origo, qui primi dolosi eius conatus, perniciosi quæque progressus ab Eua in rerum primordijs, ad hæc usque tempora, quæ item ipsius potentia, quid etiam prorsus non possit: quodque limites illi à Deo præfigantur, ultra quos ferri nequit, describitur.

Hinc, quid per suam clientelam operetur, ostēsurus: ad magos infames, dæmonum operâ quas *SECUNDI.*
cunq; præstigias oculis nostris destinato studio *Magi infames.*
multifariam obijcientes, diuinationumque uarijs laruis alios deludentes, & medicinæ sacra suis imposturis satanicis fœdè cōspurcantes, progredior: quos etiam Tertio libro à Lamijs segrego, ut quæ *TERTII.*
sexu inconstantes, fidei quæque lubricæ, & ætate non *Lamia.*
satis mentis compotes, diaboli ludibrijs magis sint obnoxie: qui in illarum uim imaginatiuam siue uigilantibus siue dormientibus se insinuans, quasunque formas ipsis inducit, ea dexteritate

con-

concitatis in hunc dolum humoribus & spiritibus, ut nihil aliud illæ sciant, aut queant fateri, quàm rerum à dæmone ex Dei abstrusa uoluntate uel consensu peractarum, aut plagarum hominibus bestijsue inuectarum, siue designatorum flagitiorum, aut malorum pronatorum naturæ ductu, se effectrices esse: quemadmodum mentem quoque lædi, multifarijsq; imbui imaginibus, sæpe in ijs quorum cerebrum atra bilis uel eius uapor uitiarit, spectamus. Nullos quoq; liberos eas habere, nullos exorcismos, characteres, aut similia monstra, uelut magi infames: nullos etiam præceptores alios, præter læsam à dæmone mentem, aut corruptam imaginationem. Vnde & à Magis illis infamibus non parum differre, omnibus erit perspicuum. Illi namq; uiri sunt sæpe docti & cordati, sed curiosi, longius etiam peregrinantes, ut artem imbibant demoniacam, qua saltem præstigias & rerum ludibria, præter naturalem morem ostentant: hæ uerò ut plurimum fœminæ, eædemq; uetulæ, & mente titubantes, domiq; latentes: in quarum, uti organorum conuenientium, phantasiam propè torpidā, uelut sedem suis studijs accommodatam, in melancholiæ morbo, mœrore, uel extrema desperatione, ut spiritus est, illabitur: nec tam præstigijs deludens, quàm quæcunq; hominum infortunia, calamitates & interitus tanta uehementia imprimens, ut qualia quantaq; ea sint, se perpetrasse, ut dixi, arbitrentur: à quibus tamen hæ fuere alienissimæ & prorsus infantes. Has itidem à uen-

venefici. ficis, quos *φαρμανίους* Græci dicunt, separo: qui *φαρμανίους*. ueneno uel propinato uel illito, uel eo loco ubi
halitu

halitu feriat collocato, homines uel bestias lædunt. Sic plurimum interesse inter prophanos magos, lamias & ueneficos intelligitur: de quibus tamen, uelutijsdem, hætenus cōfusse actum, disputatum, & pronunciatum est.

Vt autem hæc innotescerent clarius, Quarto li QVARTI.
bro eos qui Lamiarum maleficio affici putantur, propono, demonstrans eos à dæmonibus exerceri, uel obsessos esse, ex occulta Dei permissione, citra ullam ullius Lamiae aut hominis alterius cooperationem.

Hinc iusto ordine, libro Quinto, ad eorum qui QVINTI.
eiusmodi maleficio collisi creduntur, curationē, infinitis partibus aliam quàm hucusq; obseruata sit, me confero: ubi, quæcunq; curationes illicitæ à dæmonijs in sui regni confirmationem efficiæ, per uetitas coniurationes, characteres, ligaturas, periapta uel appēsa, annulos, sigilla, imagines, & similes umbrarum furias, sacrosanctæ Scripturæ autoritate & rationum pondere conuincuntur, explodunturq;: ut ab ijs fæcibus, uelut expurgato Augiæ stabulo, liberatę mentes, in quacunque afflictione ad ordinata à Deo remedia posthac confugiant, puris manibus in cælum sublatis, ac medicinæ sacra in hoc negotio incorruptius cōscientia synceriores tractentur: qui præcipuus fuit huius instituti mei laboris scopus.

In hac tamen graui meditatione aliquandiu supra quàm dici potest occupatus, quantumq; (nouit ille quem nihil latet) excruciat, quòd uetulas illas dementatas, à dæmone illusas, Lamias uulgò dictas, quæ nihil flagitij singularis commisissent (non enim loquor de ueneficis) tam atro-

citer, sine ulla commiseratione multis in locis in caliginosos squalidosque carceres, horrida umbrarum hospitia & dæmoniorum domicilia inconsideratius præcipitari, inde in carnificinam truculentius rapi, ac demùm flammis deuorandas temerè obijci uiderem: propriæque amenitium anicularum confessioni stari, nec satis inter Lamias & ueneficas discerni: & Magos sacrilegos, in lege ueteri mulctatos grauiter, iam impuniùs, imò cum laude apud plerosque uersari: non potui non inquam argumenti ratione, conscientiae impulsu actus, meam hac de re sententiam qualemcunque, quatuor ijs libris adiungere:

S E X T I. Sextoque libro uelut appendice declarare, quid & quibus rationibus nixus, sentiam de punitione Magorum infamium, à **C H R I S T I** ueritate rempubl cum Simone & Elima auertentium, eamque sedatam turbantium: quid item de modo puniendi Lamias à diabolo seductas, uelut melancholia agitatas, uix autem hæreticas: (eæ enim mente illæsa, sed præfracta constant) postremò etiam, quid de ueneficorum supplicio statuendum existimem, subiunxi: ubi locum habet promulgatum ex Dei uoluntate Moïsis editum, Græcè à Septuaginta senioribus redditum, & uelut explicatum in uaria illa Hebraicarum uocum significatione, *φαρμάκους ὁ περιβιώσετε*, Veneficos (uelut Hebræi habent, ueneficas) non sinetis superuiuere.

Contra ueneficas editum Moïsis.

Exodi 22.

Nec sibi hîc leges à me arrogantius præscribi crimentur Magistratus, aut legum periti. hoc enim meum fuisse institutum minimè, testor Deum: sed ex commiseratione meditationem
meam

meam solummodò alijs cordatioribus & pijs uir-
 ris, necnon ueritatis inquirendæ potius, quàm
 opinionis inconsideratius multis seculis imbi-
 bitæ affectu defendendæ studiosis, excutiendam
 sereno mentis oculo, summis sè offero. Qui o-
 peræ precium me præstitisse agnoscent, ingenu-
 am hanc libertatem bene interpretentur: qui se-
 cus censebunt, ignoscant bene uolenti. Interim
 mea qualiacunque argumenta, quibus toto hoc
 Opere nitor, *αὐτὸν παθῶν* conferri cupio, dum in
 consilium uocantur Speculator & Iohann. Andr.
 titulo de Sortilegijs: aut Summistæ, Hostiens.
 Gotfridus Reinerius in Summ. de Sortilegijs:
 Canon in c. 1 & 2. ubi Alb. post Iohán. And. de sor-
 til. in antiquis: Alb. conf. 55. 1. uolum. incip. Casus
 talis, per Oldrad. consilio illo 210. incip. Regula-
 ris: uel etiam recentiores post gl. in c. accusatus. f.
 de hæretic. initijs: Alber. de Rosatis in Dictiona-
 rio, super uerbo Sortilegium: siue Bonif. de Vi-
 talin. in titul. de Sortilegijs, in tractatu Crimina-
 lium: aut Matth. de Afflict. in constitution. Nea-
 polit. de malis & noxijs medicamentis, parte
 tertia: item auditor eius Grillandus, aut etiam
 2. Lib Syluestri Prieratis de Strigomagis: seu Bo-
 nauent. super 3. Sent. Quibus autem firmamen-
 tis sua scripta munierit quilibet author, horum
 librorum collatione manifestius intelliget æ-
 quus Lector.

Porro de re ipsa & materia, quoniam ad ue-
 ritatis doctrinam, & Ecclesiæ CHRISTI quietem,
 ac proximi utilitatem spectat, non est quòd mul-
 tis agam: quum ea sit huiusmodi, ut quantum li-

libet inelegantem sit sortita artificem, satis tamē ipsa per se, omnium oculis sese queat & debeat commendare: praesertim ob res non paucas in lucem magis erutas, quæ hætenus uel ut incognitæ, uel ut obscuræ latuere. Solitum uerò esse apud Græcos olim prouerbij loco, hominibus parum scitè in re præclara uersantibus obijci, Proba quidem materia, si probum nata fuerit artificem, non ignoro: at cuilibet liberum permitto de artificis opere statuere, quod illi libitum erit. Quod enim ad me attinet, ut nullius uel nasuti Momi, aut perspicacis Aristarchi reprehensionem, siue seueri Catonis censuram deprecor, si merear: ita nec auram popularem, aliam uel laudem magnopere uenor, bona fretus conscientia, qua hanc aggressus sum telam. Dies erit, quando unicuique à Domino laus sua accedet: dummodò illius accrescat gloria, & satanę tyrannis imminuatur, abundè satis erit factum meis uotis.

AD AVGVSTISSIMVM TOTIVS
orbis Christiani Cæsarem, Reges serenissimos,
Principes & Duces illustrissimos, Comites ge-
nerosos, & quoscunque ullum magistratum ge-
rentes, tam seculares quàm ecclesiasti-
cos, Libellus supplex.

N VICTISSE Imperator, Reges &
uiri principes, quibus ordine legitimo, ratio-
nibusq; grauissimis gladium ad coercendam
merito supplicio maleficorum effrenem ino-
bedientiam: ad eos uerò qui se rectis politiæ le-
gibus inculpate submitunt, uigilanter defendendos, eoq;
nomine tranquillitatem reipublicæ ritè constitutæ sedulò con-
seruandam, commendauit Rex regum, & Dominus dominan-
tium: uobis demissa oratione hunc supplicem libellum cum
omni subiectione reuerenter offero, ex cordis penetralibus
orans, obsecrans & obtestans quàm humillimè, ut concedere
non dedignemini in illis demonum præstigijs, quibus à rerum
primordijs tam densas hominum oculis offudit tenebras ille
primus uniuersi mali architectus: & in ijs quas senescente
mundo demum idem ille ueterator mille artifex in deliris stu-
pidisq; quibusdam mulierculis fabricatus est in Christianæ
Europæ fœdissimam labem, hominum errorem crassissimum,
cædem insontium frequentissimam, & uulnus conscientiarum
magistratus haud profectò leue: concedere inquam clemen-
ter, mihi minimo obsequentissimoq; uestro clienti, tempus a-
pud uos proponendi his sex libris meam qualemcunque sen-
tentiam. Quæ si supremi ordinis uestri punctum non tu-
lerit, eam uti meritò exhibendam explodendamq;, ut quàm
ocysimè, ita & libentissimè palinodia suppressere non gra-
uabor, rationibus argumentisq; neruosioribus conuictus. Sin
uerò authoritatis uestre calculo ea confirmabitur, opera pre-

cum me fecisse, in animum inducam: non minori deuotè supplicans studio, ut huic sententiæ tum locus detur, semotè uetustatis religione, & opinionis tot seculis imbibitæ affectu posito: si quando cum uestri Imperij regnis, prouincijs & ditionibus se offerat occasio deliberandi, iudicandi & pronuntiandi in causis illis diabolicis, & potissimum in Lamiarum negotio hætenus tam multifarijs tricis inuolutum. Hoc modo serenioris mentis oculo huiusmodi demonum ludibria discretum iri, omnesq; uerè Christianos non tantam eorum esse potentiam cognituros, ut dubito minimè: sic quoque minus innoxij sanguinis, quem audißimè fuit ille ab initio homicida, fundetur: nec ita quietis publicæ, cui ipse tragædiarum author inuidet summopere, compages luxabuntur: & conscientie rariore pungentur aculeo: satanæ item imperium indies magis ac magis collabascet, atq; Christi regnam longius latiusq; propagabitur.

AVTHOR

A V T H O R A D

Lectorem.

Omnigenas uasfri præpono dæmonis artes,
 Quid potis est, & quæ iurè negata sient.
 Quid magus infamis monstratur, sagaq; mente
 Turbata, hinc meritò quæq; uenefica erit.
 Ordine succedunt uarijs cruciatibus acti
 Astu dæmonij, nec renuente Deo:
 Hi quibus auxilijs licitæ sanarier artis
 Ritè queant, sine ui carminis, inde uides.
 Post, quæ pœna Magis statuenda est, quæ Lamij's ue,
 Quæ ue ueneficijs, ultima classis habet.

IOANNES EVVICH DO-
 ctor Medicinæ.

Dæmonis exortum, studium, uiresq;, dolosq;,
 Qui uelut in media luce uidere cupis:
 Qui quæ carminibus sit uis, & quanta nocendi,
 Si desint sacris philtrea parata modis:
 Qui miserè uarijs homines cruciatibus actos
 Nōsse cupis, quaq; hos arte leuare queas:
 Tandem quæ pœna infandæ legitima sectæ,
 Infanti ut parcas: constituenda fiet:
 Hunc lege, quem Ianus Vuierus condidit arte,
 Ludicio, & magna sedulitate, librum.
 Viue opus eximium, meritumq; attolle trophæum,
 Victa est Circeæ turba prophana scholæ:
 Viue etiam æternos, Author, foeliciter annos,
 Non erit ingenij fama sepulta tui.

IOANNES BRACHELIUS LL.

Licentiatus ad Lectorem.

Cum Deus immensi spaciola uolumina cœli
 Conderet, & medio suspenderet æthere terras,
 Ornaretq; polum stellis, atq; æthera nimbis:
 Ille sibi pariter famulos, diuina creauit
 Corpora, qui tenues ferrent sua iussa per auras,
 Quicq; procul curis agerent terrestribus æuum.
 Horum de numero genitor iustissimus unum,
 Sic meritum, Stygias cœlo detrusit ad undas:
 Illic & manicis & dura compede uinctus,
 Ad scelerum pœnas sedet, æternumq; sedebit,
 Tristia commissæ persoluens crimina culpæ.
 Quas tamen interea fraudes, quasq; improbus artes
 Nocte dieq; struat miseris, quæ retia tendat:
 Quid'ue potis, si fortè tibi cognoscere curæ est,
 Hoc lege, Lector, Opus, docti monumenta VVIERI:
 Hinc optata feres, hinc te tua uota docebis.
 Insuper & magicis quæ sit fiducia rebus
 Attribuenda, modò crudelia pharmaca desint:
 Qua'ue ueneficijs presso medicaberis arte,
 Quam'ue satis dignam pendent sub iudice pœnam
 Sagarum furiæle genus, miro ordine narrat.
 Sed tibi cur tantos memorande VVIERE labores
 Sumpseris, haud equidem sat adhuc discernere possum.
 Publica me, dicis, mouerunt commoda. Sed quis
 Publica nunc curat, præclaraq; pectora uulgò
 Suspicit, & meritos rebus persoluit honores?
 Tu tamen hoc fessam nimium solabere mentem,
 Quòd tua non ullo moritura est tempore fama.

IN ILLVSTRISSIMI CLIVORVM MONTIVM IVLIACI QVE
Ducis, &c. GVILIELMI laudem
allusio.

TE quoq^s CLIVORVM DVX augustis-
sime nostro

Carmine laudatum postera fama canet.

Quo DVCE uirtuti suus est honor, aurea mundo

Quo DVCE cōspicimus secla renata, DVCE.

*Quo DVCE per CLIVOS ductantibus agmi-
na Musis,*

Cernitur ACCLIVI Pieris ire uia.

*Hinc tibi (CLIVOSO quem ducit ad athera
uirtus*

Tramite) Clivorum contigit esse Duci.

T. C. deditissimus cliens

Car. Vrenhouius F.

IN IOHAN. VVIERVM
ILLVSTRIS. CLIVORVM
Ducis Archiatrum,

E' CAR. VTENHOVII F.
Allusionum Lib. I.

EPIGRAMMA.

Ille VIA tota totoq; ERRARE uidetur
ERRO uagus cœlo, docte VVIERE mihi.
Qui Paracelsistæ latitans sub nomine sectæ
Nomen ab ERRANDO credidit esse tibi.
Ni quòd ABERRANTES recto de tramite, rectam
(Ceum Paracelsistas) cogis inire uiam.
Nam neq; cognomen tibi DEVIUS indidit ERROR,
Quem neq; transuersum DEVIUS ERROR agit.
Non VIA tartarei quæ fert Acherontis ad undas
LATIOR: Angustum dat tibi nomen ITER.
Fit VIA VI quæ nos supera ad conuexa polorum
Ducit, & accliui surgit in astra VIA.
Tu modò qua ducit VITAE VIA, perge, beatæ,
VI'QVE tibi cœlo sterne VVIERE VIAM.
Sic fueris Latia VITAE'QVE VIAE'QVE CVPIDO,
Argolicaq; BIOY uoce VVIERVS ΕΡΩΣ.

ΟΥΘΕΝ, ἀπόρ' ἡσέωρ καὶ χάριτωρ, ὁ-ΒΙΟΣ.

Basilea 1568.

CAR. VTENHOVIUS F.
Gandauus.

AVTHORES IN HOC

Opere citati.

A

Abdias Bab. episc.
 Abenezra.
 Accursius.
 Aelianus.
 Aelius Spartanus.
 Aetius.
 Aeneas Syluius.
 Henr. Corn. Agrippa.
 Aiaz.
 Albertus de Rosat.
 Albertus Mag. Teutonicus.
 Alchindus Arabs.
 Alciatus.
 Alexander I.
 Alexander ab Alexan.
 Alexander Benedictus.
 Alexander Trallianus.
 Almanfor.
 Aloysius Cadamustus.
 Amatus Lusitanus.
 Ambrosius.
 Andreas Masius.
 Andreas Theuet Angoul. hist.
 Andreas Vesalius.
 Angelus Politianus.
 Anselmus Parmensis.
 Antiphon.
 Antonius Beniuenius.
 Apollonides.
 Apollonius Molon.

Apollonius Tyaneus.
 Appion Grammaticus.
 Apuleius.
 Archelaus.
 Aristophanes.
 Aristoteles.
 Arnoldus de Villa noua.
 Artemon.
 Artephius.
 Athanasius.
 Athenaeus.
 Athenagoras.
 Auerrhoes.
 Augerius Ferrerius.
 Augustinus.
 Augustinus Steuchus Eugub.
 episc. Kifam.

Auicenna.
 Azaraius.

B.

Baldus.
 Bartolus.
 Bartholomaeus Pisanus.
 Basiliius Magnus.
 Bassianus Landus.
 Benno Cardinalis.
 Berosus.
 Boccatus.
 Boetius.
 Bonauentura.
 Bonifacius de Vital.

Cesar

C.

Cæsar Constantinus.
 Iul. Cæsar Scaliger.
 Hier. Cardanus.
 Carolus Bouillus.
 Carpocrates.
 Caspar Peucerus.
 Cassianus.
 Cassiodorus.
 M. Cato.
 Celsus.
 Chrystippus.
 Chrysostomus.
 Cicchus Asculus Florent.
 Cicero.
 Cyprianus.
 Claudianus.
 Clemens author lib. Recogn.
 Beat. Clemens de Constant.
 Apostol.
 Cleopatra.
 Coelius.
 Columella.
 Constat. Imperat.
 Cornelius Nepos.
 Costaben Luca Hebr.

D.

Damon.
 David Kimhi.
 Decretalia.
 Democritus Abderites.
 Diodorus Siculus.
 Dionysius.

Dioscorides.

Duris.

E.

Eduardus.
 Empedocles.
 Epiphanius.
 Eurycles.
 Euripides.
 Eusebius.
 Eustachius.

F.

Gabr. Fallopius.
 Ferdinandus Corthesius.
 Ioan. Fernellius.
 S. Fontainus.
 Franciscus Morand.
 Fulgentius Placiades.
 C. Furius Cresinus.

G.

Galenus.
 Gaudentius Merula.
 Gaufridus Antifio d.
 Gellius.
 Georgius Agricola.
 Georgius Pictorius.
 Georg. Sabinus.
 Gerson.
 Gesnerus.
 Gyraldus.
 Gordonius.
 Gotfridus Reinerius.
 Gratianus.
 Gregorius.

Gregorius Naziazenus.

Grillandus.

Grugna Stryac.

Guilielmus Brabantinus hist.

Guilielmus Malmes hist.

Guilielm. Turnerus Angl.

H.

Harpocraton.

Hector Boethius hist.

Helimandus.

Heliodorus.

Henricus Instit.

Hermes.

Hermogenes.

Herodotus.

Hesiodus.

Hieronymus.

Hilarius.

Hippocrates.

Hippol. Marsil.

Homerus.

Horatius.

Hugo Cluniacensis.

I.

Iacobus de Chusa.

Iacobus D. in Leichtenburch.

Iacobus Meyerus.

Iacobus Ruffus.

Iacobus Sprenger.

Iamblichus.

Iason Pratenfis.

Igmarus Remensis archiepif.

Ioann. And.

Ioann. Baptista Porta.

Ioann. Francif. Picus.

Ioan. Franc. Ponzinibius Placentinus.

Ioann. Guinterius Ander.

Ioann. Herold.

Ioann. Langius.

Ioann. Leo African.

Ioann. Nider.

Ioann. Sleidanus.

Ioann. Vasseus.

Iosephus.

Irenæus.

Isodorus.

Isogonus.

Iulianus Apostata.

Iulius Caesar.

Iulius Obsequens.

Iustinus.

Iuuenalis.

L.

Labeo.

Lactantius.

Lælius.

Laertius.

Leui Gersonis filius.

Lilius Gregorius Gyrard.

Lyfimachus.

Liuius.

Lucanus.

Lucianus.

Lucretius.

Ludonicus Cælius Rhod.

Ludo-

Ludouicus Milichius.

Ludouic. Roman. Patrit. hist.

M.

C. Manilius.

Marcellus.

Martianus.

Marfilius Ficinus.

Martinus de Arles.

Matthæus Curtius.

Matth. de Afflict.

Matthiolus.

D. Maximus.

Maximus Tyrius.

Melanchthon.

Memphodorus.

Menander.

Mercurius Trismegistus.

Mesue.

Methodius.

Moses Aegyptius.

N.

Naclerus.

Nicolaus.

Nonius.

O.

Ostauianus.

Oenomaus.

Olaus Magnus.

Oldrales.

Origenes.

Ontaus.

P.

Pamphilus.

Paulus Aegineta.

Paulus Venetus.

Pausanias.

Petrus Aponensis de Ebano.

Petrus Argelas.

Petrus Bellonius.

Petr. Lombardus.

Petrus Pomponatius.

Petrus Præmonstratensis.

Pherecydes.

Philarchus.

Philo.

Philochorus.

Philostratus.

Picatrix Hispanus.

Pythagoras.

Platina.

Plato.

Plinius.

Plinius Iunior.

Plotinus.

Plutarchus.

Pontanus.

Porphyrius.

Posidonius.

Priscianus Philos.

Proclus.

Propertius.

Psellus.

Q.

Quintilianus.

R.

Rabi Moses.

Raymundus.
 Reuchlinus.
 Rhases.
 Robertus Anglicus.
 Rogerius Bachon.
 Rondeletius.
 Ruffinus.
 Ruffus Ephesius.
 S.
 Saadias.
 Sabellicus.
 Saxo Grammaticus.
 Seneca.
 Serapion Ascalonites.
 Q. Serenus.
 Seuerus Sulpitius.
 Sigebertus.
 Iac. Syluius.
 Syluester Prioras.
 Synesius.
 Socrates.
 Solinus.
 Sophronius.
 Speculator.
 Strabo.
 Suetonius.
 Suidas.
 T.
 Tacitus.

Tatianus Assyrius.
 Tertullianus.
 Thebit.
 Themison.
 Theocritus.
 Theodorus Byzant.
 Theophrastus.
 Theophras. Paracels.
 Thomas Aquinas.
 Tibullus.
 Ioan. Tritemius.

V.

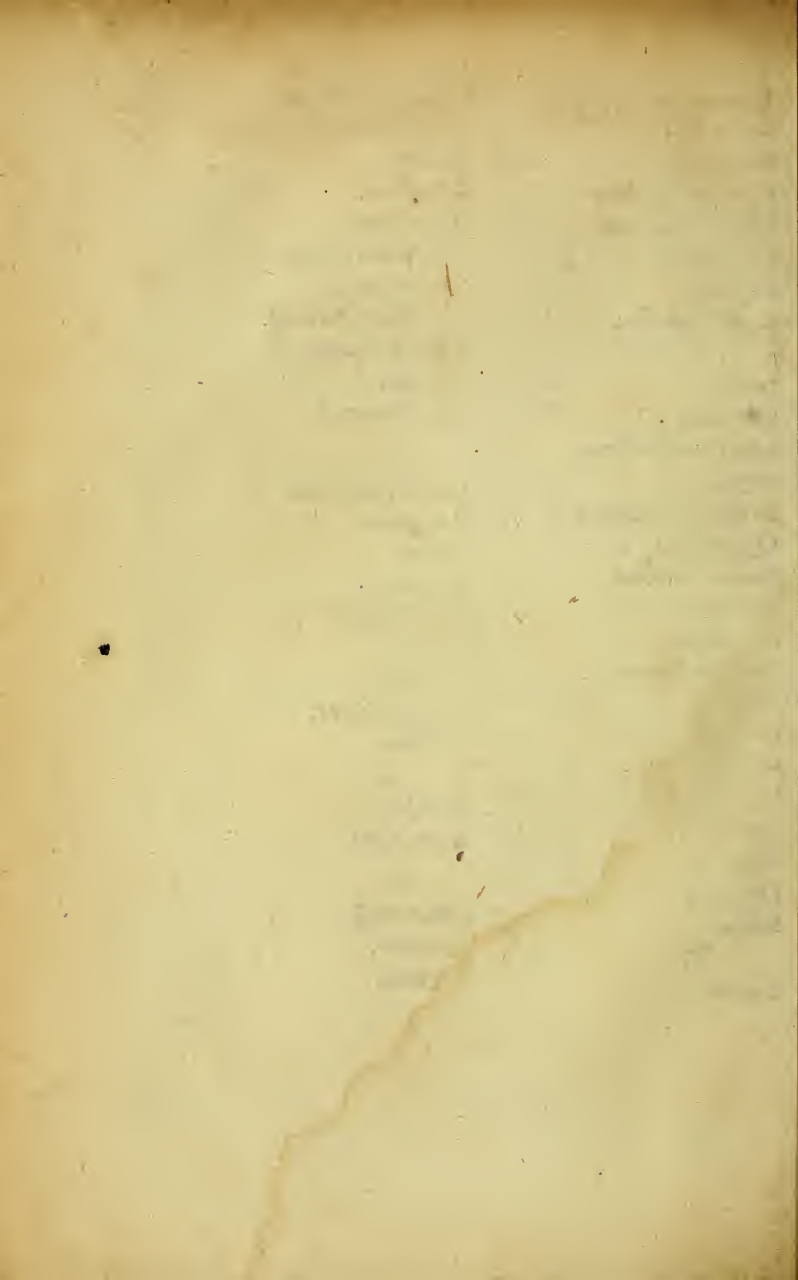
Valerius Maximus.
 Varignana.
 Varro.
 Vegetius.
 Vincentius.
 Virgilius.
 Vlpianus.
 Vlricus Molitor.
 Vopiscus.

X.

Xanthus.
 Xenocrates.

Z.

Zonaras hist.
 Zoroaster.
 Zozimus.

DE DIABOLO, EIVS ORIGINE, STUDIO ET PO- tentia, Liber I.

De diaboli origine, quando sit creatus, quæ eius
essentia, & de illius lapsu.

Caput I.

DAEMONVM præstigias & incan-
tamenta explicaturus, à primario
eorum authore diaboio, huius arti-
bus, studijs & potestate exordiar: ut
eo cognito, illiusq; autoritate ac
existimatione perspecta, euidentius de omni ipsius
operè censeatur: atque cunctas eius actiones unus-
quisq; dilucido mentis oculo introspicere, & post
hac minus impedite penitusq; iudicare queat.

Religionis autem Christianæ sacram amplexus
doctrinam, fideique indubitatae confessionem;
quemadmodum Aristotelis Peripateticorumq; nō
esse dæmones in rerum natura contendentium, pla-
cita prorsus rejicio: sic & Platonis commenticiam
distinctionem omnino approbare, aut etiam Por-
phyrij, Pselli, Procli, Plotini & Iamblichi opinio-
nibus subscribere nequeo, qui copiose quidem de
dæmonibus; uerū multa quæ non uidere aut co-
gnouere, tanquam rei notæ historiam conscripse-
runt.

*Peripat. nē-
gant dæmo-
nes.*

*Fabula de
dæmonibus*

Omnipotentem itaq; uniuersi architectum Dē *Gen. i.*
um, ante aspectabilis huius mundi opificium, *Hebr. i.*
incorporeum illum admirandis spirituum ordini-
bus

*Angeli quā
do creati.* bus in ministerium pulchrè ornatum condidisse,
Exod. 33. ex historia sancta Moſis, diuinæ Maiestatis legati,
atque fidelissimi scribæ (cum quo facie ad faciem
quasi cum amico loquutum esse Deum, perhibet
Sacrarum literarum ueritas) firmiter credendum
est. Boni uerò hi spiritus erant omnes, quemad-
quid. modum omnia à summo bono creata: naturæ ni-
Dionys. de mirum intelligentes, ἀσώματοι: essentia sua diuinæ
Diuin. no- naturæ quadantenus conformi, sed finita: à qui-
bus. bus agnosceretur & coleretur Deus eo, quo ipse
uellet & præscriberet, modo: quibus & suam uicissi-
m bonitatem in omni æternitate communicaret.
quare illis excellentem intelligentiam, eximiam
perspicaciam, notionesque æternæ & immotæ ius-
titiæ suæ illustres, tanquam radios de æterna sa-
pientiæ suæ luce accensos indidit.

Dæmonum Sed ubi quidam, ob dotes quibus condecorati
origo. erant, præstantissimas, proprio efferrentur arbi-
2 Pet. 2. trio, & adeò insolescerent, ut sese tandem Deo
Iud. epist. conferrent, non seruantes suam originem, relin-
Iob. 4. quentes suum domicilium, ac peccantes: eos ho-
Luc. 10. noribus nudatos, ministrorum suorum numero
exclusit iratus Deus, repulit ac præcípites egit,
uinculisque perpetuis sub caligine ad magni il-
Esaia 14. lius diei iudicium seruauit. Huc illud Esaiaë uati-
cinium de superbissimi Babylonis regis (quem
Esaia 27. Luciferum uates nuncupat) fastu & altissimo la-
Apoc. 12. psu contorquent quàm plurimi. Hic draco ille ma-
gnus, in terram proiectus cum suis angelis, ser-
pens antiquus, qui uocatur Diabolus & Satanas,
ut Ioannes ait, tortuosus serpens Esaiaë. Hunc
casum, non solum nostri & Hebræorum Theo-
logi docent: uerum etiam Assyrij, Arabes, Æ-
gyptij & Græci suis dogmatibus confirmant.

Phere-

Pherecydes dæmonum lapsum describit: & Ophion, hoc est serpentem dæmoniacum, rebellantis, & à diuinæ mentis placito deficientis exercitus caput & antesignanum fuisse tradit. Eandem ruinam & Trifonegistus in Pimandro depingit: & uetustissimum Empedoclem, dæmones ^{ἐραωνες} cœlo ruentes uocantem, eorum casum nouisse; significat Plutarchus in sermone de Fœnore.

Eleganter hic Augustinus: Quæris unde diabolus? Inde utiq; unde & cæteri angeli. Sed cæteri angeli in sua obedientia perstiterunt, ille inobediendo & superbiendo lapsus est angelus, & factus est diabolus. Item de Vera religione, cap. 13. Diabolus in quantum angelus est, non est malus: sed in quantum peruersus, propria uoluntate. Magis enim seipsum quàm Deum diligendo, subditus ei esse noluit, & intumuit per superbiam, & à summa essentia defecit.

Hi ergo spiritus antea diuini, cœlestes, puri, lucidi, nullius maliciæ conscij, Dei solius nutum obseruantes, in ministerium emittendi propter eos qui heredes futuri essent salutis, angelicam essentiam non omnino perdididerunt: sed perditissime, lumine gratiæ priuati, uitiarunt, denigraruntque, ut iam aerei, mundani, obscuri, tenebricosi, & (uno uerbo) immundi malique dicantur & sint: ac licet lumen intellectus naturalis etiamnum obtineant, lapsus tamen pœnam infinitis partibus duriolem, obscurata obfuscataque diuinæ sapientiæ luce sustinent: & grauiorem expectant, quàm ex transgressione genus humanum. Quanquam si hoc quoque supremæ prudentiæ radios, quos in primorum parentum a-

*Tract. in Job.
an. 42.*

*Hebr. 1.
Psalm. 103.
104.
Spiritus immundi & mali.
Ephes. 2. 6.
1. Corinth. 2. 14.
Zach. 13.
Matth. 8. 12.
Marc. 1. 3.
Luc. 8. 9.
Act. 19.
Iudic. 9.*

Genus humanum.

- Genes. 1.* nimis de suo æterno lumine Deus incenderat, retinuisse, plurima acumine mentis perspicacissimo intueretur clarius, penitus intelligeret, certiusque dijudicaret: quæ nunc hebetato mentis oculo, cœli solis faciem, per densas nubes aut atras in aere nebulas conspicit.
- Genes. 3.*

*Quare & quomodo Euam deceperit diabolus,
& primum corruerit mundum.*

Cap. II.

*Diaboli erga
Dei odium
immedica-
bile.*

PORRò ex hac sui exclusionem, repulsa ac ignominiosa ex patrijs sedibus deturbatione, tam ingens & immedicabile erga Deum odium conceperunt hi spiritus, ut quæ eum offendere, uel eius gloriam labefactare, aut quod admiranda providentia fabricatus fuerat mundi opificium, deformare, uitiare & corrumpere posse uiderentur, acerrima indagine inuestigare, & studio indefesso conari cœperint. Ac primum nobilissimam inter creaturas, clarissimo sapientiæ cœlestis lumine illustratam, absque labe Deo fœdere consociatam, primam parentem nostram Euam adoriuntur: quam partim amissi status dolore, partim alienæ felicitatis inuidia à Deo alienare, suique exitij sociam reddere satagunt, deluduntque astu quàm blandissimo, ubi nullus uidebatur subesse fucus, submota mortis minarum opinione, his quippe uerbis: Nequaquam moriemini. Deinde fraudulenter elusis & abiectis præceptionibus à Deo impositis, Euam erigunt falsis pollicationibus in spem longè maiorum ornamentorum, excellentiorisque potentiae, hoc modo scilicet: Deus nouit, quòd ipso die quando comederitis ex ipsa arbore, aperientur oculi uestri, eritisque sicut dii, scientes bonum & malum. Idem profectò laqueus

laqueus, quo semetipsum statim à creatione sua & allectos, & irretitos fuisse sentiebant. Sic perfecerunt tandem, ut misera à mandato descisceret, sequereturq; consilia in suam internecionem contra Deum instituta atq; ordinata. Nam satan iam in alius, malumq; transgressione edoctus, & causæ suæ lapsus probe conscius, quod nimirum præscriptas sui ministerij metas fastu transilire cogitasset, in idem studium Eua pertrahere conatus est gratæ persuasionis illecebris, quod ab esu uetito oculis Eua & Adæ resecratis, dijs adæquarentur, scientes bonum antea solummodò cognitum, & in alium nondum notum. Nec illi, subsequitur ex inobedientia calamitatis præscio, labor fuit inanis: licet illa se à serpente falsam, serò agnosceret, confitereturq;. Violata siquidem obedientia, factus est hostis Dei homo, in pœnas illius lapsus transgressioni diuinitus constitutas, cõdemonationem nempe, diaboli tyrannidem ac mortem tunc hanc, tum æternam: deniq; & exutus honoribus, dignitate & dominatu, quibus maxima cum auctoritate ipsum ornat Deus. Proinde Tatianus Assyrius cõtra Græcos: Verbũ, inquit, ante creatos homines produxit angelos: utraq; uerò creatura, arbitrij sui libertati permessa est, &c. & paulò post: Postquã uerò homines callidiorẽ quendam, utpote prouectiorem ætate, sequuti sunt, & diuinæ legi se opposentem pro Deo habuerunt, tum uerbi potentia & huius dementiæ authorem, & obsequutos ei homines, cõmercio suo priuauit: & qui ad imaginẽ Dei factus erat homo, potentiore spiritu iam exutus, mortalis fit: angelus autẽ ille primogenitus in demone mutatur: & alij phantasmata eius sequuti dæmonum exercitui deputantur, & propter arbitrij libertatem stulticiæ suæ permittuntur. Scitẽ

*Hostis Dei
factus homo
ex inobedien-
tia.*

*Quando crea-
ti angeli, &
quales*

*Diabolus
quid.*

admodum quoque Augustinus hic scribit ad Iulianum comitem: Diabolus est angelus per superbiam separatus à Deo, qui in ueritate non stetit: & doctor mendacij, quia ab ipso primum inuentum est mendacium. Ipse est aduersarius effectus generis nostri, inuentor mortis, superbiæ institutor, radix maliciæ, scelerum caput, princeps omnium uitiorum, persuasor turpium uoluptatum. Hinc ergo, cum illum primum hominem à Deo factum, Adam patrem omnium nostrum intueretur, uideretque hominem ex limo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, charitate circumdatum, immortalitate nescitum: æmulus atque inuidus tantam beatitudinem hominem accepisse, quam ipse dum angelus esset, per superbiam agnoscitur amisisse, inuidit statim insatiabilis homicida, primumque parentem nostrum tantis & talibus bonis expoliavit, & nos interemit.

Hoc auspiciatò primi conatus successu effrenatus insolescentes hi maligni spiritus, potissimum recepto à Deo rursus in gratiam homine, multa imposita, ac promissione facta de CHRISTO, mulieris semine caput serpentis contrituro, & mediatore apud Deum, pro genere humano, aduersus eorum uiolentiam: deinceps porro furere, uarijsque modis ferocius insidiari occipiunt, & machinari omni arte doloque ea que ad promissionis huius deprauationem, abolitionemque, in Dei contumeliā, & hominum perniciem facerent. Sic Cainum, tertium hominem, inuidiæ facibus mox inflammant in Abelis iusti, numero quarti, crudelem eadem, homicidæ ab initio: sic deinde Caini sobolem, & uniuersum generis humani sumentum paulatim ea maliciæ

*Hominum
ante lapsum
status.*

*Cain Ab-
elem occidit.*

*Genes. 4.
Iohann. 8.*

maliciæ scelerumq; tum magnitudine tum multitudi-
tine deprauarunt, ut Deum fecisse hominem *Gen. 6.*
pœnituerit: eumque, prorsus, exceptis octo in ar- *Genes. 7.*
ca conseruatis, aquarum inundatione absorpserit.

Quid in alterius mundi initio machinatus sit dia-
bolus, & quando Magia infamis cœ-
perit. Cap. III.

Hic deleta propemodum hominū genere ob *Diluuio mū-*
prosperas suas machinationes, exoptatos- *duſ interijt.*
que successus triumphum se acturos hi spiritus spe-
rabant. Qua propter siccata aquarum diluuiē, sta-
tim in alterius huius mundi renascentis quasi in-
fantia, in Nohe patris inebriati irrisionem puden-
dis eius denudatis, Chamum filium minorem, ut
inde patris execrationem audierit, extimulant: *Execratio*
cuius filium Misraim, ab his spiritibus haud du- *Chami.*
biē institutum, magiæ infamis blasphemiam im- *Gen. 9.*
pietatem primū comperisse, atq; hinc Ægyptio- *Magia inst-*
rum, Babyloniorum & Persarum duci originem, *mis inuentor.*
postea docebitur. At Nohe item sobolem, Iouis *Clem. lib. 4.*
Hammonis oraculum, tanquam à Chamo (quod *Recog.*
nomen Hebræi aspiratione paulò duriore pronun- *Iouis Ham-*
ciāt) refertur alicubi: quemadmodū Dodonæū *monis oracu-*
ad Dodanum, Nohe nepotē, qui Epirū, Dodonam *lum.*
prius uocatā, occupauit, excoluit, suoq; insigniuit *Dodonaym,*
nomine: ut sanctas patrū Ecclesię sedes in pſtibu- *Epirus Do-*
la demonū, impediō flagitiosa, degenerasse sit ue- *dona.*
risimile. Horrendas uerò idololatrias confestim à
diluuio, Noha adhuc superſtite, indefeſſo dæmo-
num studio in Ecclesiam Dei irrupisse, quas in sua
posteritate non sine ingenti animi dolore miserum
senem contueri & tolerare oportuit, cum prohi-
bere non posset, testatur sacra Historia. Inde tam

Sodomæ &
Gomorræ ex-
xitium

Gen. 19.

Esaia 13.

2. Petr. 2.

Epist. Iud. b.

Loth ebry
incestus.

Gen. 27.

Gen. 37.

Gen. 39.

2. Regum 24.

3. Paral. 21.

inauditis turpissimæ libidinis furijs, populosissi-
mas Sodomorum & Gomorræ ciuitates exagitat
ille spirituum cœtus, ut ne decem quidem in tan-
to numero inuenti sint iusti: & missis à Domino
de cœlis sulphure & igne, subuersæ sint urbes illæ,
& in cinerem redactæ, cum tota planicie, omnibus
habitatoribus, simulque germine terræ. Hinc eue-
stigiò Loth egressum, ebrietate & incestu cum
filiabus nefario grauiter uulnerat. Non ne & Esau
de innocētis fratris Iacobi nece inferenda, strenuè
sollicitat. Post & in iustum Iosephum æmulatione
fratres excitauit, propemodum fratricidas factos:
illum etiam, obiecta adulterij occasione captiosa,
tandem perdere uoluit. Non ne etiam, quò Israe-
lem numeraret, Dauidem excitauit satanas: ut pe-
stilentia inde ceciderint uirorum septuaginta mil-
lia.

Quomodo pro dijs haberi uoluerint dæmones,
& præsidere regionibus: eorumque in
hoc officio nomenclaturæ.

Cap. IIII.

Dæmones ut
dij babiti.

EIusmodi denuò felicibus auspicijs audacio-
res redditì dæmones, in huius mundi princi-
patum exules proteruius grassati sunt: cultusque
simul multifarios & oracula inde diuersa diuinis
contraria effinxerunt: ac ad ea inuitarunt, pollex e-
runtque animas uacillantes, ita ut uniuersum
propè orbem pedetentim quasi obsidione quadà
subiugarint: obstreperumque diuinæ legi, contu-
macem, idololatriarum & contemptus eorum, qui-
bus morem gerere decuit, ac cuiuscunque uitiosi-
tatis plenum reddiderint. Eò demum audaciæ & pe-
tulantis fastus excreuit horum insolentia & ars, ut
pro dijs haberi apud peritos imperitosque uolue-
rint.

rint, & præsidere regionibus, populis, insulis, montibus, fontibus, locis, urbibus, uicis, familijs, tanquam dij proprij, tutelares & patrij: quorum nomenclaturas partim Historia sacra, partim Origenes, Tertullianus, Apuleius, Diodorus Siculus, partim alij recensent historiographi & scriptores haud ignobiles. Eorum uerò nominum explicatio, ut plurimum studia dæmonum prodi non dubium est: sic Bel, uetustū, nihil, cōfusus sonās, Babyloniorū habebatur deus: Esaïæ 46. Daniel. 14.

Tertull. in Apolog. aduers. gentes cap. 23. De dijs gentium Lilius Gregor. Gyrald.

Beelzebub, dominus muscæ: qui omnibus re-tia tendens, muscam saltem, id est infirmum capit. Spureissimum Accaronitarum idolum, qui sunt quidem in regione Iudææ, sed impij. 4. Reg. 1. Ab hoc principem dæmoniorum Beelzebub nuncuparunt Hebræi: Matth. 12. Luc. 11. Plutonem Græci, ut Trismegistus, *Διουμνίπλω* dixerunt: pleriq; Latini Sumanum, quasi summum deorum manium: à gentibus Priapus appellabatur. Serapin & Proserpinam, malignorum dæmonum primarios uocat Porphyrius.

De cognominib. deorum. Iulianus Aurel. Less. Germanicus libris sex to. nis Herold. Demones p. dijs habiti, et eorū nomina.

Bel.

Beelzebub.

Lactant. lib.

2. cap. 15. de

Orig. err.

De Priapo.

hermaphrodi

to, Dionysio.

gentium dijs,

Diodor. Sic.

lib. 5. cap. 1.

Baal, idolum aut dominans uel subijciens, aut possidens, nomen idoli à Sidonijs ad Iudæos profecti, Samaritæ & Moabitarū numinis: Martē Græci putāt. Num. 22. Rom. 11. Id Gedeon destruit, Iud. 6.

Beelphegor, dominus hians, aperiens, nudus, aut dominus hiatus siue nuditatis, Moabitarum deus: Oseæ 9. 11. Num. 25. Deuteronom. 4. Sic & Phegor: Num. 25. Deut. 3. 4. Iosue 22.

Adramelech, pallium regis, siue magnitudo uel potētia regis uel consilij, idolum Sepharuaim: quæ fuit Assyriorum urbs: 4. Reg. 17.

Anamelech, afflictio siue responsio regis, deus Sepharuaim. Succot Benoth, tabernacula filiarū,

4. Reg. 17.

Babyloniorum numen.

Nergal, explorans, aut lucerna tumuli, idolum Cuthæorum, qui ex Perside erant, ac Media oriundi. Ioseph. lib. II. cap. 2.

Afina, delictum, idolum uirorum Emath.

Nibhas, prophetans, aut potius loquens uisionē, aut fructus uisionis, deus Heueorum.

Tartac, concatenatus, Heueorum numen. 4. Reg. 17.

Nisroch, tentatio delicata, idolum adoratum à Sennacherib rege Assyriorum: 4. Reg. 19.

Chamos, quasi palps, aut quasi recedens, uel auferens, Moabitarum numen: Numer. 21. 3. Reg. II. 4. Reg. 23. Ierem. 48. Ammonitarum, Iud. II.

Melchom, rex uel consiliator eorū, idolum quod colebant filij Ammon: 4. Regum 23. I. Paralip. 20. Ierem. 49.

Dagon, frumentum, aut dolor, uel denique piscis eorum, Philistinorum idolum: Iudic. 16. I. Machabæor. 10.

Astarte, quod à caula siue grege dici uidetur, nomen deæ Sidoniorum, à Salomone cultæ: 3. Reg. II. 4. Reg. 23.

Sumpsisse præterea quandoque nomina hos spiritus à pessimis hominibus, aut pessimorum hominum habitationibus, in literis Sacris comperimus. sicut Astaroth, Palæstinorum fuit deus, Iosepho teste: quem sustulerunt Iudæi Solomonis iussu, I. Regum 7. Item deus à Salomone adoratus, 4. Regum 23. Et quanquam significet greges, aut etiam diuitias, faciens explorationem siue tineam legis: fuit tamen olim nomen ciuitatis Og regis Basan, in qua habitarunt Gigantes: item urbis Amor-rhæorum.

*Astaroth.
Lib. 6. ca. 14.
antiq. Iudai.*

Legun-

Leguntur & aliæ in Biblijs, horum numinū nomenclaturæ: ut Baalim, Plurali numero: 1. Regum septimo. 2. Paralipomenon. 28. Ieremiæ secundo.

Baalberith, dominus fœderis: Iud. 9.

Rempha: Actor. 7.

Remmon, id est altitudo. 4 Reg. 5.

Adonis, in Hebræo Thamuz, hoc est consumptus, seu incendium, Syrum est: Ezech. 8.

Narrat Philo, fuisse Amorrhæis septem simulachra aurea, quas uocabant Nymphas sanctas: quæ inuocatæ ostenderunt Amorrhæis per singulas horas opera eorum, & nomina eorum: nomina mulierum, quæ fuerunt uxores septem uirorum peccatorum, qui eas consecrauerunt post diluuium, uidelicet Chanaan, Phut, Selath, Nembroth, Abirion, Elath, Desuat.

Deus Vualdat: Abd. episcop. Babyl. libro 8. Hist. Apostol.

Adorabantur & uituli aurei: 3. Regum duodecimo. Militia cœli: 4. Regum 17. Regina cœli: Ieremiæ 44.

De prouinciarum dijs, Græcorum idololatria. Romanorum deorum distinctione & sacrificiorum numero, item quòd in Dei populum peruaferit idololatria.

Cap. V.

COluerunt & reliquæ prouinciæ suos deos: *Prouinciæ*
 Ægyptij, Osirim & Isidem: quorum filius Anubis, quòd canib. gauderet, in specie canis etiam ab iisdem cultus est. unde Virgilius inquit: *rum dñ.*

Omnigenumq; delum monstra & latrator Anubis.

Nam quædam, ait Strabo, animalia sunt, quæ Ægyptij

gyptij uniuerſi colunt, quemadmodum ex animalibus terreſtrib. tria, bouem, canem, ſelem: ex uolatilibus accipitrem atq; ibim, ex aquatilibus duo, lepidotum piſcē, & oxyrinchū. Sunt alia quę quiſque ſeorſim colit, ut Saitæ & Thebani ouem, Latum piſcem Nili Latopolitani, lupum Lycopolitani, Cynocephalū Herimopolitani, cepum Babylonij qui ſunt iuxta Memphim, aquilam Thebani, leonem Leontopolitani, capram & hircum Mendefij, murē araneum Athribitæ. Item alij aliud. Æthiopes, Meroen incolentes, Iouem & Bacchum: Arabes, cū Baccho Venerē, & Diaſaren: Bœoti Amphiaraum, Aphri Mopſum, Scythæ Mineruam, Naucratiſe Serapim, Syri Aſtartetem, Norici Tibilænum, Mauri Iubam, Macedones Gabirum, Pœni Vranum, Samos Iunonem, Paphos Venerem, Lemnos Vulcanum, Naxos Liberum, Lampſaceni in Heleſponto Priapum, in Diomedea inſula, Diomedem: in cuius tēplo, mirabili obſequio aues aquam roſtris adferunt, aduenas exteros inſeſtē perſequūtur & pellūt: Gręcos homines nō ſolūm admittūt, ſed ipſis etiā adulātur, idq; dēmonū inſtinctu, quorū intereſt perſuaſiſſe deum factū eſſe Diomedē. Sic Delphi colūt Apollinē: & quemadmodum canit Ouidius in Faſtis,

Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,

Vulcanum tellus Hyſſipylæa colit:

Iunonem Spartæ, Pelopeiadesq; Mycenæ,

Pinnigerum Fauni Mænalis ora caput.

Græcorum idololatria.

Græci ad hæc, quorum poſt Ægyptios uanitas, præcipua & ſuperſtitio celebratur, cœlo Iouem, mari Neptunum, intimjs terræ cauernis & reſſibus Plutonem præfecerunt, ac horum ſingulis alios infinito numero adiunxerunt. Saturnum & Cybelem Ioui: item Mercurium, Apollinem, Martem, Iunonem,

nonem, Mineruam, Venerem, Dianam Ephesiorū deam, Actorum decimonono. Neptuno Nereum, quem Ἀλκυόνα & Νέριον nominarunt, Latini Portunum, & cohortes Nympharum. Imò singulis in natura corporibus adesse peculiare numen, ut crederetur, persuasit diabolus: eamq; opinionem, numinum illorum sese specie ostentans, auxit & confirmavit.

Nec ferè pauciores deos Romani habuerunt: inter quos numerantur ab antiquioribus pro euocandis fulminibus, Statores, Tonantes, Feretrij, Iupiter Elicius: deinde dij maiorum gentium, Iuno, Vesta Troianorum dea, quam profugus Æneas in Italiam transtulit: item Minerua, Ceres, Diana, Venus, Iupiter, Mars, Mercurius, Neptunus, Vulcanus, Apollo, qui ab Ennio enarrantur, & Consentes dicuntur, cum Ioue de rebus omnibus consultantes: quibus octo adiungebantur, ut coadiutores, selecti dij nuncupati, Ianus, Saturnus, Genius, Plutus, Bacchus, Sol, Luna, Tellus: Penates, Iuno & Minerua: dij cōmunes, Mars Latio uenerandus erat, quia præfider armis: item Bellona, Victoria: dij geniales, Terra, aqua, aer, ignis, sol & luna, quibus natali die quisque sacrum faciebat, quòd rerum gignendarum & producendarum uim obtinere existimarentur. Genij duo, Lares, quos priuatarum rerum, triuiorum uiarumq; & urbis curam agere opinio erat. Vnde appellabantur inferiores ac minorum gentium dij, & Præstites Ouidio 5. Fastorum dicti,

*Romanorum
dij.
Ioues.
Dij maioriū
gentium.
Vesta.*

Consentes.

Dij selecti.

*Penates.
Dij cōmunes.*

Dij geniales.

*Genij.
Lares.*

Præstites.

Quòd præstent oculis omnia tuta suis:

id est, quòd res omnes conseruent & tueantur in edibus: pacato enim & quieto numine domum possidere putabantur.

Affinxerant & deos indigetes: qui ex hominib. ob exi-

Indigetes.

Dij Patrij et tutelares
Olavs Mag.
li. 3. ca. 3. hist.
Septent.
Idem Gennadius & Hesiodus.
Deorum numerus.
Sacrificiorum numerus apud Aegyptios.

ob eximias belli & pacis artes & bene merita, inter deos erāt relati. His accedebāt dij patrij & tutelares, & reliqua familia Faunorū, Syluanorū, Satyrorū, Lemurum. Potentissimū suum numen Thor appellarunt Gothi, alterū Odhen, tertium Frigga. Varro, qui Ethnica numina singulari conquisiuit diligentia, supra triginta milia commenticiorū deorum reperisse se, literarum monumentis tradidit Hinc etiam ritū & sacrificiorum excreuit numerus, quorum sexcenta sexaginta sex genera Aegyptijs in usu fuerunt: Græcis & Romanis non multo pauciora. Et quanquam hi ab illis deorum numero & sacrificijs olim superati putantur, factā tamen temporis successu multam uicissitudinem, Romanosque superstitionis uictoria potitos esse, dolens uereor.

Dij gentium demonia.
Psal. 95.

Idolatria in pop. Dei.

Prolixior uerò in recitando gentiliciorum deorum catalogo fui, ut in suis exorcismis & preculis sub barbararum & ignotarum uocum pallio sæpe dæmonia tegi meminerint, qui illas usurpant liberius. Deos gentium dæmonia esse, affirmat regius ille uates Dauid: quæ dicuntur etiam in Sacris literis dij gentiū, terrarū, & dij populorū terræ, 2. Paralip. 32. dij populorū. 1. Paral. 16. dij terræ, Iud. 3. Idola nationū, Sapient. 15. dij montiū, 3. Reg. 20. dij filiorū Seir, 2. Paral. 25. dij Damasci, 2. Paral. 28. Dij aut̃ alieni frequēter nūcupātur, quales ex eode Domini abstulit Manasses, 2. Paral. 33. itē Iosias. 4. Reg. 23.

Nec solū abominanda hæc idololatriæ portenta in ualuerunt, peruagataque sunt omnes gentes: uerū etiam in populum Dei molimine diaboli peruasert, uirusq; seminarium sparserunt.

Gen. 31. Nam deos Laban patris sui, & soceri Iacobi, fura
Gen. 35. batur Rachel fugiens. At Iacobus tandem domui suæ

suæ, & omnibus qui secum erant, præcipit inqui-
ens: Abijcite deos alienos, qui sunt inter uos, mun-
damini, & immutate uestimenta uestra. Itaq; eos
illi cum in auribus quæ in illorum auribus erant, de-
derunt Iacobo, quos subter quercum, quæ erat iux-
ta Sichem, ille defodit. Vituli item simulachrum
adorat, eiûque sacrificat populus Israel in deserto, di-
cens: Isti sunt dij tui ô Israel, qui fecerunt te ascen-
dere de terra Aegypti. ac tria millia uirorum è po-
pulo ob hanc impietatem interficiuntur à Leuitis
uno die. Et Iudic. 10. filij Israel rursus fecerunt ma-
lum in oculis Domini, colueruntq; Baalim & Ašta-
roth, & deos Ará & Syriæ, deos Sydon & deos Moa-
bitarû, & deos filiorû Ammô, deos deniq; Palæstino-
rum: deserueruntque Dominum, & non serui-
erunt ei. Item, particeps idolorum Effraim. Osee
4. & Ezechielis 8. 18. & multis alijs locis.

*Exod. 32.
Vituli adori-
bantur.*

*De humani sanguinis uictima, à diabolo inuenta, celebra-
taq; in populo Dei, apud Græcos, Romanos
& alios: item de diuinatione ex maſta-
torum hominum uisceribus.*

Cap. V I.

S Vb hoc quoq; fraudulento blasphemiarum, sa-
crificiorum & uaticiniorum prætextu (quod
magis deplorandum) teterrima flagitia & hor-
ribiles cædes fabricatus est mille artifex ille, in cœ-
tu Israelis sancto: ut is abiectis contumacissimè le-
gibus cœlestibus & oraculis sanguine humano lita-
uerit, filiosque & filias per ignem duxerit, in gra-
tiam & cultum Moloch idoli Ammonitarum, in
ualle Gehennon, crudelitate plus quàm ferina.

*Humanis san-
guinis uicti-
ma.
2. Paral. 33.
Hierem. 32.
Psal. 106.*

Quin etiam Græcis & Romanis, in nefanda ac
multiplici idololatria, multa sint communia: & ut
alia plura, ita quoque ritus certorû sacrorum Ro-
mani

Sapient. 14. mani à Græcis sint mutuati: eo demum insanix & inhumanitatis utrosque redegit diabolus, ut ad sua ipsius iussa humano quoque sacrificarét sanguine.

Tiresia & Calchantis uaticinia. Hoc enim authore, uaticinia Tiresiæ & Calchantis iubebāt mactare humanas uictimas: sanciebantq; præsentem *ἀδελφονειαν*, atque prodigiosam illam de plurium deorum numero opinionem. Tiresias pollicetur Thebanis uictoriam: sed ea lege, ut Creontis filius mactatus sit uictima pro patria. Calchas uaticinatur de Troiæ excidio, & successus spōdet: at simul Agamēnonis filiā Iphigeniā immolari iubet. Ionibus remedium desiderantibus ab oraculo Delphico, aduersus sæuissimam luem in tota uicinia horribiliter grassantem: respondet Delphicum numen, Non remittendam pestem, nisi offeratur Dianæ Triclarie Menalippus cum Comethone, quam in Dianæ templo ipse stuprauerat: & nisi annuatim eodem tempore pro Menalippo elegantissimus iuuenis, pro Comethone puella uenustissima ad Dianæ aram mactetur. Idem in Messenijs in longo illo & diuturno bello, quod cum Lacedæmonijs gesserunt, consulentibus de exitu, prædicit uictoriam: uerū ea conditione, si uirginem incorruptam de Aepytidarum familia Deo sacrificarent. Ibi quū Aristodemus, unus ex præceptis familie Aepytidarum, gratificaturus patriæ, filiam quam habebat unicam, destinasset immolationi: alius quispiam amore puellæ adactus, quò miseram seruaret, ex se grauidam esse, & idcirco Deo litari non posse, fingit. Quo audito, pater effreni exardescens iracundia, euestigio interemptam filiam dissecat: paulo post noctu secundum quietem fœda specie sauciata & concisa filia à sathana re-præsentata, grauius animo deiectus, ad tumulum eius

Aristodemus filiam et seipsum iugulat.

eius semetipsum iugulat. Androgei etiam cedes expiari scilicet non poterat, nisi Athenienses quotannis septem adolescentes & totidem puellas in Cretam Minotauro deuorandas mitterent.

Nationem esse omnium Gallorum admodum deditam religionibus, scribit Cæsar: atq; ob eam causam, qui sunt affecti grauiorib. morbis, quiq; in prælijs periculisq; uersantur, aut pro uictimis homines immolant, aut se immolatuos uouent, ministrisq; ad ea sacrificia Druidibus utuntur: quod pro uita hominis nisi uita hominis reddatur, non posse deorū immortalium numen placari arbitrantur, publica q; eiusdē generis habēt instituta sacrificia. Alij immani magnitudine simulachra habēt, quorū contexta uiminib. inembra uiuis hominib. complent: quibus succensis, circumuenti flamma exanimantur homines. Supplicia eorū qui in furto aut latrocinio, aut aliqua noxia sint comprehensi, gratiora dijs immortalibus esse arbitrantur. Sed cū eius generis copia deficit, etiam ad innocentium supplicia descendunt. Non igitur immeritō tantæ immanitatis ministros & uates tam Barbaros, quos Cæsar Druidas uocatos dicit, Bardos Lucanus

*Lib. 6. de bel.
lo Gall.*

Druidæ Bard.

*Vos quoq; qui fortes animas belloq; peremptis,
Laudibus in longum uates demittitis æuum;
Plurima securi iudistis carmina Bardi.*

Tertullianus in Apologet. refert in Aphrica infantes palam Saturno fuisse oblatos usq; ad proconsulatū Tyberij, qui sacerdotes eius religionis in patibulis suspendebat. Summē id placuit illi, qui ab initio homicida fuit. Eodē authore, à Gallis seniores Mercurio offerebantur: eiusmodi oblatio ludus erat letus Tauricis. In ciuitate Enchadarū, quidā Iupiter in ludis sanguine humano perfundebatur. Cū Bellona, belli dea, paciscūtur sanguine ex lūbis effuso. In officio diuino

d nobiles

nobiles pueri cæduntur omnes, astantib. parentibus qui ut perdurent hortantur. Temixtitæ in America, idola sanguine hominum oblatorum conspersa fuisse, author est Ferdinandus Corthesius.

Olaus Mag.
de gentibus
Sept. lib. 3. cæ.

3. 4.

Gothi quoque suum maiorem deum Odhen, id est fortio rem, armis præsentem, semper crudelissimo placauere cultu, morte scilicet captiuorum: arbitrati, bellorum præsidem conuenientius humano conciliari cruore, à quo omnem belligerandi industriam tam absolutè didicissent, ut deuictis Europæ & Asiæ potētissimis imperijs, summum fortitudinis nomen repositarint. Item Froe, Vpsalensis deorum satrapa, deus sanguinis postea habitus, humanorū corporū hostias mactauit. Teutates & Hesus idola quondam fuere Gallorum, quibus etiam non nisi sanguine humano sacrificabant, teste Lucani uersu:

Et quibus immitis placatur sanguine diro

Teutates. —

Talia certè non ab illa æterna mente, iusta, casta, misericorde, rerum tam conseruatrice quàm conditrice: sed proculdubio ab authoribus dæmonibus oriebantur, qui ueri Dei odio, inde usque à rerum primordijs, in conscientias & corpora hominum quauis occasione immanissimè sæuierunt, & multiplici eorum cæde plurimùm delectati sunt, adeò etiam ut uoluptatem hanc, quam ex successu talium latrociniorum capiunt, risu nonnunquam inter dira sacra prodiderint, quis enim alius eius risus auctor fuisset, qui ex iugulo uirginis ac puellæ illius ortus traditur, quàm Mithridates aruspicum iussu Furijs immolabat? Accidit hoc L. Sylla, Q. Põpeio Coss. attestante Iulio Obsequente. Hinc philosophi tradunt, dæmones nidoribus sacrificiorum affici: incantationibus item, quæ plerunque sanguine fuso, suffumigationibus adhibitis celebrantur, præfuisse. At ô miseræ deceptionis errorem,

talc nu-

tale numen colere, quod hominum morte placatur: ait Cassiodorus in Epist.

Atqui *ἐνδοξαμαντία*, id est, diuinatione ex mactato-
rum hominum uisceribus, primum solumque diaboli
instigatione usum Heliogabalum imperatorem, tur-
pissimum & flagitiosissimum monstrum, accepimus:
qui paulo post huius immanitatis plusquam beluinae
pœnas meritò dedit, quando crudeliter interfectus,
& in latrinam abiectus, inter excrementa com-
putruit.

*Diuinatione
uiscerib. ma-
clatorum ho-
minum.*

*De diaboli uatibus, Enthusiastis, Pythijs
mulieribus, & Sibyllis.*

Cap. VII.

VT porro suam in hoc mundi theatro tragœ-
diam idoneis dein cohonestaret organis, &
suis undiquaque communiret membris, en-
thusiastas & uatidicos ministros quoque finxit dæ-
mon, æmulatione ueri Dei, qui per prophetas san-
ctos cum patribus loquutus est, ne cedere Deo
uideretur scilicet, & in grauiorem hominum ru-
inam.

Enthusiastæ

Adhibuit insuper eiusdem artis fœminas, uates Py-
thias, quæ penè apud singulas fuere gentes, atque a-
deo Dei populum etiam conspurcarunt: ut Moses le-
ge lata strictissimè cauerit, ne consulerentur, easque
lapidibus obrui iusserit. Eiusmodi consultationis di-
ras luit pœnas Saul rex. Huc pertinent pleræque fa-
mosæ Sibyllæ, à dæmone uelut conductæ, ad ipsius re-
gni quod in genere humano instaurarat, conseruatio-
nem & confirmationē. ex quarum libris ad uarias in-
sanias cōpellebantur Romani: ut apud alios plerosq;
tū apud Zozimū uidere est, à quo multa citatur carmi-
na Gétiliū supstitiōe plena: licet Sibyllæ uel Erythreæ
uel Eumanæ opus heroico scriptum carmine, Christi

Pythia uatet.

Leuit. 19. 26.

1. Reg. 28.

Sibyllæ.

*Ambros. in
Comment. in
epistolâ prior.
ad Corinthi.*

*Christo nato
cessarunt ora-
cula, conticue-
runt dæmones.*

*Athanas. de
Humanitate
uerbi, eiusq;
corporali ad-
uentu.*

*Aug. de ciui-
tate Dei.*

*Euseb. lib. 7.
cap. 6 & 15.*

*Platarch. de
abol. Orac.*

*Plin. lib. 30.
cap. 1.*

Zach. 13.

præconia declararit. Ex prophetarum enim uaticinijs, potissimum Esaiæ & Dauidis, non obscure ea colligere potuit diabolus. Mansit tamen eiusmodi uatum præcipua autoritas & obseruantia usque ad Christum, æterni Dei filium: quo nato, prodeunteque ut legationis suæ ministerio ex Patris cœlestis uoluntate perfungeretur, cessarunt passim in orbe terrarum oracula, & quæcunque impiarum diuinationum genera: testibus Athanasio, Augustino, Eusebio, Lactantio, Plutarcho, Plinio: conticueruntque dæmones ubique, & tanquam ranæ Seriphie obmutuerunt: ac de sertis quibuscunque enormis suæ nequitiae latebris, cesserunt, non quidem ultrò, uerùm compulsi, partim quidem horrendo metu omnipotentiae uindictis C H R I S T I: partim uerò condemnationis sui, quam præforibus iam esse cernebant. Quandoquidem eo C H R I S T V M missum probè norant, ut satanæ opera pessundaret, demolireturque, & genus humanum in integrum restitutum uindicaret aduersus diaboli technas, rabiemque ex his Zachariæ uaticinijs diuina uoce longè antea traditis: Eritque die illo, dicit Dominus exercituum, excindam nomina idolorum è terra, ne ultra eorum fiat mentio: & pseudopphetam & immundum spiritum de terra auferam. Si postea tamen adhuc fuisse audita responsa quis obijciat, ea certè tam fuerunt rara, læsa, manca, & omnino inutilia, ut nulli haberi loco debeant. Pulchrè igitur & uerè Athanasius inquit: Olim dæmonia inani specie ludibrijsque rerum intricabant homines, infests alibi fontibus, alibi fluuijs, lapidibus aut lignis, atque ita præstigijs fatuos in furorem agebant: nunc uerò quum apparuit Dei uerbum, spectra huiusmodi & ludibria imaginum cessauerunt.

De uno eodemq; diaboli cultu in dissitisimis regionibus, & quàm uariè in Christiana Europa illudat.

Cap. VIII.

TAndem & hoc non sine singulari studio & ratione inmachinatus est diabolus (quanquam peculiares quasdam cæremonias coluisse plerosque non diffitear) ut non solum in longissimè dissitis totius orbis partibus, uti olim apud Gallorù Druidas, & remotissimos Indorum Gymnosophistas, unus idèque eius cultus obseruaretur: sed & (quod multo magis mirandum, uel potius dolendum) in Christiana nostra Europa apud diuersissimas regiones, in cuiuscunque materiæ uel nominis idolis, non dissimili ritu honor sibi haberetur. Hanc cecitatem apud comoda suis præstigijs organa auxit, uoce, cantu, capitis nutu, auersione, inflexione ad latera, manuum gesticationibus, aut alijs motibus: eoq; modo indicia propitiæ uel auersantis atque abhorrentis uoluntatis edidit ex statuis: prophanauitq; loca, quæ certè erant domicilia & sedes doctrinæ cœlestis, sanctissimæ scholæ patrum, & *ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ*, in quæ uelut conuersa suæ impietatis & superstitionis latibula, suas blasphemias in Deum contumeliosas, & hominum generi exitiales eructare atque euomere conatus est. Imò in hac mundi senecta nutantibus technis illis manifestis, se in uero Dei templo collocat, & hominum mentib. dominatur, in lucis angelum transformatus. Hac ratione, se grauiori diuinæ maiestatis contemptu, atque hominum exitio magis ulciscitur.

In cuiuscunque materiæ uel nominis idolum colitur diabolus.

Sap. 14. 15.

*In uero Dei templo se collocat diabolus
1. Cor. 3. 6.
2. Corinth. 11.*

Huc pertinent ludibria quibus nostros homines etiam adegit, ut nisi sacro baptismo regenerationis lauacro ad Christi solummodo membra pertinente, & *Campanariorum baptisimus & exorcism.*

exorcismis tantum ubi è sua sede deturbandus est dæmon, ab illis qui eius pellendi singulare donum habet applicandis, campanæ & tintinnabula expientur, sanctificenturq; , sponforibus & testibus in sacrilegam uerberioris auri expilationem undique conuocatis, res illas inanimatas mortuasq; è turribus à diabolo ablatum iri, simplicibus persuasum sit. Quinimò foueæ & stagna ostenduntur, quæ etiam uidi, si dignus sum, quò eiusmodi non baptizatas consecratasque campanas à dæmone ex turribus proximis inuectas esse, asseueranter dicunt: audiriq; earum sonum nocturna hora duodecima in Natiuitatis Christi solennibus, uel etià singulis quatuor anni tēporibus, quæ uocant: & eum commori, qui audierit. Sic fit, ut à sono caueant imprudentes, nec inueniatur qui audierit: & si aliquem audire contingeret, is proculdubio à dæmone ob impietatem illuderetur: interim tamen hisce religionis nostræ præstigijs illi detinentur. nec ita pridem eò loci prope Abbatiam Knechtstein ductus sum, ubi firmiter adhuc credi hoc sacrilegiū coram audiui: monstratur fouea, turrisq; ostenditur. Propterea perquam prudenter & piè Cæsar Maximilianus inter grauamina sedis Romanæ à Germanis non toleranda, campanarum cōsecrationem recensuit in hæc uerba: Suffraganei excogitauerunt, ut solum ipsi, & nullus alius sacerdos, laicis campanas baptizarent. Credunt deinde simpliciores, ita affirmantibus suffraganeis, tales campanas baptizatas, dæmones & tempestates pellere. Quapropter innumeri plerunque adhibentur cōpatres, præcipuè uerò qui fortuna pollent: exoratur, qui baptismationis tempore funem, quo campana ligata est, tangunt, ac suffraganeo præcinente (quemadmodum in paruulorum baptismatione fieri solet) omnes pariter respondent, ac campanæ nomen ingemunt, uesteq; noua (quemadmodum & Christianis fieri

fieri solet) cāpana induitur. Inde ad sumptuosa properatur conuiuia, quibus præcipuè compadres, ut eo largius munera offerant, adhibentur: nec non suffraganei, & eorum capellani cum multis alijs ministris regaliter pascuntur. Nec hoc satis est, sed & suffraganeo mercedem persolvere necesse est, quam illi munusculum uocare solent. Inde euenit, ut aliquando etiā in paruis uillis centū floreni in tali absumentur & expendantur baptismatione. Quæ res non solum superstitiosa, sed etiā Christianæ religioni contraria, ac simpliciorū seductio & mera est exactio. Verum etiā episcopi ut suffraganeo, uel uilissima obærare possint mercede, talia & adhuc absurdiora tolerant. Res igitur tam nephanda & illicita meritò aboleri debet.

Scribit itaque in hæc uerba, scitè admodum Lactantius: Ita hominum credulitatē mentita diuinitate deludunt dæmones, quòd illis uerum aperire non expedit. Hi sunt, qui imagines & simulachra fingere docuerunt: qui ut & hominum mentes à cultu ueri Dei auerterent, & fictos mortuorū regum uultus & ornatus exquisita pulchritudine statui cōsecrariq; fecerūt, & illorum sibi nomina quasi personas aliquas induerunt. Sed eos magi, & ij quos uerè maleficos uulgus appellat, quū artes suas execrabiles exercent, ueris suis nominibus cient, illis cœlestibus quę in Sacris literis leguntur. Hi porrò incesti ac uagi spiritus, ut turbent omnia, & errores humanis pectoribus infundāt, serunt ac miscent falsa cum ueris. Ipsi enim cœlestes multos finxerunt esse, sed ueritatem mentitis nominibus inuolutam ex oculis abstulerunt. Et paulo pōst: Illi autem qui descuerunt à Dei ministerio, quia sunt ueritatis inimici & pręuicaces, Dei nomen sibi, & cultū deorū uendicare conātur: non quòd ullum honorē desiderent (quis enim honor perditis est?) nec ut Deo noceant, cui noceri non potest: sed ut homi-

*Lib. 2. ca. 17.
de Orig. err.*

*Magi.
Malefici.*

nibus, quos nituntur à cultu & noticia ueræ maiestatis auertere, ne immortalitatem adipisci possint, quâ ipsi sua nequitia perdiderunt. Offundunt itaq; tenebras, & ueritatem caligine obducunt, ne Dominum, ne Patrem suum norint. & ut illiciant facili, in tēplis se occulunt, & sacrificijs omnibus præsto adsunt. Eduntque sæpe prodigia, quibus obstupefacti homines, fidem commodent simulachris diuinitatis ac numinis. Et post: Itaque sibi apud homines, qui eos nesciunt, auctoritatem ac timorem pariunt. Hac uersutia, & his artibus, noticiam ueri & singularis Dei apud omnes gentes inueterauerunt. Suis enim uitijs perditī sœuiunt, & grassantur ut perdant. Idcirco etiam humanas hostias excogitauerunt, ipsi hostes humani generis, ut quàm multas deuorarent animas. Plura ibidem. Nec mirum, ait Saxo Grammaticus de Rugianis, si illorum numinum potentiam formidabant, à quibus stupra sua sæpenumero punita meminerant. Siquidem mares in ea urbe Karentina, cum fœminis in concubitum accitis, canum exemplo cohærere solebant: nec ab ipsis morando diuelli poterant. Interdum utrique perticis ediuersò appensi, inusitato nexu ridiculum populo spectaculum præbuerent. Eâ miraculi fœditate solennis ignobilibus statuis cultus accessit: creditumque est, earum uiribus effectum, quod dæmonum erat præstigijs adumbratum: qui statuis demolitis, Rugianorum templâ & urbes destituerunt.

Sic dæmonem, eiusque studia depingit Tertullianus: Agnoscimus unde talia suggerantur, quis totū hoc agitet: & quomodo nunc astutia suadendi, nunc duricia sœuiendi, ad constantiam nostram deiciendâ operetur. Ille scilicet spiritus dæmoniace & angelicæ paraturæ, qui noster ob diuortiū æmulus, & ob Dei gratiam inuidus, de mentibus uestris, aduersus nos

Obscenū di-
aboli ludibri-
um. l. 14. de
reg. Dantiæ.

ca. 27. in A-
pologet. ad-
uers. gentes.

nos præliatur, occulta inspiratiõe modulatis & subornatis ad omnẽ, quã in primordio exorſi ſumus, & iudicãdi peruerſitatẽ, & ſeuiẽdi iniquitatẽ. Nã licet ſubiecta ſit nobis tota uis dẽmonũ, & eiufmodi ſpiritus: ut nequã tamẽ ſerui, metui nõnunquã cõtumacia miſcẽt & lẽdere geſtiũt, quos aliàs uerẽtur. odiũ enim etiam timor ſpirat: præterquã & deſperata cõditio eorũ ex prædamnatione, ſolatiũ reputat fruendẽ interim malignitatis de pœnẽ mora: & tamẽ apprehẽſi ſubigũtur, & cõditioni ſuẽ ſuccidunt: & quos de lóginquo oppugnat, de proximo obſecrãt. Hos Auguſtinus deſcribit ſpiritus eſſe nocẽdi cupidiffimos, à iuſticia penitũs alienos, ſuperbia tumidos, inuidencia liuidos, fallacia callidos: qui in hoc quidẽ aere habitẽt, quia de cœli ſuperioris ſublimate deiecti, meritò irregreſſibilis tráſgreſſionis in hoc ſibi cõgruo uelut carcere prædãnati ſunt. Proinde eos potiſſimũ inſeſtant, quibus beatitudinem, quam ipſi amiſerunt, promiſſam cognoscunt. Item in Sermonibus communibus: Quid prauius, quid malignius, quidũe aduerſario noſtro nequius? qui poſuit in cœlo bellum, in paradifo fraudẽ, odium inter primos fratres, & in omni noſtro opere zizania ſeminauit. Nam in comeltione poſuit gulam, in generatione luxuriam, in exercitatione ignauia, in conuerſatione inuidia, in gubernatione auariciam, in correctione iram, in præſulatu ſiue dominatione ſuperbiam. In corde poſuit cogitationes malas, in ore poſuit loquutiones falſas, in mẽbris operationes iniquas: in uigilando mouet ad praua opera, in dormiendo ad ſomnia turpia. Lẽtos mouet ad diſſolutionẽ, triftes autẽ ad deſperationem. Sed, ut breuius loquar, omnia mundi mala ſunt ipſius prauitate cõmiſſa.

Serm. 4.

Simile quiddã apud Gregoriũ legitur lib. 29. Moralium, ſuper illud iob: Diuiditur æſtus ſuper terram. Itẽ apud Leonẽ pont. Ser. 8. Natiuitatẽ

Vnde tam admirandas res, & potiſſimũ uaticinari poſſunt dẽmones.

Cap. IX.

d 5

Nec

Vnde tã admiranda pos-
sunt demon-
es.

De spiritu
ant. cap. 28.

Li. 4. Recog.

In Apolog.
aduersus gen-
tes, cap. 22.
Diuination-
es demonũ
unde.

NEc mirum est uaria & infinita eius generis hos spiritus conari. quum etenim tenuis sint substantiæ, sua tenuitate, subtilitate, celeritate incredibili, sensuum acrimonia, & lumine naturæ lucidiore, quibus omnibus terrenorum corporum inhabilitatem & sensuum tarditatem longe lateq; præcellunt, multa Dei permissu, partim uerè, partim præstigiôsè intelligunt, & possunt. Quibus accessit, teste Augustino, diuturnioris temporis beneficio, quo eorum uita à primo æuo protenditur, comparata insignis rerum lōgè maiorum experientia, quàm hominibus ob breuitatem uitæ momentaneam potest euenire. Idcirco quædam admiranda faciunt: & quædam, potissimùm ob Scripturæ sanctæ & uaticiniorũ cognitionem, prædicunt, uel etiam probabili coniectura consequuntur: nonnunquam etiam quæ ipsi facturi sunt, prænunciant, quibus homines alliciunt, inescant, seducunt & defraudant: quo nomine illis mirabilè prudentiam, acutum ingenium & tenacem memoriã tribuit Plato in Epinomide. Quapropter tradit Clemens, istos, quum sint dæmoniacy spiritus, & multo citius scire aliqua, & multo perfectius: non enim tarditate corporis degrauãtur. Hinc addit: Et ideo quæ medici longo tempore & labore plurimo assequuntur, hæc illi, tanquam spiritus, absq; mora ulla, & sine difficultate cognoscunt. Non ergo mirum est, si plus etiã aliquid quàm homines, sciunt: sed hoc metuendum est, quòd ea quæ sciunt, non ad salutem, uerùm ad deceptionem proferunt animarum, ut per hæc eas cultum falsæ religionis edoceant. Hic Tertullianus sic differit: Omnis spiritus ales est, hoc angeli & dæmones, igitur momẽto ubiq; sunt. Totus orbis illis locus unus est: quid ubiq; geratur, tam facilè sciunt, quàm enunciant, uelocitas diuinitas creditur, quia substantia ignoratur, Sic & authores interdũ uideri uolunt eorũ

quæ

quę annunciant, & sunt planè malorum nōnunquam, bonorum tamen nunquā. Dispositiones etiam Dei & nunc prophetis concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus resonantibus carpunt. Ita & hinc sumentes quasdam temporum sortes, diuinitatem æmulantur, dum furantur diuinationem. In oraculis autē quo ingenio ambiguitates temperent in euentus, sciunt Cræsi, sciunt Pyrrhi. Sic præsciuit diabolus ex Esaię & Danielis oraculis (quorum uterq; adolescentē Alexandrum expressè delineat) eum ipsum Alexandrum superato Dario, potiturum Asia uniuersa, translaturū imperium à Babylonijs ad Græcos. Propterea Delphicam uatem consulenti, & ab inuita responsum extorquenti, tandem ipsa in hæc uerba prorumpens, respondit: Inuictus eris Alexander. Postea ad Persas exercitum traducenti, prodigia offudit multa. In aditu Asię, simulachrum Orphei sudore maduit. Hinc Alexandro ad extremū cum Dario configente, aquila è sublimi supra eius uerticem sese librare, & in aduersos hostes trajcere uisa est. Ludibria haud dubiè dæmonij hæc erāt, adornata ad prodigiorū & auguriorū, quib. tunc fidebatur, obseruationes confirmandas. Dariū ediuersò, ancipitib. somnijs in falsam uictorię spē erexit. Prænoui ex Esaię prophetijs, fore ut Tyrus destrueretur à Macedonibus. Ita enim ille ait: Vlulate naues maris, quia uastata est domus, unde uenire cōsueuerant. De terra Chetim reuelatū est eis, Terrā uerò Cethim Macedoniā esse, asserūt pleriq; & ab Homero

Lucius Macedones uocatos. Quidā tamē per terrā Cethim, Cyprios intelligūt. Inde quū fuso fugatoq; Dario, copias ad Tyrū admouisset Alexāder, præmonuit quendā qui ciuib. prænūciaret, Apollinē ciuitatē deserturū esse: ut quū euetus respōderet, idolorū existimationē stabiliret. Ex ijsdem Esaię & Danielis uaticinijs præsciuit, fore ut Assyriorū monarchia pessū iret, & in

Daniel. 8.

Esai. 23.

Vide Ioseph. lib. 1. antiq. Iud. cap. 6.

potestā

Esaiā 44. potestatem redigeretur Medorum ac Persarum: & qui-
dem à Cyro, cuius nominatim Esaias meminit. Vnde
coniectatus est, Cræsum etiam de regno Lydiæ peri-
clitaturum esse: Quare & aliquanto ante *τὸ πρὶν ἂν πό-
ρον* Gygis, quod in Cyri tempora incidere eum pro-
spiciebat, amissurum regnum Lydiæ prædixit, consul-
tus ex oraculi Delphici sede: & postea cùm regnum
adeptus esset Cræsus, ut opum suarum fiducia insoles-
centem, superbientem, & regnum Persicum affectan-
tem euerteret, *χρυσὸν λιβήλω* uictoriā in speciem ipsi an-
nuente, ad bellum Cyro inferendū perduxit: quo mo-
do uictus, captus, & regno exutus, uitam in Persia fi-
niuit. Infinita eiusmodi in historijs obseruatur exē-
pla: sed ad posteriora, nec obscura, conuertamur.

*Christum, & ad quid missus esset, prius norunt
demonēs, quàm Apostoli: & qua-
re illum tentarit diabolus.*

Cap. X.

PErhibet sacræ Scripturæ autoritas, diabolum
prius CHRISTVM penitus nouisse, quàm ipsi
quibuscum ille loqueretur, & familiariter dege-
ret, Apostoli: ut etiam ante CHRISTI mortem re-
surrectionemque sciuerit, testatusque fuerit inuitus, ad
quid uenisset CHRISTVS: nimirum, quò cogni-
tum faceret satanā, eiusque fraudes: illius actiones
demonstretur, atque regnum euerteret. Quapropter me-
tu iudicij diuini æternarumque pœnarum contremi-
scens, & penè deficiens, in obfessio ante CHRISTVM
Marc. 1. procidente, magna exclamauit uoce: Ah, quid rei nos
Luc. 4. bis tecum est IESVS Nazarene? uenisti ad perden-
dum nos. Noui te qui sis, nempe sanctus ille Dei. Et
increpauit illum IESVS, dicens: Obmutesce, & exi
ab homine. & cùm proiecisset illum dæmon in me-
dium, exijt ab illo, nihilque illi nocuit. Et post: Exi-
bant

bant & dæmonia à multis, clamantia & dicentia: Tu es CHRISTVS ille filius Dei. Et increpans, non sinēbat ea loqui, quòd sciebant ipsum esse CHRISTVM. Hic Athanasius: Dæmonis, inquit, sermōnem compescebat CHRISTVS, ne simul cum ueritate, etiam suam iniquitatem promulgaret: ut nos etiam assuefaciat, ne taliā curemus, etiam si uera loqui uideatur. Illud aliàs etiam pios postea latuisse, Sacrarum literarum testimonio docetur: ut alij eum Heliā, alij Iohannem baptistā, alij Hieremiam, alij unum de prophetarū numero esse dicerent. Petro autem pronuncianti, Tu es CHRISTVS ille filius Dei uiuentis: respondit CHRISTVS, Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est. Id quod Petro à patre cœlesti hic reuelatum asserit CHRISTVS, hoc ipsum & satan nouit, & palām testatus est, nō rogatus. Hinc ipsius ingenij acumen liquet, cuius ope res etiam abstrusissimas, nostrisq; sensibus apprimē alienas, nouisse potest.

Matth. 16.

Marc. 8.

Lucæ 9.

Ioan. 6.

Huc facit illud puellæ Pythiæ, de Paulo & Barnaba clamitantis testimonium: Isti homines serui Dei excelsissimi sunt, qui annunciant uobis uiam salutis. Atque id genus testimonia ab Astaroth & Berith idolis, & à dæmonio obsessis, de Bartholomæo apostolo, Thoma & alijs data legimus. Veritatem uerò hic confitentur dæmones, non ut populum ad audiendā amplectendamq; eorum doctrinam permouerent: sed exhorrescentes & reformidantes ministerij Euangelici uirtutem, & sui condemnationē ac expulsionē ex obsessis: quæ hospitia si obtinuissent, statim Apostolorum ministeria seditione potuissent conturbare, aut inchoata post opprimere, nouis rumoribus disseminatis per Pythiam uatem, obsessos & idola, quæ apud stultum uulgus magno habebatur loco. Addatur

Actor. 16.

& il-

& illud mali spiritus responsum: Iesum noui, & Paulum scio, uos autē qui estis? Item: Quid rei nobis tecum est IESU fili Dei altissimi? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Obsecro ne nos torqueas.

Matth. 8. Enimuero semen mulieris contritum caput serpentis, prophetarum de CHRISTO nascituro etiam in Bethlehem Iudææ uaticinia: præfinitum hinc tempus, IESUM in diuæ uirginis utero, superueniente Spiritu sancto, & uirtute Altissimi obumbrante conceptum, ex angeli Gabrielis annunciatione, admirandam eius natiuitatem, longinquum magorum ex Oriente iter, ut eum adorarent, sciuerat dæmon. Quapropter inter spem & metum, Herodis animum diris contra IESUM inflammauit facibus, ut inter infan-
Marci 6. tium Bethleemiticorum bimulorum ætateque iuniorum deplorandam cladem, IESUS simul inter-
Luc. 8. nectione absumeretur. atqui salutifero magis Dei consilio suos collabescere conatus, infringique, re ipsa ex-
Genes. 3. peritur diabolus.
Michea 5.
Matth. 1.2.
Luc. 12.
Esaia 7.

Ne quid tamen incredibili eius audaciæ & fastui incomparabili decederet, atque ut adoratione, peculiari Dei prærogatiua honoraretur, uel Christum certius tunc cognosceret, ipsum in solitudine tentat: illique in præaltum montem adducto, omnia mundi regna, ac eorum gloriam ostensam se daturum, si se prostratus adorauerit, ausu plusquam sacrilego pollicetur: quum diuinam maiestatem in hominum regnis atque imperijs solam dominari, eaque cui libet tradere constet. Porro Christum iam certò cognitum, uoluit etiam perditum: quare ut eum proderet, in cor Iudæ Simonis Iscariotæ immisit, in quem post offulam à Christo porrectam ingressus est. Tantum enim huius solertissimi artificis contra Deum & genus humanum est odium, ut quicquid inachinetur, sit in Dei contemptum, & hominum

A Christo
uult adorari
diabolus.

Matth. 4.

Marc. 1.

Luc. 4.

Daniel 4.

Iohan. 13.

num detrimentum perniciemque, fraude & extremo dolo cautè tectum.

*Multa studia diaboli, & opera breuiter
comprehensa. Cap. XI.*

CÆterùm ut instituti mei ratio certius citiusque innotescat, paucis, ueluti fasciculo uno, quædã ex dæmonis actionibus & potentia colligam. Quum angelica eius essentia non interierit, sed malè propriæ uoluntatis affectu degenerarit, accreueritque tam diutino tẽpore eximia rerum obseruatio & usus insignis: magnæ illum esse constat uirtutis, calliditatis incredibilis, sapientiæ plus quàm humanæ, perspicacitatis acutissimæ, uigilantię summę, artificij technas struendi perniciosissimas fucò speciosissimo incomparabilis, malicię infinitę, odij erga genus humanum *ἀσπίδος ἡγεὶ ἀννύσσει*: atque hoc nomine eum sæpe numero (permittente, uel saltem conniuyente Deo) admirandas facere res, & se in bestias, statuas, specus, latebras, cauernas ingerere: in quercus Dodonæ Molossidis in Epiro, unde Dodonẽũ oraculum frequentatum est, insinuare: apud Ægyptum ex Hercule, Apolline, Minerua, Diana, Marte Ioue, Api boue, Latona in urbe Buti, furiosis sacerdotibus Apollinis in Colophone, Thebis in Bœotia, & in Læbadia ex Trophonio, ex uacca Memphi, ex boue Mneo Helio- poli, ex crocodilis in Arsinoe, ex Amphiarao uate in Attica, responsa dare, humana uoce, nutu, aliouẽ gestu, affictis sub inde gestibus furentium, nonnunquam ebriorum, aliàs trementium, aut ridiculò gesticulantibus: quandoque somnijs, amphibolijs interdum, plerunque & ænigmatibus: quia ignorat diabolus quò usque toleraturus sit Deus, aut permissurus, quæ intendit & struit.

Diaboli studia & potentia.

Strabo Geog. lib. 16.

Et sa-

Lib. 1. cap. 8.

Et sanè Deum quibuldam sagaci oribus hominibus has eius technas iam olim sæpe detexisse, testis est Valerius Maximus, hisce uerbis: Nec me præterit
 „ de motu & uoce deorum immortalium humanis oculis auribusque percepta, quàm ancipiti opinione æstimationio uersetur: sicut de transitu Iunonis in urbem. Captis enim Veijs à Furio Camillo, unus militum simulachrum Iunonis Monetæ fertur interrogasse, an Romam migrare uellet? Deamque respondisse, uelle se. Quamuis unus uocem audierat, omnes tamen sibi persuadebant, eandem se percepisse. Tradunt alij simulacrum annuisse tantum: alij unum hoc inter milites & uulgum sparsisse. Quo factum est, ut non simulacrum, sed ipsam cælo Iunonem petitam portare se credentes, læti in ea parte Auentini montis, in qua nunc templum eius cernimus, ut inquit Valerius, collocarent. Hic uidemus & qua arte, & quam ob causam ludat in idolis illa Dei simia.

Linum.

Cæterum alia religionis opinione legitur in diuæ Irmgardis comitissæ uita, quomodo tertio Romæ peregrinata, D. Pauli templum fuerit ingressa, inuenitque crucifixi imaginem prorsus conformem ei, quæ in templo metropolitano D. Petro sacro Coloniae ante sacrarium uisitur. Hic prostrata orationique intenta audit uocem ex ore imaginis crucifixæ, hunc in modum: Chara & electa filia Irmgardis, te oro ut mox ubi Coloniam redieris, in D. Petri templo crucifixum in altari ante sacrarium, mihi admodum simile, salutes. Hæc posito peregrinæ pileo, gratijsque actis, se facturam recepit, si modò digna haberetur: simulque hoc simulachrum uidit à cruce detraxisse brachium dextrum, quo electæ suæ sponsæ Irmgardi benedixit: Inde rursus gratijs Deo dictis propter longum illud iter nec frustra nec temerè factum, Coloniam reuersa est, & præfato loco prouoluta

luta ante crucem, sic inquit: Mihi singulare, idq; haud leue mandatum Romæ à cruce & imagine in æde D. Paulo sacra, tibi mirè conformi datum est, quæ scilicet salutare te plurimum uoluit. Ad hæc euestigio Coloniensis crux caput inclinans, inquit: Gratias ago electa mea filia. Ex hoc rumore episcopus cum selecti pompa uenerabile sacramentum in huius simulachri capite inclusit, quod repente etiam seipsum rursus eo modo contraxit occlusitque, ut non fuisse diuulsum uideretur. Hic multa contigisse miracula, & perpetuum ea ratione in lampade fauori lumen narratur. Hæc eadem comitissa insignem pagum Suchtelen in Iuliacensi ducatu legauit D. Pantaleonis hæredibus Coloniæ, quare huic etiam in uicina sylua erectum fuit sacellum, quò religionis ergò Martis die post Paschæ solennia confluere solet ingens eorum multitudo, qui uel morbo uel alia calamitate premerentur. At quum eiusmodi prodigia nostro non uideatur seculo, nec iudicium arti medicæ permittatur, hic Theologis non illibenter cedo.

Potuit & ad Iouis Hammonis oraculum inquirendum in extremo sinu Libyæ, apud Garamantes, ultra Cyrenen, in solitudinibus uastis, torridis ac siccitate sterilibus, Cambysem Cyri & Alexandrum instigare: item Pythium Delphis præcæteris, cultu, religione, fama, opibus & donarijs celebratius reddere. Nouit & uaticinari ex certis indicijs uel coniecturis, siue rerum retroactarum obseruatione, ut hinc etiam cogitatus & sensa peruidisse quandoque credatur: quamquam interim fallat & fallatur, tenebras offundat, ueritatem caligine obscurer, atque etiam mentiatur. Nam rogatus dæmon, Porphyrio teste, etiam quæ non nouit, constanter affirmat: & quæ nouit, si semel uerè, decies illa falsò refert. Potest quoque plerisque locis in simulachris sua exercere ludibria, ut

*Diabolus
quomodo uaticinetur.*

ad ea ex longinquis regionibus confluant imprudentes, ea ueneretur incauti, adorent, eorū opem implorent in rerū angustijs, in ualetudine aduersa, & quacūque afflictione: quo à ueri Dei cultu & inuocatione ad suas imposturas in interitū eos auocet. Sic Gallorum

*Lix. in uita
D. Martini.*

rusticis hanc fuisse consuetudinē scribit Seuerus Sulpitius, dēmonū simulachra cādido tecta uel anime, mīsera per agros suos circūferre demētia. Nec satanq̃ difficile est, animarū corporis mole exutarū figurā mentiri, circa monumenta uersari, in cōemiterijs oberrare, spectris perterrefacere hāredes aut alios, ut ad illicitos cultus, ueritā religiōis ergō peregrinationē, iustorū & parentalū prāscripta forma persolutionē damnosam, imperitos, minusq̃ Deo fidētes cogat. Conatur itidē imbecilles fide prācipites agere, fortes uerō diuersis modis semper impugnare, si qua ratione eos agere transuersos posset: item desperantes, credulos, maleq̃ sanos pollicitationibus & gloria ditare, in spē feliciū successuū illectos perimere, aut tristiū euentuū metu iniecto cruciare. Nouit adhāc uarias ostentare formas, inania idola arte mira cōformare, uisus organū turbare, oculos perstringere, falsa pro ueris singulari dexteritate ne agnoscantur proponere: quæ uerē sunt, ut non appareant, uelare: & quæ reuera non existunt, ut esse appareant exhibere: se in mille species

Mich. Psell.

Virg. 4. transformare, Proteumq̃ agere: & ut canit Poeta,

Georg.

Tum uariæ illudunt species atq; ora ferarum.
Fiet enim subito sus horridus, atraq; tygris,
Squamosusq; draco, & fulua ceruice leæna,
Aut acrem flammis sonitum dabit:
Omnia transformans sese in miracula rerum,
Ignemq; horribilemq; feram, fluiumq; liquentem.

Consueuit & hominum mentes multifarijs phantasmatum ludibrijs uitiare, uigilantes perturbare, dormientes in somnijs terrere, peregrinantes à recto itinere se-

re seducere, errantes atque etiam alios quandoque ridere, aliàs terrore concutere, multa labyrinthis opinionum inextricabilibus implicare & innectere, terribiora mala plerunque boni specie serere, & veritatis confessione in suam illicere nassam; grauiusque fallere. Solet quoque lac uaccarum cohibere, & ne in butyrum coalescat impedire: uinū aliunde adferre, claustra referare: præterea ocysimè res uarias, uelut panni lacinias, ossa, ferramenta, clauos, acus, aciculas, filā; eorumq; globulos, intortum capillitium, ligna, idque genus portenta in uiuorum extremas fauces, nec penitus, quò ore reijciantur, ingerere: in mortuorū uentriculum & partes alias præstigijs aptas, & post mortem sectas ligna, cultros, & quæcunq; uis alia, fallaciter arte dolosa inter secandum inferere. Quemadmodum etiā non solum talia, sed etiā partes uitales prius ex astantium oculis auferre ac sum mouere, quàm animaduertatur. Neq; uero per alium; neq; alia ratione in extorum nefanda obseruatione apud uetères olim ea procurata fuère miracula, ut Cæsari Dictatori exta sine corde sint inuenta: Posthumio uerò cōsuli, Cæroni, Decemuiris, Herennio, Lucilio Lupo immolantibus in plurimis uictimis modò iecur, modò caput iecinoris defuerit.

Julius Obsèques de Prædègys.

Similiter ex parte postica & uteri collo nouit, implicatos crines, arenę copiam, clauos ferreos, ligna, uitra cōfracta, stuppam, lapides, ossa, & similia præstigijs mouere; offuscata interim oculorū acie: insecta aurib; furtiuè immittere, quę postea uel prodeāt, uel euolēt. Hęc à me uisa sunt alata, ex aurib. cuiusdā uirginis Hæticæ nomine, misère à demonio exagitatae desumpta: Procliue illi quoq; est, ulcere corpus defædare, pudendam eliceride uel ulcere sanioso inficere, euirationis persuasionem falsò inducere, corpora tota obsidere, eaque fursum ac deorsum distrahere, quando

& quamdiu à Deo permittitur. Illam uirginis prædictæ uiolētā sublationem in arce Caldenbroce apud Geldros, Deo iuuante, alias intrepidè reluctando impedire ualui: à morsus tamē interim inflatu, quo manus meas mirè impetebat, in horribili illa subuectiōne, anxie cauendum erat. Cur enim non tam meos promouere conatus in iuuando, quàm dæmoni permittere sua studia in lædendo, potuit Deus? Afflueuit præterea uariè corpora transferre, eorumq; humores commouere, originem neruorum in cerebro turbare, quò atrocissimis rarissimisq; cōuulsionis speciēbus, iactu tractuq; incredibili, & quasi crepitantibus sonitu horrifico iuncturarum compagibus, in admirationem; diffidentiam, sinistram de alijs opinionem, ad mēdacia, uetita auxilia & cēdes, homines compellat. Ad hunc modum neruos & musculos præter uoluntatem inordinatè crudeliterq; conuellere potest: plerunq; τέτανον ciere, ut ceruix unā cum corpore imobilis maneat, & in neutram inflectatur partem, sed iuxta in utranque partem intendatur: subinde ἐμπρόσθεν uel tensionem ad anteriora excitare ualet, ut caput, ceruix, reliquumq; corpus, iugularibus uenis mirum in modum circum collum distentis, cōtrahatur: quandoq; ὀπίσθεν uel tensionem ad posteriora citare tam uehementem solet, ut caput in dorsum & scapulas grauitèr conuellatur, cruribus interim contractis: item diuersas horribiliū conuulsionū facies, multifariam & inæqualiter in membris producere: nonnullis totū corpus, ceu articulis tormento luxatis diuulsisq; eneruare, aut palpitantiū, trepidatium uel musculorū speciē inferre: quibusdā os & oculos truculēter intorquere, septū trāsuersum in homine ita cōstringere, ut spiratio uix difficulter duci queat, arterijs interim pulsantib; leuiculū inferēs impedimētū, sed uētriculū singultib; frequētib; cōuellens. Interim hic præstātissimè

risissimos sepè medicos ludificat, q̄ eiuscemodi morbo-
rū dira cōtūti symptomata, imò larua, ad naturales ea
referētes causas frustra curationē medicamētis tētāt.

At aquam etiam coniurationibus sacratam se for-
midare impense, gestibus & uoce in corporibus quę
obsidione coercet regitq̄, simulat: quemadmodum
se naribus extrahi, uirtute radicis incluse anulo ex So-
lomonis, ut fertur, doctrina naribus admoto. Deinde
multa obseruare assolet, artificioseq̄: imitari, seu uerē
seu falsò: plurima eorū quę acta aut prodita sunt, incre-
dibili solertia raticiocinari & colligere: uaria ex notis
naturalibus argutissimè elicere, penitissimeq̄: erue-
re: diuersa in imperiorū & hominum priuatorum ne-
gocijs moliri, mira astutia contexere telam longam,
uariam nobisq̄: inextricabilem, qua inopinatò inspe-
ratoq̄: implicantur & irretiuntur certè plurimi: tan-
dem homines, bestias, aerem conturbare, prodigia
meteoris similia in cœlo effingere, figuras cōfligentiū
exercituū exprimere, clangores tubarū, armorū stre-
pitus, ferientium se mutuo & ex ictibus collabentiū
sonitus, uocēs eiulantium aut exultantium imitari, sce-
leratè abuti natura rerū ad generis humani perniciem
callidè exitiosas præstigias physicis effectibus con-
formare, & multa in ordine causarum suo tenore pro-
gressuq̄: agentium confundere mala, quanta potest
calliditate attrahere & urgere, in ceruices nostras co-
gere & cōtorquere, bona abigere atq̄: excludere: quin
imò ea interdum suadere, sed propter mala: suade-
re quoq̄: mala sub specie bonorum: dissuadere mala
ut ducat ad peiora, tandem etiam cœlum terræ misce-
re & inuoluere.

Proinde in Apologetico scitè testatū reliquit Ter-
tullianus, inquiens: Dæmonum operatio, est homi-
nis euersio. Sic spiritalis malicia à primordio auspica-
ta est in hominis exitium. Itaq̄: corporibus quidem

*Ioseph. lib. 2.
antiq. iudæi.
cap. 2.*

*Aduersus
gentes. ca. 22.*

& uoletudines infligunt, & aliquos casus acerbos: animæ uerò repentinis & extraordinarios per uim excessus. Suppetit illis ad utramque substantiam hominis lædendam subtilitas & tenuitas sua multum spiritualibus uiribus, licet & inuisibiles & insensibiles in effectum potius quàm in actum appareant: si poma, si fruges nescio quod auræ latens uitiū in flore præcipitat, in germine exanimat, in pubertate conuulnerat: si cæca ratione tentatus aer, pestilentes haustus suos effundit. eadem igitur obscuritate contagionis, aspiratio dæmonum & angelorum mentis quoque corruptelas agit furoribus & amentijs, foedis ac sæuis libidinibus, cum erroribus uarijs: quorum iste potissimus, quod eos ipsos captis & circumscriptis hominum mentibus comedat, ut & sibi pabula propria nidoris & sanguinis procuret, simulachris imaginibus oblata: & quæ illi accuratior pascua est, quàm hominem è cogitatu ueræ diuinitatis auertat falsis præstigijs: quas & ipsas quomodo operetur, expediam. Omnis spiritus ales est. Reliqua Tertulliani uerba supra recitantur Cap. 8.

*Mentiendo defunctorum spiritus, quibus præstigijs
religiosos ludificare solet diabolus, ostenditur
prescripta eorundem spirituum inquiren-
dorum formula. Cap. XII.*

VT euidentius omnium oculis pateat, dæmonera quandoque etiam ordinis Ecclesiastici uiris illudere, atque mortuorum sæpe animas imitari, ex Tractatu Iacobi de Chusa ordinis Carth. Theologię professoris, de Apparitionibus quorundam spirituum, & quomodo inquire & agnosci debeant, si uerè aut fictè appareant, ipsius uerba fideliter hic adiungā, quum etiam mysterij loco prescriptū hoc cōseruari apud eiusmodi professionis homines non ignorem.

Primò.

Primò uidetur expediens fieri ieiunium trium dierum cum aliquibus missarum celebrationibus, & deuotis orationibus, scilicet septem Psalmis pœnitentialibus sæpe repetitis. Quibus peractis accersendi ac uocandi sunt quatuor aut quinque sacerdotes deuoti. Crederem hoc aptius fieri per deuotos religiosos à secularibus actionibus exoccupatos, & mète in Deum eleuatos, propter horrore & terrorem propellendū: qui ad locum accedant, in quo spiritus se ostendere consuevit, cum humilitate cordis, & recta intentione, cessante omni superstitione inquisitione: nō tamen sine certis ceremonijs, cum in collatione omnium sacramentorū & in missis ecclesia utatur ceremonijs. Assumatur igitur candela in die Purificationis benedicta, accensa, aqua benedicta & signum crucis, & si placet, thuribulum cum thure: in accedendo orent septem Psalmos ac Euangelium sancti Ioannis. Ingressi autem, locum aspergant & thurificent. Non tamen dico de necessitate omnia fieri siue requiri, sed æstimo ita expedire: quia non habeo de his fundamentum necessitatis ex Scriptura, sed aliqua exempla sanctorum super his legi. Stola etiam sancta non uidetur esse inutilis. Ingressi igitur locum, flectentes genua, ut uidetur, hanc humiliter per unum eorum dicant orationem sequentem: Domine I E S V Christe omnium secretorum cognitor, qui semper tuis fidelibus & paruulis reuelare salubria & utilia consueuisti, qui que in hoc loco spiritum quendam se ostendere permisisti: humiliter obsecramus benignissimam tuam misericordiam per passionem tuam, & preciosissimi sanguinis tui pro peccatis nostris effusionem, ut digneris præcipere huic spiritui, ut sine terrore & lésione nostra & omnium hominū, se reuelet, significans famulis tuis, nobis uel alijs peccatoribus, quis sit, & cur uenerit, & quid desiderū

suum existat, ut tum exinde honorari ualeas: & ipse si possibile est, consolari, & fideles tui iam subleuari, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. Post hæc ad interrogatoria ueniendum est, ut puto, sic dicendum: Obsecramus per I E S V M Christum, tu spiritus ut dicas, quis sis: & si est aliquis inter nos cui uelis respondere, & ut nomines eum, aut per signū eum significes. Est ne ille N. aut iste N. & sic de singulis, quotquot sunt præsentēs, nominādo specialiter: quia expertum est, quòd non respondet cuilibet. Si autem aliquam uocem aut pulsū fecerit ad alicuius nominationem, illi committantur alia interrogatoria, scilicet, cuius hominis anima fuerit, & propter quid uenerit, & quid desideret? Si suffragia pro se fieri desiderat: an in missis, an in eleemosynis: aut quot missas, tres, sex, X. XX. XXX. &c. & per quos sacerdotes, religiosos uel seculares? & si ieiunia, quæ, quanta, & quot, & per quas personas? Si eleemosynas, quas & quot & quibus personis? aut in hospitalibus, aut leprosorijis, aut alijs mendicantibus & pauperibus? & quod erit signum suæ perfectæ liberationis, & propter quas causas sit deputatus pœnis purgatorij? quia beatus Gregorius ponit in Dialogo multā exēpla, in quibus animæ defunctorum per se expresse runt uiua uoce causas purgationis. Nulla tamen superflua, curiosa, inutilia, aut superstitiosa sunt ab eo inuestiganda, nisi ea per se proprio motu uoluerit reuelare. Et in diebus festiuis & tempore sobrio, puto ante prædium, conuenientius hanc fieri inquisitionem: aut fortè si tempore noctis magis Deo placuerit, ut fieri solet. Sed si fortè nullum signum appareret illa hora, ex tūc differendū est ad aliud tempus, donec iterū se spiritus manifestet, relicta ibi aqua benedicta & cruce: quia Dei occulto iudicio certis horis & personis non omnibus se reuelant. Nec timendum est, quòd spiritus

ille

ille personam talem in corpore lædat, si est bonus spiritus: hoc non est expertum, ut credo, aliquando. nam iam exempla statū merendi aut demerendi: nec peccare amplius potest, sed est in medio statu inter bonos & malos, certus de sua prædestinatione: sed adhuc in satisfactionis statu, scilicet in pœnis ad tempus, &c. Quòd si talis spiritus aliquem offenderet in corpore, iam suspectus esset, quòd non esset unus de bonis, sed de reprobis, salvo iudicio diuino.

Notandum secundum eundem doctorem: Non omnibus hominibus fortè expedit indifferenter prædictis reuelationibus & apparitionibus interesse, nisi ualde fortiter complexionatis, qui non de facili terrentur: quia per experientiam puto scire, quòd aliqui uisis istis aut locis pœnalibus, inciderunt in incurabilem infirmitatem. Oportet ergo dispositos esse tam in corporis complexione, quàm in animæ purgatione, qui de his inuestigare uolunt. Quia enim non est proportio inter animam uiuentem in corpore, & animam exutam à corpore: ideo semper terrore apparent hominibus uiuentibus: nec mirum, quia etiam sancti angeli non nisi cum terrore magno etiam uiris sanctis apparuerunt, sicut patet in plerisque locis Sacrarum scripturarum.

Secundò notandum de tempore apparitionis animarum, quo ad earum reuelationem, credo quòd hoc pendat ex diuina uoluntate, licet frequentius legamus noctis tempore tales factas, propter quietationem sensuum exteriorum, & curarum secularium cessationem, quando homo est magis capax ipsarum, ac magis dispositus. Reperiuntur etiam tempore diei se animæ reuelasse ac ostendisse. Quantum autem est ad se, ipse semper paratæ essent se ostendere propter celeriore liberationem.

*Tum facillius
falluntur ho-
mines tene-
brarum um-
bris territi, et
quòd non sa-
tis diu dicunt
quæ audiunt
& non uidēt,
uel quæ uide-
re uidentur.*

Tertiò notandum, quòd diuersis apparent modis: non quidem semper apparent in corpore, aut in effigie corporali, sicut dæmones leguntur in assumptis corporibus apparuisse, ut in uita S. Martini legitur: sed inuisibiliter, ut solum sonus, uox aut strepitus percipiatur à uiuentibus, scilicet percussio, sibilatio aut sternutatio: gemitus aut luctus aut planctus: aut plausio manuum, ut attentos reddant homines ad inquirendum & respondendum: unde creditur quòd in locis separatis ab hominibus se non ostendant, saltem ista causa liberationis scilicet, qua cessante causa, cessat & effectus, licet in locis seorsum possunt puniri.

*Quia ibi nullus
fallendi
locus.*

*Quomodo & qua substantiæ commoditate tam uaria
machinetur diabolus, ex Psello; interiecta historia de
bestiola ex militis dormientis ore egressa, &
rursus ingressa. Cap. XIII.*

*Psellus de dæ-
monibus.
Marcus dæ-
monis cultor.*

ATqui fusiorem, ea quæ diximus, aliaque similia agendi modum & rationem, Michaeli Psello explicauit quidam Marcus, dæmonij cultor eximius, in Chersoneso Græciæ contermina uitam solitariam degens: Dæmones (ait) licet sexu & propria lingua careant, corpus tamen illud acreum sibi concessum, pro arbitrio uelut nubes uento flante, in uarias formas mutant, contrahuntque atque extendunt, quemadmodum lumbricis uidetur accidere ob substantiam molliorem, ductuque facillimam: neque solum magnitudine diuersitas in eis accidit, uerum etiam figuras coloresque uariant multifor- mes. Corpus enim dæmonis ad utrumque est natura paratum. qua enim ratione est natura facile cedens, sic in uarias figurarum species transformatur: qua uerò acreum est, diuersos aeris instar colores subit. Sed aer quidem extrinsecus coloratur, corpus uerò

uerò dæmonis iuxta animi sui affectus species colorū mutat, uelut & hominis: sed longè melius, ut quod animæ sit obedientius. Omnia tamen celeriter dilabuntur, ob corporis mobilitatem, tenuitatemque. Sic tanquam uir apparet, & mox occurrit ut fœmina: leonis more fremit, saltat ut pardalis, latrat ut canis, atq; ad utris uasisq; formam se aliquando transfert.

Lubet non inelegantem hoc loco historiam aptè interponere. Refert Helinandus monachus, se audiuisse ab Ebaudo patruo suo, qui à cubiculis erat Henrico Remensi archiepiscopo, Ludouici Gallorum regis fratri: quòd Henrico archiepiscopo æstate quadam in itinere somnum meridianum capiente, miles quidam inter cæteros aperto & hiantè ore post prandium dormiret, è cuius ore uisa est ab alijs uigilantibus quædam alba bestiola mustelæ similis exiisse, atq; ad uicinum ibi riuulum procurrisse. Cumque sursum deorsum in ripa riuuli anxia cucurrisset, nec transeundi uiam inueniret, quidam ex astantibus accedens, euaginatū gladiū riuulo angusto ueluti pontē faciens, imponit. Bestiola ilicò riuulū super gladiū trāsgrediens, longius procurrit, & sese subduxit. Paulo post redire uisa, cū iterū notū pontē quæreret, atq; eo iā sublato discurrens transire non ualeret, idē ille qui antea, rursus riuuli ripas imposito gladio cōiungit, atq; abscedit. Tum trāsit bestiola, & ad dormientis adhuc patulū os rediens, uidentib. omnib. ingreditur: ac ilicò qui dormierat expergitur, rogatusq;, num quid in somno passus esset? respōdit, se fessum esse, & fatigatū, tanquā ex difficili & lōgo itinere: in quo bis super pōtem ferreum, flumen transiisset. Vnde socij collegērūt, eum. quē ipsi uiderant, uerè somniasse. Mihi uerò diaboli ludibrium esse uidetur, qui ut uigilantes socios falleret, aut animam hominis corpoream esse, ideoq; interituram cum corpore, ipsis ostēderet per-

Libro Chroniconum 13.

Mustela similis bestiola uisetur ex militis dormientis ore egredi, rursusq; ingred.

fuade.

Lib. 7. ca. 52.

suaderetque, idolum hoc, exiens dormientis corpus, & ingrediens, oculis obiecit Reperimus, inquit etiã Plinius, inter exempla Hermotimi Clazomeni, animã relicto corpore errare solitam, uagamq; è longinquo multa annunciare, quæ nisi à præsentis nosci non possent: corpore interim semianimi, donec cremato eo inimici, qui Cantaridæ uocabantur, remeanti animæ uelut uaginam ademerint: Aristei etiam uisam, euolatem ex ore, in Proconneso corui effigie, magna que sequitur fabulositate, &c. Simile quiddam de Guntiano rege legitur: neq; id mirum est. nam præter supradicta idem etiam Marcus loco paulo antè citato deinde refert: Spiritui qui nobis inest phantastico propinquant dæmones, utpote qui & ipsi spiritus sint: uerba perturbationum & uoluptatum nobis insinuant, non emittentes quidem uocem, pulsatione quadam & sonitu, sed sermones suos absq; sonitu immittentes. At quoniam pacto inquam (respondet Psellus) sine uoce sermones nobis ingerere possunt? Quid mirum (ait Marcus) si modò illud animaduertas, quemadmodum uidelicet qui loquitur, si procul loquatur, uehementiore clamore eget: factus uerò propinquior, in audientis aurem susurrando subloquitur: qui si posset cum ipso animæ spiritu copulari, nullo sono prorsus egeret: sed sermo eius uoluntate conceptus, nullo penitus sono audienti illaberetur. Et paulo post: Sicut aer præsentis lumine colores & formas accipiens, traducit in illa quæ naturaliter accipere possunt, sicut apparet in speculis, rebusq; quasi specularibus: sic & demoniaca corpora, suscipientia ab ea quæ intus est essentia phantastica, figuras atq; colores, & quasunque ipsi uoluerunt formas, in ipsum animale nostrumq; spiritum transmittunt, multa nobis negocia præbent, uoluntates & consilia suggerentes, formas subindicantes, suscitantes memorias uoluptatû, simulachra passionum

tionum frequenter concitantes uigilantibus atq; dormientibus: nōnunquam uerō femina nobis & inguina titillantibus incitantes, insanos & iniquos amores subijciunt & subacuunt: præcipuè autem, si humores calidos humidosq; ad id conducentes nacti fuerint. Sed hi Plutonis galeam subinduentes, perturbant animas arte quadam, & sophistica fraude. Hactenus Marcus.

Triteinius adhæc nullam figuram magis quàm hominis, dæmones sibi coaptare docet. Cæterum quādo ad hanc non inuenerint conuenientem aeris materiam, apparētem formam sibi eos inducere ait, prout cōtrarius uel humor uel uapor effingat, & sic in forma conspiciantur plerunque leonis, lupi, suis, asini, hippocentauri, hominis cornuti, etiā caprinis pedibus, quales uarijs in locis quādoq; apparuēre: sicut de Morpheo filio Somni fabulantur poetæ. Cui enim melius illud Ouidij conueniat? Excitat artificem simulatoremq; figuræ Morphea. Docebitur hoc capitibus sequentibus, per exempla cū uetera tum recentia.

*Exempla uariæ formæ laruarum & actionum
dæmoniicarum memorabilia.*

Cap. XIII.

Memorabilia uariæ formæ laruarum & actionū dæmoniicarum exempla describit C. Plinius iunior, in hæc uerba, primū de Curtio Rufo: Tenuis adhuc & obscurus obtinenti Africam comes hæserat. Inclinato die spaciabatur in porticum: offertur ei mulieris figura, humana grandior, pulchriorque: perterritus, Africam se futurorum prænunciā dixit. iturum enim Romam, honoresq; gesturum, atq; etiam cum summo imperio in eandem prouinciā reuersurum, ibique moraturum. Facta sunt omnia. Præterea accedēti Carthaginē, egredientiq; nauē, eadem figura

*Lib. 8. epist.
ad Suram.*

*Demon mulieris forma
Curtio Rufo
apparet.*

figura in littore occurriffe narratur. Ipse certè implicitus morbo, futura præteritis, aduersa secundis auguratus, spem salutis, nullo suorum desperante, proiecit.

Sabellic. lib.

10. Exempl.

cap. 3.

Demonus do-

lo infamis do-

mus Atheni-

nis.

Iam illud nōne & magis terribile, & non minus mirum est, quod exponam ut accepi? Erat Athenis spaciofa & capax domus, sed infamis & pestilens: per silentium noctis sonus ferri, & si attenderes acrius, strepitus uinculorū longius primò, deinde proximè reddebatur. mox apparebat senex idolo, inacie & squalore confectus, promissa barba, horrenti capillo: cruribus cōpedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq; inde inhabitantibus tristes diræq; noctes per metum uigilabantur: uigiliam morbus, & crescente formidine mors sequebatur. Nam interdiu quoq; quanquam abscesserat imago, memoria imaginis oculis inhærebat, longiorisque causa timoris timor erat. Deserta inde & damnata solitudine domus, totaq; illi monstro relicta: præscribebatur tamen, seu quis emere, seu quis conducere ignarus tanti mali uellet. Venit Athenas philosophus Athenodorus, legit titulū, auditoq; precio, quia suspecta uilitas, percūctatus, omnia docetur: ac nihilominus, imò tanto magis, cōducit. Vbi cœpit adnescerascere, iubet sterni sibi in prima domus parte: poscit pugillares, stylū, lumē, suos omnes in interiora dimittit: ipse ad scribēdū, animū, oculos, manū intēdit, ne uacua mēs audita simulachra & inanes sibi metus fingeret. Initio, quale ubiq; silentiū noctis, deinde cōcuti ferrū, uincula moueri. ille nō tollere oculos, nō remittere stylū: sed obfirmare animū, auribusq; prætereū crebrescere fragor, aduētare etiā, ac iā ut in limine, iā ut intra limē audiri: respicit, uidet agnoscitq; narratā sibi effigiē. stabat, innuebatq; digito, similis uocati. hic, cōtrā, ut paululū expectaret, manu significat: rursusq; ceris & stylo incūbit. illa scribētis capiti catenis insonabat, respicit rursus idem quod prius innuen-

tem:

*Athenodori
philosophi ob
firmatus con-
tra demonis
terrificamen-
ta animus.*

tē: nec moratus, tollit lumē, & sequitur. ibat illa lento gradu, quasi grauis uinculis: postquam deflexit in arēā domus, repētē dilapsa deferit comitē: desertus, herbas & folia concerpta signum loco ponit. Postero die adit magistratus, monet ut illum locum effodi iubeant.

Inueniuntur ossa inserta catenis & implicita, quæ corpus æuo terræque putrefactum, nuda & exesa reliquerat uinculis: collecta publicē sepeliuntur, domus postea reconditis manibus caruit.

Item, apud Actium M. Antonij fractis copijs, Cæsius Parmēsis, qui partes eius secutus fuerat, Athenas cōfugit. Vbi cōcubia nocte, cū solitudinib. & euri mēte sopita, in lectulo iaceret, existimauit ad se uenire hominē ingētis magnitudinis, coloris nigri, squalidum barba, & capillio demisso: interrogatūq; quisnā esset, respōdisse, *κακοδαίμων*. Perterritus deinde tā tetro uisu, & nomine horrēdo seruos inclamauit: sciscitatus quæ est, si quē talis habitus aut intrātem cubiculū aut exeuntem uidissent: quibus affirmantibus, neminem illuc accessisse: iterum quieti & somno se dedit: atque eadem animo eius obuersata est species. Itaque fugato somno, lumen intrō ferri iussit, puerosque à se discedere uetuit. Inter hanc noctem & supplicium capitis, quo eum Cæsar affecit, paruulum admodum tēpus accessit. Facile huius mortem poterat diabolus prænouisse, ex Cæsaribus in hanc rem apparatu & uerbis. Describit quoque Valerius, Iulij simulachrum, quo post mortem C. Cæsio suo interfectori apparuerit.

Dionysius Syracusanus breui antea quàm interimeretur, confedit in sua domo, cogitationibus molestis grauatus: tum illi apparuit imago illa deformis, habitus satanici, scopis domum uerrens & expurgās. unde ille usque adeo extimuit, ut noctu solus in ædibus manere noluerit: sed quosdam amicos rogavit, qui cum ipso pernoctarent.

Valer. Max.
lib. 1. ca. 5.
κακοδαίμων
apparet Cæsio
Parmēsi.

Li. 1. ca. 6. 92

Dionysii Syracusanū exterruit spectrum.

*Plutarch. in
uita Caesaris
paulo aliter.*

M. Brutus, quū ex Asia contra Octavianū & Antō-
niū aliquid grāue moliretur, cōtigit ut in suo cubiculo
apud lumen consideret, ardua meditatus & animo uo-
lutans: interīm animaduertit aliquem ad se cubiculū
ingredi. Apertis oculis circumspiciebat, num aliquis
ex familia uel ministris aliquid uellet: inopinatō ui-
det imaginem formidabilem & admirandam corpo-
ris tyrannici & agrestis. Hic Brutus multo animo-
sior liberiorque Dionysio, sciscitabatur, Num spiritus
esset, uel aliquis deorum, & quid uellet? Cui occulto
murmure respondet spiritus: Diabolus sum, & spiri-
tus malus: in Philippis denuō me uidebis. Inquit Bru-
tus ingenuē, ut uir Romanus, & magnanimus: Imō
sine metu te iterum uidebo. Quum autem ex famu-
lis studiosē inquireret, num ingredi aut egredi aliquē
obseruassent? respōdebant, Non. Hinc perterritus
Brutus, infelicem instituri sui prælij successum uere-
batur: quemadmodum euenit.

*Contra diabo-
lum magna-
nimitas M.
Bruti.*

Lib. 4. Hist.

Saxones armatos, tradit Saxo, à Sclauis horrenda
forma, tanquā bono & optato omine, supernè in uer-
tice mōtis uiso dēnone, fuisse intērēptos: quia eo mō-
stro ueluti diuinitūs dati ducis aduentu firmati, sum-
ptis uictoriæ auspicijs, ex improviso Saxones eosdē
prorsus occiderunt. Quū bellū inter se Romani Alba
niq; gererēt, & utraq; in pro cinctu iā staret acies, exti-
tit repentē quidā n mōstrofa specie, pelle amictus fur-
ua, uociferans: iubere Ditem patrem, deamq; Proser-
pinam, fieri sacrum sibi, priusquam cōmitteretur præ-
lium. Quo perterrefacti uiso Romani, protinus aram
sub terra ædificarunt: & statim sacrificio facto, pedum
uiginti aggere contexerunt, ut ea ab omnibus præter-
quam Romanis ignoraretur.

*Aug. Pol. in
Mis. cap. 58.*

*Mōstrofa spe-
cie apparet
diabolus.*

*Julius Obse-
quens.*

M. Claudio Marcello & Lucio Valeriō Flacco
Coss. Romæ multis locis species togarū uisæ fuerunt,
& appropinquantū oculos eludebāt. Vnde respōde-
bant

bant aruspices, magistratuū & sacerdotum interitū fore Caio Lælio, Lucio Domitio Coss. Fesulis ingēs multitudo inter sepulchra lugubri ueste, pallida facie interdiu gregatim ambulare uisa fuit, cum nil nisi spectra essent, Caio Pansa & Hircio Coss. Cæsari unam hostiam immolanti, duplicia exta apparuerūt Tagen. Extispicinæ & aruspicinæ auctorem Cicero tradit ex Hetruscorū libris, cum terra araretur, & sulcus altius actus esset, repentē ex sulco apparuisse pueri specie; sed senili prudentia: & eū qui arabat, allocutum fuisse: & cum eius aspectu obstupefactus bubulcus exclamasset; populum in eum Hetruriæ locum concurrisse, puerū multa locutum, sed nil nisi de nefandæ aruspicinæ doctrina, quod omne populus excepit, & literis mandauit. Si uerum hoc sit, quis dubitet ipsum Tagen dæmonē fuisse in forma pueri declamantem? aut ut cum Lucano loquar, conditor artis Finxerit ista Tages.

*Tages.
lib. de Diuina
nationibus.*

Alexander ab Alexandro scribit, quendam suum familiarem, non ambiguæ fidei hominem, amici funus curasse: & cum inde Romam reuerteretur, noctē adueniente in hospitium uix proximum diuertisse, & ibi se animo & corpore fatigatum quieti dedisse. Cūq; solus degeret, & adhuc uigilaret, ait repentē amici nuper defuncti imaginem summo pallore & macie, ac eo fermē habitu oris, quali illum cum ægrotaret dimiserat, ad se accessisse: quem quum fuisset intuitus, & præ timore nec animo nec mente satis constaret, quis nam esset interrogauit. Ille autem cum nihil respondisset, exutis ut uidebatur uestibus, in eodem cui ipse incumbebat lectulo se collocauit, ac propē accessit quasi eum amplexurus. Alter uerò cū ferē iam metu exanimis uideretur, ad lectuli spondā secessit, illumq; propius accedentē abegit: qui se repulsam patiens uidens, alterum toruo & minus familiari uultu aspe-

*Li. 2. Genial.
dierum ca. 9.*

*Spectrum m
rum.*

stat:

ctat: resumptisq; mox uestib. è lectulo surrexit, & cin-
ctus calceatusq; inde abiens, nunquam postea appa-
ruit. Quo timore familiaris ille perculsus, graui cor-
ripitur morbo, ut propemodū interierit. Addebat his,
dum in lectulo cū illo luctaretur, se nudū illius pedē
usq; adeo gelidū cōtrectasse, ut nulla glacies huic fri-
gori potuerit cōparari. Adhēc, Gordianus amicus me-
us, spectatē fidei homo, mihi retulit, quū Aretiū cum
familiari suo proficisceretur, & ab itinere, ut sit, longē
aberrassent per difficilia & deuia loca, ubi nihil uide-
rēt culti, sed saltē nemora, saltus niuei, & inaccessi ob-
ijcerētur oculis, & ipsa terreret solitudo: uergōteq; ad
occasum sole, labore fessi cōsedissent: tandē hominis
uocē procul audiri uisum est, quā sequuti, in proximo
saltigio triū hominū cōspiciunt imagines immanes &
formidabiles ultra humanū modū, nigris & demissis
tunicis, inueste lugubri funestaq; barba capilloq; sum-
misso, horribili facie. qui quū uoce gestuq; ad se ipsos
aduocarēt, ac iam propē illexissent, ingēte interim cor-
poris mole, lōge humana maiores apparuerūt: atq; ali-
us specie nō absimili nudus, mirificos edidit saltus, ge-
stusq; indecoros. Quo spectaculo consternati fugā hi-
cēpēre: uiamq; arduā & prēcipitē emēsi, uix rustici de-
mun uile hospitium, ubi diuerterent, inuenēre.

Genial. diar.
lib. 4. cap. 19.

Idem Alexander eiusdē argumēti historias descri-
bit lib. 4. in hęc uerba: Nup amicus meus summus, in
genio & fide singulari, rem dictu admirabilē sibi eue-
nisse narrauit, eius ueritatē multorū cōprobaus testi-
monio te uidelicet, cū apud sibi familiarē & cōiun-
ctissimū Neapoli diuerteret, & nocte intēpesta homi-
nis in uia clamātis, opēq; implorātis uocē audisset, ac-
cēso lumine accurrisse, quid rei esset inquisitū. ibiq; de-
monē & dirū quoddā numen tetra & horribili specie
cōspexisse, quod iuuenē uociferatē & reluctatē in uia
infestis manib. inuadere nitebatur. At hūc ppē acce-
dentem.

De iuuenē
parētibus im-
morigero. &
ab illis exe-
crato, insigne
exemplum.

dentē miser ille accurrit, uestēq; & manum quā po-
tuit tenacissimē apprehēdit: multūq; & diu frustra re-
luctatus, inuocato numinis diuini auxilio, uix tandē a
dēinone se uindicat. Quū uerō iuuenē animo turbatū
in domū recepisset, ut ab ipso dimitteretur, aut palliū
relinqueretur, nūquā potuit effici: tātus enim illū in-
uāserat horror, ut mēte euicta sui nō esset cōpos, quū
illi ppetuō ob oculos uersari uideretur illa species. V-
bi tādē ad se rediisset, rē omnē quo pacto habuerat, ex-
posuit. Fuerat aut sceleratę uite, contēptor Dei & parē-
tib. immoriger⁹: quos tūc obiurgarat, cōtumeliasq; &
intolerāda pbra in eos cōgesserat, ut ab illis cōsecre-
tus diris execrationib. abierit. At ne cui hęc uana fi-
cta q; appareāt, Thomas monach⁹, homo minimē ma-
lus, cui⁹ fidē pbitatēq; in reb. nō paucis expert⁹ sum,
seriō mihi retulit, quū in monasterio & sacris edibus,
fitis in Lucanis mōtib. cū plurib. altercatus fuisset, &
post multa cōuicia rixasq; animo pturbato solus se-
cessisset p nemora, se speciē hominis uultu tetro, aspe-
ctu deformi sēuoq; , nigra barba, pmissis tunicis, ob-
uiā habuisse. q. rogatus, qd solus p deuia oberraret lo-
ca? respōdit, Se equū, quo uehi solet, amisisse, & sua o-
pinione in proximos excurrisse campos: cūq; p sinus
inuios equū unā quēsitū pgerent, ad riuulū in cui⁹ al-
ueo gurgites latebāt formidabiles, deuenerūt. Quare
monachū calceos exuētē in faciliore transitū, magno-
pere urgebat alter, ut in ipsius cōscenderet humeros,
trāsferēdus ab eo qui maior erat corpore. ille acquies-
cēs, collūq; amplexus alterius uada inquirētis, pedes
ipsius nō humana, sed tetra & deformi specie cōtuet.
Quā re animaduersa, terrore perculsus, diuinā implo-
rat opē: atq; euestigiō dēmonē & simulachrū illud di-
rum, audita inuocationē diuina, murinare querulo &
turbine usq; adeō ualido profugisse asseuerat, ut immi-
nētē quercū ingēti colliserit impetu, & infractis ra-

*Monacho dē
mō apparet.*

mis radicitus euerterit: se aut cōsternatū. & uelut exanimē diu iacuisse: & nisi præuidisset, diabolū in uorticēs & uoragines fluuioli præaltas ipsum præcipitaturū fuisse, atq; interempturum. persuasum habet.

Sed præ omnib. quæ aud uerim aut uiderim, res est admiratione digna, quā recētī memoria euenisse Romæ comperimus. Quum apud Gabios quidam infimæ fortis & obscuris natalibus adolescens, furiosus, corruptorum morum & facinorosæ uitæ, parentem ob- iurgasset, conuicijsq; proscidisset, ijs agitatus furijs dæmonem inuocat, cui se deuouerat: Romamq; meditatur, ut grauius aliquod flagitium in patrem inoliretur. In itinere dæmonem facie hominis truculentā, sordida barba & capillo, uesteq; obsoleta & squalida obuiam habuit: qui comitatus, tristitię & anxietatis causam ex iuvene percunctatur. Hic, sibi quid altercationis fuisse cum patre, & scelus aliquod iam animo constituisse respondit. Cui dæmon, sibi eandem obuuisse sortem ait, pergendumq; ut suas simul ulciscantur iniurias. Cumque nocte appetente ad urbem peruenissent, in proximo diuerterunt hospitio, unaq; incubuerunt. Iuuenis uerò somno oppressi iugulo manus inijcit pestilens ille comes: quod iam infregisset, nisi alter expergefactus Deo supplicasset.

*A dæmo-
nio exagita-
tus iuuenis
parentib im-
morigerus, re-
spicit.*

Vnde furiam illam teterrimam tanta uis stridula & impetu cubiculū dicitur exeundo collisisse, ut tigna & tectum diruerit, tegulasq; penitus perfregerit. Hoc spectaculo perterritum, & ferè mortuum adolescentem uitiositatis & anteactę uitę pœnituit: qui alio afflatus spiritu perosus scelera, boni exempli uitam procul à populari tumultu egit. Hæc Alexander.

Aliæ larvæ demoniacæ. Cap. XV.

FActam olim Hectoris & Achillis fuisse mentionē in aula imper. Maximiliani huius proau nar-
ratur.

ratur: qui ubi à quodam consiliario uehementius laudarentur tanquam uiri robore & fortitudine præstantes, se optare eorum effigies & magnitudinē cōtueri, ait Imperator. Erat ijsdem fortē diebus in aula magus infamis, se id tutò præstare posse iactans. Quo cognito, ab Imperatore accitur, suæq; artis specimen cedere iubetur. Se id quidē facturū citra læsionē respondit, si modò tātisper dum hi uiri apparerēt, sileretur. Fide taciturnitatis & præmij accepta, in circulo ingenti cū folio regio collocat Imperatorē magus, inde quædā ex libello submurmurat: protinusq; ostiū eo modo pulsatur Hec̃tor, ut uniuerſa cōtre misceret domus: eoq; aperto, ingreditur sua panoplia instructus, longē splēdentē in manu hastā gestās ferreā, oculisq; flammis terribilis. Statura superabat quoscūq; grādes nostri seculi uiros. Postea simili corporis maiestate apparuit Achilles, uultu toruo Hec̃torem intuitus, crebroq; hastam ferream quasi Hec̃torem inuasurus, uibrans. Et quum delato Cæsari honore, ter hunc eundo & redeundo præterijssent, mox euanuēre. Hos insequutus est laruatus uates Dauid, corona & magnificentia regia insignitus, cytharamq; portans, atque erat huius quàm priorum duorum plausibilior uultus. Hic quoq; suo incessu ter Maximilianum in regia cathedra sedentē citra ullius honoris delationē præterijt, indeq; disparuit. Rogatus ab Imperatore magus, cur honorē denegasset Dauid? respondit, cuncta regna à Dauidis regno uinci, & Christum æterni Dei filium ex Dauidis stemmate ortum esse.

Tibicen quidam Hammelæ ad eliciendos glires cōductus, sequenti rependit facinore ingratitudinem, cum illi ex pacto non satisfaceret. Nam anno millesimo ducentesimo octuagesimo quarto, die uicesimo sexto Iunij, hunc tibicinem Omnicolorem nuncupatū ob uestis uarietatem, centum & triginta pueri Hamme-

læ nati sequuti sunt, & Caluarix sub monte Koppen dicto perierunt. Vnus superstes relictus narrauit: En dæmonem tibicinem sanguinarium.

Platina de iis Pontif. Benedictus
S. pontifex equo nigro post mortem uectus.
 Sunt item qui referunt, episcopum quendam die in solitudine uidisse Benedictum octauum pontificem 151. post mortem equo nigro insidentem: eumq; interrogasse, quid causæ esset, cur mortuus equo nigro ueheretur? tū Benedictū hominē rogasse, ut pecunias quas occultauerat (locū indicat) pauperib. suo nomine erogaret: quæ antea datæ fuerant eleemosynarū nomine, nihil ei profuisse, quia ex rapinis partas constabat. Facit mandata episcopus: & statim episcopatu se abdicat, monasticam amplexus uitam. Legitur etiam, pōtificem Benedictum 9. anno 1056. à diabolo in sylua iugulatum fuisse, uisumq; postea ab heremita horribilem hirsutumq; uelut ursum capite asinino. Rogatus metamorphoseos huius causam, respōdit: se talem apparere, qualis uixisset. Id genus similia, & alia tum uetera tum recentia terribiliorū ludibriorumq; diabolicorum testimonia, possem recensere multa: at quū ea infinita multifariaq; sint, & cuius obuia, cognitaq;, ijs longiōri enarratione immorari, superuacaneum existimo: potissimū, quoniam multiplicem eius argumēti historiam, commodiori occasione sequentes suppeditabunt libri. In Vitis patrum quoq; ut D. Martini, Antonij, Eulogij, atq; aliorū exempla extāt nō pauca. Inter alia legitur, monachū quēdā ἀναρχήν, habuisse patrē non procul degentē: qui filiū inuisurus, securim cōportabat, qua in reditu ligna domū cōferenda cēderet: quare dēmon in angeli specie huic apparuit monacho, diabolu in patris forma cū securi aduētare, ut eū iugulet, nunciās, affirmansq; se ea causa præuenire admonitū eremitā, ut is satanæ cōnatus præuerteret, prius illū occidēs, quàm ab eo interficeretur. Itaq; ratus patrē accedentē salutantēq; esse

diabo

diabolū, cōfestim illū interemit, & uicissim monachū dæmon euestigiō strangulat. Fabula esse uidetur: si tamē uera sit hystoria, diabolū spiritū r on alio cōuinci oportuisse gladio, quān spirituali, ignorauit monach⁹.

Huc apparitionū & figmētōrū sathanicorū ingentia possent cōuehi plaustra ex libro Cōformitatū, ob con

Conformitatem liber.

formitatē B. Frācis̃ci cū uita Domini nostri Iesu Christi, sic inscripto à fratre Bartolomeo Pisano, approbatōq; à fratre Henrico ordinis fratrū Minorū generali ministro, Anno 1389. 2. Augusti, ac impresso Mediolani apud templū sancti Satyri Año 1510, finitoq; die 10 April. : hic Alcoranus Franciscanorū alicubi nūcupatur. In eo legitur, dæmonē per mulierē Rauennatē nomine Zantesem, cōfessum fuisse cuidā Iacobo presbytero Bononiensi, Franciscū occupare Luciferi cathedra: eundē quoq; Iesu Christi esse uexilliferū, atq; e

ratione Regi proximū, nec ullum ecclesiasticum ordinē esse Christo uiciniorē cœtu Frācis̃canorū, & Franciscū gloriose latus Regis regū claudere: sedere itē supra omnes cœli sanctos, excepta Dei matre, S. Ioanne baptista, & Ioanne Euangelista, & Apostolis. Mirum est cognouisse satanā, Frācis̃cū in eius successisse locū,

Frācis̃cus Luciferi successor, et Christi uexillifer.

& illū in cœlis seruari ordinē, quū à lapsu reuocare eō gradū nequiuert. At id ipsum uisione obseruasse Rudolphū episcopū Erfurtēsem, factū eo nomine monachū gregis Frācis̃cani: duos itē ciues Venetos hoc uidisse scilicet, uelut & fratrem Pacificū extasi in cœlos raptū, alibi in eodē ueritatis opere narratur. Legēda itē antiqua asseuerat, monachū expulisse dæmonē, qui de Frācis̃ci sanctitate rogatus, respondit: nato Francisco, mox metu tāto fuisse perculsum uniuersum illud dæmonū collegiū, tāq; graues turbas motas, ut extremū adesse diem fuerint ueriti. Quū uerò hic se falsos uiderent inter, sese dicebant, puerum certē natum esse, qui Auerno grauiter turbato, horrenda ipsos clade afficeret. Quare Beelzebub princeps euestigiō in

2. Petr. 2. Visionis author manifestus. Rudolphus episc. Erfurtensis.

f 4 omnem

omnem terram suos ablegat inuestigatum, ubi nam locorum hic puer mundo apparuisset. Tandem intellexere, Franciscum esse hunc, quem nimis coarctaturum Tartara, habuerunt persuasissimum. quocirca ut è medio tolleretur, infanti insidiabantur: sed frustra. Angelus enim Domini in peregrini forma uenit ad Francisci matrē, domusque famulam, præmonitum ut ob diaboli insidias singularis haberetur pueri ratio. Quare dæmones indignanter dixere: Esto, si Franciscus tolli nequit, eius tamen ordinem persequemur, uexabimus & affligemus. Alibi adhæc in dicto uolumine scribitur, satanā ex obsessa fœmina fassum esse, cum Christus Deum patrem festinare uideret ob populi peccata ad extremam mundi punishmentem finemque, eum rogasse patrem, ut Franciscum sibi adiungeret, in portanda cruce manus auxiliatrices subministraturum. Inde in Francisco apparuere quinque uulnerum stigmata, à Christo illi, ut suo coadiutori & in omnibus ipsi simili impressa. Sed ne ultra clepsydram in hac narratione morer, manum de tabula.

Monachos mentiti dæmones à Georgio Sabino carmine depiisti, Eleg. 3. similes item à Melanchthone eiusdem genero detecti.

Cap. XVI.

V Rbs antiqua iacet celebri contermina Rheno,
 Vangionum longè non ea distat humo:
 Nescio qui Nemetes hanc incoluisse feruntur,
 Sunt ubi Francorum busta quaternaria Ducum.
 Casareis sedes fuit illa cohortibus olim,
 Nomen ob id Graium Spira uocata tenet.
 Hic humili modicis à stirpe cohortibus olim
 Exiguæ quidam nauita puppis erat:
 Qui calamo pisces linoque madente solebat
 Fallere, iam radios sole tegente suos.
 Is dum fortè leues hamos ac retia tractat,

Non procul à ripa lubricæ Rhene tuæ:
 Ecce per obscuræ tenebrosæ corpuscula noctis
 Obtulit ignoti se noua forma uiri.
 Atrò tectus erat monachum simulante cucullo:
 Utq; solent raso uertice tonsus erat:
 Nauta propinquante consueto more salutans,
 Ecquid agis seræ tempore noctis? ait.
 Ille sub hæc: Adsum longinquis missus ab oris
 Nuncius, ipse tua me rogo lintre uehas.
 Ut citò transmissso contingam flumine ripam,
 Dixerat, assumptum nauita lintre tulit.
 Iamq; ferè medio cursus nox atra tenebat,
 Flexaq; lenta pigri plaustra Bootis erant:
 Cum procul in uiridi uenientes margine ripæ,
 Quinq; cuculligeros rursus adesse uidet.
 Exoptatq; illis piscator, ut antè, salutem,
 Quoq; uelint media pergere nocte rogat.
 E' quibus unus ait: Nos magna pericula cogunt,
 Obscura tutas carpere nocte uias.
 Omnibus inuisi sumus, intentatq; nefandam
 Sacrificis nobis turba profana necem.
 At te si quis amor tangit, si cura piorum,
 Transuehe nauigio corpora nostra tuo.
 Ut tumidis lati superemus fluminis undas,
 Ne' ue moraturis impediamur aquis:
 Sic optata tuis fortuna laboribus adsit,
 In tua sic multus retia piscis eat.
 Annuit & remo propellens nauita cymbam,
 Mox iubet adducta scandere puppè ratem.
 Sed mihi quis, dixit, soluet mercede laborem?
 Alter adhæc, Nullus scis quòd habemus opes.
 Raraq; percipimus discordi munera ungo,
 Non tamen ingratos nos habiturus eris:
 Si nos in solido rursus fortuna locabit,
 Præmia pro tali digna labore feres.
 Soluerat extremo piscator margine nauem,

Iamq; ferè medijs illa secabat aquas:
 Sidereis remouent subeuntia nubila stellæ,
 Præcipiti fertur puppis & iæta noto:
 Incipiunt nigris horrescere fluctibus undæ,
 Sæuæq; tempestas imbris orta furit.
 Ipse repentino fassus pallore timorem
 Nauita, Quid hæc, inquit, uult noua caussa mali?
 Nulla tamen pluuiæ uenturæ signa notabam,
 Sol ubi flagrantæ æquore mersit equos:
 Nulla lacus usquam circumuolabat hirundo,
 Vlla nec est oculis ardea uisa meis:
 Tum nec Luna nigro surgebat pallida uultu,
 Clarus & occiduo lumine phœbus erat,
 Talia iactanti, disturbant uerba procellæ,
 Impediuntq; graues ora loquentis aquæ,
 Penè procellosi subuersaq; turbinis ietu
 Nauis & insanis fluctibus hausta fuit:
 Ardua sublata tendens ad sidera palmas,
 A superis orans nauita poscit opem.
 Quid facis? è monachis ait unus, & improbe dixit,
 Desine, uoce tua sollicitare Deum.
 Mox graui tollens immanem pondere contum,
 Nauta parum felix quo prius usus erat:
 Illius hoc humeros pulsataq; terga fatigat,
 Cæsus ad extremam dum fuit usq; necem,
 Proditus est tandem peruersi dæmonis astus,
 Detectusq; fuit fraude patente dolus:
 Vana recesserunt in inanes corpora uentos,
 Mansit & ingratus naue relictus odor.
 Mox quoq; purgato fugerunt nubila cælo,
 Et redijt pulsæ aura serena notis.
 Territus hoc monstro gelidum sine sanguine corpus
 Tollit, & ad ripam nauita puppe redit.
 Isthic in uiridi procumbit languidus herba,
 Donec ab Eois sol fuit ortus aquis.
 Manè sub oceanum pulsæ Hyperione stellæ

Ducitur à puero prætereunte domum:
Omnia commemorans præsentibus æger amicis,
Clausit adhuc illo fata suprema die:
Postera quum croceis fulgens aurora quadrigis
Protulerat roseas ore nitente genas,
Accidit & similis diuerso tempore casus,
Acta sed euentu res meliore fuit.
Summa procul radijs feriente cacumina Phœbo
Carpebat solus manè uiator iter.
Qui Nemetum postquam digressus finibus esset,
Primus ubi positus distat ab urbe lapis:
Aduentare nigro tectum uelamine currum
Conspicit, hic monachis currus onustus erat:
Ordine quem iuncti septem traxere iugales,
Quarta sed ablato defuit axe rota:
Qui manu flexis auriga tenebat habenas,
Terribili naso conspiciendus erat.
Attonitus curru stat prætereunte uiator,
Nec monachos illos, spectra sed esse uidet.
Euolat extemplò sublatus ad æthera currus,
Mistaq; cum fumo flamma sequuta fuit.
Tristis & infaustum belli mortalibus omen
Horrida per nubes arma dedere sonum.
Ille statim rediens, quæ uiderat, indicat urbi:
Est ea res certa cognita uera fide.
Hæc igitur uobis, alius quos sustinet orbis,
Carminibus duxi significanda meis.
Expositurus eram si res interprete egeret,
Spectra quid infesti dæmonis ista uelint:
Effera Germanos agitat discordia reges,
Proq; cuculligeris inipa bella parant.
Hæc ea tempestas, hic impar ordo rotarum,
Hæc & cum fumo lucida flamma fuit:
Sed Deus est nobis orandus ut arma quiescant,
Ille precaturis mitia fata dabit.

Narravit itē aliās doctissimus Melanchthō, se habuisse amitam: quæ ubi mortuo marito assideret, foreo tristior, en domum ingrediuntur duo: quorum hic in maritī speciei, se maritū esse mulieris defunctū dicebat: alter lōgus Frāciscani monachi formā induerat. Hic maritus ad focū accedēs, mœstam salutat uxorē, eamq; sine metu esse iubet, asseritq; se uenisse, ut quædam ei mandaret: hinc longum monachum tantisper in hypocaustū secedere uult, inde sermonē exorsus, sacrificulos tandem conduci, qui missas recitent, maximopere orar, obsecrat, & obtestatur impensē: atquo discessurus sibi dexteram porrigi cupit: perterrefactæ autem, exhorrescenti q;, quum se nihil damni facturū promitteret, dexterā illa dat: quæ etiamsi non læderetur, tamen usque adeò urī uidebatur, ut semper manserit nigra. Postea euocat Franciscanum, & simul egredi, incunctanter euanescent.

Eiusdem præterea relatu auditum est, Lutheri q; des accessisse monachum, fores uehemēter pulsitantem: cui quum famulus aperiret, ac sciscitaretur, quid uellet: num domi esset Lutherus, quærit monachus. Recognita Lutherus eum ingredi iubet, quod nullū multo tempore uidisset monachum. Ingressus hic, habere se quosdam errores Papisticos ait, quorum nomine libenter cum ipso conferret: proposuitq; syllogismos, quibus haud difficulter à Luthero solutis, alios protulit explicatu minus faciles. Vnde offensus nonnihil Lutherus, in hæc prorupit uerba: Multum mihi facessis negocij, aliud etenim quod iam agerē, erat: simulque surgens, loci à monacho propositi explicationē ostendit: atque in eiusmodi collatione, manus monachi non esse auim unguibus dissimiles animaduertens inquit: Tu'ne is es? ausculta, sententia hæc aduersus te pronunciata est, & mox locum in Genesi cōmonstrat, Semen in alieris conteret caput serpentis: inde

inde subiungit, Nec cunctos tu degluties. Hoc dicto uictus dæmon, indignabundus secumq; murmurans abiit eliso crepitu non exiguo, cuius suffimen tetri odoris dies aliquot redolebat hypocaustum.

*Res naturales & artificiales quandoq; iudicari
dæmoniacas. Cap. XVII.*

PLeraq; oculis nostris subinde obuersantur, quæ *Res naturales in magno mundo.*
præter naturæ legem dæmonum ludibria & actiones censentur, licet ea certis de causis & rationibus haud obscuris ipsa rerum parens natura produxerit: huiusmodi est ignis ille fatuus, quem candelam ardentem etiam uocant, qui exhalatio est ad infimam aeris regionem eleuata, & ibi per antiperistasin incensa. dum enim ascendit, à frigore regionis mediæ repellitur, & quasi saliens apparet, loca decliuiora petens: unde etiam ad aquas noctu ducere sequentem uideatur: imò quâdoq; non sine horrore uel ambulâtes uel equitantes siue nauigantes aut præcedere aut insequi apparet, diutius in aere perdurans: tale meteoron Plinius Castorem & Pollucem nominat.

Ignis fatuus.

Talis etiam existit ignis lambens animantium crines & pilos, hominum itē uestes: eiusmodi nimirū exhalatione per aerem dispersa, collisa ac inflammata dictis partibus adhærente. Atq; eiusmodi ignes non urentes & innoxij frequentius uisuntur in locis humidis, uiscosis, putridis, palustribus & fumosis, ut in coquinis, conuallibus, cœmiterijis, sub patibulis & ubicunq; multa cōputruere cadauera, unde exurgūt fumipingues, craisi & uiscosi, sed minus calidi, quàm ut in supremā aeris regionē ferantur: qui ita cōtinuè exseunt incenduntur per collisionem, ut dixi, sicut ex duobus collisis silicibus elicitur ignis.

Stellam adhæc terræ nonnulli herbam nuncupant, quæ

quæ uulgò Lunaria dicitur, & folliculo rotundo semina includit: is noctu apertus, usque adeò lunæ radios admittit; ut lucēs uideatur stella. Loci incolæ id uidentes; tanquā spectrū maleficum fugiūt. Hac ueneficia quidam parāt, hac dēmones irritant, hac suum Mercuriū fixum stabilemq; reddunt Chymici. Lunariā Græcam nominat doctissimus Gesnerus.

Sosigenes Alexandri præceptor, tertio uolumine de Visu, rationē asserre conatus est, quam obrē aliqua collucere in tenebris uideātur: Flāmulēta, inquit, hęc quadantenus naturā ætheris & quinti elemēti participāt, ea cognatione fieri, ut ad motū sibi aerē, aut perspicuū aliud corpus illuminēt. Quod aut id maximè noctib. faciāt, rationē esse, quā tū maius lumē absit. Alioqui euenire interdium, ut exiguū eorū lumē quasi exolescat & offundatur in magno. Noctu ergo cū refulgēt, aerē proximū & circūfusus leuiter sublustrāt, nō ita ut alia itē possēt uideri, sed ut sola se uēdicēt à tenebris. Atq; hoc facit exilitas portionis eius, è qua perficitur manatq; lumē. nā & ipse quoq; ignis, quāuis splendorē suum latè & diffusè, mittat, adeò ut asserat etiā alia tamē si remotior sit, caligāt oculi in cetera, ipse ad cōspectū sui uix sufficit. Sic multa sepe, p̄ miraculis habētur & præter naturā rerū accidere putātur in hominib. quę tamē & naturalia sūt, & sepe fiūt: ut q̄ Seruio Flacco, Q. Calphurnio Coss. Rom. infans gēit⁹ fuerit posteriore nature parte solid⁹, & alius Sergio Galba M. Scauro Coss. Nursiē, q̄ uoce tamē missa, expirauit, & Fesulis C. Perpēna, M. Perpēna Coss. ex ancilla. Nos enim in medicis nostris obseruationib. raris neq; nouū hoc esse docuim⁹, ut puer nascat sine foramine nature, q̄ excrementū aut humorē aut aliud, transmittat, neq; ratione naturali, neq; remedio carere: ut nec illud quòd fœmina mutetur in marē: q̄ infra 4. lib. cap. 24. plurib. explicabo: licet dēmoniacum esse putent fortè multi. Huc quoq; facit Cap. 16. lib. 4.

Res naturales
p̄ponendæ.

Quā plurima in sup̄ impitiorib. uisa miracula, manuū expedita agilitate & industria quotidie ab histrionib. & ioculatorib. fieri uidem, miramurq;. Narrat Pópona-
ti, se Mátuę & Patauij quēdā ei, generis hominē Rea-
tiū nūcupatū uidisse, q̄ incredibilia operabatur, eaq; de-
monū arte perfici, uulgò credebātur, quare ab hære-
ticæ prauitatis inquisitorib. subditus quæstionib. bo-
na fide occultò ostēdit fraudulētas esse suas actiones,
merasq; manuū agilitates, & multis secreta intelligē-
tia colludētib. pagi. Proinde dimiss, interimit tādē à
quodā, quē deceperat. Turca qdā passim p Italię urbes
oberrās, inter cætera mirāda, q̄ uidēda populo exhibe-
bat, manuū dexteritate pacta opa, pistillū ferreū pgrā-
dē pugni illisione, itē sola manuū cōtorsioē infringere
uidebatur. Quidā circulatoriē artis nō imperit, mihi
aliās fassus est, in eiusmodi miraculorū exhibitioē fu-
cū ab his ioculatorib. foueri, quòd pri⁹ idonea ad ei⁹
modi spectaculū appararint organa: q̄ manuū celerita-
te, dū spectatorū ecūlos sermone uario in se defixos se
uocāt deludūtq;, multipliciter uariāt. Insignem hui⁹
factiois hominū imposturā iocularē recēset Iuli⁹ Sca-
liger, uti & Matthiol⁹. In uinū radicis cuiusdā puluerē
cuius gustatu fauces cōuellūtur, immiscēt: & cui fucū
facere uolūt, iubēt ut in hoc uino intinctū digitū, quasi
p̄gustandi causa sugat, tū illico digitū in uino madidū
in os inditū, sibi mordicus non sine dolore & clamore
premit inuitus. Interea perinde atq; blāditijs mcerētē
cōsolatur circulator, tēporū carpiq; arterias alio quo-
piā oblini medicamēto: deinde nūmū in terrā proie-
ctū ut tollat, hortatur. Ibi ille pnus, primū sese neq̄ at
tollere, mox unguinis ui amēs fact, cōcidit: statimq;
eius more q̄ metuit ne mergatur in aqua, natat, ac uo-
ciferatur simul se fluctib. obrui. Ergo à circulatore eri-
gitur, deinde quasi se uindicaturus, primū malefici-
um obliquo & toruo uultu exprobrare, mox hominē

Li. de Lucā.

*Miracula
manuū dex-
teritate circu-
latorib. edi uis
dentur.*

aggredi

aggredi uidetur: postremò fugientem circulatorem persequi, donec absterfo tandè illiti medicamēti ueneno, ad sese redeat. Menti autem restitutus, quasi qui euaserit è mari naufragus, capillum uestimentaqué; ueluti uela torquere, exprimerequé brachia tergere; & nares emungere conspicitur. Hæc non sunt fabulæ. Non enim multorum desunt testimonio, qui uiderunt, quiq; imposturam suspicātes, suis & amicorum famulis (quod Pragæ contigit) hæc fieri iusserunt.

Venetianello.

Funambulorum præterea siue schœnobaton gressus æquilibres uel equati ad libram, aut ponderibus utrinque librati, naturæ miracula augere solent. Fuit talis superioribus annis per omnem Italiam satis notus, Venetianello cognominatus, eo quòd & Venetus natus, & paruæ staturæ esset, non solum in eo negotio tantæ dexteritatis & peritiæ, ut modò sacco insutus: liberis tamen manibus quibus æquilibrium dirigebat, modò unicuiq; pedi pelue rotundissima supposita, modò pilis magnitudinis oui durissimis ac rotundissimis plantæ pedum subligatis, funi à palatij Bononiensis turri per medium forum ad cacumen domus alligato liberrimè ingrederetur: sed eius etiam roboris ac firmitatis, ut posset ossa crassissima cruræ uel boũ in genu illisa confringere, tres clauos ferreos crassos, ut digitus auricularis, manibus sudario inuolutis contorquere, simul ut igne inaceratos, trabem longũ viginti pedes & amplius: crassum uerò pedem unum humeris impositum aliquamdiu erectum sine manuũ ope gestare, ex unaq; scapula in alteram trajicere. Vidit & retulit hæc mihi filius meus Theodorus iurecõsultus, omnium prædictorum oculatus cum alijs compluribus testis:

In animalibus quædam artificialia quandoq; uideri
dæmoniaca. Cap. XV III.

Quid? in ipsis animalibus brutis quæ non mi-
racula tum arte tum exercitatione sagacitas
humana excitat ac edit reuera? In suburbio Memphis
apud Ægyptios Beb Elloch nominato, cum eiusmo-
di multa quotidie uulgò repræsententur, tum plerun-
que histriorum quispiam, ubi nonnihil præfultauerit,
ad asinum conuersus alta uoce Sultanum magni ope-
ris ædificium meditari ait, proinde opus ei fore om-
nibus Alcairi (sic enim nunc Memphis uocatur) asi-
nis ad calcem, lapides, & alia id genus deferenda. Tum
asinus repente in solum prolapsus, pedes in aerem at-
tollit, uentrem turgefacit, atq; oculos non secus clau-
dit, quàm si exanimis esset. Interim astantibus histrio
asini casum conqueritur, obnixè rogans ut ad alium
emendum sibi subsidium impertiant. Coacta uiritim
quæ potest pecunia: Ne existimetis, inquit, asinū mor-
tuum. Helluo enim paupertatis domini sui conscius,
hoc de industria confingit, ut in unsculis illi collatis,
pabulum sibi emere queat. Deinde ad asinum cōuer-
sus, ut euestigio resurgat, monet. At ille dum se non di-
mouet loco, frequenti fustuario cæditur. Quo nec
excitato, fabulam repetit histrio, & iterum ad plebē
inquit: Scitote Sultanum edictum tulisse, ut cras po-
pulus omnis spectandi triumphī causa ciuitatem ex-
eat, ac omnes fœminæ uenustæ & nobiles pulcherri-
mis asinis inequitent, ijsq; uicissim auenam & præ-
stantem aquam Nili præbeant. Vix hæc uerba absol-
uit histrio, quin asinus in pedes erectus, profiliat
freimens, ac ut lætabundus exiliens. Tum fabulam
prosequens histrio: Vici, inquit, nostri Præfectus à
me commodatò petijt elegantem hūc meum asinum
pro deformi & uetula sua uxore. Ad hæc uerba asi-

*Miracula in
brutis.*

*Ioan. Leo in
Afric. de-
script. lib. 8.*

*Asini mira-
docilitas.*

nus ueluti dolēs, auriculas cōplicat. & altero pede claudicās luxatū se fingit. Tum histrio: Tibi taq; arridēt iuueniculę? Asinus caput inclinās, annuere uidetur. Age igitur, hic plurimę sunt iuueniculę, indica quę tibi prę cæteris placeat. Asinus spectatorū coronā cōspiciens, fœminā honestiorē selegit, ad eam procedit, & capite contingit. Spectatores multo risu & clamore: Heus inquit, asini mulier. Sic & camelos ad certos modos saltare docēt. Camelū iuueniculū p semihorā in loco instar hy pocauisti pręparato, cui⁹ pauimētū igne calefactū sit, cōstituūt: tū pulsante quodā foris tympano, camelus non ad sonū, sed ob ignē subiectū, quo pedib. offēditur, modò crus unum, modò alterū ueluti saltatores, erigit: cui exercitio p annū uel mēses decē assuetus, in publicū ductus, audito tympano, tēporis quo calorē sub pedib. sentijt reminiscēs cōfestim saltat: ac supra idē pauimentū cōsistere se existimās, pedib. alternatim reductis saltare uidetur: atq; ex usu naturā formās, id perpetuò obseruat. Mahomet ex disciplina pręceptoris sui Sergij monachi colūbā assuefecerat, ut in aure sua pasceretur, quā Spiritū sanctū impostor simulabat, & eam sibi secreta Dei cōsilia nūciare iactabat, quoties ob pabulū ad aures aduolaret. Hoc impia plebs nō animaduertebat, delusa scilicet à dēmonē cuius intererat his fundamentis exēdificari sectā infandā. Colūbā aut illā, quę S. Athanasij p urbē euntis aures pręteruolabat, statim heretici & Arriani schismatici sic accipiebāt, ac si magus esset sanctissimus Athanasius, instinctu pfectō eiusdē artificis, quò suspectā eius doctrinā redderet. Ut gentē suā uentri somnoq; deditā homo subdolus Mahometus porò magis falleret, taurū quendā nutriuit, q pabulū ex foliis Mahometis manib. capere cōsueuit. Huic intra cor nua librū impijssimū à se cōscriptum, Alcorani titulo, colligauit & astāte simplici plebe altiori uoce in abdito quodā loco latentē, euocauit. Cumq; multa de legibus declamasset, erumpens subitò taurus, multis ab eo prostratis

Joan. Leo
African.
hist. lib. 9.
Cameli saltatio.

Columba
Mahomet.

Taurus Ma-
hometicus.

stratis uolumē per mediā plebē in manus Mahometis dēponit, ueluti cœlitūs missum munus. Quod nebulo re uerēter accipiens, quēdā ex ijs populo mox explanauit. Hoc cōmēto se regē Sergiū pphetā fecit. Colūba enim literis aureis schedā sic inscriptā attulit in collo suo: Qui cūq; tauro iugū imponet, rex esto. Sergio iugū adferēte, Mahomet id tauro facile imposuit, & ut rex à plebe diuī no īmunere datus salutatur, ita Alcoranus sacrū uolumē esse creditur. Adeò hæc omnia diuina putabantur.

De diaboli machinationib. & earum sine pauca patrū sententiæ, & quare eos hominib. aduersarios constituerit Deus. Cap. XIX.

VT porrò latius dēmonū innotescāt studia, citiusq; finīā, ad huc paucas huc spectantes, nec ad nostrā institutionē inidoneas Patrū sentētiās obiter annectere placuit. Amare, docet D. Clemēs, immūdos spiritus inherere corporib. hominū, ut ipsoꝝ ministerio cupiditates suas expleāt: & ad ea quę ipsi desiderāt, inclinātes a nimē motus, suis eos parēre libidinib. cogāt, ut efficiant ex integro uasa dēmonū. Et li. 4. Dēmones habere desiderīū immergēdi se corporib. hominū, hæc causa est. Spiritus sunt, habētes ppositū cōuersum ad malitiā: p cibos ergo & potus immoderatos ac libidinē, purgent homines ad peccatū, eos tamē q peccādī ppositū gerūt: q dñ uidētur naturę necessaria uelle cōplere, nō tenētes modū p luxū, ingrediēdi in semetipsos dēmonib. faciūt locū donec aut naturę mēsurā seruetur, & modus legitimus cūstoditur, Dei clemētia ingrediēdi in homines nō eis tribuit facultatē. Vbi uerò aut mēs ad impietatē declinauerit, aut corpus immoderatis cibis & potib. adimplebitur, tanquā uolūtate & pposito eorū qui se ita negligūt inuitati, quasi aduersum eos qui à Deo positā legē soluerint, accipiūt potestātē. Et pōst: Dēmones quantū uiderint fidē in homine crescere, tantū ab eo refugiūt. Si tamē in aliqua infidelitatis parte resederint, cūm tempus inuenient, cogitationes subiiciūt cordibus hominū: & illi nesciētes unde hæc ueniāt, suggestionibus dēmonū

Lib. 2. Eccl. 4.
Cur hominib.
corporibus se
immergere cō
pant, dāno:
nes.

Quomodo in
corpora ingre
dienti locū
datur dēmo
nū us.

August. sū
per homil. 3:

quasi animæ suæ sensibus credunt. Suggestunt ergo alij, occasione corporeæ necessitatis delicias sequi: aliorum iracundiâ excusant per abundantiam fellis, aliorum insaniam nigri fellis uehementia colorant, sed & stulticiâ quorundam ob phlegmatis multitudinē extenuant. Quod etsi ita esset, tamen hæc singula molestâ esse corpori non possent, nisi ex ciborum potuûq; redundantia: qui cum iusto amplius sumuntur, abundantia eorû quam decoquere naturalis nō sufficit calor, crudescit in uenenum quoddam: idq; in uisceribus uenisq; omnibus sentinæ in modum redundans, motus corporis insanos reddit, & turpes. Cyprianus in serm. 2. de Zelo & liuore: Circuit ille nos singulos, & tanquâ hostis clausos obsidens muros explorat & tentat, an sit aliqua pars membrorum minus stabilis & minus fida, cuius aditu ad interiora penetretur. Offert oculis formas illices, & faciles uoluptates, ut uisu destruat castitatē. Aures per canorâ musicam tentat, ut sonus dulciori auditu soluat & molliat Christiani uigorē. Linguâ ad conuicium prouocat, manus iniurijs lacescentib. ad petulantia cædis instigat. Ut fraudatorē faciat, lucra opponit iniusta: ut animâ pecunia capiat, ingerit perniciofa cōpendia: honores terrenos promittit, ut cœlestes adimat: ostēdit falsa, ut uera subripiat. Et quū latēter nō potest fallere, exertē & apertē minatur, terrorē turbidę persecutionis intētans, ad debellandos Dei seruos inquietus semper, & semper infestus. in pace subdolus, in persecutione uiolentus. Idem epist. 8. l. 1. Vitare linguâ diaboli uenenatâ, qui ab initio mûdi fallax semper & mēdax, mētitur ut fallat, blāditur ut noceat: bona promittit, ut malū tribuat: uitâ pollicetur, ut perimat. Lucēt nūc quoq; uerba eius, & uenena manifesta sunt: pacē pollicetur, ne perueniri possit ad pacē: salutē promittit, ne, cui promittit, ueniat ad salutē: Ecclesiâ spondet, quū id agat, ut qui illi credit,

credit, in totū ab Ecclesia pereat. In tract. de Idolorū uanitate, ubi de Romanorū dijs & de demone Socra-
tis quoq; agitur, hæc legūtur: Spiritus, insinceri & uagi,
qui posteaquā terrenis uitijs immerſi ſunt, & à uigore
cœleſti terreno contagio receſſerūt, nō deſinūt perdi-
ti perdere, & deprauati errorē prauitatis infundere.
Docet Auguſtinus, illos ſpiritus qui decipere uolūt,
talia procurare cuiq; , qualib. irretitū eū per ſuſpicio-
nes & cōſenſiones eius uideāt. Rectē itaq; Laſtātius:
illicita, inquit, deſideria immittit dēmon, ut aliena cō-
taminēt, quib. habere propria ſine delicto licet. Obij-
cit quippe oculis irritabiles formas, ſuggeritq; fomē-
ta, & uitijs pabulū ſubminiſtrat: tū intimis uiſceribus
ſtimulos omnes cōturbat ac cōmouet, & naturalem il-
lū incitat atq; inflammat ardorē, donec irretitū homi-
nē implicatūq; decipiat. Eadē ſenſit & prodidit Athe-
nagoras philoſophus Chriſtianus: *ὅταν ὁ δαίμων ἀνδρὶ προ-
σαίνει κακὰ, τὸν νῦν ἐβλάψῃ πρῶτον* : Si quādo dēmon cuipiā
cōparet mala, mentē labefactat prius. Tatianus ſcri-
ptū reliquit ad Gētes in Apologetico: *δαίμονες ἐς πολλὰν
βλάβην ἐξουσίαντες, τὰς μεμνημένων παρ' ὑμῖν ψυχὰς διὰ ἀγνοῶν
ἢ φαντασιῶν ἐξέπασχυνται*. Demones, ait, in multum ſcelus
plapſi, animas apud nos initiatorū p inſcitias & appa-
rētias deceperūt. Proinde uoluit Deus (authore La-
ſtātio) qui homines ad hāc militiā genuit, expeditos
in acie ſtare: & intētis acriter animis, ad inuiſibilis ho-
ſtis inſidias uel apertos impetus uigilare: qui nos, ſi-
cut periti & exercitati duces ſolēt, uarijs captat arti-
bus, p cuiuſq; natura & morib. ſequiens. Alijs enim eu-
piditatē inſatiabilē immittit, ut opib. ſuis tanquā cō-
pedib. illigatos à uia ueritatis excutiat. Alios inflam-
mat irē ſtimulis, ut ad nocendū potius intentos à Dei
contēplatione detorqueat. Alios immoderatis libidi-
nibus immergit, ut uoluptati & corpori ſeruientes, ad
uirtutem reſpicere non poſſint. Alijs uerò inſpirat

lib. 2. de doct.

Chriſt. ca. 24.

*Li. 6. de Verō
culu. ca. 4.*

inuidiam, ut suis ipsi tormentis occupati, nihil aliud cogitent, nisi eorum quos oderint felicitatem. Alios inflamat ambitionibus. Ii sunt, qui ad gerendos magistratus omnem uitæ suæ operam curamq; conuertunt, ut fastos signent, & annis nomen imponant. Quorundam cupiditas tendit altius, non ut prouincias temporali gladio regant, sed ut infinita & perpetua potestate dominos se dici uelint uniuersi generis humani. Quos autem pios uidet, inanibus implicat religionibus, ut impios faciat. Iis uerò qui sapientiam quærent, Philosophiam in oculos impingit, ut speciei lucis excæcet, ne quis comprehendat aut teneat ueritatem. Sic hominibus obstruxit aditus omnes, & obsepsit omnes uias publicis latas erroribus: quos ut discutere possemus, ipsumque authorẽ malorum uincere, illuminauit nos Deus, & armauit uera cœlestiq; uirtute. Et in præmio de Opificio Dei: Ille colluctator & aduersarius noster, scis quàm sit astutus, & idem sæpe uiolentus. Is hæc omnia quæ illicere possunt, pro laqueis habet: & quidem tam subtilibus, ut oculos mentis effugiant, ne possint hominis prouisione uitari. Eius cibus est ebrietas, inquit Hieronymus, luxuria, fornicatio, & uniuersa uitia. Hæc blanda sunt, & lasciua, & sensus uoluptate demulcent, statimq; ut apparuerit, ad usum sui prouocant.

Eleganter iterum Lactantius: Hi spiritus, inquit, contaminati ac perdit per omnem terram uagantur, & solatium perditionis suæ perdendis hominibus operantur. Itaq; omnia insidijs, fraudibus, terrorib. cōplent. Adhærent enim singulis hominibus, & omnes ostiatim domos occupant, ac sibi Geniorum nomen assumunt. Sic enim Latino sermone dæmonas interpretantur. Hos in suis penetralibus consecrant, hos quasi terrestres deos uenerantur, & quasi depulsores malorum, quæ ipsi faciunt & irrogant. Qui quoniam spiritus

In epist. ad
Damascum.
Cibus diaboli.

Lib. 2. ca. 15.
de Orig. err.

Genij.
Dæmones.

spiritus sunt tenues & incōprehensibiles, insinuant se corporibus hominum, & occultè in uisceribus operi ualitudinem uitiant, morbos citant, somnijs animos terrent, mentes furoribus quatiunt, ut homines his malis cogant ad eorum auxilia decurrere.

Miraculorum itaque, machinatum, & apparitio num diaboli quis finis unquam, & uelut ex professo alius, quàm erroris furorisue manifestè impij, blasphemij, & in Deum cōtumeliosi, aut sceleris alicuius confirmatio præceptioe, aut approbatio uel porrectio?

Machinatio num diaboli finis.

Hunc autem, Lactantio teste, constituit homini Deus aduersarium, nequissimum & fallacissimū spiritum, cum quo in hac terrestri uita sine ulla securitatis requie dimicaret. Nam ut uictoria cōstare sine certamine non potest: sic nec uirtus quidem ipsa sine hoste. Ita quoniam uirtutē dedit homini, statuit ei e contrario inimicum, ne uirtus torpens naturā suam perderet. Noluit enim Deus hominem ad immortalem illam beatitudinem delicato itinere peruenire.

Lib. de opif. Dei c. 19. 20. Quare dæmonem hominibus aduersarium cōstituit Deus.

Nomina diaboli, ipsius studium proidentia, quibus nuncupatur in Sacris literis. Cap. XX.

SVa uerò nomina aptè ipsius studium & fabricam proidentia, sortitur diabolus tum alibi, tum maxime in sacrosancta Scriptura: quæ hic recensere lubet, ut præter nomenclaturas suprà recitatas copiosius, quibus Deum mentiebatur satan, eiusq; sibi honorem assumebat, denominationibus nunc his, qualis est affectu & opere, cognoscatur plenius. ipsa siquidem nominum diuersitas, diuersa illius uitia commōstrat, cui nomina mille, mille nocēdi artes: ne quis præter ordinem, nouum hic dæmoniacorum nominum catalogum contexi arbitretur.

Behemoth. Elephas ubi in Iobo describitur, Behemoth uocatur, id est bruta, ut Græcis frequenter *βῆμα*. Et quidem plurali numero, designatur eius uastitas. Sub allegoria uerò elephantis, satanæ potentia docetur.

Iob. 40. Behemoth (respondens Dominus è turbine, ipsi Iobo inquit) fœnum comedat ritu bouis: hoc est, paleas igne comburendas. Ecce uirtus eius existit in lumbis eius, & robur illius in umbilico uentris sui. Illecebris enim ueneræ uoluptatis, quæ circa lumbos & umbilicum præcipuè sentitur, frequenter impugnat. Ossa eius uelut fistulæ æris, & cartilago eius quasi laminæ ferri. Ad duritiem diaboli ista referuntur, quoniam à malicia, quam semel amplexus est, nequit dimoueri, ære & ferro obduratur. Quem arbuta tegunt umbra sua. Hoc illud est quod in Psal. legitur de impio: Sedet in insidijs in occultis, ut interficiat pauperem, dum attrahit eum.

Leuiathan. De Leuiathan idem ferè alijs uerbis prædicatur, quod de Behemoth: & uis naturæ dæmoniacæ exprimitur, supra modum potens atq; uersuta: quæ utiq; cuncta humana subuerteret, nisi diuini aribtrij habentis coaceretur. Vide integrum Iobi caput 40 & 41. Sonat aut Leuiathan, sibi traditus, uel appositio: qui uerbo Dei & rebus quibuscunq; addit. Esaiæ 27. Iob. 3.

Asmodæus. Asmodæus, spiritus uel deus cæcitatatis, destructor, dissipator, aut delicti abundantia, uel peccatum abundans, siue ignem mensurans. Tob. 3.

Mammona. Mammona, uoce Syriaca, cupiditas pecuniæ aut diuitiæ: Matt. 6. His ille imprudentium mentes implicat, ne Deo seruire queant, cum mammonæ cœperint famulari.

Diabolus. Diabolus Græcis, calumniator. Matt. 4. Iohan. 8. Apocal. 12. & alibi sæpius.

Dæmon. Dæmon & Dæmonium, sciens, callidus, & multarum rerum peritus. Matth. 8. Iac. 2. *ἀπὸ τοῦ δαιμόνα*, scio. Plato

Plato quoq; in Cratylo arbitratur ex Hesiodi sententia, dæmones quasi *δαίμονας* dici, hoc est prudentes & scientes. Sic autem eos dici ob terrorē, uult Euseb.

Cacodæmon, peruersè sciens. Quoscuq; uetustas *Cacodæmon.* deorum cultu uenerata est, omnes *καλοδαίμονας* fuisse, author est Porphyrius. Dicitur & malus dæmon: & dæmon *βλαβερώτατος*, id est nocentissimus, in Symposio septem sapientum.

Satan, Hebræis aduersarius, qui obsistit atq; ob- *Satan.* turbat. Iob. 1. 2. Zachar. 3. item Satanas. Matt. 12. Marc. 1. Apocal. 12.

Abaddon Hebraicè, perditor, aut perdens: Græ- *Abaddon.* cè *ἀπολλύω*, Apoc. 9. *ἀπολλύω.*

Principatus, potestates, mundi domini, rectores tenebrarum huius seculi, spirituales astutiæ in cœlestibus, à Paulo inscribuntur hi spiritus: Eph. 6.

Legio, quia multi sunt: Marc. 5. Luc. 8.

Item Princeps cui potestas est aeris, qui est spiritus nunc agens in filijs contumacibus: Eph. 2.

Deus huius seculi, sensus incredulorum excēcans. 2. Corinth. 4.

Princeps huius mundi: Ioann. 8. 12. 14. Habens mortis imperium. Heb. 2. Qui seducit totum terrarum orbem. Apoc. 12.

Spiritus mundi. 1. Corinth. 2.

Rex super uniuersos filios superbiæ. Iob. 41.

Celsitudo quæ tollitur aduersus cognitionem Dei. 2. Corinth. 10.

Spiritus Dei, spiritus Dei malus. 1. Reg. 16. Spiritus malus. 1. Reg. 16. Act. 19.

Spiritus ad uindictam creati, qui in furore suo confirmauerunt tormenta sua, & in tempore consummationis effundent uirtutem: & furorem eius qui fecit illos, confundent. Eccles. 39.

Aduersarius noster diabolus, qui ut leo rugiēs ob-

ambulat, quem deuoret inquirens. 1. Pet. 5.

Homicida ab initio, qui in ueritate non permansit mendax, & pater mendacij. Ioan. 8.

Author peccati. 1. Ioan. 3.

Spiritus qui non confitetur Christum in carne uenisse, spiritus Antichristi. 1. Ioan. 4.

Spiritus Aegypti, & uertiginis, qui fecit errare Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius & uoluens. Esaia 19.

Spiretus Pythius, uel diuinationis. Leuit. 20.

Spiritus mendax. 3. Reg. 22.

Spiritus immundus Luc. 11.

Spiritus impostor. 1. Timoth. 4.

Spiritus dæmoniorum. Apoc. 16.

Spiritus mutus & surdus. Marc. 9.

Spiritus iræ. Iob. 4. Psal. 17.

Spiritus soporis. Esaia 29.

Spiritus timoris. 2. Timoth. 1.

Angelus Domini. Psal. 34. Ita uult Hieronymus. 1.

Paral. 21

Angelus uel nuncius satanæ. 2. Corinth. 12.

Angelus crudelis. Prouerb. 17.

Angelus abyssi. Apoc. 9. Habens iram magnam.

Apoc. 12.

Accusator sanctorum fratrum. Apoc. 12.

Loliorum seminator. Matt. 13. Marc. 4. Luc. 8.

Malus. Ephes. 6. 1. Ioan. 2. Malus ille. Matt. 13.

Quoniam omnium scelerum princeps est & inuentor, per excellentiam uocatur *ὁ πονηρός*.

Inimicus. Luc. 10.

Inuidus. Sapient. 2.

Meretrix Babylonica, bestia habens septem capita, &c. Apoc. 13. 14. 16. 17. 18.

Abominatio desolationis. Matt. 24. Dan. 9.

Venator: illius astus, laqueus: timor nocturnus,
sagitta

ſagitta uolans in die, peſtis in tenebris graſſans, exterminium meridianum. Pſal. 90.

Volucres cœli. Matt. 13. quia ſemen uerbi Dei, quod in duro ſolo & nullo compunctionis uomere proſciſſo cecidit, rapiunt protinus, & abſumunt.

Aſpis & baſiliſcus, illis dicitur, quos primo cōgreſſu ſuperat: aſpis quippe morſu, baſiliſcus aſpectu ſtatim perimit. Pſal. 90.

Leo, quia aperto Marte nos inuadit ut dilaniet: Draco, quia occultè nobis inſidietur, uiroſo aſſatu perdens. Eſaiæ 13. 34. Pſal. 90. Apoc. 16. 20. Viro autem iuſto promittitur: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.

Draco magnus, Apoc. 12.

Serpens, ſcorpio: Genef. 3. Luc. 10. Mera enim uenena, ſunt quicquid diabolus ſuadet.

Vnde tamē ſuos liberat Saluator dicēs: Ecce dedi *LUCÆ 10.* uobis poteſtatē calcādī ſuper ſerpētes & ſcorpiones.

Serpens antiquus, Apoc. 12.

Serpens tortuoſus, Eſaiæ 27.

Ohlim, onocrotalus, ericius, ibis, coruus, ſtruthio, onocœnraurus, ſatyrus, lamia, miluus, ululæ uel zijm Hebraicè. Eſaiæ 13. 34. Perdix, malleus, thaminim: Hieronymus in epiſtola ad Damafum.

Locuſtæ ſimiles equis in prælium paratis, quia feroces dæmones: & ſuper capita earum tanquam cōronæ ſimiles auro, quia ſuperbi: facies earum uelut facies hominum, & capilli ſicut capilli mulierum, qui utrique ſexui inſidiantur: & dentes quaſi leonum, quia quos uicerint, perimūt: loricas ſicut loricas ferreas habēt, quia in malicia obduruerūt: alis perſtrepūt, quia uelociter omnia permeāt: caudas ſcorpionū aculeatas gerunt, quia unus eorum finis eſt nocendi hominibus. Et habent ſuper ſe regem, angelum Abyſſi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Apoc. 9.

Iumen-

Greg. lib 14.

Moral.

Diaboli mē-

bra & ex-

presse imagi-

nes.

Iumentum ijs quos luxuria inflamat, auis ijs quos superbia euehit.

Plerisq; tamen hisce nominibus satanę quoq; membra nuncupari possent: uelut Ioannis sexto, Iudas diaboli a Christo nominatur. Sunt & eius figurę imaginesq; expressę, Pharao, Antiochus, rex Babylonis, Assur & omnes impij.

Nomina demonum ex actionis uarietate apud Ethnicos: distincta quoque ex officijs apud Latinos: demonum poeticorum nomenclaturę, uirunculi terrei & montani, demones familiares, Sibyllę albę, atque quorundam gentilitiorum demonum nomina.

Cap. XX.

Diuersę, adhęc pro actionis uarietate frequenter Etnici dæmonio commutarunt nomina, ut quod uarijs formis aut spectris sub meridiem, quando inferis parentatur, calamitosis iubente Hecate obuersatur, *ἑκαταστα* nominant: quamadmodum Aristophanis interpres docet. nominis ratio est: quia uno incedat pede. ut Eustathio placet: uel (ut alijs) quia alterum pedem habeat æneum. Id genus terriculamēta dicuntur quoq; a Græcis Hecatęa, quod ab Hecate immittantur.

De spiritibus

quoque alijs

Suidas in di-

ctione

ἑκαταστα.

Hecatęa.

ἑκαταστα.*ἑκαταστα*.

Δεινολογ etiam uocant, quod terrorem incutiat representatione uel imitatione. Erant & demones quidam Dionysiaci, asperi & immites: sunt quos *ἑκαταστα* nuncuparunt, quasi dicas ludificatores. Qui uerō dæmon interuertere & elidere res bonas ac salutes, calamitates autem & incommoda tum inferre, tum si impenderent, maturare, atq; in capita nostra cogere, & uelut per præceps agere, omninoq; ad scelera & flagitia propellere, indeq; in discrimina uite adducere, uel in subitum præcipitare exitiū putabatur, *ἀντιτίσιον, πρὸς ἐπὶ πᾶσι, παρὰ πᾶσι, & ἀντιτίσιον* *λεγομένη τὰς ἀγῶνας* appellarūt antiqui.

antiqui. Qui ad uitę tædium & dispedium uigent dę-
mones, *ωαρ' Αροι*, assessores illis uocatur. Diabolicā uir- *ωαρ' Αροι*
tutem, cuiusmodi fuerat in Simone mago, paredrum
dici, annotauit Eusebius: & sic deinceps.

Ex officijs quoq; dęmones distinxere Latini, ut hi
qui regionū administrationi pręsidere cęsentur, antę
recitati Penates dicantur: qui pacatius ędes possidēt, *Penates.*
Lares: aut si quando exterreant, domosq; incursioni *Lare.*
bus infestent, Larę. Qui autem nobis singulis desi- *Larę.*
gnati sunt, genij mali: item manes, quos Gręci Heroas *Genij mali.*
indigitarunt: & iracundos occursantibusq; infestos *Manes.*
fuisse, Menander signat. Hos Lemures Latini ueteres *Lemures.*
appellare solent, Italis Folleti dicuntur, & Empedusq; *Folleti.*
Empedusq;.

Dęmones ficticij & poetici, ut Matuta, Oceanus, *Dęmones*
Gallacia, Phorcis, Saturnus, Opis, Iupiter, Iuno, me *poetici.*
moratur a Platone in Timæo, a Marco in lib. de Vni-
uersitate. Ternistratores dicuntur etiā dęmones, quod *Ternistrato-*
triplici calle ad animarum properent interitum: uer- *res.*
bo nempe, cogitatione, & opere.

Sunt ex Larum & Laruarum familia, qui uulgò no-
strati dicuntur terrei uirūculi, iam detectis nōnihil ma- *Terrei uirū-*
nifestis dęmonū imposturis infrequētiores quān *culi.*
olim. Horū duplex genus. Sunt enim aliqui mites, me-
ritò Lares familiares nūcupandi, qui in domib. concu-
bia potissimū nocte uersantur, atq; ministrorū mu-
nia peragere, auditui apparēt, descēdere scilicet ę gra-
dibus, ostia aperire, struere ignē, haurire aquā, cibum
& quęcunq; alia cuiq; domui cōsueta apparare, quū
prorsus nihil faciant. Horū pleriq; rerum quoq; futu-
rarum ex occultis indicijs pręscij, ea quę paulo pōst
comperimus perfici, antea administrare audiūtur: ut
etiam breui adfore mercatores signis prænuncient,
qui merces uenales sint ablaturi. Id quod aliquoties
in ędib. parentū Theodori & Agnetis (quorū Deus p
ineffabili sua misericordia meminerit in resurrectione
iustorum)

Iustorū) obseruauit puer, admodū territus, unā cū fratrib. Arnolde & Matthia: ubi quū in tabulato ingens lupuli asseruaretur copia, si quādo uenturi essent emptores, præcedēti nocte per gradus deijci eo modo audiebātur sacci, quo ueritatē subsequens ostēdebat dies. Omen id ut faustum, plausu semper excipiebatur. Quum enim de rebus suis statuunt mercatores, aliquò mercium causa profecturi, de ijs antea loquuntur, ingredi que se earum nomine iter fatentur. Quod intelligens diabolus, sua his ad quos cōtendunt mercatores antē ostēdit ludibria, quām illi adueniāt. Tempus siquidē suppeditat locorū distātia. Ita & prænouiſſe & prænūciare uidetur dēmo, quæ iā fieri cœpta sunt.

Tetrici familiares demones.

Alij tetrici sunt, familiam quocunque modo uel turbantes, uel exterrentes. Hos dæmones etiam in subterraneis, ut Theologis placet, substantiarum numero habitos, in quibusdam uersari fodinis, tradit uir eruditissimus ac metallicarum rerum inuestigator acerrimus, Georgius Agricola: truculenti autem & aspectu terribiles, plerunque metallicis infesti atque inimici sunt. Talis fuit Annebergius ille, qui operarios duodecim amplius statu interfecit in specu, qui Corona rosacea appellatur: eo nomine relictus, quantumuis argento diues esset. Flatum uerò emittebat ex rictu. equi enim specie, habētis procerum collum, & truces oculos, dicitur uisus. Eiusmodi etiam fuit Snebergius, nigro cucullo uestitus, qui in fodina Georgiana operarium è solo sublatum, in superiore loco maximæ illius concauitatis quondam feracis argenti collocauit, non sine corporis attritu. Quæstuosam admodum fodinam deferere apud Turcas cogebatur Iudæus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornua gerentis apparente. Psellus certè, cū sex genera dæmonum definiat numero: hoc cæteris peius esse dicit, quòd ipsi amictui

In lib. de antiq. mat. subterraneis. Annebergius dæmon.

Snebergius dæmon.

fit crassior materia. Quidam philosophi hos & similes dæmones, qui nocentes sunt, & natura inhærentes, nominant brutos, & rationis expertes. At sedatos illos Germanorum alij, ut etiā Græci, Cobalos uocant: quod hominū sunt imitatores. Nam quasi læticia gestientes ridet, & multa uidetur facere, interim nihil planè efficientes. Alij uiruculos montanos nominant, staturā significantes, quæ plerūq; apparent: nepe nani, tres dodrantes longi. Videtur autē esse seneciones, & uestiti more metallicorum: id est, uitteto indusio, & corio circum lumbos depēdēte induti. Hi damnum nō solēt dare metallicis, sed in puteis & cuniculis oberrant: & quū nihil agant, se tamē in omni laborū genere uidetur exercere, quasi modò fodiant uenas, modò id quod effossū est in uasa infundāt, modò machinā uersēt tractoriā. Quāquā uerò interdū glareis operarios laceſſunt, rarissimè tamē eos lædūt. Nec lædūt unquā, nisi prius ipsi cachinnos aut maledictos fuerint laceſſiti. Itaq; nō admodū sunt abſimiles dæmonibus, tū his quæ raro hominibus apparēt, quū quotidie partē laboris domi perficiāt, & curēt iumēta: quibus quod nostri causa benignè faciāt, generiq; hominū sint, aut saltē uidetur esse amici, nomen imposuerūt Germani (Gutelos siquidem appellāt:) tū Trullis uocatis, quos sexū tam mulieris quā uiro emētito, cū apud alias nationes, tū maximè apud Suionas in famulatu fuisse ferūt. Sed dæmones montani potissimum laborāt in his specub. è quibus metalla iam effodiūtur, uel ea effodi posse spes est. Quocirca à laboribus. nō deterrētur metallici: sed omē inde capiētes, alacriori sunt animo, & uehemētius laborāt, eosq; exoptāt. Familiares quoq; referūtur dæmones priuatorū hominū, se nutū obseruare simulantes. Tali cōsiliario fretus legitur Socrates, quē deū appellauit Apuleius: de quo peculiarē huius uidi librum, & Sermonē 26. & 27. Maximi Tyrij philosophi Platonici: unde hoc consequutus est, ut nihil suo iuuantē Deo uitæ finem

Cobali.

Virunculi
montani.

Guteli.

Dæmones
montani.Dæmones fa-
miliares.

finem ueneno coactus sit facere: quemadmodum Q. Sertorius, qui ceruam Dianæ, ut prædicabat, numine afflatam, consultricem habuit nullo suæ deæ monitu edoctus, domestica fraude perijt. Eâdem ratione Numam quoq; Romanorum regem, nympham Aegeriam coluisse, consuluisseq;, memoriæ proditum est.

*Clem. lib. i.
Recogn.*

Pueri quoq; incorrupti & uiolenter necati animam, adiuramentis ineffabilibus à se euocatâ assistere sibi, & per eam omne quod iuberet fieri, iactabat Simon Samaræus. Erat autem familiaris illi diabolus: quem pueri animam esse prædicabat, ut diuinitatem suam mentiretur cautius.

Benedicti tertij pontificis Romani tempore, in urbe Moguntinensi dæmonium quoddam, sub cuiusdam sacrifici pallio, dum aquam lustralem spargeret, quasi familiare esset latitans, illum accusabat, quod ea nocte cum procuratoris filia cõcubuisset: ut Sigbertus atque Vincentius tradunt.

Huic numero accensendi dæmones, qui hominibus plerisque peculiaribus tanquam familiares, morituri alicuius notas uel gemitu uel strepitu uel pulsatione in claudenda clauis theca futuri cadaueris, siue etiam in commonstrâdo pullato funeris adhuc ignoti, subsequuturi tamen comitatu, sub ipsa meridie uel aliâs ostentant.

*Alba mulieres.
Sibylla alba.*

Ludibria insuper quædam diaboli ad nostrę ætatis crepundia, ante doctrinam Euangelij, è superstitionum tenebris minus euolutam repurgatamq;, in Germaniæ nostræ locis plurimis obseruabantur, familiaria adeo, ut publicæ lemurum (albas mulieres, & Sibyllas albas uernaculo sermone appellabamus) chore hæc uel illo loco, celebratæ narrarentur. Eratque hoc laruarum genus apprimè infestum puerperis, & infantibus lactentibus, cunis adhuc inhærentibus. Quod etsi olim erat frequentissimum, cum satanæ præsti-

pręstigijs nimium tribueretur, Christoq; eius supplan-
tatori ac nostro patrono unico ignauius adhærerent
animi, diabolo ludente, ridente, uarijsque, artibus, qui-
bus ad se imperitam multitudinem illexerat, impium
cultum stabiliente: tamen post puriorem feruentio-
remque Euangelij prædicationem mentibus hominũ
insonantem, id usque adeo euauisse, est quod Deo
gratias agamus summas, ut ne leuia quidem eius ue-
stigia uideantur reliqua. Hoc dæmoniorum genus
intellexisse apparet Hieronymum, ad Paulam super
obitu Blesillę in epistola sic scribentę: Quid causę est,
ut sæpe bimuli & trimuli, ac ubera materna lactantes,
à dæmonio corrumpantur?

Deumum nuncupatũ cacodæmonē ueneratur rex *Deumus.*
emporij Indię celeberrimi Calechut, confisus illi fa-
ctam à Deo potestatem iudicandi orbis terrarum, &
tribuendi unicuiq; pro benefactis uidelicet & malefa-
ctis mercedem meritam. Eius imaginē ut monstrum
horrendum ingens, sedentem capite redimito diade-
mate, Romanorũ pontificum modo, scribit Ludoui- *Lib. 5. Naui-*
cus Romanus patricius regem habere in sacello suo. *gat. cap. 2.*
Hoc autē illi accedit, quod diadema ipsius ternis insi-
gnitur cornibus. Deum uerē maximum Tamerani *Tamerani.*
appellant incolę.

Agnan uocatum dæmonē nunc hac, nunc alia for- *Agnan.*
ma uidere Americos, ab eoq; multum infestari, tradit
frater Andreas Theuet Angoulesme, in obseruationi-
bus suis in America cap. 35 & 36.

Grigri dictum dæmoniũ apud eosdem in Canada & *Gigri.*
Guinea, maximē uerò in eorum syluis conspicitur.

Habent etiam suos dæmoniorum sacerdotes aut
uates, Pages uel Charoibes uocatos: horum aliquis
postquam dies nouem ab uxoribus abstinuit, in nouo
quodam tuguriolo importatis ad uictum, ut regio
fert, necessarijs mundo lecto à uirgine annorum duo-

*Houioulsi-
ra.*

decim strato, totus decumbit solus, semoto populo in uocans dæmonem quem Houioulsira nuncupant, per horæ & amplius spacium, adhibitis suis ceremonijs. Facta deinde inuocatione, dæmon tandem accedit, inspirans quæ scire desiderabat uates. Exauditur etiam aliquoties aduenientis strepitus & rugitus ab astante populo, qui tum acclamat: Precamur ut uera proferas, & denuncies prophetæ nostro intus operienti. Paulo post rebus intus peractis prodit uates, ac à dæmone intellecta, longè explicat.

*Vide lib. 4.
cap. 11.*

*Plumifascis.
Plantipes.
Rosearbor.*

Nomina adhæc ridicula admodum, frequenter sibi dant dæmones rogati. Sic cum in obsessis nomē alter alterius haud ita pridē Hammonæ coram pastore inquireret, unus plumarum fascem, uel plumifascē se nuncupari, alter planipedis sibi nomen esse, tertius roseam arborem se appellari respondit: ita qui scelestus & uaser eas in Kentorpio cœnobio tragœdias tū mouebat, Elsæ familiaris, Hornuar se uocari dixit. Cômēticiorum horum & futiliū nominum, quorū nullus est finis, enarrationi diutius immorari tædet. Orandus sedulò & ardentè Deus, per filium, ut nostros animos, natium suum templum, ab illius maligni conspurcatione & sordibus expiare, clementerq; conseruare dignetur.

1. Cor. 3. 5.

*Distinctio demonum secundum Theologos &
philosophos: item bonorum & malorum demonum differentia.*

Cap. XXXII.

Ex lib. 1.

SUt etiam ex Theologorum schola, qui malos dæmones in nouem distribuunt gradus, ueluti ipsis nouem angelorum ordinibus aduersantes: quorum primi, *ψευδόβοι*, hoc est falsi dii dicuntur, qui assumpto diuinæ maiestatis nomine, pro dijs coli uolunt, sacrificijsque & adoratione honorari: sicut satan

Satan ille Matthæi 4. Marc. 1. Lüc. 4. eos suprà latius recensui. Secundum habentur loco spiritus mendaciorum: cuiusmodi fuit ille, qui egressus est spiritus mendax in ore prophetarum Achab. Hoc dæmoniorum genus sese oraculis iunmiscet, & Pythiorum uatum diuinationibus ac prædictionibus homines ludificat. Tertio ordine cēsentur iniquitatis uasa, q̄ spiritus sunt inuētores malorū, omniumq; artium præuarū: qualis apud Platonem Theutus ille dæmon, qui ludos & aleam docuit. Vasa furoris, Esa. 13. uasa irę, Ieremię 50. uasa mortis, Dauid Psal. 7. Quarto loco, ultores scelerū. Quinto, præstigiatores, qui miracula imitatur, & Magis infamibus maleficisq; inseruiūt, atq; ita populū seducūt. Sextæ classi assignantur aerę potestates, se tonitruis, fulminib. & fulguribus miscentes, corrūpentes aerem, pestilentias & alia inducētes mala. Septimam mansionē tenent furę, seminatrices malorum, discordiarum, bellorum, & uastationum. Octauam, criminatores & exploratores. Postremam, tentatores & insidiatores, qui singulis adesse hominibus creduntur, mali Genij idcirco nuncupati.

3. Reg. 12.

Eccles. 39.

Apoc. 13.

Apoc. 7.

Apoc. 9.

Malij genij.
Dæmonum
uaria apud
diuersos di-
stinctio.

Nolo hic dæmones in igneos, aereos, aqueos, terreos, subterraneos & lucifugos, in Iouiales, Saturnios, in orientales, occidentales, meridionales, septentrionales, indiurnos, nocturnos, meridianos, in syluestres montanos, cāpestres, domesticos, cum Psello & reliquis Magis secernere: nec eorum itidem numerum & officia secundum duodecim signa zodiaci, iuxta decurios cœli, quinarios, tripl citates, elementa, planetas, & reliquam Magorū, bonos interim dæmones, prætexētium, cōmenticiam scenam recensere: aut Marci cuiusdam imbibitas ex dæmonū institutione opiniones, a Psello recitatas & creditas, enarrare inquā nolo, hic doctrinę sacrosanctę & religionis nostrę (ut in exordio fastus sum) limitib. contentus.

*Dæmonum
differētia se-
cundum phi-
losophos.*

Philosophi, qui dæmones esse crediderunt, trifariā eos diuiserunt. Alij immortales, & omnes malos esse putant, ac imbecilles, ut Pselus: qui cum esset Christianus, Christianorum sententię subscripsit: Alij mortales, aliosq; bonos, alios malos, potentes, sed qui metu mortis sibi prospicerent. Tertia Platoniorum est discretio, qui eos immortales, potentesq; ac nobis familiares, partimque bonos, partim malos esse affirmant. Omnium adhæc philosophorum is est consensus, naturles esse dæmones, quos Plato ueneficijs, incantationibus, magicæ, γοητείας, sacerdotūq; artibus & oraculis præficit.

*Bonorum &
malorum dæ-
monum di-
stinctio.*

Porro clarè, & Proclo apertius, bonos à malis dæmonibus distinguit Iamblichus de mysterijs: Dij (inquiens) angeli, dæmones boni non apparent phantastico modo, sed proprio prorsus, & uero: at spiritus mali, phantastico, fallaciq; simulant deorum præsentiam, dæmonumq; bonorum: idcirco cultorem suum iubent esse iustum, ut ipsi uideantur boni, sicut & dij. Quoniam uerò natura sunt mali, rogati mala inferre, libenter inferunt, atque nobis ad iniusta conducunt. Hi sunt omnino, qui & in oraculis mentiuntur & fallunt, & turpia consulunt atque peragunt. Dij autè bonique dæmones neq; fallunt unquam, neq; conferunt ad iniqua. Est insuper malorum natura dæmonum sibi inconstans, instabilis, secumq; dissidens, aliàs alia suadens. Superiorum uerò natura sibi constat assiduè, eundemque seruat semper in actione tenorem. Dæmones malos arbitratus est bonos Plato interdū, & Porphyrius, & multi alij Platoniorum. nam Plato suam eam philosophiam ab Ægyptijs, cæterisque barbaris, Plutarcho iudice, hauserat.

*Clem. lib. 4.
Recog.*

Amusis autem qua interstinguuntur spiritus, ita proponitur à Petro apud Clementem lib. 3. Recog. Ille qui à malo est, signa quæ facit, nulli profunt: illa uerò

rò quæ facit bonus, hominib. profunt. Nā dic quæso, quæ utilitas est, ostendere statuas ambulantes? latrare æreos aut lapideos canes, salire montes, uolare per aerem, & alia his similia, quæ dicitis fecisse Simonem? Sed quæ à bono sunt, ad hominum salutem deferuntur: ut sunt illa quæ fecit Dominus noster, qui fecit cecos uidere, fecit surdos audire, debiles claudos erexit, languores & dæmones fugauit, mortuos fecit resurgere, & alia his similia, quæ etiam per me fieri uidetis. Ista ergo signa quæ ad salutem hominum profunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere nequit.

A' diuo Antonio, quemadmodū perhibere D. Athanasii scribitur, hac ratione discernuntur. Sancti spiritus plausibili & sedato uultu apparent. Non enim cōtendunt, neq; clamant, nec uox eorum auditur, quum occulto instinctu gaudium & fiduciā peccatorib. infundant: Dominus siquidem fons & origo læticiæ cū ijs est. Quare tū animus noster minimè turbidus, sed lenis placidusq; lucis angelorū radijs illustratur, tum idem cœlestiū munerū studio flagrans, cupit ab hoc corporis hospitio & mortali domicilio exonerari, festinatq; cū ijs quos uidet, ad eternū illud tabernaculum. Licet adhuc quis pro humanæ fragilitatis sorte, primi intuitus fulgore nō nihil terreatur: tamē tanta eorū est gratia, ut omnē repentē tollant metū. Ita Gabriel quū Zachariæ in templo loqueretur, & angeli quādo diuinum uirginis partum pastoribus nunciarent, ut & ij qui circa Dominicū corpus excubias agerent, securis uidetiū se mentib. ostendentes, ne metuerent, imperabant. Malorum uerò spirituum uultus truces, sonitus horrendi, cogitatus sordidi, plausus gestusque dissolutorum iuuenum uel latronum, unde confestim animæ timor, & sensibus torpor incutitur: accedit & odium Christianorum, monachorum mœror, tæ-

h 3

dium

diū suorum, recordatio & metus mortis, cupidq̃ nequitie, lassitudo uirtutis, cordis hebetatio. Si igitur post timorem horrore concepto successerit gaudium, & ad Deum fiducia, atque ineffabilis charitas, auxilium præstò esse memineritis, quod animæ securitas, præsentis diuinæ maiestatis indicium sit. Sic namque & patriarcha Abraham Deum uidens, gauisus est: & Ioannes præsentiam Mariæ sentiens, quæ in sacri uentris hospitio uniuersitatis gestaret parentem, exultauit præ gaudio in utero matris. Sin uerò iniectus timor durauerit, hostis est qui apparet, qui non modò reficere nequit, quemadmodū Gabriel pauentem uirginem securam esse iubet: sed & pauorem duplicat, & usque ad profundam impietatis foueam, ut nimirum ipsi genua flectant, mortales, impellit. Proinde misera gentilitas edicti diuini ignara, falsò demones deos opinata est.

Quod diabolus non omnia, & nihil sine Dei consensu potest: & quare Deus illi multa permittit, constitutis limitibus.

Cap. XXIII.

Agredi limites diabolo cōstatuatur.

Q Vanquam Deum omnipotentem & misericordem suo consilio, & nostro merito, ut demon sua ludibria & tyrannidem in cuiuscunque ordinis homines exerceat, quandoque permittere, ex præcedentibus, sit palam: non tamen indulget ei, cōnuetque ad omnia: nec infinitam, nullisue astrictam limitibus licentiam concedit: alioqui uno momento à diabolo eneati interiremus omnes: sed metas constituit, quò usque illius actiones tolerare uelit (interea tamen nos clementissimè alarum suarum umbraculo complexos custodit, fouet & patrocinatur) quibus tam angustè satanam coercuit, ut citra eius assensum, ne in bestias quidem aliquid possit, multo

Citra Dei assensum, ne citellum quidem potest satan.

multo minus in homines. Exemplum habes Matthæi octauo : ubi porcos ingredi nequiuit, nisi singulari CHRISTI permissione. Nec unquam illi Deus in homines uel tantillum concedit, nisi ut uel probentur, si boni sunt: uel castigentur punianturque, si peccatores. præfixis terminis, ultra quos ferri non sinitur. Ut infideles (ait Clemens) à fidelibus, & pij discernantur ab impijs, permissum est maligno uti his artibus, quibus singulorum erga uerum parentem probentur affectus. Sic Deuteronom. capite 13. permissæ tentationis explicatur causa : Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium se uidisse dicat, & prædixerit signum aut portetum, & euenerit quod loquutus est, & dixerit tibi, Eamus, sequamurque deos alienos quos ignoras, & seruiemus eis: non audias uerba Prophetæ illius, aut somniatoris: quia tentat uos Dominus Deus, ut palàm fiat an diligatis eum, an non. Pulchra Gregorij est sententia : Diabolo ex se uoluntas semper mala est: sed potentia eius quam à Deo habet; nunquam. Voluntatem etenim iniquam non permittit illi Deus: sed ut rectè agat, quemadmodum ipse uult. Propterea non est iniuste timendus, qui nihil quàm quod Deus uult & permittit, potest. Terminum uerò hunc statutum esse, auctor Clemens existit, ut nisi quis prius fecerit dæmonum uoluntatem, dæmones in eo non habeant potestatem.

Permittit Deus, ut præstigijs miracula quædam Mosis, adminiculo diaboli imitentur magi Ægyptij, uirgasque in dracones uideantur uertere, flumina sanguine tingere, ranas ex fluminibus euocare: ac cyniphes ex terræ puluere productos, uel muscas domus Ægyptiorum solas infestantes, uel fœda hominum & pecorum ulcera, aut reliqua Mosis opera imitatione mentiri, minimè conceditur, ut à

Quare diabolo aliquid in homines permittitur.

August. 113. Euang. Ioan. tract. 7. item serm. 241. de Tempore.

Li. 2. Recog.

Li. 2. Moral.

Li. 3. Recog.

Exodi 7. 8.

Daniel. 4.

solo Deo ea proficisci cogerentur fateri. Annuebatur satanæ, ut regem Babyloniorum Nabucadnezar in furorē actum, & ab hominum usu in solitudinem propulsum, forma miserē defœdata, durissimē affligeret & exagitaret totum septenniū: ne autem animæ uim faceret, prohibebatur. Interea nec penitus illum reijcit Deus, nec pœnis obrutum deserit: sed exacto septennio liberatum à furijs, regno restituit. Itidem illi

Iob. 2.

Deus assensit, ut in fortunas & corpus Iobi sequeret: ne tamen animam illius læderet, mandato cauit. Concedit ut septē uiros Saræ uirginis uita priuaret demon: propter effrenem in illam affectum, cuius illi erant indigni matrimonio: at in castum iuuenem Tobiam, ni-

Tobie 3.

Zach. 3.

hil illi licuit. Quum Iosue princeps sacerdotum (per quem I E S V S significatur) coram Dei angelo consisteret, permissum est satanæ ad dextram stare, ut ei aduersaretur. Christum adhæc tentare permittitur, sed usque ad aras. Petrum expetiuit satanas, ut cribraret sicut triticum: nec illi concessum est. Nec ullo modo admittendum sentio, uel leuissimum quiddam illum posse, cui ex sacrosanctis literis uel probæ monetæ libris exemplum uel *ἀναλογία* non attestentur: quū huc maximē ueteris & noui Testamenti monumenta, pro-

Matth. 4.

Luc. 22.

phetarum concio, Christi aduentus spectent, ut diabolus, eius artes, conatus & potentia innotescant, neruus illius infringatur, opera dissoluantur, regnumque pessum eat. Quapropter si quid præter omnem fidem ad diaboli potentiam relatum audiatur, non confestim confugiendum est ad illud imperitorū axioma, diabolu uidelicet Deo permittēte hæc & illa indiscriminatim posse. Cōsiderandū siquidē, quis ea in re maiestatis diuinæ à rerum primordijs fuerit ordo & modus, num hunc contraueniat quod accidisse narratur, quū nihil promiscuē aut citra ordinē condiderit uniuersi ordinis causa, imò ipse ordo. Vnicuique enim

Quid in diaboli permissa potentia considerandum.

rei

rei suam essentiã, formam, proprietatem, uires & munus indidit, ut quodcũq; cõditũ uel agere uel nõ agere debeat queatq; ex insito naturæ motu, & extra hãc inditã à principio potentiã, nihil id ipsum possit, neq; aliud huic quàm quod ea ratione potest, à Deo cõceditur: alioqui sibiip̃si Deus aduersaretur, quod ab eo est perquàm alienum. Vt aut̃ clarius intelligar, exemplo quid uelim, ostendam. Si à diuina maiestate mihi permittatur, ut per aera cum auibus uolem, aut per terræ uiscera cum lumbricis serpam, uel in aquis cum piscibus degam: id scertè nequirem, quia Dei ordinem ab origine constitutum, & insitam mihi à Deo naturalem potentiam contraueniret, quum me hominem, quem in terris cum hominibus uiuere oporteat, crearit. Ita ab initio uolucris ut in aere uolent, mandatum, aquarum hospitium piscibus commissum, arboribus & plantis terræ superficies præfixa est, lumbricis & uermibus eam altius persulcandi facta est potestas:

Non uerò ut celeres pascantur in æthere cerui,

Aut freta destituant nudos in littore pisces,

Siue pererratis amborum finibus exul,

Aut Ararim Parthus bibat, aut Germania Tigrim.

Non minus spiritibus suæ potentiæ lèges & limites præscripti, ultra quos ne latum quidem pilum ferri queunt, etiamsi Deus conniueret, cunctaque permitteret. Nihil autem permittit, quod in suo ordine fieri nequit. Hic Dei omnipotentia nihil derogatur, sed dæmonis impotentia ostenditur. Creare nemuscam quidem hic potest (hoc siquidem solius Dei munus est, qui cuiuscunque ueræ essentiæ unicus fons est & origo) nec id officij ulla sibi tribuere potest creatura, sit uel angelus uel homo. Concubitum item exercere, eoque generare nequit dæmon: desunt etenim ei organa & materia, illis animalibus so-

lum ab initio mandata, quæ carnem, sanguinem, spiritum & ossa, quibus carent dæmones, habent. Vides quantam hic ruinam facit falsissima illa cunctipotentiaë diabolicæ persuasio. Imò à me asseritur, illum nihil omnino posse extra inditam ei à rerum origine uim, quæ ipsius essentiaë consona est, & ei naturalis dicitur. Ex huius potentia quicquid operari potest, Deo annuente, concedendum ei est: uerùm in eo exequendo sæpius etiam freno coercetur, ut quod possit, non efficiat. Ad uindictam quidem Dei minister est, exequutor iusticiaë eius & tortor, in eo genere quod naturali uirtute ualet, neque amplius.

Eadem ratione citra negocium conuulseris, uulgarem de Lamiarum uiribus obiectionem, has nimirum rerum miracula humanas uires superantia, diaboli adminiculo præstare. Imò nec hæ extra connatam naturæ humanæ uirtutem quicquam ualent, etiamsi millies cooperetur dæmonium: at potius ob sexum & ætatem ex corporis inidonei constitutione frigida, humida, crassa & torpida, tenuis substantiaë dæmoniacæ opus impediunt, ut si ille harum cooperationem requirat, in sui operis executione turbetur inhibeaturque. Multa siquidem huic ut spiritui sunt naturæ ductu possibilia uel naturalia, quæ ob humanæ essentiaë crassitiem & tarditatem, nostræ naturæ metas longè lateque uincant.

Proinde non quiduis concedere iustissimum Deum asserendum est, sed ea solum quæ naturalis ordo diuinitus constitutus postulat: in cuius notionem si ex ordinatis rerum principijs & ratione peruenire nequiueris, in ueritatis libros mentis oculos conuerte, lucidoque radio contemplare quid hactenus diabolo concessum sit: in ijs enim uelut in ter-

sissimo

fissimo speculo, totius harmoniæ & diuinæ ordinationis idæam, euidentissimè cernis: ad quam ἀναλογία quadam faciliè referri poterit, quicquid in huiusmodi meditatione tibi remoram obijcit.

Quæ diabolo sunt impossibilia: ubi multa maleficia illi hæctenus falsò attributa recensentur. Cap. XXIIII.

P Orrò quemadmodum mirificas satanæ uires actionesque præstigiosas confessus sum: ita quoque machinetur, fabricetur, architectetur, moliatur, formet, reformet, fingat, mutet quadrata rotundis, artem quacunque iacet, oculos præstringat: plurima tamen illi ἀδύνατα atque impossibilia proponam, constanter negans, illum aut illius angelos uel minimum corpus posse creare, siue res ex nihilo condere, aut uerè pro suo nutu transmutare, aut ipsi aliam induere formam, uirtutem, uel proprietatē. Nequit corpus in salis petrā reuera immutare, quod uxori Loth cōtigit. Nec potuit uirgas in dracones uerè cōuertere, nec aquā in sanguinē, nec gignere ranas, nec cyniphes uel pediculos expuluerē, pducere, nec mare seiungere ut nudis trāsiretur pedibus, nec aquā amarā reddere dulcem, neq; eam ictu è petra elicere, quæ cuncta Moses præstitit. Non itē res exiguas reddit ampliores, quod in seminib. & quibuscūq; creatis à Deo quotidie fieri uidemus. oleū quoq; in uasib. uiduē uacuis auxit Helisē: & panib. quinq; hordeaceis piscibusq; duob. tot hominū millia cibauit Christus, relictis duodecim fragmentorum cophinis. Nec sua uirtute potest aquā in uinū trāsformare, elephātiacos mūdare, cecis uisum, surdis auditū, claudis gressus firmitatē restituere, aut ullū morbū uerè sanare, uel steriles fœminas fœcundas reddere. Nequit etiā diabolus cum suis mēbris, alicui uitā dare, aut extinctos ad uitā reuocare: aut eorum animas in manu Dei existentes, &

Diabolo impossibilia.

*Genes. 19.
Exod. 7. 3.
Videlib. 2.
cap. 8.*

*Exod. 14.
15. 17.*

*4. Reg. 4.
Ioan. 6.*

Sapient. 3. tes, & in Domino obdormientes, è sua quiete turba-
1. Theff. 4. re, uel institutum diuinitùs naturæ cursum impedire
Iosue 10. (quemadmodum Iosue Amorrhæos expugnante, &
Esaie 28. postea Ezechia conualescente, ac Domino nostro
Ecd. 46. IESV in cruce pendente, reuera factum legimus) de
Dionys. ad struere aut mutare.
Polycar.

Nec quoq; penitùs destructa redintegrare potest:
 nō cœlo deducere lunā: nec quæ adhuc in herba sunt,
 aut satas aliò traducere messes: nō honestos bonosq;
 homines diligere, nō improbos odisse: nō introspecere,
 ac integrè pernoscere sensus & cogitata hominū cō-
 tra Platonem in Epinomide: nō duras, asperas & acu-
 tas materies, per solidas corporis partes illēse, aut per
 strictiores meatus magnitudini materierū certa pro-
 portione aut dimensione secundū naturæ legē neuti-
 quā respondentes, in ipsa corpora immittere: non ad
 ullum malū (in quod nocte diuq; ipse totus malus, ma-
 lignaq; uoluntate quoscunq; pessimos mortales uin-
 cens, spōte propēdet, nec uitata natura aliter potest)
 ullius hominis imperio uel arte, uel ex fœdere cōpel-
 li: non se in hominum corpora pro sua uoluntate, aut
 ad alicuius maliciosæ & maleferiatæ anus arbitriū im-
 precationē uel insinuare, nec eiusdē edicto è corporib.
 egredi: nō deniq; prēuidere prius, quomodo fata mū-
 di, superiorū aut priuatarū rerū dispēsatur⁹ sit Deus,
 quàm illa uoce diuina, promulgantur, declaranturq;.

In Decretis est: Quisquis credit posse fieri aliquam
 creaturam, aut in melius deteriusue immutari, aut in
 aliam speciem uel similitudinē transformari, quàm ab
 ipso omnium Creatore, pagano & infideli deterior est.

Omnibus itaque publicè annunciandū est, quòd qui
 talia credit, & his similia, fidem perdidit. & qui rectam
 fidē non habet, hic nō est eius: sed illius in quē credit,
 id est diaboli. Nā de Domino nostro scriptum est: Om-
 nia per ipsum facta sunt. Scribit Psellus Platonicus &

Chri-

August. de
Disinit. Ec-
clesiastic. do-
gmatum.

1. parte. 26. q.
5. episcopi.

Ioan. 1.

Christianus, dēmonia sæpe hominibus diuitias polliceri, item & gloriam, uictoriam, amorem, cum tamen tradere ex se non possint: quippe quòd nullum imperium habeant. sed uisu tandem quædam inania suis cultoribus afferunt, uaria proffus & instabilia, quæ tamen impij diuina esse spectacula putant. Hinc multa, quæ tanquam uerè gesta, hæctenus diabolo & illius mancipijs attributa sunt, ut fraudulenta aut præstigiosa, uel non eo quo apparuere modo, reuera existentia, collabascere oportet: quemadmodum luculentis porrò demonstrationibus, fusius in sequentibus docebitur libris.

DE MAGIS INFAMIBVS.

Liber Secundus.

Quibus nominibus magi infames & uenefici, in ueteri Testamento significentur. Cap. I.

VANQVAM mota interdū quæstione, uel disputatione instituta de Lamiarum actionibus, sacræ mox obijciantur Scripturę testimonia, in quibus magi uel malefici, siue incantatoris aut uenefici, uel etiam præstigatoris, ut alij interpretantur, nomen legitur, eoque denotari nuncupatas uulgò Lamias uel sagas, mox indistinctius asseratur: comperio tamen, prodigiosos hos homines cum suis artibus, præstigijs, illicitisque diuinationibus, uariè à Rabinis & Hebræis interpretibus exponi, diuersis etiam nominib. reddi à nostris Latinis: nec Hebraismo exactè, uel Latinæ translationi consonare Græcam. Manifestum id erit, si cōtextum Hebraicum cum quacunque uersione non oscitanter contuleris, Rabinorumque

que & interpretum iudicia attentius obseruaueris omnibus his locis, ubicunque ulla horum portentorum sit mentio: uelut Exodi cap. 7. 9. 22. Leuit. 19. 26. Deuter. 18. Hierem. 27. Daniel. 2. 4. Reg. 21. 2. Paral. 33. Ob eiusinodi diuersitatem interpretum, & dissidia, prædictis in locis uirum undequaque doctissimum, & linguarum peritissimum D. ANDREAM MASSIVM consului, qui uoces Hebraicas, rem magicam spectantes, atque hic usurpata numero septem, his

Chasaph. explicuit uerbis. Primam, uidelicet חַשַׁפִּי Chasaphi, uideo constanter in uulgaribus Latinis Biblijs ita reditam, quasi id maleficium significet, quo à dæmone dementati homines, per malas artes pecudibus; segetibus, imò etiam ipsis hominibus nocent, aut saltem nocere se existimant: à quibus facinoribus malefici uocantur, quos lex Mosi è uita sublato uoluit, Exodi

Mechassepha. 22. hoc decreto, מְכַשֶּׁפָּה לְאָחֶיךָ: hoc est, Maleficam non patièris uiuere. Nomen enim מְכַשֶּׁפָּה Mechassepha, quo lex hic utitur, à חַשַׁפִּי Chasaph despectitur: positumq; est in Fœminino genere, ut aiunt interpretes: non quòd uiros impunes lex esse uelit, sed quia ille sexus ob genuinam simplicitatem dæmonis insidijs frequentius patet. Quare Græca tralatio, quam Septuaginta senioribus asserbimus, decretum illud liberior reddidit, φαρμακὸς ἢ πρὸς βιώσασθαι: hoc est, Veneficos (ut Masculino genere fœmininum comprehendam) non retinebit sinita. Animaduerto autem prædictum uocabulum חַשַׁפִּי Chasaph, & quæ ab ipso deducuntur, uix usquam in prædicta tralatione Græca aliter exponi, quàm ut ueneficium significant: hoc est, hisce Græcis uocabulis, φαρμακὸς, φαρμακὸς, φαρμακὸς, φαρμακὸς, & quæ huius sunt inflexionis. Nā & uulgò etiā creduntur illi quos uocamus maleficos, nefarias suas artes non sine medicatis quibusdam rebus exercere atque efficere: ut taceam authores tum Græcos, tum Latinos. Aben-

ezra autem apud Hebræos magni nominis scriptor,
dicit uocem חַשַׁפִּי Chasaph propriè ad præstigias spẽ-
tare: hoc est eas delusiones, quibus res aliter atque
se habent, nostris oculis exhibentur. Quod ut ipsi con-
cedamus, tametsi mihi sanè non uideatur facile ex sa-
cra Scriptura id euinci posse: tamen Danielis secun-
do capite ubi legimus, Nabugodonozerem inter al-
ios somnij sui interpretes adhibuisse etiam מְכַשְׁפִּים
Mechassephim: si præstigiatores uertas, non uideo
quid illi ad explicandum somniũ adferre sua arte potu-
issent, quæ tota fallax & delusoria est. Quare eius loci
interpretes, Leui Gersonis filius, summus in illa gente
philosophus, ait, Machassephim esse eos qui artẽ pro-
fitentur astrorũ, genios cœlo deducẽdi, atq; in chara-
cteres quosdã certis horis siderũq; cursib. fabrefactos
cõcinnatosq; pelliciendi, & illeçtos in eorũ hominũ
quos uelint, aut commodum aut incommodũ incitã-
di, uel ad quæuis etiam alia officia adigendi, ueluti ad
præfagia significationesq; rerum abditarum. Ego
uerò, si meum iudicium etiam requiris, putarim il-
lud uocabulum latè patẽre, atq; ad quamuis magi-
cam artem spectare: & in hac sententia uideo etiam
esse uulgus Hebræorum. Secunda uox erat קָסָם *Kasam*.
Kasam. ea uidetur, etiam Hebræis autoribus, pecu-
liariter ad futurarum rerum præfagia pertinere. Qua-
re & in Græcis Biblijs ubique, quod sciam, significa-
tione uerbi *μαντινίσαι*, quod uaticinari significat, red- *μαντινίσαι.*
ditur: ueluti Deuter. 18. Hierem. 27. & alibi: in Lati-
nis uerò Biblijs (loquor autem semper de uulgari tra-
latione) interdum uertitur hariolandi, interdum
diuinandi uerbo: ut in ijs locis quos iam citauĩ.
Tertia *אָנֵן Onen*, in Latinis Biblijs aliquando *Onen*.
obseruare somnia, ut Deuteronomij 18, & 2. Para-
lipom. 33. aliquando augurari, ut Hieremiæ 27. inter-
dum etiam diuinare, ut Micheæ 5. uertitur. In Græcis
uerò,

οἰωνοῖς εἰδέναι. uerò, nonnunquam οἰωνοῖς εἰδέναι, id est augurari, ut Hiero-
 ἀποφθίγγει- miae 27. plerunque etiam ἀποφθίγγειν εἰδέναι, oracula edere,
 εἰδέναι. Micheæ quinto. Veteres Hebræorum dicunt id uer-
 bum ad eos propriè pertinere, qui temporum momē-
 ta superstitiosè obseruant, atque alia fausta rebus ge-
 rendis, alia infauſta præſcribunt. Quarta חָבַר Nahas,
 Deuteronom. 18. & 2. Paralip. 33. Latine uertitur, ob-
 ſeruare auguria: Græcè uerò, ut ea quæ proximè præ-
 celsit, οἰωνοῖς εἰδέναι, uox est in Biblijs frequens. Hebræi di-
 cunt, ad eas coniecturas accommodari propriè, quibus
 rerum præſentium futurarumque ſtatum, nimis cu-
 rioſa & ſanè delira religione coniicimus ex fortuito
 quopiam euentu: uelut ex dextro aut ſiniſtro auium
 uolatu, aut animalis cuiuſpiam occuſu, uel membri
 nutu, tinnitu uel aut lapſu, ſternutatione itè, ſingultu,
 cantu, cribri motu: & quæ ſunt aliæ huius generis
 mille ſuperſtitiones apud mulierculas in uaniſſimo
 Habar. uſu. Quinta חָבַר Habar, Latine incantare, Græcè ἰ-
 ὠψιδεῖν. πᾶσις traducitur. Utuntur Hebræi ea, quando arcana
 ἰψιδεῖν incan- quædam uerba à Magis muſſantur, quibus efficacia
 tationes. in eſſe mira putatur. Quale illud eſt Virgilij noſtri:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Et ego uidi qui uerbis ſiſterent feras, reliq; iactum
 expectare cogerent: & qui ſœdum illud & domeſticū
 animal quod Rattum dicimus, ſimulatque conſpexiſ-
 ſent, quouis loco quaſi attonitum aut ſtupidum ſubiſ-
 ſtere, nec ſe loco mouere compellerent (ſiue id uiſu
 ſolo, ſiue incantatione effecerint) donec non ex inſi-
 dijs, ſed protenſa manu apprehenſum ſtrangularent.
 Quin & David eiufceimodi miracula fieri per incan-
 tationes, ſatis uidetur de aſpide ſurda ſignificare, cu-
 ius mentionem facit Pſalm. 57. aut iuxta Hebraicos
 codices, 58. Quo loco utitur uerbo iſto חָבַר Habar:
 Lahas. & ſimul etiā uerbo להש Lahas, quod idem ſignificat.
 Ob. Sexta uox אָרַב Ob, plerunq; redditur in Latina tranſ-
 latione

latione Python, aut Pythonicus ſpiritus : ut Deut. 18. Eſa. 19. 1. Reg. 28. & 4. Reg. 23. ac alibi crebrò. interdum etiam, ſed ut mihi uidetur, minus propriè, magus: ut 2. Paral. 33. In Græca autem ferè ſemper *ἰγγαςπίμυδος*: niſi quòd 4. Reg. 21 & 23. interpretetur *δαιμόνης*, & nescio an uſquã alibi. Significat uerò uox *אב* Ob, Hebræis utrè aut lagenã: unde & eos dæmonas qui obſcuris uocibus, ex ſemotiorib. corporis humani partibus (ueluti ex axillis, aut ſœminarũ pudèdis reſponſabât, quaſi ex utre aut laguncula, *אב* Ob, aut plurali numero Oboth, ea gês uocauit. Græci uerò appoſita uocẽ appellarunt *ἰγγαςπίμυδος*, aut *ἰγγαςπίτας*, eo quòd ex uētrib. hominũ profarentur. Quã uocẽ Græcam imitati Latini quidam, non ineptè uentriſloquos dixère. Accommodantur autem illa uocabula propriè ad ipſos malos ſpiritus: interdum tamen etiam ad ipſos homines qui illos patiuntur. Eius generis dæmoniũ nobilitauit olim apud Athenienſes quendam Euryclẽ magum, ut author eſt Ariſtophanes in Vespis: ubi ait, ſe ſuppoſiticijs ſuis comœdijs multũ cominodi attuliſſe Reipub. Athenienſiũ, quas, Euryclis imitatus oraculũ & morẽ, in aliorũ poetarũ uentres ingreſſus, clãm recitãdas curarit. Ab illo Eurycle (ut doctiſſima cõmentaria Græca oſtendunt) uates eius generis poſtea dicti ſunt *δαιμονιάδαι*, & *ἰγγαςπίμυδοι*, uel etiam *ἰγγαςπίται*. Memini etiam me legere, Delphicũ illud celebre oraculum per uatidicæ Pythiæ, diuaticatis cruribus, diductiſque feminibus tripodi inſidentis iguen concepto dæmonio pronuntiãri ſolere. Puellam quoque cuius in Actis Apoſtolorum cap. 16. fit mentio, uentriſloquam fuiſſe, author eſt diuus Auguſtinus in eo libro quem de Doctrina Chriſtiana compoſuit. Sed de hoc ſatis. Poſtrema uox Hebræa erat *אבירא* Iidoni, quam ab Hebræo uerbo *אבירא* iada, quod ſcire atque cognoscere ſignificat, deductam puto: quanquam

ἰγγαςπίμυδος
δαι.

ἰγγαςπίται
Part. 2. cauſ.
26. q. 3.

Ventriſloquæ.

non ignorem quas nugas Hebræi adferat de animali quodam terrigeno, humana forma, cui nomen Iadua fingunt, & cuius osse uaticinentur ij qui Iidoniym uocentur. Est enim illa gens nimis quam stulta, in eiusmodi anilibus delirijs & fingendis & credendis. Vocabulum Iidoni uertitur Latine aliquoties Diuinus, ut Deuter. 18. Leuit. 20. & fortasse alibi: nonnunquam etiã hariolus, ut Leuit 19. item 4. Reg. 23. Esaiæ 19. Græcè uerò interdū *ἰδαίνω*, ut 2. Paral. 33. Leuit. 19 & 20. interdū aut̃ *γυνῶν*, quod illi (quã dixi) etymologiæ appositissimū est, ut 1. Reg 28. 4. Reg. 21 & 23. Est aut̃ ubi uertitur, *ὁ ἀπὸ τῆ γῆς φωνῶν*, qui ē terra clamitet: ut Esa. 8 & 19. Quod an ad oraculum ē terra redditū spectet, an uerò ad manes sepulchris exciendos, quale 1. Reg. 28. narratur factū, nō satis scio. Equidē putarim, uocabulū hoc Iidoni, omne dæmonū uaticinantiū atq; respōsa dantiū genus cōplecti: illosq; ab rerū omniū cognitione, quā profitetur, sic esse appellatos. eam uerò quæ hanc proximē antecedit, dico אֲרָב Ob, horū certā speciē, ex uentrib. scil. aut axillis, aut alijs secretiorib. humani corporis partib. obscura uoce profantiū significare. Cuius rei uel id argumentū esse potest, quod in uniuerfis Biblijs hæ duæ posteriores uoces, uix altera sine altera scriptę usquā habeātur: certē ultima hæc Iidoni, nusquā omnino nisi mox post illā penultimā. Atq; ita fiet, ut illarū septē uocū quas cōmemorauimus, priores quinque ad hominū supstitiosas uanitates, aut ueneficia etiã, quib. uel res abditas cognoscere, uel miracula efficere se posse putāt, uideantur spectare: duæ uerò postremę, ad ipsa malorū dæmonū, aut dæmoniacorum hominū (ut sic dicā) oracula. Hucusq; Masius.

Hartumim.

Hic præcipua illa horum monstrorum uox non erat prætermittenda, nimirum Hartumim. sic eos dici ait Rabbi Leui, qui naturali modo mirabilia faciunt, aut facere censentur ab his qui eorum dexteritatem minus

minus diligenter obseruant. Aben Esdra interpreta-
tur, qui secreta qualitatū rerum & naturæ cognos-
cunt. At tales non fuisse, res ipsa docet, quum natu-
rali potentia illi produci effectus, quales Exodi 7 & 8.
leguntur, nequiuissent. enim uero sic fuissent magi
naturalium rerum periti, Deo grati, nihil in eius con-
tumeliam præfractè molientes. At Hartumim in Exo-
do, potius magi fuere infames: qui ut diaboli manci-
pia, nihil non præstigijs dæmoniacis conati sunt, ut
Mosi & Aarōni legatis Dei fides derogaretur.

Nostris adhæc Germanis uno eodemque nomine *Magus* illū
Zauberer nuncupatur magus, ex professo illusor, & *for, et Lamia*
frequenter eruditus, saga uel Lamia ob mentis imbe- *delusa, & ue-*
cillitatem & corruptam phantasiā à diabolo delusa, *neficus, eodē*
& uenenum studio usurpans ueneficus. Hinc euenit, *nomine à*
ut quando sagarum fit mentio, uel ueneficorum, mox *Germanis*
Pharaonis præstigiatores, longè à sagarum & uenefi-
corū actionib. alienos opponant, æqui uoco Germa-
nico falsi. Proinde omnes scriptores Germanicos,
quo quot me hætenus in ea lingua legisse cōtigat, gra-
uiter in hoc argumenti genere impēgisse, etiā si specio-
sos librorū forib. præfixerint titulos, atq; sacræ Scri-
pturæ testimonia produxisse uideantur, palām testari
minimè pudet: maximè quòd in aere turbando mor-
bisq; cōciliandis nimiū eos Lamijs tribuere, gladiūq;
strictū & fasces inflāmandos crudelissimis carnificib.
sine iudicio, discretionē, uel ulla cōmiserationis notā
imprudētius subministrare uideā. In ea opinionū ua-
rietate, ne tenebras offundat nominū cōfusio, ad hoc
nostrū institutū uarijs de causis libuit, Magū infamē à
Lamia & uenefica seiungere: ut clarius, exulceratissi-
mo hoc nostro seculo, & adhuc (in hoc negotio) tā in-
docto, res innotescāt (cui usui uoces seruire oportet)
& hi internoscātur de quib. mihi sermo est: atq; palām
uideatur, ubi ab aliorū malè inolita opinione, rationis

& sacrosanctæ Scripturæ basi innixus firmissimè, non temerè dissentiam. licet his hominibus, ac eorum artibus, quædam esse communia non diffitear.

Quid magus infamis, γοῦντα & θεσπία.

Cap. II.

Magus infamis.

MAgi itaq; infamis nomen generalius erit, nec tam angustis constrictum cancellis: Lamiarū uerò & ueneficarum appellatio, strictioribus circumscribetur limitibus. Magum enim nuncupo, qui à dæmone uel ab alijs, aut è libris uoluntariè edoctus, præscripta aut barbarorum, ignotorum aut cognitorum uerborum formula recitata, submurmurata, applicata uel, uel characteribus quibuscunque, aut exorcismis, dirisq; execrationibus aut ceremonijs, solennibus ritibus, aut rebus plerisque adiunctis, pro suo arbitrio, dæmonium in præstigiosum, fallax, uel alioqui ludicrum ministerium, illicitè euocare conatur, ut asciticia sese uel conspicua ostendat imagine, uel aliter prodatur, ad quæsitæque uel uoce uel susurro respondeat, uel picturis, uel notis, uel quocunque alio modo: uel qui aliud opus, simili ratione præter naturæ legem, perficere nititur. Sub hoc etiam nomine illos omnes comprehendo, qui ab Hebræis, Græcis & Latinis hic uarijs dicti nominibus, superstitiose modoq; uetito futura prædicunt. Ferè etiam ad hunc numerum, quanquam improprie, ob *σομὰ δεικν* tamen, illorum quodam merito, eos ascripsero, qui uaticinijs his superstitione impietatem & dæmonem authorem redolentibus fisci, eorum architectos consulunt.

Hunc magum γοῦντα uel *μαγὸν* (licet hæc uox minus generale magorum sit nomen) Græcis dictum, supra naturæ ordinem sæpe etiam aliquid moliri apparet: in formando multifariam ficto aere, in quacunque specie ostentanda, in mortuorum spectris educèdis, in re

rum

Magiæ Aegyptiorum in auspiciatam Calasiris apud Heliodorū de Histor. Aethiopica ex Aegyptio *μαγὸν* est, id est magiæ antistitem, duplicem facit.

rum abstrusarum, aut alioqui longissimè dissitarum
 commonstratione, uel etiam de ijs diuinatione: breui
 ter, miracula extra rerum naturam hic facere creditur
 Magorum artem omnem ac potentiam aspirationib.
 dæmonum constare, perhibet Lactantius: à quibus in *Li. 2. ca. 15. de*
 uocati, uisus hominum præstigijs obcæcantib. fallunt, *Orig. err.*
 ut non uideant ea quæ sunt, & uidere se arbitrètur ea
 quæ nō sunt. Sic Clemētis & fratrum oculos effascina- *Clem. lib. 10.*
 rat Simon magus, ut patris Faustini uultui facies ui- *Recog.*
 deretur impressa Simonis: Petrum uerò deludere pote-
 rat minimè. Hoc uerè incantare, fascinare, effascinare
 dicitur: *γαντρίειν* Græcis, *ἐνέδωκεν*, uel etiā *βαρναβειν* (quāquā
 duæ hæ uoces minus generales existant) qua dictio-
 ne Paulus usus est: O' insensati Galatæ, *τίς ὑμᾶς ἐβάρναβε:*
 quis uos incantauit, & oculis ueluti præstigio impo-
 suit, ut non crederetis ueritati? De oculis delusis Pau-
 lum intellexisse, testatur sequentia. Est aut planè præ- *Præstigium.*
 stigij genus, ut id quod sit, non uideas: tum quod non
 est, te uidere putes: ita uisus intuentium præstringitur.
 Fascinum id, fascinationem, incantationem, malefi- *Fascinum.*
 cium uel carmen appelles licet: Magiā uoce Persica, *Magia infā-*
 magicen magicam infamem, magicam artem, immunc- *mis.*
 dorum spirituum commercijs inauspicatam: Græcè
ἐνέδωκεν & *ἐνέδωκεν*, quasi dicas excantatricem: uel cele- *ἐνέδωκεν.*
 briori uoce, *γαντρίειν*, incantationibus & carminibus ne *γαντρίειν.*
 farię curiositatis arte cōpositis concinnatā, quā hone-
 stiore uocabulo etiam *δυσγία* uocare audēt, licet quo *δυσγία.*
 dam discerniculo: quasi illius cultores, ut artibus illicitis
 deditos, putent damnandos: huius uerò patronos,
 laudabiles. quamuis utriq; sint ritibus dæmonum fal-
 lacib. obstricti, sub angelorum nominibus. Quando-
 quidem & Porphyrius quandam quasi purgationem
 animæ per theurgiam, cunctanter tamen & pudibun-
 da quodammodo disputatione promittit: reditum au-
 tem ad Deū hac arte præstari cuiquam, inficiatur om-

nino. Quibusdā uerò cōsecrationibus theurgicis, quas
ritual. *nuncupant*, idoneam fieri atq; aptā susceptionē
 spirituum & angelorū ad uidendos deos (uel certius,
 meo quidem iudicio, dæmones colludentes) arbitra-
 tur. Hanc & Augustinus reijcit. At *magus* esse boni, ad
 bonū aliquod, dæmonis aduocationē, Græci quidā fu-
 erunt. *magus* autē mortuos excitare: unde etiā *magus*
 uaticinia. *magus* autē mortuos excitare: unde etiā *magus*
 noctu assueuerūt, atq; noxios dæmones in subsidiū per-
 mouere & excire credebātur: & ob id illa aspergine lu-
 stralis aquę & tedarum igne expiabantur, ne dæmo-
 nes ea uel obsiderent, uel læderent. Hāc artem omniū
 placita legum exterminant, execranturq;: Hinc inter
 sacrilega Manassis regis flagitia, quibus Deum irrita-
 uit, connumeratur, quòd fuerit maleficus, magiam e-
 xercuerit, & Pythonem consuluerit.

Magie origo, & qui primi eius cultores: in super
Magici libri patribus falso inscripti.

Cap. III.

Lactant. En
sebius.

HVIUS artis originem ab angelis preuaricatorib;
 deducit apud Clementē Petrus lib. 4. Recog.
 referēs, eos docuisse homines, quòd dæmones
 artib. quibusdā obedire mortalibus, hoc est magicis in-
 uocationib. cogi possent: ac uelut ex fornace quadā &
 officina malicię, totū mūdū, subtracto pietatis lumine,
 impietatis fumo repleuerint. Ita introductū diluuium.
 Chā uerò superstitis Noe filius, cui dā ex filijs suis qui
 Mesraim appellabatur (a quo Aegyptiorū & Babyloni-
 orum & Persarum ducitur genus) malè compertam
 magicę artis tradidit disciplinam. Hunc gentes
 quę tunc erant, Zoroastrem appellauerunt: admira-
 tæ primum magicę artis authorem, cuius nomine
 etiam libri super hac plurimi habentur. Hic a dæ-
 mone,

Non multo so
lus Berosus
scribit.

mone, quem importunius fatigabat, igne succensus cō crematur. Huius cineres, tanquā fulminei ictus reliquias, colligentes hi qui erant primò decepti, deferunt ad Persas, ut ab eis tanquam diuinus ē cœlo lapsus ignis, perpetuis conseruaretur excubijs, atq; ut cœlestis Deus coleretur. Plura ibidem: & quomodo hinc templa sint constructa, imagines erectæ, mysteria, ceremoniæ ac sacrificia instituta, ut eo licentius peccarint homines, idola nec uidere, nec audire, nec in aliquo moueri scientes. Sic Plinius quoq; in Perside à Zoroastre (qui Persa Oromasi filius erat, quē aliqui filium Nohæ Chā putant) ortam magiam commemorat: fusius eius originem, quando & à quibus cœperit, & celebrata fuerit, enarrans. Iustinus in sua Epitome hunc Zoroastrē, qui magicam reperit artem, Bactrianorum regē fuisse scribit, qui (teste Eusebio de Temporibus, & in decimo de Preparatione Euangelica) plus 800 ferē annis ante tempora Troiana fuit, quo etiam tempore Abraham & Ninus uixerunt, cūm ageretur annus ab orbe condito ter millesimus ac centesimus octogessimus quintus. Zabulum & Zamolxidem in illi-citas artes pronos, hanc primos excogitasse, uel potius propagasse, ut à patre diabolo haud dubiè natam, ferunt alij. Ex Perside in Græciam illatam prodiderunt Græci à quodam Osthane, qui Xerxem Persarum regem bellum Græciæ inferentem comitatus, semina artis portentosæ obiter dispererat, infecto quocunque commeauerat mundo. Hunc ad rabiem, non auiditatem modò scientiæ eius, Græcorum populos egisse, certò asserit Plinius.

Horum uestigia sequuti sunt Almadal, Alchindus & Hipocus ex Arabum turba, Apuscorus & Zaratus apud Medos, Marmaridius apud Babylonios, Zarmocenidas apud Assyrios, Abbaris item apud Hyperboreos, Charondas, Dæmogorgon (alijs Dami-

Li. 30. cap. 1.

Zamolxis Pythagoreus dicitur Straboni lib. 16.

Atagi.

Cōtra Alma-dalem et Alchindum de effectu proie-ctūq; radiorū Ioan. Fr. Picus l. 7. cap. 5 & 6. ex profes-sō.

*Aduersus
Apolloniū
Tyā. magica,
idem li. 7. ca.
10. cōtra Por-
phyrium &
Iulius lib. de re
sponsis, idem
lib. 7. cap. 4.
Porphyrius.
Plotinus.
Iamblichus.
Proclus.
Ioan. Pic. l. 2.
c. 5. de Præn.
dini.*

geron) Eudoxus, Herimippus: extiterūt & alij clario-
res antistites, ut Trismegistus Mercurius, uel Hermes,
qui tempore Moſis uixit apud Pharaonē, quē mare ru-
brum abſumpſit: Apollonius Tyaneus, Dardanus,
Gog Græcus, Germa Babylonicus, Porphyrius à po-
ſteriore gētilitate maximē cultus, & inter Platonicos
ob excellentiam philoſophus cognominatus, ſed ho-
ſtis ille Chriſti aſophos uel miſoſophos potius appel-
landus, cuius præceptor Plotinus Italicæ ſcholæ Pla-
tonicæ patronus, ut Iamblichus Ægyptiacæ, & Pro-
clus Aſiaticæ: hic habitus omniū Platonis myſterio-
rum conſultiſſimus, cuius librum de Sacrificio & ma-
gia nō minus grauiter, quā acerbē perſtringit Ioan-
nes Frāciſcus Picus lib. 7. cap. 5. de Prænotione ſuper-
ſtitioſa. Hi ſimul operam dedere, ut cum ſtudio & la-
bore inſanirent, philoſophi alioqui ſua laude digni.
Amphionē quoq; & Orpheū magicis artibus ualuiſ-
ſe, tradit Pauſanias. His adde Apuleium, & Artephiu:
qui in Compendio ſtudiij Theologiæ affirmat, ſe per-
agraſſe omnes Orientis regiones exquirendæ ſapien-
tię gratia: & ad Tantalum perueniſſe in aureo throno
ſedentem, deq; cœleſtibus, de natura, de moribus do-
centem, qui nihilominus ab Artephio ſit doctus. Illu-
ſtrata hæc magia eſt, & ſerē abſoluta à Democrito Ab-
derite, qui Dardani Ægyptiorum magi peritiſſimi li-
bros de Magia conſcriptos, & in eius monumēto ab-
ditos eruit, atq; iuſtis cōmentariorū uoluminibus ex
diſciplina Apollonicę, Captidenis & Dardani Phœni-
cū explicauit. Eodē Dardani exēplo duodecim libros
à ſe de hoc præſtigiarū genere concinnatos, in ſepul-
chro ſecum recondi uoluit Numa Pompilius, rex &
pōtifex Rom. Extāt & de hoc artificio Hermetis libri.

Ad hanc præterea artem diſcendam Pythagoras.
Li. 30. cap. 1. Empedocles, Democritus & Plato (Plinio authore)
nauigarunt, exilijs potius quā peregrinationibus ſuſce-

susceptis. Hanc reuerſi prædicarunt, hanc in arcanis habuerunt. Quin & Pythagoram, Platonemque, ob eam capeſſendam Méphiticos uates acceſſiſſe, & penè totam Syriam, Ægyptum, Iudæam, & Chaldæorū ſcholas perluſtraſſe, compertum eſt. Enimuero hanc apud Chaldæos, religionem etiam in ſapientiam philoſophicam cōmutantes, Aſſyrios, Perſas, Arabes, Æthiopes & Indos plus ab initio cultā fuiſſe atq; celebratā, quā apud ullas alias gentes, cōſtat: Ægyptios adhæc, natura ſuperſtitioſos, ac in aniles fabulas & hiſtrionica commenta religionē uertentes, in primis ea claruiſſe, quòd potiffimū apud eos dæmonum uiguerit cultus: quibus nihil ſtudio maiori fuit unquā, nihil prius, quā ut quibuſcunq; poſſent modis, à uera Dei & naturæ contemplatione abreptos, tranſuerſos homines ſuis illaquearēt uafraſſentis. Ita Græci amantes & perquā ſtudioſi nouarum & ingenioſarum inuentionū, in Pyrronias diſputationes religionem tranſfuderunt: quemadmodum Romani dominationis natura cupidi, eam ad ſuos ſimiliter inflexerunt, attemperaruntq; affectus, & imperio conformarunt politico: qua ratione utriq; dæmonum artibus manum quoq; pronius dedere.

At quanquā naturalem magiā pleroſq; eos coluiſſe authores obijcietur, plurimū tamen eoſdē ſuperſtitionis impiæ infamiſq; magiæ admixuiſſe cōperitur: ut naturalis illa goetiæ & theurgiæ illecebris confuſa, malorumq; dæmonū impoſturis irretita, non ſatis ſecernatur. aliàs penitiſſima illa rerum naturaliū abſtruſarum ſpeculatio & cognitio, uera nimirū philoſophia, ſanctiorq; magia, à ſapientib. ſolenni plauſu excipienda, colendaq; à me hic non eleuatur, cui etiā nulla ex parte quicquā derogatū uolo. Nā quos Græci ſophos aut philoſophos, Chaldæi etiā magos uocat, ut in Danielē teſtatur D. Hieronymus: hos cōmendat ueritas

Ægyptij natura ſuperſtitioſi.

Naturalis magis quid, & eius commendatio.

ris historia, Matth. 2. momentū enim, locumq; nati filij Dei, ex prophetijs, quas in illo regno & Babylónico Israeliticæ captiuitatis tempore sparserant, stellæ monitu agnoscunt. Quam quidē stellam non fortuitō illuxisse, neq; ex materia physica naturæ ductu inflammata exarsisse, uerū diuinitūs accensam, ut Christi natiuitatē designaret, ipsosq; ad locū in quo erat deduceret, intelligunt. Superiorū uerō infamia uel hinc magis elucescet, quod in Diuinationib. Cicero scribit, in Persis augurari magos, & diuinare, cōgregariq; in phano commentandi causa, atq; inter se colloquendi. Et quod grauius multo est, in libro de Sacrificio & Magia Proclus, dum hanc naturalium sympathiam cognationemq;, & si uoles, compassionem latissimē demonstrat, etiam numinum aduocatione uti solitos magos, per huiusmodi rerum consensum, tradit. Eos quoque multæ idololatriæ occasionem dedisse, fabricatos temerē superstitionum & falsæ credulitatis plurima genera, testatur Laertius. Ex quo artis liquet ignominia, quod numinis appellatione prætentā, ad dæmonum inclinans uersutias, impeditissimis & ipsa erroribus obretita, minus prouidos in interitum præcipites rapiat.

Sed utinam posteriorib. Magis ea mansisset religio, quæ Magorū Persarum erat, & Ægyptiorū sacerdotū, & Druidum Gallorū: qui nefas esse arbitrabantur, ea magiæ sacra literarū monumētis cōmittere, ne uulgō innotescerent. Ita tandē fuisset sperandū, illud prodigiosum diaboli artificiū, atq; generi humano exitiosum, prorsus interiturū: quēadmodū & iam Theologis & Medicis quocunq; moliminis genere conandū, ut artium hæc perniciosissima, fraudib. plena, è religionis nostræ sacris quā longissimē exulet, & è diuinæ Medicinæ castris omnino procul exterminetur, quū utranq; suis fucatis exorcismis, barbaricarū uocū preculis,

culis, obscurorū nominum recitatione, sacrosancti eloquij abusu, ligaturis, periaptis, carminibusq; ad salutis & uitæ hominum perniciem conspurcarit. sicuti apud Iudæos secretiorem diuinę legis interpretationē Cabala puncupatam, identidem ab ea deſordatam uitiatāq; legimus: ut Cabalistica eiufmodi magia, Chriſtum incomparabilia effeciſſe miracula, aſtruere non exhorreſcant perfidi Iudæi.

Cabala à magia infami uitiata.

Et hodie adhuc titulis, quos præ foribus ſplēdidos ſuſpēdunt hi magi, ementitis circumferūtur libri ſub nominibus Adæ, Abelis, Enoch (quem diuiniorem ante cæteros fuiſſe aſſeruit uetuſtas) item Abrahamæ, Aaronis, Danielis ob ſomniorū explicationem, Solomonis (inſigni coniectura ita ex Iosepho augurantur ſacrilegi, indoctis auribus irrepentes) adhæc Zachariæ Babylonij, Pauli, Honorij, Cypriani, Thomæ, Hieronymi & Eboracensis cuiusdam: ut ob ſpecioſa hæc nominum lenocinia magis arrideant, illiciantq; & citius fidem ſortiantur. Verūm acius intuenti, apertè ſe prodit horum ſurciferorum circularorumq; fallax præſtigiū, & noſtro æuo iam pridem conficta ſeſe profitentur ipſa uolumina. Ioseph quoque Iſraelis filio, ex peculiari Dei munere uaticinanti, ſomnia interpretanti, in fratrum miniſterium à prouidentia diuina ſegregato, Chriſtiq; typum gerenti, eam aſpergit maculā Iuſtinus, illum magicas nouiſſe artes, easque ad Moſen & reliquos perueniſſe ſcribens. Idem de Moſe tradit Plinius, & Tacitus: quem etiam Ægyptium ſacerdotem dixere non ualde diligentes (teſte Capnione) quidam rerum ſcriptores, ut Strabo Coſmographiæ libro ſexto decimo. Magum item & fallacem eum appellat Poſſidonius, & Lyſimachus, & Apollonius Molō, & pleriq; alij, ſimiliter Apio: quos mendacij, ignorantix & inſaniæ inſimulat Iosephus multis argumētis. Eā labē in primitiua Eccleſia quoq;

Libri magici.

Enoch.

Lib. 8. antiq. Ind. cap. 2. Vide ſequenti lib. 4. cap. 19. eam de Solomone opinio- nem ſcutē di- lutam.

Iuſtin. lib. 16.

Lib. 30. cap. 1.

Li. 1. et 2. cap. tra. Apionē; Magi pro- phani.

multis

multis Christianis illeuerunt gentes, qui tantum differebant à magis, quantum à tenebris lux, à mendacio ueritas, ab ima uanitate, summa & sincera pietas. Hos Origenes defendit.

*Ex magis
multi hæreti-
ci prodire.*

2. Timot. 3.

*Simon Sama-
rit. magus hæ-
resium semi-
narium.*

*Abdias epi-
scop. Bab. lib.
1. certam. a-
postol.*

Ex eo magorum collegio etiam ingens hæreticorū numerus in Ecclesiā irrepfit, qui sicut Iannes & Mambres restiterūt, Moysi, sic & illi Apostolicæ ueritati oblatrarunt. Horum princeps extitit Simon Samaritanus, qui Romæ sub Claudio Cæsare propter hanc rem statua donatus est, cum hac inscriptione: SIMONI SANCTO DEO. hic tandem uelut in aere uolans, à dæmonib. uectus, Petro orante, exaltatus dilabitur, misereq; interiit. Eius blasphemias prolixè recensent Clemēs, Eusebius & Irenæus. Ex hoc Simone tanquā ex hæresium seminario, pullularūt per multas successiones, monstrosi Ophitæ, turpes Gnostici, impij Valentiniani, Cerdoniani, Marcionistæ, Montaniani, & multi alij hæretici, propter quæstus & inanis gloriæ aucupium mentientes aduersus Deum, nec quicquā utilitatis aut beneficiorū conferentes hominibus: at decipientes, & in errorem perniciemq; præcipitantes. Huc pertinet famosissimi magi Cynopis historia, qui eum Ioanni euangelistæ, iussu Domitiani, in Pathmo exulanti, controuersia erat. Exemplum quoq; leguntur apud Iosephum lib. 20. antiq. Iud. cap. 6.

*Qui Magiam infamem postea coluere, & funestus
quorundam interitus. Cap. IIII.*

*In Rogerium
Bach. scribit
Ioan. Franc.
Picus li. 7. ca.
7. et cōtra Fe-
trum Apon-
& Albertū*

SVperiorū magorum nugamenta insulsè sequuti sunt, Appion Grammaticus, Iulianus apostata, Arcephius, Robertus Anglicus apud Heluetios miserè mortuus, Rogerius Bachon, Petrus Aponensis Conciliator dictus, Albertus Teutonicus, Arnol-dus de uilla noua, Anselmus Parmensis, Picatrix Hispanus, uel author libri ad Alfonsum sub Picatrix nomine,

mine, Cicchus Asculus Florentinus, & pleriq; alij ob-
fcurioris nominis scriptores, deplorati certè ingenij
homines: qui quum se magiam tradere pollicentur,
non nisi aut deliramenta quædam, nulla ratione sub-
nixa, aut superstitiones, pijs omnib. indignas conges-
serunt: quorû plures etiam in hac arte florentissimos,
fama mulctatos, & quàm miserrimè hoc mûdo defun-
ctos fuisse, se partim cognouisse, partim testantib. fide-
lissimis hominibus audiuisse, asserit eximium illud o-
lim Germaniæ decus Ioânes Reuchlinus, linguarum
peritissimus. Quandoq; enim eiusmodi societatis iu-
re deuinctos, uel ancipitibus falsisue præstigijs ad
mentiendum permotos perdunt dæmones, & iudici-
bus uinciendos, excarnificandos, enecandosq; pro-
dunt: uel ipsi tragico aliquo tristiq; supplicio inter-
emptos abripiunt. Solent eiusmodi quidem hono-
re, tenebrarum potestates suam afficere clientelam.
Zaroes & Arfaxat magos in Persidis ciuitatibus ludi-
ficantes homines, ipsa hora martyrij Simonis & Iudæ
apostolorû fulguris ictu exustos fuisse, tradit Abdias
Bab. episcop. libro sexto certam. Apostol. Sic & Cyno-
pem magorû principè, Ioanne euangelista orante, flu-
ctus absorpsisse legimus. L. Piso primo Annalium au-
ctor est, Tullum Hostilium regem, ex Numè libris, eo-
dem sacrificio quo Iouem cælo deuocare conaretur,
quoniam parum ritè quædam fecisset, fulmine ictum.
Amphiarus Argiuis uates & augur, cauere sibi non
potuit, quin primo die quo Thebas ueniret, hiatu ter-
ræ absorberetur.

*Zaroes et Ar-
faxat Magi
fulguris ictu
mortui.*

*Cynops ma-
gus à fluctib.
absorptus.*

*Statius in
Thebaide.*

*Metibetis
magus occi-
ditur.*

Scribit Olaus Magnus lib. 3. cap. 4. de gent. Septēt.
quod Methotin quidam arte magica insignis, excel-
lentem fictæ dignitatis, uel potius diuinitatis opinio-
nem sibi assumens: simpliciū animos præstigijsæ ar-
tis fama seductos, ad præstigijsa libamenta sibi pen-
denda adduxerit. Hic cùm esset summus deorum
pon-

pontifex, sacrificia ceremoniasque ita distinxit & ordinauit, ut discretus superum cuique cultus & libatio obseruaretur, asserens deorum offensas communibus sacrificijs aut permixtis ceremonijs expiari non posse. Tandem sceleribus eius detectis, concursu populi occiditur: occisusque pestifera cadaueris sui contagione plurimos perimens, tumultu extrahitur, ac palo infigitur, quemadmodum uanitatis ipsius meruerant praeestigiae. Et eiusdem libri capite 18. haec narrat: Colebatur etiam, inter alia Aquilonis numina, magus quidam Hollerus nomine, non minori fraude, quam singulari superstitione, diuinitatis opinionem & cultum sibi in gente curiosa uendicans. Is siquidem parem cum Othino amplitudinem in medio deorum affecutus, adeo armorum & praestigiarum usu clarus euasit, ut ad traijcienda maria osse, quod diris carminibus obsignauisset, nauigij loco uteretur: nec segnus eo, quam celerrimo uelorum uentorumque usu praestecta aquarum impedimenta superaret. Tandemque ut diuinitas eius ostenderetur esse mortalis, ab æmulis suis truculentissima morte est interemptus. Praeterea Oddonem, Danicum piratam maximum, tradit absque carina altum pererrasse mare, & hostilia saepe nauigia concitatis carmine procellis euertisse: ac postremo peritiore hoste circumuentum, gurgite submersum esse, qui marinos uortices praestigiosis carminibus olim calcare consuevit.

Hollerus magus trucidatus.

Oddo magus submergitur.

Ioannes Faustus ex Kundling oppidulo oriundus, Cracouiae magiam, ubi olim docebatur palam, didicit, eamque paucis annis ante quadragesimum supra sesquimillesimum, cum multorum admiratione, mendacijs & fraude multifaria in diuersis Germaniae locis exercuit. Inani iactantia & pollicitationibus

nihil

nihil non potuit. Exemplo uno artem ea conditione Lectori ostendam, ut se non imitaturum, mihi prius fidem faciat. Hic scelestus ergo captus Batoburgi in Mosæ ripa ad Geldriæ fines, barone Hermannō absente, mitius ab eius facellano D. Ioanne Dorsténio tractabatur, quòd huic uiro bono nec calido, plurium rerum cognitionem artesque varias polliceretur. Hinc & tamdiu uinum, quo Faustus unicè afficiebatur, prompsit ille, donec uas euacuaretur. Quod ubi Faustus intelligeret, atque Grauiam sibi abeundum esse, ut raderetur barba diceret alter, uinum is si adhuc curaret, artē denuò promittit singularem, qua citra nouaculæ usum, tolleretur barba. Conditione accepta, arsenico confricari eam citra ullam præparationis mentionem iubet: adhibitaque illinitione tanta successit inflammatio, ut non modò pili, sed & pellis cum carne exurerentur. Cum stomacho idem ille mihi facinus hoc non semel recensuit. Alius mihi non incognitus, barba nigra, reliqua facie subobscura, & melancholiam attestante (spleneticus etenim erat) quum Faustum accederet, incunctanter hic ait: Profectò te sororium meum esse existimabam, propterea & pedes tuos mox obseruabam, num longæ & incuruæ in ijs prominerent ungulæ: ita hunc dæmoni assimilans, quem ad se ingredi arbitraretur, eundemque sororium appellare consuevit. Hic tandem in pago ducatus Vvирtenbergici inuentus fuit iuxta lectum mortuus inuersa facie, & domo præcedenti nocte media quassata, ut fertur.

Ludimoderator apud Goslarienses ex Fausti magi, uel uerius infausti mali doctrina instructus, modū quo carminibus in uitro coerceretur satan, didicit.

Vt

Vt itaque impediretur à nemine, die quodam in syluam abiit : ubi in magica execratione aberranti apparuit dæmon horrenda admodum forma, oculis flammeis, naribus ad cornu bubuli morem intortis, oblongis dentibus, aprinis non dissimilibus, genis felem referentibus, & in uniuersum terribilis. Hoc idolo terrefactus hic prosternitur, iacetque horas aliquot semimortuus. Tandem respiranti nonnihil, atque ad ciuitatis portas progredienti, quidam familiares obuij, uultus mutati, pallorisque causam rogant. Hic tremens & uelut furibundus obmutuit, inde domum ducitur, ubi horrendos edere sonos, & prorsus insanire cœpit. Anno tandem exacto fari denuò incipit, & ea specie sibi dæmonem apparuisse narrat. Cœnæ uerò Dominicæ communionem ubi tum celebrasset, tertio post die se Deo commendans, calamitosæ huic uitæ ualedixit.

Quidam item magus in pago uix ab Ithena oppido dimidium miliare, medicinam fecit: lite que inter hunc & uicinum fabrum lignarium orta, hic alterum conuicijs acerbioribus irritauit. Post menses aliquot periculoso afficitur morbo faber, qui prius offensæ uerſiam precatus, magi opem implorat. Hic dissimulata iniuria, iubet ægrotum in potione uti radice, cui à Verrè nomen est (sic legitur) cum alijs uenenatis herbis. Ea bibita tam atrocibus exercetur cruciatibus indies magis ac magis auctis, ut tandem cum morte uitam commutarit. Homicidij accusatur magus à fabri coniuge & consanguineis. Causa uerò ad magistratum Ithenensem delata, uinculis ille coercetur : & quæstionibus subditus rem omnem confitetur, ac in primis quòd uindictæ studio tabrum perdidisset, subiungens artem se edoctum fuisse à uetula non procul ab Hercinia sylua degente: item dæmonem sibi semper præstò fuisse, commo-

nefacien-

nefacientem inspirantemq; quid consilij tam absentibus quam præsentibus præstari eporteret. Quare paulo affixus, Vulcano consecratur.

Alloquutum se plurimus asseuerat Ioannes Franciscus Picus, qui uana spe futurorum delusi ab apparente sibi dæmone, per inita pacta uocato, usque adeò uexati fuerunt postremò, ut optimè secum putarint actum, ne uitam amiserint. Alium quoq; intellexit ab eiusdem socijs adhuc uiuis, à dæmone quinquaginta ferme abhinc annis uiuū ablatum, nusquam compa-
De prænot. superst. lib. 4. cap. 9.
Magus uiuus à diabolo ablatus.

ruisse, dum curiosò cuida & malè sano principi Troiæ oppugnationem repræsentare, quasi in scena, pollicitus esset, Achillemque & Hectorem introducere præliantes.

Comes item Matisconensis magicæ factionis, hora prædij coram multis Baronibus & militibus abreptus fuisse à dæmonibus legitur, ac ter circum ciuitatem Matisconensem uelocissimè uectus cunctis uidētibus, atque ter miserabiliter exclamasse, Succurrite ciues, succurrite: unde tota ciuitas fuit commota, atque ille factus perpetuus dæmonum comes, ut fufius docet Hugo Cluniacensis.

Recēti adhuc memoria, Anno 1530, sacerdoti in cry-
Sacerdoti in cry-
stallo thesauros Noribergæ ostenderat dæmon: hos
crystallo the-
cum loco perfosso antè urbem quæreret sacerdos, ad-
thesaurus ostēditur à dæmo-
hibito amico spectatore, & iam in specu arcam uidisset, atq; ad eam cubantem canem atrum, ingressus sacerdos in specum, opprimitur interficiturque, ruente
ne, & ab eodē opprimitur in specu.

caumine, & specum rursus complente.

Saltzburgi incantator iactabat, se omnes in uicinia ad miliare serpentes posse in unam perducere foueā, & interimere: quod cum tentaret, tādē antiquus & ingens proserpit serpens, quem quū carmine in foueam compellere niteretur, ille exiliens, incantatorē uelut cingulum amplectitur, trahitque in foueam, &
A serpentē magus enecat.
k enecat.

enecat. Hæc magiæ huius stipendia, hi simulatæ fructus amicitia, hæc ementitæ phialæ, annuli, carceres, ficti compedes, & uesana perniciofaq; ludibria.

Lib. 2. Sententiarum, dist. 7.

Rectè igitur ac piè Petrus Lombardus ait: Dæmonum scientia & uirtute exercentur artes magicæ, quibus tamen tam potestas quàm scientia à Deo data est uel ad fallendum fallaces, sicut Ægyptios: & etiam in ipsos magos data est, ut eorundem spirituum operatione uiderentur admirandi, à quibus erant damnandi: uel ad monendum fideles, ne tale quid facere pro magno desiderant, uel ad exercendum seu probandum iustorum patientiam. Nec putandum est dæmonibus, hanc rerum uisibilem materiam ad nutū seruire: sed Deo potius, à quo hæc potestas datur.

De libris quibusdam magicis.

Cap. V.

Libri magici.

PRæterea non eximios tantum uiros, sanctos patriarchas & Dei angelos tam sceleratorum execrandorumque doginatum iactant authores, hi magi: uerùm etiam libros à Raziele & Raphaele, Adæ & Tobia angelis, traditos ostentare non erubescunt, ut hoc fuco suam pulchrè adornent Empusam: qui tamen libri ut & superiores, penitus in trospicienti preceptorum canonem, rituum modum, uerborum consuetudinè, characterum genus, barbarū constructionis ordinem, indoctam phrasim, sententiarū uim, res insulas, manifestè sese produnt, & inscriptiones esse adulterinas suppositiciasq;, nec nisi meras imposturasq; eos cōtinere, nec nō ita pridè ex unius cōspirationis uolubro cūctos nostra ætate scaturisse, minimeq; Chaldæorum & Hebræorum linguam uetustatemque resipere: nec duplicem Ægyptiorum characterem, unum in sacris, alterum in prophanis agnoscere, certum est: ac interim à perniciosissimis abominatum

nationum architectis ueræ sapientiæ ignaris fabricatos esse ex gētilitijs quibusdam obseruationibus, nostræ religionis ceremonijs, ueluti ex insidijs, ut circumueniant citius, studio immixtis, insertis quæ multis ignotis nominibus & signaculis, ut stupori terrorique sint rudioribus, simplicibus & incautis.

Optimo iure his annumeretur abominabilis libellus nuper in lucem ab impio homine emissus, tributusque Henrico Cornelio Agrippæ, meo olim hospiti & præceptoris honorando, circiter annos uigintiseptem iam mortuo, ut hinc falso eius manibus iam inscribi sperem, sub titulo quarti libri de Occulta philosophia, seu de ceremonijs magicis: qui insuper clauus librorum trium de occulta philosophia, omniumque magicarum operationum iactatur. Sed

Quartus liber de occulta philosophia impius.

Cardanus lib. 18. de subtil. alio titulo eius libri meminit.

Parturiunt montes, generatur ridiculus mus:

meræ sunt nugæ, & scōpæ dissolutæ, ut nihil ex eo certi constituere queas, etiamsi huius uanitatis studiofissimus singula quo iubet author ordine, industrie prosequaris, inchoesque ex figura mundi, collectis literis ab ortu corporis planetæ secundum successiōnem signorum per singulos gradus, atque ex singulis gradibus ab ipso planeta aspectis, facta proiectiōne à gradu ascendenti, ut ille proponit, & fusiùs nugaciusque docet. Idem dictum uolo de tabulis, per quas malorum spirituum nomina extrahuntur: & de calculatione, quam Ægyptijs literis tradidisse Trismegistus dicitur, qui etiam omnium primus extitisse fertur, qui de nominibus spirituum eliciendis tractarit. Fabrica quoque exquisita in hoc libello subsequitur de characteribus bonorum & malorum spirituum: quos tamen ita effectos esse ad deceptionem, nec ijs quicquam inesse uirium, qui libet sanæ mentis haud difficulter iudicabit. Accedit & tabula, per quam figuræ quædam malorum

spirituū familiares, & imagines inueniuntur, sub quarum forma inuocantibus occurrere & comparere illi solent: item formæ familiares spiritibus Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Pentacula describuntur quoque tanquam figura quædam sacra, à malis euentibus nos præseruantia, & ad malorū dæmonum constrictiōem, & exterminatiōē adiuantia: malos etiam spiritus allicientia, nobisq; conciliantia, quæ ex characteribus, picturis, nominib. bonorū spirituū uariè cōponūtur, quib. abominabilis, imò blasphemus sacræ Scripturæ adhibetur abusus. Inter reliquas preces, rogatur etiam malus spiritus ad cogendos homines, cuius nomen similiter inseritur: fitque hoc, si ad malum tendit operatio, ut ad uindictam, pœnam uel destructionem. Præterea si quis uersiculus in Psalmis, uel aliqua parte literarum sacrarum, desiderio nostro congruus habetur, ille orationib. immiscetur: & post orationem ad Deum, quandoq; oratio cōuertitur ad exequutorē illum, qui minister in præcedēti oratione optatur, siue unus sit, siue plures: siue angelus, uel stella, uel anima, uel ex Heroum numero aliquis.

Subsequuntur & uariæ consecrationes rerum aliarum, tum libri, per quem malorū dæmonū ministerio plurimū quidam utuntur, cui spiritus inscripti procliuem obedientiam sacro quodam suo iuramēto uouerunt. Hic post consecrationē conseruatur religiosè, ne extra institutum aperiatur. Fumi certè & anicularum deliramenta. Idem sentiendum de inuocatione bonorum spirituum ibi descripta, ubi post deliria multa, recitatur genibus flexis Psalmus, Beati immaculati in uia, cum diuinis & angelicis nominibus: eoq; finito surgit actor, & incipit ab Oriente in Occidentē cōtinuo uortice intra consecratū circulū circuire, donec uertigine correptus humi in circulo procumbat, ubi quies.

quiescens statim in extasim rapitur, in qua is se prodit qui cuncta annuntiabit. Sic & oracula per insomnia redduntur, si post alia ex præscripto administrata, lectū ingrediatur actor cogitatu illi rei inhærente, quā cognoscere desiderat, eoq; indormiat modo. Hisce somnijs haud dubiè insinuat se diabolus, quādo res imaginationi cogitationiq; tā ualidè impressæ adhuc in organis imaginationi inseruiantib. hæret. Quæ etiā in mali spiritus inuocatione requiratur, eadē religionē psequitur. Vbi adhibetur quoq; cōsecratę res, necessarię tam ad defensionē inuocātis & sociorū eius, quān etiā ad uincula & constrictionē spirituum: quales sunt sacrę chartę, laminę, picturę, pentacula, gladij, sceptrā, uestes, ex materia & colore cōuenienti. Apponuntur & sedilia pro spiritibus, qui quoq; inuocati ad potū & esum inuitatur. Inde pestilētissimus subiungitur libellus, Heptamerō inscriptus, siue elemēta Magica Petri de Abano: quę, ut reliquos id genus omnes, inter lectionis reiectę libros, Vulcano cum primis cōsecrare decet. In eo circulus & eius cōpositio describitur, itē nomina horarū & angelorū eis præsidētū, barbara nimis, quęadmodū & angelorū quatuor anni temporū nomenclaturę: cōsecrationes quoq; & benedictiones circuli ac suffumigiorū, exorcismus ignis cui superponuntur fumigia, uestis & pentaculū factū die & hora Mercurij, crescēte luna, in charta, mēbrana scilicet hœdi, ubi prius super illo dicta fuerit missa Spiritus sancti, & aspersa baptismatis aqua. Succedit modus operationis, exorcismus spirituum aereorū impius, oratio ad Deū blasphema, in quatuor mūdi partib. recitāda in circulo, deinde uisiones & apparitiones uirtute exorcismi excitatę, cum inuocatione horrenda exorcistę: nomina item angelorum absurda diei Dominici, & eius coniuratio, ut & singulorum totius septimanę dierum.

Elemēta Magica Petri de Abano.

Vsus missę & aquę baptismatis.

De magis infamibus
De Ioanne Tritemio. eiusq; libro Steganographia inscripto.

Cap. V I.

*In epist. ad
Germanum
Cauaium
Reg. consiliar.
Tritemius
magus.
Steganogra-
phia Trite-
my.*

HUc pertinet Steganographiæ opus Ioannis Tritemij abbatis Spanhemensis, cuius in hæc uerba meminit Carolus Bouillus: Ad Tritemiū diuerti, quæ reperi magū, nulla philosophiæ parte insignē. Eius Steganographiā euoluī uelitatim nullorū capitum perlegēs initia, uix horas duas librū in manib. habui: abieci enim eū illico, quod terrere cœperāt me tantæ adiurationes, ac tā barbarā atq; insolita spirituum (ne fortè dicam dæmonū) nomina: uniūersa uerò huiusmodi nomina (quoad uidere uisus sum) ignotæ lingue sunt. Aut enim Arabica, aut Hebraica, aut Chaldaica, aut Græca. Latina pauca, aut ferinè nulla. Innumeri autē sunt characteres, quib. adiurationes singulæ notantur. Quod in epistola ad Bosciū Tritemius scribit, uerba esse plana, lucida, sine omni literarū aut uocabulorū trāspositione, ita ut omnes legāt & intelligāt; secretū tamen illius quaecunq; erit, manere ignotū: hæc enim uera loquutus sit. Nā in totā huiusmodi Steganographia passim sanctissimas ac pijsimas orationes inserit, quæ ad amicū epistolarū loco mittantur: re autē uera lachrymæ sunt crocoddi. Id enim mihi facere uidetur, quod D. Dionysius in epistola ad Sosipatrum de Apolophane sentit: Diuinis aduersus Deum nefariè utitur, ac per mundanam inane inque sapientiam, diuinam sapientiam euacuare molitur. Quod autem sine adiutorio spirituum omnia polliceur se facturum, rectè (ut ait Daniel) in caput suum mendaciā confingit: manetque puto angelus Dei bonus, ut secet eum medium, dissoluatque fœdus iniquum, quod cum nocentibus angelis inijsse ac sanxisse, palam ex ipso opere declaratur. Porro, si ritè memini, hunc ipsum in Steganographia illa ordinem seruat;

Daniel. 13.

Ordo Steganographiæ.

seruat: in primis spirituum ipsorum nomina digerit, hinc eorum adiurationes disponit, ac singulorum characteres subscribit: postremò figuras distinguit, è quibus pro adiurationib. singulis apta spirituum nomina, quoties necessitas ingruerit, depromere atq; elicere liceat. Partitur autè in huiusmodi figuris, spiritus ipsos in quatuor, Imperatores, Duces, Comites, & Seruos: Imperatores uerò totius orbis esse tantum duodecim, quotquot & uenti à philosophis esse traduntur. Ex his quoq; quatuor designat precipuos, Orientis, Meridiei, Occidentis & Septentrionis: quos, ut magnos, Imperatores appellat. Sub quolibet Imperatore statuit Duces, puto trigenos aut quadrigenos. Sub Ducibus singulis rursus Comites, maiore numero: & Seruos sub Comitibus innumeros. Hoc igitur pacto, ad artis sue effectum conuertitur. Cum uult dissito amico sua aperire consilia, (hec enim uocat secreta) scribit epistolæ loco orationem quandam miræ sanctitatis & deuotionis fucò affectatam, eamq; characterem cuiuspiam duodecimi Imperatorum imprimit, & ad amicum, qui (ut ait) nouerit artem, mittit. Exceptam igitur chartam aperit is amicus: & in calce epistolæ, characterem in primis cuius nam sit Imperatoris, attendit. Si est Orientis princeps, uersus ad Orientem, literas in eam cœli plagam patentes expandit, requiritque confestim ex suis libris, quibus adiurationibus princeps ille cogatur, ut suorum quempiam subditorum ad se mittat. Elicit autem adiurationes duas, ac primam quidem super patentes adhuc literas: spectansq; in auroram profert, quare ritè prolata, mittit ilico Imperator ille quendam suorum aut Ducum aut Comitum aut Seruorum, qui protinus agnolans, fit uiro eminens uisibilis, uelut nebula aut caligo in aere pendula. Vbi deinde secundæ coniurationis uerba expleuit, spiritus ille propius accedit, cominusque ad eius aures expetita amici

secreta propalat & nunciat. Sunt autem (quod sentiā) adiurationes ipsæ haud continua oratio, sed aggregatio quædam nominum ipsorum spirituum ad uarium quendam magicæ artis modum ordinatorum, suntq; huiusmodi nomina (ut dixi) omnia fermè ignota, uelut Arabica, &c. Memini item me in ipsius Opere ita legisse: Hi autem spiritus perniciosissimi sunt, & nequam. Odio quàm maximè habent lucem, tenebras diligunt. Forti adiuratione opus est, ut ad necessaria nostra cogantur. Quòd si in his adiurandis territus, pauxillum trepidaueris, aut in explenda adiuratione (siue uocabuli omisione, siue seriei immutatione) aberraueris, te ilicò necabunt. Hos igitur tam in uindictam paratos, quis adeò erit mente captus, ut bonos clementesque spiritus esse probet? Vidi in eo Opere adiurationes nonnullas, quas uocat potentes, quibus possit unusquisq; qui assiduè cupit spirituum uti ministerio, alligare apud se spiritum, ac cogere ut in eius domo maneat semper, eiq; in cunctis famuletur. cæterum in semotissimo (ut ait) à turba loco is spiritus locandus est, ne temerè ad se ingredientibus necet, &c. Satis superque me fecisse uideor, si tibi hæc exposui, quibus liquidius & uiri, & artis quam pollicetur, fuci, ne dicam mendacia, tibi pateant. Hactenus Bouillus: quem licet mendacij & impietatis accuset Tritemius, se purgās in Prefatione lib. Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorē: res tamen ipsa secus docebit, si quis Steganographiæ libros accuratè legerit: quorū partē scriptam cū figuris & spirituum nominib. apud Henricū Cornelium Agrippam fœlicis memoriæ, ego ipse olim legi, atque eo inscio exscripsi. Studiò in argumētis famosorum horum librorum describendis longior fui, ut ijs cognitis promptius de reliquis eius farinæ blasphemij censetur. Congestos eiusmodi tenebrarum libros, ut damnabiles, improbatæ lectionis

uocat

uocat Vlpianus prorsusq; corrumpendos esse statuit. Eosdem ignibus absumi uoluit Paulus apostolus.

Act. 16.

Hic disciplinæ & artis fons, origo & firmamenta, ac sacrilegi negocij methodus : cuius tamen ui obedire manes, cogi numina, turbari sidera, elementa seruire, eiusq; inexpugnabili potestate & cæca numinum cōpactorum uiolentia, stupenda supra naturam se opera perficere, sibi persuadent, iactantq; in sinu ridētes, bis certè miseri homines : quod uani testantur exitus, & post immensa laboriosaque studia frustrati euentus. Præstigias ostentant, non miracula: quæ non Dei assistentia, sed Dei permissione ob hominum incredulitatem, & dæmonum pactione sortiuntur effectum.

Huius scholæ artes iactantur, ars Almadel, ars Nota *Magia artes*
ria, ars Bulaphiæ, ars Artepij, ars Paulina, ars Reuela- *quadam.*
tionum, & similia impietatis monstra plura, neutiquā toleranda: quæ hoc ipso sunt magis exitialia, quo indolis apparent diuiniora.

*Incantationum uarij modi.**Cap. VII.*

Incantationum uerò diuersi admodum omnib. seculis extiterūt modi, quorū unus alio crebrior, hoc uel illo tempore fuit, atque hisce uel alijs locis celebrior. Huc refer uniuersum illud præstigiarum genus & illusionum, quibus malefici hi, qui se honestiori Magorū nomine appellari malunt, phantasmata phantasmataque edunt, multa miracula fraudulenter ostentantes, plerunque Goeticis incantamentis, conjurationibus ineptis, illicitis gentilitijs sacrificijs, imprecationibus, mentione diuinorū nominum, recitatione uerborum sacrorum aut barbarorum, siue adhibito quocunque murmure: nonnunquam plantis, animalibus, eorumq; partibus, præter rem uel superstitiosè uel dolosè admotis: interdum etiam certis suffumigijs, luminibus,

*In actionibus
illius magorum
naturæ cursu
superaptibus
dæmon opera-
tur, Dei per-
missu, ob ma-
gi impietate,
et astantiū in-
credulitatem.*

nibus, collirijs, *ωφθαλμοῖς* seu allegationibus & suspen-
sionibus: insuper metallis, aut arte fabrefactis corpo-
ribus, simulachris, imagunculis, annulis, sigillis: cha-
racteribus hoc, uel illo modo usurpatis, quibus admi-
randas rebus imprimi uires commentantur: item spe-
culis, & similibus huius magicæ artis monstris orga-
nisque: quibus licet interdum aliquid uirtutis natu-
ralis inesse potest, tamen ut plurimum ad eorum con-
structionem aut usum adhibentur nefandè uel sacra
Dei oracula, uoces siue sententiæ, uel blasphema uocū
diabolarū deblateratio, à quib. uim omnem manare
propagariq; in hæc media, ab iisdem pendere confi-
dunt, dæmonio interea colludente cooperanteq;: im-
mò rem omnē Dei permissu, ob magi impietate & a-
stantiū incredulitate expediente, quàm elusus incan-
tator alioqui frustra machinaretur: quod equidem ad
omnes horum hominū mirificas, naturalisq; potētiæ
cursum & modū exuperantes actiones, semel hic di-
ctum responsumq; uolo. Enimuero eò usq; horum
hominū animos sathanicæ huius professionis castrū
peruasit, ut creditū sit, id genus imposturis dæmonia-
cis omnino perfici quæ requiruntur, aut naturis rerum
uel nouas indui uires, uel priores adimi, infirmari aut
uegetari, siue naturæ cursum mutari, fulmina cieri, to-
nitrua, uentos, pluias inopinatò concitari uel seda-
ri, serpentes feritate uirulentiaq; exui, bestias indomi-
tas coerceri, ferrum rumpi, morbos infligi & curari,
manes ac umbras euocari, & (ut Apuleius ait) animas
agiles reuerti, pigrūq; mare colligari, & noua corpora
creari. Nec portentosas eas res enumerare hic lubet,
quas cum Goracesia, Callicia, Menaide, Corinthade,
Aproxi, à Pythagora celebratis herbarū nominibus,
ad hoc certè aptis, si non excogitatis, ut sono terreāt:
& cum Democriti Chirocineta, Aglaophotide, Mar-
maritide, Achemenide (qua in hostiū aciem cōiecta,
trepit-

trepidare agmen, & terga dare, scribit Plinius) Hippo-
phanade, Adamantide, similibusq; terrificis plantarū
monstris, apud magos usurpatis, & iam singulari Dei
bonitate in hominū utilitatē memoriæ excussis, pe-
nitusque abolitis, quandoque prorsus sublatas uolet
Deus. Immesus siquidē est harū fallaciū actionū & re-
rū numerus, quas latere præstat: saltē incautos nimis
que credulos præmonuisse utile est, ne impiē attractis
diuinis nominibus, uel sacre Scripturæ uerbis iniquē
cōtortis fallantur, seducaturq; , quēadmodū hætenus
factū animaduertimus: ut hoc nomine, quo grauissi-
mē delinquitur, se purgēt excusentq;, quod nimirū no-
mina sacrosancta inuocēt, uerbūq; Dei cōmisceant in
hoc opificio diabolico, ubi scelere horribili sanctissi-
mum Dei nomen prophanatur, atq; abusu abominan-
do Scriptura conspurcatur diuina.

Et quāquā iniquis impijsq; his rationib. dæmones
se accersere, aut ijs imperare posse, maleferiati hi ho-
mines gloriosius iactent, & ad horū illicita murmura
nutūq; illi obedire uideātur quasi obstricti cōpulsiq; :
interim tamē suos hos dominos & imperatores, sibi
magis deuinctos serualesq; habēt, ut quibuscūq; dæ-
monū spectris, laruis aut propositis imaginū dolis seu
ludificatib. formis, fidē adhibere cogātur: unde tamē
ipsis nunquā usque adeo multū cōmodi sperandū, nisi
quod sibi hac ratiōe magis placeāt, aliosq; in admira-
tionē pertrahāt, tāquā rerū nō uulgariū, aut curiosarū
periti. Interim ab his cogi se simulāt dæmones: quāquā
uenire optēt, teste Porphyrio, ut suis deinde alios præ-
stigijs irretiāt. Sic quēdā uidisse Ioānes Fernelius scri-
bit, ui uerborū spectra uaria in speculū deriuare, quē il-
lic, quēcūq; imperaret, mox aut scripto aut ueris ima-
ginib. (ut ille ait) ita dilucidē exprimerēt, ut promptē
& facile ab absidētib. omnia internoscerētur. Audiebā-
tur quidē uerba sacra, sed obscœnis nominib. spurcē
conta-

*Lib. 1. de ab-
ditis rerum
caus.*

contaminata. cuiusmodi sunt elementorum potestates, horrenda quædam & inaudita principū nomina, qui Orientis, Occidentis, Austri, Aquilonisque regionibus imperent. Hæc ille. Etsi uerò huiusmodi formæ & literæ appareant, à præstigiatore mendacijque parente nostris oculis obiectæ: non tamen non debêt esse præstigiôsæ, mendacesq; uel mendacijs inuolutæ, ut mercedem requisitam dignamque curioso hominum studio reponat liberaliter, naturæ suæ immemor nunquam.

Incantamentorū etiam peculiare modos apud Septentrionales obseruatos, his uerbis describit Olaus Magnus: Inter Bothnicos homines Septêtrionis passim reperiiebâtur malefici ac magi, tanquā in proprio loco, qui per summam ludificandorum oculorum peritiam suos alienosq; uultus uarijs rerum imaginibus adumbrare nouerant, fallacibusq; formis ueros obscurare conspectus. Nec solum pugiles, uerū etiam feminae & teneræ uirgines pro uoto suo laruas liuido squalore terribiles, faciesq; adulterino pallore distinctas, ab aeris teneritudine mutuari cōsueuerūt: & rursus ablegato nubilæ inumbrationis uapore, prætetas ori tenebras sudis perspicuitate discutere. Tantamq; uim carminib; eorū adfuisse cōstat, ut rē remotissimè positā, & quātalibet nodorū cōsertione perplexā, è longinquo soli sibi conspicuā ad contactū euocare posse uideretur. Talibusq; præstigijs idipsum hoc modo demonstrât. Scire cupientes statū amicorū aut inimicorū, longinquo terrarū spacio quingêtorū uel mille miliariū inde distantiū, Lapponē seu Finnonē huius rei peritū, dato munere, lineæ scilicet uestis aut arcus, rogāt ut experiatur, ubi nā fuerint & quid agāt amici uel inimici. Quocirca cōclaue ingreditur, uno comite uxoreq; cōtentus, ranā æneā aut serpentē malleo super incudē præscriptis ictib; cōcutit, carminūq; murmure hinc

*Lib. 3. ca. 19.
Histor. de
gēt Septent.
Incantationū
modi apud
Septentrionales.*

*Saxo Gram-
mat. in initio
lib. 7. Histor.
Dan.*

hinc inde reuoluit: continuoq; cadens in extasin rapitur, iacetq; breui tēpore ut mortuus. Interea diligentissimè à prædicto comite, ne quoduis uiuens culex aut musca, uel aliud animal eū contingat, custoditur. Carminū namq; potentia spiritus eius malo dæmone ductore à longinquis signa (annulū uel cultellū) in testimoniu expeditæ legationis seu cōmissionis reportat: ilicoq; resurgens, eadē signa cū cæteris circūstantijs cōductori suo declarat. Idē cap. 18. lib. 3. de Ventis uenalibus, illud miraculū tradit: Solebant aliquando Finni inter alios gentilitatis errores, negociatorib. in eorū littoribus, contraria uentorū tēpestāte impeditis, uentū uenalē exhibere: mercedeq; oblata tres nōdos magicos, non Cassioticos loro cōstrictos, eisdem reddere: eo seruato moderamine, ut ubi primum dissoluissent, uētos habere placidos: ubi alterū, uehementiores: at ubi tertium laxassent, ita sæuas tēpestates se passuros, ut nec oculo extra prorā in euitandis scopulis, nec pede in naui ad uela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris uirib. potirētur. His addit Olaus: Insana certē sunt documenta, quæ nostra excogitauit credulitas, ut acrius torqueremur. Utinā facesseret à mentib. hominū tale figmentū: quod esse falsum, & nullius momenti, etiam à maiorib. est ostensum. Sed hæc gens Aquilonaris, arte hac post susceptam Christianæ religionis confessionē, legis inhibitionē, nunquā uisa est uti palām: nec alios eā, nisi cum uitæ discrimine, docuit. Multa alia eiusmodi maleficorū opera enarrat Olaus impudēter satis, in eiusdē libri capitib. diuersis, quæ profectò nō semper fidē merentur: proinde in ijs recēsendis breuior esse uolui. Ventos tamē ita magis sedari, testatur Herodotus quoque lib. 7. de præfectis Xerxis: quòd ij triduana tēpestāte quadringētas naues amifere, donec quarto die magi incisōes faciēdo, & ueneficijs incātando, uentū The-

Venti uenales.

tidi &

tidi & Nereidibus sacrificando, tempestatem compescuerunt: siue eadem tempestas aliter cessarit.

*Li. 1. de Asi-
no aureo.*

Interijciatur hic Apuleij commentum, cuius hæc sunt uerba: Athenis, proximè & ante Pœcilem porticum, isto gemino obtutu circulatorè aspexi equestrè, spatham præcutam mucrone infesto deuorasse: ac mox eundem inuitamento exiguæ stipis uenatoriam lanceam, qua parte minatur exitium, in ima uiscera condidisse: & ecce ponè lanceæ ferrum, qua bacillum inuersi teli ad occipitiū per inguen subit, puer in molliciem decorus insurgit, inq; flexibus tortuosis, eneruam & exossam saltationem explicat, cum omniū qui aderamus admiratione: diceres Dei medici baculo, quod ramulis semiamputatis nodosum gerit, serpente generosum lubricis amplexibus inhærere:

*Ritus incan-
tationū Ar-
tephij.*

*De uarietate
li. 16. cap. 91.*

*Pasetes ludifi-
cator magi-
cus.*

His adde uarios incantationum ritus cultoris magicæ stulticię maximi Artephij, à Cardano enarratos: ut hinc non solūm dolosos, sed & mente captos esse eiusmodi magos, quis iurè censeat. Adhæc, à Græcorum plerisq; literis proditum est, fuisse Pasetem quendam, inter magicæ uanitatis consecratos primę notæ, qui carminum potentia refertissimū repente conuiuū hospitibus discubitoris præmonstrare consueuerit: idq; cum libuit, mox euauisse rursus, ut nihil omnino apparatus uideretur, discumbentib. omnibus fame & siti elusis. Si quid precio comparasset, id agebat, ut erogati nummi in uenditorū oculis, apparerēt, illis interim ludificatis. Simile quid passum esse

*Menippus
Lycius delu-
sus à sua spō-
sa.*

*Aqua cri-
bro hausta.*

Lib. 23. ca. 2.

Va ler. M. 10

lib. 8.

Menippū Lyciū machinatione sponsæ, literarū monumētis traditū inuenitur, in nuptijs ubi aurea supellex & imaginariū argentum, uelut fumus effluxere, ad ministri & coqui ac reliqua familia increpata euauit: Tucciam uirginem Vestalem incesti criminis ream Romæ, cum precatione certa aquam cribro haussisse, anno urbis 609, commemorat Plinius. Huius & Ter-

Tertullianus meminit in hæc uerba: Quid ego de cæteris ingenijs, uel etiam uiribus fallacię spiritualis edifferam? phantasmata Castorum (qui scilicet toties Romæ uictorias nunciarunt) & aquam cribro gestatam, & nauem cingulo promotam (à Claudia Vestali) & barbam tactu irrufatam? ut & numina lapides crederentur, & Deus uerus non crederetur. L. Domitio rure quondam reuertenti, iuuenes gemini augustiore forma ex occurfu imperasse traduntur, nunciaret Senatui ac populo uictoriam, de qua incertum adhuc erat, atque in fidem ueritatis adeò permulsiſſe malas, ut è nigro rutilum, æriq̃ue ſimilè capillum redderët: unde *Ænobarborum* cognomen. Suetonius. Habet etiam hoc hominum genus ſuos modos, quibꝯ uinum uel butyrum & id genus alia, numerata prius pecunia, ex locis diſſitis, ſatanæ opera adferri iubet. Tales aliquot inſignes noſtro æuo nouit Germania.

In Apologet. aduerſus gentes cap. 22.

Ænobarborum cognomē unde.

Magos quoque ipſos, quibuſcum dæmon colludit, non eſt mirum quandoque uel transferri ſubitò, uel ita apparere: quum pleroſque dæmonum uexationibus obnoxios, uel eorum ludibrijs deditos, trāſuehi nonnunquam aliò ſciamus. ſic Pythagoram uno momento & in Thurijs & in Metapontijs fuiſſe, Apollonium adhæc è Smyrna celerriimè Ephēſum uerbo dicto translatus eſſe, ferunt hiftoriæ. Atqui meritò omneim dæmonum quauis arte comparatam neceſſitudinem, cunctamq̃ue harum deluſionum rationem, peſtiferam fraudem eſſe, in extremum hominum exitium introductam, in conſeſſum uenit.

Magi & dæmoniaci trāſferuntur interdum.

Præſtigiator quidam magicus Magdeburgi equulum in theatro frequenti per circulum tranſilientem oſtentabat certa ſtipe: in fabulæ exitu paucā ſe apud mortales collegiſſe pecuniam queſtus, ſe in cælum conſcendere uelle ait. Hinc in ſublimi eiectò fune, cōſequio

*Præstigiator
magicus in
aera cum e-
quulo cōscen-
dere uidetur.*

sequitur in altū equulus: præstigiator quasi cum cau-
da retenturus, quoque ascendit: cuius uxor maritum
apprehendens affectatur, itidem ancilla, ut uideretur
ascensu contiguo uelut concatenati, simul aera pete-
re. Hæc dum populus ad stuporem spectaret, cuidam
cui eo fortè declinanti, quærentique quid nam rerū
ibi ageretur? responsum est, circulatorem cum equu-
lo in aera conscendere: hic se statim uidisse eum in ui-
co ad diuersorium abeuntem asseuerauit. Illusos itaq;
se ubi animaduertenter, discesserunt.

*Magorum Pharaonis actiones præsti-
giosæ. Cap. VIII.*

CÆterum ut omnium obtutui hæc magorū fa-
bula & potestas, uel potius ludibria magis pa-
teant, penitiusque cognoscantur, agite oculis
non delusis contemplemur, solerti que indagine inue-
stigemus magorum uel maleficorum Pharaonis cona-
tus, opera & potentiam: sic & illis satis fiet, qui, cum
deceptorum menteque læsarum quarundam mulier-
cularum fit mentio, confestim ad uoluntarios Pharaō-
nis magos confugiunt, quasi eadem utrorumque sit pro-
fessio: quam longè lateq; differre sentio.

*Exodi 7.
Veritas trans-
formationis
in opere Mo-
sis.*

*Præstigia ma-
gorum Pha-
raonis.*

In manu Moſis, electi omnipotentis Dei ad Pha-
raonē legati, uirga reuera in uiuum, Dei uerbo, trans-
formatur draconem: Quo argumento se, à Deo cœli
& terræ, & omnium quæ in eis sunt, conditore unico
(cuius quippe solius est creare, & res uerè transmu-
tare) missum esse testatur. Quod autē id ipsum à Pha-
raonis Magis, carminibus factum dicit Scriptura, rem
altius introspectiens, non eandem quæ à Mose uerè o-
stensa est, metamorphosim intelliget: sed saltem dra-
conis præstigiosam formam, obtutibus regijs offusam
apparuisse: quare etiam mendax draconis magicæ ua-
nitatis facies, in præstigij reuelationem, à uero Moſis
dracone deuorabatur: ut mendaciū à ueritate absor-
betur,

betur, uinciturq; Propterea, Iosepho teste, Moses inquit: iam declarabo manifestè, non esse hæc præstigijs ueritatis specie parum cautis imponentes: sed ipsissimam Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram. & cum dicto, uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco: quæ innox dicto parens, Ægyptiorum uirgas, quæ draconum specie reptabant, unam post aliam aggressa, omnes ad unam deuorauit. Enimuero si uerus extitit magorum draco, dæmonis ope ex uirga ita transformatum esse oportuit. ineptam autem prorsus esse in uiuæ bestię transformationem uirgæ materiæ, cuius liquidò constat: quæ admodum creare etiam ex nihilo, uel rem in multo dissimillimam, aut etiam contrariam pro suo arbitrio uerè transfundere essentiam, penes diabolum est minimè. Corpoream materiã non subijci potentiæ dæmonis, quantum ad transmutationem ipsius ad formam, confirmat Augustinus: Non est putandum, inquit, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc rerum uisibilibus materiæ, sed soli Deo. Fatendum tamen, dæmones etiam celeritate incredibili, quibusdam rebus emotis, serpentes, dracones, uel quid aliud earum loco subijcere posse. Magi signa uidebantur potius facere, quam faciebant: ait Clemens. Rectè item Iamblichus de Mysterijs: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta, nullam habent actionis & essentiæ ueritatem. Eiusmodi namq; finis est magicæ artis, non facere simpliciter, sed usque ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum innox nec uola (quod dicitur) nec uestigium apparet.

*August. 3.
Temit.*

Lib. 3. Recog.

Eodem censendum modo de reliquis signis: quod nimirum Moses eleuans manum, uirga ferierit fluminis aquam coram Pharaone & seruis eius, quæ tota mutata est in sanguinem: mortuisque piscibus tantus extitit fœtor fluminis, ut Ægyptij de eius aqua bi-

*Aqua in
sanguinem
mutata.*

bere non possent, totaq; Ægyptus sanguine redundaret. Idem suis incantationibus Ægyptiorum magi effecerunt, a quibus pleriq; omnes Ægyptij, idololatræ & idonea satanæ organa pendebant: quorum oculis cuiuscunq; coloris aut imaginis spectrum fraudulenter offerre, Dei permissu, dæmonio facile erat, ut cor illud Pharaonis (quod Deus præuidebat fore ut induraretur) iusto Dei iudicio, maiori occallesceret duritiæ, meritamq; tandem ille lueret pœnam. Magorum autê fuisse præstigias facinus illud, uel hinc palàm est, quòd unicus ille Ægypti fluuius Nilus in sanguinem conuersus erat, eiusq; pisces computruerant opera Mosi serui Dei. Nec ulla præterea erat reliqua uniuersæ Ægypti aqua nò tincta: ut Ægyptij omnes undique circum flumen aquam effodere cogerentur, quam biberent. Vnde proculdubio colligendum, magos tantūmodo pauculæ aquæ antea in uase conseruatæ, uel effossæ, rubicundâ præstigiöse faciē ostēdisse suis carminibus uel fascino, ut Scriptura testatur. hoc est, ludificante dæmonū operatione, qui etiā agitatiss ad hanc delusionē cōmodis humoribus, spiritum opticum uel uisualem quibuscunq; imaginib. imbuere queunt: quemadmodū plerisq; melancholicis usuuenire obseruamus, atq; in hypochymatis uel suffusionis oculorū initio ex humoris affluxu ad uisus organa ueluti pusillos culices obuersari intelligimus, interdum quasi lucentia quædam corpuscula, plerunq; ueluti caliginosa se oculis offerre, nonnullis tanquā lanarum filamenta & aranearum telas apparere, quibusdā circa lucernas circulos uideri: itē plerisq; regio morbo laborantibus, propter suffusam bilem omnia lutea & flauescētia sese ostendere: atq; hæc fiunt magis uel minus, hac uel illa forma, secundum humorum & spirituum uisiorum constitutionem, quemadmodum naturæ peritis cognitum & perspectum est.

Quid

Quid aliud dicendum de ranis ex Ægypti fluminibus eductis, quibus terra cooperta est, Dei mandato Aaron manu uirgam in fluuios & lacus protendente? Magorum ranas solummodo fuisse eadem ratione merè imaginarias, hinc luce meridiana clarius euadit, quòd tantam ranarum colluuiem eos creare oportuisset, munus Deo omnino peculiare, nec ulli unquã creaturæ, multo minus satanæ eiusuë clientelæ concessum. Singularis hæc Dei ab initio fuit & mäsit prærogatiua, qua neminem dignatus est. Præterea si ueras in terram ex aqua magi produxissent ranas, utique & reducere uniuersum hoc ranarum genus eadẽ arte potuissent. Procliuius etenim multo fuit, uisas in natium naturalemq; suum locum, fluuium nimirum & lacus repellere, quàm in domos, penetralia, cubicula, cubilia, furnos, cellas, loca hisce animalib. aliena, immò aduersissima, primum eas nõ apparètes excire, ubi illis moriendũ est: quũ in aquis, ut designato his uiuario, libere uictitent: aut saltẽ uitã illis adimere, quib. donasse uidebatur, facilius fuisset. Vel quã sortitos credemus magos nocẽdi aut perficiẽdi potentiã, si ne ranas quidẽ lædere, aut carminibus, quib. eductæ putabantur, tantũ abigere ualuerunt? Hoc usq; adeò nequiuert, ut Pharaon rex posito priore supercilio, coactus fuerit suos aduersarios Aaronẽ & Mosẽ hortari, ut Deum pro depellendis à se suoq; populo ranis deprecarentur. Quod etiam ita factũ est, definitoq; die ranæ sunt exterminatæ à domibus: ijsq; mortuis in cumulum coaceruatis fœtebat regio. Sic Pharaonẽ etiã inuitũ Domino Deo incõparabili honorẽ deferre oportuit: quẽ admodũ & ipsos magos, penes quos ea potestas minimẽ fuit. Nã quũ Deo nõ amplius præstigias permitte, cyniphes uel pediculos, tum homines tum bestias infestantes producere, Aaronem & Mosẽ imitati, nequicquã tentassent: coram Pharaone cõfessi

Exod. 8.

Ranæ Ægyptiæ.

Genes. i.

Creare solius Dei est.

sunt, *Digitus Dei* est hic. quasi dicerent: *Digitus* uel *potentia Dei* est, quæ uerè progignit & condit ex puluere, uel etiâ nihilo, quicquid pro suo arbitratu uult, & quando illi placitum est. Id uerò quod à nobis effectum uidisti, *satanæ digitus* est, qui nihil unquâ reuera procreare, sed phantasticam solum rerum imaginē dolose ostentare potest. quare nos eius clientes, ministrorum ipsius omnipotentis Dei ueritatem imitati sumus præstigijs, quibus te ac tuum populū hactenus illusimus, Deo uero ob tuam incredulitatē & cordis duriciem conniuente. At cessat iam illa permissionis hora, ut non amplius *satanæ ludibrijs* supersit locus, sed Dei uiuentis ueritati testimonium perhibere cogamur. Ita Dei manum iam agnoscunt, qui ei antea suis imposturis derogarunt: Dei gloriam prædicant, qui eam suis fucis prius obscurarunt. Nec postea uiuum usq; adeò glorificassent Deum, nisi antea impediti, frustra suam tentassent artem. Nec Deo tam iusta puniendi cōtumaces occasio fuisset reliqua, nisi prius ad præstigias conniuisset: deinde impedijisset, quo se suamq; potentiam notam faceret, ostenderetq; illam lōgè esse aliam, ac ueluti ex diametro pugnantē cum ea quam *Ægyptij idololatræ* & magi in ueri Dei contemptum hactenus adeò uenerati essent.

In 2. parte.
caus. 26. qua-
stion. 5. epi-
scopi.
August. de
Ciu. Dei.

Non abs re hic *Decretorum* testimonium acciue-
ro, in quibus hæc leguntur: Nec mirum de magorum
præstigijs, quorum in tātum prodiēre maleficiorum
artes, ut etiam *Mosi* in illis signis resisterent, uertētes
uirgās in dracones, & aquam in sanguinem. In genti-
fium etiam libris legitur, quòd quædam maga *Circe*
socios *Vlysis* mutauerit in bestias: item de sacrificio,
quod *Arcades* de suo *Lycæo* immolabant, ex quo qui
cunque suimerent, in bestiarum formas conuerteren-
tur. Sed hæc omnia magicis præstigijs potius finge-
bantur, quàm rerum ueritate complerentur. Vt ergo
ipfi

ipsi errores ignorantibus manifesti fiant, de eorū proprietate atque inuentoribus iuxta traditionem maiorum patrum dicere congruum arbitramur. Magi sunt, qui uulgò malefici ob facinorum magnitudinē nuncupantur. Hi sunt, qui permissu Dei elementa concutunt, turbant mentes hominum minus cōfidentium in Deo, &c. Hucusq; decreta.

*Pythia mulier in Endor, non Samuelem, sed huius
imagine diaboli spectrum excitauit.*

Cap. IX.

HInc, ut ad mulierem in Endor maleficam, uel Pythonis spiritu imprægnatam, meo proposito obijciendam, confugiatur, per me licet: quum nullum hic æquè atque sacræ Scripturæ testimoniū admittam. Ea Samuelem excitasse legitur, è terra ascendentem, solito corporis habitu & uestitu, ac futura in Dei manu adhuc posita prædicentem. Ecclesiastici quoque author tradit, ipsius Samuelis hæc acta & uaticinia fuisse, quum ait: eum dormiuisse, regi notum fecisse finem uitæ suæ, exaltauisse uocē suam è terra, & uaticinatum esse, delendam esse impietatem gentium. *1. Reg. 28. Eccles. 46.*

Et si uerò historiæ circumstantiæ, & Iesus Syrach afferere uideantur, ipsum apparuisse Samuelem: penitus tamen rem intuenti ostendam, non ipsum Samuelem, sed illius imagine diaboli spectrum, Pythiæ fœminæ libenter obsequutum, ut ludificaret, usum fuisse. *A Pythia femina non Samuel, sed huius imagine spectrum diaboli excit.*

Primò disertè seueroq; edicto à mortuis quæri ueritatem uetuit diuina uox, mulcta mortis constituta: nec per eos doceri uult uiuos, nec ab ijs aliquas expectare patefactiones. Non inueniatur in te consulens mortuos: qui hoc facit, est *βδελυγμα* Deo suo: hoc est, res talis, quam odit Deus, abominatur, & in æternam

abijcit dānationē. Proinde nos suo uerbo, in quo sese
& uoluntatē suā expressē declarauit, inniti firmissimē

Luc 16. uoluit Christ⁹, inquit, Mosen habēt, & prophetas.

Adhæc, animas maleficarum carminibus ē defig-
gnata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata cō-
pelli, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidem Abra-
hæ, loco beatis assignato, tutē existunt eorum animæ,
in Domini manu conseruatæ. At satanam nihil un-
quam ab hac morte in sanctorū animas potuisse, nec
bonos spiritus magicis artibus obedire: nec secretas
semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus
animas, si reuocentur, redire, ut Ethnicis persuasum
erat, confessum est hætenus: sed asciticia se illarum i-
magine ostentant dēmones. Quocirca non à mortuis
ipsis, uerū à dæmonibus illorum habitu uestitis, *υπομαρτυροῦντες* responsa accipiebant: quæ, si illi integris &
υπομαρτυροῦντες expressis mortuorum corporibus cernerentur, *υπομαρτυροῦντες*
confunderent umbras, *υπομαρτυροῦντες* nuncupabantur.
υπομαρτυροῦντες Verē D. Chrysostomus ait: Non anima defuncti est
υπομαρτυροῦντες quæ dicit, Anima talis ego sum: sed dæmon, qui hæc,
υπομαρτυροῦντες ut homines decipiat, sic confingit.

Antea quoque Samuel plus minus biennio mor-
tuus fuerat: & eius corpus si non omnino compu-
truerat, tamen ita deformatum fuisse certum est, ut
eximia illa specie tūa, qua antea innotuerat, & qua se
nunc denuō fictus hic sistit Samuel, apparere nequi-
uerit: neque etiam deorum magnificentiam refer-
re potuisse cadauerosum corpus, quilibet nouit:
quū tamen deos ē terra ascendere, se cōtueri affirma-
ret diuinatrix, multo quiuit minus loqui & uaticinari.

Quorsum etiam Samuelis pijsimi uatis tamdiu
sepulti corpus, pallium consuetum eodem momēto,
ex impiæ fascinatricis mulierculæ imperio incorru-
ptum assumpsisset, quod in sepulchrum secum non as-
sumpsit,

sumpsit, nec eo amiciebatur mortuus? Hoc autem sanctissimi uiri spectrū ostentare, facile fuisse illi, inticias ire nolo: qui se in lucis angelū transformat, cum primis apud impium regem, tum perditam satanæ seruulam.

2. Corinth. 11.

Deinde cum ipsa historia paulo antè testetur, Deū contumaci & abiecto regi ipsum consulenti, responsa dare noluisse, uel per uiuentes prophetas aut sacerdotes, uel per somnia: multo minus per diuinum uatem ex morte suscitātū, uel per angelum è cœlis missum, respondit regi, quem in furore suo omnino repudiarat, qui hoc etiam nomine motus, Pythiam diuinatricem professionis ergo, publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Israel exulantem, furtiuè uerò latentem, iniqua ratione consulere uoluit: quasi indignabundi animi institutum fuisset,

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.

Ideo non potuit non odisse & execrari hoc factum Deus, & iusto iudicio deploratam illusione dæmoniaca Saulis impietatem contra suum & ipsius præceptum, contra etiam conscientie testimonium designatam punire, ut in præfracti Saulis mentem satanæ fascinum merito permiserit. Nec nouum aut inauditum hoc est: ubi quos pertinacis impietatis homines esse præuidet, præscitque, magis solet excæcare, indurare, spiritui mendacij relinquere, & in reprobum tradere mentem. Exemplo sit Pharaonis in-

Exod. 7. 8. 9.
10. 11. 14.

uicta pertinacia, fides mendacibus spiritibus data, & extrema inde punitio. Quod porro historia commemorat, Samuelem senem pallium indutū indignè tulisse, quod è sua quiete excitus esset, atque eum Sauli regi loquutū uaticinatumque fuisse: hinc non conuincitur, uerum extitisse Samuelem hoc spectrum: quod diabolo spiritui mille artificum non sit difficile quamcunque formam men-

tiri, quiduis fingere, simulare, & de futuris iam antea uaticinio patefactis prædicere: maximè uerò, de quibus manifesta præludia, & euentus minimè dubij indicia in foribus ferè uidebantur. Nec ignorauit satan, certissima esse quæ Sauli uaticinatus fuerat uir Dei Samuel: ideo à Samuele antea prædicta repetit, potuitq; non temerè coniecturam facere ex apparatu hostium magnifico & instructis copijs, itè ex dictis, factis & circumstantijs reliquis belli præsentis, quam sortem in eo cõfl. etia assequeretur Saul: potissimùm cū ipsum à Deo abiectū, nec resipiscentē, & aduersus Dei mandatū postremo Pythiam uatem diaboli mancipium consulentem, in sua haberet potestate, atq; pro suo impellere nutu, & præsentis prælij obijcere posset exitio.

1. Paral. 10.

Ideoq; Saulem mortuum testatur Scriptura in transgressione sua, qua præuaricatus erat contra Dominū: nempe contra Domini uerbum, quod non custodiu-
uit, & quod Pythonem consuluit interrogando, neq; requisituit Dominum: ob hoc interfecit eum, translato regno ad Dauidem filium Isai.

Iesu Syrach
authoritas:

Porro si Iesu Syrach testimonium urgeatur, quamquam (Hieronymo teste) illi ab Ecclesia non concedatur authoritas dogmata confirmandi Ecclesiastica, nec rerum earundem controuersias dirimendi: hæc tamen quoque addere libet, ne pia huius libri doctrina eleuari putetur, Iesum Syrach solummodo ex primo Samuelis libro historiam proponere: quod factum est, simplici enarrare oratione, quemadmodum legitur, ut ad auitæ uirtutis æmulationē posteros inuitaret, prouocaretq; Samuelis laudes succinctè recensere: minimè differere uoluisse, uerane an ficta fuerit Samuelis apparitio.

Illusionē fuisse
se Samuelis
apparitionē,
censent Hebræi.

Inter Hebræorum Rabinos autem quanquam pauci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferè omnes censent: & nihil aliud præter præstigias, uanitatē,

tem, mendacium & deceptionem. Samuelem intelligunt spiritum Pythonicum, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neq; tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuri nec Saul uidebat Samuelē, hoc est, illusionem illā diabolicam, quæ uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hæc omnia mulieris putāt arte conficta, quæ ex certis cōiecturis sic deluserit Saullem. Kimhi contra aduersarios sic arguit: Si Deus suscitauit Samuelē, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentū illū nō magis reuelauit per somnia aut per prophetas, aut per sacerdotum oracula, quā per maleficam mulierem? Saadias uerò, & Aias, quod ipsa mulier, cum præter solitum morem miranda uideret, stupefacta, cœperit magna clamare uoce, hanc ueram fuisse uisionem, non quidem mulieris arte, sed Dei uirtute apparentem, falso existimarunt.

De uero Samuele non euocato à diuinatrice,

Augustini sententiæ. Cap. X.

CÆterū ut huic nostræ sententiæ roboris aliquid accrescat, audi argutissimum sanctioris Theologiæ cēsorem Augustinum, lib. Quæstionū ueteris & noui Testamēti: Indignū facinus æstimo, inquit, si secundum uerba historiæ cōmendetur assensus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magica attraheretur uir & natiuitate sanctus, & uitæ operibus iustus? aut, si non attractus est, consensit: quod utrunq; de uiro iusto credere absurdum est. Si enim inuitus adductus est, nullum suffragium habet iusticiæ: si autē uoluntarius, amisit meritum spirituale, quod positus in carne quæsiuerat: quod ualde absurdum est, quia hinc qui iustus recedit, permanet iustus. Porro autem hoc est præstigium satanæ, quo ut plurimos fallat, etiam in potestate se habere cōfingit, quod Apostolus inter cæ

*Quæst. 27. itē
part. 2. caus.
26. quæst. 5.
Nec mirum.*

2. Corinth. 10.

tera ait: Ipse satanas transfigurat se in angelum lucis. Vt enim errorē faceret, in quo & ipse gloriaretur, in habitu uiri iusti & nomine se subornauit: ut nihil proficere spem, quam prædicabant Dei cultoribus, mentiretur, quando hinc exeuntes iustos finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, quòd de morte Saul & filiorū eius non sit mentitus: quasi magnum sit diabolo, ante diē, occasum corporis præuidere, quum signa soleant quædā apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota uidetur. quāto magis diabolus, quē angelica maiestate sublimē prophetica oracula fuisse testatur, de cuius magnitudine Apostolus ait: An ignoratis altitudinē satanæ? quid mirum ergo, si imminētē propē mortē potuit præuidere, cum hoc sit unde fallit, & se in Dei potestate uult adorari? Nā tāta hebetudine demens effectus est Saul, ut ad Pythonissam confugeret. Deprauatus enim causa peccati, ad hæc se contulit, quæ damnauerat. Sed si quis propter historiā, ut ea quæ uerbis expressa sunt, putet nō prætermittēda, ne ratio historiæ inanis sit: rectē faciet quidē, si tamen minimē istud ad ueri rapiat rationem, sed ad uisum & intellectum. Saul namque reprobus factus, poterat bonum intellectum habere. Historicus enim mētem Saulis & habitum Samuelis descripsit, ea quæ dicta & uisa sunt exprimens: prætermittens, si uera an falsa sint.

2. Reg 28.

Quid enim ait? Audiens in quo habitu esset excipatus, intellexit (inquit) hunc esse Samuelē. Quid intellexerit, retulit: & quia nō bene intellexit, contra Scripturā alium adorauit quā Deum: & putans Samuelē, adorauit diabolū, ut fructum fallaciæ suæ haberet satanas. Hoc enim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si enim uerē illi Samuel apparuisset, non utique uir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat Deum solum esse adorandum. Et quomodo homo Dei, qui cū Abrahā in refrigerio erat, dicebat ad uirum pestilētiæ, dignum

dignum ardore gehennæ, Cras mecum eris? His duobus titulis subtilitatē fallacię suę prodidit improuidus satanas: quia & adorari se permisit sub habitu & nomine Samuelis, cōtra legē: & uirū peccatis pressum, quū magna distantia peccatorum & iustorum sit, quum Samuele iustissimo futurū mētītus est. Verum potest uideri, si de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cū diabolo futurus erat. Ad eū enim transinigravit, quē adorauit. In recitandis his Augustini uerbis copiosior sum studiō: quod haud ita pridem monachū audierim, qui in publica concione ipsius Samuelis spiritum uerē euocatum fuisse, ex Augustino defendere conatus sit. Idem ad Simplicianum, ubi ultro citroq; quēstionē de excitato Samuele agitasset, tandem ait: Quanquam in hoc factō potest esse alius faciliior intellectus, & expeditior exitus, non ut uerē spiritum Samuelis excitatum à requie sua credamus, sed aliquod phantasma & imaginariam illusionem, diaboli machinationibus factam: quam propterea Scriptura nomine Samuelis appellat, quia solent imagines rerum earum nominibus, quarū imagines sunt, appellari. Quis enim, qui hominem pictum dubitet uocare hominē? quandoquidem & singulorū quorumcunq; picturā cū aspiciamus, propria quæque nomina incunctāter adhibemus: ueluti cum intuentes tabulam aut parietem, dicimus, ille Cicero est, ille Salustius, &c. quū aliud nihil sint quā pictę imagines. Et paulo pōst: Si uerō liquidō constat, nominibus earum rerum, quarum imagines sunt, easdem imagines appellari: non mirum est, quod Scriptura dicit Samuelem uisum, etiam si fortē imago Samuelis uisa apparuit, machinamento eius qui transfigurat se uelut in angelum lucis, & ministros suos uelut ministros iusticię. Iam uerō, si illud mouet, quomodo à maligno spiritu Sauli uera prædicta sint: potest & illud mirum uideri, quomodo dæmones

Li. 2. quæst. 1.

2. Corinth. 11.

Matth. 8.

dæmones agnouerint Christum, quem Iudæi non agnoscebant. Cum enim uult Deus etiam per infimos & infernos spiritus aliquem uera agnoscere, tempora lia duntaxat, atq; ad istam mortalitatem pertinentia: facile est, & non incongruū, ut omnipotens & iustus, ad eorum poenā quibus ista prædicantur, ut malum quod eis impendit, antequam ueniat prænoscendo patiatur, occulto apparatu mysteriorū suorum, etiam spiritibus talibus aliquid diuinationis impertiat: ut quod audiunt ab angelis, prænuncient hominibus.

Act. 16.

Tantum autem audiunt, quantū omnium Dominus atq; moderator uel iubet, uel finit. Vnde etiam spiritus Pythonicus in Actibus Apostolorum attestatur Paulo apostolo, & euangelista esse conatur. Miscent tamen isti fallacias suas: & uerum quod nosse potuerint, non docendi magis quā decipiendi fine prænunciant. Et fortè hoc est, quod quum illa imago Samuelis, Saulem prædiceret moriturum, dixit etiam secum futurum: quod utique falsum est, &c. Hactenus Augustinus.

De necromantia, quid sit, & qui ea usi fuerint. Cap. XI.

εμπρομα-
ντία.εληνομα-
ντία.

Lib. 6.

Erichthonē
maleficā.Philostr. l. 4.
in Apollonij
uita.

NΕΚΡΟΜΑΝΤΕΙΑ uerò, & ΕΛΗΝΟΜΑΝΤΕΙΑ, eam uocāt, quæ sacrificijs solenni ritu institutis & peractis, atque diris execrationibus ab Orco manes educit, accitosq; de futuris sciscitatur: ita Samuelem mulier excitauit in Endor. Hanc Æneā quoq; exercuisse traditur, quum in Italiam uenisset, occiso Miseno tubicine. Apud Lucanum quoq; Erichthonē maleficam Thessalam, fascinatricēq; euocasse mortuū narratur, qui belli Pharsalici euentum Sexto Pompeio denunciat. Dicitur & Apollonius Romæ uerbis occultè pronunciatis, puellam nuptiarum die resuscitasse, cuius illum nobilem scriptorem Philostratū testem esse miror.

miror Idem gloriatur se Achillis animam ab inferis euocasse, ut corporis sui molem ostentaret, & ad interrogata de gestis in bello Troiano ipsi responderet: Non, inquit, sicut Vlysses terram effodiens, agnorum sanguine manes Achillis eduxi: sed omnes adhibui preces, quas placandis heroum animabus sacerdotes Indorum dici iubent. Appion quoq; Grámaticus memorię prodidit, se umbram Homeri euocasse, ut ab ea percunctaretur, cujas esset, & quibus parentibus editus. Sed eadem est ratio, & mera dæmonij ludibria, si ea uidebantur ita acta esse: ijs enim mirè erat exposita antiquitas, Dei ignara. quemadmodū ea & ad herbarum facultates usq; adeo fuit attonita, ut ad uitam reuocari mortuos herba quapiā crediderit. Sic Xanthus historicus in primo lib. Historiarū scripsit, occisum draconis catulum herba quapiam resuscitatum, quam magi Balim uocant: eadem Thilonein, quem draco interfecerat, uitæ restitutū: & Iuba rex Mauritaniae, herba itidem in Arabia hominem uitæ redditū esse tradit. Hoc autem quum fieri nequeat, illos in lipothymiam uel animi deliquium illapsos, uel alios qui morbo propè uictos, admota illa herba uires uel excitante siue recreante, uel etiam naturæ respirantis uirtute quasi reuixisse fuisse uisos, mea est sententia.

*Horat. lib. 1.
Ser. Sat. 8.*

*Plin. lib. 25.
cap. 2.*

Balis.

Nec uerò ex Israelis cœtu hic solus deliquit Saul, nec etiam soli Ethnici dæmones mortuorum umbris inuolutos consuluerunt: quos, quum nescirent Deū, minus mirum est uarias exquirendæ uoluntatis diuinæ, placandorum numinum, & explorandorum futurorum rationes effinxisse: sed & in reliquū Dei populum peruasit furor ille, qui etiam usque ad hoc nostrū seculum in quibusdā malè sanis perdurauit ingenijs. Vsitatissimam etenim superiorib. annis fuisse cōsuetudinem acciendorum & interrogandorū manium,

norunt

norunt maiores, & hac de re peculiaria & magna uocum lumina fuisse confarcinata, eademq; in quibusdā scholis palam proposita, sunt qui meminerunt. Nobis autem cūra indata incumbit, ut omnem consociationem cum dæmonijs & eorum ministris excremur, ne eorum usu polluamur, & oscitantia uel securitate eorum retibus implicemur incauti.

De diuinationibus Magicis.

Cap. XII.

PORRò ritus, quibus commoueri ex imo animas, produciq; arbitrabantur, item uariarum diuinationum magicarum monstrosas species, prodigiososq; modos, satanæ artificio in æternam hominum perniciem dolose confictos, in historijs annotatos, & ab Ethnicis usurpatos, eruditè in doctissimis suis Commentarijs, de Præcipuis diuinationum generibus, describit multijugæ lectionis uir GASPARE VCVRS: ubi licet plurima lectu dignissima, atque huc facientia, comperies: nos tamen alia non pauca nec obseruatione indigna sequentibus Capitibus proponemus. Et Incantatores quidem, ariolos, haruspices, augures, pythoniſſas, geneſianos, saltōres, sortilegos discernit diuus Augustinus libro de Natura dæmonum: id quod in Decretis annotatum etiam est 26. q. 3 & 4. c. igitur. Diuini autem omnes dicuntur, quum uel inita cum dæmonibus manifesta societate uaticinantur, uel superstitiosis quibusdam artibus, quæ ex occulto cum dæmonibus pacto scaturiunt, mancipati idē efficiunt. Ad species ueniamus.

Diuini.

Διευνομαυτεία describit Psellus, & eam fuisse in usu

Διευνομαυτεία

Ἰνία.

apud Assyrios ait: sed & Chaldæis & Ægyptijs familiaris fuit. ea etiamnum hodie utuntur Turcæ, licet nonnihil diuersè. In peluim aqua repletam imponebantur aureæ & argenteæ laminæ, lapidesq; preciosi characteribus certis signati: & postquam consueta essent

essent prolata uerba, quibus dæmon exciebatur, proponebatur quæstio. tum primò quidem sonitus tenuis absque uoce audiebatur, qui signum erat ingredientis dæmonis: pòst aqua inundate, uoces exiles ex ea emergebant, quibus ad quæstionē respondebatur: at opera data exiles admodum, ne mendacij coargui posset dæmonium in his quæ non nouerat.

Γαστρομαντεία hoc à priore discrepabat, quòd non uoce, sed picturis responsa expediebat. Collocabantur γαστρομαντεία. uasa uitrea, rotunda, aquis conferta limpidissimis, & circū collocabàtur accensi cerei: cūq; euocatio dæmonis secreto murmure finita, & quæstio relata esset, adhibebatur puer impollutus, aut mulier prægna, quæ uita studiose accurateq; intueretur, ac circumspiceret, rogaretq;, imperaret & flagitaret responsa. Ea tãdem imaginibus aquæ impressis, & per uita pellucida renitentibus, diabolus ostendebat.

Κατοπτρομαντεία, ex nitidis tersisq; diuinat speculis, in κατοπτρομαντεία. quibus propositarum rerum imagines effictæ, redditæue à diabolo fulgent. Ea usus est Didius Iulianus imperator: & pleraq; satanæ monitu præuidisse, quæ acciderunt, scribitur.

Κρυσταλλομαντεία, ex crystallis fabrefactis atque exκρυσταλλομαντεία. politis, colludente in his diabolo (in plerisque enim minuta specie aliàs materiæ alterius conditus delitescit) depictas notas atque figuras euentuum ac rerum quæsitaram, quasi uaticinans suis Magis renunciat.

Δακτυλομαντεία appellatur, quando ex annulis ad cerδακτυλομαντεία. tos cœli positus fabrefactis, uel diabolico ritu consecratis diuinant malefici. At qui uetitis his diuinationum dæmoniacarum modis utuntur, nimis impunè inter Christiani nominis homines degunt quamplurimi. Ex simili officina nuper quidam annulum eadem religione sacratum heroi obtulit uiginti coronatis

natis uenum, eius scilicet uirtutis, ut felicem cōsequeretur euentum in quocunque lusus genere, quamdiu hunc comportaret. Cuius rei ut faceret periculum, assumpto annulo lusit, & quidem fortuna annuente, benignaq;. Quo successu illectus coronatos numerat, reditq; ad consuetę negociationis exercitium & lulum, ac perdidit duplo plus quàm antea lucrificerat. Expertus itaq; se delusum, annulum infringi permittit.

ὕδρουμαυλίζα.

ὕδρουμαυλίζα uariē usurpabatur. Aqua implebatur cyathus, annulusq; filo suspensus ex digito librabatur in aquam; atq; sic cōceptis uerbis postulabatur rei quę sitę declaratio, uel confirmatio. Si quod proponebatur, uerum erat, annulus suo nutu, non impulsus, cyathum feriebat constitutis ictibus. Hanc exercuisse Numam Pompilium, & excitos in aquam deos consuluisse tradunt. Extant & alij eius modi.

ὄνυχονμαυ-
τίζα.

ὄνυχονμαυτίζα perficiebatur oleo & fuligine in unguem pueri alicuius impolluti illitis, soli q; obuersis. Cōfici enim ex mixtione olei, fuliginis & radiorum solarium simulachra rerum expetitarum, opinio erat: quę tamē formabat mille artifex diabolus, ut ex hac mixtura in ungue reddi ac refulgere uiderentur.

κοσμινομαυ-
τίζα.
ἀξινομαυ-
τίζα.

κοσμινομαυτίζα, & ἀξινομαυτίζα, ad perstringendos atque detegendos occultos scelerum authores, & res alias obscuras manifestandas, Magi utuntur. Hanc securi perficiunt rotundo palo infixa, aptataq; ad normam, & cum præfatione, ordine enumeratis suspectorū nominibus. Ad cuius uerò mentionem securis uel leui impulsu se circumāgit aut nutat, eum culpę reū peragunt. Sic apud Homerum prodantur proci Penelopes, sed adhibito lapide Gagete, & prunis imposito. Illam administrant cribro forcipi imposito, & forcipe binis tantum apprehenso atq; eleuato digitis: itidēq; adiuratione facta per sex uerba, nec sibiipsis nec alijs intellecta, dies, nūes, ieschet, benedoeset, donuina, enite-

enitemaus: deinde suspectorum nominibus recitatis, quocunque nominato cribrum uel tremit, uel nutat, uel uolutatur, eum reum statuunt. at quàm uerè, testatur omnis dæmonum ueritas. Potuit & ille qui cribrum in forcipe sustinebat digitis, illud pro suo arbitrio commouere.

κεφαλαιομαντεία, asini capite super prunas affato, necio quibus perficitur ritibus, olim Germanis familiaris: *κεφαλαιομαντεία*, cum ceræ liquefactæ, & in aquam distillantis figuræ obseruabantur, Turcis etiamnum in usu.

ἀνθρωπομαντεία ex aeris partibus ac motu sumpta, celebratur ab Aristophane in Nubibus.

ἀλφειτομαντεία describitur à Theocrito in Pharmaceutria: & ἀλφειτομαντεία quoque, quæ in frumento farinæ commisto considerabatur. *αλφειτομαντεία* per castrum fiebat: *ιχθυομαντεία* uerò per pisces, olim à Tyre, *ιχθυομαντεία* & Polydamante celebrata & usurpata.

καπνομαντεία ex fumo capiebatur incensi seminis papaueris, aut sesami prunis iniecti.

βοτανομαντεία per herbas instituebatur, ueluti per saluiae folia: *συκομαντεία*, per folia ficis: *λιβανομαντεία*, per thus.

Δαφνημαντεία per laurum. Nam ex eius crematæ strepitu futura colligebant: ex fragroso quidem secunda, testibus Porphyrio, Eustathio in Homerum, Tibullo. At laurus bona signa dedit: ex Tacito autem aduersa. Vnde Propertius:

Et tacet extincto laurus adusta foco.

Antiphon, Philochorus, Artemon, Serapion Ascalonites, & ex recentioribus Fulgentius Placiades affirmant, qui lauri frondes sub puluinari capiti suppositas habuerit, uera hunc somnia noctu uisurum. Hinc Claudianus inquit,

— Venturi præscia laurus.

m

Quapro-

κεφαλαιομαντεία.

Ceromant.

ἀνθρωπομαντεία.

ἀλφειτομαντεία.

αλφειτομαντεία.

ιχθυομαντεία.

καπνομαντεία.

βοτανομαντεία.

Dion.

Δαφνημαντεία.

iliad. 7.

Lib. 2. Eleg.

Lib. 2. Eleg.

Parrhas. in Claud. li. 2. de capt. Proserp. Calvus Ro. dig. lib. 5.

Quapropter & Apollini deo fatidico sacra fuit,
& hinc Laurus Apollinea, Delphica, Fatidica
dicta.

τετραμαντ. *τετραμαντέα* cum cineri digito bacillo uere res de qua
diuinandum est, inscribitur: isque sub dio exponi-
tur. quæ enim remanent literæ, non dissipatæ uentis
aut confusæ cinere, ordine suo docere de re quæsitæ
putantur.

De Sortilegijs. Cap. XIII.

K *Ληρομαντεία*, Sortilegium. Quod genus dua-
bus de causis hic explicare libet. Primò, quòd
non exoleuerit adhuc, ut superiora diuina-
tionum genera, sed & à uulgo & à prudentioribus
etiamnum quandoque obseruetur, heu nimis im-
piè. Secundò, quòd uideam à nullo sortile-
giorum species diligenter inuestigatas, ac distin-
ctè traditas. Isidorus autem Sortilegos esse scri-
bit, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam
quas Sanctorum seu Apostolorum uocant sortes,
diuinationis scientiam profitentur, aut quarum-
cunque scripturarum inspectione futura promit-
tunt. Superstitionis genus, cui dæmon occultè
sæpe colludit. Hinc sortes uariæ, puncta figuræ
iactatæ, taxillorum iactus, plumbeæ figuræ in a-
qua proiectæ, in apertum librum repens oculo-
rum intuitus, occurfus alicuius sententiæ ex im-
prouiso, & alia uæfana indicia, quæ uno sortium
nomine comprehenduntur, diuersas species *λη-
ρομαντείας* faciunt: ut *ἀσπραγαλομαντεία*, quæ per ta-
llorum iactus fit, & ex numero oblato sumitur, cum
de re numerata ueluti de numero maritorum, u-
xorum, liberorum, uillarum, & aliarum rerum
quæ-

Sortilegi.

Li. 4. Etym.

Cap. 6. q. 1.

Sorter.

ἀσπραγαλομ.

quæritur: aut cum numerus iactus comparatur elogio. Libri enim in eiusmodi elogiis sunt omnibus de rebus & negocijs: ex quibus cuilibet assignatus est situs taxillorum, & numerus quomodocunque cadentium. Qui cui elogio respondere deprehenduntur, id uaticinium ac responsum ad quæstionem propositam esse demonstrant. Tales libros etiamnum cum figuris & numeris alearum excusos, Galli plerunque animi causa habent. Orta prorsus fuit hæc diuinationis superstitio à Pythagoreis, ut & ἀνυδμαντία elementis illi literarum certos tribuebant numeros, numeris uim occulti futuriq; præfagam.

ἀνυδμαντία sumitur ex cuiuscunque quærentis ^{ονομαντ.} nomine, per elementa scilicet eius, eorumque figuras. Huic quidem persimilis est ἀλεκτρομαν- ^{αλεκτρομαν.} τία, sed ridiculo mirabilique modo & inuento exercetur. Locus enim circumscriptus in circulum, distribuitur per partes uigintiquatuor æquales: in quarum unaquaque, litera Alphabeti scribitur, & unicuique literæ granum frumenti imponitur. Inde gallus ad hoc enutritus dimittitur: & obseruantur eæ literæ, quarum ille grana depascit. Valens Imperator cum mirè perplexus ac anxius esset de Successoris sui nomine, gallus uaticinus & Alecctriomanticus depauit grana imposita his literis Θ. Ε. Ο. Δ. quibus Theodosius significabatur. Vide quomodo colludat huic impiæ persuasioni dæmon: ἀρνιτίαν ^{ἀρνιτ.} similem Histriorum Memphiticorum recenset Ioannes ^{21.8. de scrip.} Leo, qui exiguas auiculas capsulæ in abaci formam constructæ annexas ostentant, quæ rostro sortium chartulas tam dextri quàm sinistri omnis extrahunt. Qui sortem suam scire cupit, ^{Afric.} in 2 obolum

obulum auiculæ obijcit : quem rostro excipiens, in capsulam deferit : deinde progrediens, responsi chartulam eodem rostro profert. Quomodo his quoque nugis dæmon colludat, ac utatur ad superstitionem animis inculcandam, facillè colligitur ex dicto Leone, qui peius quàm in chartula sorte accepta conscriptum erat, accidisse sibi postea conqueritur.

ἑταίριον μαντ.

Iam ad *ταίχισμον* τῆς αἰτίας, quæ repentino in librum apertum oculorum intuitu, ex sententiæ uersusque ad quæstionem facientis occursum sumitur modò ad numerum iactarum alearum, modò sine eo. Et quoniam poemata pro uaticinijs, ut poetæ pro uatibus habebantur, in ijs potissimum exercebatur. Hinc & in publicis causis Sibyllina carmina ita obseruabantur, & interpretatos Græcos Homerica, Latinos uerò Virgiliana. Socrates audiens in carcere recitari Achilleum illud apud Homerum,

9. *Iliados.*

ἡ μάτι κεν τριτάτῳ φίλόν ἔρδισαί σοι ἰνὸ μίλον.

Prædicebat Æschini se post triduum moriturum. Alexandro Seuero obuenit hic Virgilij uersus,

Aeneid. 6.

Tu regere imperio populos Romani memento.

Valer. l. 1. c. 5.

Post annos aliquot Imperium adeptus fuit Roma. num Brutus, exquirens successum prælij Pharsalici, in hunc Patrocli uersum incidit,

Iliad. 16.

ἀλλὰ μοι κούρῳ δόλῳ καὶ Διὶ τὸς ἐνίσταντο ἦός.

Claudio imperatori obuenit,

Aeneid. l. 6.

Tertia dum Latio regnantem uiderit æstas.

Nec ultra biennium imperauit. Eidem inquirenti de fratre occurrit uersus, qui & Gordiano iuniori post, ex sexto Æneid.

Ostendunt terris hunc tantum fata. —

Decem & septem diebus à suscepto imperio interfectus fuit: Opilius Macrinus num ad Imperium peruenturus esset scire desiderans, in hos incidit Homeri uersus,

ἢ γὰρ ἴδῃ,

ἢ γὰρ ἐν, ἢ μάλα δῖος νῖος τέρεος μαχηταί,
 οὐδ' ἔβριμ' αἰεστὰι, χαλεπὸν δ' οὐ γῆρας ὀπάζει.

Sanè senex ad imperium peruenit, nec diutius quatuordecim mensibus id retinuit, occisus ab Heliogabalo. Adriano imperatori dubitanti de animo ac amore Traiani erga se, sortes hæ Virgilianæ obueniére ex sexto *Æneid*.

*Quis procul ille autem ramis insignis oliuo,
 Sacra ferens? nosco crines, incanaq; menta
 Regis Romani. —*

Pòst adoptatus à Traiano, successit ei in imperio Romano. Claudius secundus Aureliani imperatoris prædecessor, inquirens de posteritate sua, incidit in illud primi *Æneidos* libri:

His ego nec metas rerum nec tempora pono.

Genus eius per longam posteritatē stetit. Et hæc ferè sunt & sortium & sortilegiorū genera: quæ nō solum à sortibus ex urna capiendis, aut aliunde legēdis ita dicta mihi uidentur, sed etiam à lectione. Nam & uersus sorte oblatis legebantur, ut suprà demonstrauimus: & sortes etiam fuisse acceptas pro syngraphis, aut scriptura Oraculorum, responsorumūe, constat ex Delphicis sortibus. Valerius Maximus scribit, legatos ad Delphicum oraculum missos ob exundationem lacus Albani, retulisse sortibus præcipi, ut aquam eius lacus emissam, per agros diffunderent. Et hinc sortilegos dictos existimarem, qui sortes istas ex charta uel membrana uel cortice legissent. Horatius in arte Poet.

Lib. 3. cap. 6.

— Et diuina futuri

Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.

In his autem omnibus speciebus dæmonem suas artes, suasque præstigias non omittere: sed ferè semper adhibere, uel inde constare potest, quòd & impijs ritibus fiant, & non nisi ad credulitatem im-

piam hominibus inculcandam, idolomaniam stabi-
biliendam, & crudelitatem exercendam:

Quid 13 Me-
tamorph.

— Duræq; iubent Agamemnona sortes

Inmeritam scæne natam mactare Dianæ.

De γασπραιστήα & Pythonicis.

Cap. XIII.

Quanquam suprâ de Pythonicis nonnihil at-
tigimus, quia tamen ibi nihil explicare vo-
luimus aliud quàm nominatantum, quibus
Sacræ literæ magos appellant infames: hic Pythij
uox accuratius nonnihil explicanda prius ob fre-
quentem eius usum erit, quàm longius progrediar.

Apollinem uerò Pythium quidam dicunt ob nocen-
tissimum draconem *ῥύδωνα*, in infantia eius iaculis
interemptum: unde spiritus ille, quo afflati futura
prædicebant, Pytho uocari cœptus est. Alijs Pythium
oraculum *ἄπο τοῦ ῥύδωνος*, id est, à sciscitâdo sortitum
nomen putatur, quod de futuris occultisq; & ignotis
consulebatur. Ab oraculo autem oppidum, cui alio-
quin Delphorum nomen erat, *ῥύδος*: & Apollo, quem
hominis specie ex solido auro conflatum, in templo
venerabantur, ac præsidere loco fingeant, Pythij no-
men adeptus est. Mulierem quæ cum halitu dæmonē

Pytho unde,
& Pythium
oraculum.

Pausanias in
Phocis.

Strabo lib. 9.

Pythia mu-
lier.

ῥόμαντις.

excipiebat, atque ipsius incitatione Græcè uaticina-
batur, Pythiam ob eandem causam, & *ῥόμαντιν* uoca-
bant. Chrysostomus de Pythia uel Apollinis oraculo
ita perhibet: Dicitur hæc Pythia fuisse scæmina, quæ
super tripode diuaticatis cruribus malignū spiritum
inferius immissum, partesq; genitales è quibus loque-
retur subeuntem excipiens, furore repletetur, & cri-
nibus sparsis spumansque ore debaccharetur, funde-
retque insana oracula. Methodius Hieronymi testi-
monio, aduersus Origenem ilbrum condidit *ῥό-
ῥύδωνος*, ut ait Sophronius. Nam tertio *ῥό-
ῥύδωνος* Origenes dæmonem Pythonicum quosdam à tenel-

la ara-

la ætate possidere scribit. Diuinando etiam magnū præstabat quæstum suis dominis puella illa in Actis Apostolorum, Pythonis spiritum habens. Videntur quoque hæ uates se prius aqua Cephisi fluuij præterlabentis Delphos proluisse: quò fit ut Lucanus dicat, Fatidica Cephisus aqua, uel potius ex ea potasse, ut qui ex Gallo Phrygiæ flumine bibebant, statim furebant. Vnde Galli sacerdotes Cybeles dicebantur, de quibus idem Poeta sic:

— Crinemq; rorantes,
Sanguinei populus ulularunt tristia Galli.

Semetipsum enim castrabant, & inter sacrificandū furiosorum instar erant. Nunc porrò ipsum diuinationis genus quod γαστριμαντία uocatur, considerabimus. Licet autem diuinatione sit spiritus in humano corpore conclusi, ratione tamen loci partisque ex qua profertur, diuersa est. In σφνμαντία enim spiritus inclusi pectori, cuius os σφν nominatur, uel suggerebant, uel uinctis compressisque linguis obfessorum, ipsi per os efferebant requisita præscitaq; uaticinia. At γαστριμαντία, uel γαστριμντία uaticinia profert ex uentre spiritibus turgido. Quare qui hoc diuinationis genere obsidentur, Ventriloquos ab Augustino: ab Aristophane γγαστριμντες appellari diximus, nec aliter prolata fuisse uaticinia tum Pythonicorum, quorum in Sacris literis fit mentio, tum Pythiarum apud Delphos: licet alioquin ratione sexus discrimen aliquot sit, id quod nondū animaduersum uideo. In mulieribus enim sonus horū uaticiniorū ex genitalibus partibus edebatur & audiebatur. Nec enim alia uia ex Pythijs Delphicis dæmon pronunciare solitus fuit, quàm diductis feminibus per inguen modo, quo dixi. Quin & Tertullianus, auctor grauissimus affirmat se uentriloquas uidisse fœminas, è quarū pudēdis uocula quedā dū sedebāt, excitabatur, respōdebatq; sciscitātibus.

m 4 Deniq;

Act. 16.

γαστριμαντ.

σφνμαντ.

γαστριμν.

Lib. 2. cap. 1.

4. Reg. 23.
Act. 16.

γγαστριμν;
mulieres quomodo uaticinantur.

li. 8. *Antiq.*
lect. cap. 10.

ἡ γυναικὶς
ἐστὶν ἡ τοῦ
ἐκείνου φωνῆς
ἐκείνου φωνῆς
ἐκείνου φωνῆς

Denique Cælius Ludouicus, patrum nostrorum memoria fœminam se uentriloquam crebrò uidisse Rhodigij. Italiæ urbe & patria sua, scribit: ex cuius pudendis uocem immundi spiritus per tenuem quidem, sed tamen prorsus intelligibilem sæpe audierit de rebus præteritis, aut præsentibus mirificam: at de futuris plerunque incertam, sæpe etiam uanam & mendacem. At in uiris hi spiritus impuri tanta turpitudine uaticiniorum suorum uoces & sonum edere non possunt: sed per honestiorem corporis partem, os scilicet eloqui coguntur, ut supra dictum est de Euricle ab Aristophane celebrato: cuius Vespas cum anno Christi M. D. L X. Parisijs Hadrianus Turnebus (tum Græcarum literarum post Philosophiæ & Eloquentiæ regius professor) interpretaretur, audientibus meis filijs Theodoro iam iurisconsulto, & Henrico medico, palàm gestabatur olim se Lutetiæ uidisse persimilem illi Aristophanis Euricli hominem astutū, Petrum Brabantiū: qui quoties uolebat, toties ex ima parte corporis, ore quidē aperto, sed labijs immotis loquebatur, & hac siue arte siue exercitatione, siue dæmonis impostura multis passim imponebat. Nam cum Lutetiæ uirginem quādam formosam, sed patre orbatam, deperiret, nec matrē superstitem inducere posset ut eam sibi desponderet: tandē cū ultrò citroq; hac de re colloquuntur, uocē edidit e corpore, qua demortuus mulierculæ maritus de pœnarū grauitate cōqueri uidebatur, quas ob uxoris diffidētiam in purgatorio perpeteretur, quòd eò filiā à Brabatio toties expetitam, optimo uiro denegaret. Quibus illa questibus exterrita, uirūq; miserta, petitioni nebulonis assensit: quē tamen non tam filiā, quā dotē ei à patre in testamento constitutā ambijisse, satis apparuit. Sex enim mensib. post, ubi puellæ bona decoxisset, uxore socruq; relicta, Lugdunum aufugit.

Conficta mor-
tui de Purga-
torio querela.

Ibi mercatorem quendam ac trapezitam prædiuitem
 obijſſe intellexerat. Qui cū haberetur iniuſtiſſimus, *Alius eiſdē*
 eo quòd omnia per fas ac nefas in uita corraſſet, filiū *dolus.*
 Cornutū, eius unicum hæredem, in porticu pone cœ-
 miterium obambulantem, adit: & eò ſe miſſum innu-
 it, ut quid opus factò eſſet doceret. Cēterū dū ei de
 patris anima potius, ac fama, quàm morte cogitādum
 eſſe dicit, uox inopinatò inter loquendum patrē refe-
 rēs exauditur: quā cū Brabantius ex uentre daret, ſe
 tamē expaueſcere mirū in modum ſimulabat. Monē-
 batur autem hac uoce filius, quē in ſtatum pater iniu-
 ſticia ſua decidiffet: & quantis purgatorij cruciatibus
 tū ſui, tum ipſius cauſa exagitaretur, eo quòd iniquo-
 rū eum bonorum hæredē reliquiſſet: quāq; nullo mo-
 do liberari poſſet, niſi iuſta à nato expiatione facta, &
 debitis in eos eleemoſynis collatis, qui maximè tum
 tēporis egebāt: eos autē eſſe Chriſtianòs à Turcis ca-
 ptos, proinde uiro qui cū loqueretur crederet: hūc ad
 redimēdos eos Conſtātinopolim à pijs hominib. able-
 gatum, eiſq; rei ergò diuinitūs ad eum miſſum. Cor-
 nutus, homo minimè malus, etſi his auditis dolum
 haud animaduerneret: quia tamen durū uidebatur i-
 ſtud de pecunia uerbū, ſe deliberaturum reſpondit, &
 Brabantiū eò loci poſtridie redire iubet. Interea anxi-
 us, de loco ſubdubitabat, in quo uocem exaudierat,
 quòd umbroſus eſſet, ac opacus, & hominum inſidijs
 Echoq; aptus. Quare poſtero die eum in alium aper-
 tum, planum, nullisq; uepribus aut umbris impeditū
 locum deducit. Vbi nihilominus eadem inter loquen-
 dū repetebatur cantilena: hoc etiā addito, ut Braban-
 tio ſtatim ſex Erācorū millib. numeratis, tres in ſingu-
 los dies Miſſas redimeret pro ſalute patris: alioquin
 nullam apud inferos fore redemptionem. Vnde filius
 conſcientia ac religione obſtrictus, licet ægrè, totidē
 tamen Brabantij fidei cōmiſit, omni legitimo accepti

solutiq; testimonio neglecto. Pater ignibus ac Vulcani ictibus liberatus, in posterum quieuit, nec filiū amplius interpellauit. Verū miser Cornutus dimisso Brabantio, cum solito lætior esset, idq; reliqui mēsarij satis admirari nō possent, mox ut sciscitantib. causam aperuit, adeò statim irrifus fuit à cunctis, quòd & nūmis & cerebro emunctus & expurgatus esset, ut præ mœrore post aliquot dies mortuus, & patrem ad inquirendam ex eo rei ueritatem infecutus fuerit.

De γυρομαντεία & circulatoribus.

Cap. XV.

Muhazzi-
min.
γυρομαντ. **R**Eperitur Fessæ in Africa circulatorum, magorūq; genus, quod Muhazziimin uocant. Hi omnium promptissimè dēmonia dicuntur eijcere, Et quia illorū uaticinio nōnunquā succedit euentus, dici nō potest quā eares eorū existimationē augeat: quē eijcere nequeūt, aereū esse spiritū asserunt. Modus autē adiuradi dæmonis hic ferè est. Primò characteres circulosq; nonnullos in foculo aut alio quouis loco depingunt: deinde signa quædam in dæmoniacci manibus ac fronte describunt, illumq; miris modis fumigant: postea carmen componunt, ex dēmonē sciscitantur, quā & quomodo huc intrauerit, quis sit, quod illi nomen: tandem ut exeat, præcipiunt.

Zairagia. Sunt & alterius generis, qui regula quadam *Ca-*
ballistica (Zairagia appellant) operantur. Hæc autem multis continetur scriptis. Naturalis siquidem scientia putatur: neque alios Fessæ reperiās, qui maiori cum fide magisque indubitanter ad interrogata respondeant. Verū hæc ars difficillima est. Qui enim huic operā dare uult, nō minorem Astrologiæ, quàm Cabalisticæ cognitionem habeat necesse est. Ioannes
Lib. 3. Leo Africanus testatur in descriptione Africæ, se uidisse quendā eius artis peritum in unius figurę descriptione

ptione integrum consumpsisse diem, & figuras in hūc
ferè componi modum. Primò circulos multos in ma-
iori circulo ducunt: in primo crucē formant, in cuius
extremitatibus quatuor mundi plagas appingunt, O. γυμνασιον.
rientem, Occidentē, Austrū & Aquilonē: in cētro ubi
lineę concurrunt, utrūq; notant polū: extra primum
circulū, quatuor depingunt elementa: deinde circulū
in quatuor secāt partes, & sequentē circulū in totidē:
post hęc quālibet partē in alias septē secāt, quarū quā-
libet characterib. maiusculis Arabicis inscribunt, adeo
ut quodlibet elemētū uigintiocto habeat characteres.
In sequēti circulo septē Planetas notāt, in alio duode-
cim zodiaci signa, in sequenti duodecim mensuū La-
tina nomina, in alio uiginti octo lunę domicilia: in a-
lio 365 anni dies depingunt, extra hunc uerò quatuor
uentos cardinales annotant. Deinde unam tantum
rei propositę literā sumūt, atq; per omnia ante enume-
rata multiplicant, productumq; characteris numerū
quodāmodo diuidunt, atq; pro characteris ratione lo-
co aliquo collocāt, utq; elemētū illud exigere uidetur,
in quo reperitur character siue figura. His omnib. ita
peractis, figurā animaduertunt, quæ cū numero iā pro-
ducto conuenire uidetur: cū quo eodem modo proce-
dunt, ueluti cum priore progressio, donec uigintiocto
characteres habeant, ex quib. unā dictionē colligunt:
ex dictione uerò oratio cōflatur, quæ ad rem ipsam in
quæstionē uocatā respondet. Ea porrò oratio semper
in carmē prioris speciei cadit, quod Arabes Ethauil ap- Ethauil.
pellāt, cōponiturq; ex octo stipitib. & chordis duode-
cim iuxta Arabicę linguę metricā. Carmē igitur ex ijs
characterib. compositū, uerum atq; indubitātū rei pro-
positę præbet respōsum (ut credūt) primò quid quæra-
tur, deinde rei quęsitę sentētiā. Hi autē rarò errare di-
cūtur, q̃ Cabalisticā admirādā reddit. Et quāquā natu-
ralis habeatur, nihil tamē se uidisse affirmat Ioan. Leo,
quod

quod non præter naturam potius sit: & ita scribit porro. Memini me quondã in loco aperto collegij regis Abulunã (quod Fessẽ uisitur) in area leuigato marmore strata insignem uidisse figuræ descriptionẽ. Areæ quodlibet latus quinquaginta erat ulnarũ: huius duæ tertiæ partes ijs occupabãtur, quæ ad figurã pertinebant: tres uerò descriptionẽ faciebãt, quorũ quilibet suũ tantũ curabat locũ, durauitq; ea descriptio per integrũ diem. Huiusmodi quoq; aliã Tuneti à quodã artis peritissimo descriptã uidi: cuius pater duo uolumina cõmentationũ in eius artis Canones cõscripserat, quos qui exactẽ sciũt, summo habẽtur ab omnib. precio. Ego solum tres, Tuneti unũ, Fessæ uerò duos uidere potui. duas quoq; in eius artis regulas, Explicationes, & Cõmentariũ Margiani cuiusdã, eius parẽtis quẽ olim Tuneti uidi, & aliud ab Ibnu Caldim historiographo cõscriptũ. Artis regulæ cum Cõmentarijs possunt quinquaginta aureis haberi Tuneti. Breuiter, Fessæ tria in uniuersum sunt fatidicorũ & diuinorũ genera: primi, ut diximus Geomanticis uel Gyromanticis utũtur figuris. Alij aquã catino uitreo infusam olei guttula admixta, lucidam & transparentem reddunt, in qua tanquam in speculo dæmones confertim se uidere affirmant, qui exercitum numerosum repræsentant: quorũ nonnulli in itinere sunt, alij riuum transmittunt, alij terrestre prælium gerunt: quos quietos interrogãt, dæmonibus nutu manuum uel oculorũ indicio respondentibus. ô temeraria credulitas. Vitreum uas pueris interdũ uix octauũ egressis annum in manũ dant, à quib. num hunc uel illum dæmonẽ uiderint, interrogant. Permulti eò dementię rediguntur, ut in his nugis magnã pecuniæ uim profundant. Tertiũ genus est mulierũ ueneficarũ, quæ se cũ dæmonib. habere familiaritatẽ affirmant: dæmones autem aut rubros, aut albos, aut nigros appellant.

Hodie

Hodie adhuc in cœmiterio uel foro publico Constantinopoli diuinandi artem profitentur, uictū hinc quæritantes, Turcæ uiri & mulieres, cum primis Ægyptiæ, ab initio idololatræ. Hi in arena notatis figuris, uel eiectis colligatis aleis, & notarum numero collecto, in libro nescio quid legentes submurmurâtesq; uaticinantur: uel ceram cum oleo confundentes, donec refrixerit expectant, ex apparentib. deinde characterib. diuinant: nōnunquam ex aqua, speculo, uitro, & id genus similib. organis præsagiunt, haud dubiè ab impietatis & ἀπιστίας magistro ita instructi, ut eos longa annorum serie quasi ab uberib. maternis uirulentū eiusmodi lac exuixisse, minimè hæsitent. Sic de quodā diuino, Diophanes nomine, refert Apuleius: Corinthi nunc apud nos passim Chaldæus quidam hospes, miris totam ciuitatem responsis turbulentat, & arcana factorum stipibus emerendis edicit in uulgum, qui dies copulam nuptialē affirmet, qui fundamenta mœnium perpetuet, qui negociatori cōmodus, qui uiatori celebris, qui nauigijs opportunus. mihi deniq; prouentum huius peregrinationis inquirenti, multa respondit, & oppidè mira, & satis uaria. Sed hæc omnia falsa esse, testatur Sibylla Erythræa, ἐπεὶ πλάουν πάντα τὰ δ' ἑστὶν, ὅτι οὐδ' ἀφρονέει ἀνδρὲς ὀρουνῶσι καὶ ἡμᾶρ.

Turcarū magica diuinatione.

Li. 2. de Astroreos asino.

Lact. lib. 2. de Orig. err. cap. 17.

Magice uatum oraculis non esse credendum, nec eos esse adculos.

Cap. XVI.

AT omnes hi prædictionum modi ἀναιτιολόγητοι dicti, qui nullas in natura causas habent, seuerrissimè in Lege diuina prohibentur, ubi diuersis appellantur uocibus: ut semper apud omnes gentes diuinationum imposturæ fuerunt uariæ. Mirandum uerò magnoperè, eò usque prudentiam hominibus eripi, ut audire, dicto parère, compelli, ligari que

riq; spiritū natura nobilissimū, malicia autē ob rebellione nequissimū, propria uirtute hominis, natura eo inferioris, & malignitate penē nō imparis quandoq;, arbitrētur: quasi se homini prēter naturā dederē uolū erit is, qui Deo creatori naturā inuitāte subijci recusārit. Qui ergo naturę fœdus uiolarit, hic ne in usum nostrū unquā seruabit pactiōē? Adde, mendacē mendacijq; parentē, quæcūq; uera ad falsitatem, & quęcūq; bona ad maliciam intorquere. Quis nisi luxatæ mentis huic fidat, ut de futura ueritate percunctetur, quā uel nullo modo sciat, quia eius naturę est minimē nota, uel desuper non reuelata: aut si sciat, malicioso astu mēdacij inuoluat. quōd si purē eā quādoq; proferat, uel coactus id facit: uel si spōte atq; libēter, malo tamē animo, pessimoq; sine proposito, ut scilicet perniciosius offendat in posterū, & ueritate qualicūq; quę in reb. agendis parū emolumenti allatura sit, prolata, demū sub alia (quæ nisi integrē pernoscat, sit graue incommodum uel exitium paritura) atrocius lædat, & mendacium ipsum ceū uēenatam escam & exitiale hamū cautius tegat Tartareus ille piscator. Stultus itaque ille, qui hunc cōsultum abit: at stultiōr multo, qui inde redit, nisi resipiscat. Interim non inficior, cum ille rerū naturas cognoscat, multa ex causis naturalib. eū prius scire, quā ab humano intellectu percipiantur: & tāto exactius, quāto eius ingeniū est sublimius: ea autē ignaris uelut fur prænunciat, præsertim quorū in actu uiderit initia: ut uaticinari & occulta rerū prænouiſſe credatur. Copiosē, doctē, & piē in hancrē, contra magicas prænotiones, disputat libris nouem de Prænot. maximē uerō lib. 7. Ioannes Franciscus Picus, philosophus insignis. Chrysost. in euangelium Ioannis, Homil. 18. Prædictio, inquit, futurorum immortalis Dei duntaxat opus est. Quōd si aliquando demones aliquid prædixerunt, stultum & incautum uir-

gus

gus deceperunt. eorum namque uaticinia passim falsa deprehenduntur. Nonnihil in hanc rem quoq; dictum est lib. i. cap. 9.

Quare Phauorinus apud Gell. detertere uolens & *Lib. 14. cap. 3.* depellere adolescentes à genethliacis istis & quibusdam alijs id genus, qui prodigiosis artibus futura omnia dicturos se pollicentur, & persuadere eos nullo pacto adeundos esse consulendosq; huiusmodi argumentis concludebat: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, & fallunt, miser fies, frustra expectando: si aduersa dicunt, & mentiuntur, miser fies, frustra timendo. Si uera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam è fato fias. si scelicia promittunt, eaq; euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda: & expectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus res futuras præsagientibus.

Proinde exquisitiorem artium harum diabolicarum enumerationem permitto illis, qui eas didicerunt, ac magistri doctorisq; sui consilio, ductu & opera, exercere perpetuò suo aliorumque exitio audent, quos in nefariorum suorum scelerum communio- nem perditissimè adducunt. Dolendum autem hanc pestem immaniter in totum Christianum orbem proserpere, grassariq; nimis: maximè ubi uox Euangelij obscurius sonat, & nescio quibus gentilitijs, & dæmoniaco astu non dubiè in hominum deceptionem excogitatis superstitionum ritib. diuini cul-

tus ueritas conspurca-
ri uidetur.

De quo

De quorundam sacrificorum & monachorum magica
diuinatione, medicationeq; falsissima.

Cap. XVII.

SVUM adhuc locum in familia turgidorū Pythio
spiritu, hic inueniunt, Magorum albo inscribēdi
merito, nec ulla ratione prętermittēdi, pleriq; sa-
crifici & monachi, ut indoctissimi, ita & incompara-
bilis impudentiæ, perditissimæque impietatis homi-
nes (uiris pijs, quos unicè ueneror, nihil detractum
hic uolo) qui medicinæ sacræ, quam ne primis quidē
labris eos gustasse constat, cognitionem mentientes,
facile cuiuis uulgari (Consulares, uel alicuius doctri-
næ, iudicij, existimationis uel uiros nominare pudet)
de morbo sciscitanti, consiliumque quærenti, è male-
ficio uel incantatione esse morbum progenitum, ore
mendaci respondere, persuadereque non uerentur:
ac Pythij hi uates sæpenumero incantatricem uel sa-
gam notoria sua arte per indicia, si dijs placet, indigi-
tare nefariè audent: honestæ alicui, inculpatæ ac piæ
matronæ hoc cauterium crebrò inurentes, à quo illa
nunquam, uel eius soboles, ne in multam quidem po-
steritatem, sanari poterit. Enim uerò non rerum sua-
rum sategisse se arbitrantur, quòd morbum mendaci-
ter commententur: nisi etiam infantes calumnijs op-
primant, odiaque plus quàm Vatiniana apud hoc cre-
dulum nimis hominum genus concitent, litibus inte-
gras uicinas personare faciant, amicitias diuellant,
sanguinis necessitudine constrictum unionis uincu-
lum dissoluât, ad pugnas promoueant, carcères pro-
curent, cædes tandem uariè architectentur: aut eorū
qui infentem denotatam huius maleficij ficti effectri-
cem uel uindicare, uel illi patrocinari student: aut e-
tiā huius sceminæ ab alijs cæsæ, siue à magistratu ma-
lè instituto punitæ. Horum uirum si me testem dixe-
ro, men-

*Sacrifici qui-
dam inepti,
maleficij mor-
bū mentian-
tur, & eius
reos statuunt
infantes.*

fo, mentiar minimè, etiam si indignatione rumpantur illia Codro, aut eius sectæ affectis. Ita hos ecclesiasticos scilicet uiros, eximia sui instituti mancipia, religionis potissimum pallio, strenuam sibi nauare operam & experitur & gloriatur heros illorum Beelzebub: qui ob pecuniæ aucupium, aut falsæ existimationis cupidine prurientes, hoc modo suas aliorumque animas dæmonibus prostituunt & deuouent: medicinam artium ut uetustissimam, ita & utilissimam, maximeque necessariam, eiusmodi incantationum opinione in naturalibus morbis ad uitæ & salutis perniciem defœdantes.

Medicina artium uetustissima.

Ex horum numero quidam nugaci Dialogo nuper Germanicè (Latinè etenim ob inscitiam non potuit) typis effuso scribit, mulieri cuidam uentrem in eam extumuisse molem, ut uterum gerere censeretur: & quum ante Bacchanalia se partum edituram speraret, eoq; frustraretur, hanc ad ipsius opem confugisse: qui propinato pharmaco se expulisse duos nucleorum cerasorum iam partim germinare inchoantium, partim ad digiti altitudinem natorum cantharos (quartas uulgus dictitat, sex libris mensura propemodum equiuales) addito iuramento asserit: Mendacij uerò impudentia hinc cognoscitur, quod nusquam in alia cavitae huic excretioni idonea, quam intestinorum sinu contineri potuerint nuclei. si autem nouem circiter menses, à cerasorum postremò natorum tempore in illis impacti, tumorem tantum excitarent iam egerminantes: qua uia quæso interea temporis per intestina arctissimè nucleorum mole infarcta, distentaq; naturalib. patuit excrementis? Mirum quòd eidem còmento non assuerit fœminā hanc medicamenti oblatis operatione, eadē opēra nucleorū germen emittentiū acervo agrum cōseuisse: uel nisi eos expulisset, potuisse actis loco benè stercoreato (cū uenia id mihi dicere ob

Commentum cuiusdam patet.

rei insulſitatem liceat) radicibus, poſt paucos meſes læta gignere protrudereq; in apertum aerem ceraſa.

*Maleficiũ pa-
ſtoris cuiusdã
ſacrilegum.*

Idem ille in celebri apud Geldros oppido, ubi olim medicinam publico feci ſtipendio, in uirginum ar-
ctius occluſarum cœnobio, uni ualeitudinis nonni-
hil afflietæ, malèficium eſſe quo exerceretur, perſua-
ſit: nec id niſi miſſæ ſacrificio ſuper puellæ uentrem
celebrato, tolli poſſe, addit. quo permiſſo, peracto-
que, eam primùm maleficio cœpiſſe exagitari, quum
leuiter antea naturali afficeretur malo, poſtea læpe-
numero monaſterij gubernatrix (quam Matrem ap-
pellant) nobilitate, ætate & probitate ueneranda ex-
poſtulauit. Suos interim, qui ipſum ob religionis for-
taſſis nomen admirarentur, habet ridiculus hic actor
& ineptiarum ſcriptor, etiam officio paſtor: cuius,
quãquam mihi intus & in cute noti, nomini parcit
calamus, ob conſcientiam, quæ modeſtiam imperat,
aliorumq; uitia tegi uult. Quare & alios ſimilium
maleficiorum reos, eiſdem ordinis homines peni-
tius mihi cognitos, prudens prætereo. qui niſi reſipi-
ſcant, quod ex animo illis optarim, timendum ne de

Iſaie 27. ijs dixerit Iſaiaſ: Percuſſimus fœdus cum morte, &
cum inferno fecimus pactum.

Huc referendus ſacer ille magus, qui à dæmonijs
edoctus, & ex tenebrarum officina proſerpens, tra-
gicæ comœdiæ actum nuper exhibuit ad hunc mo-
dum. Qui Hambachi ſuam præſtat operam in cu-
niculis inſidiandis Petrus, ubi haud ita pridem anno
1563. in principio Auguſti, equum ſuſpenſo cer-
uici cymbalo, paſcuſ mandaret unde exilierat: ille
ratus equum furto abductum, adiit ſacrificum Py-
thium Gerardum nomine, uicarium in Blatſum, diœ-
ceſis Colonienſis: qui conſulto prius ſuo ueritatis ma-
giſtro, ſurem cum equo Rhenum Bonnæ traieciſſe,
ac in diuerſorio proximo uenditurum aſſeruit. Ipſe
reſpon-

responsioni fide apposita, incūctanter insequitur, rogatque in Rheni traiectu, num talis equus ibi esset transuectus: quod factum esse intelligit, commonstraturque equi ductus ab uno loco in alium. Tandem post dies aliquot continuo itinere peruenit Hacckenbergum in comitatu Senensi, ubi uirum offendit armatum, qui ipsius uidebatur insidere equo. hunc adortus, de equo sibi restituendo, quem suum esse asseuerabat, agit, meditaturque qua parte non satis munita hunc confodere posset, si fortè ad pugnam ueniretur: in quem solum finem fabulam hanc machinatus fuerat mendax ille & sanguinarius homicida ab initio. Post multam altercationem actor hic contrectat equi testiculos, quos suo equo exemptos sciebat, color alioqui & forma omnino respondebant. Ita hic culpam deprecatus, rem omnem ordine recenset, domumque redit. In itinere autem intellexit, mox post eius abitionem equum inuentum fuisse mortuum, altero pede posteriore casu traiecto per funem collo alligatum, unde solui nequiuerat: quæ mortis causa extitit. Sic innotuit huius execrandi uatis & sacrifici ueritas, digno certè flagello punienda. Alter autem sumptus & iacturam circiter daleorum decem in eo itinere fecerat: hinc grauitè ad huc malefico sacerdoti coram me minitabatur.

In maleficium, & diuos, inscitiam suam & errores referunt indocti medici & chirurgi. Cap. XVIII.

NEc interim aliorum quoque ineptorum hominum, medicinæ cognitionem impudenter doloseque iactantium, unicum esse asylum inficias eo, ut quum morbi essentiam, multoque magis eius curationem, ignorent, coganturque ex imperitia uelut cæci de coloribus iudicare, maleficium

mox esse affirmant: hoc uelamine suam tegentes in artis sacrae operibus inscitiam, elabentesque non secus quam indocta illa chirurgorum turba, confestim ad diuos, uelut Quirinum, Antonium, uel qualemcunque alium refert gangrænam uel sphacelum uel phagedænam, aut ulcera alia maligna siue curatu contumacia: quæ tamen ab initio non usque adeo fuerunt praua, quam paulatim illorum, solum ex quibusdam unguentorum formulis incerta periculosaque inuulgæ medicantium ignorantia, in eiusmodi maliciam degenerarunt. At calumniam, aut potius iuste in eos instituendam actionem, hoc maleficij nominis prætextu cautè declinare student hi uerè malefici.

Theophrastus
Paracelsus.

Cuiusmodi existunt quoque noui illi homines, qui nuper ignis chymici fumo inolescētes, ex cuiusdam Theophrasti Paracelsi, hominis profectò maledicentissimi schola proserpsere: peculiaria arrogantia, *φιλοματίας*, & inanis gloriæ mancipia: qui uoce Stentorea, pollicitationibus & sesquipedalibus uerbis nihil non possunt, in hoc pulchrè suum imitati magistratum: ex cuius libro Paragrammon inscripto, primùm memoriæ commendarunt uoces non sani hominis spurcissimas, quibus medicam artem ueterem & sacrosanctam insectantur, calumniantur, reijciunt, pedibusque conterere satagunt, noua euenti principia cum uocibus nouis: quæ nec ipsi quidem intelligunt, nec rationibus defendunt, contenti uerborum inutilium, quibus sua Paracelsus oppleuit scripta, congerie & aceruo. Hic se medicinæ monarcham, ueræque artis inuentorem iactat: talem illum quoque habent, cōlunt & uenerantur eius sectatores. Hastenus itaque latuit illa artium utilissima, & cum primis in conseruando genere humano, si quid aliud, necessaria. Nihil hic est quòd singulorum à Deo creatorum uires à rerum primordijs cognouerit Adamus; nihil item quòd à me-

à medicis corpus patris aromatibus condiri uoluerit Iosephus, nihil quoque quod pro medicis leges promulgarit ex Dei iussu Moses: uanum similiter elogium Iesu Syrach, quo medicos propter necessitatem ab Altissimo conditos, honore debito affici uoluit: ineptum adhuc, quod similitudinem ab eo quod in rerum natura non existeret, sumpserit Christus, docens, medico non opus esse bene habenti, sed ægroto. Lucam quoque medicum, & quidem dilectum, appellasse ac salutasse D. Paulum, testatur ueritatis liber. Hi certe ueterem coluere medicinam rationi innixam, usuque ac ratione confirmatam, quam etiam nū nos usurpamus. Nihil hic de uenturo in extremis diebus medicinæ Monarcha & inuentore, Paracelso Theophrasto. Neque hic chymiam haud leuē medicinæ partem eleuo, quam magnifico, uti & omnes mecum ueteres: eamque nunc mirè exornari, est quod arti nostrę gratuler: at eius potentia contra quoscunque morbos extrahi oleum, pulueres & sales confici ex sulphure, uitriolo, antimonio, & id genus mineralibus reliquis, uti & metallicis: nec tam eximijs dotibus herbas illas uarias multiplicesque, uisu, odore, gustu & tactu cognitatas, quas inde experientię testimonio contra morbos tam felici hucusque usurpauimus successu, ab initio fuisse ornatas, nondum in animum inducere queo.

Vt uerò institutum prosequar, huius scholæ antesignanus, & fictæ nobilitatis oberro, cuius nomen pro palatione indignum est, intra menses tres ad nobilem accitus, in terra Iuliacensi ischiade aliquandiu crudeliter excruciatum, cui ex præpostera curatione in tumorem attolli cœperat femur sinistrum, intra mensem huic bonæ ualeitudinis restitutionem addixit: grauius in eum inuectus medicum, qui sub iuncturis cauterium antea impressisset, quod tamen ab hoc Paracelsista denuo contra omnem rationē tempore & lo-

cō inconuenientissimo multum est. Hic primum exhibito aliquot diebus puluere sudorifero, imbecillitatem corporis totius ægroto acciuit. Elapsis diebus circiter tredecim, quū in deterius cuncta uergere animaduertēret æger, inquit: Quid si iam primum numerare mensis dies auspicemur? respondit alter, non: quando quidem Coloniae oleum in igne ad huc foueo, quo femori illito, prod. bit etiam si in eo lateat dæmonium. Hinc oleum applicat, & alternis ferē dieb. cochlear propinat uini sublimati in puluerem purgantem aliquandiu infusi: cui suum quoque miscuerat ca'cinatū, ut ille uocat. ita factū est, ut quartanā febrē simplicē, duplicem & triplicē ægroto cōcitrauerit breui. En huius artis potentiā: Probatum est. Interim in horrendum tumorem excrescebat femur illud, nulla imminutione facta ex ardenti uino toties purgante: dextrum interea femur contabescebat ex diutini ulceris fluxione, quod sponte proruperat. Cruciatu præterea intolerabiles lenibat quandoque, uigiliasque perpetuas horis pauculis infrangebatur exhibitione pilularum ad formam stercoris muris apparatusarum, unde & Stercus muris Paracelsi nuncupatur: has cum uino Maluatico propinabat etiam in ipsa febre, quas multa cordis angustia consequebatur. Hoc opiatum stercus ex Ducatorum ueterum auro purissimo uichymica extractum prædicabat: & quum hac ratione ægrotus ei ducatos Hispanicos & Roseos nobiles, quos uocant, in ampliorem eius stercoris confectionem numerasset: reuersus ille ex dicta hospitij sui urbe, aurum illud non satis purum fuisse asserit, ut aliud adhuc accederet, ab hoc artifice alterius caloris naturalis quàm chymici potentia decoquendum: id tamen quod impurius indicabatur, ad nobilem non redibat. Hypericonis adhæc, fuga dæmonis nuncupata, floribus sacculo insutis,

infutis, capitiq̃ue subditis: item corallo ceruici appenso, circumligatoq̃ue supra utrumque carpum, maleficia arcere clam conabatur. Ultra menses duos in curatione hac Paracelsistica perseveratum est.

Simulatque igitur extrema imminere uideret, hic non medicus, sed monarchæ Paracelsi sectator primarius, domum reuertitur, allaturus ex fumo chymico potentiora: rediturum autem se post biduum triduumq̃ue, pollicetur. Proinde quibus ueheretur equis, mittit æger: morbum prætexit curator, & paucis diebus post, ad ægrotum hunc nobilem, nuncium ablegat cum literis fidele eius sodalitium, quibus Paracelsistæ morbum depingit: quod nimirum uoratis tribus uel quatuor granis pulueris, ab uno uomitu cum multa angustia postea euomisset corium, carbones uarios, arenam lapideam, setas porcinas in crucium figuram compositas, & id genus monstra plura: & quod aliud nullum ipse pharimacum admitteret, quàm quod in cistula apud nobilem relicta conseruaretur, eamq̃; se desiderare. nec Paracelsistam secus credere subiungebatur, quàm Lamiam, quæ ipsum hoc infecisset maleficio, ipsius quoq̃; probata sepe medicamenta impedijse, ne suum sortirentur effectum. calamitoso adhæc morbo per incantamenta nobilem hunc mutilasse. eas penes me habeo literas: nam in extrema illa desperatione, ne nostram ægroto afflictissimo denegaremus operam, rogabar unà cum docto exercitatoq̃ue illustrissimi nostri Principis chirurgus M. Cosma Slotena. Temerè autem huic nihil polliceri uoluimus: solum uerò iam decem diebus admoliti manum, cataplasmatibus anodynis suppurantibusq̃ue cruciatuum intolerabilium lenimen induximus, ac pus promouimus eo studio, ut ex femore ante dies quinq̃; secto, pus album perfectissimum paulatim effluere siuerimus: & iam ultra

libras eius decem ferme in olla reſeruatas effluxiſſe non mentior. Acceſſit etiam nonnihil mutationis in quartanarum triadē: non enim ea malorum hydra omnino ſuperari poteſt, hoc potiſſimum anni tempore hyberno in corpore uſque adeo corrupto, labefactatis uiſceribus, & proſtratis ex dolorum immenſitate uiribus, qui mēſes aliquot continuò eum decubitu ſupino affixere lecto. Quare licet ægrotum hunc iri conſumptum nos iudicemus, à Deo tamen alij ſperant gratiam & auxilium,

En inſcitiz pallium, carmina, incantamentum & maleficium. Naturales enim morbos pati nobilem ægrotum, experimur nimis. Nec pharmaca Paracelliſtæ alio fuiſſe læſa maleficio, quàm malefico igne chymico, & rei ignorantia, teſtatur ipſe effectus. Pulueris enim iudorifici uncia media quotidie bis ſumpta, ſudorē extorſit copioſum: uini ſublimati cum cathartico puluere prius conſuſi cochlear, aluum turbauit, mouitque: ſtercus muris narcoticum ex opio nimirum apparatus, ſtuporem ſomnumque induxit: cauterij actualis ulceratum ſtigma, cum eſchara, adhuc apparet: quorſum itaq; hæc à ſuo opere carminib. præpedita fuere? Si inſuper uera eſt epiſtolæ miſſæ narratio, Paracelliſtarum oculos fuligine chymico obductos, facile ſuis quiſquilijs perſtringere ualuit indefeſſus ille ab initio impoſtor: ſigmentum uerò fuiſſe in eum ſinem adornatum, ne palam fieret fucus & inſcitia, ceſſent cordatiores: quàm etiam intelligant, ex puriſſimo auro & lapidibus precioſis uel ignis diſſolutis, eorū medicamenta non cōfici, id quod tamen impudenter ſatis jaſtant, ut milliū exactione liberiori ægrotorum ciſtas exonerent: interim nihil minus quàm aurū uel gemmæ, medicamentis ineſt: & quidem rectè, quum nihil ad rem noſtram ſæpe faciant: ſed uenena, aut uenenata ut plurimum ægrotis

ægotis ingerunt, & si quæ salutaria per se noscuntur, ijs tale empyreuma ab ignis uehementia sæpenumero imprimitur: ut pro benignis reddantur uenenosa, urentia & caustica. Quanquam ignis chymici potentia liquores, olea & pulueres apparari, quibus summa inest tenuitas & uirtus admirabilis, non sum nescius. His nihil derogari, quinimò debitā attribui laudem uolo. Mihi solum controuersia est cum ijs, qui sub huius artis prætextu & ignorantia maleficiū committantur, falsoq; ægotis eius rei fidē imprimunt. Memoriam fermè exciderat, eundem nostrum Paracelsistam magnifico L L. Doctori, uenerādo seni, in maligna tibi exulceratiōe cōsuluisse, ut hydripiper aquę Rheini, in fluminis aduersi medio exhaustæ immersum, parti affectæ applicaret, & paulo pōst aliud similiter imposeret, atq; dies aliquot in ea curandi methodo persisteret, ablatisq; herbas inter regulas lapideas curuas seponeret, uigilāti inspectiōe obseruans, nūc putrescerent, contabescerentū: quemadmodum enim illæ sicarentur, eodem modo & tibię ulcus siccitatē sortiretur. Quatuordecim diebus mutationem ulceris fore, ægroto pollicebatur: qui mensem integrum perseuerauit, sed frustra. Magica certē medicatio, hoc medicorum genere digna.

Ad diuos, morsus canis rabidi curationem, & epilepsiam, referunt inepti medici.

Cap. X I X.

HOc item albo dignabor eos, qui canis rabidi morsus curationem apud D. Hubertum Ardennatem, ex præscripto emendandam impie censent: & qui epilepsiam D. Ioanni, Cornelio, Valentino, aut Egidio consecrant. Næ hos eorum qui ad diuinos aut Pythiam familiam confugiunt, pœnam non immeritò subituros timendū est. Non

*Diuis non est
affribenda
morborum cu
ratio.*

inconuenienter hic adducam obiter, sententiam ex senioris Hippocratis, uel alterius memorabilis uiri (ut uult Galenus) libello de Morbo sacro aut Comitiali, quem Epilepsiam Græci dicunt: in quo, quum prius, diuini nihil amplius huic inesse malo quàm alijs morbis, demonstrasset, sic inquit: Qui primi hunc morbum sacrum esse pronunciarunt, tales homines mihi fuisse uidetur, quales etiã nunc sunt magi & expiatores & circulatores, & quidam arrogantes, qui se uehementer pios esse simulant, & amplius quid scire. Hi itaq; consilij ac mentis inopiã obuelantes ac prætexentes diuinitatē, quum nihil haberent quod exhibitū prodesset, ut ne manifesta fieret ipsoꝝ ignoratiã, sacram hanc esse affectionē pronunciarūt: & rationib. idoneis collectis, curationē cōstituerūt sibi ipsis securam, expiamenta offerentes, & incantamenta, & à balneis abstinere iubentes, & à cibis multis ac ineptis ad hominū ægrotorū esum, &c. Deinde pallium nigrum nō esse habendū præcepere: niger enim color mortalis est. neq; pedē supra pedē habendū esse, neq; manū supra manū: hæc enim omnia curationis impedimenta esse. Omnia aut̃ hæc diuinitatis gratia apponūt, uelut amplius quid scientes, & alios prætextus proferētes, quò si sanus æger euadat, ipsis gloria & dexteritas ascribatur: sin moriatur, in tuto positæ sint ipsoꝝ excusationes: habeantq; prætextū, quòd ipsi non sint in causa, sed dij. Neq; enim medicamentū aliquod edendū aut bibendū exhibuerūt, ut ipsi in causa esse uideri possint. Et paulo post: Talia itaq; dicētes & excogitantes, amplius quid se scire simulāt, & homines decipiunt, proponētes his lustrationes ac purificātes, quū uerba ipsoꝝ magna ex parte se ad Deū & dæmoniū extēdant. Atqui mihi sanè nō de pietate uerba facere uidetur, uelut ipsi putant, sed potius de impietate: & quòd Dej non sunt, pietasq; ac diuinitas ipsoꝝ impia est ac

*Contra uersu
tos medicos, et
sacrilegos ma
gos, eximia
Hippocratis
sententia.*

est ac scelestā, uelut ego docebo. Si enim & lunā abo-
lere, & solē obscurare, tēpestatemq; & serenitatē face-
re, pluuias item ac siccitates, & mare sterile, itēq; ter-
rā, & alia huiusmodi omnia, se scire profitentur, siue
ex sacrorū mysterijs, siue ex alia quadam professione
aut meditatione hanc potentiā iactent: qui talia stu-
dio habent, impij sanē mihi esse uidētur, & deos non
esse putare: neq; si sint, aliquid posse, neque ullum ali-
quod extremū etiam malum prohibere. Quod quā-
faciant, quomodo non ipsis infesti sint? Si enim ho-
mo incantamentis ac sacrificijs utens, & lunam abo-
lebit, & solem obscurabit, & tempestatem ac serenita-
tem faciet: non utique ego horum aliquid diuinum
esse putauerim, sed humanum, si diuinitatis potentia
ab humana uoluntate superatur, & in seruitutem re-
ducta est. Fortassis autem hæc non hoc se modo ha-
bent: sed homines uictus indigi, multa & omnigena
moliuntur & euariant, tum in alia omnia, tum in hunc
morbum, in singulis affectionis speciebus causam
Deo ascribentes. Non enim semel, sed sæpius eo-
rundem mentionem faciunt. Siquidem enim capras
imitentur, & si balatū edant & frendant, & si dextris
partibus conuellantur, Matrem deorum causam esse
aiunt. Si uerò acutiorē & concitatorē sonum
emittant, equo assimulant, & Neptunum authorem
esse dicunt. Sed si aliquid stercoreis etiam emittant,
quod sæpe quibusdam contingit, præ morbo coactis,
Hecates Enodiæ appellatio additur. Si autem te-
nuiorē & densiorē uocē edant, uelut auiculæ,
Apollo Nomius, id est pastor: si uerò spumam ex ore
remittant, ac pedibus calcitrent, Mars causam habet.
Quicunque porro pauores noctu ingruunt, timo-
resq; ac deliria, & exultationes è lecto, terrores-
que ac fugæ forās, Hecates insidias esse dicunt, & he-
roum insultus, expiamentisq; utuntur ac incanta-
mentis,

*Qui se pote-
statē habere
aeris iactant,
impij sunt.*

*Posteri nimis
religiosi, idolo-
rum nomina
cum nostra re-
ligionis diuis
commutarūt,
quib. uarias
illas epilepsie
species dedi-
cauerunt.*

mentis, & scelestissimum ac impijssimum (meo sanè iudicio) faciunt numen. Expiant enim morbo correptos sanguine, itemque alijs sceleribus inquinatos aut iniustos, aut ab hominib. intoxicatos, aut qui scelestum aliquod facinus perpetrarunt: quos contraria his facere oportebat, sacrificare nimirum ac precari, & ad templa progressos dijs supplicare. Nunc uerò horum quidè nihil faciunt: uerùm expiant, & alia expiamenta terra occultant, alia in mare proijciunt, alia ad montes deferunt, ubi nemo attingat, neq; conculcet. Oportebat autem ea ad templa deferre, ac Deo contribuere, siquidem Deus est author. Non tamen ego puto hominis corpus à Deo inquinari, sordissimum scilicet à purissimo. Verùm etiamsi contingat ab aliquo inquinari, aut quid perpeti, cupierit utique à Deo purgari ac purificari magis quàm inquinari.

*Christiana
Hippocratis
sententia.*

Deus itaque est qui maxima ac sceleratissima peccata purgat & purificat, & liberatio nostra existit: ipsique terminos templorù ac delubrorum dijs designamus, ut nullus qui non purus sit, eos transcendat: & ingressi respergimur, non uelut qui inquinemur, sed si quod etiam prius scelus habemus, purificemur. Et de expiationibus quidem sic se res habere mihi uidetur. Hic uerò morbus nulla re diuinior reliquis mihi apparet: sed naturam habet quam etiam alij morbi, & causam undè singuli gignuntur. Naturam autem & causam ab eodem Deo fieri, à quo etiam alia omnia. Hactenus Hippocrates: cuius argumenta, ut nostro instituto non inutilia, fusius commemorare uisum est.

Magicas artes esse uanas comperit Nero, easq;

& earum sectatores damnauit

Moses. Cap. XX.

Lib. 30. ca. 2.

AT cum Plinio & Mosis edicto, telam enarrandis breuiter fallacium magorù operibus contextam absoluo. Tradit ille, ætate sua principè Nero-

Neronem uanas falsissimasque comperisse artes magicas. Quippe, inquit, non citharæ tragicique cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestiente in profundis animi uitijis : primumque imperare dijs concupiuit, nec quicquam generosius uoluit. Nemo unquam ulli artium ualidius fauit. Ad hæc, non opes illi defuere, non uires, non discendi ingenium, aliaque non patiente mundo. Immensum & indubitatum exemplum est falsæ artis, quam dereliquit Nero. Magus ad eum Tridates uenerat, magos secum adduxerat, magicis etiam cœnis eum † initiauerat: non tamen, quum regnum ei daret, hanc ab eo artem accipere ualuit. Proinde persuasum fuit, instabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam ueritatis umbras : sed in ijs ueneficas pollere artes, non magicas. Nero in exquirendis magicis artibus paulo curiosior, quod nullum certæ ueritatis signum argumentumue perspexisset, eas sustulit. Eò etenim earum uanitas proserpserat, ut sapientibus etiam ethnicis odio essent, & execrabiles. Interdicuntur quoque & damnantur earum affectatores seuerissimo Dei mandato in Leuitico, tum etiam Deuteronomio: Non inueniatur in te ducens filium aut filiam in ignem, diuinans diuinationem, obseruans dies, non diuinans ex fortibus, non incantans aut exercens præstigias diabolicas : non cōsulens Pythonem, non interrogans mortuos : quia abominatio est Domino omnis faciens hæc. Quod hi tolerarentur, audirenturque, Esaias uaticinatur casum & interitum Babylonis, cui & in primis exitio fuit huius teterrimæ artis studium, quum ad ultimum à Cyro rege sub Persarum imperium redigeretur. Ita clamat diuinus uates : Venient tibi duo hæc subito in die uno, sterilitas & uiduitas, propter multitudinem malefactorum tuorum, & propter duriciem incantatorum tuorum,

Magicas artes uanas esse comperit Nero.

† alias initiauerat.

*Leuit. 19. 26.
Deuter. 18.*

Esaiæ 47.

rum, uehementem. Et subiicit: Sta cum incantatorib. tuis, & cum multitudine maleficioꝝ tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi. Meritò itaq; apud priscos semper in quæstione fuit, incantamenta ualerent ne aliquid, quum meræ sint præstigiæ.

DE LAMIIS. LIBER III.

Quid Lamia sit. Cap. I.

Lamia cur
dicta, indicat
Duris Liby-
corum lib. 2.
Fast. 6.

VNC ad Lamiaë historiam me confesso, uulgò strigæ, à strige aue nocturna & infausta, quam pulchrè depingit Ouidius:

Sunt auidæ uolucres, non quæ Phinæia mensis
Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt;
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ,
Canicies pennis, unguibus hamus inest.
Nocte uolant, puerosq; petunt nutricis egentes,
Et uitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia uiscera rostris;
Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis Strigibus nomen: sed nominis huius
Causa, quòd horrenda stridere nocte solent.
Siue igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt,
Næniaq; in uolucres falsa figurat anus.

Sagam quoque nuncupant, à satagendo. hanc igitur appello, quæ ob fœdus præstigiolum aut imaginarium cum dæmone initum, propria ex suo delectu uoluntate, uel maligno dæmonis instinctu impulsu, illiusque ope, qualiacunque mala uel cogitatione uel imprecatione, uel reludicra atque ad institutum opus inepta designare putatur: uelut aerem insolitis ignire fulminibus, tonitru terrifico concutere, damnoſa grandinis insoliti multitudine ferire, tempeſtates excitare, segetem in agro lætam aliò transferre aut depò-

de populari, morbos præter naturam hominibus be-
stijsq; ciere & mederi, paucis horis longissimè euaga-
ri, choreas cum dæmonibus ducere, epulari, succubū
agere, homines in bestias commutare, & mille mon-
strofa rerum ludibria ostentare. Ad cuius longiorem
descriptionem facient quorundam poetarū (licet pe-
culiare illud nostrarum Lamiarū genus, quod ob opi-
nionē maleficij hominib. & brutis in exitium eo quo
audietur modo illati, nostro seculo cōburitur, eos nō
nouisse existimem) uersus, ex peruersæ opinionis of-
ficina deprompti. ut Virgilij libro quarto *Æneidos*,
ubi Dido ad Annam sororem ait:

Hinc mihi Maßilæ gentis monstrata sacerdos,
Hæc se carminibus promittit soluere mentes
Quis uelit, ast alijs duras inmittere curas,
Sistere aquam fluiijs, & flumina uertere retrò;
Nocturnosq; ciet manes: mugire uidebis
Sub pedibus terram, & descendere montibus ornos.

Et in Damone, seu Pharmaceutria, Ecl. 8.

Carminibus Circe socios mutauit Vlyßis. Item:
Picus equū domitor, quem capta cupidine coniunx,
Aurea percussum uirga, uersamq; uenenis
Fecit auem Circe, sparsitq; coloribus alus.

Omnipotentiam quoque Circes maleficæ prædi-
cat Homerus. Item:

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Quibus non apud Ouidium gloriatur malefica:

Cum uolui, ripis ipsis mirantibus, amnes
In fontes rediēre suos: concussaq; sisto,
Stantia concutio cantu freta. nubila pello,
Nubilaq; induco: uentos abigoq;, uocoq;.
Vipereas rumpo uerbis & carmine fauces:
Viuaq; saxa, sua conuulsaq; robora terra,
Et syluis moueo: iubeoq; tremiscere montes,
Et mugire solum, manesq; exire sepulchris,
Te quoq; Luna traho. —

Item

Item de Medea legitur:

Verbaq; ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ flumina concita sistunt.

Et paulo pòst:

Ter se conuertit, ter sumptis flumine crinem
Irrorauit aquis, ternis & hiatibus ora
Soluit. Et de eadem:

Et miserum tenues in iecur urget acus. Item:
Carminè læsa Ceres sterilem uanescit in herbam,

Deficiunt læsi carminè fontis aquæ.

Illicibus glandes, cantataq; uitibus uua

Decidit, & nullo poma mouente fluunt. Horatius:

Quæ sidera excantata uoce Thessala,

Lunamq; cælo diripit.

Et Tibullus de fascinatrice:

Hanc ego de cælo ducentem sidera uidi,

Fluminis ac rapidi carmine uertit iter.

Hæc cantu funditq; solum, manesq; sepulchris

Elicit, & tepido deuorat ossa rogo.

Cum lubet, hæc tristi depellit lumina cælo:

Cum lubet, æstiuo conuocat orbe nubes.

Lib. 6. de

Bello ciuili

Item de incantationis ui copiosè scribit Lucanus:

Mens hausti nulla sanie polluta ueneni;

Incantata perit. Paulo pòst:

Cessauere uices rerum, dilataq; longo

Hæsit nocte dies, legi non paruît æther,

Torpuît & præcep̃s audito carmine mundus.

Et paulo antè:

Carminè Thessalidum dura in præcordia fluxit;

Non fatis adductus amor, flammisq; scueri

Illicitis arsere ignes. Item:

Gens inuisa dijs, maculandi callida cæli,

Quos genuit natura mali: qui sidera mundi,

Iuraq; fixarum possunt peruertere rerum.

Nam nunc stare polos, & flumina mittere norunt;

Æthera sub terras adigunt, montesq; reuellunt.

C. Manilius Astronomices suæ lib. 1.

— *Linguis dixere uolucrum,*

Consultare fibras, & rumpere uocibus angues,

Sollicitare umbras, inumq; Acheronta mouere,

In noctemq; dies, in lucem uertere noctes,

Omnia conando docilis solertia uincit.

Apud Maronem adhæc sacra inferis Magica se facturam simulans Dido, est

Vnum exuta pedem uinclis in ueste recincta:

uidelicet è ritu & consuetudine nocturnorum sacrorum & maleficiorum: ut & apud Ouidium,

Egreditur tectis uestes induta recinctas,

Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos.

Apud Horatium tamen malefica succincta est,

Vidi egomet nigra succinctam uadere palla

Canidiam. —

i. Serm. Sat.
8.8.

Sine calceis tamen & capillo passo;

— *Pedibus, inquit, nudis passoq; capillo.*

Quòd autem Horatius addit,

— *Scalpere terram*

Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam;

eò facit, quòd maleficæ solebant in scrobe sacra facere dijs inferis: ut apud Ouidium,

Haud procul egesta scrobibus tellure duabus

Sacra facit. —

Quòd quidem & ab Homero in Odyssæa cantatur.

Nec est de nihilo à Marone dictum,

Falcibus & messæ ad limam quærentur ahenis

Pubentes herbæ. —

Quandoquidem & æri uim medicatam inesse credebatur, uti ahenis potius falcibus à malefica secarentur herbæ, quàm ferreis: Et ad lunæ lumen lectas herbas efficaciores maleficijs censebatur, quòd

o lunam

lunam maleficijs præesse existimaretur, & herbas sua
quadam spuma & saliuâ inficere. Lucanus:

Donec suppositas propior despumet in herbas.

Vbi uerò Lucanus agit de maga illa Thessala ma-
nes euocante, maleficij materiem affingit:

*Huc, quicquid foetu genuit natura sinistro,
Miscetur: non spuma canum, quibus unda timori est
Viscera non lyncis, non duræ nodus hyænae
Defuit, & cerui pastis serpente medulla:
Non puppim retinens Euro tendente rudentes
In medijs echineis aquis, oculiq; draconum:*

& reliqua. Huc faciunt Grugnæ Stryacis Carolsæ
Macaronicorum libri 5. Carmen mirè festiuum est, ri-
diculumque, Italicis diætionibus singulari lepore &
artificio ubiq; immixtis.

Quanquam poetarum assertio, uel etiam contra-
dictio, parum ponderis hic apud me obtinet: tamen
ut curiosioribus satisfiat, libet paucis hæc tela obiter
eodem retorquere arcu. Si quid Medea, hac arte cum-
primis celebris, hic potuisset, minimè prætermittenda
erat, à Iasone uincta, cum clamaret:

— *Si possem, sanior essem:*

Sed trahit inuitam noua uis. —

Maleficijs Medæ præponderabat Iasonis for-
ma. Adhæc Circe maga formosissima, quæ quic-
quid uellet, posse repellere, allicere, ligare, impe-
dire, euocare credebatur, suum nequiuit remora-
ri Vlyssæ: magisque sine arte Vlyssi deuincta est,
quàm Vlyssæ cum omnibus suis artibus uel uin-
xerit, uel deluserit. Sic de Vlyssæ cecinit Qui-
dius:

*Lib. 1. de. Ro-
med. amoris.*

*Nulla recantatis deponent pectora curas,
Nec fugiet uiuo sulphure uictus amor.
Quid te Phasiacæ inuenerunt gramina terræ,
Cum cuperes patria Colchi manere domo?*

Quid

Quid tibi profuerint Circe Perseidos herba,

Cum tibi Neritias abstulit aura rates?

Omnia fecisti, ne callidus hospes abiret:

Ille dedit certæ lintea plena fugæ.

Omnia fecisti, ne te ferus ureret ignis:

Longus in inuito pectore sedit amor.

Vertere quæ poteras homines in mille figuras,

Non poteras animi uertere iura tui.

Diceris his etiam, cum iam discedere uellet,

Dulychium uerbis detinuisse ducem:

Non ego, quod primum (memini) sperare solebam,

Iam precor, ut coniunx tu meus esse uelis:

Et tamen ut coniunx essem tua, digna uidebar:

Quod dea, quod magni filia Solis eram.

Ne properes oro, spacium pro munere posco:

Quid minus optari per mea uota potest?

Et freta mota uides, & debes illa timere:

Vtilior uelis postmodò uentius erit.

Quæ tibi causa fugæ? non hic noua Troia resurgit,

Non aliquis socios rursus ad arma uocat.

Hic amor & pax est, in qua malè uulneror una,

Totaq; sub regno terra futura tuo est.

Illæ loquebatur, nauem soluebat Vlysses,

Irrita cum uelis uerba tulere noti.

Ardet, & assuetis Circe decurrit ad artes,

Nec tamen est illis attenuatus amor.

Ergo quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,

De me ueneficijs carminibusq; fidem.

Porro quod Vergilius in Damone dicat,

Carmina uel cælo possunt deducere Lunam:

Atq; apud Horatium gloriatur Canidia,

Polo deripere Lunam uocibus possum meis:

Et saga apud Ouidium iactet,

Te quoq; Luna traho: hoc scitè ab Hippocrate dilui- *Libel. de E,*
tur: Si enim, inquit, homo carminibus Lunam dedu- *pileps.*

cere cœlo posset, tū certè Deus & mens diuina, astro-
rum conditor & rector, hominū potestati, magorūq;
incantamētis (quod dicere nefas est) esset obnoxius.

*De præcept.
connub.*

*Luna unde
dicatur cœlo
deduci.*

Sed hanc fouet eiusmodi opinio causam. Aganice, ut
Plutarchus refert, Hegetoris Thesiali filia, siderum in
plenilunijs defectus perita; ac temporis gnara quò lu-
na obiectu terræ umbra obnubilaretur, quū hæc mu-
lierculis credulis præsaga futuri prædiceret, præcanta-
tione lunam subducere cœlo credebatur. Tamen Pi-
rithoum primum à cœlo detraxisse lunam, fingi à poe-

Lib. 1. tis, non ignoro. Hæc Propertius ita ridet:

At uos, deductæ quibus est fallacia lunæ,

Et labor in magicis sacra piare focis :

En agedum dominæ mentem conuertite nostræ,

Et facite illa meo palleat ore magis.

Tunc ego crediderim uobis, & sidera & amnes

Posse Cyrenæis ducere carminibus.

Cap. 22. Quorundam poematum huius argumenti expli-
cationem, etiam circa Libri sequentis finem com-
peries.

At apud hæc poetarum commenta locum meren-
tur infinitæ historiæ, fabulis fabulosiores, XI libris
Metamorph. siue lusus asini conscriptæ à L. Apuleio
Madaurēsi, philosopho Platonico. Ex ijs accipe duas,
ut cum his conferantur, fidemq; parem fortiantur il-
la, quæ frequenter adhuc nostro hoc æuo à malè cre-
dulo ac dementato uulgo tanquā uera narrantur, li-
cet sint mendaciæ mera, quibus etiam facilè ab alijs

*Lib. 1. de A-
sino aureo,
Apuleij fa-
bulæ.*

datur fides. Cætiponam reginam hoc modo descri-
bit: Saga est, & diuinipotens, cœlum deponere, ter-
ram suspendere, fontes durare, montes diluere, ma-
nes sublimare, deos infirmare, sidera extinguere, tar-
tarum ipsum illuminare. Amatorem suum, quòd in
alium temerasset, unico uerbo mutauit in feram ca-
forem: quòd ea bestia captiuitati metuens, se ab inse-

quen-

quentibus repræcisione genitaliū liberat: ut illi quoque simile, quòd Venerem habuit in aliam, proueniret. Cauponem quoque uicinum, atque ob id æmulū, deformauit in ranam: & nunc senex ille dolium innatans uini sui, aduentores pristinos in fece submissus, officiosis rōnchis raucus appellat. Alium de foro quidem, quòd aduersus eam loquutus esset, in arietē deformauit: & nunc aries ille causas agit. Eadem amatoris sui uxorem, quòd in eam dicaculè probrum dixerat, iam in sarcinam imprægnationis obsepto utero, & repigrato fœtu, perpetua prægnatione damnauit. Et ut cuncti numerant, octo annorū onere misella illa, uelut elephantem paritura, distenditur. Et lib. 2. de Pamphile Miloni nuptui tradita hæc scribit: Maga primi nominis, & omnis carminis sepulchralis magistra creditur, quæ furculis & lapillis, & id genus friuolis inhalatis, omnē istam lucem mundi sideralis, imis tartari & in uetustum chaos submergere nouit. Nam simul quenquam conspexit speciosæ formæ iuuenem, uetustate eius sumitur, & ilicò in eum & oculum & animum detorquet. Minus morigeros & uiles fastidians, in saxa & in pecua, & quoduis animal punctò reformat. Alios uerò prorsus extinguit. Longioris moræ in ijs recensendis me pudet, quare figmentorū enarrationem obsignabo cum his Apuleij uerbis lib. 1. Næ istud mendacium tam uerum est, quàm si quis uelit dicere, magico susurramine amnes agiles reuerti, mare pigrum colligari, uentos inanimes expirare, Solem inhiberi, Lunam despumari, stellas euelli, diem tolli, noctem teneri.

Lamiarum professionis modus ineptus, nec coherens. Cap. II.

ATqui ut omnia satanæ instituta minimè coherent, uariaque & mendacia comperiuntur: ita & professionis modus ineptus mancusq; est,

*Professionis
Lamiarū
modus ineptus,
nec coherens.*

Prima secun-
da partis q.
a cap. 2.3.

ac diuerſe à quolibet eius factionis reo, quæſtionibus
q; ſubiecto narratur. Exempla ſunt obuia in Malleo ma-
leficarũ, libro ſic inſcripto, ubi legitur: Modus profitẽ
di duplex eſt. unus ſolẽnis, per ſimile, ad uotũ ſolẽne:
alius priuatus, qui ſeorſum dẽmoni quacunq; hora fie-
ri poteſt. Solennis inter eos fit, ubi Lamix in certã cõ-
cionẽ ſtatuto die ueniunt, & dæmonẽ in aſſumpta ef-
figie hominis uident: qui quũ de ſeruãda ſibi fide ad-
monuerit, ſucceſſumq; in reb. mundanis proſperũ &
uite longitudinẽ promiſerit, quẽ præſentes ſunt, noui-
tiã ſuſcipiendã ipſi commendant. Et dæmon ſi in ab-
negãda fide, cultu Chriſtianifini, & extẽſa muliere (ſic
enim beatiffimã uirginem Mariam nuncupant) & in
ſacramẽtis nunquã uenerandis inuenerit nouitiã ſeu
discipulũ procliuẽ, tunc dæmon manũ extendit: ac ui-
ceuerſa diſcipulus ſeu nouitia ſtipulata manu, illa ſer-
uatorũ ſe pollicetur. hinc dæmon ſubiungit, ea nõ ſuf-
ficere: ſed omagiũ deinde petit, continẽs, ut anima &
corpore ſe in æternum illi dedat, & pro uiribus alios
quoscuq; utriuſq; ſexus illi adiungere uelit. Addit
deniq; ut certa unguenta ex oſſibus & membris pue-
rorũ, & præcipuẽ renatorũ fonte baptiſmatis, ſibi con-
ficiat, per quã omnia ſua inſtituta ipſius adminiculo
explere poterit. Hunc modũ nos inquiſitores (ſcribũt
Mallei maleficarũ authores) cognouiſmus in oppido
Briſiaco Baſilienſis diocęſios, plenẽ à ſaga iuuen-
cula informati. Deinde poſt legitur: Prẽſato in-
quiſitore mihi referente intellexi, in ducatu Lauſanenſi quosdam
magos coxiſſe & comediſſe proprios infantes. Modus
autem diſcendi talem artem fuit, ut dixit: quòd magi
in certam ueniant concionem, & opere eorum uerili-
miter dæmonẽ in aſciticia hominis ſpecie conſpici-
ant, cui diſcipulus neceſſariò dat fidem de abnegan-
do Chriſtianiſmo, de euchariftia nunquam adoranda,
& de calcando ſuper crucem, quando latẽter poſ-
ſet.

Nõ manum,
ſed eius for-
mã extendit,
cum ſpiritus
carnem & of-
ſa nõ habeat,
fallax itaque
eſt ſtipulatio,
ne ullius mo-
menti.

set. Fuit insuper fama communis, Petro iudice in Boldingen narrante, quod in terra Bernensium tredecim infantes à Lamijs essent deuorati: quamobrem etiam in tales parridas satis duriter exarserat publica iusticia. Alius postea iuuenis, tamen uxoratus, hunc refert ordinem: Oportet primò Dominico die, antequam aqua benedicta consecratur, discipulū futurum cum magistris templum ingredi, & ibidem abnegare, &c. Deinde omagiū præstat magisterulo, id est paruo magistro: ita enim dæmonē, nec aliter, uocant. Sequitur postremò: De utre bibit, ut audies: quo facto, statim intrinsecus sentit se imagines nostræ artis cōcipere, & principalib. ritibus huius sectæ imbui, confirmariq;. Quū autē modum quo infantes comederent, à saga capta inquireret Petrus: hæc respondit, illum talem esse. Infantib. nondum baptizatis insidiamur, uel etiā baptizatis, præsertim quando crucis signo & orationibus nō muniūtur. Hos in cunabulis, uel ad parentū latera iacentes, ceremonijs nostris occidimus: quos, postquam putantur oppressi esse, uel aliunde mortui, ex sepulchro clam suffuramur, & in olla decoquimus, donec euulsis ossibus, uelut cera ferè potabilis efficitur. De solidiore materia unguentum facimus, nostris uoluntatibus, artibus & transuectionibus commodum: de liquidiore uerò humore, utrē implemus: ex quo quicumque biberit, additis ceremonijs paucis, euestigiò nostræ artis conscius redditur, & magister. Hæc ille.

*Unguentum
terribile.*

Potus tartareus.

*Profectio Lamiarum diluitur, ostenditurq; fœdus
esse præstigiosum, stultum, & nullius
ponderis. Cap. III.*

QUAM hæc nō cohæreant, sint absona indignaque quibus fides uel leuiter adiungatur. quilibet, dūmodò nō omnino sit mētis inops, facile

iudicabit. Fœdus aut̃ esse præstigiosum, phantasmate aut imaginatione, uel phantastico præstringentis spiritus corpore fallaciter apparente: uel neruis opticis seu uisorijs indita subdolè, quã satan uult, specie, com motis huc humorib. & spiritibus idoneis: uel sibilo, su furro aut murmure in organis auditus, uitiatę formis imagini respõdēte, spiritũ maligni arte excito cõflatũ stabilitũq; , ac inde nullius esse ponderis, facilè cognoscitur: potissimũ si diuersa cõtrahentiũ essentia, contractus forma, modus, & circũstantiã, perspicaci mentis acie inspiciantur, atq; rationis fideiq; nostrę æquĩlibrio exactius pensculentur. Sic pleraque omnes actiones Lamię haftenus attributas, quas suas esse, male sana quoq; fatetur, ex corrupta à præstigiatore uirtute imaginatiua, non Lamię, sed ipsius satanę existere, palãm fit: cui minimè opus est alterius adminiculo in sua potentia ostendenda, aut actionibus declarandis, qui nec ullius uoluntate aut imperio cogitur quã Dei, & huius ministrorum bonorum: malis non coactus, sed sponte & quidẽ libenter obsequitur maliciosus ille ueterator, secus licet fingat, simuletq; , teste Porphyrio, ut suis præstigijs non magis irretiat. Non autem strictè colligari pactũ imaginariũ, doloq; malo mendaciter ab altera parte initũ necesse est, quũ à præstringēte spiritu apud stupentẽ, nec mentis compotẽ satis hominem, aliter fieri nõ potest. Præterea dolosa hæc stipulatio, maximè in perniciosum finẽ conficta, sine testibus aut uadibus contra Dei uoluntatem, si tantũ habebit momenti, ut nulla queat rescindi ratione: at necessariò eius uirtute alter alterius uoluntatem sequi, illiusq; præcepto morem gerere compellatur: quur pactum illud prius in baptismo expeculiari Dei uoluntate & mandato, solennibus uerbis uerè sancitum, & quidẽ interpositis fideiussoribus, tanquam prærogatiua non præponderabit? Atqui,

qui, fidem Christianam hic abnegasse anum miseram, obijciēs. Et nos, quotquot aliam salutis uiam quærimus, quàm Christum I E S V M, eius præcepta obseruantes, uestigijsque insistentes, uiua in ipsum fide per dilectionem operante, fidem abijcimus, re ipsa testati mente sana, quod illa uel ætate stupida, uel sexu inconstans, uel impotentia mentis lubrica, uel animi morbo desperans, aut imaginariè aut maligni arte delusa fecisse putatur. Aures Pauli uerbis, quibus fidem Christianam uerè abnegantes scitè depingit, paulisper accommoda: Illud scito, inquit, quòd in extremis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amantes, auari, fastuosi, superbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, nescij fœderis, calumniatores, intemperantes, inmites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatum amantes potius quàm amantes Dei: habentes formam pietatis, sed qui uim eius abnegarint. Et istos auersare: ex his enim sunt qui subeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiscētijs uarijs, semper discētes, nec unquā ad cognitionem ueritatis uenire ualentes. Quē admodum autem Iannes & Mambres resistebant Moysi, ita & hi resistunt ueritati: homines mente corrupti, reprobi circa fidem. Sed non proficient amplius. Si quidē amentia eorum euidēs ē it omnib. quemadmodū & illorum fuit. Hæc Paulus. Ad chrisma in fœderis contractu exemptū, ut fertur, si confugias, licet uel unico uerbo hic satis facere possem: id tamē ne plus facessat negocij, tutius erit respōdere: Si qua uis sit chris matis eā non in extrema illinitione magis consistere, quàm in extrema aquę superfusione in sacramēto Baptismi, qui fide intercedēte sanctificatur, atq; ita cōfirmatur, ut si postea centies aqua corpori infusa ablua-

*Fidem Christi-
anā abne-
gantes.*

Gal. 5.

2. Timoth. 3.

1. Timoth. 4.

*Pietatis nim-
qui abnega-
runt, circa fi-
dem reprobi.*

Exod. 7.

*Chris matis
uim, si qua
est, non posse
externa exem-
ptione tolli.*

tur, imò tota cutis abradatur, nihilominus ex charactere fide impresso permanet baptismi essentia: etiã si eius uirtutem homo quandoque lapsu abneget, tamẽ si resurgat, à peccatis ad uitæ emendationem pœnitundine conuersus, eadem stabit baptismi semel administrati energia. Ratio chrisimatis erasi erit eadem apud resipiscentem, si ita uoles: alioqui uel uulnere syncipiti inflicto, aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoq; interire sequeretur: quanquam etiam non uerè synciput in fœdere collidi crediderim, sed imaginariè: quemadmodum reliqua multa hic contingere animaduertimus, quò credulum hoc malefactorum hominum genus persuasione mala inducatur, ut se diaboli retibus iam inde implicitum usque adeò, seruumq; credat, quasi omnis resipiscentiæ uia deinceps sit præclusa, quò hac ratione tandem extrema cogitet, moliaturq;: quamuis non magis huic, imò multo minus, ut uitiata phantasia deluso, quàm quibusuis alijs grauius peccantibus, conuersionis locus erit præcisus. Petrus siquidem, antea breui à Christo præmonitus, contra conscientiæ testimonium ter Christum, addito etiam iuramento, negat: atqui agnito errore, lachrymisq; fusis, in gratiam recipitur.

Matth. 26.

Marc. 14.

Luca 22.

Ioan. 18.

Fœderis uani demonstratio reliqua.

Cap. IIII.

Ceremonijs
nō posse occi-
di pueros.

ADhæc, quòd ullis ceremonijs pueros occidere quis possit, falsissimum est, meraq; satanæ suggestio, ac inanis credulitas. Item quòd illos ex sepulchris clam effodiant, nihil esse nisi diabolicam persuasionē ex imaginatiua ui corrupta, aut alto somno uitiata, palàm constabit, si monumeta inspiciantur, unde eos extractos esse narrant: ibi etenim reconditi adhuc inuenientur. Ne hesitare uolo, eodem modo in

do in mentem illis inductam esse infantis decoctionē in olla confectam, donec exemptis ossibus caro redderetur potabilis. Tam enim id existit inhumanum, tetricum, crudele, & creditu difficile, ut si uel meis intuerer hoc oculis, citius huius horribilis spectaculi fascino eos mihi præstrictos crediderim, quàm nefandum hoc & plusquam tragicum, omnemque exuperans fidem condimentum uerè apparatus esse fatear. Sed esto, quòd ex Stygia palude proserpant eius unguenti artifices horrificæ striges, quæ omnem humani sensus imaginem prorsus exuerint: cedo tamē, unde illi unguento ea uirtus, ut si quis eo inungatur, fiat sceleratarum uoluntatum, execrabilium artium, & transuectionum incredibilium particeps? uel si eo sedile aut lignum illinatur, mox alter huic innixus, per aera feratur: quemadmodum sage persuasum habent, & liber ille testatur? Non libet hic anxie de mortuæ, putidæq; & uirulentæ huius carnis decoctæ temperamento & uiribus disceptare. siquidem in rerū natura eam ita paratā non inueniri, firmiter credo; idem de liquidioris materiæ in utre, ut dictum est, conseruatæ præparatione, potatione & uirtute dictum uolo. Intearim negandū non est, miseras has mulierculas ita formis uirtuti phantasticæ impressis, à dæmonio dementatas, non aliter ac si hæc ita uerè fierent, scire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ saltē uidetur: & propterea quæstionib. adactæ, flāmisq; propinquæ, sua apertè cōfitentur flagitia, per somnū uel simulachrū illis solūmodo cognita. Id ipsum cōfirmatur in Decretis, ad hunc modū: Quædā mulierculæ inferuientes satanæ, dæmonū illusionibus seductæ, credunt se alia nefanda quoque agere, puta paruulos à lacte matris auellere, affare & comedere: domi per caminos seu fenestras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare: quæ omnia & consimilia

Infantes mortuos ex sepulchris effodi, delusoriū est. Potus ille Stygius imaginarius, ut & unguentum.

In secūda parte, caus. 26. q. 5. Episcopi.

solum

solum phantasticè accidunt eis. Cum ea uerò, quæ fossula facta, & lotio infuso uel aqua, digitoque moto se tempestatè ciere arbitratur, colludit dæmon aerem turbans, ut illam sibi addictam in officio contineat.

Huius ergo ex utre potionis tartareæ, sed imaginariæ in fœdere usus, ipsum quoque præstigiosum esse, præter multam eius diuersitatem apertius demonstrat: lubetq; hic cum Horatio dicere,

1. Carm. ode
36.2.

Ne quodcunq; uolet, poscat sibi fabula credi,

Neu pransæ lamix uiuum puerum extrahat aluo.

Pacti item uanitatem, id quoque docet, quòd eo inito ceremonias quasdam contra Ecclesiæ statuta cogantur obseruare: quemadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut sextis ferijs (ut aiunt) carnibus uesci, aut crimina in confessione celare, uel tempore eleuationis in terram spuere, uel sub Missæ actione uerba proferre inutilia, uel aliquid simile designare: ita Malei referunt fabricatores. Hæc qualia & quanta sint delicta, quilibet pius, tenuiter modo Sacrarum literarum cognitione tinctus, intelligit. Etenim quum dies Dominicus sit audiendo Dei uerbo, orationibus & diuino cultui cum primis consecratus, his nemo fructuosius uacarit, quàm qui mentem à cibi nebulis serenam conseruari. Est (inquit Christus) aliquod demoniorum genus, quod non nisi orationibus & ieiunijs eiicitur. Sobrios hinc nos esse iubet Petrus, & uigilantes ad orandum, quia aduersarius noster diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærens quem deuoret. Item Paulus docet suos Corinthios: Ne fraudetis uos inuicem, nisi si quid ex consensu pro tempore, ut uacetis ieiunio & precationi. Ita ieiunium & oratio ferè coniunguntur, & quidem ordine optimo: ut quod apud Tertullianum legitur, ieiunare die Dominico nefas existimari, non immeritò mirer.

Die domini-
co utiliter ie-
iunari.

Matth. 17.

1. Petr. 4.5.

1. Corinth. 7.

Quòd

Quòd uerò carnibus uesci, urgente necessitate (si *Carnibus no-*
 modò absit offendiculum, contemptus & gula) liceat *sci diebus à*
 diebus à Pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex *pōt. Rom. no-*
 his Christi uerbis: Audite & intelligite: non quod in- *titis quando*
 greditur in os, impurat hominem: sed quod egredi- *liceat.*
 tur ex ore, hoc impurum reddit hominem. Item ex *Matth. 19.*
 Paulo ad Coloss. 2. Ne quis uos iudicet in cibo aut
 potu, aut in parte diei festi, aut nouilunij, aut sabba-
 thorum, quæ sunt umbra rerum futurarum, corpus au-
 tem Christi. Et pōst: Si mortui estis cum Christo ab
 elementis mundi, quid quasi uiuentes in mūdo, de-
 cretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neque con-
 tractaris: quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta præce-
 pta & doctrinas hominum, quæ uerbotenùs quidē
 speciem habent sapientiæ per superstitionem ac hu-
 militatem animi, & læsionem corporis, non per ho-
 norem aliquem ad expletionem carnis. Ad Timo- *1. Timoth. 4.*
 theum hic quoque scribit: Spiritus certò loquitur,
 quòd in posterioribus temporibus desciscēt quidam
 à fide, attendentes spiritibus impostoribus, ac doctri-
 nis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum,
 cauterio notatam habentium conscientiam, prohi-
 bentium contrahere matrimonium, iubentium absti-
 nere à cibis, quos Deus creauit ad sumendū cum gra-
 tiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerunt ue-
 ritatem: quòd quicquid creauit Deus, bonum sit, &
 nihil reiiciendum, si cum gratiarum actione sumatur.
 Sanctificatur enim per sermonem Dei, ac precatio-
 nem. De his si cōmonefeceris fratres, bonus eris mi-
 nister I E S U Christi, enutritus in sermonibus fidei, *1. Corinth. 10.*
 bonæq; doctrinæ, quam usque secutus es. Cæterum
 prophanas & aniles fabulās reiice. Hæc Paulus. Item:
 Omne quod in macello uenditur, edite, nihil interro-
 gantes propter conscientiam. Domini siquidem est *Psal. 23.*
 terra, & plenitudo eius.

Adhæc,

*Celare crimi-
na in confes-
sione.*

Adhæc, quòd ex pacto certa celare crimina in confessione cogantur: quis amabò singula distinetè enarrabit peccata, quum plerunque omnes nostri cogitatus, uerba & actiones sint peccatorum labe conspurcata? aut quoniam diuinæ uoluntatis testimonio, exacta illa nostrorum scelerum enarratione opus esse conuincetur? Quo ordine ea recensuit publicanus ille in templo, aut latro in cruce?

*Lucæ 18.
& 23.*

*In terrâ spue
re tempore e-
leuationis.*

*Verba inuti-
lia sub Missa
proferre.*

*Crucem cal-
care secretò.*

*Ante lustra
lis aquæ conse-
crationem tem-
plum ingredi
die Domini-*

Tam quoque graue est delictum, in terram tempore eleuationis spuerè, quàm sputum in ore continere: & æqualem pœnam merentur uerba inutilia tam sine Missa, quàm sub eius actione prolata. Huc adducatur, commissum in calcanda secretò cruce flagitium: item, quòd die Dominico ante lustralis aquæ consecrationem templum ingrediantur: & mille alia anicularum deliramenta, eò huc adducta à dæmone, ut sub religionis prætextu superstitionem impietatemq; inueheret & stabiliret.

co.

*Li. 1. de doct.
Christ. & le-
gitur 26. q. 2.*

illud quod est.

Hic præstigioli fœderis neruum palàm cernit qui libet pius. Rectissimè ergo Augustinus ait: Omnes artes huiusmodi uel nugatoriæ, uel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiae, penitus sunt repudiandæ.

*Euchetæ &
Gnostici.*

Superioribus nugamentis ex Psello accensere libet de Euchetis & Gnosticis, qui nefanda sacrificia perpetrare dicuntur, ut dæmonia toto concipiant peccatore. Conueniunt die quo passus est Saluator, uespere statutū in locum, unà cum puellis sibi notis: & post quædam sacra extinctis luminibus, mistim congregiuntur siue cum sorore, siue cū filia, siue cum qualibet. Nono rursus mense reuertuntur, puellasq; accersunt; & infantes iam natos ab his euellunt, perq; totū corpus pueros circūcidunt, & circūfuso sanguine phialas implent;

implent, corpora cremant, cinerem cum sanguine miscent. Hoc condimento epulas & pocula condiunt, tum sua inter se, tum aliorum clam quorumcunque possunt. Existimant enim hoc sacrificij & alimenti genere, tanquam maximè profano, characterem diuinum nobis impressum, ac dæmonia procul arcentem, penitus aboleri, itaq; dæmonia liberius ingredi. Gnosticis (ut Irenæus attestatur, uir & Christianus & eruditus) præbuit in cunabula Carpocrates. His enim præstigias Simonis magi, non ut ille clam, sed publicè ac palam tradebat: & uelut pro summis ac optimis studijs laudem confessam & publicam de nefarijs actibus, à deceptis auditoribus requirebat, & magicas tenebras in luce publica perorabat, de amatorijs duntaxat somnijsque immisisis, ac dæmonijs paredris, alijsque similibus fraudibus.

*Carpocrates
magiam sceleratam publicè docuit.*

*Qui homines dæmonum illusionibus artibusque
magis sunt expositi. Cap. V.*

Hic porro id hominum genus potissimum impetitur, quod tali est temperamento, uel à causis externis, ut à dæmonis spectro appetitum, uel illius suggestionem tentatum, seu uti organum illius uoluntati non ineptum, ex fucata inductione facile præstet. Huiusmodi sunt melancholici, & ob id iacturam uel qualemcunque aliam causam tristes, teste Chrysostomo, cuius hæc uerba sunt: Omni diabolica actione potentior ad nocendum est mœroris magnitudo: quia dæmon quoscunque superat, per mœrorē superat. Sunt item Deo diffidentes, impij, illicitè curiosi, peruersè in religione Christiana instituti, inuidi, maliciosi, uetulæ uix mentis compotes, similesque lubricæ fidei (qui enim facile credit, facile & recedit) uel insignis maliciæ mulierculæ. His ut instrumentis congruis insidiatur quibuscunque potest modis,

Apia satanae organa.

*Li. 3. de Providentia ad
Stagirium monachum.
Ob mœrorē multos suscitāt dæmon.
Clemens li. 2.
Recog.
August. lib. 2. de doctrina
Christi. ca. 24.*

suo

suo tempore & loco: singulos, ut cuiusque animi studia & affectus ex certis indicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione adoritur, insectatur, illicit, uel assumpta plausibili forma, uel cogitatione imaginationeq; uariè agitata & corrupta, donec tandem ipsius proposito consentiant, se ipsius persuasioni dedant, quicquid in mentem ille ingerat credant, tanquam fœdere obligati, ab illius nutu pendentes, ipsi obtemperantes, uerâ omnia esse quæ suggerit rati, formas in imaginatione uirtute uel phantastica ab eo ingestas reuera substantialiter (ut sic dicam) existere confidentes sanctissimè: nec aliter queunt, quum illorum mentem ex primo assensu imaginibus inanibus uitiarit, consopitis uel concitatis in hoc opus corporis humoribus & spiritibus, ut hac ratione ad organa accommodata species aliquas inducat, perinde ac si extrinsecus eæ occurrerēt uerè, non solum dormientibus, uerum & uigilantibus: atque hoc modo aliqua extrinsecus uel existerē uel fieri putentur, quæ tamen reuera nec sunt, nec fiunt, nec sæpe in rerum natura existunt. Ea est horum immundorum spirituum subtilitas incomprehensibilis propè, & fraus infatigabilis, sensus hominum eludens. Sic & ueterum Ægyptiorum sensus obsedisse dæmonem, docet apud Clementem D. Petrus.

Li. 5. Recog.

De sexus feminei credulitate ac fragilitate.

Cap. VI.

Sexus feminei credulitas.

PLurimum uerò huc sexum femineum, nimirum temperamenti ratione lubricum, credulum, maliciosum, impotentis animi, & ob eius affectus quibus difficulter imperat, melancholicum: cum primis autem effœtas, stupidas, menteque titubantes uetulas inducit subdolus ille ueterator. Quo nomine

Genes. 3.

1. Tim. ... 3.

Euam conuenientius suæ persuasioni organum, non Adâm, in rerum primordijs, quum duo solum existerent

rent homines, aggressus est: quam leui etiam disputationis uelitatione uicit.

Hinc D. Petrus non iniuria mulieres uocat infirmius uasculum. Et Chrysostomus (si is est) in 2. parte Homiliarum in Matthæum: Sexus, ait, mulierum incautus & mollis est: incautus, quia nō omnia quæ uidet aut audit, cū sapientia & ratione considerat: mollis autem, quia facilè flectitur, uel de malo ad bonum, uel de bono ad malum. Idem in epistolam ad Corinth. 2. Homil. 23. dicit, mulierum proprium esse decipi. D. Hieronymus, aut (ut uidetur) alius, in regula monacharum ad Eustochium, cap. 16. Debilis est nimium sexus quem geritis, ac fragilis, & mobilis, si suo relinquatur arbitrio. Scitissimè item: Mulierum genus, inquit Eleazarus apud Aristeam, suorum affectuū sequax, atq; in lapsum procliue, propter imprudentiā, & cū naturam imbecillem. Quintilianus imbecillam rem esse ait fœminam. Mentis quoque imbecillitatem illis tribuit Valerius Max. lib. nono Rerum. cap. 1. Caius item pro Lucilla, apud Stobæum ferm. 17. *ὁ ἀγαθὸν γὰρ ἴστω, εἰς τίς τιν, καὶ μάστιγα ὅταν τὸ ἀνὴρ καὶ προσῇ.* quibus significatur, mulierem ad credendum facilem esse, præsertim in calamitatibus. Scribit autem Fulgentius, credulitatem deceptionum esse matrem: Mulieres facilè decipi, & desperare citius quàm uiros, tradit Aristor. in princ. lib. 9. de Histor. animalium, & Albertus in initio lib. 8. de Animal. cuius bonam partem ex nono Aristotelis mutuatus est.

Hinc non ineptè mulier (ut Varro interpretatur, & repetit ipse Lactantius, & D. Augustinus, si is est, sermone de tempore 243) à mollicie dicta esse uidetur, immutata & detracta litera, quasi mollier. Quod & scribit Gratianus in 5. Sed illud. 32. q. 7. Ab Homero item mulieres peculiari epitheto *μαλίστραι* uocantur, tanquam molles. Ad animum molliciem hanc trahit

i. cap. 3.

Homil. 23. i.

prince

Declamatio

338

Lib. 8. Iliad.

Gratianus: uti etiā facit Glos. in cap. i. de claud. despō. Fragiles adhæc esse mulieres, imbecilles, infirmas, & proinde deceptu faciles, testimonio sunt leges, quæ ea ratione statuerunt multa, ut scribitur in l. si mulier. C. ad Velleianum. & in l. si pater. C. de Sponsal. & in l. prima. §. penult. C. de rei uxor. act. & in l. ult. C. de Donation. ante nuptias. & in l. sicut, ibi: Sexus fragilitas. C. de Præscript. 30 uel 40 annor. & in l. assiduus, post princ. C. Qui potior. in pign. habean. & in l. quisquis. §. ad filias. C. ad legem Iul. maiest. & in §. 1. ad fin. Instit. Qui alien. licet. & in capitul. ex parte abbatissæ, extrâ, de Priuileg. & in capitul. Adam. 33. q. 5. & 24. quæst. quinta. Item l. 2. §. uerba, in fin. in illis uerbis, Infirmitas mulierum. & l. regula, statim post prin. D. de Iur. & fa. igno. & l. cuius bonis. D. de Cu. fur. & l. de ferre, in prin. D. de Iure fisci. & l. 1. §. accusationem, ibi: Propter sexus infirmitatem. D. ad S. C. Turpil. & l. 1. ibi, fœminæ infirmitatis. C. Quan. mulier. tut. offi. fung. pot. & l. quisquis, nuper allegata. & l. nullus. C. de Iur. fil. l. 10. & l. nullus solius. C. de Decur. eod. l. §. & his cōsequens, uersic. unde uolumus. in Auth. de æqual. dot. & tex. in d. §. uerba, ibi, propter sexus imbecillitatē. & in l. Imperialis, in princ. C. de Nupt. & in §. 1. post medium, in Auth. ut immobi. ante nupt. dona. in illis uerbis, Mulier quippe mariti seductionib. facile decepta, &c. & annotauit Lucas Penna in l. ult. col. 3. C. de Priuileg. schol. lib. 12. Hinc secūduu ueterum Græcorū instituta, prouidē admodū ex lege tutores & curatores mulierib. dari solitos legimus, siue quorū arbitrio & authoritate nihil eis agere licebat, ut retulit Harporation. Martianus autē scribit, Mineruam natam esse sine matre, quoniam in fœminis prudentia non est. Illius leguntur uersus in hymno Palladis:

Hanc de patre ferunt sine matris fœdere natam, 1—

Prouida consilia quod nescit curia matrum.

Quare

Quare Plato satis inciuiliter dubitare uidetur, utro in genere ponat mulierem, rationalium animalium; an brutorum.

De melancholicorum deprauata imaginatione. Cap. VII.

Porro ne imaginatiuæ uirtutis instrumenta in his mulierculis hoc modo uitari, & oculorum aciem perstringi, ut antè ostendi, usq; adeò absurdū uideatur: animaduerte melancholicorū cogitatus, uoces, uisa & actiones: ac quàm omnes sensus ex humore melancholico cerebrum occupante, mentemq; immutante, in his sæpe deprauentur intelliges, ut alij se esse bruta animalia credant, ipsorumque uoces & gestus imitentur. Nonnulli se uasa fictilia factos esse putant: ob id occurrentibus, ne collidatur, cedunt: alij mortem timent, quam sibi tamen consciscunt interdum. Plerique se criminis reos imaginantur, ut pauidi quemcunque uiderint ad se ingredientem exhorrescant, ueriti ne manibus ipsis iniectis captiui abducantur, & ad tribunalia supplicio afficiendi pertrahantur. Quidā senex nobilis, quādoq; è sede exiliens subitò, ab hostib. se impeti credebat: quos arreptos, retrò se in furnū cōfertim, sua quidē opinione, intrudebat. Alius metuebat, ne Atlas, uniuersum terrarū orbē sustinēs suis humeris, defatigaretur, & onus excuteret lassus, cuius intolerabili ruina omnes opprimerentur. Qui se totius mundi monarcham & imperatorem esse, ac ad se solū id spectare nomen crederet, noui melancholicum Italum: alioqui bene habitum, eloquentem, nec alio morbo læsum. Vidi, qui cibum & potum pertinaciter auersaretur, condemnationem imaginatus. Sunt quos tam miserè exercet plena scrupulis conscientia, qui nodos in leui scirpo quæritantes, culpā imaginantur ubi nulla est: & di-

Melancholicorum corrupta imaginatio.

uinæ misericordiæ diffidentes, se orco destinatos, lamentatione sedulò nocte diuq; deplorant. Noui, qui se fratrem multis inde miliaribus degentē uidere diceret: item qui suis auribus semper obstrepere (masculorū concubitor) quēcunq; obuiū, etiam cōiunctissimū quereretur: atque hoc nomine ad me is scribebat disertē, nū quid consilij à me adhiberi ualeret: quū in auditus organo uitiū esse alij existimarēt. Mens autē huic sacrificio erat læsa: quemadmodū & illi, qui pollebatur se Gabrielem aut Michaelē coacturum, ut ad se uenirent, & illos de rebus magnis interrogatos responsū daturus. Sed cum ille rogaretur à Cardinale Tournone, ut id efficeret: respondebat, Se non posse, nisi præparato prius corpore multis ieiunijs & orationibus, nec nisi pro rebus reipublicæ Christianæ. Edidit hic librum de Phylā summi pontificis, & eius partibus.

Sciō quoq; ubi sulphur & picem redolere aliquem occlamaret melācholię uitiū patiens, & cibum oblatū piper resipere iudicaret: quæ quā alienissima esse à rei ueritate, cognoscebātur. Partes itē pudibundas in flāmatione putoreq; ita uitiatas asserebat, ut gangrænā suborituram pertimisceret, his interim locis ab omni uitio immunibus. Infinita alia huc coaceruari possent exempla, ubi sensus omnes multifariam uitiatos cernas, ex unico illo humore, uel fuliginoso atræ bilis uapore, mentis sedem inficiente, unde phantastica illa procreari monstra constat. Imaginatricem quoq; interdum totam ex alijs humoribus corrumpi, exoluiq;, docet Galenus de Sympt. differentijs, quemadmodū in catalepsi: plerunque autem uitiari, ut in delirio: est cum deficit atq; debilitatur, quod in lethargo contingit. Quare idem non licebit diabolo, tanquam spiritui ut Deo coniuente, in sensuum organa sese insinuet, & humores sibi commodos uel uapores commoueat,

at, uel aerem idoneum conferat ad organa: maximè delectu habito ex temperamento, ætate, sexu, uel alia causa externa aut interna apta: unde nouæ species in imaginatiua ui conceptæ, plerunque etiam spiritui uisorio per neruum opticum communicentur, quò se uidisse uel designasse, mortis etiam periculo affirmare audeant, quæ nunquã uel uisa, uel in rerũ natura extiterũt? Leuia eius rei argumẽta in hypochymate oculorum uitio apparent. Meritò igitur Thomas frequenter allegat illud Augustini in libro 83. q. Serpit hoc malum dæmonis per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus.

De phantasia, & quomodo uitiat.

Cap. VIII.

DE phantasia sic scribit Iamblichus: Phantasia *Phantasia.* omnib. animæ uiribus est adnata, omnesq; figurat atq; effingit similitudines specierũ, & apparitiones, uisq; seu impressiones uiriũ aliarũ transmittit in alias: quæ quidem à sensu micant, in opinionem excitat: quæ uerò ab intellectu, secundo loco offert opinioni, sed in se ipsa ab omnib. imagines suscipit. Hęc utiq; omnes actiones animæ fingit & exprimit, atq; externas accommodat intimis. Hic Marsilius Ficinus Platonius, in explicatione Prisciani philosophi Lydi, interpretantis librũ Theophrasti de phantasia & intellectu, capite 2. ait: Imaginatio actiones rationis effingit sub rerum sensibilibus conditione, ac potest ultra sensum actus latius phantasmata promere. Superat sensum: quia enim nullo mouente, imagines edit, imaginatio est tanquam Proteus uel chamæleon. Idem libro 13. capite 1. de Theologia Platonica: Phantasiam, inquit, quatuor sequuntur effectus: appetitus, uoluptas, merus, dolor. Hi omnes, quando uehementif-

*Imaginatio-
nis vis.*

fini sunt, subito corpus proprium omnino, nunquam alienū afficiunt. Quid non foetui adhuc matri unito, subita spirituum uibratione per neruos, quib. matrix cerebro coniuncta est, imprimit imprægnatæ imaginatio? ut si imaginetur malum granatū, illius secū notas proferat foetus: si leporem, infans editur labello supremo bifido ac dissecto. Vehemēs siquidē cogitatio, dū rerum species uehementer mouet, atq; identidem uersat, formā quam cōtinua imaginatione reuoluit, foetui imprimit. Spiritus enim interni atq; humorum affluētia, rei firmiter cogitatæ inducit figuram. Quum amarā potionem alicui offerri contueantur pleriq; in ore mox amarorem sentiunt, quem haud dubiē uehementem mouere imaginatōnem credēdum est. Quibusdam eiusmodi cogitatione alius cietur: nōnullis, quod mirabile est, ex alicuius rei aspectu, uel etiā auditu (quod mihi usuenit) stupefcere uel horrere uidentur dētes. Theodorus Byzantinus in ea est sentētia, uiros fortes rarō uel nūquā spectra uidere: quod ipsi ob innatā constantiam hæc minimē imaginentur. Nā sollet timor, præ omnibus alijs affectibus, firmas in nobis gignere imagines: post amor. Scythæ, apud quos homines occidere sacrificium est, cū fortes natura sint ac institutis, neque mortuos neq; lemures uidēt: sic nec latrones. eiusmodi autem simulachra frequentius obuia sunt pueris, mulieribus, uæcordibus, mollibus atq; ægrotis, qui propter imbecillitatem animi & corporis, assidua formidine uanisq; insomnijs quauiuntur.

*Imagines fortes
gignunt timor
& amor.
Spectra nō ui-
dent fortes.*

Aristoteles libro de Motibus animalium secundū communem commentationem, cap. 6. Alterant autem, ait, phantasiæ & sensus, meditationes. Phantasia uerō & intelligentia habent rerum uirtutem: aliquo enim modo species intellectæ calidi & frigidi, aut delectabilis aut tristis, talis existit, qualis quidem & rerum

rerum unaquæque. Propter quod tremunt & timent intelligentes solum. Adde item, quòd absentibus sensibilibus, phantasmata remanent, & imaginationes, teste Aristot. 2. Anim. & inde ex motu locali formarum sensibilibus remanentium in uirtute phantastica, cum humorib. in quibus sunt ut in subiecto, apparét aliqua quæ non sunt. Sic in libro de Somno & uigilia idem inquit: Descendente plurimo sanguine ad principiũ sensitiuum, simul descendunt formæ in imaginatione cõceptæ. Est enim imaginatio thesaurus quidã formarũ per sensum acceptarum. Qua ratione possunt dæmones humores & spiritus mouere interiorum exteriorumq; sensuum, atq; ita ad organa species aliquas inducere, quasi extrinsecus dormientibus nobis & uigilantibus uerè occurrerent res ipsæ.

Tradit præterea Aristoteles de Somnio, imagines quæ apparét in somnijs ferri ad caput, & sensuũ organa, sicut nubiũ eleuãtur imagines, & diuersę animalium facies repræsentãtur in uapore aqueo uel terreo, qui à terra p solis calorẽ ad aeris mediũ effertur: sic & somniorũ imagines figuras capiũt diuersas, halitus eleuatos cõsequentes, unde uapor cholericus calidus & siccus flãmã mouere uidetur: qui aut surgit halitus phlegmaticus, ex dulcedine, quãdo ad gustus organũ fluit, cognoscitur, somniaq; aquã spectãtia gignit: sed ex uapore melancholico nigro apparet quiddã horribile, & quasi dæmonũ imago: proinde huic uelut materię suis ludibrijs conuenientissimæ, diabolus se non illibenter insinuat. Quod autem ex cholera adusta, quæ melancholia est accidẽtalis, ascendit, sentitur ut mordax, uulnerãs, acre, fellea amaritudine imbutum. sic etiam quod ex sanguine puro euaporat, pulchrum apparet, & delectabile: cuiusmodi est rosarum aut florum aspectus, choreæ, musica, & quæcunque uoluptaria cum uanitate coniuncta. Et ad hunc modum fit

illusio, ut pro qualitate imaginum, per somnum ex humorum halitu firmitus inuectarum, res ita uisæ credantur esse ueræ.

Dæmones uerò nacti à Deo potestatem species eiusmodi formandi, & eas in animales spiritus imprimendi, talibus formis ostendunt personas modò lætas, edendo, bibendo, saltando, canendo, Venerem exercendo: modò tristes, quæ nihil non mali fabricent uel patiantur: modò humanas, modò bestiales, modò opprimentes, modò uolantes, & animæ sensus ijs infigitur tanquam rebus ipsis. Hinc fit, quòd homini aliquando uideatur, se esse asinum sacco coopertum, plerumque aquilam uolantem, nonnunquam cum Diana & eius nymphis uel etiam alio muliercularum cœtu de loco ad locum transferri, ducere choreas, longius peregrinari, & quibuscunque alijs interesse delirij. Ideoque talia ijs frequenter in somnijs & nocte cõtingunt, interdum non item, nisi melancholicis quibusdam & insanis: qui idem uigiles patiuntur, quod alij in somnis. Somnorinas eiusmodi imagines appellat Varro, teste Nonio.

*Somnorinæ
imagines.*

Nec mirum uideri debet, dæmonem potentia sua naturali id ualere, cum etiam homo insomnis & sanæ mentis pro suo arbitrio, quas uelit in suis organijs proponere producereque formas, atque in ijs imaginatione conuiescere, possit facillè: quemadmodum ij omnes qui rerum expetitarum & absentium desiderio languent, experiuntur. Potest autem diabolus id facilius in consentaneis ipsius fucis instrumentis, puta fœminis, aut animi morbo saucijs: quos eiusmodi simulachris, quibus delectari uidentur, illudit, effascinatque. Et sicut in ebrijs, phreneticis & melancholicis usus rationis uitatur, humorum & uaporum causa: non minus diabolus, qui spiritus est, eos concitare, suisque illusionibus accommodare,

& ra-

& rationem corrumpere Deo conniunte potest, ut formæ rerum non existentium, tanquam res ipsæ apprehendantur, cogitatus uinciant, obuersentur defendanturque. Hinc Thomas etiam docet, diabolum efficere posse, quòd imaginationi formæ aliquæ præsententur imaginariè.

p. p. 2. q. 70
ar. 2.

Adhæc, intellectum humanum posse iuuari ab angelica intelligentia bona, ut aliquid cognoscatur cuiusdam illuminationis ratione, testatur Dionysius. Quum enim intelligere censeatur quiddā pati, potest illa speciem quandam in intellectū imprimere, unde intelligēdi actus elicitur. Diabolū autē idipsum posse uirtute sua naturali, quæ non est imminuta, persuadendo, non illuminādo, quemlibet fateri oportet: quo uerò quis illustratur magis, eo in ueri cognitione accrescit uberius, magisque prouidē sibi ab imposturis præcauet, quas solas suis persuasionibus meditatur dæmonium.

Quomodo phantasiā hominum corrumpat, & uaticinari uideatur diabolus, sententiæ Augustini. Cap. IX.

VT autem supradictis pondus accedat, Augustinum latius hic differentem adducere placuit: qui dæmones eiusmodi multa posse docet, duabus rebus ueluti quadam prærogatiua, sensus nimirū acrimonia, & motus celeritate: sicq; hominū sensibus uel ingerere, uel prænunciare, quæ ipsi dæmones facturi sunt, nec ita ab hominibus præ terreni sensus tarditate dignoscātur, discernāturūe. Accipiunt enim, ait ille, potestatem, & morbos immittere, & ipsum aerem uitiando morbidum reddere, & peruersis atque amatoribus terrenorum. commodorum malefacta suadere, de quorum moribus certi sunt, quòd sint eis talia suadentibus cōsensuri. Suadent autē miris & inuisibi-

*Lib. de Diuina
nat. dæmonū,
cap. 3 & 5. nē
li. de Spiritu
& anima,
cap. 28.*

libus modis per illam subtilitatem suorum corporū,
 corpora hominum non sentientium penetrando, seq;
 cogitationibus eorum per quædam imaginaria uisa
 miscendo, siue uigilantium siue dormientium. Ali-
 quando uerò non quæ ipsi faciunt, sed quæ naturalib.
 signis futura prænoscent, quæ signa in hominum sen-
 sus uenire non possunt, antè prædicunt, &c. Et post:
 Quid autem mirum, si quemadmodū medicus in cor-
 poris humani uel turbata uel modificata tēperie, seu
 bonas seu malas præuidet ualetudines: sic dæmon, in
 aeris affectione atq; ordinatiōe sibi notas, nobis igno-
 tas præuidet tēpestates? Aliquādo & hominū disposi-
 tiones, non solum uoce prolatas: uerū etiam cogita-
 tione cōceptas, cū signa quædā ex animo exprimūtur
 in corpore, tota facilitate perdiscūt, atq; hinc etiā mul-
 ta futura prænūciant, alijs uidelicet mira, qui ista dispo-
 sita nō nouerunt. Sicut enim apparet cōcitatio animi
 motus in uultu, ut ab hominib. quoq; aliquid forinse-
 cus agnoscat, quod interim secus agitur: ita nō de-
 bet esse incredibile, si etiam leuiore cogitationes dāt
 aliqua signa per corpus, quæ obtuso sensu hominum
 cognosci nō possunt, acuto aut dēmonū possunt. Ad-
 hęc lib. 3. de Trinitate docet, facile esse spiritib. nequis-
 simis, per aera corpora facere multa, quę mirētur ani-
 mæ terrenis corporibus aggrauatæ etiā melioris affe-
 ctus. Si enim corpora ipsa terrena nōnullis artibus &
 exercitationib. modificata, in spectaculis theatricis tā-
 ta miracula hominib. exhibent, ut hi qui nunquā uide-
 rūt, talia narrata uix credāt: quid magnū est diabolo &
 angelis eius, de corporeis elemētis per aera corpora
 facere, quæ caro miretur: aut etiā occultis inspiratio-
 nib. ad illudēdos humanos sensus, phantasmata imagi-
 nū machinari, quib. uigilātes dormientesue decipiat,
 uel furentes exagitet? Quare ad Simplicianum scri-
 bit: Fallacia satanæ, atq; imaginum simulandarum
 callida

callida operatio, decipiendis humanis sensibus multiformis inuigilat. Fallit autem studio fallendi, & inuida uoluntate, qua hominum errore lætatur. Sed ne apud cultores suos pondus autoritatis amittat, id agit, ut interpretibus suis signorumque suorum coniectoris culpa tribuatur, quando uel deceptus fuerit, uel mentitus. Vitiata quoque phantasiâ pulchrè depingit libro de Cura pro mortuis agēda, his uerbis: Similia sunt somnijs nonnulla uisa uigilantiū, qui turbatos habent sensus: sicut phrenetici, uel quocunque furentes modo. Nam & ipsi loquuntur secū quasi uerè præsentibus loquantur, & tam absentibus quàm præsentibus, quorum imagines cernunt siue uiuorum siue mortuorum. Sed quemadmodū hi qui uiuunt, ab eis se uideri, & cū eis se loqui nesciunt (neque enim reuera ipsi adsunt, aut ipsi sermocinantur, sed turbati sensibus homines talia uisa imaginari patiuntur) eodē modo & hi qui ex hac uita migrarūt, sic affectis hominibus uidentur quasi præsentes, cum sint absentes: & utrū eos aliquis imaginariē uideat, omnino nescientes. Huic rei simile est etiam illud, cum homines altius quàm si dormirent, subtrahuntur corporis sensibus, & occupantur talibus uisis. Ex his enim apparent imagines uiuorum atque mortuorum: sed cum fuerint sensibus redditi, quoscunque mortuos uidisse se dixerint, uerè cum eis fuisse creduntur: nec attendunt qui hæc audiunt, similiter ab eis absentium atque nescientium quorundam etiam imagines uisas esse uiuorum.

Huc facit, quod lib. de + Spiritu & anima tradit Augustinus, & Decreta docent: Quædam futura prædicunt dæmones, & quædam mira faciunt, quibus homines alliciunt & seducunt. Vnde quædam mulierculæ post fatanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasinatibus seductæ, credunt se & profi-

L. de Diuin. demonū c. 6.

Cap. 12.

+ *Cap. 28.*
26. q. 5. episcopi ex cōcilio.
Lamiarū confessionem phantasticam esse, ex August. & Decret. constat.

2. Corinth. 12.

profitentur nocturnis horis cum Diana Paganorum dea, uel cum Herodiade, uel Minerua, uel innumera mulierum multitudine equitare, uel earum iussionibus obtemperare. Quapropter sacerdotes Dei prædicare debent populo, ut nouerit hæc falsa omnino: & non à diuino, sed maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Ipse namque satanas, qui transfigurat se in angelum lucis, quum mentē cuiusq; mulierculæ cæperit, & hanc sibi per infidelitatē subiugarit, ilicò transformat se in angelum lucis, in diuersarumq; formarum species & similitudines: & mentem quam captiuā tenet, in somnis deludens, per deuia quæque deducit. Et quoniam solus hoc patitur spiritus infidelis, nec in animo, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in somnis & nocturnis uisionibus non extra seipsum deducitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam uigilando uiderat? Idcirco nimis stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur: cū Ezechiel & alij prophetæ, Ioannes etiam euangelista & Paulus in spiritu, non in corpore uisiones uiderint. Hinc Synesius de Somnijs rectè inquit: Anima fascinata materiæ donis, perinde afficitur atque illi, qui cum liberi sint, ad certum tempus mercede conducuntur ad opus, ubi ancillæ cuiusdam pulchritudine capti, moras trahere uolunt, ipsius amatae domino seruire constituentes.

*De phantastica transformatione hominum
in bestias. Cap. X.*

*Videl. 4. c. 22.
et l. 6. c. 12. huius
Operis.
Vincent. in
Spec. natur.
li. 3. ca. 109.*

DE phantasticæ porrò mutationis hominum in bestias opinione, recentior est memoria nostrorum ferè temporum, quàm ut inter oblitterata possit nesciri. Refert enim Guilielmus Malmesberiensis monachus, in sua historia, tempore Petri Damia-

Damiani fuisse duas uetulas in uia publica qua Romā itur, quales Augustinus appellat stabularias, id est transeuntes ad hospitia pro mercede suscipientes (nam stabulum propriè hospitium uenale & publicum dicitur) quæ in uno comorantes tugurio, una quoque arte malefica imbutæ, hospitem quandoque solum aduenientem, in equum uel suum uel asinum mutabant, & certò precio mercatoribus diuendebant. Quodam die iuuenem histrionicis gesticulationibus uictū exigentem, hospitio exceperunt, & in asinum uerterunt, multum eo lucrificantes, qui gestuum miraculo distineret transeuntes: nam ad anus mandatū nutumque quocunque modo mouebatur. Nō enim illi intellectus perierat, sed loquela. Ingentē inde quæstum fecerant uetulæ. Quo cognito, uicinus carè asinum redimit. Cautio tamen hæc à mulierculis adhibita est, ut custodiretur ne in aquā descenderet. Seruatus diu ab aqua, & tandē incautiore nactus custodiā, in lacū proximū se cōiecit: & ibi se aliquandiu uolutans, propriæ restituitur formæ. Cūque ab eodē obuius sciscitaretur eius custos, num asinū uidisset: ille se esse respondit. famulus ad herum retulit: herus ad Apostolicū Leonē, uirū eo seculo sanctissimū. Cōuictæ anus idē fatentur: dubitantē Papā cōformauit Petrus Damianus, uir eruditissimus, prolato exemplo de Simone mago, qui suam Faustiano imaginē impresserat. At hæc & similes nugæ eandem sortiantur fidem, quam Apuleij & Luciani metamorphosis meretur. Ex Vincentio hic adde:

Stabulum.

Mutati in asinum iuuenis figmentū.

Lib. 13. Hist.

Pudicam fœminam, in quam amore uesano exarserat Ægyptius quidam, à malefico in equam uersam, & à D. Machario Ægyptio heremita restitutam.

Si qui uerò obuagari in Liuania & locis finitimis uideantur lupi noxij, quos Lamias putant. Germanis *Vueruolff* dictos: ij certè uel ueri sunt lupi, in eiusmodi tragœdiam exagitati à demone, qui interim horum uagis

Vueruolff.

Li. 4. cap. 22.

uagis erroribus & actionibus, delirorum *λυκανδρομίας* phantasię organa imbuunt, uitiatq; ut ij se esse excursionum erronearum & actionum authores corrupta imaginatione arbitrentur, fateanturq; : quod quidem diabolo non esse difficile, ex descripto *λυκανδρομίας* morbo cuilibet constat, dum humores & spiritus in hæc ludibria idoneos commouet, potissimum quibus atrebilis nebulæ cerebrum uitare solent, cuiusmodi existit fatuum monstrosumq; id genus hominū : uel certè dæmones censendi sunt eiusmodi lupi, qui eam assumpserunt formam, ut malè credulum hoc hominum genus magis irretirent suis uasamentis, infantes grauari, & sanguinis innocentis reum redderent magistratum. Interea ij qui se in lupos credunt transformatos, alto immergi somno, diaboli studio, alicubi iacere cōperiuntur, quorum somnia ijs confundit imaginibus, quas hominum oculis præstigiōse in pueris uel insectandis uel uorandis, siue armento lædendo, aut longè lateque hinc inde uagando obijcit ueterator ille; ut certè non leuiter mirari oporteat, inueniri uiros cordatos, qui delusorum horum hominum confessioni tanquam ueraci innixi, mortis sententiam contra eos pronunciare non grauentur. Sed uno ab illis uerbo mihi responderi uelim, utrum uerè in lupos transmutari homines credant, nec ne. Nec condere, nec uerè transmutare creaturas diabolū posse, satis superque demonstratum est libro 3 & 5. ubi ex professo penitissimè excutitur hoc argumentum. Iam ualeant hæc nugæ. Nullum hic locum habet, quod de fœminis in mares uersis abstruso naturæ miraculo, Plinius, Sabellicus, Pontanus, & plerique alij scriptores non obscuri, qui libro sequenti adducuntur, tradunt: quum hic solum de phantasticis dæmonum illusionibus agatur.

Sabell. lib. 9.
cap. 8. de O-
stentis.

Quomodo

Quomodo & quare à dæmonio demententur Lamiæ,
ut credant fateanturq; se fecisse, quæ prorsus
non potuere. Cap. XI.

CÆterùm uetulæ illæ, de quibus hic instituta est
oratio, non absurdè *ἡγεμονίᾳ* assimilari possent: *ἡγεμονίᾳ*,
qui uelut rapti extra sese, sensuq; omni & motu
priuati, iacent exanimis similes, & pòst ceu ex profun-
dissimo expergefacti somno, aut à morte ad uitā reuo-
cati, redeunt ad sese, & miras fabulas, miraq; cōmenta
narrant. at in has cogitationes se ingerens dæmon, earū
seriē textit, hancq; uariat mira arte & scitè, repetitis
præteritis, annexis præsentibus, & aspersis etiā quibus-
dam admonitionib. de futuris, ne in suspiciōe aniliū
fabularū, aut temerè cogitatarū ineptiarū ueniant: in-
ducta etiam persuasione, ut coràm spectasse quæ dia-
bolus offudit, imaginentur, ita dementat eos, quos ad
talìa usurpat ministeria, ut sui prorsus non sint compo-
tes: sed uelut *ἡγεμονίᾳ*, ea agitent mente, in eaque
intueantur, quæ dæmon obijcit: ex sese nihil faciant,
nisi quantum aliquando perimititur, & id quidem ut
plurimum est ridiculum.

At homines, Augustino teste, malarum rerum cu-
pidi, occulto quodam iudicio diuino traduntur illu-
dendi & decipiendi pro meritis uoluntatum suarum,
illudētib. atq; decipiētib. eos præuaricatorib. angelis,
quibus ista pars mundi infima secūdum pulcherrimū
ordinem rerum diuinæ prouidentię lege subiecta est.
Idipsum docent Decreta his uerbis: His portentis per
diabolorū fallaciā illuditur curiositas humana, quādo
id impudēter appetūt scire, quod nulla ratiōe cōpetit
eis inuestigare. Hæc potestas immundis spiritib. deo
datur, ut perniciosos sibi aptent, hoc est prauos ho-
mines seducant: illos scilicet, qui spernunt ueritatem,
& credunt mendacio, iuxta Pauli sententiam: Sanam
doctri-

*Dæmonis lib.
dibrys quos
magis expo-
siti.*

*In secūda par-
te, caus. 26. q.
5. Episcopi.*

2. Tim. 4.

2. *Timoth. 3.*
Ephes. 2.

doctrinam non ferent, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus: & à ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur, onerati peccatis: ducentur uarijs desiderijs, semper discennes, nunquam ad scientiæ ueritatē peruenientes. Hos Paulus uocat filios contumaces, in quibus agit spiritus ille cui potestas est aeris, eludens subtilitate & dolo inimitabili hæc sua instrumenta, in ipsius inductiones propendunt: nimirum has mentis acie læsas, effascinatas, maleque feriatas mulierculas: quas ita dementat, ut quicquid illarum phantasiæ suggerit, aut quodcunque etiam malum ab ipso, uel etiam hominibus, Dei abstrusa permissione perpetratum est, aut quæcunque ludibria præstigijs conspicienda illis ostendit, eius male suadi suggestionē à se designatā (licet phantasmate uel insomnijs solummodo nota) perperam credant bis miseræ, questionibus subiectæ confiteantur, à propria confessione mortis sententiam audiant, dirisque tandem flammis deuoueantur. Sic in ipsius uerba iuratis, animi & corporis oculorum aciem perstringit cacodæmon, sic sibi addictos demeretur, hoc deuotē illi mentis autamentum. Hinc pulchrè Augustinus: Maligni (inquit) spiritus, quos isti deos putant, etiam flagitia quæ non admisserint, de se dici uolunt: dum tamen humanas mentes his opinionibus uelut retibus inducant, & ad prædestinatum supplicium secum trahant.

Lib. 2. de Ciuit. Dei, c. 10.

Li. 5. de Bello demonum.

Delusionū eiusmodi modus, & quid in ijs dæmon ualeat, & quid item nequeat, non inscitè describitur in eo libro cui Fortalitium fidei inscriptio est, ubi ita legitur: Decima differentia dæmonū est, eorum qui decipiunt quasdam uetulas, quæ Xurguminæ siue Bruæ nuncupantur. Sciendum ergo, esse quosdam homines apostatas in fide, hæreticos & falsos, qui se ipsos uoluntariè offerunt diabolo: qui & eos recipit, tradit.

traditque artes inanes, quibus uidentur ducenta euagari miliaria, & quatuor aut quinque horarum spacio redire: item destruere creaturas, fugentes eorum sanguinem, atque alia perficere maleficia pro suo nutu ex dæmonis uoluntate. At à satana miserè decipiuntur, illudunturque non solum hæ, sed & qui eis fidem accominodant. Veritas autem rei sic habet. Quando pessima hæc figmenta usurpare statuerint malæ mulieres, se uerbis & unctionibus consecrant dæmoni, qui eis ad opus suum utitur, & cuiuslibet earū phantasiam regit, ducitque per loca ab ipsis desiderata: corpora uero earum sine sensu permanent, quæ umbra cooperit diabolus, ut nulli sint conspicua. Et cum in earum phantasijis impleta esse, quæ uoluerunt, obseruari, umbra sublata, proprijs motibus illas permittit. A loco autem non fuerunt amotæ, sed phantasie idolum extitit, quale caco dæmon efformauit. Ad illum enim errorè tollendū, quod corpore trāsferuntur, emanauit illud c. episcopi, quod ex distinctione ac recitatione eius ita probat Ioan. Francisc. Ponziuibius I. V. doctor: quia postquā fecit mentionē, quod illæ mulieres testarentur se inequitare bestijs noctu, multa que terrarū spacia peragrarē: dicatq; plurimos hac opinione deceptos, existimantes aliquid numinis ac diuinitatis esse extra unū Deū: mandat, ut patet in uers. quapropter, ea omnia reputari falsa, & non à diuino spiritu, sed à maligno talia phantasmata mentib. hominū irrogari. Et reddens rationē in uers. siquidē: quia ipse Satan trāsfigurat se in angelū lucis. cū mentē cuiusq; mulieris ceperit, & eam per infidelitatē sibi subiugaauerit, illico se trāsformat in diuersarū species personarū, atq; similitudines: & mentē quam captiuam tenet, in somnijs delūdē, modò læta, modò tristia, modò cognita, modò incognita personas ostēdē, per quæ que deuia deducit. Subiungit postea, quod hoc solus

*Phantasiarū
Lamiarum
quomodo re-
git dæmon.*

*Explicatio
primi canonis
ex Concilio
Aquir.
2. part. caus.
26. q. 5.
Volum. 10.
Tract. de Læ-
mīs. nu. 49.*

2. Corinth. ii.

*Iamias in
spiritu eadē
tare.*

Eccles. 49.
2. Corinth. 12.

spiritus patitur: & quòd infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Et adducit exèplum de Ezechiele propheta, qui uisiones Domini in spiritu, non in corpore uidit: & quòd Paulus non audeat dicere, se raptum in corpore. Ergo constat, quòd uenit ad determinandum, non solum talia fieri à spiritu maligno, non diuino: sed etià ea & illis similia fieri in spiritu, non in corpore. Et propterea sequitur, quòd etià in casu nostro, licet uideantur hæ personæ dicere, se portari à dæmonibus sub hircorum forma, & similiter dicant se credere dominam in cathedra sedentem, esse dæmonem transfiguratum: quòd tamen debet dici, hæc & alia quæ se facere confitentur, phantasticè & in spiritu sibi obuenire. Hæc Ponziuibij conclusio: qualis etiam est Grillandi, eam exemplo probantis, quòd in agro Sabino accidisse commemorabimus infra,

Tract. de sortileg. q. 7.
num. 6.

An & quomodo & quando corpora per aerem deferre diabolus possit.

Cap. XII.

Diabolus simia Dei.

Daniel. 14.

An spiritus possint corpora transferre.

NEc mirum est hoc dæmonis studium, quo miseris animas ludificari, deridere ac torquere conatur, uolens imitari atque æmulari, uelut simia, quæcunque Dei opera, per angelos bonos expleta: quemadmodum Abacuc prophetam coma capitis ex Iudæa in Babylonem reuerà breui momento translatus legimus, & postquam suis Danielem placentis refecisset, in eundem locum restitutum. Nec uerò phantasticè tantum in hominum mentibus eum hæc efficere, sicut dictum ac probatum est: sed etiam uerè corpora surripere, ac per aera ferre, tum ipsius & angelorum naturalis facultas ac *diuina*, tum usus & experientia testatur: ac primò quidem, quòd Dominum nostrum I E S U M C H R I S T U M in pinna templi

Matth. 4.

templi constituisse legitur. Omnia enim tentationis illius opera corporaliter ac sensibus corporeis fuisse peracta, & diabolum ei tum in humana specie apparuisse, est multorum Theologorum unanimis sententia. Verum in hoc discrepant, an Christus à dæmone fuerit delatus, & raptus: an uerò deductus saltem, ut ipse pedibus eò conscenderit. Sed quoniam diabolicis hoc persuasionibus fieri oportuit, ut Christus eum sequeretur: secunda opinione reiecta, primam maior Doctorum pars amplectitur. Dicit enim Evangelista, Statuit: non adduxit, quemadmodum paulo antè, quòd adduxisset eum in sanctam ciuitatem. Proinde asseritur, quò ad Christum, eum corpore fuisse translatus à Satana. Rectè autem arguuntur Thomas, quòd data possibilitate in uno, per consequens datur in omnibus alijs qui sunt eiusdem ponderis & magnitudinis. Christus ergo cum per omnia nobis fuerit conformis, excepto peccato: hominibus idem euenire posse dæmonis insultu, quid obstat? Proinde dæmones nihil agere, nihil efficere, nisi quod *κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν*, ac naturæ suæ proprietatem sit, posse, iam antè Libro primo demonstratum fuit. Quicquid igitur agunt, non nisi uolente quidem ac permittente Deo faciunt, sed sua tamè quadà naturæ facultate: ut in habitu & potètia sæpe maiora possint, quàm ipso actu, què nos plerumque spectamus: nec ex eo reliquas eorū artes naturales expèdimus, quas præstare nò alià ob causam nequeunt, quàm quòd nò permittatur. Etenim angelicę naturę ac spiritib. nò est còtrariū, ut corpora quò Deus permittit deferat. Satan aut spiritus adhuc est: nec ex lapsu spiritualē eius essentiā interijisse, iā in principio ostēdimus. Atqui angelus p aerē detulit Abacuc: angelus Philippū exitinere rapuit, ut inuentus sit in Azoto: cur idē ergo dæmonem præstare non posse dicemus, si Deus permittat? ut

*Thomas iii. 3.
cap. Matthei
uers. diabolus
autem.*

*Diabolus
Christum corpore
liter transiit.*

*Thomas d. 2.
Alberti. 2. 2.
gn. ibid. Boetius
nauent. 2. sentent.
lib. 2.*

*d. 2. 7.
Dæmones, lib
mines per aerē
rem uelut
posse. Tract.
qq. 1. part. q.
5. titul. de mirac.
rac. & tit. dē
dæmon. q. 16.
art. 10. in sum.*

*Heb. 2.
Rom. 9. 1.
Cap. 21.*

*Aug. lib. 3.
de Trin.*

*Dan. 14.
Act. 8.*

*Quomodo de
mon corpora
transportet.*

omnes sentiunt Doctores & Canonistæ. Quæritur ta-
men haud temerè, corpore 'ne assumpto, an sine corpo-
re per se, corpus è loco naturali sursum (quod est con-
tra motus corporei naturam) euehere possint dæmo-
nes? Et Thomas quidem eos corpora putat assumere,

*Tit. de dæ-
mo q. 16. art.
10. prima par-
te Tract. 99.*

ut naturaliter ac uerè, sicut nostrum aliquis, hominè
transportent: idq; duplici ratione motuum ostendere
nititur. Ego uerò respondeo, primum hoc ipsos eodè
facere modo quo angeli: & cum diuo Augustino, An

*Lib. de ciuit.
13. cap. 18.*

uerò, si hoc angeli faciunt, ut quælibet animalia terre
stria rapiant unde libet, cōstituantq; ubi libet: aut eos
sine labore non posse, aut onera sentire, credendū est?

*Sine corpore
an dæmō cor-
pora ferat.*

Quomodo omnia primogenita Aegypti, tantamq; ho-
minū multitudinē unica nocte potuit angelus occide-
re, ut non præ lassitudine destiterit? Secundò respon-
deo ac quæro, quī corpus illud assumptū, quod homi-
nē baiulat ac portat, sine alio itē corpore per aerē fera-
tur? Naturale enim sit oportet. At sic in infinitū quære-
remus. Quare nō est quod dicatur, aut angelis aut dæ-
monib. corpora assumēda ad delationē alicuius circū-
scripti. Tertiò, quotidiana experiētia testatur, eos cor-
porib. ad hanc rē nec egere, uec uti: quod ego uidi, &

cap. 11.

impediui Dei auxilio, sicut Libro primo narraui. Sūt
alia multa exēpla, quib. & homines à dæmonib. è loco
in locum, per iusta tamen spacia, deferri ostenditur, &
id ne assumpta quidem humana forma. Neq; hinc ab-
surdi quid consequitur, dæmonem scilicet hac ratio-
ne multa contra magistratum ac principes, adeoq; re-
rum omnium ordinem effecturum: ueluti captiuos è
carceribus eripere, deliberationes ac arcana princi-
pum per homines ipsos manifestare, & eos qui in alio-
rum sunt potestate ac ditione, quocūq; iure, suis resti-
tuere: quemadmodum dicitur, quo tempore Franci-
sci primi regis Galliæ filij detinebantur obsides in Hi-
spania, magū in Galliam euocatū è Germania fuisse,

*Non semper
dæmonum cor-
pora per aerē
ferre posse.*

qui

qui tanta credebatur præditus potestate, ut posset re-
gios pueros per aera reducere, thesaurosq; inuestiga-
re & transferre.

Boccatus etiam refert fabellam de nobili Lombar-
do, qui in uniuersali expeditione Hierosolymitana, se
meritum ingens existimans obtenturum, militiæ no-
men dederat, ad occupandam terram Sanctam: disce-
densq; coniugi suæ partem annuli signatorij relique-
rat, cū hoc pacto, ut si intra triennium ab ea die nō re-
diret, uxori liberum foret, arra hac & symbolo negle-
cto, alteri marito nubere. At ille cum in Iudæa milita-
ret, captus, ac in Aegyptum abductus, Sultano, (quē
iam olim in Europa peregrinantem, attamen ignotū,
hospitio receperat pater eius) propter parentis hospi-
talitatem, uiriq; prudentiam ac dignitatem, mox a-
deo placuit, ut probatis diutina familiaritate eius ino-
ribus, tandem eum post se secundum omnibus rebus
suis præfecerit. Interea cedente die, ac uertente trien-
nio, postremum in extremam incidit tristitiam. Cu-
ius ubi causam Sultanus expiscatus fuerat, magum ad
uocauit, qui illum in lectulo precioso consopitum, &
magna auri gemmarumq; ui onustum, postrema
trium annorum nocte Papiam in summum templum
deferendum curauit. Vbi ædituus eum mane conspi-
ciens, refugit: ac interea dum alijs de spectro narraret
Aegyptio, obuiam eum habuit ad ædes uxoris pro-
perantem. Quod nisi tum redisset. ea domum, ab alio
sponso uesperī ducta fuisset. At illud de Galliæ Delphi-
nibus non successisse quæstores ærarij tum Caroli V.
quàm Francisci primi norunt, & Helionoræ nuptiæ sa-
tis indicant. Hoc aut Boccatij figmentū est: ut & illud,
quod ita referā, ut tradūt Galli, de S. Nicolao de Varē-
guille, quod duobus leucis distat à Nanceo: simile illi
quod in Legēda S. Antonij de Hermogene legitur. In
ergastulo detētus Lotharingus quidā Cōstantinopo-

*Decameron .
Falsum , arte
magica homi-
nes deferre
per aera.*

*Libello.de
principis
Galliæ ciuile
tibus & san-
ctuarijs.*

Ingenitrobur. Itā robustus erat, ut Turcæ ueritine catenas æ uincula disrumberet, torquem eius collo ferreum applicarent, quinq; digitorum crassitudine latum, ac tres crassum, ferreis catenis innexum. Huic cum in memoriam rediret sanctus patræ suæ Nicolaus, eum comprecatus ut intercederet pro se apud Deum, ita consopitur. Postero mane cum pagi ædituus templum referaret, captiuum hunc in uinculis dormientem ad fores offendit: ille uerò è somno excitatus, in fano S. Nicolai, quem inuocarat pridie, se esse agnouit. Repernulgata, populus accurrit: & post aliquot Alleluia decantata à sacrificis, quatuor accersiri iubet fabros ferrarios, qui uinculis eum exonerarent. Quæ cum nulla uiderentur humana ui posse dissolui, ecce in conspectu omnium torques dissiliit, & ueluti Cerbero,

Tum Stridor ferri, tractæq; catena.

Quando cor- por e deferat dæmon, & an lamiarum.
Lib. 1. cap. 21. Sed hæc & eiusmodi conficta sunt: & ut accidant, minime uerèdū est. Neq; enim iustissimus optimusque Deus omnia permittit, omnia concedit Satanæ, quæ uel is ueller, uel suæ naturæ subtilitate posset: sed ea demum, quæ decreuit ipse non ad superstitionem stabiliendam, sed tum saltem, cum aut nos ad frugē reuocare uult, aut impios punire. Videbimus hoc in canpone, qui propter furtum ac periurium euestigio sublatu à dæmone, nunquam postea uisus fuit. Quare nec in lamias nostras, quibus ætas decrepita, fantasia corrupta, & mens læsa, pœnæ satis sunt, dæmonib. hæc uolenta ludibria exercere Deus patitur: non enim dæmoni colludit.

Qui sine corpore assum- plo, corpus per aerē ferre possit dæmon.
Lib. 3. ca. 17. Cæterum quomodo sine corporibus spiritus hi corpora per aerem gestent, etsi nos tam exactè nequeamus intelligere, quàm possumus nostri motus tarditatem ac rationem: tamen haud admodum mirabimur, si consideremus quàm facile anima nostra carcerem

cerē suū & corpus hoc moueat, ut currat, saltet, ascen-
dat: Spiritus enim & liberior & leuior est substantia,
ducens originē suam ex ipso lumine, quod aut supra *Li. 1. cap. 1. su*
omnia est elementa, aut ex summo certē elementorū: *præ.*
tum uerò, si quæ uentorum sæpe ui contingunt re-
colamus: ueluti, uaccas ex Iberia cis Pyrenæos de-
latas. Ecnephias enim & Typho non nisi repenti- *Ecnephias*
ni sunt flatus, quorum hic effert, ille defert, & illi su i- *Typho.*
pso percussus correpta secum in cœlum refert, sor- *Plinius lib. 2.*
betque in excelsum. Ideo lapidibus pluit sæpe, *ca. 38. 74.*
quod uento sint rapti, & coctis lateribus. Romæ
in Auentino, in templo S. Sabinæ, quod olim fu-
it Dianæ sanum, saxum nigrum rotundum pendet
ab uno aræ latere, quo monachi dicunt diabolum
petiisse S. Dominicum, Deo supplicantem: non se ta-
men lēsisse, adeò tremebant ei manus & brachia.
Eiusmodi saxea moles etiam Coloniae in templo
metropolitano uisitur, qua per eius fastigium iniecta,
trium regum (ut fertur) corpora ibi in summo hono-
re cōseruata atterere perdereq; scilicet uoluit diabo-
lus: at ne ea læderentur, retrorsum salissee, perhibetur
eadem fide, qua prius illud asseritur. Atq; supradictus
ille mihi uidetur esse modus, quo illum res quasque
corporeas sursum deorsum agere posse existimo, non
tamen sine Dei arbitrio ac nutu.

*Corpus non nisi per iusta spacia ferri, nec eodem
tempore diuersis in locis existere
potest. Cap. XII.*

ATqui mutare essentiam creaturæ, aut efficere *Locale loco*
ut unum corpus per aliud sine unius uel am- *suo conuenire*
borum iniuria transeat, aut maius corpus pe- *debet.*
netret per spaciū improporionatū, ut ita dicā, loco,
uidelicet quod per foramina domorum exigua ingre-
diantur

Matth. 19. diantur tales fœminæ : hæc per dæmones non ma-
Marc. 10. gis fieri possunt, quàm ut camelus transeat per foras-
Luc. 18. men acus. Habetur hoc à CHRISTO ipso pro ἀδωά-
Corporum pe- 75. Corpus enim, & quicquid loco circumscribitur,
netratio. hoc est, ut ita loquar, omne τοπικόν ac locatum, debet
 esse suo loco proportionatum. Alioquin corporum
Aristotel. 8. penetratio admittenda esset: quod contra naturam &
Physic. omne physicū principium est. Nam quòd ipse CHRIS-
 TUS clausis ianuis ad discipulos intrauit, id nihil
Joan. 20. aliud sonat, quàm quod indicant præcedentia: Cum
 clausæ essent ianuæ præ metu discipulorum, Christus
 uenit ad eos. Non autem, quòd non reseatæ uel aper-
 tæ fuerint. Cur enim non cederent præsentia corporis
 Christi, & eius aperirentur claudereturq; uirtute?
 Ita ueteres omnes sensere. Nā ingressus, corporis sui
 ueritatē ostēdit & Thomæ, cui manus suas & latus: &
Luc. 24. reliquis, quibus pedes porrigēs ait: Palpate & uidete,
 quia spiritus carnē & ossa nō habet. Nihil igitur istorū
 quę diximus, efficere poterit dēmon: multo minus, ut
 unū corpus uno momēto diuersis in locis existat. Cū
 enim omnia in mensura, numero & pondere disposue-
 rit Deus, singula suū habent & pondus, & mensuram,
 & numerū. Quod ἀτοπον, ἀμείρον & ἀσχημάτιστον, sine tēpo-
 re & loco mouetur, infinitū est: id uerò non nisi unum
 est. Reliqua ergo, ueluti spiritus & corpus, & tempore
 mouentur, & loco. Spiritus etiam substantię sunt, quę
 à loco circūscribuntur: sicut & anima nostra in loco
 est, quia alicubi præsens est: & localis, quia quòd ali-
 cubi præsens est totū, alibi non est. Dicunt Iurecon-
 sulti: Qui ubiq; est, nullo in loco esse censetur. At non
 inest animæ linea, superficies, punctū, sicut corpori: fi-
 nita tamen est. Vbiq; uerò infinitū est. Finiti autē ad in-
 finitū nulla est proportio. Quod si anima tam est cir-
 cūscripta, ut cum alicubi est tota, non possit esse alibi:
 quanto magis terrena corpora? Diuus Augustinus
 etiam

etiam de Christo post resurrectionem ita sensit, ut dicat: Quomodo discipulorum, cum esset in terra, contractus est manibus: sic eorum, ascendens in cœlū, deductus aspectibus: & ita uenturus est, hoc est in eadem carnis forma & substantia, cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit: secundū hanc formam non est putandus ubique diffusus. Corpus enim non est, nisi quod per loci spacium aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita sistitur, uel mouetur, ut maiore sui parte maiorem locum occupet, & breuiore breuiorem, minusque sit in parte quàm in toto. His proculdubio de causis beatus Germanus existimauit fieri non posse, ut mulieres nocte simul in caupona essent, & mariti lateribus accubarent. Legitur enim in eius Vita, quòd cum nocte quadam in diuersorio mensa iterum à cœna sterneretur, admirans inquisierit ab hospitibus, cui cœna pararetur? ei que responsum sit, bonis illis uiris ac fœminis quæ nocte uagantur. Itaque sanctus uigilare statuit, & ecce multitudinem ad mensam, uirorum ac mulierum uenientem: quibus ille mandans ne abirent, tota familia excitata quæsiuit, num quem ex ijs cognoscerent? His omnes uicinos ac uicinas esse dicentibus, singulorum ædibus perscrutatis, omnes in suis lectulis decumbentes inuenit. Itaque statim omnes adiurauit: qui se dæmones esse confessi sunt. Sic & Simon magus eadem hora in conclaui cum Nerone, & foris cum populo loqui credebatur. Huc etiam pertinet, quod suprâ Capite septimo huius secundi Libri, de præstigiatore magico, Magdeburgi cum equulo in aera conscendere uiso, recensuimus.

*Epist. 146. ad
Consensum.*

*ad Dardan.
epist. 17. lib. 1.
cap. 2. de orig.
anima, ad
Hieron.
Quid corpus.*

*In uita S.
Germani.
Lamias non
esse domi si-
mul & alibi.*

*In S. Petri
Vita.*

Lamias non inuehere eos morbos, quorum se fatentur effectrices esse: nec locum mereri in historijs, sed inter fabulas, quæ hac de re leguntur, exemplis ostenditur. Cap. XIII.

Lib. II. Hist.

Scotor.

lib. 15. ca. 80.

d. Variet. rerum.

Historia mi-

ra de Duffo

rege malefi-

cio laeso, si ue-

ra esset.

Admirabilem huius argumēti historiam ex He-
ctore Boethio historiographo proponam, ab
Hieronymo Cardano tamē refutaram: ut hinc
de reliquis eiusmodi enarrationibus eodem censea-
tur modo. ea ita habet: Duffus rex incidit in mor-
tum modo. ea ita habet: Duffus rex incidit in mor-
bum, non tam grauem, quàm cunētis uel eruditis me-
dicis (Scotorum tunc uiuendi modi, corporeæq; cō-
stitutionis, quos nondum peregrini inuaserant mor-
bi, habitatione) cognitu difficilem. Siquidē sine ul-
lo signō bilis, pituitæ, alteriusue peccātis humoris re-
dundantiæ, uel ab humano tēperamento lapsus, Duf-
fum sensim afflixit. Noctu enim sub perpetua uigilia
decumbens, in sudorē iminēsum soluebatur: interdū
uix dolore, quo nocte laborauerat, leuatus, quieti se
dabat. Corpus lenta conficiebatur tabe, effecto simil-
limum. Hærebat cutis rigida, uenas, neruos, & qua for-
ma ac situ constituta essent ossa humana, spectantibus
ostendens. Suauis ac uniformis spiritū a corde mo-
tus: quod tactu cordialis uenæ, arteriæ deprehendere
nitale humidū nihil tēperie excessisse, demonstrauit.
Viuidus illi color, auriū oculorūq; uigor integer ade-
rat, & tēperatus: frequentior cibi potusq; appetitus.
Hæc sanitatis signa in languente, multoq; dolore affli-
cto, cū medici admirarētur, & quæ suarū erāt partiū
egissent, nihilq; inuenissent quo superfluous noxiusq;
sudor coerceretur, aut quod somnum prouocaret, sed
rex in horas magis magisq; sudore & cōtinua uigilia
angeretur: uersi ad patiētis cōsolationē (nā corū sen-
tētia, huic soli locus supererat) precati sunt ut benè de
salute speraret, nec sibi deesset: fore ut externorū me-
dicami-

dicaminum medicorūq; quos ipsi ocyus accirēt, ope, quod peregrinus & parum eis cognitus esset morbus, aduentante uere, soleq; (uitæ in animatib. assertore) ad nos redeunte, sanitatē cōsequeretur. Obortus est sub id tēpus incerto authore rumor popularib. susurris, regē ueneficarū mulierū arte dēmoniaca, & nō naturali morbo tabescentē, per tam longa tēpora corpore & uirib. cōfici: easdēq; apud Forres Morauix oppidum, magicā & sortilegā artē in regis perniciē exercere. Horū fama ilico ut ad regis aures puenit, ne auctus rumor, re propalata, fascinatrices ut suppliciū euaderent, in fugam ageret: mittūtur in Morauā, qui an uera essent quæ ferebātur, perquirerēt. Missi nuncij, itineris causam dissimulabant, & ueluti ineundæ pacis gratia inter Duffum regem & coniuratos Morauos, Forres adiēre: noctūq; in arcē admissi (steterat ea adhuc in regis fide) ob quam uenerant causam, Doneualdo arcis præfecto, ut imperatum eis erat, exponunt, eiusque fidem & auxilium ad negocium conficiendum implorant. Milites qui in arcis erant præsidio, tenuit nonnihil huiusmodi rei suspicio. Nam ex prostituta quadam (erat huic mater sortilega & incantatrix) dum blandiusculè eam tractaret amator, de regix ualetudinis tempore, modo, perpetuitate, quibus sortibus, quibus magicis carminibus uterentur Lamiæ, posteaquam nonnihil audierat, sodalibus indicauit, & illi Doneualdo, Doneualdus autem regijs legatis: meretricemque tempestiuam tanti facinoris nunciam (erat ea tum fortē in arce) Doneualdus ad se accitam, quæstionibus quo ordine cuncta gerebantur, & in quibus ædibus, ubi fateri coegerat, mittit intempesta nocte milites ad rem omnem explorandam. Hi in sortilegarum

Rumoris huius autor esse potuit satan, Quorsum hæc aliquis nouisset, nisi dæmō locum designasset, ubi demētatas annus ad ficticiū eiusmodi opus permouisse se sciuerat.

Sparsa dæmonis opera eo rumore, de Duffi ualetudine apud Forres uulgata à Lamijs, mulerculas demētatas dein in eiusmodi ludibriorum apparatus excitare potuit, ut Duffum & subditos in increlulitate confirmaret, eadem feminarū procuraret, nouasq; in Morauos faces mendacijs incendere: si uera sit hystoria, quod minimè creda.

Quomodo simulachrū cereum liquefactū potuit ad regis imaginem confectum esse cognosci? Unde in seimunctissimo interuallo, uis tonsionis, liquoris infusi, simulachri & carminum recitatorum, in Duffum resultare potuit? Quomodo item rex in sudorem solui potuit, & macie confici liquecente cera, quum cera igni admota facile & breui tempore defluat, regem autem longo tempore morbo hoc contabuisse narretur? Quomodo etiam ex consumpta cera mors subsequi? Ob praefractiones, in signum hanc annoto.

Delusus itidē fuit magister Ioannes Legeyri praesidens Sabaudus, qui se magicis componere imagines potuisse confessus est, quibus Philippum Sabaudiae ducem laderet.

* Huc spectabat illa sathanae uox, ut nouis facibus regem & Morauos inflamaret, praeterquam quod ille mente delusus, morti ob falsam persuasionē obijcerentur: si uerum est quod scribitur.

¶ Hic historiogra-

aedes foribus uireclusis irrumpentes, sagarum unam cereum simulachrum ad regis Duffi imaginē dæmoniaca arte (ut credere par erat) confectum, ligneo affixum uerū ante ignem torrentem: alteram, carminibus recitatis liquorem quandam fundentem sensim supra statuam inuenerunt. Prehensæ itaq; ocius sagæ, coniectæque in uincula, & tractæ simul cum simulachro in arcein, rogatæque ad quid sub noctē carmina recitantes, effigiem regis igni exponerent? responderunt, dum simulachrū igni adhibitum torreretur, Duffum regem in sudorem solui: carminibus uerō recitatis, perpetua teneri uigilia, & ad liquefcentem ceram macie confici: consumptam autem ceram, regis mortem continuo subsequuturam, ita se malos dæmones docuisse: ad facinusque exequendum, * mercede à Morauorum primoribus conductas fuisse. Perciti ira astantes ad anus uerba, confracto simulachro, ut sagas scelus graui luentes supplicio, flamma consumeret, ex templō curarunt. Ferunt, sub tempus quo hæc in Forressensi arce sunt acta, regem languore leuatum, & nocte absque sudore quiesuisse: postridieque redeuntibus uiribus, quæ erāt humanæ facultatis, promptē egisse, perinde ac si nulla aduersa uoletudine antea fuisset detentus. uerū t̄ ut res se habuit, Duffus recrescentibus uiribus sanitati breui restitutus est.

Post huius historiæ, atque eius argumenti aliarum enarrationem, in hunc scribit modum * Cardanus: Doceamus, an inter tot miraculorū commenta quicquam ueri subsit.

fit. nam maxima eorum partem fabulosam esse, atque confictam, uel ipsi qui hæc constantissimè astruunt, negare non audent.

Quæ igitur Boethius refert, condendæ historiæ haud iucundæ non ignauus author, alliciendi lectores causa conscripsit: ut quos Scythica facta moresque, tum regionis descriptio non delectarent, fabulæ saltem tædium minuerent. Neque id uitiosum historico: sed

ubi historia per se sterilis est, licet eam iocis ac fabulis exornare. Quamobrem & iure ab his T. Liuius abstinuit: & Herodotus iustè damnatur, & Saxo Grammaticus laudatur. Tum uerò maximè accedit, quòd hæc Boethius scripta inuenit, & factum ipsum extra historiam est. In ipsa autem historia enarranda, utpote moribus gentis, bellis, prælijs, numero cæsorū, aut nominibus eorū qui prælijs interfuerunt, quiue strenuè se gesserunt, familiarum initijs, causis bellorum, temporum ratione, gestis ac serie principum, quibus tanquam membris historia constat, fuit diligentissimus. Quinetiam in his quæ ad historiam pertinent, nihil tam exiguum fuit (talia autem sunt, regionis & urbium situs, magnitudo, oppida, insulæ, nemora, montes, plantarum noua genera, animalia quadrupeda, aues, serpentes, pisces, soli fœcunditas, uentorum uicissitudines, cœli clementia, stagna, paludes, distantia, cæteraque omnia quæ rara sunt, intelligendæ historiæ accommodata) quod neglexerit, omiseritue, aut secus quàm esset enarrauerit. In talibus uerò existimauit ornandam historiam, seu quòd ueræ esse crederet, alioquin sacris philosophiæ haud initiatus. Quæ autem Berna & Pinnetus (quorum post, ubi de Incubo agitur, meminimus) & noster ille rusticus, uitrum capillos clauosque euomens, & sonum confracti uitri in uentre, & horarum ictus in corde sentiens, aut ui-

phum hæsitare uides, an sagarum opera, uel quomodocunq; factum sit, ut Duffus conualluerit.

* De uariet. rerum lib. 15. cap. 8. Superioris historia de Duffo refutatio.

Historia huius rustici lib. 3. cap. 7. describitur.

dere,

dere, aut audire sibi persuadebāt, partim uera, partim falsa esse reor. nam uerè aliquid uidere, diuq; in uisione perseverare, ni aliquid sit quod uideatur, absurdū est. Vident tamen quædam, tum audiunt: atq; causam horū in atram bilem reijcere oportet, quæ partim cibis & potibus, & aere & mœrore, timoreq; paupertatis. partim à cœli constitutionibus, partim ex consuetudine aliorum delirantium contingit. Habebam ego olim amicum, cui contigit, ut in una harū ualliū octodecim mēses cōmorari cogeretur. Vbi redisset ad me, multa de his incredibilia, quāuis philosophiæ haud ignarus, enarrabat. admonui hōminē ne amplius talia proferret, ni pro fatuo haberi uellet, & uitæ periculū subire. Immiscuit itaq; se negocijs arduis: cōmutataq; uictus ratione, dum aliorū consuetudine fruitur, ad se redijt. Seminis quoq; ac menstrui sanguinis retentio, plurib. causa est huius morbi, aut ortus, aut incrementi. In uniuersum, tribus maximè hæc deceptio cōstat: atræ bilis imaginibus, constantia ipsorū qui hac labe correpti sunt, ac fraude iudicū. Nam olim permixtum erat, ut idem accusarēt, condēnaretq; ad quos dānatorū bona redibāt. Vnde ne hos miseros adeò iniuste damnare uiderentur, multa fabulæ addebant. Cæterum in illorū examine, cōfessionibusq; nihil nō inane aut falsum, aut inconstans, aut nullius momenti reperiebatur, præter contemptā religionē. Quædam enim Christum abnegabant, aliæ sacrificiū ipsum inter uestes cōsuebāt, cōspuebāt aliæ imagines diuorū, atq; alia similia ppetrabāt. Sublata primū in hos miseros ac insanos potestas fuit à sapiētissimo senatu Veneto: cū animaduerneret eò progressam illorū luporū rapacitatē, ut omnino inscutes dānarent spe prædæ: neq; contemptor diuini cultus quærebatur, sed diuitiarū possessor. Inter hæc exorta est Lutheranorum secta: cumq; in hac, quòd per urbes propagaretur, non iam
miseri,

Dominicani.

*Opes aliorū,
non religionē
quarunt ini-
qui indices et
inquisitores.*

miseri, sed opulenti deprehenderentur, omiſſa priorū cūra, ad hos conuerſi ſunt. Sed nunc cum illis mitius agitur, ut omnia uel ſtulticiæ uel auariciæ plena eſſe comperias. Hi ergo (ut ad propoſitum redeam) quandoq; ſibi uidere quædam perſuadebant, atque audire: poſtmodū rem ipſam ex propria leuitate augebāt mēdacijs, tum uerò mutuis colloquijs (ut dici ſolet) è culice elephas exoriebatur. Nam & pleriq; hominibus quandoq; aliqua inſolita uidentur, audiunturque: ſed ea contemnentes, ſanoq; iudicio abigentes negligūt. Hucusq; Cardanus: qui interdum contigiffe quoque perhibet, ut aliquis, quem maleficio affectum uoluerint hæ mulierculæ, naturali cauſa eodem tempore in morbum maleficio congruum inciderit: quo cognito à maleficio prognatum eſſe credebatur, quoniā morbi natura & tempus conueniebant. Sic anui dementia tæ falſa ſuggeſtione phantaſiam uitiat naturalis morbi, illiusq; exitus conſcius dæmon: & reliquos ob incredulitatem eo modo illud permittit Deus. Quum uerò cenſores à rerum naturalium cognitione eſſent alieni, minusq; in literis Sacris exercitati, in hiftorias (quicquid id eſt) ex ſua opinione retulerunt: quod paulatim auctum exornatumque, materiem uberem huic ſtulticiæ præbuit.

Præterquam quòd huiuſcemodi narrationes à compluribus in hiftorias relata ſunt, qui tum ob imperitiā rerum, tum per nimiam credulitatem quicquid aut uulgo iactatur, aut ab alijs traditur, non ſolum fieri poſſe, ſed etiam reuera contigiffe ſibi perſuadent ex ſuperiorum temporum exemplis: quæ cum fabularum ſint inuolucro teſta, fidem hiftoriæ ſibi uendicant apud illos. Sic illa de Duſſo mendacia uidentur, & originem & auctoritatem ſumpſiſſe, à poetarum narrationibus de Melcagri Oenei regis Ætolix filij interitu, ſtipite

Ovid. lib. 8.
Metamorph.

Stipes fatalis.

stipite fatali combusto. Cum enim grandis aper Ætoliam deuastaret, Meleager ad eum occidendum conuocauit proceres. Ex quibus Atalanta uirgo cum aprum prima uulnerasset, Meleager eius amore captus postquam aprum occidisset, ei caput apri dono dedit. Quod ægreferentes duo Meleagri auunculi, caput uirgini uolebāt auferre: sed Meleager illos occidit. Tum Althæa soror occisorum, & mater Meleagri, ut necem fratrum uindicaret, fatalem stipitem igni imponens, Meleagrum pariter exussit. Nam Meleagro recens nato, Althæa mater uidit Pærcas igni stipitem imponere dicentes: O' puer tam diu uiues, quam diu hic stipes. Althæa ergo Pærcis abeuntibus mox stipitem igni subtraxit, & diligenter custodiuit: Iam uerò erga fratres pia, sed erga filium impia, illum stipitem rursus igni imposuit: quo combusto, Meleager etiam exustus est.

In Annalium Flandricorum lib. 16. scribit Iacobus Meyerus: Legi aliquid horrendum contigisse Atrebatum anno quinquagesimonono supra millesimum quadringentesimum, complures scilicet fuisse inhumaniter igne crematos, qui nocte occultas coitiones habuere cum diabolo, unde: magnam accepere pecuniam. Viri primarij mulieresque complures indicij crematorum deprehensi, 3 quidam capti & sæuissimis tormentis admoti: 4 alij pecuniæ ui redempti; nonnulli solum uerterunt: 6 quidam uerò in pœnis adeo cōstantes fuere, ut nihil cōfiterentur. 7 Fuisse referuntur quidam ex iudicibus adeo detestabiles, ut quosdam sibi inimicos indicari curauerint tanquam conscios, reis in tormentis ad hoc coactis. 8 Addunt in nocturnis illis conuentibus ex omni ordine statumque mortalium uiros mulieresque interfuisse; & eos ibi diabolum in humanam effigiem transformatum adorasse, cuius tamen nunquam uidebant faciē;

in

in illius uerba mandataque iurasse : 9 conuiuio ab illo parato largiter epulatos , 10 inde extincto omni lumine quemq; cum sibi proximè oblata promiscuè concubuisse: sine ope diabolica in sua unde exierant; loca restitutos:

1 Hæc lecta & scripta , ut in hoc negotio diabolico multa alia , ex errore uel confessionis uel iudicium uel uulgi.

2 Pecuniam diabolus polliceri uel falsa ingesta opinione, uel apparenter solet , eaq; pollicitatione suos ditare : sed non exoluere , imò eiusmodi ludibrijs ludificari.

3 Vides iudicium imperitiam, iniquitatem, sequitiam & tormenta non ferenda.

4 Quòd iudicium auariciam pecunia satiare inauerint, quàm in innocentia excarnificari, & ad cōfessionem enormibus torturis compelli.

5 Ut euitarent sanguinarias truculentissimorū iudicium carnificumque manus, licet fœminæ innocentes reuera existerent.

6 Distracti cruciatibus fuere, qui in innocentia cōstantes fuere.

7 Inde liquet, quæ flagitia in carceribus sæpe extorqueatur, potissimū in hoc negotio obscuro & demoniaco, atq; à iudicib. priuatę ultionis, rerūq; alienarū studio nimis cupidis, quinimò insatiabilib. harpyis.

8 Quod ex omni ordine statuq; mortaliū , &c. scribat, meras fuisse præstigias; nil nisi ludibria, uitiatam phantasiā, mentem læsam, imò somnia mera, quilibet alicuius indicij, haud obscure intelliget.

9 Somnorum cōuiuīū, id quod hora matutina quū surgeret, & more solito post esuriret facile senserūt.

10 Vbi nullū erat lumē, extingui minimè potuit; p̄inde somniū est merū, uti & cōgressus ille p̄miscuus; quū ē suo lecto nō fuisset moti, quare & sine negotio;

& dæmonis ope reuera suis stationibus, quas non reliquerant, restituebantur, nihilq; uerius in tota ea narratione existit. Hoc modo si reliquæ eiusmodi historiæ excutiantur, detegetur mendaciorum pallium.

Stulta Lamiarum phantasia, & historiarum eius argumenti falsitas, ex Ioannis Grammatici historia Danica demonstratur. Subiungitur & aliud lepidum phantastica mulieris exemplum. Cap. XV.

STulticia hæc phantastica ut omnium oculis euidentissimè pateat, ex Ioâne Grāmatico ascribā bona fide historiā, ab eo ut uerā inter reliqua intactam: quā tamē merè mendacē, aut inēdacijs egregiè excultā (quod eodē cū docti alioqui uiri uenia dictū cupio) facilē is iudicabit, qui ad rationis trutinā reuocarit; nū grato, imō uirulēto epuli gustu, rationis atq; eloquētię summū munus, ac manuū feliciter cōferendarum donum consequi quis possit. Ita scribit lib. 5. Historiæ Danicæ: Erant Ericus & Rollerus Regneri pugilis filij, patre eodem sati, diuersaque editi matre. Matrem quippe Rolleri, eandemq; Erici nouercam, *Craca saga.* Cracam uocabant. Mittitur Rollerus à patre, cognoscendi causa, quę domi interim dum abfuisset, essent acta. Is ut maternum fumare tugurium uidit, foris accedens, paruulūq; foramen furtiua luminis applicatione traiciens, introspecta æde, animaduertit matrē in furni cacabo coctilia pulmēta uersantē. Suspexit præterea tres colubras supernè tenui reste depēsas, ex quarū ore proflua tabes guttatim humorem epulo ministrabat: duæ quippe colore piceæ erant, tertia squamis albida uidebatur, reliquis modicò eminentius pensa. hæc nexū in cauda gestabat, quū cæteræ immisso uētri funiculo tenerentur. Ille rem maleficio cōsentaneā ratus, silentio quod uiderat pressit, ne matrē ueneficij ream astruere putaretur. Ignorabat enim inno-

innocuam anguium extitisse naturam, nescius quantum uigoris illo epulo pararetur. Superuenientes deinde Regnerus & Ericus, ut fumidam aspexere casam, ingressi discubitus petiuere. Quibus ad mensam sitis, Craca priuigno filioque unà cibum capturis, catillum discoloris dapis admouit. Pars quippe picea, sed croceis guttis interlita, pars albida uidebatur: quippe pro uaria serpentum specie, geminus pulchritudinem color infecerat. Cuius quum solam uterque particulam delibasset, Ericus non ex colorum habitu, sed interni uigoris effectu epulas aestimans, nigrantem dapis partem, sed fusco potiore confectam, catino quam celerim uerso ad se transtulit: albidamque sibi admotam prius Rollero applicas, cœnam feliciter gessit. Et ne mutationis industria notaretur, Taliter (inquit) estuante freto puppim in proram referri solitam. Nec tenue uiri ingenium fuit, industrii operis dissimulationem à nauigij consuetudine mutuatis. Ericus itaque fausta iam dape relictus, interna ipsius opera ad summum humanæ sapientiæ pondus euasit. Quippe epuli uigor supra quam credi poterat, omnium illi scientiarum copiam ingenerauit, ita ut etiam ferinarum pecudaliumque uocum interpretationem calleret. Neque enim solum humanarum rerum peritissimus erat, uerum etiam sensuales brutorum sonos ad certarum affectionum intelligentiam referebat. Præterea tam comis atque ornatu eloquii erat, ut quicquid disserere cuperet, continuò prouerbiorum lepore polirer. At ubi superueniens Craca concham transposita, partemque pulchriorem ab Erico comesam cognouit, fortunam filio præparatam, priuigno cessisse condoluit. Cui mox gemebunda supplicare cepit, ne unquam sua fratrem ope deficeret, quem ipsius mater tot nouæ felicitatis opibus cumulasset: quippe sapido ueniens epuli gustu, rationis atque eloquentiæ summam, necnon gerendorum prosperè conflictuum gratiam

assequutus uidebatur. Adiecit quoque, Rollerum propemodum consilij capacem, futurumq; ut destinati sibi obsonij prorsus expers non esset. Monuit quoque, si suprema necessitatis uiolentia postularet, nominis sui nuncupatione remedium celerius esse quærendum: affirmans, se diuina partim uirtute subnixam, & quasi consortem cœlitum, insitam numinis gestare potentiam. Ericus se ad astandum fratri, naturâ pertrahi dixit: probrosum referens alitem, qui proprium polluat nidum. At Cracam magis propria molestabat incuria, quàm fortuna filium grauaret aduersa. Artificem enim ingenio suo deludi, magnum olim ruboris incitamentum fuit. Hæc Saxo. Quòd nulla creatura, multo minus uirulenta anguium tabes extillaticia, gignat rationis & eloquentiæ summum donum, aut prosperitatem in bellis donet, sed peculiaria illa Dei esse munera, tam est manifestum, ut bonarum horarum malè impensarum meritò insimulari debeam, si huic conuellendæ historiæ diutius immorer. Præterea si confectum hoc uenenosum epulum ab Erico uoratum illis pollebat uiribus, quare in Rollerij filij usum non denuò adornabatur cautius, maximè cum insitam illam numinis potentiam secum gestaret Craca? nisi mendaces huius condimenti uirtutes semel alicui edenti consecratas, cum benedictione qua Isaac filium suum Iacobum conferatim extremò bearit, cōferendas, ridiculè quis urgeat. Mirandum interim summopere, tam manifesta mendacia à præclaris illis ingenijs inter res uerè gestas describi, citra præmonitionem commenti alicubi lecti uel auditi: sic tutior earum foret lectio.

At fabularum pertæsus, factum uerum subnectam, non illepidum, nec à nostro instituto planè alienum, effortæ cuiusdam mulieris phantasticæ. Phantasticos enim quandoque à communi sensu deuios appellat uulgus:

uulgus: & phantasiā, intellectus uel rationis, uel *Phantasiae*
 cogitationis deprauationem. Ea misera in Vuald- *Historia*
 falsia conficiebat pharmaca, & uaticinabatur circa *uera.*
 annum 1555. Quamobrem ab earum ditionum admi-
 nistro ad quæstionem uocata, uolens interrogata de-
 ludere, amentiam aliorum exprobrabat, qui eam se-
 ctarentur. Cū uerò tormentorū minis grauius pre-
 meretur, se inquit ex eorum esse numero, qui uaga-
 bundi Germanis dicuntur spiritus, & quotannis qua-
 ter corpus quasi exanime relinqui, spiritu interea lon-
 gius euagante ad solennes cœtus, conuiuia & cho-
 reas, quibus quoque interesset Cæsar: atque sibi co-
 dicillorum à Cæsarea maiestate donatorum autho-
 ritate, licere medicari, futura prædicere, necnon spi-
 ritu euolante eos celebrare conuentus. Iussa eos o-
 stendere, protulit literas Latinas sacræ initiationis
 N. sacellani Cæsareæ maiestatis, nunc episcopi, in
 expeditione uersus Saxoniam Egeræ perditas: item
 agyrtæ cuiusdam schedas addidit, quibus ille sua un-
 guenta, & execandi calculi artem, idque genus reli-
 qua prædicabat. His testimonijs subnixa male feriata,
 ac à dæmone proculdubio delusa (si ex animo hæc
 dixerit) anus, nihil nō sibi licere in propinandis phar-
 macis & diuinationibus confidebat. Sed ut desisteret
 resipisceretque admonita, exilio puniebatur. Interim
 tamen sibi restitui codicillos maximopere cupiuit, si-
 ne quibus nullum fœlicem successum ex arte cōsue-
 ta sperari posse, persuasum fortassis habuit. Corpus au-
 tem eius tanquam exanime uisum esse quum alij asse-
 rerent, illi ignem admoueri, si denuò ita spectaretur,
 prudēter antea admonuerat Vualdsalsiæ olim admi-
 nistrator Dominus HENRICVS VVESIYS,
 LL. Doct̃or consultissimus, qui hæc mihi ordine re-
 tulit. Legerat is fortassis in libro Conformitatum, de *Fol. 64.*
 fratre Rodicofano apud focum dormiente, cuius ma-

nui dæmon ignitum carbonem adiuuerat : quem alter mox experrectus, ex diaboli manu eripuit, ut eo illum feriret, nisi euauisset.

Aerem nullo modo à Lamij's turbari posse : & quomodo in hanc potentie sue persuasionem à diabolo inducantur. item fruges non excantari. Cap. XVI.

In aere concitando quomodo à demone illudantur Lamij's.

Singulari insuper ratione in aere concitando illudantur hæ aniculæ à diabolo, qui simulatque ex elementorum motu, & naturæ cursu, citius faciliusque quàm homines, mutationem aeris & tempestates fore præuidet : uel alicui infligendam ex abstrusa Dei uoluntate plagam, cuius ipsum spectat exequutio, intelligit : tunc harum muliercularum mentes agitât, uarijsque imbuit imaginibus, & suggestione multiplici, quasi ob inuidiam in proximum, uel ob uindictam aduersus inimicum sint aerem turbaturæ, tempestates excitaturæ, & prouocaturæ grandines. Itaque eas instruit, ut quandoque sili-ces post tergum, occidentem uersus proijciant : aliquando, ut arenam aquæ torrentis in aerem conijciant : plerunque scôpam in aqua intingant, cœlumque uersus spargant : uel fossula facta, & lotio infuso uel aqua digitum moueant : subinde in olla porcorum pilos buliant, nonnunquam trabes uel ligna in ripa transuerse collocent, & alia id genus deliramenta efficiant : atque ut arctius eas satan illaqueet, diem & horam sibi dictis rationibus notas præfigit. Quum uerò successum hæ uident, nimirum quascunque desideratas in aere turbationes, magis confirmantur : quasi euentus hic subsequatur ipsarum operationem, quæ ne aquæ quidem stillam elicere possent. Nec sanæ mentis hominem opinari decet, futili uesandarum muliercularum actioni obedire ele-
menta,

menta, & ad harum nutum institutam à Deo naturalium rerum seriem impediri uel inuerti: quod haud dubiè cōtingeret, si harum arbitrio tempestates, pluię, grandines & fulmina inseruirent, ut quodcumque & quomodo hæ iubeant, ea insequantur: sic quoque diuina potentia ab humana uoluntate superaretur tanquam in seruitutem redacta, ut pulchrè docet Hippocrates. Recta itaque erit sententia hæc Senecæ: Rudis adhæc antiquitas credebat, & attrahi imbres cātibus, & repelli: quorū nihil posse fieri tam est palām, ut huius rei causa nullius philosophi schola sit intranda. Si autem maligna imprecatione, aut certa uerborum obmurmuratione, se aliquid non uulgare perpetrare posse, in animum induxerint, cum Socrate dixerim, incantationes esse uerba animas decipiētia humanas, aut secundum interpretationem, aut secundum timoris incussonem, aut secundum desperationem: quæ sanè ne pili quidem facienda sentio, quum nullum effectum reuera naturaliter producere queant, nec ob id etiam sanitatem in morbum cōmutare, quanquam ijs se posse falsò arbitrentur uetule. at eiusmodi morbi à diabolo, conniunte Deo, ob horum hominū incredulitatē, maleq; conceptam de sagarum potentia opinionē, sæpenumero accersentur, infligunturq;. Idem dictum uolo de frugibus, quę nullo modo incantationū uerbis aut imprecationib. ledi possunt, sed à dæmone quidem, Deo concedente, uel ueneficijs: multo minus eæ quęūt aliò traduci, aliā licet opinionē ex poetarū uberib. hauserint ueteres, ad nos quoq; deriuatam. Hinc celebratur illa duodecim Tabularum lex:

QVI FRVGES EXCANTASSET, POENAS DATO: NEVE ALIENAM SEGTEM PELLEGERIS EXCANTANDO: NE INCANTANTO, NE AGRVM DEFRVGANTO.

In libel. de Epileps.

Incantationū uerba nihil posse.

Agrum non posse à Lamis excantari, necladi, sed à dæmone uel ueneficijs.

Sub tit. de In iurijs, alijsq; delictis. l. 9. al. tit. ii.

Plin. lib. 18.
cap. 6

Vera autem carmina & ueneficia quib. segetes pel-
liciuntur, atq; in agrum transferantur, docet C. Furi-
us Cresinus: qui è seruitute liberatus, cum in paruo
admodum agello largiores multo fructus perciperet,
quàm ex amplissimis uicinitas, in inuidia erat ma-
gna, ceu fruges alienas pelliceret maleficijs. Quamob-
rem à Sp. Albino curuli die dicta, metuens damna-
tionem, cum in suffragium tribus oporteret ire, in-
strumentum rusticum omne in forum attulit, & ad-
duxit filiam ualidam, atque (ut ait Piso) bene cura-
tam ac uestitam, ferraamenta egregiè facta, graues li-
gones, uomeres ponderosos, boues saturos. postea
dixit: Maleficia mea Quirites hæc sunt: nec possum
uobis ostendere, aut in forum adducere lucubratio-
nes, uigiliasq; & sudores. omnium sententijs absolu-
tus itaq; est.

Meritò igitur summopere admirari, grauiusque
ex animo dolere cogor, annis superioribus apud ea
Imperij, ei que cõtigua loca, ubi clarius sonare Euan-
gelij uox creditur, ob uitiatã tempestate uineam, discie-
ctam que adhuc in herba erat messem, non ad Dei uel
probantis uel punientis manum, mentis oculos con-
uertisse magistratus: sed ea neglecta, ad deliras lubri-
cæque mentis mulierculas numero plures respe-
xisse, easque in squalidos carceres, dæmonum ho-
spitia & diram carnificinam pertraxisse, ubi in exci-
tatæ tempestatis & inuectæ iacturæ confessionem
adactæ, Vulcano solenniter consecratæ sunt. Men-
te aut delusas fuisse à diabolo, qui earum phantasiam
ludibrijs præstigijsq; corripit, ut se fecisse quæ nõ po-
tuerint, confessæ sint (quemadmodũ solent obsessi, me-
lancholici, incubo pressi, Lycaones, cynanthropi, de-
mentati, fatui & pueri) dubium est minimè. Non
enim mulieris malitiosæ, aut alterius maligni homi-
nis uoluntati & potētiz aerem uel elementa, ut pro il-
lorum

lorum imperio noceât, subiecisse iustū & multæ miserationis Deum, satis demonstratum est. Si diabolo potestas est aeris, hic Dei solius permissionem desiderat *Ephes. 2.* expectatq; , nocendi semper cupidissimus: ut hoc nomine absurdum errorem esse, ingenuè dicâ, si quis mulieris uetulæ, amentis & maleficæ imperio subijci diabolum credat. Hæc quidē ita illi subiacet, ut cogitatione, sermone & actu, illius sæpe uoluntati morē gerat: uerū ipse profectò huius nutui pro sua libidine obsequi potest minimè, etiamsi uterq; idem exspectat, cū Dei solius semper, & quandoq; fidelium eius ministrorum imperio obedire compellatur. In reb. corrumpendis aeris conturbati uim, uel quocunq; modo, unius Dei nutum & consensum præstolatur, spiritus procellarū, ubi suos uel explorare uel castigare instituit Deus: cuius ministri ueri, in Christi nomine, dæmonium subinde pellere poterunt. Proinde hos qui ueritatis luce ac radijs sibi oculos configi arbitrantur, in aliam decuit traducere sententiā & magistratū & plebeios: & quum sedulò grauiq; sermone ab idololatriæ flagitio auditores reuocare conentur, hanc quoque eius nefandissimam speciem explicare oportuit, qua lamij attribuitur id, quod solummodo ad Maiestatem diuinam pertinet, tempestates nimirum pro suo arbitrio ciere, & grandinem prolicere: item quando in rebus afflictis eò usque deiicietur animus, ut superstitem adhuc esse Deum, qui opem ferre queat, uix credatur.

Si quæ fatentur dementatæ anus, præstare ualerent, uix in generis humani sustentationem frumenta superessent: immò nihil in rerum natura incorruptū permaneret, nec quidem ipse homo consisteret: proinde etiam non tanto opus esset apparatu in bellis, ubi nihil non instrumentorum & materiarum pessilentissimarum cum grauissimis sumptibus effingitur,

tur, quo hostis in perniciem cogi, ager funditus corrumpi, segetes prorsus dissipari, uites radicitus euelli, aquæ penitus uitari queant: solum hic eiusmodi uetula, quam Lamiam dicunt, uoto & opinione celeberrius, unico nutu non modò hæc efficiet, uerùm etiam copias ita affliget, urbesq; & regiones còquassabit, ut se felices fore sint speraturi aduersarij, si in deditione permittantur. Quid hic opus sumptuosis tormentis? quid pulueris illius diabolici mole? quid globorum & sphærarum aceruis? Quid mixto in funestiorè pñiciè lardo, uel quacumq; alia peste? quid igne in exurendis oppidis, arcib. & pagis? quid numerosa illa mancipiorum sathanæ caterua? quid equitum cataphractorum turba? Vnica hæc nostra Empusa, sola Lamia, omnipotentiam hic suam ostendet, quæ etiã in Turcam erit ableganda, ut à subsidij in perpetuum Christianismi hostem colligendi onere Germania semel subleuetur, libereturque. In media profectò luce cæcutiisse uidemur, qui amplam hanc occasionem tam stupidè neglexerimus. Sed dæmonis ope sublimia hæc operari nostras sagas, nec illius auxiliũ à Christianis admittendũ esse, respõdebitur. Hic uicissim mihi explicari uelim, cuius ope dissidia seminentur, propagenturque inter Christianos: cuius instinctu & adminiculo hos adeò temerè, frequenter ob rem nihili, fastu uel insolètia turgidos bella mouere, urbes pacificas euertere, regiones uastare florentissimas, sanguinem innocentem quàm posunt affluentissimè cum multa tyrannide effundere contingat: ubi uiolentiæ, stupri, adulterij, rapinæ, latrocinij, & nefandissimorum quorumcumq; scelerum tam in amicos, quàm in eos quos hostes uocant, quinimò dæmoniacæ colluuii & flagitiorum sathanicorum frequentissima schola & asylum securissimum? Quis hic architectus, quis Imperator, quis dux & rector? Si exitiosis id genus monstris quibuscumque & diabol

boli organis in bellis locus est, quare ille denegabitur nostris Lamijs: quæ non uulgari ratione, secundum horum hominum opinionem, omnia perdere, cælum terræ miscere, & hostem in ordinem redigere poterunt, etiam citra sanguinis effusionem, si ita uoles: uel cum grauissimis eius cruciatibus, pro suo arbitrio & libidine, citra ullam hæsitacionem, & sine sumptibus? Eam de Lamiarum potentia persuasionem ad nos à mendacibus poetis deriuatam, in multorum etiam piorum animis tam tenaces adhuc egisse radices, ex animo frequenter lugeo: at durum illud flagellum peccata nostra mereri certum est. Quanquã uerò, dæmonis instinctu dicta facinora perpetrare homines, obijcietur: & uice uersa, diabolum ex prauorum hominum suggestione & uoluntate quoque operari hic respondeo, ea non consequi necessariò: & oportere distingui rerũ substantias, unde actiones producuntur. Alia enim est proprietas dæmonis, Dei spiritus ministratorij: alia terrestris hominis. Ille quidem ut spiritus, in hominem se insinuare, eumq; agitare potest, unde dæmoniacus, uel à dæmone obsessus dicitur homo: nequit tamen in dæmone in spiritum se uicissim ingerere homo terrestris, ut inde similiter nomen mutuetur, opereturq;.

Grassante crudeli bello inter reges Danię & Suecię Anno 1563. ex castris Danicis scriptum est, Suecię regem inter suas copias circumducere quatuor uetulas Lamias, quæ carmine omnem Dano præpedirent uictoriã, ut nullum posset hosti facere damnum: & si qui à Suecię rege cingerentur obsidione, redderentur imbelles, atque in deditiõem proni. Ac licet famæ huic prius nulla fuisset data fides, postea tamen unam ex his Lamijs captam fuisse à milite generosi Comitissæ à Schuuartzenburch Gunthardi, ducis exercitus, quæ ea confiteretur, scripto

pto addebatur : deinde circa uias in puteis & locis aquosis limosisque inuenta fuisse extracta longè fila, quibus ligneæ cruces multæ alijsque characteres appendebant.

Leuit. 20.

Dent. 18.

Si uera est historia, grauiter utrinque delictum est, contra manifestum Dei mandatum : à Suecis, quòd uetitam opem accierint : à Danis uerò, quòd sibi à magicis illis præstigijs & dæmonum ludibrijs timuerint. Enimuero amentes illæ anus reuera nihil hic potuère, quanquam secus fortassis erant persuasæ à mendaciorum architecto. Cæterum permittit sæpenumero Deus iusto suo iudicio, eos qui dissidia uolunt, in reprobam tradi mentem, & ad foliorum arborum agitationem pertimescere, exhorrescereq;.

Ob tempestatem porrò illam, cuius suprà memini, minimè silentio erat sepeliendum, quòd quum ea in illis grassaretur oris, eodem tempore uarium procellosarum earum nubium exortum defixis oculis se uidisse, & attentius obseruasse in diuersis, etiam longè dissitis prouincijs, nimirum ducatu Vuirtembergensi, Franconia, Bauaria, Saltzburgo, Vienna, mihi asseruerit uir nobilitate, prudentia multijuga lectione & uario rerum usu eximius, qui citatis equis die noctuque citra ullam cunctationē ijsdem diebus per eas festinatissimè peruolabat ditiones ad Cæsarem, tractū tempestatis & damni illati ubiq; singulari considerās studio nec animaduertisse quicquā, quod ad Lamiarum opus potuerit contorqueri, ait. Cum stupenda se adhæc admiratione excepisse affirmauit, quòd in reditu ex hospitis relatu in itinere cognouerit, quasdam fœminas apprehensas, carceribusque traditas esse, ob accitam tempestatem damnosam, maximè apud eos quos aliā mentis oculi acie de diaboli potentia, & delusarū sagarū ludibrijs censere decuit, quàm facere uulgus solet, propter peculiare & indefessum

Theolo.

Theologiæ purioris studium, cui se hi mancipasse creduntur: unde non obscure licuit elicere dilucidós eiusmodi plagarum authores & causas. Exemplum in Iobo minime dubium proponitur. Punitionis quoque similis minæ euidentissimæ in Prophetis leguntur, aduersus eos, quibus ad diuinæ uocis monitionem aures obduruere. ut Aggæi 2: Percussi uos uento urente & aurigine, atque omnium manuum uestrarum opera, & non fuit qui ad me cōuerteretur. Et cap. 1. Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus, Seminastis multum, & collegistis parum, &c. Et infra: Respexistis ad amplius, & factum est minus: & intulistis in domum, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, super uos prohibiti sunt cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum, &c. Item Iohelis 1. Dissipata sunt horrea, disiectæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal, &c. Leuit. 26. Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreum, & terram æneâ, & consumetur incassum labor uester, &c. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. His & Iohelis 2. rerum ubertas promittitur: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo. & dicit: Ecce ego mittam uobis frumētum, uinum & oleum, & replebimini in eis, &c. Ecclesiast. 39. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala. Initium necessariæ rei uitæ hominum, aqua, ignis & ferrum, sal, lac & panis similagineus, & mel & botrus uuæ, & oleum & uestimentum. Hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala conuertentur. Sunt spiritus qui ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et in tempore consummationis effundent uirtutem, & furorē eius qui fecit illos confundent. Ignis,

gran-

grando fames & mors, omnia hæc ad uindictam creata sunt.

Ex animo itaque præmonitos uolo eos, qui in prædicto errore etiamnum conquiescunt, nec in aere turbando Dei manum citra hominum cooperationem agnoscere uolunt, inuentaque inde damna hominum arbitrio imputant, ut resipiscant adhuc, ad quam uocem si eorum ut præfractorum occalluerit animus, in tam inextricabilem diaboli labyrinthum eos prouolutum iri præfatio, unde nullum educere poterit Theſei filium, sed solius misereantis Dei filius: tam frequentes carnificinas architectabitur accumulabitque Dei & hominum hostis ut iuratisimus, ita & sanguinis innoxij cædiumque impiarum sitientissimus Beelzebub. Nec dubito, quin oculis palam hæc proponet euentus: quod Deus pro ineffabili sua bonitate clementer dignetur auertere. Falsus enim malo audiri uates: sed ineuestigia terrent. Exemplam noui complura: quid iam alij cum magno suo malo & reipublicæ detrimento experiantur, ipsi certiores erunt testes. Telam contexere longam & inexplicabilem in hominum ruinam exitiumque, mille artifici non erit difficile, potissimum apud quos ex uoto succedere institutum uidet, ubi nimirum ob peculiare suum ex Dei assensu factum, in uitam insontem porro sæuiri animaduertit: tum neruum consequutus, alia similia, uel etiam tetriora molitur, quibus in suam naſſa arctius constringit, atque ex Charybdi in Scyllam propellit, quos suis strophis pronas offerre aures comperit. Hic sanè sæpius conuiuet Deus merito, ob inuictam eorum incredulitatem, qui, licet aliter Sacrarum literarum lectione, maximè ex Iobo, instituti, non tam Dei iusti manum uel probantem uel castigantem agnoscunt in segetum, uinearum & pecorum perditione, quam singularem eius misericordis

cordis benedictionem & gratiam in annonæ affluentia amplectuntur.

Nechic prætermittere oportuit, circiter id tempus, quo Germaniæ superioris prouincias illa tempestas calamitosa afflixisset, me quoque pro rerum mearum sorte haud leuem passum iacturam ex grandinis, uel potius glaciei procella, in ditione Rauesteinensi, non procul à Grauia. Ea segetes feliciter messas, & in agro per fascès quaternos cōiunctim ad exiccādum, ut apud nos moris est, dispositas, ita disiecit ac exculsit, ut omnino trituras eas, & agrum denuò satum dixisses: unde nec eum conserere in proximum annum, sed terram aratro solum euertere uoluit uillicus, ut quæ abundè nimis frumento saturata, & fœnori reddendo facta idonea fuerit. Ramos quoque simul ex arboribus quasi securi sectos, per arua sparsim disiectos fuisse ex eius glaciei uolentia uidi. Recto autem ductu, ne sparso, hic flauit spiritus, ut ferè nihil aut parum infortunij utrinque senserint proximi agri. Atqui Virgilio ethnico, circa messem non tam miraculosa fuit uisa eiusmodi turbatio aeris, Geor. I.

*Sæpe ego, cum flauis messorem induceret aruis
Agricola, & fragili iam stringeret hordea culmo,
Omnia uentorum concurrere prælia uidi,
Quæ grauidam latè segetem ab radicibus imis
Sublime expulsam eruerent, ita turbine nigro
Ferret hyems culmumq; leuem, stipulasq; uolantes.
Sæpe etiam immensum cælo uenit agmen aquarum,
Et fœdam glomerant tempestatem imbribus atris
Collectæ ex alto nubes, ruit arduus æther,
Et pluuia ingenti sata læta boumq; labores
Diluit, implentur fossæ, & caua flumina crescunt
Cum sonitu, feruetq; fretis spirantibus æquor.
Ipse pater media nimborum in nocte corusca*

Fulmis

Fulmina molitur dextrâ, quo maxima motu
 Terra tremuit, fugere fera, & mortalia corda
 Per gentes humilis strauit pavor. ille flagranti
 Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
 Dejicit, ingeminant Austri & densissimus imber,
 Nunc nemora ingenti uento, nunc littora plangunt.

Hæc profectò sincèrè & singulari animi studio sibi
 proposita meminerint, qui ad se admonitionem per-
 tinere candidam arbitrabuntur. Si uerò plerisque in-
 dolis inrosæ hominibus recalcitrare, ac in me petu-
 lanter uel seriò insolescere lubeat, ijs quidem per me
 licet, dummodo aduersus conscientia & ueritatis te-
 stimonium non laborent, & Dei gloria ac reipublicæ
 Christianæ quies utilitasq; requiratur.

Ansam uerò huius incredulitatis pronam admo-
 dum obtulerunt rustici, fiducia in Deum uina minus
 confirmati: qui multifariam hoc etiam tempore secū-
 dum eorum incredulitatem uexantur à satana, ut ali-
 às lac ademptum, aliàs fœtum, aliàs segetes, aliàs ar-
 mentum etiam interemptum à Lamijs putet: & uni-
 uersam agriculturæ rationem non ad benedictionem
 Dei in uera fide, sed ad meras anicularum uoluntates
 referant. Adijciam doctissimi uiri IULII SCALI-
 GERI uerba ad Cardanum: Ais, ad maleficij effica-
 ciam conferre malefici constantiam. Putasti cui uspiâ
 affectum agere in alium, quàm in eum cuius affectus
 est? Neq; uerum est, ab homine homini noceri posse
 uerbis. Nam quis illa eum uerba docuit? Non homo
 alius. Nam quis illum? Non cœlestis intelligentia.
 Quis enim eam facere audeat authorê fascini? Ergo
 malus dæmon: non ut hominem faceret potentio-
 rem, sed ut ipsum deciperet credulitate, atque socium
 haberet tum impietatis, tum æterni exitij. Ipse igitur
 agit dæmon: stultus ille ac uercors, putat suis sese uo-
 cibus agere.

Porro

Porro à contrario quis fortè obijciet, pluuià cieri posse carminibus in perniciem à maleficis: quum ex iure scripto constet, aliquas in salutem pluuiam prouocare. nam lex 4. C. de mathemat. & mal. Constantini est, qua admittit eos qui precibus, carminib. aut medicamentis pluuiam impetrare ualent, aut aliquid quod ad hominū salutē spectat, &c. Bartolus ibi: Summa & mens legis est, mea opinione, ut si quis istis artibus ad utilitatē hominū utatur, permissæ sint; ut scribit Iosephus de Solomone libro 8. cap. 2. quæ alioqui uetitæ per se sunt, & maximè si in alicuius perniciem conuertantur. Hic paucis, cū bona uenia, respondeo: Christianū Imperatorem credidisse aliquā in his esse uim, haud secus atq; multi alij, & quidē pleriq; *alior* ac poetæ. Ex quo cōsequitur, magnā hunc ea in re iniuriā Deo fecisse, qui non pijs uotis & culpæ deprecationibus supplicandū, sed contestationib. impijs ac adiurationib. cogi Deum posse, ut hoc aut illud nobis donaret, arbitrabat: quin & amplā diabolo aperuisse fenestrā, quū uero Deo relicto, per Satanæ aut ministros aut ministeria quid se consequuturū consideret.

*De naturalibus pharmacis somniferis, quibus interdum illuduntur Lamiæ, de earum item unguentis,
& quibusdam plantis seporiferis, mentemq; impense turbantibus.*

Cap. X VI.

Interdum Empusæ exornandæ adhibentur etiam naturalia quædam pharmaca, quibus ubi se inunxerint, confricuerintque, ita à fraudulento magistro institutæ Lamiæ, per fornacem mox se euolaturas, ac per aerem longè lateque euagaturas ad tripudia, dulcissima symposia, concubitus & gratissima rerum spectacula, confidunt: quæ tamē per insomnia i-
psis ingerit ille mille artifex, ubi ab inunctione som-

*Naturalibus
usæ pharmaca
eis quandoq;
deludentib. à
satana Lami-
niæ.*

Cap. 26.

*Lamiarum
unguenta.*

niferi omnino unguenti, in profundissimum lethargicumque somnum dilabuntur insciæ. Hæc ne somnia uideantur, libuit adducere, quid solertissimus occultarum causarum indagator Ioannes Baptista Porta Neapolitanus lib. 2. Magiæ naturalis, siue de miraculis rerum naturalium, scribit: Adeo dira, inquit, cupidus hominum mentes inuasit, ut quæ natura mortalium commoditati elargita est, abutantur, ut multis horum simul coaceruatis componant Lamiarum unguenta: quæ quanquam ipsæ superstitionis plurimum admiscant, naturali tamen ui euenire patet intuitu: quæque ab eis acceperim, referam. Puerorum pinguedinem aheneo uase decoquendo ex aqua capiunt, inspissando quod ex elixatione ultimum nouissimumque subsidet. inde condunt, continuoque inseruiunt usui: cum hac immiscant eleoselinum, acconitum, frondes populneas & fuliginem. Vel aliter sic: Sium, acorum uulgare, penthaphyllon, uespertilionis sanguinem, solanum somniferum, & oleum (& si diuersa commiscant, ab ijs parum dissidebunt) simul conficiunt, partes omnes perungunt, eas antea perfriundo ut rubescant, & reuocetur calor, rarumque fiat quod erat frigore concretum. Ut relaxetur caro, aperianturque pori, adipem adiungunt, uel oleum ipsius uicem subiens, ut succorum uis intro descendat, & fiat potior uegetiorque id esse in causa non dubium reor. Sic non illi nocte per aera deferri uidentur ad conuiuia, sonos, tripudia, & formosorum iuuenum concubitus, quos maxime exoptat: tanta est imaginationis uis, impressionum habitus, ut ferè cerebri pars ea quæ memoratiua dicitur, huiusmodi sit plena: cumque ualde sint ipsæ ad credendum naturæ pronitate faciles, sic impressiones capessunt, ut spiritus immutentur, nil noctu diuque aliud cogitantes: & ad hoc adiuuantur, cum non uescantur nisi betis, radicibus, castaneis & leguminibus.

bus. Dum hæc pensiculator perquirendo operam nauarem (ancipiti enim immorabar iudicio) incidit mihi in manus uetula quædam (quas à strigis auis no-
cturnæ similitudine Striges uocant, quæq; puerulo- *Striges;*
rum sanguinè è cunis absorbent) spontè pollicita bre- *Historia mir-*
uis mihi tēporis spacio allaturam responsa: iubet om- *morabilis.*
nes foras egredi, qui mecū acciti erāt testes: spolijsq;
nudata, tota se unguento quodam ualde perfricuit;
nobis è portæ rimulis conspicua: sic soporiferorū uī
succorū cecidit, profundoq; occubuit somno. fores
ipsi patefacimus, multū uapulat: tantaq; uis soporis
fuit, ut sensum eriperet. Ad locum foras redimus, iam
medelæ uires fatiscunt, flaccescuntq;ue. A' somno se-
uocata, multa incipit fari deliria, se maria montesq;ue
transineasse, falsa depromens responsa. Negamus, in-
stat: liuorem ostendimus, pertinaciter resistit magis.
Hactenus Ioannes Baptista.

Lamiarū quoq; unguentū propemodū simile tra- *De Subtil. li.*
dit Hieronymus Cardanus, post cuius inunctionem *18. de mirā-*
mirabilia uideri apparet. Nā & de his quæ non sunt, &
tamen uidentur, ibi sermo est. Constat pinguedine
puerorum, ut dicunt, suceisq; apij, aconiti, pentaphyl-
li, solani, ac fuligine. Sed tamen dormire creduntur;
dum hæc uident. Spectare autem uidentur theatra,
uiridaria, cœnas, ornatus, uestes, formosos iuuenes;
reges, magistratus, imò res omnes quibus delectan-
tur, quibus etiam se frui arbitrantur. cernunt item
dæmones, coruos, carceres, solitudinem, tormen-
ta. Hæc igitur sunt uiolentorum insomniorum cau-
sæ. Hinc etiam illas apio uicitare ait, castaneis, fabis;
cepis, caulibus, phaselisque, somnos turbulentos ci-
entibus: sic magis per somnum ferri uidentur in di-
uersas regiones, atque ibi multifariam affici, prout
uniuscuiusq; fuerit temperies, unguento adiuuante:
Qui non absimile ad inducendū profundū longumq;
s z som-

*Somniferum
admodum
oleum.*

somnum, adtungam hic oleum. Rec. semin. lolij, hyosciami, cicuta, papaueris rubei & nigri, lactucæ, portulacæ, ana part. iiij. baccarum solani somnifici part. i. ex his omnibus fiat oleum secundum artis legem, & pro qualibet uncia istius olei misceatur scrup. i. opij Thebaici. Hinc sumatur scrup. i. uel i. s. & duorum dierum subsequetur somnus. Liquorem conciliantē mirificē somnum, ad guttam unam aut alteram exhibitū, imò guttas liquoris, somni tot quot illæ fuere, horas introducentes, lubens hic addere: sed præstat nō

*Simplicia sen
sus turbâtia
& auferētia.*

publicari. Eiusmodi quædam simplicia, puta lolium, faba inuersa, opiū, hyosciamus, cicuta, papaueris species, solanum furiosum somnificū, mandragora, nymphaea, atq; id genus reliqua, naturalium rerum peritis non omnino ignota inueniuntur, quibus intellectus uel aufertur uel turbatur: ut qui ijs utatur, loquendo, audiendo & respondēdo amens uideatur, uel in somnum altissimum ad dies etiam aliquot præcipitur: at eorum usum, & aquas, uina, pulueres, trociscos, olea, aliasque formas hinc conficiendi modum, silentio inuoluere malui, ne ijs abutendi ansam alicui subministrasse uidear. Perpetuò iuuandi, & non lædendi, animum donauit omnis boni author benignissimus.

Adijciam hic tamen ob cautionem historias duas non inutiles, de horum soporiferorum uiribus. Mulier quædam ad rem attentior, optimeq; nota, sed quæ suum iam obiit diem, trituratores in multos conduxerat dies, curaratque ex lolio diligenter excreto (dourt nos uocamus) molito pinsitoque, admista fecalis farina, panem apparari & coqui, ut eos minoribus sumptibus aleret. quo quum essent pasti, in quâdam leuem inciderunt amentiam: & cum essent aliquandiu rotati uertigine, lassī ad unum omnes in profundum longumque inciderunt somnum, ut pro labore,

*Amentia et
somnus gra-
uis ex lolij
usu.*

labore, quem uetula præstare oportuisset, ipsi continuo sterterent: donec ea tandem post alterum aut tertium diem errore animaduerso, uictus rationem mutaret.

Adhæc clarissimus eruditione, multijugaque rerum obseruatione & usu medicus, D. Renerus Solenander, collega in eodem apud illustrissimū nostrum Principem ministerio coniunctissimus, quum Louanij anno quadragesimonono sub Hieremia Brachelio operam medicinæ daret, uidit puerum Seruatij Sasseni bibliopolæ mirandis symptomatibus correptum, ex esu fortè unius baccæ solani maioris (herbam bella donna Itali uocant) quam casu imprudens propter ætatem, ignarusq; rerum, ex horto D. Gemmæ Phrysijs uicini sui (qui tum eam plantam prægnantē cum aliquot alijs exoticis herbis alebat) legerat, deuoraratque, cerasium uel uuam forsitan existere arbitratus. Puer primū cœpit furiose agere, nec ullum parentem interstinguere, animo & corpore languere: uocatus D. Brachelius ad consilium & curationem, tam subita symptomata grauiam miratur: statimque concepta suspitione assumpti alicuius ueneni maniaci, sciscitatur ubi nam puer fuerit, quid egerit: eum in D. Gemmæ horto lusisse narrant, uisumq; uersari circa dictam plantam, eiusque decerpere baccas. Sed priusquam hoc innotuisset, incidit puer in somnum profundum, ut excitari nequiret, is durat ad horas uigintiquatuor. tum puer sponte euigilat, agnoscens primū patrem, deinde alios, sed stupidiior: at paucis tum ex arte adhibitis remedijs, probè restitutus est.

*Solanum ma-
ius herba bel-
la donna.*

Quod autem Gallo cuidam nobili, ex Narbonen-

*Dormientis
testes exacti.*

si prouincia oriundo accidit, mirum magis est, eo quod & risu simul & deploratione dignum uideatur. Is ex itinere captus à Turcis, & in Thraciam

s 3 abdu-

abductus, dynastæ cuidam donabatur, & (ut opinor) Bellerbeco, qui cis Bosphorum Thracium per Macedoniam præfectus militum dicitur. Ab hoc ille non asperè cœpit tractari more Barbaro, sed perhumaniter eo quòd gynecœo destinatus esset ob formam ac ætatem. Itaque tandem quodam die cibi ac potionis tum uarietate, tum copia fuit effectum, ut in somnum triduanum incideret. Quo finito, quum experrectus mingere uellet, exectos sibi testes animaduertit, tum demum attonitus cognouit, quàm diu dormisset, & cur tā lautè semper ac affluenter tractaretur, atque ex quo cibi genere tam alto correptus fuerat somno. Redijt tandem ad suos, & hanc attulit causam cur nuptijs facilè carere posset. Albertus autem Magnus in Ægypto nasci lapidein tradit, & Dioscorides, qui Memphites nuncupatur, à Memphi: quo contrito, & cum aqua uinoque epoto, stupor omnium sensuum inducatur, ut nullum omnino dolorem sentias. Vnde refertur à Iurisperitis, ubi de quæstionibus agunt, ac tormentis.

De opio, heiran luc, gelotophyllide, solano furioso,
theangelide, & potu dementante laicum apud
Bernates, Cap. X V I I.

Opij frequēs
apud Turcas
& Persas u-
sus.

Hic obiter, ob raritatem, & rei quasi miraculum, non erat prætermittendum, opij esum Turcis, & multo magis Persis, tam esse familiarem, ut nihil propè familiarius: quòd eo uorato se ualidiores esse, minusque belli pericula timere, persuasum habeant: quemadmodum in his regionibus, ebrios quoque intrepidius se quibuscunque naufragiorum & discriminum fluctibus obijcere, obseruamus. Quocirca, ubi exercitum colligit Turca, opio uniuersa spoliatur terra, licet quotannis id incredibili colligatur copia ex papauere albo leuiter uulnerato, postquam

Vide etiam
Dioscor. lib.
4. cap. 60.

Gemma stu-
porè inducēs.
In Lapidario
Diosc. lib. 5.
cap. 115.
Plin. lib. 37.
cap. 7.
Paris de put.
tract. de Syn-
dæc. torun-
ra. lo. 2.

quam capita protruserit: unde lacris aliquot guttæ emanant, paulatim concreſcentes. Eius ſemine apud Turcas non minus terra conſeritur, quàm in his diſtionibus tritico, præſertim Acharæ, Caracharæ, Spartadæ, Emetetindæ, & in alijs uicinis oppidis Paphlagoniæ, Cappadociæ, Ciliciæ. Vix Turcam inuenias, qui opium non redimat: etiamſi unius aſpri numiſmaris ualorem tantum poſſideat, eius dimidietatē opio impendet, ſecum id tam toga quàm bello collaturus. Quidam eius eſui aſuetus, ſemel drachmam mediam innoxie uorabat: poſtridie uerò drachmā integram idem ille deglutijt citra ullum aliud incommodum, quàm quòd uelut ebrius appareret. Bellonius, qui huic nunquam aſſueuerat, eo ſumpto, nihil incòmodi ſenſit, quàm in uētriculi oriſicio calefactionē, leuem cerebri turbationē, & ſomnū inquietiorem. Tritum Turcis in obijciēda calumnia prouerbiū eſt, Opium comedifti: ac ſi alterius prouinciæ hominī exprobrares ebrietatem. Optimum habetur, amarū ualde, guſtu calidum, ut os inflāmet, ad modum pilorum leoninorum colore fuluum, odore moleſtū & graue. In extremo refrigerādi gradu id deſignari, cum inſigniter amariet, inflammetque, mirum eſt. Maſſchlach uulgares Turcæ nuncupant, Aphion peritiores. In uſu quoq; habent puluerem illis dictum Heiran luc: cuius circiter coclear quicumque ſumpſerit, nihil loquitur, at continuo ridet, admiranda ſe uidere ratus: atque hinc ſuos inſtituit geſtus, ut ingentem omnibus ſpectatoribus riſum moueat: qui ubi ad mentem redierit, ſe his uel illis fuiſſe locis, & mira uidiſſe rerū ſpectacula, aſſerit. Rogati illi, puluerem cannabinum eſſe plerique reſponderunt: qui, quanquam ex Galeni doctrina, largius paulò ſumptus caput feriat, uaporem ſurſum ob multam calefactionem mittens: citius tamen ex gelotophyllide parari ſuſpicarer,

*Li. 3. cap. 15.
Obſeruationum.*

*Maſſchlach.
Aphion.
Heiran luc.*

Lib. 1. de alimentis.

Gelotophyllide

si Turcis fuerit cognita ea planta, in Bactris & circa Borysthenem proueniens: quæ si cum uino & myrrha bibatur, uarias dicunt obseruari species: ridendique finem non fieri, nisi potis ex palmeo uino pineæ nucis nucleis, pipere & inelle additis. uel eū ex solano manico uel furioso cōfici, quis opinetur nō absurdē: cuius radicē ad drachmæ unius pondus ex uino potam, excitare species uanas, imaginesq; non iniucundas, docet Dioscorides: sed duplicatum eum modum, ad tres usque dies mentis alienationem afferre, addit. Non omnino ab simile huic est, quod de theangelide, in Libano Syriæ nasci solita, traditur, ea uidelicet deuorata præfagire homines. At mea quidem opinione, ea uorata dementari illi potuerunt: ut ipse diabolus se in illos, ut iam apparata organa, insinuans, futura uel ambiguē uel mendaciter suo more prædixerit.

Potamātīm itidē ad Indū fluuiū inueniri narratur, eaq; pota lymphari homines, obseruātib. miraculis.

Similis cuiusdam potionis ueneficio laicum dementabant, uelutque stupidum reddebant quatuor ordinis prædicatorum monachi Bernades, anno nono supra sesquimillesimum, ut aquam causticam siue ardentem absque sensu tolerarit, qua Christi quatuor uulnera pedibus, manibus & corpori se imprimere simularat laruata Maria, adornatus scilicet in hanc tragœdiam monachus, qui antea clauum quoque per alteram illius manum transegerat, nihilque non in D. uirginis specie persuaserat laico, ut eius simplicitate & amentia abuteretur, cum tribus suis fratribus religiosi figmenti conscijs, ad sui instituti confirmationem: quo nomine potionatus ille, altari quoque in D. Virginis facello imponebatur, ubi uelut catalepsi correptus, in turbæ confluentis conspectu immobilis ad stuporem usque genibus flexis

perdus

*Soleni furio
si radix ima-
gines uanas
inducit.*

4. 4. cap. 69.

Theangelis.

*Bernatiū mo-
nachorū tra-
gœdia uenefi-*

ca.

In Chron.

Germ. Seb.

Fr.

Potus etiam

dementantis

& soporiferi

quod le memi-

git Paulus

in 1. cor. 12. Re.

or. lib. 1.

sap. 27.

perdurauit: dum interea temporis Doct. Stephanus, fabulæ huius actor, per canalem in Christi & D. Virginis simulachris proximis mutuum colloquium mentitur. Fraude tandem detecta, artificium confessi sunt monachi quæstionibus subiecti, exustiq; eiusdem anni die postremo Maij. Historia sanè lectu dignissima, ut hinc in reliquarū eiusmodi imposturarū, ad animarum exitiū olim ab id genus hominibus constructarum cognitionē promptius perueniatur. Similibus fortassis in suis corporibus quandoque utuntur nostræ Lamæ.

De incubi demoniaci illusionē, & incubo morbo naturali. Cap. XVIII.

HInc iam incuborū succuborumq; laruas aggrediamur, quid in his ueritatis foueatur, studiose & latius inuestigantes: ut nō modò è uulgariū, sed & prudentiū animis, semel hoc falsæ persuasionis simulachrum excutiat. Quum itaque huius hæresis maleficio & præstigijs delusæ dementatæque anus, à dæmone se comprimi, incubosque pati arbitrentur, hanc commixtionem, ut reliqua propemodum omnia, merè esse ex læsa mente imaginariam, uel solum qualicumque affrictu titillationem cieri, accedente rei imaginatione: necuerè congressum fieri, rationibus demonstrabitur euidentissimis: ubi prius cōmonuero, nostris medicis morbum quendam dici Incubum, ab incubando, quòd pondus quoddā nobis dormientibus incumbere, & super nos consistere putamus, respirationē opprimens, & ob id uocē impediens: ita ut si uelimus clamare, nō possimus, cum somnijs horrendis & imaginationib. plurimis nos ab alijs inuadi existimātes. Fit ferè noctu, & à somni initio: & quæcunq; epileptici interdum uigilesq; patiuntur, hæc noctu & in somno ephialtici. Plinius modò suppressiones, modò noctis ludibria, modò Faunorū in quie-

Congressus dæmonis cū muliere imaginarius.

Incubus,

te ludibria nominauit. Arabes, inquit Auicenna, albedilon & alcratum, Auerroes elgadum, Azaraius alcaibum, nostri uulgò grauedinè dicunt, quasi pondus equitando (sic loquuntur) nos opprimeret: sic nostrates quoq; dicunt sua lingua, Die mar rydet vns. Epilepsiam esse quidam sentiunt diminutà, quæ fit in somnijs, de qua Aristoteles intellexit lib. de Somno & ui-

ἐφιάλτης.

gilia: *ἐφιάλτης* Græcis nuncupatur, id est insultor, quasi aliquis insiliat, uim inferens, & eum còprimens, ut nò

πνυγάλιον.

possit moueri, donec liberetur ab inuasore. *πνυγάλιον* à suffocando Themisoni dicitur. quæ signa ab imminu-

Incubus olim quoq; demon putabatur.

Aetius libro 6. cap. 12 ex

Posidonio.

Nostrates ap- pellant Ger- manicè, Die mar ryden, quasi dicas modium uel pòdus super- equitare.

to calore proueniunt: & quum spiritus animales existentes in cerebro, ob uapores ascendentes, à pituita & melancholia obtenebrantur, ita ut uirtus opprimatur, & uideatur aliquid graue sibi inferri, quod tamen reuerà non sit. Contingit autè potissimùm resupino corpore iacente: plerunq; ore uentriculi aut pituita crassa lentaq;, aut ciborū concoctu difficilium copia oppresso. Quū uerò sagæ sint ob sexum & etatē utplurimùm pituitosæ, & ob animi affectus melancholicæ, cur nò supinè cubantes, huiusmodi morbo erunt obnoxii? atque accedente illo sensu communi, ab im-

De cerebri morb. ca. 26.

mundi spiritus assidua suggestione uitiatò, putabunt fatebunturq; uerè se passas esse, quod solum uel per somnum uel imaginatione intensa innotuit? Conuenientem hic ex Iasone Prateni historiam, de ocioso quodam sacrificio ascribendam duxi. ita narrat. Nuperrimè sacrificus quidam me còuenit. Domine, inquit, nisi succurras misero & afflicto, actū est, & prorsus perij: tabes me habet. Viden' quàm sim emaciatus, quàm exanguis? uix tenui pelle contegor. succulentus esse soleo, speciosulus, & bene habitus: nunc fœdum spectrum uideor, hominisque inanis imago. Quid, inquam, te cruciat, & quàm affectus tui causam opinaris? Dicam, ait, intrepidè, & ualde admiraberis,

Incubū passus sacrificus.

ris, Sub quamlibet fermè noctem ad me commeal muliercula mihi non ignota, & pectori meo illabitur, ipsa uiolenter comprimit, atque coarctat animæ meæ uias, ut ægrè respirare queam. Quin clamitare cupienti, uocis iter præcludit, ut quanquam præ pauore nitor attollere, minimè queam. Nec manus ad propulsandam iniuriam, nec pedes ad capeffendam fugam expedire ualeo. Vinctum me & affixum tenet. Heus, inquam subridens, nihil admirandum prædicas (ex narratione incubum intelligebam) merum est phantasma, merum ludibrium. Nec plura moratus: Phantasma (inquit) ludibrium (inquit) profectò non est: ita me Deus amet, quæ hisce oculis conspiciatus sum, & quæ hisce manibus exercui, enarro. Equidem uigilans, mentisque compos, eam uideo coràm, & inuadentem accipio, conorque oblucri: sed præ languore, metu, angustia & impacta ui, nihil efficio. Hac de re horsum uorsum amès cursitauì, unumquèlibet percunctans, posset ne succurrere miserabiliter per-eunti. Minoritâ còsului, què callidū uetatorè dicūt, ab hoc præsentaneâ opè sperabâ: sed spe mea frustratus sum planè, nullâ is salutè attulit: tantū monebat. Deum optimū maximū, què iam pridè precib. fatigaram, strenuè orandum, ut dignaretur infestam uexationem auertere. Adij uetulam quandam, pro fama populari, sagam atq; uersutam. Hæc atebat, qui sub crepusculum diei statim ab excreto lotio matulâ obturarem dextra caligula, & fore ut eo ipso die malefica me inuiferet. Id etsi uanum uidebatur, nec parum me ab experimento absterreret religio, uictus tamen impotentia & diuturni laboris tædio, tentauì. Et per Iouem, accidit uaticinium. Veniens in domum meam, uesicæ cruciatum querebatur: nec potui ab illa aut preculis supplex, aut contentione minax impetrare, ne sub noctem ad me terrifica commeal

cominearet: sed implacabilis ueterem morem asseruat, semelque constituit me fœdo angore conficere. Hominem hunc uix quiui ulla ratione ab insania reuocare: sed à secundo tertioque congressu hilarior factus, morbum agnoscere cœpit, & sanationis spem fiduciamque concipere. Iam ad congressum imaginarium.

*Hymenis membrana, qua omnes muniuntur uirgines,
ratione commonstrari certissimè, dæmonum
cum mulieribus concubitus esse uanum,
merèq; imaginarium.*

Cap. XIX.

*Concubitus
dæmoniaci
uanitas.*

*Virgo religios-
a apud Hol-
landos ob in-
cubum præci-
pue exusta.*

*Hymene do-
tata sunt om-
nes uirgines.*

Deuter. 22.

PRimum huius congressus uanitas, fucusque, apertissimis atque adeò oculatis testimonijs, ac argumêto irrefutabili cōuincuntur, si uirgo hoc deprauatę imaginationis fascino agitata, ludibriaque eiusmodi perpeffa, quę à dæmonis initu corrupta creditur (qualem apud Hollandos religiosam, ex propria peractę cum dæmone huius spurcicie cōfessione flammis adiudicatam scio) ab obstetrice perita, uel alia non indocta femina inspiciatur, contrecteturque: eam enim adhuc uirginitatis zona, hymene nimirum munitam esse (si alioqui à uiri concubitu fuerit libera) comperietur. Ea siquidem omnes uirgines ab initio dotatas, obuinctasque à conditore Deo fuisse, contra multorum secus contendentium sententiam ostendere uolui: primumque generale Mosis ex Dei uoluntate consilium, de indicijs uirginitatis indubitatè cognoscendis, si de uirgine matrimonio tradita, in læsę antea pudicitię suspicionem maritus uenerit, proponam, explicaboque, id tale est: Si duxerit uir uxorem, accesseritque ad eam, & odisse eam cœperit, quæsieritque diuortij occasiones, nomen pessimum ei obijciens, & dixerit: Vxorem hanc duxi,

duxi, & ingressus ad eam, non inueni uirginem, uel uirginitatis signa: tollent eam pater & mater eius, & proferent signa uirginitatis puellę ad seniores ciuitatis, qui sunt in porta, dicetque pater: Filiam meam dedi huic uxorem, quam quia odit, imponit ei nomē pessimum, ut dicat, Non inueni tuam filiam uirginē. & ecce hæc sunt signa uirginitatis filiæ meæ. Expandent uestimentum coram senioribus ciuitatis, apprehendentque senes urbis illius uirum, &c. Quod si uerum est uerbum illud, & signa uirginitatis in puella non fuerint inuenta, ducent puellam ad ostium domus patris sui, obruentque eam ciues illius ciuitatis lapidibus, ut moriatur. Ad huius loci explicationem, & ut medicis in omnibus puellis hymena non agnoscantibus satisfiat, ac meum interim prosequar institutum, breuiter de eo quædam prius dicam, obiter deinde non pœnitenda quæ ad hanc rem facient adiecturus.

Ac licet hæc de hymene uirginitatis propugnaculo improbetur disputatio plerisque Galliæ Anatomicis, puto, Syluio Fernelio, Vassæo, Rondeletio, Carolo Stephano: nonnullis tamen alijs placet, uiris in dissectionis artificio exercitatissimis: in quorum numero principem facilè locum obtinet Andreas Vesalius in humani corporis exquisita dissectione incomparabilis, qui in priori editione suæ fabricæ humani corporis, hymenis quidem ex Arabibus leuiter meminuit: in altera tamen absolutiore membranam hanc uirginibus peculiarem agnoscit atque depingit, sed carneam esse & mollem dicit, longaque sectione instar rimæ cuiusdam peruiam: quapropter insignis illius medici & chirurgi Gabrielis Fallopij descriptionem magis exquisitam ex Anatomicis obseruationibus hic apponere uolui. Aliud, inquit, etiam notandum in hoc sinu mulierum est, quod Anatomici aliquot reperiunt

*Lib. 3. cap. 9.**Li. 5. cap. 15.*

periuntur illos deridentes, qui hymen ibi collocant: uerùm mea sententia non sunt ita deridendi, quoniam reuerà tu uidere poteris in uirginibus membranam quandam nerueam, non autem carneam, quæ immediate post *αἰσθητὸν* (ita enim Græci uocant canalem per quem mingunt fœminæ, uel rectius collum ipsius uesicæ) adest, & claudit sinum per transuersum. At tamen non est integra hæc membrana, sed in medio perforata, ut minimus digitus manus suo apice in adultis facilè ingredi possit: hocq; uirginale claustrum est, ac per foramen illius facillimè egrediuntur menses. Hoc noluit Soranus esse membraneum, sed potius ipsius sinus muliebris angustias, factas ex quibusdam rugis collectis, quæ à uasis ex utero illuc prodeuntibus contrahuntur: cumq; hæ rugæ extenduntur in stupratis uirginibus, atque dum uasa dicta disrumpuntur, dolore in pariunt, & sanguinem ueluti mactata esset uictima effundunt. Pace tamen ego tanti uiri dixerim, quòd mihi potius uidetur membrana non admodum crassa, atque in medio annuli modo perforata, quæ postea lacerata in stupro, ac præter modum distenta, dolorem incutit: & tandem, ueluti in uiris fit, dum laceratur glandis frenum, euanescit. Hæc ille, ad sententiam Carpi & uetetum quorundam Anatomicorum stabilendam.

Lib. 3. sen. 21.
tract. 1. cap. 1.
Hymen.

Ad hunc modum de eo scribit Auicenna: Ante uiolationem puellæ uirginis, sunt in collo matricis panniculi contexti ex uenis & ligamentis subtilibus ualde, ortis ex omni parte eius: quos perrūpit mas, & effluit quicquid in eis est sanguinis. Item Almanfor: Os uirginis constrictum est, & rugosum. & in rugis colli uirgulares uenæ texuntur, subtiles: quæ quando corripitur uirgo, rumpuntur, & prædictæ dilatantur rugæ. Insuper huius ita meminit doctissimus medicus

dicus Ioannes Guinterius: Vteri ceruicem, digitis in eam insertis, secabis ad os usque, si uenerem experta fuerit mulier: alioqui digitos haud ita facîle, propter hymenæi impedimentum, inferas. Nam ceruix membranosa, ex musculis ipsius textura conniuet. Quæ ut disrumpatur, prima coitio acerrima est. Propterea Celsus in sectione calculi fœminarum, uult uirgini digitos subiici tanquam masculo (hoc est, per anum, ob hymenis scilicet interpositum, & pudendum contractius) mulieri per naturalia. Intra muliebri pudendum, siue in uteri ceruicis medio, eugion est (ait Alexander Benedictus, & Cælius) siue hymen, integritatis uel uirginitatis argumentum. Ea uerò neruosa intelligitur exilitas, uenulis dispersa tenuibus, quam primus conuellat congressus.

Lib. 1. Instit. Anat.

Lib. 7. ca. 26.

Lib. 2. ca. 24. Anat.

Lib. 2. antiq. lect. cap. 55.

In uirgineis itaque locellis, uel *νεῦρον ὑμωακτικόν* inhæret latetque hæc tunica castitatis conseruatrice, qua primo insultu disrupta, uenarum uteri orificia hic intexta, desinentiaque, sanguinem fundunt, menstruum uulgò licet impropriè appellatum. Vnde nuptis uirginibus, prima concubitus nocte, ex huius membranæ uiolenter ruptæ uenulis sanguis promanat: cuius lituris, ut uirginitatis uel uirginalium notis, testibusque, tincta quibus teguntur uel incumbunt lintheamina, coram magistratû, suspiciantibus, coniugesque uiolatæ antea pudoris zonæ falso insimulantibus maritis expandi ostendi que iubet Moses. Hoc quoque munimentum cognouit author carminis uulgò triti:

Virginitatis signa. Mosi locus explicatur.

Est magnum crimen, perrumpere uirginis hymen.

Apud Hispanos quoque admodum uulgare est sponsis, eas solutæ uirginitatis lituras sanguineas in linteo à primo concubitu obseruare. Apud hos etiam filias pro uirginibus aliquoties diuendere solent quædam lucri cupidæ nimis matres, hyme-

hymena inuiolatum, eiusque rupti manantem sanguinem alia materie ficta imitata.

Adhæc, præterquam quòd in uirgine quadam certissimè etiam tegumentum illud solidissimum deprehenderim, id ipsum quoque à pudicissimis, mihi que familiaribus matronis, quæ in seipsis hoc pudicitiae munimentum prima admissione obseruarunt, pudica collatione rescui: hæ, omnes uirgines eo donatas esse, ex fœminis alijs, quibuscum familiariter & occultè hac de re contulissent, se intellexisse, uno quoque asseruerunt ore. Membrana interim alias crassiore, firmioreque: quasdam tenuiore fragilioreque hic obseptas esse, minimè dubium est: plerisque etiam lasciuo quopiam attritu eam diuelli, lacerariue, aut putrescere quoque ex humorum affluxu, & ex morbo perumpi constat. Exemplo id testatum facile fecerim: uerùm non est nostri instituti, inutilem huius argumenti contexere telam. Satis sit indicasse, imò aperatas ostendisse rationes, quibus succuborum incuborumque falsitas detegitur: item Mosis locum nonnihil explicuisse: & medicis negantibus membranam hanc in omnibus uirginibus, ansam subministrasse, eâ oculatiùs obseruandi: cuius quidem uitiatæ prius nomine, uxorem secretò arguisse olim maritum non immeritò memini.

Si quis iam exiguo illo hymenis foramine illusus, diabolum ut multiformè, Venereæ rei ludibria posse cum uirgine exercere urgeat: huic responsum uolo, ut me doceat, quomodo eo uirginitatis munimento inuiolato, posset ex eiusmodi congressus partu progignere uterus materierum usque adeò grandium, durarum, inæqualium, asperarum, acutarumque monstra, qualia Magdalenâ quandam Constantiæ captam ex tali concubitu peperisse, paulo post ostendetur.

Enimuerò si à portentosarum harum rerum procreatione

Hymen membranâ aliâs crassior, aliâs ualidior, ut sektione opus sit, aliâs fragilior.

tionē puella, à partium uteri peritis introspiceretur, contrectareturque; ut artis est, fraudem illusione primū phantasiæ in Veneris opere ingesta factam: deinde ut imaginarius ille congressus iudicaretur uerus, dolores partus à spiritū cleri, atque rerum absurdarum insensilium mortuorum congeriem uelut illius cōitionis fœtum ostentari à mille artifice, euidenter constaret.

De uirginitate perpetua diuæ Mariæ historia memorabilis. Cap. XX.

ADualidiorem argumenti propositi assertionē, historiam cunctis seculis memorabilem hic, ex Suida breuibus contractam, ascribere uisum est non inutile. Ea ita habet: Quo tempore Iustinianus imperium obtinebat, erat quidam inter Iudæos princeps, Theodosius nomine. Hic cum familiariter admodum uteretur argentario Christiano, cui nomen erat Philippo, qui ipsum crebrò ad amplexandam Christianam religionem hortabatur: tandem ingenuè fassus est, se nihil dubitare, quin I E S V S, quem nos Christum colimus, is sit, quem sacri uates mundi Seruatorem prædixerunt: uerū se animum inducere non posse, ut abdicatis, quibus nunc apud suam gentem fungitur honoribus, nomē suum I E S V Christo det. Vt autem ita de I E S V Christo crederet, se non solū sacrorum uatum oraculis persuasum esse: sed mysterio quodam, quod apud Iudæos in arcāissimis scriptum adseruatur, cōpertū habere; idq; huiusmodi esse. Mos erat olim apud gentē Iudæicā, quo tēpore ædes sacra in Hierosolymis extabat; uiginti duos perpetuò sacerdotes (quot scilicet linguæ Hebraicæ elemēta & ueteris Testamenti libri nūmerantur) habere: & quoties de eo numero unus aliquis mortē oppeteret, innox aliū in defuncti locū al-

Inexplicabilis: ne nominis I E S V.

Historia de Christi diuinitate & Mariæ semper uirgine memoranda omnibus seculis; maxime contra Iudæos:

legere : allec̃tumq̃ue in codicem , qui ad eam rem in
 e de ſeruabatur, cū illius ipſius, tum parentis utriuſq̃
 que expreſſo nomine , referre: notatis etiam tum de
 functi, tum ſuſſecti diebus. Cum itaque, quo tempore
 I E S V S Chriſtus in Iudæa uerſabatur, necdum tamē
 ſeſe prodere, ueramq̃; fidem propalā docere cœpiſſet,
 mortuus eſſet, quidam ex dicto ſacerdotum nu
 mero: nec, poſt multa ac uaria ſuffragia, quiſpiam ſa
 tis idoneus eſſet repertus, qui in illius locum aſſcribe
 retur: tādē propoſitus eſt I E S V S, Ioseph fabri (ut
 aiebant) filius, tanquā homo ætate quidem iuuenis,
 cæterū & uita & moribus & doctrina in primis cō
 mendatus. atq; hoc ſuffragio ab omnib. demū appro
 bato, uiſum eſt matrem eius in cōſeſſum arceſſere (pa
 ter enim obierat) cognoscendorū nominum gratia,
 quæ in codicem, ut dictum eſt, deſcribēda eſſent. Illa
 igitur accita, & de filio eiusq̃; patre ſedulō interroga
 ta, reſpondit: ſe matrē quidem I E S V eſſe, atq; ipſum
 peperiſſe: nā eius rei teſtes ſibi eſſe eas mulieres, quæ,
 cū päreret, præſtō fuiſſent. patrē uerō nullū illi in ter
 ris eſſe: quod ex me (inquit) quib. uultis diſcite argu
 mentiſ. Dū enim uirgo in Galilæa agerē, angelus Dei
 in domū, in qua uerſabar, ingreſſus, non quidem dor
 mienti, ſed uigilanti mihi nunciabat, futurū ut ē Spiri
 tu ſancto pärerē filium, iubebatq̃; nomē illi I E S V S
 indere. Itaq; uirgo cum eſſem, per eam uiſionē conce
 pi: peperiq̃; I E S V M, permanens uirgo in hunc uſq;
 diem. His auditis, ſacerdotes iubebāt adeſſe fidæ oba
 ſtetrices, eaſq̃; ſumma cura explorare, an etiānum uir
 go eſſet Maria. Illæ uerō cognita ueritate ex ipſa re, aſſe
 firmabant eam uirginem eſſe. Aduenerunt quoq; &
 illæ mulieres, quæ fortē fortuna adſuerant parienti,
 conſpexerantq̃ue edentem infantem, quæ & ipſæ at
 teſtabantur filium eius eſſe I E S V M. Quibus rebus
 attoniti ſacerdotes, denuō rogabant Mariam, ut li
 berē

*Maria poſt
 partum, &
 mortuum Io
 ſephū uirgo.*

berè profiteretur, quibus esset editus ille parentibus, quo ea ipsa parentum nomina possent in sacerdotum album referre. Ibi rursus Maria: Ego, inquit, reuerà eum peperì: uerùm nullius conscia patris in terra, audiui ab angelo filium Dei esse. Filius est igitur meus, & Dei. Sacerdotes ergo cum hæc intellexissent, in allato codice scripserunt hæc uerba: Eo die mortuus est sacerdos ille, illis natus parētibus: cooptatusq; est pro illo sacerdos cōmuni omnium nostrū suffragio IESVS, filius Dei uiui, & Mariæ uirginis. Porro hic codex è tēpli & urbis excidio à primatibus inter Iudæos uiris magno studio ereptus est, asseruaturq; in Tyberiade, &c. Tandem subiicit author, se hæc ab ijs audiuisse, qui è Philippi argentarij ore intellexerant.

In sacerdotum ordinem cooptatus fuit Iesus.

Quædam adhuc ad præcedens argumentum facientia, obseruatuq; apud medicos dignissima.

Cap. XXI.

QVæ autem rara memoratuq; digna in plebisque puellis à me sunt obseruata, ob argumenti communionem hic obiter adhuc subiungere uisum est: ut etiam alijs idem passis uitium, si quando postulet necessitas, promptius succurri queat, obserueturq; eo modo clausas uirgines faciliè similiter confessuras se eiusmodi dæmoniacum concubitum passas esse, si fortè talibus præstigijs eas aliquando amasius hic impetierit, atque manifestius intelligatur huius Venerei actus ludibrium.

Priori circiter octodecim annos natæ, in ciuitate Grauiensi, chara mihi patria, ualida membranula in uteri ostio sanguinis saburra distendebatur, tumebātque cum ingēti dolore: quam quum ex litura à uiuo colore aliena, uno in loco putrere iudicarem, uelliscans leuiter, aperire frustra nitebar: ea tamen po-

stea perrupta sponte, copiosus profunde batur sanguis, unde paulatim conualuit.

Ad alteram puellam extremè Craneburgi decumbentem, matronæ uicinæ cum obstetrice accurrentes, eam gestare uterum uno ore, foetus patrem quoque denominantes, occlamabant: (illa licet interposito etiam iuramento contradicente, ac se uirum nunquam admisisse, liberius affirmante) usque adeo huic uterus, potissimum in dextro uentris inferioris latere pretebatur. Ad hanc quoque uocatus, re apud mulieres & obstetricem desperata, eius scilicet partus doloribus intolerabilibus in tertiam septimanam nocte diuque perdurantibus, cum aliqua urinæ suppressione, uigilijs continuis, & appetitus deiectione, partem affectam secundum artis legem & postulantem necessitatem tracto. ubi tam ualidè obfirmatum membrana illud pudendi os comperi, ut ne subtilissimi etiam specilli cuspidem usquam, præterquam in oris uesicæ extremitate huic annexa, admiserit (quæ admodum in superiore quoque contigit) tamen si diligenti indagine circumquaque tentaretur. Re autem penitus inspecta, pensiculataque, quum puellam hanc annum agentem uigesimum primum, forma uenusta, florida uiuidaque, constitutionis prorsus sanguinæ, antea expurgationes menstruas nunquam sentisse, præter leue paucarum stillarum indicium, quatuor antè annis matre defuncta, intelligerem: earum partium uenarum orificia magis hic introitus referata, confertim in ea ætate, temperamento, uitæ ocio (satricula etenim erat) & anni uerno tempore, efferuescētē profudisse sanguinem, apud me coniectura collegi. Itaque anhelitum puellæ supinæ comprimere iubeo, retractis diductisque crucibus, quo magis tenax pellicula reniteretur: atque uestigio impresso in eius medio à perinæo uersus uesicæ

ficæ collum, & iusto utrinq; relicto interstitio, chirurgum, ob casus illi inauditi raritatem tremebundum, ut rasorium mei nominis naufragio imprimeret adhortor: ac reiterata ob nervosam crassitiem his sectione, supra octo sanguinis atri libras paulatim proflixisse, testabuntur plures matronæ. In eo decubitu eâ ad tertium permanere diem propter hæmorrhagiam iubeo, licet se mox ab incisione maximopere leuatâ sentiret, de nulla debilitate ob largissimam sanguinis tâto tēpore extra uenas in ijs partib. retenti effluxionem, conquesta. Elotis inde huius eluuiæ reliquijs, aqua hordei cum melle rosaceo syringe iniecta, post tertium diem suæ restituebatur libertati, ualitudine pedetentim cōsequuta inculpatâ, ut uicesimo secundo die post incisionem legitimè cœperint fluere menses, suum deinde seruantes naturæ tenorem.

Similē casum recenset Antonius Beniuenius his uerbis: Incidit in manus nostras puella quædam iam matura uiro, iam plenis nubilis annis, cui naturalia ipsa clauderentur. Quæ cum ego huiusmodi malum curaturus inspicio, membranulam quandam uideo, quæ ipsius uulvæ ori opponeretur. Quare duabus lineis inter sese transuersis eam incido, statimque tanta ac tam ingenti impetu nigrior materia profluxit, ut grande lumen, quod tunc minister adinouerat, extinxerit. Menses enim præteriti intus tenebantur, qui & dolores etiam singulis mensibus excitarent. Tum reliquam curæ ex aliorum ulcerum more prosequutus, haud multis post diebus puellam ipsam sanam, & coniugio aptam relinquo: Hæc ille.

Alias duas iam nuptui collocatas, ab obstetrice perita sectas etiam noui. Proxima adhæc hyeme, quā puellæ octo circiter mēses natæ urina impeditius fluere, nisi quæ membranula promineret, uteri crificio filiolâ carere suspicata mater indocta, eam mihi offert

*De abditis
Sanat. causis
cap. 23.*

Li. 4. cap. 4.

de Genera. a-

nimal.

inspiciendam : ego aciculæ capitello membrana hac circumscripta, & uesicæ colli extremitate ostensa, matrem rectius institui : & quid ad eliciendū liberius locutū faceret, edocui. Huc facit Aristotelis sententia, qui inter conceptionis impedimenta & monstrosarū naturarū procreationē, morbum istum cōnumerat hac uerborum serie: Iam fœminis nōnullis os uteri compressum, concorporatūq; ab ineunte ætate ad tēpus usq; menstruorū perseuerauit: mox urgentibus menstruis doloreq; infestāte alijs sponte disruptū est, alijs dissectum à medicis: nonnullæ interierunt, quum aut per uim disrumperetur, aut disrumpi non posset.

Lib. 2. fen. 21.

tract. 4. ca. 1.

Clausura.

Alratia.

Lib. 2. ca. 72.

Imperforata.

Aetius libro

16. cap. 98.

Lib. 7. ca. 28.

Aetius libro

16. cap. 97.

Paul. Aegi.

lib. 6. cap. 72.

Atqui membranulas eiusmodi circa pudendi osculum quandoque adnasci, asserit Auicennas, uitium id clausuram nuncupans : quod Alratiam appellat Albucas, inter Arabes non aspernandus chirurgus. hoc malo affectæ, Græcis ἀρτήρα, hoc est, imperforatæ dicuntur. Eius quoque meminit Corn. Celsus. Fusiorem de hoc uitio, eiusque curatione explicationem, in nostris Observationibus medicis raris leges. Phimosi adhæc est compactio in ore aut collo uteri, ab ulcere præcedente orta, teste Aetio. Sed hæc præter institutum.

Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sint, locus hic Mosis explicatur : quo magis congressus diabolici uanitas elucescit.

Cap. XXII.

Gen. 6.

SI quis iam præfractior, ad illam Mosis sententiā mihi obtrudendam confugiat, Quòd filij Dei ad filias hominum ingressi sunt, atque hæc genuerint potentes & celebres uiros : & hinc cum multis alioqui doctis uiris inferre studeat, dæmones posse mulieram concubitu frui, atque generare : huic Augustini Steuchi Eugubini, episcopi Kisami, uerba hæc, quibus

quibus errorem hunc solidè refellit, opponam: Illud, inquit, reijciendum, separandumq; à natura dæmonū uera, & penè inter fabulosos dæmones censendum, quod non modò è nostris quidam, sed etiā prophanæ philosophiæ professores pleriq; sibi persuaferūt, de filiis illis Dei, qui dicuntur apud Mosē filias hominū uidisse, accensosq; in earū cupiditate, ex eis filios genuisse: qui quum dicantur Hebraicè Nephilim, ab Hebræis nescio quibus, & nostris, quinetiā externè philosophis, dæmones crediti sunt, qui partem diuinam atque humanam mistam habuerint. fueruntq; multi, filios illos Dei angelos suspicati: è quibus, cum multis Hebræis, Iosephus in sua de Antiquit. Iudaic. historia: quem tamē Zonaras historicus excusat, quasi angelos ille appellarit filios Seth, ut Deo placentes, & angelorū uitam æmulantes. Fuerunt & alij in ea opinione, ut Lactantius: uideturq; antiquissimus error è libris Mosi non rectè intellectis hauſtus. Siquidem perhibet Plutarchus, Pythagoram, Xenocraten, Platonem, Chrysippum, superiores Theologos sequentes credidisse, dæmones fuisse hominibus quidem robustiores, uiribusq; longè præcellentes, diuinitatem (inquit) habentes neq; syncerā neq; purā, sed cū animæ natura & sensu corporeo coniunctam, uoluptatis & laboris capacem. Hoc etiam credidit Athenagoras philosophus Christianus, Iustinus item idem philosophus, & Tertullianus, omnes ambiguitate uocabuli ducti: arbitratiq; filios Dei, angelos, purosq; deos, genitos ex eis: alij dæmones, alij heroas uocantes, ἀπὸ τοῦ ἡρώος, amore illo quo illi filij Dei in feminas exarſissent, filiosque eximiae uirtutis & audaciæ genuissent, quod in Cratylo etiā retulit Plato. & Athenagoras in legatiōe scribit: Similis quoq; cōditio fuit angelorū. Etenim cū omnes esſēt liberè uolūtatis, alij in ea qua creati à Deo fuissēt, cōditione permanserunt:

*Li. 6. cap. 32.
de Perenni
philosoph.*

Genes. 6.

Nephilim.

Lib. 1. cap. 3.

*Lib. 2. cap. 15.
Instit. diuin.*

*Heroes unde
dicti.*

alij naturam suam & conditionem uiolauerunt. Is ergo dæmon materiæ, & formarum quæ sunt in ea, Imperator extitit, & cæteri qui ex his circa primum æthera uersantur. Scitis autem nihil absq; testimonio nos prædicare, cum nitamur dictis Prophetarum. Illi igitur à carne uicti, & in concupiscentiam prolapsi: is autem neglector, & prauus circa rerum sibi creditarum curam est inuentus. Ex his uerò qui in uirgines exarserunt, nati sunt hi qui Gigantes sunt appellati. Itaq; angeli lapsi de cælo, circa aerem & terram, prohibiti deinceps cælum repetere, uersantur: animi quoque Gigantum circum mundum. hæc ille. Tertullianus quoque eadem sensit. Quæ quidam doctiores melioresque Theologi, quibus filiorum Dei notior fuit appellatio, nunquam dixissent: non Hieronymus, non Augustinus, non Gregorius Nazanzenus, non prudentissimus Chrysostomus. Nec difficile est erroris fontem agnoscere: nec durum probare, solitas Sacras literas filios Dei nuncupare dilectos illi, illumq; colentes. Vt de Israele: Ex Ægypto uocaui lium meum, Et in Exodo: Filius meus Israel. In Psalmo quoq; clara existit differentia, cum homines sunt filij Dei, & cum nō sunt: Ego dixi, dij estis, & filij Excelsi omnes: uos autem sicut homines moriemini. Ecce eosdem filios Dei & homines appellat: sed filios Dei, q̃a creati ab illo, factiq; uelut dij, futuriq; si Deū coluerint: homines autē, q̃a in terrenā fragilitatē lapsi, regis cœlestis imagine denigrata. Tales erāt illi eluuiōis tēpore filij Dei, bona progenies ex Seth, quæ cōmixta cū filiab. hominū, scil. corruptissimis feminis, quæ sicut uxor Adā, deincepsq; fermē oēs sic maritos suos corruerunt: unde corruptiores filij nati, origo mali, sanguinis pij cū impio cōmixtio: propterea nati bellicosi, superbi, cōtumeliosi. Hæc sunt ueriora, à natura nō abhorrētia: cū illa nō absint à fabulis Poetarū.

Nec

Filij Dei
qui.

Osee II.

Numer. 24.

Matth. 2.

Psalm. 81.

Filij Dei.

Nec naturâ fieri potest, nec assentitur philosophia, spiritus corpore nudatos, amore foeminarum capi, aut ex eis generare potuisse. Habet enim fontem suum, & inferiores ortus, cupiditates: si desit causa, desit effectus.

Vbi non sunt mēbra genitalia, non est amor coeundi.

Vbi non est cibus & potus, non est sperma. Vbi non

fuit quærenda successio & propagatio, non adhibuit

natura cupiditatem generandi. Sicut spiritus nudi siti-

re aut esurire nō possunt, sic ueneris libidine nequeūt

inflammari. Absurdum quoque, duo esse genera dæ-

monum: tum ipsos angelos lapsos in concupiscen-

tiam, tum animas Gigantum. Fuerunt enim Gigan-

tes homines, nec ex hominibus faciendi sunt dæmo-

nes: nec casus eorum fuit, quod exarserint in amorem.

Erunt igitur fabulosi dæmones, tam quos libido rap-

puiſſet, quàm generati ex eis. Tales erunt, quales He-

ctor, Achilles, Aeneas, Hercules, ex hominibus & dijs

nati, apud Poetas. Hæc Augustinus Steuchus: à cuius

sententia rationibus ac ueritate comprobata, quam-

uis Lactantius *ἐν πρώτοις* discrepet, in uniuersali tamen

de gēti ium dijs *βίαι* non discedit. Sic enim argumen-

tatur: Quid est autem tam remotum à Deo, quàm id

opus quod ipse ad propagandam sobolem mortalibus

tribuit, & quod sine substantia corporali nullum po-

test esse? Dij ergo si sunt immortales & æterni, quid

opus est altero sexu? nimirum ut generētur. Ipsa pro-

genie quid opus est? cum successione non egeant, qui

futuri sunt semper. Poterat hic argumentum Lucretij

addere, quod ego ualidissimum existimo:

— Si numina nasci

Credimus, haud quenquam fas est cepisse deorum.

Sequitur apud Lactantium: Vt habeat uel mini-

stros, uel in quos ipse possit dominari. Quid igi-

tur opus est sexu foemineo, quum Deus, qui est om-

nipotens, ut uocatur, sine usu & opera foeminæ pos-

Spiritus car-
nem & ossa
non habet.

Luc 24

Lib. 1. de in-
stit. relig. cap.
8.

Deos ac dæ-
mones nō cos-
re.

Lib. 1.

sit filios procreare? Nam si quibusdam minutis animalibus id præstitit, ut sibi è folijs natos, è suauibus herbis ore legant: cur existimet aliquis, ipsum Deum, nisi ex permissione sexus alterius, non posse generare? Illos igitur quos imperiti & insipientes tanquam deos & nuncupant & adorant, nemo est tam inconsideratus, qui non intelligat fuisse mortales.

*Semideos, ut alios mortales, fuisse natos: nec hominum,
nec perfectum animal absq; coitu & semine ma-
ris ac foeminae, nasci aut concipi.*

Cap. XXIII.

EX superioribus apparet, quàm absurda sit ac prorsus indigna Christiano, Fulgentij sententia, qui quos Scriptura Nephilim, & Hebræorum theologia Iffim appellat, eos & Heroas, & Semideos, & deos Senones dictos ait: aut quia ob meriti paupertatem cælo digni non censeantur, nec terreni tamen putentur propter gratiæ uenerationem, cuiusmodi olim Priapus, Hippo, Vertumnus: aut quia diuinis uirtutibus, & in humanum genus beneficijs in hac uita præcellentes, post exutum hunc mortalem hominem in deorum beatorum choros translati sunt, ijsdem quibus olim in hac uita beneficijs ac uirtutibus, mortalibus perpetuò prouidentēs: aut quia arcano superum semine procreati sunt, quos ex deorum siue dæmonum cōmixtione cū hominibus genitos putant, ideoq; mediā quandā naturā sortitos, ut qui nec angeli, nec homines sint. Etenim nō apud Christianos, sed apud Ethnicos numina quædā tantū, sunt terrestria, quædā cœlestia tantū, quædam media, quæ Apuleius animalia ingenio rationabilia, & animo pasciua, corpore aerea, tempore æterna dicit. Antiquitas autem Medioxumus appellauit, quod

Nephilim.

Iffim.

Semides quæ

les crediti.

Senones.

Medioxumi

dij.

quod uelut intercessores Deos minores, hominum autem natura maiores esse, & diuina quædam inuenera nobis tanquam *μολτα* conferre uiderentur: ut Æsculapius, Pollux, Castor, Liber, Quirinus, Atlas, & alij, quos Augustinus Steuchus nominauit. Hercule[m] Seruius communem Deum utriusque naturæ dicit, medium inter diuinitatem & humanitatem. Ex Ioue enim & Alcmena natus fingitur, quæ uxor erat Amphitryonis. Hinc cum per Hercule[m] iuratur, Mediusfidius iurari solet, quasi medius filius. Vt autem ex homine Deum nasci, nec diuinitatis nec humanitatis patitur ratio, siue ex fœmina & uiro simul, siue ex uirgine tantum, quemadmodum Sibylla Erythræa dicit,

*Hercules.
Aeneid. 8.*

*Alcmena.
Deus ex homine non potest nasci.
Festus uerb.
Med.
Mediusfidius.*

— ὁ δὲ δυνάτ' ἀνδρὸς

ἐν μητρὶ, μήτρας τε, θεὸς τὴν πόσιν ὁ εἶναι:

Sic etiam neque homo, neque perfectum animal, nisi ex maris ac fœminæ congressu, uel concipi uel nasci potest. Repugnaret enim hoc non solum ipsi ueritati, ac sacrosanctæ religioni nostræ, uerum etiam uniuersæ rerum naturæ. Nam profectò in hominibus, cæterisque animantibus diuersitas sexus & coitio & generatio nullam habent aliam rationem, nisi ut omnia genera uiuentium, quando sunt conditione mortalitatis obitura, mutua possint successione seruari. Quod si absque coitu sexus utriusque, uel quo alio modo fieri posset, iniquissimas atque ridiculas tulisset Plato leges, qui coelibatum è sua repub. non solum exterminauit: sed ijs etiam qui non nuberent, multas pœnasque constituit. Atque hæc est unica naturalis nuptiarum & ratio & causa, quam Iureconsulti prudenter inspiciunt. Aristoteles quidem & Theophrastus animalia bifariam generari rectè dixere, alia scilicet ex coitu, alia ex terra & putredine. At illa perfecta sunt, hæc autem imperfecta, de quibus hic non

Nullum animal nisi ex utroque sexu.

*Dial. de Rep.
10.*

*L. i. ff. solut. matr. Instit. in Nou. de nupt.
Animalia perfecta & imperfecta.*

Genes. 1. non loquimur. Etenim Deus in principio perfecta
August. lib. omnia condidit, & hominem quidem & reliqua in
21. Sententia- speciem suam, hoc est masculū & foemellam, nullo ge-
rum, Sent. 7. nere excepto, nec aquatili, nec uolatili, nec terrestri.
Genes. 7. Nam in uniuersali *κατασκευῆς* mundi, licet ipse postea
 sua uirtute denuò quælibet creare potuisset, Nohæ
 tamen ita mandat; Ex omni iumento mundo tolles
 septem & septem, masculum & foemellam eius: de iu-
 mento uerò immundo duo, masculum & foemellam
 eius. De uolucris quoque cœli septem & septem, ma-
 sculum & foemellam, ad uiuificandum semen super fa-
 ciem uniuersæ terræ.

Animalia Quare Æneas Syluius fabulosum esse putat, anse-
nulla ex se res in Scotia uicina ex arboris fructibus in aquam
concipere. decidentibus nasci, uti tradit Saxo Grammaticus: li-
 cet Guilielmus Turnerus Anglus scribat, hoc anserū
 genus Berniclam dictum (cuius uel nidū uel ouum
 nemo uidit) sine parētum opera gigni sponte, quum
 scilicet ad certum tēpus malus nauis in mari compu-
 truit aut tabulæ aut antennæ abiegnæ, inde in princi-
 pio uelut fungos erūpere, in quib. tēporis progressu
 manifestæ auiū figuræ cernerētur: deinde pluma ue-
 stitæ, postremò uiuæ & uolantes: atq; id asseri, præter
 commune omnium gentium littoralium, Angliæ, Hy-
 berniæ & Scotiæ testimonium, à Gyrardo, qui multo
 foelicius quàm pro suo tēpore Hybernæ historiā con-
 scripserit. At idem ille non satis tutum esse uulgò fi-
 dem astrui, & Gyrardo ob rei raritatem non credens-
 dum subiungit: quare is ipse qui Anglus natione, &
 medicus professione erat, Theologum Anglum con-
 sultuit, qui uerum esse quod de huius auis prodigiosa
 generatione dicitur, affirmauit: uerū in rerum na-
 turalium cognitione potius docto medico ipsi Tur-
 nero, quàm Theologo fidem præstandam existima-
 rem. Huc pertinet quod de uolucris Ephimero tra-
 dit

dit Aristoteles libro 5. de Histor. animal. Hyppanis fluuius apud Cymerium Bosphorum sub solstitio, desert ueluti folliculos acinis maiores, è quibus quadrupedes uolucres erumpunt, quod genus animalis in postmeridianum usque diei tempus uiuit & uolat: mox descendente sole macrescit & languet: deinde occidente, moritur, uita non ultra unum diem protracta: unde Ephemerum, id est diarium appellatum est. At prodigiosæ hæc narrationes non semper fidem merentur, quemadmodum nec id quod Ouidius tradit, Channem piscem ex seipsa concipere: & quod Archelaus de leporibus, utramque uim singulis inesse ac sine mare æquæ gignere: quodque Aristoteles & Alexandri milites sunt mentiti, generationem murium lambendo constare, non coitu. Hyænam quoque parere sine mare, uulgus credit, Aristoteles negat. Idem de uulturum fœmellis traditum est. Superat autem omnia hæc mendacia, quod dicit, in Lusitania circa Vlyxipponé oppidum, & Tagum amnem, equas Fauonio flante obuersas, animale concipere spiritum, indeque partum fieri, & gigni perniciosissimum ita, sed triennium uitæ non excedere:

*Plin. lib. 32.
cap. 7. lib. 8.
cap. 55. li. 10.
cap. 65.*

*Plin. lib. 8.
cap. 30.
Origenes in
prim. cont.
Faustum.
Plin. lib. 8.
cap. 42.*

*Ore omnes uersæ in Zephyrum stant rupibus altis,
Exceptantq; leues auras, & sæpe sine ullis
Coniugijs uento grauidæ. —*

Virg. 3. Geor.

Atque hæc de animalibus brutis. Quæ si ratio ipsa respuit, ac sacra Scriptura refellit, quanto minus in homine concedenda? Concideret enim summum nostræ fidei fundamentum, abstrusissimumque incarnationis Christi mysterium: & quod supra naturam operante Spiritu Dei fuit effectum, id natura sibi uendicaret. Sola enim Maria uirgo, & ante partum & post partum, Christum hominē & Deum

*Nemo præter
Christum ex
uirgine, na-
tus sine uiri
semine.*

Esaia 7.

sine

Cap. 34.
August cōt.
Iud. cap. 9.

sine uiro & concepit & peperit, ut suprà demonstratum est: nec ulli unquam hoc aut tributum fuit, aut tribuetur mulieri: ne fortè potentia & uoluntas diuina prætendatur, cum hæc mendacia passim tradi uidemus: ueluti Platonem ex uirgine, Apollinis phantasmate oppressa natum: & Gothicas, quas Alrunas uocant, & specie & ingenio spectabiles fœminas, olim Filuniri siue Idanthresi Gothorum regis castra egressas, ac per Asiaticæ Scythiæ solitudines oberrantes, à Faunis & dæmonibus compressas, ac inde pro-

Plato.

Alrunæ.

Hunni.

Molæ mulierum.

Plin li. 7. ca.

35. & lib. 10.

cap. 64.

Plin. lib. 37.

cap. 37.

creatos Hunnos fuisse. Se amore captos esse mentiuntur dæmones, ut amentes uicissim fœminas in officio arctius constringant, ardentem animarum perditionem depereuntes. Quod autem non ex mare, sed ex semetipsis concipiunt mulieres, ea est caro informis, inanima, quas molas nos uocamus. Ideo non animatur, quia non est ex duobus. Falsissimè igitur Simon magus ex uirgine se natū iactabat, ut Deū mentiretur: falsissimè Merlinus, dæmonis & uirginis filius habitus, ut infrà dicemus: falsissimè Seruius Tullus Laris familiaris filius creditus, & reliqui omnes semidei, de quibus diximus. Nam & ipsi mortales fuerunt, & patres eorum uiri, & matres fœminæ.

Commentum de Martini Lutheri ortu demoniaco. Cap. XXIII.

IN æstate anni sexagesimi quinti supra sesquimillesimum, Episcopus in celeberrimo famosi oppidi collegio, ad eleuandam Martini Lutheri doctrinam, in concione publica hanc de eius ortu enarrauit hystoriam, quam certè lepidam atque hoc loco dignam negligi minime oportuit, ut uidentes uideant, & intelligentes intelligant. Diabolus in formā mercatoris & artificis gemmarij Vuitenbergæ uenit, ubi apud ciuem hospitio excipi cupit, quod merces suas precio-

preciosos cōmunibus hospitij credere minus aude-
ret; pro beneficio interim iustam pollicitus remunera-
tionem. Cæterum ubi hospitis filiā in amplexus mu-
neribus, blanditijs, alijsq; uoluptatis irritamentis pel-
lexisset, eius tandem concubitu fretus, breui euauit,
nec postea apparuit usquam. Puellæ indies magis ac
magis uterus intumuit, quæ enixura tam horrenda
raraque edebat indicia, ut fœtum non legitimè con-
ceptum esse, argumentis minimè obscuris præsume-
retur. Puer adolescens tantū pauco tempore in scho-
lis promouit, ut suos coætaneos & cōnilitones facile
uinceret, uitæ tamen ratione simulata. Inde ex patris
instinctu factus monachus, uim religiosæ uirginī
(quemadmodum ab eruditis uiris, ijsdemque nō
paucis fertur) intulit abiecta cuculla. Romam uerò
profectus, ut conditionem sortiretur feliciorē, nec
ex animo res cederet, incidissetque in sanctis. patris
Papæ & Cardinalium inclementiam, consilio inito
cum suo patre, ut ob denegatas preces se ulciscere-
tur: ab eo cōsultitur (quòd imperitam plebem sedu-
ctu facilem intelligeret) ut commentariolo oratio-
nem explicaret Dominicam, quam cunctos simul
Christianos nouisse oportet, ut ea ratione sui insti-
tuti uoto potiretur. Explicationem autem hanc
tanto artificio & fastu cōtexuit, ut non modò uul-
garibus, sed & eruditīs plerisque, donec fucum a-
nimaduertent, commendaretur. Tragicus hic
Vrsus plebeiōrum hominum erga se studia uidens,
longius indies grassari cœpit calamo tam contra Ro-
manæ sedis indulgentias, quàm argumento alio, do-
nec redargueretur, pudefieret & conuinceretur: ni-
misque longum foret enarrare singula, sapienti sat
dictum. A doctis omnibus hic Vrsus nuncupa-
tur. Nomen eius, quem digito commonstramus,
plus satis intelligitur. Indignum etenim uti &
ille,

ille, ut in uerbi Domini cathedra nuncupetur. In summa, fons est & origo uniuersæ hæreseos, in cuius extirpationem Concilium hoc sanctum tam diu incœptum, & agitatum: nunc tandem cum utilitate non exigua absolutum esse, meritò acceptum Deo ferimus.

Historia catholica de statu religionis nostri temporis Gallicè conscripta, authore S. Fontaino theologiae doctore, tradit quoque probabilem esse opinionem, literarum monumentis propagatam: Margaritam uidelicet Lutheri matrem ex diaboli coitu concepisse, qui aliquoties antè cum ea fuisset congressus, quàm Ioanni Luder matrimonij fœdere iungeretur.

Lutheri profectò doctrinam alijs ueritatis machinis impugnare & conuellere oporteret, non eiusmodi figmentis, alioqui uulgus intelligeret. Siquidem crassum nimis hoc commentum est de tali dæmonis concubitu, quum ex descripta eius uita omnibus cōstet, natum fuisse anno 1483. die 10 Nouembris, nocte post horam undecimam, Islebiæ sub imperio Comitū Mansfeldensium ex patre minimè obscuro Ioanne Luthero, uiro Patricio, & huius pudica coniuge Margarita matre: atq; Martini nomen ei impositum, quòd dies proximus, quo per baptismum Ecclesiæ initiaretur infans, Martino sacer esset.

*Cur ex dijs ac uirginibus homines nasci confictum sit;
& qua ratione spiritus ac dij cum mulieribus coe-
ant, historijs aliquot docetur.*

Cap. XXV.

*Cur sine uiri
coitu, multi
nati singan-
tur.*

COnficta autem & excogitata fuerunt illa ab hominibus & antiquitùs, & nostro seculo, uel per adulationem, ad principū ac potentū famulas illustrandas ac euehendas: uel per pudorem, ad obscuritatem generis aut natalium turpitudinem te-
gen-

gendam: per timorem, ad supra mulierum aut adulteria celandam: uel per artem, ad libidinem quorundam explendam, qui plerumque sunt aut iuuenes, aut ociosi sacerdotes, & forma & uarietate mulierum templa frequentantium capti. Iouem hoc pacto Danaë misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum. Et Chærea consimilem iam olim luisse se lulum ait, Deum sese in hominem cōuertisse, atque per alienas tegulas uenisse clanculum per impluuium, fucum factū mulieri. At quem Deum? qui templa cœli summa sonitu concutit. Ego homuncio id non facerem?

*Imber aureus
Iouis.
Terent. in
Æclyra.*

Patebit hoc optimè ex hac elegantissima Iosephi historia. Circa Christi tempora etiam Romæ, in sacris Isis, summa turpitudine deprehensa est. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morum quàm natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa, ut quæ esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, uiro tali coniuge dignissimo. Huius amore captus est Decius Mundus, iuuenis non obscurus in equestri ordine. & quia maior erat fœmina quàm quæ corrumpi posset inuneribus, eo magis accendebatur amantis insania, ita ut offerret ei pro unica nocte ducenta drachmarum millia. Ac ne sic quidem ualens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & uitam finire inedia. Hoc eius propositum non fefellit Iden, libertam Mundi paternam, uarijs instructam, sed non probatis artibus: quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciens, effecturam se ut potiatur Paulinæ complexibus. Cumque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuvene, & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli uiam ingressa est, ui-

*Ioseph. antiq.
Iud. lib. 18.
cap. 4.*

Paulinæ probitas.

D. Mundi amoris impotentia.

Amoris uis; ac precium.

Falsæ religionis usus.

u dens

*Sacerdotes Isi
dis lenones.*

dens Paulinam non capi pecunijs. Sciens porrò, eam uehementer addictam Isidis cultui, tale quiddam cōminifeitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus, accepta fide silentij, & quod efficacissimum est, ostentato prēmio, in prēsens XXV millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans ut omnibus modis adniterentur eum redere uoti compotem. Illi auri cupidine tacti, benignè sunt polliciti: quorum natu maximus properè se ad Paulinam contulit: & admissus impetratoq; absq; arbitris colloquio, uenire se ait missum ab Anubide, capto ipsius forma, & iubète ut ad se ueniat. Illa libenti animo accepit nuncium: moxq; iactabat se apud familiariter notas mulieres, quòd dignata sit amore Anubidis: marito quoq; indicat, cōdictam sibi cœnam & cubile Anubidis. Id eo facilius concessum est, quòd cognita & probata esset uiro coniugis pudicitia. Itaq; in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tempore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliantibus in latentem ibi Mundum incidit, totamq; eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte, priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa, congressum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoq; magnificis uerbis exaggerat. Illis nec credere libebat, rei naturam considerantibus: nec mirari tamen non poterant, ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patrata tertio, Mundus adamatæ fortefortunâ obuius: O' factum bene Paulina, inquit, quòd & ducenta illa millia mihi seruaſti, quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uoluntati gefisti. Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempſisti, quandoquidem prætextu Anubidis optata uoluntate expletus sum. atque his dictis abiit. At mulier tum primò deprehensa flagi-

*Iuuenis pro
Deo cast.*

so flagio

so flagitio, uestem sibi lacerat: & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitū sinat. maritus porro Imperatori totum significat. Tiberius, postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit: unaq; Iden; inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda mulieris pudicitia: dirutoq; tēplo, statuā Iſidis iussit mergi in Tiberim. Mundum autē mitiore pœna exilij castigasse cōtētus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Eusebius non minus notabile refert Saturni adulteriū. Sacerdos Saturni, Tyrannus nomine, quasi ex respōso numinis, adorantib. in templo nobilib. quibusq; & primarijs uiris, quorū sibi matronæ ad libidinem placuissent, dicebat, Saturnū præcepisse, ut uxor sua pernoctaret in tēplo. Tum is qui audierat, gaudens quod uxor sua dignatione numinis uocaretur, exornatam cōptius, insuper & donarijs onustam, ne uacua scilicet repudiaretur, coniugem mittebat ad templum, in conspectu omnium cōclusa intrinsecus matrona. Tyrannus clausis ianuis, & traditis clauibus, discedebat. Deinde factō silentio per occultos ineatus & subterraneos aditus, intra ipsum Saturni simulacrū patulis irrepebat cauernis. Erat autē simulacrum illud à tergo exesum, & parieti diligēter annexū. Ardentibusq; intra ædem luminibus, intentæ supplicantiq; mulieri uocem subito per simulacrum æris concaui proferbat, ita ut pauore & gaudio infelix mulier trepidaret, quod dignam se tanti numinis putaret alloquio. Posteaquam uerò quæ libitum fuerat, uel ad conſternationē maiore, uel ad libidinis incitamentum differuisset numē impurū, artē quadā linteolis obductis, repente, lumina extinguiebantur uniuersa. Tum descendens, obstupefactæ & consternatæ mulierculæ adulterij fucū prophanis cōmentationibus inferre

*Lenocinij
pœna.*

Ecl. hist. lib.

ii. cap. 25.

Deorū libidines per sacerdotes exercetū

tur.

Fucus sacerdotum in adulterijs.

bat. Hæc cum per omnes miserorum matronas multo iam tempore gererentur, accidit quandam pudicæ mentis fœminam horruisse facinus, & attentius designantem cognouisse uocem Tyranni, ac domum regressam uiro de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria coniugis, immò potius sua, ardentius inflammatus, inscriptum Tyrannum ad tormenta deducit. Quo conficito atque confesso, cæcisque fraudibus reuelatis, pudor omnis & dedecus Paganorum peruaserat domos, adulteris matribus, incestis patribus, liberis spurijis deprehensis. Hinc existimare possumus, ac dignoscere, quomodo matrona Romana fuerit à Marte compressa: cuiusmodi multa Valerius Max. & alij historici referunt. Fuit hæc fraus semper usitata sacrificis, ut hac de causa simulacra deorum, ipsosque deos & comedere, & bibere, & coire fingerent. Nota est historia apud Danielelem, de sacerdotibus Bel septuaginta, qui cum ea quæ Belo proponerentur, tam constanter eum ipsum cōsumere affirmarent, ut sanctum Dei prophetam in discrimen uitæ adducerēt, ostium fani regem obsignare patientes: eos tamen sub mensa occultum aditum habuisse, ac per eum cum uxoribus & liberis ad Dei pateras exhauriendas patinasque euacandas uenisse, ex uestigijs summa prudētia deprehendit, regi que demonstrauit. Quæ sagacitas quàm nostris etiā tēporibus utilis, atque adeo necessaria esset, Aureliana Necromantia docet, & Christi diuæque uirginis apud Bernates colloquium monachorum arte conficatum, de quo suprà dictum est.

*Sacerdotes
semper pro
Deo suo comedunt & coe-*
unt.

Daniel. 14.

*Idel. lib. 5.
cap. 23. infra.*

Lib. 2. ca. 35.

De mutua maleficarum commixtione.

Cap. XXVI.

Quia superiori Capite satis deteximus illos deos, qui formosissimas quasque matronas sub religionis specie complexus suos sibi de-

po-

poscebant olim : uideamus iam qui nam sint dæ-
mones, à quibus maleficę subagitari se uulgò iactant.
Quod etsi possem exemplis nostrī temporis, nostra-
rumque partium etiam in uirginibus sanctissimę
nostra opinione pudicitię demonstrare: tamen quòd
odiosa sint, ijs prætèrmisis, unum ab exteris sume-
mus, quo nihil esse potest ad uanitatem falsitatemq;
dæmoniacy coitus probandam accommodatius, ni-
hil illustrius. Ioannes Leo Africanus testatur, in Afri-
ca Fessę maleficas esse, quę uideri uolunt habere
summam cum dæmonibus familiaritatem : dæmo-
nes autem uel rubros uel albos uel nigros appellant;
atque ubi alicuius fatum eloqui uolunt, certis odo-
ribus semetipsas suffiunt, & affirmant eum tum se
recipere dæmonem, quem accerserunt: inde muta-
ta uoce dæmonem in se loqui fingunt. Tum qui
rei alicuius explorandę gratia uenerunt, eam ma-
gna cum reuerentia sciscitantur ex illis, & tandē
numerato dæmoni precio discedunt. Verūm qui
sanioris sunt iudicij, mulieres has Sahacat, quòd
Latinis Fricatrices sonat, rectè appellant, quòd dam-
nando more soleant Venerem inter se exercere. Di-
cerem honestius, si possem. Si quando formosę mu-
lieres eas adeant, maleficę earum amore non secus
atque adolescentēs puellarum accenduntur, & in
dæmonis specie rogant, ut concubitum pro mer-
cede patiantur. Ita fit, ut dum se dæmoniorum di-
ctis paruissē putant, rem cum maleficis habuerint.
Neque desunt quę eius rei uoluptate allectę, ma-
leficarum consortium ambiant, & morbum fingen-
tes, unam earum ad se uocent, uel miserum eò mit-
tant maritum : quę re intellecta, mulierem à dæ-
mone quodam uexatam affirmat, eamque ob cau-
sam nullo modo liberari posse, nisi se illarum adiun-
xerit numero. His uerbis miser ille tandem uictus

*Li. 3. descript.
Afric.*

Sahacat.

non modò permittit id , sed & maleficarum ordini sumptuosum parat conuiuium : quo absoluto ad tympanorum strepitum mirum in modum saltare solent , deindè uxorem dijs uentisque committere. Reperiuntur tamen , qui uel minimo negocio fustibus hunc dæmonem eiijciunt. Alij dæmonio se obsessos fingentes , non alio modo maleficas illas decipiunt , quàm quo illorum uxores sunt deceptæ. Sic ars eluditur arte. At uide quanta interim misero diabolo fiat iniuria tam factò quàm dictò , dum & id illi criminis imponunt , quod non committit : & eam uoluptatem ipsæ sentiunt solæ , cuius illum participem esse prædicant.

De uanitate seminis per succubum & incubum translati. Cap. XXVII.

PEculiare uerò dæmonis prius cum uiro , deinde cum muliere congressus figmentum commentantur nimis impudenter , ac argumentantur absurdè admodù plerique Theologi (ut Mallei maleficarū architecti , Henricus Inſtitoris & Iacobus Sprenger ordinis Prædicatorum , sacrae paginæ doctores & hæreticæ pestis inquisitores , eiusdè item ordinis Petrus de Palude , atque Martinus de Arles theologiæ professor , ac huius firinæ alij) eundem scilicet dæmonem uiri scelerati prius succubum , effici mulieri deinde incubum : semenque uiro antea adeptum , mulieris inde sinui in ipso actu instillari , atque hinc foetum concipi , progigni que : quem tamen Grillandus ait non dicendum filium dæmonis , sed eius cuius erat sperma : itaque affirmare communiter Theologos , S. Thomam in tract. qq. i. parte. tit. de miraculis. q. 8. uers. ad primum. In Augustino uerò , quem citat , nihil eiusmodi reperi. Proinde dum ad choreas translatae sunt uxores , satanam alium dæmonem in forma succubi marito subſternere , qui adeò bene se accom-

De eodem dæmonis succubo & incubo absurdum quorundam Theologorum argumentum. Volum. 10. tract. de sortil. 7. quæst. num. 13.

modet coire uolenti, ut etiam callidissimum quenq;
falleret: ut ait Thomas d. titul. q. 5. Næ id ridiculum
nimis uidetur, quàm quod multis debeat confutari
argumentis. Hoc solummodo dicam: illam seminis
ex sanguine & spiritu temperiem generationi aptam
in ordinatis à Deo locellis, extra propria concepta-
cula, qualicunque præcipuè translatione corrup-
pi & interire: propterea quòd spiritus ac calor ille
cordis totiusq; corporis nec adsit, nec quantitate &
qualitate iusta sit in eo tēperatus. quamuis eam tem-
periem à dæmone cōseruari posse nugetur Thomas,
tum propter motus celeritatem, tum fomenta adhi-
bendo, quibus illa defenditur. Si enim hoc fieri pos-
set, quàm fœcunda monstrorū mater tam longo tem-
pore extitisset humanum genus, semine ex feris uel
bestijs permutato, translatoq; ab incubo dæmone, &
mulieris sinui infuso? En horribilem consequentiā.
Hinc uides, quàm omninò non sit credendum Alber-
ti scholiastæ, qui quasi per somnum sic scribit: Si se-
men emissum ad terram poneretur ad matricem, pos-
sibile esset quod conciperet: & sæpius contingere,
quòd in balneo, ubi uir sperma emittit, muliere præ-
sente, ipsa tanquam in coitu concipiat, quia matrix
est maximè attractiua, & semen adhuc uigens, nec
exhalatione impotens, atque ideo fœtum produci
posse, idque experientia comprobatum esse. Nam si
semen super saluiam effunderet felis, atque saluiam
hanc aliquis comederet, tum ex illo semine genera-
rentur in uiri uentre feles, per uomitum expellendi.
Absurdiora hæc sunt, & mendaciora, quàm ut lon-
giori refutatione indigeant. Idem sit responsum fe-
minæ habitanti in uicinia Auerrois, qui scribit eā iu-
reiurādo confirmasse, quòd infanti cōceperit semine
profuso à lasciuiète mastupratore, & in balneo at-
tracto: & ancillę reginæ Tanaquilis Ocrisæ, quæ Tar

*Lib. de For-
mat. hom. cæ,
1. de Gener.
embry.*

*En. li. 1. Pli.
lib. 36. ca. 37.
Ser. Tullus
Larin F.*

*Plin. lib. 10.
cap. 33.
Falsa de per-
dicibus*

quinio Prisco regnante, iactabat sibi repentè in foco comparuisse genitale è cinere masculini sexus, seque insidentem ibi consurrexisse gráuidam, & ita Seruium Tullum natum, qui regno successit. Eiusdem profecto uanitatis illud Plinij de Perdicibus. Neque in animali alio par opus libidinis. Si contra mares steterint feminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt. Hiantes autem execta lingua per id tempus æstuant, concipiuntque superuolantium afflatu, sæpe uoce tantum audita masculi.

De Syluanis, Faunis, & Satyris.

Cap. XXVIII.

*Lib 15. de Ci-
uit. Dei, cap.
23.
Li. 1. quæstio-
nis super Ge-
nèsim, quæst.
3.*

NEc dubium est, alios mihi Augustinum hic de incubis dæmonibus obiecturos, ita scribentem: Quoniam creberrima fama est, multi que se expertos, uel ab eis qui experti essent (de quorum fide dubitandum non est) audisse confirmant, Syluanos & Faunos, quos uulgò Incubos uocant, improbos sæpe extitisse mulieribus, & earum appetisse ac peregrile concubitum: & quosdam dæmones, quos Gallidusios nuncupant, hanc assidue immundiciam & tentare & efficere, plures talesque asseuerant, ut hoc negare impudentiæ uideatur: non hic temerè aliquid audeo diffinire, utrum aliqui spiritus, elemento aereo corporati (nam hoc elementum etiam cum agitur flabello, sensu corporis tactuque sentitur) possint etiam pati hanc libidinem, ut quo modo possunt, sentientibus feminis misceantur. Hæc parum aut nihil facere contra nos, intelliget is, qui cū nostris rationibus supra adductis, exactius singula discusserit, expendaritque. Quæ insuper rumore acceperit ille, duntaxat recuset, nec certi aliquid statuere audeat, & si demus, spiritus aliquos elemento aereo corporatos esse: minime tamē hinc sequetur, ab aereo corpore, cū eo quod cōtempe-

tēperata quatuor elementorū permixtione consistit, naturalem, uel similē ei qui inter paria terrena magis contemperatione imbuta contingit corpora, exerceri congressum. Aerem tales spiritus adferunt, aerem agitant, aerem uerberant. In eiusmodi actu præter alia requiritur caro & sanguis, quibus spiritus carent. Reliqua itaq; erunt ludibria à dæmone obiecta, confirmataq; uitiosa mulieris dementatæ phantasia. Quare præponderet hic ratio, & ueritatis robur.

De Satyris illis salacibus, qui etiam obtruduntur, & eandem cum Syluanis & Faunis rationem habent, an ueri fuerint dæmones, quid in Atticis scripserit Pausanias, breuiter adijciam. Equidem (ait) de Satyris quidnam sint, ut aliquid certius quàm ab alijs traditum sit cognoscerem, singula ex multis sum percūctatus. Euphemus. Cartandem, uir non ignobilis, hæc mihi recensuit; se, cū in Italiā nauigaret, uentorū impetu in extremas Oceani oras delatū: ibi multas esse insulas desertas, quæ ab hominibus agrestibus incoluntur: ad illas insulas appellere nautas noluisse, quoniam antea in eas appulsi, à quibus tenerentur incolis, non ignorarent: sed tunc etiam præter eorū uoluntatem tempestate eō adactos, insulas à nautis Satyrides appellari: incolas rufos esse, & caudas non multo equinis minores, infra clunes habere. Hos, ubi primū hospitibus sensissent, euestigiò nulla edita uoce ad nauim cucurrisse: ac mulieribus quæ in naui erant, manus iniectisse. nautas uerò pauefactos, mulierem barbaram in insulam exposuisse: in quam satyri irruentes, non tantum ea quæ naturā uiris exposita est partem, sed aliam quamlibet petulantissimè appetiuisse.

*Satyrides insule.
Satyri.*

De satyro quoque animali hæc scribit Ant. Sabellicus: Ex Athenis Sylla per Thessaliam & Macedoniam ad mare descendit, mille & ducentis nauibus ex Dyrrachio Brundisium transmissurus. Pro-

*Satyrus.
Lib. 3. Ennead. 6.*

xima est Dyrrachio Apollonia, & circa hanc Nymphæum. Sacer ibi locus uirēti colle ac pratis, quę fontes multifariā irrigant. Hic, sub id tēpus quo Sylla eō cum exercitu uenerat, Satyrum, animal humano ore, atq; ea forma qua pingitur, somno pressum, atq; ita captū, locorū accolæ ad Syllam uinctum perduxerunt. Ibi haud una uoce interrogatur, quis esset, multisq; uariarum linguarum peritis ad hoc ipsum adhibitis, tantum uociferatus dicitur: uoxq; aspera ex eo profecta, inter balatū & hinnitū media. Sylla religione tactus, datis comitibus qui eum in solitudinem deducerent, missum fieri imperauit. Animalia etiam fuisse quę Satyri dicerentur, scribit Hieronymus in uita Pauli primi heremitæ: eosq; locutos esse, & rationis officia peregrisse. Refert quoque, Satyrum quempiam Antonium quondam allocutum fuisse, & gentiliū errorem in se colendis animalibus damnasse. affirmatq; unum uiuum olim productum in publicum, & mox ad Constantinum principem destinatum. His addit tamē diabolo facillimū esse Satyri imaginē & nomen assumere. Apud Strabonem inde legimus de Satyris, Silenis, Bacchis, & Tityris, quos (inquit) dæmonas quosdam deorumq; ministros Citretas nuncupant.

Incubi illusionem infestare quandoq; probas etiam matronas, cum ridiculo exemplo adulterini congressus dæmoniaci. Cap. XXIX.

Tract de Superstit.

Illusio incubi alijs quoque mulierib. probis accidit.

NEc locum (inquit Martinus de Arles theologus) apud maleficas, sed & circa alias probas mulieres accidit hæc incubi illusio. Nam ex sacerdotis cuiusdam relatu accepi, hoc tempore ipsi in confessione reuelatum fuisse à quadam proba muliere nupta, cui sæpe in somnis uidebatur, se reuerā super iumenta equitare per campos cum alijs: atque ita euagando super aquam, coire hominem cum ea, & intensam in actu se sentire uoluptatem: & hoc sæpe

sæpe ei accidisse phantasticè, illusionè dæmonis, manifestum est. Vnde Augustinus super Genes. Illa enim quæ accidisse ut quidam recordarentur, in quorundam animalium corporibus aut falsa facta narrarentur, aut illusionibus dæmonum, hoc in eorum animis factum est. Si enim contigit, ut quis in somnis fallaci memoria recordaretur, se aliquid fuisse quod nō fuit, aut fecisse quod nō egit: quid mirū est, si quodā iusto Dei occultoq; iudicio sinantur dæmones in cordibus hominum tale aliquid posse? Hæc ille.

Delusorij adulterij exemplum his accedat, apprimè ridiculum. Mercatoris cuiusdam uxor circiter sex uel septem miliaria à Vuittembergæ, Slesiam uersus, absente negociationis causa marito, peculiarem solet admittere concubinum. Contigit itaque marito peregrè agente, amasium noctu redire: & post curatam cuticulam, uenereamq; peractam uelitationem, ut uidebatur, hora matutina specie picæ assumpta momentò, concubinum insidere promptuario, ac concubinæ his uerbis ualedicere: Hic tuus fuit amasius: dictoque citius euanuisse, nec rediisse unquam. Quanquam Vuittembergæ ab ecclesiaste id accepit insignis doctrinæ uir IOANNES LITHO-

Adulterini congressus, et lufio diabolica.

Ioannes Lithodius medicus.

In collat. patrum.

Lib. 10. de Subtilitat.

Scali.

Card. Exer.
355.
Lib. de My-
sterijs.

Scaligero libet cum stomacho excipere, quæ de dæmonum coitu Psellus effutijt. Quare cum Iamblichō concludamus: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta nullam habent actionis & essentiæ ueritatem.

Commixtionis diabolicæ figmentum comprobantes historias omnes esse fabulas. Cap. XXX.

Incubum dæmonem approbantes historias omnes fabulose.

Lib. 8. histor.
Scot.

HInc constat, cunctas quorumcunque historicorum enarrationes, commixtionis eiusmodi phantasticæ & diabolicæ figmentum comprobantes, ut fabulosas, ab omni ueritate excidisse, optimoque iure pessum ire: & uel ab alijs primùm fuisse chartis illitas, uel ex aliorum relatu à facile credulis deinde falso transcriptas, & ad posteritatem traductas: quarum aliquas, ne silentio eas sepelijse studio uidear, hoc loco dignabor. Hanc describit fabulam Boethius historicus. In Marreā regione, uti ex ijs qui fœdissimam rem conspexerant accepimus, puellana talibus altis, forma conspicua, complurium nobilium auersata connubium, in infandam cum cacodæmone incidit consuetudinem: quæ cum uterum ferret, parentum rigore coacta edere stupratorem: adolescentem mira pulchritudine frequentius secum noctu, interdiu nonnunquam conuenisse, unde uenisset, quoue inde abiisset, nescire se respondit. Parentes etsi filiæ parū crederent, accuratius rem aduertentes, consilio quis esset, qui puellæ expugnasset pudicitiam, explorandi, cognito tertio post die indice ancilla, stupratorem adesse, referatis foribus, accensoque tædarum ingenti numero, cubiculum ingressi, horrèdum monstrum, figura supra humanam fidem terribili, in filiæ amplexibus sunt conspicati. Cucurrère ocyus complures ad fœdum acciti spectaculum. Inter eos sacer-

sacerdos probatæ uitæ, nec sacre disciplinæ ignarus, cæteris aut trepidè abeuntibus, aut pauore illius terræ, quum Ioannis Euangelij initium recitare orsus, ad eum locum, Verbum caro factum est, perduxisset, malus dæmon horrendo sublato clamore, cubiculi tectum secum asportans, omni supellectili incensa abiit. Fœmina periculo seruata, post triduum enixa est monstrum unde quaq; fœdum aspectu, quale nusquam antea (ut ferunt) inter nostrates uisum: quod obstetrices ne in familiæ dedecus seruaretur, extructa ingenti pyra, citissimè exusserunt. Huic simile admodum est, quod de Venerea Psyche uelitatione, cum formoso deo Cupidine, qui alijs uenenatus serpens, & sæuissima bestia dicebatur, scribit Apuleius: quare etiam eandem ueritatis opinionem iure meretur.

Psyche uelitatione uenerea cū Cupidine. Li. 5. de Asin. aur.

Eiusdem fidei historiam quoq; aliam recitat idem Boethius. Anno Christianæ salutis sexto supra octogessimum, millesimum & quadringentesimum, nauigantibus è Phorthæa æstuario negotiationis causa in Flandriam, tanta uentorum oborta est uis, ut uelis, malo, armamentisque ruptis, & naui fœdè inter tumentes undas iactata, certissimam mortem cuncti expectarent. Nauicularius tantam tamque insolitam aeris inclementiam eo tempore demiratus (suberat enim solstitium æstiuum) quum id non fideri, sed malorum dæmonum, qui hominibus semper sunt infesti, insidijs magnis tribueret clamoribus: reddita est uox ex ima naui mulieris se miserè incusantis, quod incubo humana sub effigie, qui cum per multos antea actos annos habuisset consuetudinem, iam tum fuisset commixta, & ab eo subacta: mari ergo celerius se tradendam, ut ipsa pereunte, quæ tanti mali imminetis causam præstitisset, cæteri Dei benignitate perminerent incolumes. Accedens ad lachrymantem fœminam,

Lib. 8. hist. Scot.

Si uerum hoc sit, potuit illa incubum semino pati imaginari: ut cautius omnes illude-

tentur, eam
post à demo-
ne fuisse exci-
tatam nube-
culam, cum
sono & fero-
re certum est.
Hoc item de
moni studio
fuit, ut illa in-
nocens in ma-
re precipita-
retur.

nam, iubente nauiculario, sacerdos, eius atq; cæterorū salutem consulendi causa, crimen iam palam fatentem, horrentem scelus uehementer alto pectore suspirijs indicibus, pœnitentemq; facti, piè est hortatus, ne sibi deesset, cui certò cognosceret numinis fauorē adesse, crimina lachrymis ac animi pœnitudine dele-ri: tantam misereris Dei clementiā esse erga mortales, ut altius uel in malorum profundum lapsos, resipiscentes nōnunquā ad maiore longè quā unquam antea habuissent gratiam, recipiat. Media pij sacerdotis adhortatione, quū multis suspirijs afflicta mulier admissum facinus deploraret, cunctis uisa est atra nubes è naui sentina prosiliisse, ingentiq; s. o. flamma, fumo atq; fœtore sese deiecisse in mare. Sedatum est inde cœlū, pacatūq; mare, & negociatores cum naui cunctis suis rebus saluis in optatum portum abiēre.

*De Merlino, cygno nauiculam aurea trahente catena,
cygnea turri Cliuensi, phantastica coniuge, &
reliquis sathanici concubitus exem-
plis. Cap. XXXI.*

Idem Boethius, constantem fuisse famam inquit, Merlinum ex incubi & nobilis Britannici sanguinis fœminæ concubitu genitum esse. Hinc quilibet palam uidet, quantum hisce miraculis apud historiographos fidei debeatur. Vt autem rerum mendacium collatione clarius eluceat ueritas, ridicula illius superstitiosæ ætatis commenta de Merlino, uelut de Cygno quoq; illinere ex Vincentio non pigebit. Ab eo narratur, Vortigernum regem consilio capto quid ad suam tuitionē facere deberet, iussisse acciri artifices, qui turrim fortissimam extruerent. Sed cum eorum opera tellus absorberet, suatum est regi, ut hominem sine patre inquireret, cuius sanguine lapides & cemen- tum conspergerentur, quasi eo modo stabile redde-

*Lib. 21. Hist.
cap. 30.*

retur

setur cementum. Inuentus igitur adolescens Merlinus nomine, qui cum matre adducitur coram rege, quæ illum ex spiritu in hominis specie conceptum esse fatetur. Merlinus hic multa obscura reuelauit, & futura prædixit. Aperuit enim, sub fundamento esse lacum: sub lacu duos latere dracones, quorum unus rubeus populum Britonum, alter uero albus Saxonum designaret: & uter eorum in conflictu alterum superaret, uaticinatus est: atque Aurelium Ambrosium, deuicto Hengisto, & combusto Vortigerno, regnaturum. Ex Rachele item matre adhuc uirgine se natum fuisse iactabat mendaciter Simon magus, ut Deum se mentiretur.

Merlini historia uel fabula.

Clem. lib. 2. Recog.

Ex Helinando insuper Vincentius hæc refert: In Colonienſi diœceſi famoſum & immane palatium Rheni fluminis ſupereminet, Iuuamen nūcupatū: ubi pluribus olim cōgregatis principibus, inopinatō aduenit nauicula, quam collo alligatam cygnus argentea trahebat catena. Inde miles nouus & incognitus omnib. exiijt, cygnusq; nauē reduxit. Poſtea uxorem duxit miles, liberosq; procreauit. Tandē in eodē palatio reſidens, & cygnū inſpiciens aduentantē cum eadem nauicula & catena, ſtatim in nauē ſe recepit, nec uiſus eſt amplius: progenies autē eius in hunc uſque diem perſiſtit. Hoc exemplo, ſpirituū quoq; fieri cū feminis congreſſum, defenditur: & ex eo figmento in arce Cliuenſi (ubi & altiſſima turris uetulſta conſpicitur, Cygnea nūcupata, in cuius ſaſtigio cygni ſimulachrū uoluitur) antiquiſſimis tapetis intexto, originis illuſtriſſimorum ducum Cliuenſium uetulſtatem deducunt: quemadmodum potentiſſimorum regnorum & clariſſimarum familiarum initia eiufmodi adornari lenocinijs ſolent, ut diuini aliquid ijs in eſſe, citius perſuaderetur. At commentum ipſum arguit uera ortus huius illuſtriſſimæ domus hiſtoria.

Li 3. ca. 27.

Iuuamen.

Cygnus nauiculam argentea trahens catena.

Cygneæ turris Cliuenſis.

Obscura el. r. ſiſſ. famil. rum inſiſſa.

Ex

Ex Gaufrido Antifiodoro eiusdem fidei miracu-
Cap. 26. lum, lib. 3. idem ille Vincentius scribit, narrans decanum quendam sacerdotum, cum sorore ducis Burgundia, regi Siciliae Rogerio desponsata, aliquandi u in eo regno inhabitasse, qui se rem ibi comperisse admirabilem certissimè affirmaret: iuuenem uidelicet quendam strenuum, & natandi peritum, circa noctis crepusculum lucente luna in mari balneasse, & mulierem post se natantem crinibus apprehendisse, tantquam ex socijs aliquè qui eum mergere uellet. Quam alloquens, ne uerbū quidem extorquere potuit: quare opertam pallio, domum duxit, & tandem in uxorem solenniter accepit. Increpatus aliquando à socio, quod phantasma amplexus fuisset, expauescens, gladio extracto coniugi minitabatur, se filium quem ex ea susceperat interfectorum, nisi ipsa loqueretur, suamque fateretur originem. Quæ, Væ (inquit) misero tibi, utilem perdis uxorem, dum me effari cogis. Tecum mansissem: ac in rem tuam esset, si iniunctū mihi silentium permisisses. Nunc autem me posthac non uidebis: & euestigiò euauit. Puer autem adoleuit, & marinum cœpit frequentare balneum. Tandem die quodam coram multis puerum in eisdem fluctibus occurrentem rapuit phantastica illa mulier. Vlricus Molitor L.L. Doctor, puerum hunc dæmonem fuisse in pueri forma apparentem, & matrem succubam, dæmonium scilicet, arbitratur: iniletem item incubum, & Merlinum ex matre delusa dæmonis artificio supposititium. At mihi fabulæ erunt, quibus bonas horas malè nimis seculo i lo cæco impenderunt plerique, chartulisque posteritati commendarunt.

*In tract. de
Lamijs &
Pythomus.*

De dæmone item succuba, gratissimæ omnium formæ adolescente in infestante, memorabilem quoque ex Boethio historiam comperies libro huius Operis quinto. Hieronymus adhæc in Vitis patrum narrat,

Cap. 28.

narrat, monachum quendam à dæmone in mulieris uenustissimæ forma, ad obscœnos inuitatum fuisse amplexus : qui sua inclinans membra, effectus est sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Atque ubi iam carnalem conaretur inire amplexum, illa teterrimæ uocis ululatum emittens, umbra, ut erat, tenuis & phantasma inter manus amplectentis elabitur, ipsumque miserum cum fœdissima irrisione deserit.

Magdalenam ciuis cuiusdam famulam, scribit Iacobus Ruffus, nostra memoria Constantiæ fuisse cōpressam à dæmonio, eiq; tandem per pœnitentiã ualedixisse ex institutione ministrorum ecclesiæ: ac postea tãtos in utero sensisse cruciatus, ut in singulas ferè horas infantem se crederet enixuram: inde clauos ferreos, ligna, uitra cōfracta, crines, stuppam, lapides, ossa, ferrũ, & huiusmodi innumera, ex matrice excreuisse. Mea autem est sententia, Magdalenæ phantasiã fuisse à diabolo illusam: deinde ab eodem excitatos illos dolores, ut certius illum cum ea cōgressum fuisset crederetur, quod tamen falsum erat. Vt deinde cōceptam augeret opinionem, subiecit subdolè res illas prodigiosas, quas in matrice non fuisse (quemadmodum ea etiam quæ ore reijciuntur, in imo corpore nō fuere) nō est quòd hic pluribus cōprobẽ: quũ eadẽ sit ratio. Nam quũ omne semen suũ simile procreet, quomodo ex semine in ea coitione fuso, tales potuerunt generari materies? Sed absurdiora sunt hæc, quàm ut fusiorem requirant cōfutationẽ: sequẽti quoq; Libro abundè id docebitur. Enimvero si in utero hæsisset, proculdubio hic non modò læsus, sed insigniter dilaceratus fuisset, quum essent materies duræ, asperæ, inæquales, acutæ, & quidem copiosæ. Si quoque illa fuisset inspecta, hymen certissimè apparuisset inuiolatum.

*Lib. 5. cap. 6.
de Conceptu
hominis.*

DElusionis huius & fallaciæ diabolicæ duo ad-
huc exempla adjiciam, ex illustri philosopho
Francisco Mirandula. Agnoui (inquit) uirum
nomine Benedictum Bernam, ætatis annorum se-
ptuagintaquinque, eundemque sacerdotem ex his
quos presbyteros uocant, qui annis plus quam qua-
draginta cum dæmone familiari sub forma feminæ
illi associato concumbebat, in forum deducebat, allo-
quebatur, adeò ut astantes qui nihil uidebant, eum pro
fatu habere. Vocabat autem illam Hermelinam,
quasi mulier esset. Alium quoque Pinnetum (ait) no-
mine noui, qui ad octoginta & amplius annos perue-
nerat, cum dæmone alio, qui muliebri forma ei uide-
batur, uocabatque eum Florinæ nomine, plus quadra-
ginta annis uenerereas uoluptates exercuisse. Sed is,
dum hæc scriberem, uiuebat: alter pœnas iam dede-
rat, cōfessus arcana se in sacrificio non protulisse, cō-
secratum uerò munus mulierculis ad ueneficia præ-
buisse, pueris sanguinem exuxisse, atque alia eiusmodi
grauia scelera: tormentorū tamen ui, ne iocum fuisse
credas. Atque hæc aliaque plura (ait Cardanus, post eo-
rum recitationem) si uellem adjicere, absurda, uiroque
tam graui profectò indigna sunt, ac uana, & ab omni
ratione aliena. Primūque ex ipsius exemplis illum con-
futare licet. nam iuuenulæ illæ uel uera uidebantur
corpora, cum non essent: quod non solum sensibus &
naturali rationi repugnat, sed etiam Seruatoris au-
thoritati. Si enim nō solum uisus, sed etiā tactus hoc
modo decipi potest, Christi dictum nihil concludit
aduersus Thomam. Sin autem corpus fictum illis ui-
debatur: quod atrocius poterat esse tormentū, quam
uelut

*Hermelina
demon, ama-
sia sacerdotis.
Pinneti ama-
sia, Florina
demon.*

*De Varietat.
lib. 15. ca. 80.*

uelut damnatum à Mezentio, cum mortuo concumbere? Horret animus, mens stupet, ubi talia cogitat. Sed uir alioqui nō imprudens, & nimium quorundā Platoniorum figmentis addictus, monachorū mendacia, uulgi famam, muliercularum nœnias fabellasq; aureo asino dignas, sanctis philosophiæ sermonibus immiscuit. Eo igitur factum est, ut delectare potius Lectores, atq; allicere, quàm seriò tractare quicquam uisus sit. Sed & beatus Augustinus à tā absurdis narrationib. si abstinuisset, licet forsā pauciores habiturus lectores, grauioris tamē uiri opinionē assequutus fuisset apud eruditos. Sed ea fuit seculi labes, ut pluri, uelut nunc de regno, sic grandiorib. mendacijs decertarent: quæ ille uir sanctus pro ueris accipiēs, ac quasi æmulatione gentiliū figmentorū, libris suis inseruit. itaq; illi tantū fidei habeo, quantū se oculis uidisse testatus est: in alijs, minimè. Iam enim constat unicuiq; maiorē talium narrationū partem fabulosam esse. Sed unde tanta incremēta tā absurdis deliramentis, iā penè dictū est. Auaricia ipsorū quib. inquisitio taliū, iusq; eas puniēdi permissum est: uanitas ac stulticia delinquentiū, nouitatis desideriū, & ignorantia causarū euentuūq; naturaliū. Hęc Cardanus. Meo tamē iudicio sacerdos & Pinnetus à diabolo illusi fuerūt, qui mentē utriusq; ita uitiarit, in illorū phantasiā illapsus, quā imagine mulieris imbuuit perpetuā: quā illi ualde delectati, facilius induci potuere.

Risu sanè excipiendum, quod in hanc rem quidā, me præsente, coram potentissimo, eodemq; prudentissimo principe narrabat: famulum scilicet diluculo nuper rus concessisse, ut equos maturè domum ē campis reduceret: atque in agro quandam eiusdem pagi feminam maleficijs insimulatā inuenisse, supino decubitu prostratam, cui incubuisset dæmon. Ad hęc, quæ nam fuisset dæmonij forma, sciscitabatur

princeps. Respondit alter: Canis nigri. Hic ludibria eiusmodi, præstigias & uulgi opinionem falsè irr. dēs princeps: Ignorabam diabolum cani nigro similem esse, ait. alio profectò mentis acumine, quàm uulgares censere solent. Nec dubito, mulierem illam tunc tēporis etiamnum in lecto decubuisse: & idolum hoc rustico à satana fuisse obiectum ad sinistra de ea conceptæ opinionis confirmationem.

Causa longioris tractatus de ludibrio diabolis concubitu.

Vberior equidem fui studiò, in fœdissimo ludibrio sæ huius commixtionis negocio, ut cum omnis illa sagarum turba se ea uitari confiteatur, & unaquæque suum certo indiget nomine procum, si huic congressui nihil inesse ueritatis obtinero, promptius uniuersa illa phantasmatum dæmoniacorum machina collabatur, ueritas elucescat clarius, diaboli regnū eat pessum altius, & unio in populo Christiano citius renascatur, inuiolatusq; conseruetur.

De mulieris dæmoniæ partu Lamie impunito. historia admirabilis. Cap.

XXXIII.

Antonius Sucquetus.

OB argumenti communionem, historiam certè ut raram, ita & admirandam de commenticio partu à dæmone adornato, hic subiungam, ut inde similia diaboli ludibria penitus innotescant, ueritasq; eluceat apertius. Antonius Sucquetus, eques auratus, per totam Flandriam notissimus, & in aula Brabantica celebris Concilij ibi priuati consiliarius, præter tres filios legitimos superstites, unum reliquit nothum, qui Brugis duxerat uxorem. hæc paulò post nuptiales faces, à malo genio cœpit uexari miserè, ita ut ubicunq; locorum esset, etiam corona honestarum matronarum cincta, è cœtu eriperetur, perque cubicula aut cœnacula, ubi erat, protraheretur, ac sæpenumero conijceretur modò in hunc angulum,

Iam, modò in alterum, etiam reluctantibus, omni-
 ui illam retinere conantibus qui huic aderant: id ta-
 men accidit sine magna admodum læsione corporis.
 Persuasum omnibus erat, hoc malefica arte fieri à pel-
 lice illi inuidente maritum, cuius amore deuincta te-
 nebatur: erat enim iuuenis forma non ineleganti. Ve-
 rùm dum uarijs multisq; modis ita à maligno agita-
 tur spiritu, cœpit gestare uterum: at nihilo minus aut
 leuius uexabatur. Tandem aduenit tempus quo illi
 partus angustiae obreperent, & una tantum adesset:
 qua ablegata ut obstetricem acciret, & alias quæ in
 hoc officij genere operam præstare possent, uisa huic
 intrare pellex illa, de qua modò facta est mentio, quæ
 ei obstetricis officium præbuit. uerùm puerpera præ
 angustia in mentis concidit deliquium: ubi uerò ad
 se redijt, liberatam se sensit ab onere. at puernusquam
 apparebat, mirantibus id omnibus supra modum. ac-
 cidit autem postridie, ut dum è somno puerpera ex-
 pergisceretur, reperiret infantem iuxta se in lecto, fas-
 cijs inuolutum: cui & ubera semel atq; iterum præ-
 buit. Atqui non ita multo pòst, rursus illa dormiente,
 à latere infans abripitur, nec postea inuentus est. Aie-
 bant nescio quas schedas cum magicis notis in ostij
 sera repertas. Hæc mihi retulit sororius, uir profectò
 ut nobilitate, doctrina & pietate clarissimus, sic & fi-
 de dignissimus, qui Antonio affinitate iunctus, ea à
 puerperæ marito, illius fratre, ac cõiuge fratris, alijsq;
 qui non rarò adfuerant, audiuit.

Cæterùm ne in hoc actu tam artificiosè instructo
 uelut attonitus, *καθὼν πρόσωπον* agere uidear, succinctè
 quid hic sentiam, adijcere uolui. Quòd matrona hæc
 à dæmonio obsessa, maleficium se à pellice insonte
 pati crederet, accreuit uexatio primùm ex abstrusa
 Dei uoluntate permissa, machinatusque fuit diabo-
 lus grauiora imprægnationis ludibria, uterum illius

ipiritu expandens, ut in falsa maleficij credulitate ipsam aliosque arētius postea, opinione fœtus à pellice obstetricante surrepti deuinciret, & quasi ream pellicem carnifici offerret, impietatis, sententiæ iniustæ, sanguinisque innocentis sitientissimus. Propterea eos tandem partus dolores mouere cœpit eo tempore opportuno, quo una solūm adesset fœmina: ut ea ablegata, liberius apertiusque in forma pellicis, à cuius tanquam maleficæ conspectu matrona hæc exhorruit, obstetricis munia obire uideretur. Post lipothymiam itaque, uel animi defectum à fatana (ut dolus non animaduerneretur, ignorareturque non procreatum fuisse infantem) fraudulenter excitatum, à suo opere quo antea uentrem inflauit dæmon, destitit, conciditque tumor. Quum uerò puerum natum esse, sed à pellice ablatum crederetur, postridie in alto somno uel infantis reportati fascijs inuoluti, & à matre lactati simulachrum suaue exhibuit mille artifex ille: aut uigili nonnihilque ex assidua dæmonis illusione ac agitatione adhuc stupenti, imaginarium siue surreptum alicubi tantillo tempore puerum obtulit, qui & eiusdem opera momento euauuit. Fabula in eum finem à diabolo fuit instituta, ut incredulitatis impiæque opinionis fluctibus obijceret matronam, eiusdemque ancipitis fidei consortes: & ut de pellicis corio luderetur, & cautè in sententiam sanguinariam, eamque iniquam induceretur magistratus. Tanta arte uariam pestilentemque nouit contere texere telam subdolis ille textor.

*Lamias solum doctorem habere uitiatam phantasiam,
ridiculas esse res quibus ledere creduntur.*

Cap. XXXIII.

CÆterum ut tandem hunc fabulæ actum finire occipiam, quemadmodum hæc Lamia nec longiori peregrinatione, labore aut studio, corrupta

ptæ mentis doctrinam cum Magis sceleratis conqui-
runt: ita nec ullos habent libros, quorum adminicu-
lo in sua professione instituantur, promoueanturue:
nullas etiam præscriptas coniurationum formulas,
quas sequuntur: nullum adhæc annulo incarceratū,
aut cryſtalli ſoliditate obſeptum dæmonem, in ſuum
miniſterium, uelut pleriq; Magi, circumferunt: cor-
ruptam uarijs imaginibus ab immundo ſpiritu inge-
ſtis, phantaſiam ſolummodo doctorem uenerantur
& colunt: cui ut plurimum propenſius confiſæ, miſe-
rè decipiuntur, ac in perniciem ruunt. Nec quidem
præter uulgarem morem quicquam peculiare ob in-
dolis craſſitiem & ſpirituum inhabilitatem poſſunt,
quod tamen dæmoni ob tenuitatem ſubtilitatemque
erit facilimum. Et ſi ſuſtinuero, nuſquam dictarū no-
bis Lamiarum mentionem in uniuerſis fieri Biblijs
ſacris: non fortassis facilè conuincar. Neque etiam
deluſorum horum monſtrorum ſanationem reſtitu-
tionemq; prætermiſſet Dei filius in terris, ſi eo tem-
pore dira hæc ſcæuiſſet peſtis.

*Lamiarū do-
ctor, corruptæ
phantaſia.*

Quòd uerò hæc maleficium, aut, ſi mauis, ueneficiū
etiam ſine contactu inferre poſſe credantur, cum ali-
quo eius excremento cui nocere debet maleficium
(cuiuſmodi eſt urina, ſtercus, ſanguis, capillorum &
unguium præſegmina) atq; hæc generaliter includi
membris canis, ſimilibus aliquo modo his quorum
in homine ſunt partes aut excrementa, claudiq; oſſe
mortui hominis, ac in illius nomine ſepeliri, alia qui-
dem in ueſtibulo, alia in uijs crucis formam habenti-
bus, alia in torrentibus: cum bona uenia mei olim he-
ri & præceptoris uenerandi Agrippæ (qui ex hiſce nu-
gis librum conſarcinauit) hæc merè inania eſſe, a-
deoque ridicula, cum Cardano liberè aſſero, atque ſa-
tanæ inſtinctu in uſum uocari: quaſi aliquid hic poſ-
ſent res, præſus inefficaces, friuolæq; quò à ſe deſigna-

*Ridicula res,
quib. ſine cō-
tactu ſe lade-
re poſſe exiſti-
mant ueſana
fœmina.*

*Agrippa he-
rus & præce-
ptor Vſeri.
Lib. 13. de
Subtil.*

tum id quod apparet malum, à dæmone cōstructum, uel aliàs Dei occulta uoluntate, aut naturæ uitio natum, credant non sanæ fœminæ: potissimum quum eas noua imbui uirtute, ex inepta uel blasphema aliqua admurmuratione, aut imprecatione maligna, falsa persuasione opinentur. Sic nuper Hammonæ iudex quidam Hæssus, narrabat se quæsiuisse è quadam celebri & famosa saga, quam tum uinculis coercebat, postea autem Vulcano cōsecratam, qua ratione quis Lamiarum maleficia euitare posset? Quisq; respondit illa seriò, detrita & uetustate multoq; usu consumpta calceamenta custodiat: quasi uerò eorum opera inferri maleficia ualeant. Cui mens ita stupet, ut has non sentiat nugas?

*Res uiles aut
pharmaca in
loco semotis
seruata non
posse nocere.*

Quòd etiam res uiles, aut noxia pharmaca alicubi recondita, ex interuallo transensa aut præterita, noxam inducere, uel ex disunctissimo etiam spacio, ceu neruo emissa excussaq; uiolenter ferri in eos quos petunt, nonnulli arbitrentur, etiam insignes & docti uiri, non mihi fit uerisimile. Si enim ingenita ueneni uirtute eiusmodi infertur uirulentia, eam quoscunq; uel transcendentem, uel prætereuntem ferire necesse est, quum delectus sit expers materia uenenosa. Secus autem experientia & res ipsa docet. Sin uerò quibus malè uolunt illæ uetulæ, solummodo læduntur: non ueneni halitu cōtinget noxa, sed maleficij ratione. Id porrò nihil eatenus posse, iam demonstraui: quum tamen nocumentum hinc subsequi uideatur, reliquum est ut ab ipso satana, ex Dei assensu, ob hominis ledendi incredulitatē, uel etiā ut hic probetur cū lobo, id ipsum excitetur. Ille est qui excecat, mutilatq;. Interim huic anui, quæ materiā uenenosam uel qualēcunq; alia sepelijt, id, ut dixi, quod ab ipso perpetrātū est, uel aliàs contigit, ita in mentem firmiter suggerit, persuadetq; dæmon, ut à se factum esse illa credat, asseratq;.

Atqui

Atque ea diaboli ludibria ut plurimum uim suam
fortiuntur ex impia hominum credulitate, qua in e-
iusmodi potentiam dæmonis cōsentiunt. Enimuero
si serpens sub ostij limine repositus fœcunditatem a-
moliri potuit, ut in Maleficarum malleo legitur: cur
in illis regionibus ubi serpentū numerus domos per-
uagatur, non omnes sterilescunt feminæ? Si quoq;
olla in fundo putei arcis recōdita, ad cōgressum red-
dere potuit impotentem quendam Comitem: cur nō
omnes ex communi puteo aquam usurpantes elan-
guere? At organa generationi destinata præpediit
dæmon (id quod uariè ratione naturali potest) do-
nec ollam ex institutione mulieris dæmoniacæ con-
cremasset malè credulus Comes, tum destitit ille dæ-
mon libenter: quò in falsam de uetula opinionē Co-
mitem reliquosque pertraheret. Sic quoq; in felium
(si uera sit historia) specie in operarium insilire po-
tuit dæmon, atque eodem tempore in operarij for-
ma uerberare matronas, ut insontes tanquā maleficij
reæ, hinc tandem cum iudicum periculo & animarū
perniciē, ad suppliciū raperentur. Nec scopa aquæ in-
tincta à muliere, & in aere sparsa, pluuiā accit: sed dæ-
mon, ut suprà dixi, ex præcognita aeris constitutione
colludens, ut illam his ludibrijs dementatam, in offi-
cio arctius detineat. Eadem ratione sunt reliquæ eius
artes, dolosæque actiones, & instituta in Malleo atq;
alibi sparsim enarrata, exactius discutienda.

*Primæ 2. par-
tis, q. 1. ca. 1. 6.
9. 10. 11. 12. 13.
14. 15. ubi uari-
a in hanc
rem leguntur
exempla. mul-
ta item super-
stitiosa & im-
pia per totū
sparsa librū.*

*Diaboli delu-
siones quo-
modo inue-
stigandæ.*

*Pluuiam non
potest excita-
re Lamia.*

*Quæ connata sunt, non debent ad potestatem La-
miarum referri. Cap. XXXV.*

SI quædam fortè in Africa sunt uoce & lingua ef-
fascinantium familiæ (ut tradunt Ifigonus, Mem-
phodorus, & Solinus) quæ si impenitus pulchras
casu laudauerint arbores, segetes lætiores, infantes
amœniores, egregios equos, pecudes pastu cultuque
opi-

*Quæ occulte
quibusdā con-
nata sunt, nō
debēt ad pote-
statē Lamia-
rū delectu ha-
bitā referri.*

opimos, emoriantur repente: ijs ingentiam hanc esse proprietatem oportet, cuius causam postea addit Plinius. . . Hinc apud Italos, Hetruscos potissimum, multis seculis inolitum, adhuc perdurat hodie prouerbum, ut si quando hominem impensius laudantem aliquem audiant, statim obijciant, Di gratia non gli diate mal d' ochio: hoc est, precor ne oculi malum ei concilies, uel ne uisulædas. Si item eiusdem generis fortè existunt in Triballis & Illyrijs, ut Isigonus adijcit, interimantque quos diutius intueantur, iratis potissimum oculis, in quibus singulis pupillas (authore etiam Cicerone) habeant binas, & hoc malum sentiant puberes: aut si quoque inueniantur fortassis eiusdem sortis fœminæ in Scythia, quæ uocantur Bythiæ, teste Apollonide: uel in Ponto genus Thibiorum, sicut & multi alij eiusdem naturæ, authore Philarcho, qui eorum notas etiam prodit, in oculo scilicet altero geminam pupillam, in altero equi effigiem: nec eosdem posse mergi, ne ueste quidem degrauatos: siue quoque haud dissimile ijs genus pharmacum in Æthiopia comperiatur, ut refert Damon, quorum sudor tabem contactis corporibus afferat: horum causam priuatim reddit Plinius, naturam in quorundam toto corpore, in aliorum oculis uenena genuisse, ne quid usquam mali existeret, quod in homine non esset. Atqui hæc rara, & quasi miraculo priuatis quibusdam irrogata, ingentaq; (quæ admodum & quibusdā contigit animalibus) nullum hic habent locum: quippe non pro delectu & arbitrio ex fœderis cum dæmone initi uirtute acquisita, quæ hic agitur quæstio. Idem de Psyllis & Marfis (quos à Circes filio ortos ferunt) è uulgi opinione, gratia sancti Pauli celebribus, dictum uolo.

Lib. 7. cap. 2.

De Fascino.
per oculos.
Plutarchus.

Huc accenseantur effascinatrices gentes Paletheorum, Pontum incolentes, quas Plutarchus & Philarchus

Iarchus narrant, non pusionibus modò, quorùm habitus sit imbecillis, sed adultis etiam, qui solido concretioriꝫ constant corpore, pestilentes esse, & intuitu soloꝫ halitu in tabem resolvere, morbosꝫ perimētes accire non solum his qui continuo adsunt, uerùm & hospitibus, & ab earum cōmercio alienissimi sunt. Adjiciantur & Telchines Rhodi populi, qui omnia aspectu suo in peius commutasse leguntur. Peregrina hic quoque erit, naturalis rubentium & lipporum oculorum contagio. Nec enim ullum reperiri in humani corporis fabrica organum, quod tanta spirituum copia scateat, & ex quo eorum fulgor usque adeò emicet, ut de oculi pupilla, certum est. Quin Augustus Cæsar tā lucidos traditur habuisse oculos, ut in quos paulo attentius eos defixisset, hos uelut ad solis fulgorem oculis conuiuere cogeret. Author quoq; Suetonius est, Tiberium Cæsarem expergefactum, etiam in tenebris, ut selem, uidisse. Scribit adhæc Gellius, in ultima terra, cui Albanix nomen est, incolas in puericia canescere, & noctu acutius quàm interdiu cernere, fulgore scilicet teneram uisus aciem obtundente. Nec est quòd hic confugiatur ad Plutarchi ἀπορρέας, id est uaporum defluxus, eorumque potentiam, qua ignis instar proxima quæque depascent, dispergantque. Nec ingenita naphthæ uis, uaporem & scintillas alliciendi: aut natua proprietas occulta charadrij auiculæ, galguli Latinis dicti, regio morbo laborantibus primùm conspectæ, croceos bilis uapores attrahendi, huc adducenda. Connata enim ea sunt: at de quibus hic rei uersatur cardo, ea delectu & uoluntate habere creduntur.

Symp. s. Gellius li. 9. c. 4.

Lib. 9. cap. 4.

Charadrij uirtus. Heliodor. in hist. Aethiop. l. 3. Plutarch. Symp. pos. s. 12. ca. 7. Suidas indiction. χαράδριος. Aeliā. li. 17. cap. 13. Galenus.

Qui

Qui propriè dicendi uenefici, & memorabilia ueneficiorum exempla.

Cap. XXXVI.

ATqui iam ad Veneficos, uel, si liceret, Veneficos progrediamur, quos Græci *φαρμακῦεις*, itē *φαρμακῦτας*, & *φαρμακῦτεϊας* fœminas, perniciosissimæ artis (quam Magiam ueneficam, si uoles, appellare licitum est) conscias, dicunt. Hos pharmacis uel uenenis ex quacunq; materie, siue ex metallorū, siue ex stirpiū, siue ex animantiū uel excrementorū genere, uel ex corporibus mixtis, propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriāt, periculosos cire morbos quū atrocissimis symptomatibus: alios in corporis extenuationē uiriumq; imbecillitatē inducere, quibusdam iuncturarum compages dissoluere, uarieq; cruciatibus excarnificare, nonnullos diuturna torquere ægritudine: plerisque præcipitater, quasi uitæ filo mox rupto, interdum & cum intolerabilibus doloribus uitam præscindere constat.

Enneadis 4.

lib. 4.

Horrenda sunt quæ de Veneficis scribit Antonius Sabellicus in hæc uerba: Infamis inde annus sequutus, M. Claudio Marcello & T. Valerio Flacco (siue Potito, ut alij scripserunt) consulibus, quum multi ex

Veneficia

horrenda.

primoribus patrū simili morbo & euentu mortui essent: ancilla quædā ad Q. Fabium Maximū Ædilē Curulē uenit, causamq; eius cladis proditurā se professā est, si fides sibi daretur, quòd id indicium apud dominos haud futurū esset sibi noxæ. Fabius re ad Cōsules delata, à Consulibus ad Senatum, fide, consensu ordinis, indici data, patefactum est muliebri fraude eam cladem accidere: multas esse quæ in uirorum perniciem coquerent uenena: ac si secum eant, fore ut multæ ueneficio occupatæ deprehenderentur. Missi, qui ancillam sequerentur: hi quasdam medicamenta co-

quen-

quentes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uigintiꝫue numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehensum, publicè accersitis, & in his Cornelia & Seruilia patriciæ gentis: quæ quum salubria esse contenderent, à confutante indice bibere iussæ, spacio ad colloquendum sumpto, inter se loquutæ, id haurire statuunt: medicamento in conspectu populi epoto, ad unam interiére. Inde ad centum septuaginta eiusdem sceleris conuietæ, capitali sunt supplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eam diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquisitum, prodigij est loco habita: uelut alienatis furore mentibus, id flagitium perpetrari contigisset.

*Valer. Max.
lib. 2. cap. 26.*

Veneficium quoque fuit, quod Casali, in urbe Salsiæ regionis Italiæ contigit. Circiter annum Domini millesimũ quingentesimũ trigesimum sextum, coniurauerunt uiri ac femina, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat: ut quum pestis antea sæuiisset, & iam cœpisset mitescere, unguentũ conficerent, quo illitis portarum uectibus, inficerentur qui uectes tractarent: appararant & puluerẽ, quẽ uectibus clàm inspergentes, noxã inferebãt. Latuit aliquandiu dolus, sublatisq; multi, à cõiunctis sanguine uel affinitate: data etiã ueneficis, ut ferebatur, pecunia hæreditatis ergò. Sed quũ cuiusdã Neci nomine fratrẽ atq; unicũ filiũ enecassent, uixq; alij quàm domini ipsi domuũ, aut filij perirent. simulq; animaduertissent Androginam se in domos insinuare, atque eos maximè interire, quorum ædes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitissimis tormentis interempti sunt. Fassi etiam quòd in celebri cuiusdam Diui pompa subsellijs perunctis, uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasq; in hũc usum fuisse supra uiginti ollas. Idem postea Geneuæ tentarunt

non-

nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios etiâ Mediola-
ni uectes inunxisse cōstat: sed quæstionibus subiecti,
quum nihil cōfiterentur, nec quisquā obijisset, dimissi
sunt. Balsianus Landus scribit, Patauij monachum
quendam cum alijs plerisq; identidē conspirasse, qui
pestis tempore infecta linteamina in domos occultè
conijciebant, ut in multos deriuaretur cōtagio: sum-
ptum quoq; ab his est supplicium.

In nobili familia de Petrinis Bononiæ, duo erant
fratres, quorum alter maritus cum numerosa prole in
eisdem ædibus commorabatur matri uiduæ: alter ue-
rò iunior, spe consequendæ hæreditatis uniuersæ, to-
tam familiam è medio tollere statuit, coniecto in uini
dolum arsenico. Ex cuius usu cum grauibus torque-
rentur symptomatibus, conuocabantur medici cele-
berrimi, Matthæus Curtius, Ioannes Maria Bettus,
& Hispanus Philippaldus: qui in ueneni suspicio-
nem mox uenerunt, quòd ijsdem cruciatibus uici-
nos quoque exagitari, qui fortè domum ingressi, ui-
num illud hauserant, intellexissent. Eorum itaque
consilio uas infringitur, uinoque effuso inuenitur
arsenicum. Hinc curationem aggressi medici, om-
nes restituerunt, excepta matre, uetula debili, &
puero infirmo. Fuga sibi consuluit ueneficus, atque
ita ueneficij author innotuit. Facinus hoc contigit
anno millesimo quingentesimo tricesimo octauo, in
Augusto.

Socrui adhæc gener quidam ueneficus canthari-
des, extractæ calsiæ mixtas, obtulit Bononiæ. Quam
uesicæ cruciamentis tam atrociter afflictam, ut etiam
sanguiné largum ex uesica excreuerit, felici successu
curauit D. Helidæus Paduanus Foroliuiensis, claris-
simus & in artis operibus exercitissimus medicus:
quemadmodū recensuit D. IOANNES ECHTIUS,
medicus Coloniensis ornatissimus, illius olim disci-
pulus,

Helidæus Pa-
duanus For-
oliuiensis me-
-dicus.

pulus, qui tunc temporis ipsum sectabatur, & superiori quoque curationi interfuit. Huic quoque narrarat D. Gisbertus Horstius, medicus experientissimus: Romæ quendam hydropicum diu decubuisse, cuius uxor tandem sumptuum pertæsa, ueneno illum tollere decreuerat: quare bufonis in olla uisti puluerē ægroto propinat, unde ille copiosum reddit lotium: hinc denuò eundem puluerem exhibet, ut citius illi ærumnosam, sumptuosamq; uitā cum præcipite commutaret morte. qui multo uberiore exonerata per uesicam saburra aquea conualuit, præter coniugis expectationem. nam bufo etiam discissus, & renibus impositus, hydropicorū aquas per meatum urinarium expellit. Eandem ipse Gisbertus aliàs sensit calamitatem ab ijs, à quibus minimè decuit.

Quàm sanè hic locum suum meretur illud Nasonis i. Metamorph.

— *Non hospes ab hospite tutus,*

Non focer à genero, fratrum quoq; gratia rara est.

Imminet exitio uir coniugis, illa mariti,

Lucida terribiles miscent aconita nouerca,

Filius ante diem patrios inquit in annos.

Venefica item erat Ioanna puella, quæ anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, in Nouembri, nobili & piæ matronæ Annæ à Virmont, dominæ in Vuell, optimè de ea meritæ, bis clandestinè arsenicum propinauit. Ego ad morbi, ex prioris ueneni assumptione, curationem accersitus, post alia feliciter administrata ius caponis simplex ab ægrota forberi uolui. Cui denuò, ut è medio (uellem nollem) tolleretur domina, arsenicum largius infuderat Ioanna, quæ illi à cubiculis erat. Eo autem non satis iuri immixto, gustu & uisu maximè, ob eius copiam, ab ægrota & me deprehensum est uenenum. Necdū enim in animos antea irrepserrat oblatus arseni-

Venenum propinatum Annæ à Virmont. domina in Vuell.

arsenici suspicio, sed uenenatū aliquid pīsis ab ea comestis adhæsisse opinabamur. Inde, num destinatum gliribus perimendis puluerem alicubi oceluisset ægrota, sciscitabar: qui cū altero collatus, certiores nos redderet. Nec defuit successus. Hoc etenim modo innotuit, uenenum dominæ denuò exhibitū: sed primum à me & puero, ueneficij adornati tum adhuc ignaris, gustatum in iusculo. Concitato autē utrinque mox uomitu, & ijs quæ ueneni uim infringerent oblati, additoq; antidoto, nullę ueneni manserunt reliquię. Veneficium confessa puella, morti adiudicabatur: aliorum tamē intercessione ob ætatem iuuenilē, quæ uix decimumquintū attigeret annum, uitæ beneficio rursus donata, carceri perpetuo mancipabatur. unde post menses paucos effractis cancellis, eam liberarunt milites. Vt quilibet hoc doctus exemplo, prouidē magis suis consuleret rebus, flagitium hoc quàm breuissimē commemorare libuit.

Vidi & uetulam, quæ ob zelotypiam arsenicū marito in fonti cum olusculo propinarat, unde hic cum acerbissimis interiijt cruciamentis: illa autem undis publico immergebatur supplicio.

Nuper improbam uxorem marito aliquot uicibus argentum uiuum dedisse deuorandum, eumque id sine ullo nocumēto per aluum egefsisse, narrat Georgius Agricola: mulierem uerò in maleficio manifesto deprehensam, pœnas legibus dedisse.

Lib. 8. de Naturæ fossil.

Exactis item his annis, quum mulier uenefica Tremoniæ aliàs exhibuisset marito argentum uiuum, ut eum perderet, nec ex uoto negocium successisset: tandem die quodam festo cum campanis pulsaretur solenniter signum absoluti Missæ sacrificij, illa præcurrit ad ædes Dorpiorum, mercatorum ibi celebrium, ubi ab eamente maiorem solito argenti uiui quantitatem quæsiuit mercatoris famulus, in quem finem id com-

compararet? respondet, se in medicamento quodam ad enecandos rattos & mures eo uti. Cùm primùm domum uenit, omne illud argentũ infudit holusculo cõciso coctoq; , quod marito apponebat: is animaduertens nondum dissolutum nec satis permixtum Mercurium, assumpto olere in forum excurrit ad Consul, qui tum (ut apud eos moris est) post celebratam Missam ante curiam moras trahebant, fortè, ut sit, de republica conferentes: ueneficij accusat uxorem, ostendens pharmacum edulio mixtum. Quo autem mortis genere comprehensa illa perierit, non satis noui.

*Memoranda historia de Venefico famulo carnificis;
huiusq; malefica coniuge, quæ trium uiro-
rum capita palàm ferire uoluit:*

Cap. XXXVII.

HOc catalogo dignabor mulierem famosam Mechteldim nomine; malicia non inferiorem quacunque uenefica, ob raritatem inauditam facinoris, in Septembri proximo anni sexagesimise- cundi supra millesimum quingentesimum, recenter instituti ad hunc modum, in oppido circa Mosam ad Brabantiaë limites sito, Grauiam nuncupato, loco mihi natalicio. Vt ex quinque captiuis tres eodem die supplicio ob sua flagitia afficerentur: accitur ex proxima ciuitate Geldrorum Neomagio carnifex, qui sperans eos ex magistratus decreto suspendendos, subsequitur: mutatam autem sententiam, capitaque esse feriendâ ubi intelligeret, de imbecillitate sua apud satrapam Steinhufium conquestus est, quam ante annum contraxisset ex ueneno ipsi clam propinato à suo famulo, ut in heri sui ministerium posset surrogari: quæ solet esse in dignitatibus & præclaris officijs inuidia. ne uerò diutius procrastinaretur suppliciũ, se statim

*Femina triũ
uirorum uis-
luit detruit-
care capitũ:*

*Venenum car-
nifici à famu-
lo propinatu:*

missurum ad coniugem pollicetur, quæ suum collegam Arnhemia uocaret, in sententiæ latæ exequutionem. cum eo enim se contraxisset de opera mutua, & communi lucro, asseuerabat: quemadmodum plerumque fit, ut inter fideles artifices æquale redeat ex pacto emolumentum. Consensit præfectus, mittiturque Neomagium ad tortoris uxorem, ut euestigiò accerferetur Arnhemia publicus eiusdem officij administrator. Illa lucri cupida, aliud statuit animo, mariti scilicet defectum suis supplere uiribus: quare gladium eiusmodi postremo actui tragico destinatum, pro marito à consule impetrat, cultrorūq; fabro dextrorsum exacuédum mox defert: ipsa etenim sinistra erat. Inde hora uespertina sibi capillitium clam secari iubet, & summo mane uestes uiri induta, præter thoracé studio relictum, ut in laxiore indusio minus obseruarentur mammarum: deinde imposito capiti pileo plumis ornato, latoq; illo gladio accincta, incunctanter Grauiam properat. Quam satrapa uidens imberbē, Arnhemiensemq; ratus esse liCTORē, rogabat num in ea iuuenili ætate triū simul truncare capita auderet? Hoc sibi cōmitti debere, nec iā primū in illud se proditura theatrū, quā eandem sæpius experta esset aleam: respondit, arripitq; relictos quibus captiuos uinciret. Ita illis tandē productis, ut mox gladio feriendas submitterēt ceruices: secretò Steinhufius præfectus admonetur à cōiuge & fratre, liCTORē uideri fœminā. Hic cum uniuerso comitatu ad stuporem usq; consternatus, re innox cognita ex carnificis famulo, quē exacto iuramento ad ueritatis confessionē adegerat, reos ad custodiā reduci iubet: & nisi clām hoc feminei sexus monstrū opera satrapæ se subduxisset, ne uel ab hominum turba in aquas proximas detruderetur, uel aliqui ab alijs oppidi maliciosis fœminis trucidaretur colis, uerendum erat. Reuersa autem Neomagium, risu apud

su apud multos celebratur, uelut tanto facinore nobilitata: maritoq; mortuo, eam duxit uxorem carnifex Arnhemienſis, defuncti apud Neomagos ſucceſſor: ſic ut plurimum; ob functionum cōmunem uſum inter collegas matrimonia contrahi celebrariq; ſolēt, ne in alienas familias transferantur nobilia eiulmodi officia, nec degeneret ſoboles.

De philtris, hippomanes, & reliquis amatorijs quiſquilijs. Cap. XXXVIII.

HUc quoq; pertinet amatorium poculum aut *Philtroni*: pharmacum, Græcis *φιλτρον* nuncupatum, ſenſus uitians, ijsq; uarias ſpecies & amores concitans furioſos. Eius meminit Iuuenalis:

Hic magicos affert cantus, hic Theſſala uendit

Satyr. 6:

Philtra, quibus ualeant mentem uexare mariti.

Huc referantur quoq; Lælij uerſus in Apologiā i. ab Apuleio adducti:

Philtra omnia undiq; erunt,

Antiphates illud quæritur,

Trochiſculi, ungues, teniæ,

Radiculæ, herbæ, ſurculi,

Auræ ilices, bichorditæ,

Hinnientium dulcedines. In hoc itaq; ueneficij genere locum habet hippomanes, caruncula haud parum ſamoſa, caricæ magnitudine, ſpecie orbiculatum, latiusculum, colore nigro, quæ in fronte naſcentis pulli equini apparet, quam edito ſtatim partu mater lambendo abſtergendoq; deuorat: & ſi præripiatur, animum à fœtu penitus auerſum habet, nec eum ad ubera admittit, ob hoc maximam eſſe uim eius ad amorem concitandum ferunt, quando in puluerem uerſa, cum a mātis ſanguine propinatur in poculis. hinc equis in naſci amoris ueneficium, ait Plinius. Eius mentionē fecere Ariſtoteles, Solinus, Columella, & cæteri item Virgilius:

Hippomanes

Ariſtot. de

Natur. an. li.

6. ca. 18. & 22.

Lib. 8. ca. 42.

Colum. lib. 6.

ap. 27.

4. *Aeneid.*

— Crines effusa sacerdos,

Ter centum tonat ore deos, Herebumq;, Chaosq;;

Tergeminamq; Hecaten, tria uirginis ora Dianæ:

Sparserat & latīces simulatos fontis Auerni,

Falcibus & messæ ad Lunam quærentur abenis

Pubentes herbæ, nigri cum lacte ueneni.

Quæritur & nascentis equi de fronte reuulsus,

Et matri præreptus amor. Dicunt & eodem nomi-

ne uirus illud lentum, quod ex equarum libidinis
æstro stimularum pudendis defluit. à Virgilio ita
describitur:

3. *Georg.* Hinc demum hippomanes uero quod nomine dicunt

Pastores, lentum distillat ab inguine uirus:

Hippomanes, quod sæpe mala legere nouerca,

Miscentes herbæ, & non innoxia uerba.

Li. 2. *Ele.* 4. Et apud Tibullum:

Et quod, ubi indomitis gregibus uenus afflat amores,

Hippomanes cupida stillat ab inguine equæ.

Propertius lib. 4. in lenam quandam:

Consuli it, triges nostro de sanguine, & in me

Hippomanes fætæ semina legit equæ.

Et Ouid. lib. I. Elegia 8. aduersus aliam lenam:

Seu bene quid gramen, quid torto concita rhombo

Licia, quid ualeat uirus amantis equæ.

Nouit Iuuenalis quoque: Hippomanes, carmenq; loquor,
coctumq; uenenum Priuigno datum.

Nomen ueneno inditum *ἵππομανεσ*, quod effreni equi-
næ cupidini similes hominibus amoris accendat fa-
ces. Hinc, Pausania & Æliano authoribus, tantam in
eo nouit uim Olympiæ Phormis Arcas, quod illo æri
mixto & effuso equam posuerit, abscissa cauda: huic
hippomanes incluserat, fabrica non tam accurata, ut
ea falsitate tantopere ad huius conspectum furijs ex-
citari oportuerit equos: quos tamen ita alliciebat, tan-
taq; agitabat insania, ut disruptis frenis in ipsam uio-
len-

lentius, quàm in uiuam, insilirent equam. Neq; quod ungulæ inhærentes æreæ statutz, lubrico eliderentur lapsu, idcirco cessabat appetitio, imò ardentius multo in his antè ore adhinniebant: neq; prius ab æneo potuère depelli simulachro, quàm flagris & equisonum uiolentia abstraherentur. Est & hippomanes, ut docet Theocritus, *φυτόν ἵππου*, id est plâta siue herba, qua gustata equi in furias aguntur: unde & nomen.

Inter amatoria adhæc uenena connumerantur, in extrema lupi cauda pilus, eiusque uirga, remora pisci culus, felis cerebrum, & lacertæ, stellio cui stincus nomen: item os de rana uiridi, in fornicarum aceruo exesa: sinistri etenim ossis contactu amorem, dextri uerò dissidium excitari tradunt. uel ut alij referunt, à formicis obesa ranæ ossa conijce in aquam, quorum aliqua aquæ innatant, quædam subsident: hæc ligata in albo sindone, & suspensa, amorem conciliant, illis contacto homini odium paritur. Aliud experimentum simile ex hirundinum pullis: Accipiuntur ij unius foeturæ aut nidi, qui in olla conditi, in terra sepeliuntur, ut suffocati fame pereant. pòst ex effossis qui hiantè rostro mortui inueniuntur, amori: qui occluso, concitando seruiunt odio. Vtero hyænæ sinistro lacerto quoque religato, si quis mulierem inspiciat, usui hic esse etiam perhibetur. Componuntur ea quoque interdum ex excrementis, aut animalibus è putredine genitis, aut ex connata nobis materie, quæ tamen ut illicita meritò mentem potius turbant, mutantque, quàm ad amandum cogant: sic menstrui mulierum, præsertim biliosarum & rixosarum, potus, adeò bibentes effascinat, inficitque, ut lunaticos & amentes efficiat. Habentur & alia philtrea, à mortuorum uestibus, candelis, acubus, & ijs uniuersim quæ funerum gratia parantur, sumpta, quæ eo libentius, quòd nugarum plus quàm ueritatis habeant,

*Amatoria
uenena.
Plin. lib. 8.
cap. 22.*

nomine: quemadmodum natua illa uenena, nimisq; efficacia silentio hic sepelire malui, doctioribus medicis ex sexto Dioscoridis de materia medica, & reliquis item Græcorum & Arabum, tum etiam quorundam recentiorum libris, atque usu quotidiano nimis cognita.

Quòd amatoria pocula, hippomanes, & quæcunque id genus alia, citius furorem inducant, quàm amorem concilient.

Cap. XXXIX.

PORRò philtra, hippomanes, & quæcunque id genus alia, in amore uerè conciliando parum aut nihil ualere, sed furorem citius concitare, multorum non ignobilium uirorum est sententia. Quis dius in lib. de Medicamine faciei:

Sic potius nos tanget amor, quàm fortibus herbis,

Quas maga terribili subsecat arte manus.

Nec uos graminibus, nec misto credite succo,

Nec tentate nocens uirus amantis equæ.

Nec medicæ Marsis finduntur cantibus angues,

Nec credit in fontes unda supina suos.

Idem 2 de Arte amandi:

Fallitur, Aconitias si quis decurrit ad artes,

Datq; quod à teneri fronte reuellit equi.

Non facient ut uiuat amor Medeides herbæ,

Mistaq; cum magicis mersa uenena sonis.

Id postea exemplis Medæ & Circes comprobat:

Phasius Aesonidem, Circe tenuisset Vlysssem,

Si modò seruari carmine posset amor.

Nec data profuerint pallentia philtra puellis:

Philtra nocent animis, uimq; furoris habent.

*Lucretiæ amatorio poculo uiderem-
ptus.*

Hinc Eusebius Cæsariensis scribit, Lucretium poetam amatorio poculo in tātum furorem uersum, ut se

ut se tandem propria manu interemerit. Sunt qui arbitrantur, uxorem illius huiusmodi obtulisse poculum, & eam Lucillam uocatam, ex Hieronymi testimonio in Rufinum, cuius hæc sunt uerba: *Liua uirū suum interfecit, quem nimis odit: Lucilla suū, quem nimis amauit. illa sponte miscuit aconitum: Lucilla decepta, furorem propinauit pro amoris poculo. De illo quoque extat illud Politiani in Nutric.*

Liua & Lucilla uenefica.

Hic qui philtra bibit, nimioq; insanus amore,

Mox ferro occubuit, sic mentem amiserat omnem.

Tradiderunt item literarum monumentis Cornelius Nepos & Plutarchus, Lucium Lucullum imperatorem amatorio quoq; poculo à Callisthene propinato, primū mente læsum fuisse, deinde interemptum. Meminit & Plinius libro 25. cap. 3. circa finem. Narrat quoque Iosephus & Suetonius, C. Caligulam à Cæsonia uxore potionatum, amatorio quidem medicamento, sed quod in furorem uerterit. Quod commemorans Satyricus poeta, id poculum ex hippomanes apparatus fuisse ait:

*Callisthenes ueneficus.
L. Lucullus Imperator amatorio poculo interemptus.
L. u. antiq. Judaic.
C. Caligula potionatus ab uxore.*

— Si non

Et furere incipias, ut auunculus ille Neronis,

Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli

Infudit. Sed de hippomanes quod creditur, asserit quoque Aristoteles libro 8. de Natur. animal. capite 24. figmenta esse muliercularum & professorum carminis incantatorij. Scribit adhæc 2. Mag. moral. mulierem quandam uiro cuipiam poculum porrexisse amatorium, ex quo is subito decidit mortuus: Mortem etiam sepe accelerare eiusmodi philtra, tradit Hippol. Marsil. in d. l. eiusdem. §. adiectio. D. de sica. ubi est & tex. loquens de amatorio ueneno, sicuti & de amatorio poculo, in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. D. de pœnis.

Cæsonia uenefica.

Et quanquam Constantinus Imperatorum Chri-

itianorum primus, arte magica conciliari amorem
 sensisse uideatur, in l. ab eo edita. C. de malef. l. eorū.
 in illis uerbis, Aut pudicos amicos magicis artibus
 ad libidinem deflexisse deteguntur: & Accursius in
 authent. quo. opor. epi. & clari. §. hoc autem. in uerb.
 propter quædam. & Alberic. in rubr. de hæret. colum.
 3. tamen D. Epiphanius Palæstinus Eleutheropolites
 l. b. 1. aduersus hæreses, tomo 2. in 30. sect. tradit uanis-
 simas esse eiusmodi amatorias incantationes, quibus
 scilicet fœminarū castitas impetitur, ubi nomen Chri-
 sti & signaculum crucis contrā opponitur: quod non
 contemnenda historia confirmat. Quin & illa Siciliæ
 constitutio, cuius initium est, Pocula amatoria, friuo-
 lum reputat & fabulosum, posse huiusmodi pocula a-
 morem extorquere. Historiam de uirgine Deo dica-
 ta, atq; magica arte à iuvene ad amorem sollicitata, à
 D. Hieronymo conscriptā in uita D. Hilariōnis, lege
 lib. 5. c. 12. ubi paucis meā uidebis adiectā sententiā.

*Amatoria
 incantationes
 uanissima.*

*In Mall. ma-
 les. part. 1.
 quæst. 7. Tres
 ordine abba-
 tes amatorio
 poculo inter-
 empti.*

Nouimus, inquit Henricus Institoris & Iacobus
 Sprenger theologiæ doctores, uetulam tres ordine
 abbates, ut publica omnium fratrum in eo monaste-
 rio etiam in hodiernum diem est opinio, non solum
 philtis incantasse: sed & interemisse, & quartum iam
 simili modo dementasse. Nec eam pudet fateri palam,
 se fecisse & facere, eosq; à suo amore desistere nequi-
 uisse, quod tantū de ipsius stercoribus cōmedissent: si-
 mulq; quantitātē extenso brachio cōmonstrat. Fate-
 mur aut, quia nobis non erat in eā inquirēdi ulciscen-
 diq; facta potestas, illā adhuc superstitē esse. Hæc illi.
 Stercora uerò fuisse spurciciē uenerēā, quā, uelut cœ-
 no immerfi, toties erant experti in exercitata lasciu-
 uienteq; uetula meretricula monachi, ut ab eius ille-
 cebris inescati, quasi fascino uel certius maleficio de-
 tenti, desistere & ad mentem redire nequiuerint, mea
 profectō est sententia: hoc amatorium poculum, hæc
 brachij

brachij instar uorata uetuli scorti stercora. iudiciūq;
esto penes eiusdem conditionis uiros, qui etiamnum
quotidie simili maleficio illecti, in eadē palæstra stre-
nuos exantlare labores satagunt.

Virgilius quoq; circa finem Pharmaceutriæ, testa-
tur magica carmina nihil huc facere, cum scribit :

—His ego Daphnim

Aggrediar, nihil ille Deos, nil carmina curat.

vbi Seruius id etiam annotauit.

Propertius item libro secundo, Eleg. i. huius est sen-
tentia, cum inquit :

Seu mihi sint tangenda nouerca pocula Phædra,

Pocula priuigno non nocitura suo.

Nā loquitur de poculis amatorijs, quib. Phædra Hip-
polytum priuignum in amorem illicere tentauit. at ni-
hil ea profuere. Rectē itaq; admonet Ouidius secun-
do de Arte aman. hoc artis magicæ genus cauendum
esse :

Sit procul omne nefas : ut ameris, amabilis esto.

Et lib. i. de Remed. amoris :

Viderit, Aemoniæ si quis mala pabula terræ,

Et magicas artes posse iuuare putat.

Non inconuenientem huic loco historiam subiunge-
re placuit ex Plutarcho. Amabat Philippus Macedo-
nū rex puellam quandam plebeiam: facileq; utrius-
que fortuna longē dissimilis, eam regi obsequentem
fecerat. Quod cum rescisset Olympias eius uxor, id æ-
grē admodum tulit, præsertim quod ferebatur ea puel-
la amatorijs philtis sibi Philippum conciliaffe. Ideo-
que irata, iussit clām domo extractam ad se puellam
duci, eo quidem animo, ut carcere aliquo clausam, aut
in longinquas regiones trans mare religatam, malē
haberet. Productam uerō ante se cum speciosam, ue-
nustam, ingeniosam, elegantem, & omnibus modis
ac numeris amabilem uidisset, χαρίτωσαν, ἡπιον ὀδυμπίης,

*In præcep. com
nubial. cap.
24.*

αὶ δαίβω λαί, οὐ γὰρ ἐν σικυτῇ φάρμακα ἔχεις : Valeant, inquit Olympias, calumniæ; tu enim in teipsa ueneficiorum uim habes. nec iam puellæ amplius, aut marito suo irata fuit. Huc facit illud Menandri apud Stobæum Florilegum eap. 65. ἐν τῇ ἀληθείᾳ φίλτρον σύγγνωμω τρέπω, τὸ

Philtra uera.

τῷ λυτὰν κρατᾶν ἀνδρὸς ἡνδρὶ γυναι. Inest uerum philtrum, benigni mores, Quo uincere uirum solet mulier. Et profectò hæc sunt uera amoris ueneficia. Nam si quæ coniuges philtris alijs & amatorijs poculis utuntur, eas abominamur ac fastidimus. Quemadmodum & Plutarchus asserit in eo libello, quem de Tuenda ualetudine scripsit : ut non dissimili ratione consequens sit, uxores contrà uiros, qui hæc res usurpât, detestari. Et ut idem Plutarchus scribit in Admonitionibus connubialibus, sicut piscatio quæ fit medicamentis, citò quidem & facilè piscem capit, sed eum labefactat, & mensæ minimè idoneum reddit : sic qui amatorijs artibus carminibusque coniuges uoluptatis causa subigere conantur, cum attonitis dementibusque & labefactatis uitam agunt. Neque enim Circe (ut subdit) ab ea pôtionati quicquam iuuerunt, nec ipsa ulla in re illis abutebatur, cum suum asinorumque formam accepissent : Vlysses uerò mente præditum, & prudenter cum ipsa uersantem, incredibili amore prosequuta est. Hæc ille. Explofis itaque philtris & magicis uanitatibus, amorem uxorū mutuo in eas amore, in alias uerò fœminas castimonia & quibuscunque alijs honestis pijsque studijs comparare nitamur. Sic lex connubialis decima quarta doctissimi clarissimiq; iurisconsulti Andreae Tiraquelli manebit inuiolata:

*De Legibus
connubial.*

Carminibus, poculis, alijsque id genus philtris magicis, quibus creditur amor conciliari, uir & uxor penitus abstinento :

Sed mutuo inter se affectu, alijsque honestis rationibus

nibus amorem prouocanto, conseruanto, augento.

Quod multa sit philtiri & magici furoris communitio, nec argumentum ingratum, hic me paulo fuisse prolixiorem, agnosco libenter.

Animantia quomodo lædant uenefici.

Cap. XL.

A Nimantia adhæc, pharmacis pabulo iniectis, aut alicubi sparsis ut degustentur, uel halitu attrahantur, lædunt perimuntque uenefici. Idem uel affricu uel applicatione præstari posse, ut minimè nego: ita meminisse oportet, quosdam studiò, lupi sterco clàm in præsepibus condere, quod olfactu animaduertentia pecora, uoracemque hostem uerita, ob quandam antipathiam, miro exagitantur furore: ut maleficio ea torqueri, firmissimè credant ignari, apud ueneficij huius artifices consilium inquirentes. Eadem ratione dicunt, caudam lupi in bouem uel equorum præsepi suspensam, eos ab esu exterrere. Meru etenim ob odorem perculsi, obliuiscuntur cibi esurientes: quemadmodum hominibus quoque in magnis timoribus usuuenire experimur.

Veneficia perimunt animantia.

In ducatu Vuirtenbergico non procul à Tubinga, carnifex ueneficij non ignarus, anno millesimo quingentesimo sexagesimo quarto in pecoribus suæ artis specimen edidit. Enimuero quum ex pacto huic cederent morticinorum animalium coria, atque alia quæ hinc usui esse possent, hic boues, oues & porcos in pascua ex more deductos, ueneno clàm perimit, ut inde frequèti nimis pelliû numero, seu ite & pinguedinis infinitis ferè talètis Augustæ Vindelicorû & Argètinæ uenum expositis distractisque, diues breui euaserit. Proinde & suspicione oborta, ueneficij accusatur, quæstionibusque ipsi familiarib. subditus, rem uniuersam cõfiteatur. Dat & pœnas forcipibus ignitis distra-

ctus

ctus in principio Augusti. Huc ij quoque pertinent, qui pugiunculis iumentum certis locis confodiunt, retracta prius seorsum cute: ut ubi ea relapsa vulnus impressum tegitur, latêret dolus, atque ea ratione mortuum perijsse maleficio, iudicaretur. Varium itaque est Veneficij genus, quo pecus interit: estque diuersitati industriè attendendum, ne rei loco pendat supplicium insons.

Fusius naturalia prosequi uenena, non est nostri instituti: cum huc solum spectet orationis filum, ut actiones & morbi præter naturæ legem percellentes detegantur.

DE IIS QVI LAMIARVM
maleficio affecti putantur.

Liber IIII.

*Qui maleficio affecti dicuntur, & quorum ita læsorum
sacra meminere Biblia, & quotquot uulgò Lamiarum
maleficio cruciari existimantur, omnes à diabolo uel exerceri, uel obsessos esse. Cap. I.*

Maleficio effecti qui.

MALEFICIO affecti dicuntur, qui uarijs & insolitis plerunque modis, præter naturam, Dei assensione, à dæmone in suis corporibus exercentur, siue homines sunt, siue bestię: quum ille ea aliàs uel subit, uel etiam non intrò subit sed utiles corporis humores exagitat & inficit, aut noxios in partes traducit principes, uel hisce uenas ductusque naturales obstruit, uel instrumentorum structuram luxat, uel spiritus cerebri turbat, multifarijsque imbuat formis, quos interdum quoque excitat, ut in ijs hominibus uirtus animalis se exerat potentius quàm in sanis: siue uenenata materia, siue halitu intus aut foris

foris conspurcat, defœdatq; ac id genus reliqua, quibus ex causis morbi progignuntur innumeri, graues & admirandi. Nec interim hominum substantia & facultates ab huius subtilis artificiosi; hostis maleficio immunes liberæq; permanent. Exemplum luce meridiana clarius in Iobo cernimus, cuius, diaboli *Iob. 1.* studio, primùm quinquaginta bouum iuga & 500 asinæ abripiuntur, pueriq; cæduntur: secundò, ouium septem millia cum pueris igne cœlitus demisso consumuntur: tertio, camelorum tria abducuntur millia, & famuli occumbunt: quartò, domus, ob procellas impetuosisimas à satana excitatas, ab imis sedib. conuulsæ ruina opprimitur omnis soboles. Vbi nec harum calamitatum aceruo Iobum à Dei cultu transuersum *Iob. 1.* agere posset, quin adhuc nomen Domini ille cōstanter glorificaret: demum, consentiente Deo, eum ulcere pessimo à planta pedis usq; ad uerticem percutit, deformatq; tam fœdè direq; satanas, ut ille in sterquilinio sedens miserabiliter, saniẽ testa abraderet, adeò atroci excruciatu dolore, quò etiã mortẽ illi precaretur coniunx, nec ab amicis eum uisitantib. agnosceretur. Quid aliud de eo, quàm ipsum maleficio affectũ fuisse, & incantatũ in cunctis ad illum pertinentibus, quis dicet? Quæ hic intercessit dæmonis cooperaria malefica, quæ peruersa Lamiæ maleuolẽtia, quod execrabile ueneficæ pharmacũ? Quibuscũq; malis rebus perficiẽdis satis per se potẽs est, & uolũtate prõptissimus diabolus, si diuinæ maiestatis tãtũ modo accedat pmissio: cuius nutui morẽ gerere, uelit nolit, cogitur.

Nabuchadonezarem regem Babyloniorum furore percitũ, & in deserta ab hominũ consuetudine pulsum, fœno uescentem more bouis, figura uitiata, capillis eius in aquilarũ similitudinẽ crescentibus, & ungibus eius quasi auium, mente adhæc turbata, acerbissimè exagitat totum septennium diabolus.

Satanæ

*Maleficio le-
sus Nabuch-
donezar,
Dan. 4.*

*Dæmonia-
cus apud Ga-
darenos male-
ficio corre-
ptus.*

Matth. 8.

Marc. 5.

Luc. 8.

Satanę maleficio multis cruciabatur tēporib. dēmo-
niacus in regiōe Gadarenorū: ē monumētis, suo quip-
pe domicilio egressus, nudus, ac supra modū sæuus,
adeò ut per illā uīā trāsire posset nemo: neq; enim ca-
tenis eū ligare poterat quisquā, ppter ea quòd cū sēpe
cōpedib. cōstringeretur, & catenis uinciretur, ijs ab il-
lo discerptis, cōminutisq; à dæmonio in deserto age-
batur. Vociferabatur aut: Quid rei nobis tecū est I E-
s v fili Dei? Venisti huc ad cruciādū nos ante tēpus.
Dēmonēs uerò rogabāt, ne imparet ut in abyssū abi-
rēt, sed eos in porcorū procūl in mōte pascētū gregē
demigrare pmitteret. Christo hic annuēte, egressi in
porcorū gregē abiērūt, eumq; præcipitē impetu ege-
rūt in mare, ut suffocatus interierit. Hic & porci ferme
bis mille dēmonū maleficio agitati, in suā ruūt pniçiē.

Marc. 1.

Luc. 4.

Non ne ille quē spiritus immūsus discerpēs, proj-
ciensq; in mediū: qui & Christi iussu exijt, nihilq; no-
cūit, inter maleficio correptos suum fortietur locum?

Matth. 17.

Marc. 9.

Luc. 9.

*Maleficio la-
sus lunati-
cus.*

Huc referatur lunaticus, qui à puero spiritum habe-
bat mutum, quo ubi agitaretur, lacerabatur spumās,
ac dentibus stridēs atq; arefcens: quē frequēter etiam
in ignē coniecit spiritus, & in aquas, ut eum perderet:
neq; à Christi discipulis, ob eorum incredulitatē, ex-
pelli potuit: puerū uerò tandē ad Christū accedentē,
continuò discerpebat, ut in terrā prolapsus uoluere-
tur spumans: usq; adeò à spiritu exeunte Christi ius-
su, iterum dilaniatus, ut mortuus à multis haberetur:
donec manu illius arrepta, à Iesu erigeretur.

Luc. 13.

Nō ne paria cū nostris, qui maleficiū pati credūtur,
sensit mulier quæ infirmitatis spiritū habuit, à satana
alligata octo & decē annis, atq; ita cōtracta, ut omni-
no caput erigere non posset, uinculo isto à Christo
sabbati die soluta?

Quis nisi animi planē præfracti, inficias ire audebit,
si hi quos recē sui, nūc tēporis spectarētur, uno sanē o-
re acclamarēt pleriq; omnes, hos peruersę alicuius ue-

tulæ artificio ita præter naturā uariè exagitados esse, miserè demētatos, cōtractos, lācinatos, distractosq;? Atqui cuius arte, dira hac calamitate illos opprimi testatur Scriptura? Dæmonis. Cuius cooperatione, aut imperio? Nullius, sed rātūmodo p̄prie dēmonū uolūtatis malicia, & Dei p̄missiōe ex arcano ipsius cōsilio, ut illi uel probarētur, uel castigarētur, emēdarētur. Nec usquā in uasto ueteris & noui Testamēti uolumine exēplū, ubi in affligēdis corporib. alicuius Lamiaē operā usurparit, aut etiā req̄sierit satā, cōperies: nihil illic tamē prætermisū esse, qđ huius potētiā, actiōes fraudesq; ostēdere queat, fatēdū est. Neq; etiā al cui opera indiget ueterator ille, abundē suo in arte potēs ludificare homines, eorū mētis & oculorū aciē p̄stringere, morbis præter naturā crūciare, ulcerib. ferire, aerē multifariā turbare. Per se maleficia op̄ari diabolū, in Malleo legi, nec in his indigere mulieris maliciosē cōsensu. sed & sagē p̄ditionē quērit: unde & ipsam cooperari aliquo modo cogit. Permissu tātum illi opus est, teste Gregorio, cui uolūtas semper mala. Interim tamen à se designari eiusmodi flagitia, aliosq; seuerè torqueri, & in reb. externis fœlicè impediri successū, & quęcunq; alia diaboli miracula perfici, habent persuasissimum, confitenturq; delusæ quædam aniculæ.

Secunda 1.

Partis quæst.

2. cap. 7.

Eas iā dixi, diuersis de causis, à dēmonē ita obsidio ne uallatas, earū mentē tā grauitè fascino læsam, cerebrū cogitatuū imaginationūq; organū tā raris fraudulētisq; phātasmatib. & formis ob incredulitatē implicitū, cōfirmatūq; (quemadmodū in grauib. somnis, atq; etiā melancholicis usuuenire quotidie, ostendi) ut aliud nesciant, torturisq; subiectę fateantur suæ esse facinora, quæ ipsarū saltē sunt phantasia, reuera autem satanæ, Deo huc conuiente: sic aliquē crebrò à se læsorū recēsent numerū, quorū alios occæcatos, alios mutilatos, nonnullos hoc uel illo modo à se excarnificatos, falsa op̄iniōe dicūt: quo nomine nō tam male-

Qui demoniaci, maleficio correpti creduntur.

maleficæ, quàm maleficio affectæ effascinatæque appellari merentur. Quotquot uerò tam crudeliter & multifariam, quibuscunque etiam conuulsionum generibus, morbis prodigiosis, uomitu & deiectione, præter naturam torqueri, hunc uel alium imitari sonum, uocem edere, certos mendaciter notare, denominare atque accusare homines, uti atrocis spectaculi architectos, obseruamus: cunctos à dæmone maligno mendacique citra alterius cooperationem agi, uexarique (nisi quandoque uenenum uel propinatum uel applicatum accessisse intelligatur) ingenuè fateor, atque adeò sanctissimè astruo.

De rebus monstrosis ore reiectis, quas non fuisse in corpore, multis ostenditur argumentis: Cap. II.

Materies, quæ ore reieciuntur, non omnes fuisse in corpore.

HUc spectat rerum monstrosarum per os reiectio, qua præstigiator ille quorundam sensus ita præstringit, ut eas ex corporis meditullio eductas esse, dubitare nollent. Sunt autem panni lanei rudioris lacinia ut plurimum, item clauī ferrei iustæ interdum magnitudinis, eorumque fragmenta, fibulæ ferreæ & æreæ, acus, aciculæ, eaque complures numero, quandoque colligatæ, uel panno insertæ, fili inuolucra. Hæc à me uisa sunt. Nōnunquam & ossa euomuntur, subligacula, atque reliqua id genus longè absurdiora monstra: sæpius magnitudine æsophagi etiam, quoad fieri possit, in homine uiuotensi distractique naturalem diductionem exuperantia, quibus nec alius ab ore introrsum laxior patet meatus. quo uel unito irrefutabili argumento facile conuicero, ea dæmonis subtilitate uelocitateque imperceptibili, ori ingesta, nostris adhæc oculis uel celeritate eius uictis, uel fascino delusis, uel interiecto corpore aereo aut aliter motis eò intus uel foris uel utrinque

utrinque humoribus aut spiritu caligantibus. Sic nos fallaci suo machinamento multiformiter exercet ille mille artifex.

Quum Neomagij quidam arroganter in Paschæ ferijs deglutiret ouum gallinaceum integrum, quod naturalem œsophagi expansionem superaret, illud in eo coarctatum, residere nequiuit, unde quoque cōpressa arteria mox suffocabatur.

Si porrò istes, urgeasq; , ea non ex ore solum, sed penitiùs è corpore reiecta esse: dic queso; quo loco antea in corpore hēserint aut delituerint, cum nullus sit corpori reliquo cum ore meatus communis, excepto œsophago, præter arteriam asperam, cuius caput larynx ex tribus componitur cartilaginibus. Eius orificium, dum respiramus, dilatatur: cum deuoramus, cōprimitur ut plurimum, nonnunquā exactè, ob quod ligamentis membranosis neruosisq; coartatur. Ea arteria solummodo spiritum purum & impurum, recrementitiumue efflatu inspiratuq; transmittit: aut humidum quiddam, puta sanguinem, pituitam, sanieim, aut pus tussi expectoratū: nihilq; grauius hanc, nisi cum uitæ naufragio, etiamsi exigua admodū matēies dura hac casu aberret, tolerare, manifestū est. Enimuero quā graues laterum dolores, cum sicca quadā tussicula triēnio cū mortis periculo prius excitārit, quā expectore tussi propelleretur auellanæ magnitudine lapillus, narrat Antonius Beniuenius. Recitat quoque Alexander Trallianus exemplum de quodam, qui longo tempore tussi uexatus, non potuit, ne ualde tussiret, liberari, quousque calculum expuisset leuiem, durum & renitentem: & nisi consilio usus fuisset, illum similiter ijs qui tabe laborarunt, moriturum censebat. Id ipsum cuidam ciui Duisburgensi accidisse memini. Habet adhuc meus collēga lapillū fabæ magnitudine, anno 1553 à se exemptum in hospitali

Arteria aspera.

Larynx:

Lapillus tussi reiectus.
De Abundā morbor. & sanat. cap. 24.

Lib. 4. cap. 16.

Pisano, ex sinistris pulmonibus cuiusdam adolescentis phthisi demortui: qui iam diu tussi uexatus, ppe annos tres incœperat tabe marcescere, qua tandē interijt. Lapillus est inæqualis, asper, non admodū grauis, pallefcens, atq; oualis. Hac itaq; ratione strictius hoc uas, durū cartilaginofumq; ab illa multa, ampla, solida, uarieq; conformata substantia liberū esse constat. Hinc per *οισοφάγῳ*, cibo potuiq; destinatā uia, atq; alterū oris interiorē meatum, ē uentriculo illa rerū miracula uomitari, si imis corporis partibus antea inhæserint, necessariò sequetur. Eum aut omnino neruofum existerē, & cū primis eius orificiū, ideoq; exactissimo tactus sensu præditū esse, ac leui flatu aut halitu putrido facile affici, humore etiam acri uel acido grauius pungi, sæuissimāq; cieri mala, norūt medici. Plerosq; enim ex flatibus in uentriculo generatis, ex pituitosis, aut alioqui uitiosis humoribus, aut ex cibis in uapores ab imbecilli calore resolutis, grauissimis uideas torqueri dolorib. alios ex coaceruatis crudis succis, uel etiam uitiosis aut acribus in uentriculi ore, in syncopem aut præceps animi deliquium concidere. Quosdam etiam ex alimentorum prauitate, aut malignorum humorum qualicunque copia, ut à bile admodum corrupta, aut à pituita salsa acri, excruciat cholera morbus: in quo uomitibus & deiectionibus tanto plerunque impetu biliosa excernuntur, ut cum humoribus, multis quoq; exhaustis spiritibus, uires affatim prosteruantur, sitiant ægrotantes, ac sudent, tremor cordis syncopeque succedant, interdum & mors acerbissima. His exactiore lance pensculatis, collataque grauissimorum morborum, symptomatumque exitium causa materiali, cū ingentis durissimæ atque ad eò acutissimæ materie, uelut ferreæ, æræ, lignæ, ossæ præstigiola uomitione, tum etiam expul-

Oesophagus.

Orificiū uentriculi neruofum, & ualde sensibile.

Ventriculi dolores.

Cholera morbus.

expulsione rei lineæ laneæque, uentriculo & eius, seu
fili apprimè orificio ita noxiæ, ut suffocationem ple-
runque quis uereatur, si in faucium partes exquisiti
admodum sensus uel pilus impegerit, nedum acicula
aut acus (quas etiam cum periculosa uitæ lucta uel
dispendio ignoranter subinde deglutiri cernimus)
uno profectò consensu, adeoque ore uno, ob ratio-
nis ueritatisque robur, hic asserendum atque procla-
mandum erit, dictam rerum ore egestarum conge-
riem, à præstigiatore subtili celerique dæmonio in os
& fauces imas, nec ultra impelli, penitusque impin-
gi, quasi strangulationem ininitantem : acie oculo-
rum nostrorum interim elusa, uel spiritu optico turba-
to, uel eius radijs obscuratis, ne prodantur præstigiæ.
Sic simplices exiguaeque fidei homines expedi-
tius in suam illicitaſſam ueterator. Aliqui uerò affe-
cti ita, ab alijs insontibus, & se magis fortè pijs, ipsi-
que Christo fidelioribus, eiusmodi sibi irrogatam ini-
uriam, malumque inflictum, mendaci satanæ sugge-
stione, imò ipsius facticia uoce ebuccinant, id quod
meis coràm accepi auribus.

Adde quòd sæpenumero nihil doloris in stomā-
cho, ante acutæ, pungentis, radentisque huius sub-
stantiæ rudioris expuitionem uiolentam senserint :
quum fieri nequeat, quin in eā huiusmodi rerum co-
pia, unā transuersè acta, facile alicubi inhæreat, quæ
suos pariat continuos postea cruciatus : quemadmo-
dum de muliere quadam, quæ acum cneam deglutie-
rat, tradit Beniuenerius : unde primùm nihil sensit in-
commodi, inde cœpit eam circa uentriculum turgere
dolor satis acutus : quo dum indies magis inagisq; af-
fligeretur, plures cōsuluit medicos, nihil de acu uora-
ta, quæ memoriæ penitus exciderat, referēs. Variè fuit
hinc inde sententiæ. alij enim ab acriore humore, alij

*De abditis
morb. causis
cap. 10.*

*Ex acu deglutit
titā, non.*

à uento inter stomachi tunicas recluso, ceteri uerò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Sicque annis iam decem ex una acu, urgente dolore acerbo, miserrimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uentriculo se prodidit, prodijtq;. Se acum & uidisse, & mulierem curasse, addit Beniuuenius.

Quid ego in huiusmodi casu haud ita pridem uiderim, obseruauerim, fecerimq;, paucis subiungam in illorum gratiam, qui me operæ precium præstitisse iudicabunt. Mulier quædam honesta, nomine Heluicha, infantem curatura Dufeldorpij in Martio anni sexagesimi quarti supra sesquimillesimū, aciculas ore retentas duas, unā magnā, alterā minorē: fortè quum pueri casum uereretur, deglutijt: hærebantq;: eæ aliquot horis palmā latā sub larynge cū dolore pungente & multis angustijs. Ad quā tandem accersitus, ut nihil cibi aut potus prius offerretur, quā incuruo forcipe subtili, quē sine mora adferri iubebā, tentassem: nū retrahi possent, mandauī. Vixdum digressus erā, quin sorbitiuncula appinaretur, qua in gulę partes inferiores paululum supra uentriculi orificiū illæ deprimuntur. Vbi nouo cruciatu exorto, doloreq; pungituo, reuocatus, iussi cereuisiā cū butyro & pane secalino, nostratibus cōsuetō, crassiusq; inciso, exhiberi satis copiosē, atq; eā decubitu erecto dormire: nox etenim erat. Sic aciculas ad uentriculi sinum impelli potuisse arbitratus sum, easque infixas uomitu has partes contrahente, altiusq; eo nisu impingente, reddi toto per fauces nequiuisse. Hoc modo hora tertia matutina panis illius pondere ad uentriculū depressę sunt. Inde eam secundo die alui iusculis pinguibus, cereuisiāq; butyrata. Decubitus tum imperabatur in dextram, uentre libero, puluinaribus suppositis femori & brachio, ut minus impeditè ex uentriculo per pilorum ad intestina descenderent acus. Ante uesperam quum

quum surgeret, eam corpus uelut in æquilibrio conseruare, nec hinc inde inflectere uolui, ne inæquali motu alicubi in intestinorum anfractu figerentur aciculæ: sed ut erecta citra ullam corporis inflexionem moderatè inambularet consului, quò cum excrementis conuenientius in intestina magna siderent acus.

Deinde ut fæces quas primùm exoneraret, studiose in uase conseruarentur, admonui. Quibus postero mane redditis, dissolutisque in aqua, apparuerunt aciculæ: altera uerò longa nonnihil erat incuruata. Ac licet ab his iam secura esset, tamen grauiter adhuc paucos dies ægrotare uidebatur, uel ex concepto metu, uel alia de causa: sed breui conualuit. Iam ad institutum.

Ad cuius assertionem quoque facit, quòd tametsi mox uel paulò longius à cibo subsequatur uomitus hic ludibriosus, nihil tamen cibi uel chyli appareat mixtum: quod à me diligenti inspectione obseruatum est. Adhæc euestigio ab eiusmodi dura, acuta, multiformiq; re expulsa, qua omnino uentriculum & œsophagum lancinari, radiq; si profundius quàm ex oris cauo reijceretur, oportuit, innoxie quasi in ijs locis illæsi comedunt. Hoc à me non semel circiter annum quadragesimū octauum supra millesimum, quingentesimū, apud Geldrorum Arnhemiam, ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quò hominum hisce modis à dæmonio exercitorum adducebantur plaustra, quorum uentriculum (in quo eas res portetosas supradictas resedisse necesse est, si ex imis corporis partibus, quod omnium propè erat iudicium, expellebantur) quum ante & post uomitionem summa diligentia uigilantiq; studio in multorum conspectu contrectarè, ualideq; sursum ac deorsum pugno, palma & digitis uario torquerè modo, ut si quid gran
z 3 dioris,

dioris, asperæ, acutæq; materiæ illo cōtineretur sinu, non amplius posset latere, sed renisu in duriores ultro citroq; impellentē manus meæ, hinc etiam suam læsionem sensuræ, contrectationem se detegeret; uel nausea, ob non leuem certè eiusmodi palpitacionem, uiolenter concita reijceretur: nihil profus tamen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contentis putatis iniuriam sensit uenterculus. Quod omnino fieri nequiuisset, si altius quàm ex sinuoso oris hiatu profluijset, obiecta oculis nostris ex ore materia.

Historia memorabilis de puella demoniaca, quæ à Lamijs cruciari dicebatur, ubi de crucis signo nonnihil agitur.

Cap. III.

Historia admirabilis de puella demoniaca.

PVella uerò sedecim plus minus annos nata, ea ratione à me habita, contrectataque, post alicuius moræ intercapedinem facie obseruabatur à patre, & altero, qui his eius moribus assueuerant, uomiturire: cuius os cum mox uigilanter & defixis oculis intueri studerem, eodem inspectionis momento instratam linguæ panni lanei rudioris nigri laciniam uideo: in quam digitis incunctanter iniectis, appendices prodigiosarum rerum dictarum ex oris parte altiori, quò eas in uentriculo antea non latuisse ostenderem (id quod paulo antè ibidem latius persuadere conatus fueram) emulgere uolui. Frequenter enim prius sic propulsam fuisse parie congestam simul materiem, narrabat parens: ostensis quoque ueritatis documentis, utpote panno rudi nigro, cui aliquot acus & aciculæ infixæ, filoque conuolutæ adhærebant, item clauorum ferreorum uetustorum fragmentis. Ad quod meis obiectum dixi oculis, attriti panni nigri lacinosum rudimentū, uix subito irris-

to irrigatū erat hora etiā tertia pomeridiana, post solitum quoq; prandiū: quo tēpore illud crudo cibo uel chylo oblitū esse oportuit, si reddidisset uenterculus. Vt aut aliquā opinionē, qua ex stomacho id proiectū esse induceremur, relinqueret satanas: Quām amarū hoc est, inquit mox post ablationē puella, uoce à natura prorsus aliena, puerili & sublallante, à dæmone haud dubiè elisa, teste Augustino: qui eius lingua diabolum uti affirmat, cuius corpus intrauerit.

*Lib. Questio
nū, quest. 31.*

Atrox uerò paulo antè spectaculū, mereq; tragicū, aliquādiu durās in hac puella ediderat tortor ille, quo puellæ os, ut prorsus obmutiret, arctissimè cōstringi, manus atrociter cōuelli, oculos toruè intorqueri, corpus deniq; totū horrēdo certè cruciatu exagitari cōtuebamur: nec citra crucis consignationē, manus aut os aperiri posse, asserbat pater cum suo comite: à me autē, qualieūq; in Deū fiducia cōtra dolosam diaboli hypocrisin, absq; illius signi impressione tandē diducēbatur, restituebāturq;. Nō quod cruci quicquā derogatum uelim: sermo enim crucis potentia Dei est, ijs qui salutem consequuntur: hæc autem non in signo, sed in CHRISTI crucifixi imitatione consistit, ut nimirū ipsius uestigijs insistentes, nos ipsos abnegemus, & crucē nostram tollamus quotidie, & sequamur illum. Iudæi signū quærunt: sed Paulus prædicat Christum cruci affixū. Per hunc nos corroborantem omnia possumus. In huius nomine expulerunt dæmonia Apostoli. Non crucis signum timet diabolus, sed ipsam crucem, uel cruciatum aut punitionem. Proinde Christo oblatrat: Venisti ad cruciandum nos ante tempus. Et si quid picturis aut statuarijs credendum est, nusquam cruci Christi latronum cruces affingi uidemus, quarum sinistra non terribilis insideat dæmō. Nec interim ignoro, Arabes philosophos crucem cœlestiū fortitudinē dicere, quod eorū fortitudo

1. Corinth. 1.

*Sermo crucis,
potētia Dei.*

1. Pet. 2.

Matth. 16.

Marc. 8.

Lucæ 9.

1. Corinth. 1.

Philip. 4.

*Nō crucis signum,
sed ipsam crucem
timet dæmō.*

Matth. 3.

tudo per rectitudinem angulorum & radiorum res-
sultaret : & stellæ maximè fortes essent , quando in
figura cœli quatuor obtinerent cardines. Rufinus
quoque in Sacra historia narrat , crucem ab Ægy-
ptijs sacerdotibus inter Sacras literas relatam , cuius
uis portendebat salutis spem hominibus , credentis-
bus CHRISTO Saluatori nostro. Hieronymus
Demetriadem hortatur , ut crebrò signaculo crucis
frontem muniat , ne locum in ea exterminator Ægy-
pti inueniat. Et ad Eustochium , de Custodia uir-
ginitatis : Ad omnem (inquit) actum , ad omnem
incestum , manus pingat crucem. Idem Tertullianus
dixerat : Ad omnem progressum atque promotum ,
ad omnem aditum & exitum , ad uestitum & calcea-
tum , ad lauacra , ad mensas , ad limina & cubialia , ad se-
dilia , quæcunque nos conuersatio exercet , frontem
signaculo terimus . Harum & aliarum huiusmodi
disciplinarum , si legem expostulas Scripturarum ,
nulla legis traditio tibi prætenditur : auctrix con-
suetudo , confirmatrix , & fidei obseruatrice. Crucis
etiam signo dolos dæmonum propelli , docet Atha-
nasiaus. Factum quoque per Marcellum episcopum
Apameiæ , crucis signaculum in aqua cum fide asper-
genda , ad dæmonis ex Iouis templo comburendo
expulsionem , qui aquæ uirtutem non tulit , comme-
morat historia Ecclesiastica Tripart. Signum iure
fugillet nemo : sed eius abusus omnino accusandus
est , maximè si qui crucifixo & uiuæ in eum fidei de-
betur honor , ad crucem referatur. Sed ad incœptam
historiam redeamus.

Vbi deinde curationem , mali puellæ dictæ
promitterem , illius puerilis uocis sono , sibi nihil
rei uelle mecum esse , & me astutum esse , atque , En
quàm callidos habet oculos , respondit. Per-
cunctante præterea me , num huius calamitatis aus-
thorem

*De Corona
militis.*

*De Huma-
nitate uerbi.
De hac re
quædam in
pota D. Iu-
stina.*

Lik. 9. ca. 34.

thorem cognosceret : eadem lasciuiente pueriliter uoce respondens, honestam (meo quidem iudicio) matronam eodem tempore in custodia detentam ob incantationis peractæ suspicionem insinuat: quæ tamen postea manumissa, domum aucehebatur liberè, unà cum matre & duabus alijs mulierculis, propter maleficij crimen illis falso intentatum, iam integrum mensem captis. Illud quoque hic silentio minimè prætereundum censui, puellam hanc, illas panni lacinias, fila, aciculas, acus uel clauos ore nunquam reieciisse, quàm quum à dolore qualicunque, ob incredulitatem (quòd à caussa naturali ex abstrusa Dei uoluntate dolor ortus, minus agnoscere-
tur, sed imputaretur maleficæ, ac ad illicita confugeretur consilia) prius Amersfortum, proximum illius habitationi oppidum, ad sacrificium uel templi custodem (ni fallar memoria) itum esset, qui aquam (consecratam opinabantur) numismatis Snapphani precio diuendebat, qua propinata prodigiosus hic ciebatur uomitus. Ad hæc siquidem ludibria maximè Deus conuiuere solet frequenter, ubi ab ipso & naturalibus medijs, in hominum usum diuinitus ordinatis, contra manifestum Dei mandatum, fide Christiana postposita ad satanam curritur, uel eius angelos: qualès hic censentur, qui huiusmodi aquam uel ex baptisterio sublatam, uel aliter impiè lustratam, aut cereæ paschalis thus, aut eiusdem religionis nomine sacratas res alias, ausu uetito nefarioque, in conceptæ de maleficio opinionis iniquæ, diaboli instinctu, confirmationem, lubricæ fidei hominibus offerunt.

*Vnde diabolo
illudēdi ner-
uus accrescit.*

Deut. 18.

Leuit. 19. 20.

Ob historiæ superioris connexum, obiter huius puellæ,
& reliquorum secuta sanatio post benedictionis formulam recitatam à fœminis eo nomine captis, coniungitur. Cap. IIII.

Formula benedictiōis uulgo in malefici curatione usurpata.

Quæ ligauit, eandē non soluere necessarium.

PORRò fœminis, quarum paulo antè memini, incarceratis, ac in concilium productis, cum à Senatu Cæsareo imperaretur, ut hominibus plurifariam excruciatas, ob maleficij suspicionem formula benedicerent præscripta, nimirum, Benedico tibi in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, in tuis bonis, sanguine & armento: eaq; imperata facerent, euestigio sanabantur ægroti. Benedicebatur autem quilibet ab ea, quam sui tormenti genitricem suspicaretur, uel dæmonis aut eius ministri accusatoris Pythij, custodia quoq; coerciti suggestionem putaret. Ne Lectorem interrupta historiæ series remoretur, turbetq;, ea hic paucis prosequar, quæ alioqui ad sequentis Libri argumentum pertinent. Hic sanciebatur illo omnium ore tritus canon: Quæ ligauit, eandem quoque soluere necesse est. Quæ uerò huius sententiæ sit absurditas, hoc colliges modo: Si Lamia est, suam habere cū cacodæmone cōmunionē & fœdus, eiusq; ope alios uariè crudelibus colligare torturis (quæ uulgi est opinio) eosdē quoq; pro suo arbitrio, ab eo suo & satanæ opere, cruciatib. scilicet, soluere, ipsius dæmonis ope, qua antea ligauerat, existimatur. Serua autem est & mancipiū illius, cui se pactō & stipulatione obstrinxisse creditur: ut hanc sanè nihil diuinis posse uerbis peculiariter efficere, certius fidas. quibus recitatis si aliquid uirium erit donandum, per fideles Ecclesiæ ministros, piæque monetæ homines ea pronuntiata, citius suum ex Dei nutu sortientur effectum: quàm per eas quæ Dei societati ex professo renunciassent, belumque uelut hostes indixisse iudicantur.

Quini-

Quinimò quicquid diabolus ligat, id Christus, eius Apostoli ac ministri soluerunt, imò ipsum à suo opere deturbarunt. Peculiare hoc Christi fuit ministerium, cuius nomine apparuit. Nec etiam ob qualemcunque incredulitatem, satanæ uexationem inhibere, ipsumque fugare potuerunt discipuli: quod grauius illis à Christo exprobratur. Quid ergo in eiusmodi dæmonum uexatione & obsidio ualebunt Lamia, Beelzebub (ut creditur) obstrictæ? Nostri Canones, ratio & usus docent, Contrariorum esse medicinam. Christus cum à dæmonio uexatum cecum & mutum sanasset, atque à scribis & pharisæis, Beelzebub principis dæmoniorum præsidio dæmones expellere diceretur, eos confutans ait: Quomodo potest satanas satanam eijcere? Et si regnum aduersus sese diuisum fuerit, non potest stare regnum illud: & si domus contra seipsa diuisa fuerit, non potest stare domus illa: & si satanas insurrexerit aduersus semetipsum, ac diuisus est, non potest stare, sed finem habet. Qui nō est mecum, cōtra me est: & qui nō cōgregat mecum, spargit. Nec etiam ab impio suam gloriam, quæ in sanandis in ipsius nomine hominibus elucet, uelle prædicari Deum, his diuinus uates docet uerbis: Impio autē dicit Deus, Quare tu enarras iusticias meas, & assumis testamentū meū per os tuū? Quū odio habebas disciplinā, & uerba mea post te abijcias. Os tuū addixisti malo, & lingua tua dolū concinnat. Hinc palam est, eiusmodi curatione, eas incantationis aut maleficij reas esse non posse conuinci, & canonē eneruē existere. Eleganter dixit Origenes: Magi nesciunt benedicere, quia dæmones nesciūt benefacere. Quòd autē sanētur, non alia profectò fit ratio, quàm, quū hæc corpora Dei permissu, ob incredulitatē exercuerit diabolus, in hac ut afflicti, & astantes, & quibus inusitatum id malum innotuit, tum demum magistra

Math. 12.

Marc. 3.

Luce 11.

In nomine domini nihil boni fit.

Ab impio suū non uult Deus prædicari gloriam. Psal. 49.

tum,

tum, confirmaret, non coactè, sed ultrò ac suapte spòte cedit: licet se compelli simulet, quò magis fallat, illaqueetque: atque indubitatiùs eo modo credatur, illas mulierculas benedictionis uerba recitantes, quam innocentes, esse tamen sagas: & alios fide uacillantes, spirantesque, uindictam suis technis irretiat: ac sententiæ inconsideratæ reum magistratum, in carnis cinam infontium feminarum, & punitionem, uoracesque flammæ inuitet. ita enim suarum rerû pro uiribus satagit, ut ab initio in ueritate nō stetit: quicquid loquitur & agit, mendacium est, uel falsitatis fermento conspersum: quum optima agere & loqui uidetur, homicidia struit, & mendacia architectatur, ut animas illaqueet & perdat, homicida ab initio. Destitit itaque in his ægrotis à læsione, quam ipse intulit.

*De materie uaria ac dura, Pauli Grillandi
sententia. Cap. V.*

*Tractatum
uolumine 10.
de Sortilegis.*

HUc quum faciat singulare D. Pauli Grillandi, iurisconsulti clarissimi, iudicium, id ascribendum duxi. Aliàs uidi (ait) sæpenumero, quòd maleficio infecti, ubi liberationis remedium usurparunt, frequenter ex ore euomerèt, uel per secessum exonerarent acus, capillos, ferramenta, clauos, plumas, sulphur, lapides, & res demum tales, quas maleficio læsum uorare potuisse, erat impossibile: non solum integras, sed nec fractas, nec minutè in frustra concisas. Vnde quid mirandum uidetur. Sed dic, ut quidam censuerunt, satanam ad maiorem hominum deceptionem facere dictas apparere species extraneas in resolutione facturæ, ut res miranda magis uideatur: quandoquidem inspiciuntur & considerantur ea esse talis naturæ, formæ & qualitatis, ut impossibile fuerit talia potuisse ingredi in corpus maleficio læsi

pe

per aliquam partem naturaliter : sed in rei ueritate non sunt species naturales. Et quòd uerum sit, hinc apparet, quia illa eiiciuntur per uomitum uel secesum: atque ita inter materias illas liquidas apparent à principio, cum primùm è corpore emittuntur. at si seruaueris illas materies biduum aut triduum, aut dies quinque, quemadmodum ego aliàs studiosè seruari feci, uidebis omnia ea liquefacta penitus, & ipsarum formas perijsse totas. Quòd si naturalia essent, profectò in sua priori siue primæua forma remanerent, nec possent per aliquos liquores aut humiditates corrumpi, maximè ferrum & lapides, propter eorum naturalem duritiem : ut manifestum est omnibus. Quidam alij dixerunt, dæmones, ut res miranda uideatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad uomitum, uel ad uentris opus, uelocissimè & inuisibiliter afferre ibi species illas siue materias, de quibus suprà, ueras & naturales, quas aliunde acceptas eò attulerant. Sed nota, licet dæmon potentia sua naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inserere in uomitu & stercore maleficio arguiti, ut nullus hominum aduerteret: prior tamen opinio magis mihi placet, esse scilicet apparentes species sub illis formis non naturales. & quòd hoc uerū sit, apparet ex ratione prædicta: quia communiter non durant sub illa forma, sed breui tempore in illos resoluuntur liquores, cum quibus mixtæ prodierant: uti ego frequenter uidi, & manibus proprijs contrectaui, quæ à principio (ut dixi) apparebant ueræ & naturales, & retinebant in se nescio quid duri: tamen breui tempore, ut dictum est, resolvebantur & peribant. Hæc Grillandus. Acuum quoque, ofsium, capsularum, & id genus reliquorum reiectionem per os, technas esse, sentit Cardanus.

Dura materies uomitus eiecta liquescit.

Hæc mea est sententia, quæ magis esse probabilis, multis demonstro argumentis, nec ita quibus humor in tantâ potest cōcrescere duritiem.

Lib. 15. de Vriet. cap. 80.

De Abditis
morb. causis
cap. 8.
Maleficio le-
sa mulier cla-
mosa & acus
vomit.

Accidisse suis temporibus nouum & admiran-
dum morbi genus, tradit Antonius Benue-
nius. Mulier sextum decimum agens annum,
ab ima uentris parte dolore exorto cōuellebatur ma-
nibus. Cumq̃ue in horrendum clamorem erumpe-
ret, intumescibat ilicò totus uenter, adeò ut uterum
crederes gestasse octo menses: & uoce exhausta, ubi
per totum cubile hinc inde reiectans sese, & plantas
interdū ceruici cōnectens resiliebat in pedes, iterum
procidens ac exiliens, isthuc ipsum identidem factita-
bat, quoad paulatim ad se reuersa, quoquo modo re-
crearetur. Interrogata quid egisset, penitùs ignora-
bat. Nos uerò eiusmodi morbi causas inquirentes, ar-
bitrati sumus hoc malū ex matricis suffocatiōe, & ua-
porib. malis sursum elatis, ac subinde cor & cerebrum
ferientibus, prouenire. Sed quū medicamētis nihil
promoueretur, ea ferocior facta, lac toruis oculis cir-
cumspiciens, tandem prorupit in uomitum, quo lon-
giores & recuruos clauos, æneasq̃; acus, unā cum ce-
ra & capillis cōglomeratis reiecit: & nouissimè ex ien-
taculo frustum tantæ magnitudinis, quale integrum
nullius deglutijssent fauces. Cumq̃; id ipsum sæpius
etiam uidente me factitasset, teneri eā arbitratus sum
spiritu malo: qui dū hæc ageret, spectantiū oculos per-
stringeret. Quare ecclesiasticis medicis cōmendata,
manifestiorib. deinde signis & argumētis rē cōprobā-
uit. Nā & nos eā uaticinantē audiuius, & ea præte-
rea agentem uidimus, quæ omnem morbi uim super-
gressa, humanū etiā captū excederēt. Hucusq̃; Benue-
nius. Hæc omnia certè in corpore nō fuere, sed diabo-
li oculos spectatorū effascinātis, ne huius materiæ in-
os impulsio animæ duerteretur, præstigijs & celeritate
in os

in os solū illata sunt, & tanquā uomitu mox eiecta. Id œsophagi huic materiei imparis angustia, illæsus post uomitum uentriculus, & ante uomitum (ut suprā dictum est) uentriculi robur testantur: quæ profectò minimè erant expectanda ex acie, & durissimæ substantiæ inæqualitate. Si ea eructauit uētriculus, quādo usq; adeò insensibiliter ingesta sunt, aut unde tam innoxie reuomuntur, potissimum ore uentriculi ita sensili, ut uel paucō humore acri extremè affligatur?

Meinero Clatsio, nobili in arce Bontenbrouch, sita in ducatu Iuliacensi, famulus erat Guilielmus nomine. hic ante annos quatuordecim à dæmonio exagitatus, primū habebatur ægrotus, sibiq; ex diaboli instinctu confessionalium expetiuit pastorem in Gerad Bartholomæum Panen, qui suam in curando maleficio locare solet operam: quare etiam in dæmoniæ fabulæ scenam requisitus, non omnino *καρὸν πρὸς ὧν* agere potuit. Huc dæmoniaco cū ad faciei etiā liuorē, intumesceret guttur, eumq; suffocatum iri timeretur, ad orationem confugit Iudith Clatsij coniunx, pia matrona, cum reliqua familia. inde præter reliquas quisquilias ex Guilielmi ore extrahitur antierionis subligaculum, filices, eorumque fragmenta, filorum sphaerulæ, puellarum capillitium, acus, lacinia panni subditicij ex pueri ueste, pauonis penna, quam ante octiduum ex pauonis cauda Guilielmus adhuc sanus euulserat. Rogatus mali huius causam: respondit, circa Camphusium obuiam se habuisse ignotam mulierem, quæ in faciem illi inspirasset: atq; hinc quicquid id esset calamitatis, inuectum esse. Restitutus uerò, negauit hoc ita accidisse: sed à dæmone inductum se fuisse, ut hæc diceret, confessus est. addiditque, eas prodigiosas materias non in suo fuisse corpore: sed cum una spectaretur, alteram continuo à diabolo faucibus fuisse ingestam. Aliàs nummosos sibi loculos

+ Hic fortè
mulier age-
bat falso ma-
leficiij suspe-
cta, cui q̄s te-
chnis notam
hanc grauius
inurere cona-
tus est diabo-
lus, ut mani-
bus iniectus il-
la ad suppli-
cium rapera-
tur.

culos à dæmone donatos esse lætabatur, eosque in lecti stramine repositos esse. Quæsitæ uerò, inanes sunt inuenti. Non absimile est quod in Francisci uita legitur, cum is eiusque socius turgidos inuenirent loculos, Franciscus uerò dæmonis præstigias, tentationesque animaduerneret, eosque propterea auersaretur, pecuniam exemptam pauperibus dari uoluit eius comes: eoque loculos consensu Francisci arripiente, in manibus serpens apparuit, mox euanescebat. Postea uisum est, musculum animalculum ex ore Guilielmi excurrere: quare euestigio sub lectum se deiecit, questus musculum fuga sibi excidisse: quem lectum repetens, se reperisse narrauit. Sæpius inde uim sibi inferre uelle uidebatur, fugamque aliquoties adornare: quapropter quum semel in porcino sterquilinio inuentus, extractusque arctiori coereretur custodia, tam firmiter eius occludebantur oculi, ut nulla uirorum cilia possent diduci, distrahæ. Accedens tandem maxima natu filia Clatsij Geertrudis, iam annum agens undecimum, hortatur eum, ut apud Deum uisus restitutionem exoraret. Ut autem pro ipso puella oraret, eandem ille rogat. Quæ Deum implorans, illius oculos inde cum magna omnium admiratione aperit. Sæpius adhæc illum diabolus admonuit, ne heram multa de Deo effutientem, uel alios audiret: à quo semel mortuo, quem admodum frequenter in publicis audiuiſſet concionibus, nequiret iuuari. Cum etiam hic aliàs ancillam culinariam impudentius attraheret, atque suo hinc nomine nuncupatus redargueretur: horrenda raucaque uoce respondit, se non Guilielmum, sed Beelzebub nominari. Putas ne ergo nos te uerituras? ait hera. Cui enim nos fidimus; te infinitis superat modis. Quapropter Clatsius zelo impulsus, undecimum Lucæ caput (ubi eiectionis uirtute Christi dæmonis muti, & Beelzebub principis dæmonio-

*In illius uitâ
non est diabo-
lo permissa
potestas.*

*Ex ore infan-
tium & la-
entium per-
fecisti laudē.
Psal. 8.*

moniorum fit mentio) præfente familia, attentè leg-
git, ac in Chrifti nomine fathanâ cedere inſiſit. Tan-
dem energumenus hic uelut in animi deliquium la-
pfus, ſedatè tota nocte iacuit ad horam uſque matu-
tinam: qua recreatus iuſculò, ad parentes auehebatur
ſanus prius, actis hero heræque gratijs, imprecatus
quoque illis Dei remunerationem ob paſſam iactu-
ram. In itinere autem loco plano euerſebantur bigæ,
nihilque poſtea dæmoniæ uexationis ſenſit unquã.
Duxit interim uxorem, prolemque ſuſtulit, & adhuc
ſupereſt, ac ueſcitur aura ætherea.

Eiuſdem argumenti hiftoriæ.

Cap. VII.

Q Væſtoris filius Morſæ aduerſa nonnihil affli-
ctus ualetudine, eam credidit inductam à mu-
liercula, cui herbarum plenum corbem in por-
corum paſturam attuliſſet: quod hæc gratias agens,
ipſius preſſiſſet humerum. Vnde territus eo tempore
puer, cœpit paulatim, etiam animo deiecto, peius ha-
bere. Hinc trica ſœminei capillitij nigri & cinerei ſic-
ca, citra alterius materiæ admixtionem, excerni uiſa
eſt. Tandem admiranda magis, puta ſetas porcorum,
pelli etiamnum inhærètes, ita ſiccas aluo deponebat,
ut papyro conſeruarentur, interdum ſimilia cum ex-
crementis deiſcebat. His ludibrijs circiter medium
fatigabatur annum: quæ, dein pedetentim, ut expe-
runt, euanuère. Nec dubium eſt, ea ob parentum &
adoleſcentis incredulitatem fuiſſe permiſſa: quòd
quum hic ſecundum naturæ ordinem nonnihil mor-
bo grauari conſpiceretur, eum non in naturæ uitium,
aut Dei uoluntatem, ſed in mulierculæ imprefſionẽ
retulerunt. Eam itaque deluſionem diabolo, quibus
explicatum eſt modis permiſit Deus, donec fortaiſis
reſipuère.

Novi item cuiuſdã uiri conſularis coniugẽ, cuiuſ

A

alius

*Arena per
alium mulie-
ris reddita.*

Deut. 18.

Leuit. 19. 20.

alius sæpenumero arenam reddere uidebatur ; diabolo colludente, conuiutenteque Deo : quod ægrota ad illicita maleficorum diuinorumque auxilia confugisset, contra diuinæ Maiestatis edictum, impias horum hominum actiones comprobans. Cui certam polliceri opem cum Dei gratia, si imperata faceret, audebam. Morbum siquidem, quo afficiebatur, ex naturali causa ortum esse iudicabam : at arenæ deiectione, quod incredula ad uetitum declinasset consilium, eam à satana ludificari, dictabat animus. Frequenter etenim hoc usuuenire uidemus, ut quum à naturali quis infirmetur causa, Dei que (qui naturalium rerum usum docuit, atque eum nos affectare & inquirere uoluit) potentiæ diffusus, uoluntati que immorigerus, ad dæmonij clientelam consulturus quum Saule accurrat uoluntariè, in reprobum tradatur sensum, ludicrisque maligni obijciatur illudendus.

*De Variet. re-
rum lib. 15.*

Commemorat Cardanus, probum quendam rusticum & amicum, qui facilius decipi poterat, quam decipere, sic ipsi narrasse, quod morbo incognito plures laborarit annos : quo tempore excantationibus sæpius uitrum, clauos, & capillos euomisset : & quam demum restitutus fuisset, tamen in eum diem quo hæc referret, sentire se in uentre asseuerabat maximam uitri confracti congeriem, sonumque non leuiter, quasi quis saccum uitri fragmentis plenum concuteret, à quo non parum uexaretur : tum uerò singulis octodecim noctibus septima hora, etiamsi horarum numerum non obseruaret, totidem ictus annis octodecim, quibus iam sanatus fuerat, in corde maxima cum molestia perferre. Quis in eo organo, diaboli ludibrijs ob simplicitatem apto, non uidet dæmonis actus, præstigias & uexationes priores & posteriores.

*Rusticus ho-
ræ ictus in
corde sentiens.*

A Msterdamo, quod Hollandiæ emporium est
maritimum, eiusmodi historia scripta est am-
plissimo viro D. Hadriano Nicolai, apud Geldros
Cancellario: decimo octavo Martij anni sexagesimi-
sexti supra sesquimillesimum, elapsis octo aut decem
septimanis cœperunt in hac ciuitate horrendo modo
torqueri pueri circiter triginta, ueluti mania aut fu-
rore subito correpti, & in terram prostrati, cum inter-
missione tamen, durabatque hic cruciatus horam in-
tegram uel dimidiam. Inde surgentes, nullius prorsus
meminere tormenti aut rerum tum actarum, uerum
se solummodo dormiisse putabant. Consulti ibi me-
dici ob morbum creditum naturalem, nihil effecere.
Postea ob maleficij suspicionem, ad eiusdem curato-
res itum est, qui suis deprecationibus uarijsque alijs
eius amoliendi rationibus tantundem promouere.
Tandem quod à dæmonio obsideri crederentur, ab
exorcistis non paucis rogatum est consilium, quod i-
gnoranter multa ingenij captum & ætatem superan-
tia effarentur pueri. Illi primum suo more legerunt,
coniurarunt, & reliquam suam armaturam aduersus
dæmonum insultum usurparunt, uerum nullo succes-
su. Dum lectiones adhiberentur, acus plurimas uomi-
tu reiecere pueri, aciculas quoque, digitalia, panti laci-
nias, ollarum frustra, uitra, crines & id genus alia: nulla
autem hinc subsequuta est integra curatio. Recurrit
etenim hoc malum aliquoties, exhorrescentibus inte-
rim ijs qui astant ob rei incredibile spectaculum. Alio-
rum relatu uera hæc esse scio. Hic paucis meam subij-
cere sententiam placuit, nimirum quod ad legitima
non confugeretur consilia, Deum permisisse dia-
bolo perstringere astantium oculos huiusmodi ma-
teriebus ore proiectis, quæ in corpore neutiquam

fuère, nec per arctas puerorum fauces, nec angustum œsophagi meatum aut intrò ferri aut foris propelli à dæmone potuère: qui tamen horrendum hoc spectaculum oculis omnium obiecit in tam celebri loco, ut maleficij aut incâtationis nò modò suspicionē uel inueheret uel augetet, sed magis mulieres insontes eius reas statueret, propterea ignis holocausto postea absumendas, ne innoxij sanguinis fusio negligeretur: atque ut maleficij credulitas impia altiores in animis mortalium radices ageret, & rumor hic ex loci celebritate longius latiusque disseminaretur. Sic non temerè, sed cum multo fœnore sibi huiuscemodi tragœdiæ finem aliquam decernit ueterator ille. Permittit uerò Deus frequenter tale crucis exercitium, ut probetur fidei nostræ firmitas: interim ne insontibus pueris nocumentum aliquod à dæmone accederet, sedulò cauit. Cæterùm genuinam mali eiuscemodi fugadi rationē circiter Quinti libri finē cōperies.

De quodam, cui uiuo excisus clauus, & post mortem cultri, lignum, ferraamenta.

Cap. IX.

CÆterùm illud quod à Christi natiuitate, anno millesimo quingentesimo tricesimonono, in quodam Eistettensis episcopatus pago Fugenthal, accidisse perhibet multijugæ lectionis uir IO. ANNES LANGIVS, illustrissimorum Principum Platinorum Rheni medicus doctissimus, omnem superaret fidem, nisi oculati spectatæ fidei testes adhuc superessent. In hoc pago Vlricus Neusseffer agricola, cum crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, subitò clauum ferreum sub illæsa cute manu apprehendit, quem chirurgus illic balneator nouacula exciderat: nec tamen cessarunt dolores, sed indies magis incrudescabant. Quapropter cū nec aliud doloris remediū foremiser, quàm

*Lib. I. Epist.
38.*

*Clauus fer-
reus sub illæ-
sa cute latens
& excisus.*

quàm mortem, suspicaretur, arrepto cultello, sibi guttur abscidit. Itaq; dum tertio die ad sepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharis Rosenbader ex Vueissenburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, demortui agricolæ uenterculum inciderunt, in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar serræ dentatos, ac duo ferraamenta aspera reppererunt, quorum singula spithami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hic admiraberis? an quomodo tot & tanta ferraamenta in uentriculi cauitate cõtineri potuerint: an qua arte sint ingesta? Certè non alia, quàm dæmonis astu, & dolo. Hæc Langius.

Lignum & cultri in uentriculo inuenti.

Vlrico etiamnum superstite non ea in uentriculo hæsisse, ut nec clauum sub illæsa cute in carne ante sectionem uerè impactum fuisse, ausim dicere. Enim uero cum illis locis ex mala intemperie, aut humorum acrium affluxu, uel flatuum copia, huiusmodi poterat prouenisse dolor, qualè in iliaco & colico affectu experimur: & constanti opinione sinistra de maleficio iam fortassis ægrotus, uel astantes, uel utrique ducerentur, dæmonis, uel illius clientelæ, magis ueriti uoluntatem malignam, permissasq; uires, quàm Dei patrocini & incomparabili potentiæ fisci: diabolo traditi sunt illudendi, ut in carnis, antea nonnihil duræ & tensæ uel à materia, uel flatu, uel dæmonis astu ita apparentis, sectione clauum, & in aperiendo stomacho reliqua hæc rerum monstra ingesserit, præstrictis secantium oculis, quo id in cuius finem hanc instituerat tragœdiam, nempe incredulitatem, stabiliret: ubi scilicet in rebus aduersis, Deo relicto, eiusque medijs ex gratia donatis ab eo qui languoribus nostris uerè mederi potest, pfidi, satanā nimiū in corpus hominis,

Dei scilicet creaturæ, ad ipsius similitudinem forma-
tæ, posse concedimus, extra eius potestatem in mu-
tanda rerum natura, aut materia aliqua duriori & a-
cuta, certam meatuū per quos inferri oporteret, pro-
portionem exuperante, illæ sē & insensibiliter peni-
tius ingerenda, impellendaūe: cum tamen œsopha-
gum & fauces uel quamcunque aliam partem latius
diducere & extendere nequeat dæmon, quocunque
suo artificio, quàm ex prima creatione ferant: quem-
admodum aliàs fufius ostendi. Si uerò clauum fer-
reum ante sectionem in parte latuisse affecta urgeas,
quando tam insensibiliter codo impressus fuit, citra
cutis uel carnis læsionem? quur etiam execto clauo
cruciatum, ut putabatur, excitante, non desijt in al-
tero hypochondrio dolor? sublata enim causa tolli-
tur effectus, qui canon physicis est celebratissimus: &
quæ post mortem sectione in uentriculo inuenta fuê-
re, ea inter secandum, citra controuersiam, à dæmone
erant inuecta. At dissidij seminarium hoc modo à dia-
bolo spargitur, ubi eo nomine alios maleficij irrogati
reos confestim incusamus: quos adminiculo dæmo-
nis illud machinatos esse credere malumus, quanquā
insontes reuera existant.

*Religiosæ uirgines demoniacæ, quæ Lamiarum
maleficio exagitari credebantur.*

Cap. X.

*Damania-
garum uirgi-
num Puerte-
æ occlusarum
historia hor-
renda.*

ADmirabilis & horrifca fuit uexatio quarun-
dam monialium, occlusarum Vverteti in co-
mitatu Hornensi, exercitarū à dæmonijs. Inia-
tia autem eiusmodi dedisse pauperculā feminam nar-
rant, quæ in quadragesima salis libras tres (quartam
uulgus nostras uocat) mutuò à uirginib. acceperat,
fereque duplum circa Paschæ solennitatem restituit,
Hinc in dormitorio inueniebātur sphærulæ candidæ
uelut

uelut incrustata saccharo semina, at gustu falsæ, quæ tamen non edebantur: nec quomodo peruenissent eò, sciebatur. Postea eodem in loco obseruabatur incessus rei ingemiscientis, uelut hominis ægroti: audiebatur item quandoque uox, plerasque uirgines ut surgerent, & ad ignem secum accederent, se ægrotam esse, commonefaciens: ubi porrò surrexissent, morbidam sororem inuisuræ, nihil inueniebant. Si quando etiâ hæ in arrepta matula meiere tentarêt, ea uiolenter erepta, lotio conspurcabât lectum. Aliquoties pedibus è lecto ad passus aliquot subtrahebantur, atque adeò sub plantis titillabantur, ut præ nimio risu morituras se uererentur. Quibusdâ carnis particulæ euellebantur: plerisque in aduersam partem prorsus intorquebantur tibiæ, brachia & facies. Quædam sic excarnificatæ, licet ad diēs quinquaginta duos nihil præter raparum ius citra panem sorpsissent: attamen atri liquoris, uelut atramēti scriptorij multa uomitu reijciebatur copia: quæ tã ferebatur amara & acris, ut etiâ pelliculâ ex ore abraderet: nec ullū effingi poterat conditum, quo afficerentur. Aliquæ supra hominis caput euehebâtur, & uicissim deijciebâtur. Cū ægrotas tūc sedatas lætasq; , recreaturi circiter tredecim numero amici simul monasteriū aliàs ingrederêtur, illę è mēsa deorsum citra uocē & intellectū dilabebâtur, nōnullę inuersis tibijs & brachijs tâquâ mortuæ iacebât. Vna in altū sustollebatur, & quanquâ manib. iniectis oblectarêtur absistētes, tamē supra eorū caput abripiebatur: eoq; denuò præcipitabatur modo, ut haberetur mortua. Postea ad se tanquâ è somno rediens, è nosodochio in monasteriū progreditur illæsa. Nonnullæ incedebant tibiæ extremitatibus innixæ, uelut æ-

moder. citra pedum usum, qui uidebantur trahi tanquâ ligamentis nimium laxatis, in sacculo penduli. Arborea quoque conscendebant ut feles, ab ijsque

Margareta
Comitissa Bu
rgundis pia

proserpebant, nulla corporis immutatione. Contigit item, ut cœnobij præfectæ (quam matrem uocant) in eius ambitu colloquente cum generosa & insignis pietatis domina Margareta comitissa Burensi (cuius in iustorum resurrectione meminerit misericordiarum pater) ex fœmone erueretur caro: illaq; præ dolore exclamans, in lecto deponebatur. Vultus autem partim liuebat, partim nigricabat: sed curabatur. Accidit quoque, cum duæ ex hoc læsarum numero uirgines simul considerent ridentes & exhilaratæ, mutuoque colloquerentur de felle nigra in dormitorio corbi inclusa à matrona, quam in oppido commorantem nominabant: collatione uerò clam obseruata à tertia uirgine sana, corbis ab hac, & præfecta cum duabus aut tribus uirginibus inquiritur, aperiturque, unde felis exiliens aufugit. Ea hinc notata mulier, tanquam maleficij rea in carceres conijcitur, cum septem deinde alijs, inter quas senior numerabatur matrona: cui uicini & pauperes testimonium, eam fuisse usque adeò misericordem & in egenos profusam, ut ipsa etiam indiguerit, perhibebant. Hæc eadem quæstionibus à tortore subiecta, nullis unquam tormentis ad sceleris confessionem adigi potuit. Tandem ubi ex more uictum offerret Burchgrauus, se infirmioresse quàm ut cibum admitteret, ait: at se potum solummodo desiderare, quo à Burchgrauio mox subministrato, ipsius uestem illa apprehendens, eiusque innixa femori expirabat. Alia quoque rerum miracula hic uisa sunt: durauitque ea carnificina ad annos tres manifesta, quam postea celarunt.

Eas uerò uirgines satanam obsedissee, dubitandum minimè: qui ludificandi occasionem sibi commodè porrectam ratus ex sale à muliercula reddito, credulis uirginibus maleficij opinionem iniicere, & inson-

ti femi-

ri feminæ insanabile inurere cauterium studuit. quapropter formam sparfit granorum quasi saccharo obductorum, ut ad eorum gustationem pellicerentur uirgines: falsedinem autem indidit, ut suspicionem de ea quæ salem restituerat, citius ingereret. Nec defuit euentus. Concessit porrò Deus eam diuexandi potestatem, uel ut tentarentur uirgines, uel castigarentur, uel ob earum incredulitatem. Lubricæ fidei notæ fuerunt, quòd non ad Dei uoluntatem, sed in feminas cruciatuum causas retulerunt. Hinc quoque sathanicum illud duarum uirginum concilium ab astuto fuit institutum diabolo, qui mendaces earum rexit uoces, ut innocenti matronæ maleficij stigma imprimeretur, carceresque tormenta & cædes promouerentur. Si quoque felis fuerit uera, eam dæmonium haud dubiè eò inuexit: atqui ut dæmonem assumpto felis simulachro, fuisse credam, potius inducor. Vides etiam constitutos illi præcise lædendi limites, ut ex alta illa euectione & præcipiti deiectione, etiamsi una mortua uideretur, nihil tamen læsionis senserit: sed uelut è somno experrecta, abierit.

Non ab simile fuit, quod uirginibus Brigittæ strictis legibus inauguratis, in cœnobio non procul à Sanctis dissito olim usuuenit, quæ miris quoque modis diuexabantur, plerunque exilientes, nonnunquam balatum uocesque elidentes horrendas: urgebantur interdum ex designatis in templo sedibus, ubi & capitis uelamen quandoque abripiebatur: fauces his etiam, ne cibum admitterent, nonnunquam præcludebantur. Perstirit uaria & dira ea calamitas in plerisque ad decennium. Tragœdiæ causa imputabatur uirgini, iuuenis amore aliquando faucis, quem ea affinitate non dignarentur huius puellæ parentes. Idcirco huic in extremo mœrore positæ, dæmon ac-

*Brigitta sacra uirgines
demoniacæ.*

*Ex eo obfessa
loquebatur
diabolus: sic
opus diaboli,
suum esse con-
fitebatur.*

cita iuuenis illius effigie, se obijcit, eam in uotum il-
lud monasticum cogens: quæ dicto audiens, se can-
cellis constringi patitur. Inclusa, uelut furore percita,
omnibus horrendum plurifariam exhibuit spectacu-
lum: quod quidem malum uelut contagio in multas
proserpsit uirgines: quæ ob propriam illius confes-
sionem, ipsam uniuersæ eiusmodi miseræ genitricem
fuisse, certò crediderunt. Ex ea deinde capta, alioq̃:
euecta, prolem bis sustulit carceris custos: ac tan-
dem inanimatam, à maleficij opinione inculpatam
uixisse arbitror. Delusio fuit merè diabolica, qua il-
la decepta, se ea fecisse confiteretur, quæ peculiaria
ipsius satanæ erant opera. At in quem finem ea fue-
rint à Deo permissa, sequenti intelligetur Libro: ubi
omnibus imitanda harum uirginum proponetur
curatio.

*Moniales
Neomagi à
diabolo in-
festata.*

Moniales in Hefsi monte Neomagij, dæmonium
aliquot annos infestasse audio, quod dormitorium
noctu uelut cum turbine ingressum, testudine citha-
raque tam uidebatur ludere suauiter, ut ad choreas
temerè induci potuissent uirgines: inde canis instar
in unius N. lectum insiliebat, in quam muti peccati,
quod uocant, cadebat suspicio. Similia multa & lon-
gè grauiora in eodem accidere cœnobio, uiuente pa-
tre Paulo: quæ ut ab illis celantur, ita à me aperiri
minimè decuit. Noui aliud item non ignobile col-
legium in Colonienfis prouinciæ limitibus, ubi ante
annos octo dæmon canis specie interdium procur-
rens, conscendensque sub interiori religiosarum
uirginum indumento, spurcæ uelitationis indicia
exteriore uestium motu ostendere ui-
debatur.

*Vexatio diabolica in monasterio Kentorpio, re-
lata ad Lamias. Cap. XI.*

HUc pertinent nobilium aliarumque uirginum in cœnobio Kentorpio prope ueterem Marcam, in Marchiæ comitatu iuxta Hammonem inclusarum, monstrosæ omnifariæque conuulsiones, à dæmonibus excitatæ, discriptæque Libro primo, Capite undecimo. Fœdissimum uerò illæ halitum ore spirabant in ipso, & paulo post ipsum paroxysmum: qui aliàs semel interdum, aliquando sæpius inuadebat, aliquoties in horas aliquot multas protrahatur. In accessione mali quædam conuulsæ, intelligentes erant, audiebant, astantes etiam internoscere se pleræque postea affirmabant. Nam in accessione propter spiritualiū partium & linguæ conuulsiones, loqui minus poterant. Istæ non æquè ferociter torquebantur, neque uno modo, sed aliæ alijs imitius. Sed hoc commune propè omnibus erat, ut cùm ex ijs una agigaretur, ceteræ quoque in seiunctis etiam cubiculis correptæ, solum tumultuantis strepitū audientes, simili miserrimo modo uexarentur.

Vt porro calamitatis huius origo & incrementum, dehinc tragicus fabulæ actus extremus, quem solum in durissimo hoc spectaculo affectauit ueteratorius ille homicida, innotescant, cautiusque aliàs maliciosis diaboli conatibus in raris illis horrendisque uexationibus obuiam eatur, quæ ex ore unius senioris & cordatæ uirginis, huic cœtui consecratæ, & omnium primum tam duriter afflictæ, exceperim diligenti inquisitione, paucis bona fide narrabo. Hæc Anna Lemgou dicta, quum primum ex sinistro doleat hypochondrio, epilepsiaque correpta putaretur, ad monasterium Nonhertic in primis religionis ergo ablegabatur, ubi ex D. Cornelij caluaria bibit: unde

unde eam melius habuisse, fallò dicebatur à monialibus.

Postea ubi hæc grauius cœpisset exagitari, aliæq; item puellæ, ad ariolum itum est: is opinionem ingessit de Elsa Kamenfi coëtrice, cunctas nimirum maleficio ab ea læsas esse. Hinc neruum sortitus diabolus, non solum eas multifarijs conuulsionum generibus torquere incipit, sed incitare quoque ut se mutuò & alios morderent, cēderentq;ue, subueherentur item & deijcerentur citra noxam, sicut plumæ sibi uisæ, unde etiam non suæ potestatis se esse sentirent. Si autem à percussione uel quacunque alia uiolentia inhiberentur, cor afficiebatur grauiter: at suæ libertati relicta, etiam si seipsas lædere, concutere aut mordere uiderentur, nihil inde sentiebant mali: at in proprium sæuire corpus, necessarium esse imaginabantur. Si quando Anna in paroxysmo loqueretur, fiebat id quasi altero inspirante & expirante: ipsa interim seipsam dum loqueretur intelligebat, sed finito sermone penitus menti exciderant prolata uerba: uerùm si ea ab alijs illi repeterentur, tum quidem se dixisse meminerat, sed pudore suffusa tacuisse maluisset. Quandoque etiam orationi se dederet, eam cum attentione prosequi, aut mouere huc linguam minimè uoluit, à maligno turbata. At si preculas suas horarias, quas uocant, sine mente obmurmuraret, tantum abest ut tum præpediretur, quòd etiam inde leuius habere recreariq;ue uideretur. Nequiuit insuper ulli rei uel bonæ uel malæ seriò attendere, tanquam mente stupida, sine sensu, discretionē & iudicio. Si etiam pius aliquis suoq; Deo ex animo deuotus, eam alloqueretur, tum quasi à diabolo puniri uidebatur. Si quando autem huic loquerentur aliæ fœminæ de rebus suis ludicris, mirè ijs afficiebatur, leuabaturq;ue. Hæc deinde quum exorcisaretur, incredibilem sanguinis

guinis copiam uidebatur fundere per os, unde nihil mali tunc temporis sensit. Omnibus uerò illis uirginibus ita à dæmonio affectis, is erat cum dolore inæqualiter serpente sensus sub pedum plantis, quasi aqua illas calida combussisset. Quanquam etiam uariè torquerentur, cunctis tamen æquè uigebat appetitus & nutritio. Ex iunioribus mentis impotibus frequenter & inultum loquebatur dæmon: quibus se etiam forma nigra obijciebat in specie felis nigræ, uel Elſæ Kamenſis, aut eius matris uel fratris, ut ab ijs omnes tam crudeliter exerceri, crederetur perperam. Vbi postremò Anna firmiter animo constituiſſet, non redire in monasterium, unde parentum ductu ceſſerat, sed suo Deo extra illud saniori iudicio piè inferuire, desiit calamitas: si uerò solummodo à collegij præfecta ad eam epistola mitteretur, toto horrebat corpore, quasi relapsura. Postea autem uiro nupsit, citra nulum eiusmodi noxæ sensum.

Affirmabat adhæc, Elſam Kamenſem eodem morbo, uelut epileptico, quo aliæ, excruciatam fuisse, loquutam similiter sine sensu: quapropter eam sibi ipsi hoc malum consciuisse, ne alijs maleficium inuexiſſe putaretur, dicebāt moniales. Hinc omnes à dæmonibus afflicte, ſua tormenta nec Dei uoluntati ſubijciebant, nec diabolo imputabant: sed ad Elſæ Kamenſis, in cœnobio cœtricis, maleficas artes uno ore & consensu ex arioli indicio referebant: quæ quidem capta, tragicum hoc ſpectaculum à ſe editum fuiſſe fatebatur primum, uenenata mixtione: moritura autem, nihil unquam uirulenti à ſe alicui propinatum fuiſſe: sed quicquid eſſet mali, ſe mente & mala imprecatione effeciſſe confeſſa eſt. Num uerò hoc ita fieri potuerit, paulo poſt explicabitur.

*Vide lib. 6.
cap. 10.*

Ab eius & matris exuſtione tanquam ſuæ poteſtatis iam neruum adeptus ſatanas, oppidi proximi ciuibus

*Demoniaci
vires Ham-
monenses.*

Cap. 19.

bus non paucis uario cruciamentorum genere insultat: è quorum numero quinque, ubi ecclesiastes Carolus Gallus in suum acciuisset cubiculum, ex Sacris literis eos aduersus satanæ ludibria instructurus, muniturusq; : atque hi Decem præcepta, Symbolum Apostolorum, & orationem Dominicam recitassent, hinc alter alterius nomen inquit, mutuoq; ludicrū nimis indicat, primo Libro inter ficticia dæmonū nomina expressum. atq; unus ecclesiasten irridēs, in hæc erumpit uerba: Quid nunc facturi sumus? expellere nos conatur pastor? Respondit alter: Se uelle in hirco nigro equitare, ad quandā mulierem non ita seiunctā habitantem, quam etiam nominabar, se gratum illi fore hospitem iactans: ut maleficæ artis nomine redderet illam suspectiorem. Identidem se facturum alter quoq; narrabat, ac eodē uectore profecturū ad aliā feminā, nomine designatā in eundē finē: ac uterq; sedi insidens tanquā fatuus, cōtinuò uocis indicijs ad dictas equitando uidebatur ferri mulierculas, quū interrim ne à loco quidem dimouerentur. Tertius adhæc quasi in globum cōuolutus, contractusq;, ad clausum cubiculi abripiebatur ostium, per quod inopinatò apertum, è gradibus decidit illæsus. In pago Houel appellata, circa Hammonem, multi quoq; inde uidebatur energumeni. Nec procul hinc in alia ciuitate similiter diris torqueri modis à dæmone interea cœperūt oppidani: quare aliquæ fuerunt uinculis traditæ mulieres, at plures accusatę, quemadmodum in negotio eiusmodi diabolico fieri assolet.

Ita lac ductile & filarum siccum, ex Comitatu Marcensi, ad Cancellariam Cliuensem, ex accusatione cuiusdam ineptæ mulieris allatum est, quæ lacti eam fuisse redditam formam incantamenti à uicina sua asseuerauit: quum ignitum titionem ollæ in qua lac coquebatur subditum, hæc abstulisset, quo domi ignem foue-

foueret. Rei autem ueritas sic elucescet. In lacte tres sunt substantiæ, butyrum, caseus, & serum. Si iam lac uetustate nonnihil subacescere incipiat, quod æstate citius, hyeme tardius euenire solet, & tum coquatur: mox dissolutus caseus cum butyro coit, concrescitque, ut ad ductilis lini modum etiam longissimè filamentum tenaci deduci extendique possit: ac si circum distesa ligna circumuoluatur, ad tantam peruenit siccitatem, ut fragile reddatur, atque in puluerem redigi faciliè queat.

*De uirginibus in monasterio Nazareth Colonie
à demone exagitatis, & alibi.*

Cap. XII.

HAud dissimilia Colonie passæ sunt uirgines religiosæ in Nazareth monasterio oclulæ: quibus hoc tamen accessit, quod licet annis aliquot antea uariè & multifariam à diabolo uexarentur, torquerentur, conuellerenturq;: tamen anno sexagesimoquarto supra sesquimillesimum, præter aliud spectaculum horribili modo frequenter editum, prosternebantur sæpenumero deorsum, infima corporis parte succussata ad eum modum, qui ueneri solet ascribi, oculis interim clausis: qui postea cum pudore aperiebantur, quum uelut à multo labore respirarent. Ansam autem huic malo dederat quædam Gertrudis, anno ætatis suæ decimoquarto in monasterio inclusa, quæ ludibria hæc sæpius dissoluto cachinno patiebatur in lecto, licet amasiū singulis noctibus ferè congradientē stola consecrata abigere conaretur: quâ uelitationē quū altera uirgo in secundo decubens lecto (hoc nomine adiuncta sociæ, ut tutior esset ab amasij insultu) audire uideretur, tota exhorruit, ac tādē quoq; diaboli hospitium facta miris conuulsionū generibus distrahebatur. in paroxysmo quandoq; cecutiebat: ac
licet

Virgines religiosæ in collegio Nazareth Colonie à diabolo uexatæ.

licet mente appareret constare, uaria tamen inconstanter nimis, & quæ desperationem spectarent, proferebat. Itidem & aliæ multæ. Ita pestis hæc uelut contagio proserpsit, maximè quum primùm ad legittima non confugeretur consilia. Dictam uerò amassiam suo proco horrendas scripsisse literas, postea inuentas, in inquisitione à me in eodem collegio facta, Anno 1565. 25 Maij, præsentibus nobilitate & prudentia clarissimo uiro, Domino CONSTANTINO à Lyskerken, consule dignissimo, D. IOANNÈ Altenano, decano olim Cliuen. D. IOANNÈ Echtio, medicinarum doctore ornatissimo, & filio meo HENRICO philosophiæ & medicinarum doctore, cognoui: eas autem ab illa ut energumena, nec mentis compote fuisse exaratas, non est quòd ullus dubitet.

Dum hanc carnificinam adhuc exerceret diabolus, harum uirginum quædam peste correptæ, inter ea dum ea laborarent, nihil diabolicæ uexationis sentire, ex Dei solius benignitate singulari, qui torquendi in hoc seculo limites præfigit satanæ, ultra quos ferri nequit.

Porro calamitatis initia subministrasse uidentur iuuenes lasciui, qui per coniunctum sphæristerium contracta amicitia cum una aut altera, clam in monasterium conscenderunt, libidinemque explerunt. Quibus postea exclusis quum re ipsa amplius frui ea nequirent, eius imagine mentem uitiauit, taliumque motionum ignominiosam spurcitiem, astantium oculis obiecit Mille artifex. At quo conuenienti Christianoque consilio huic tragædiæ obuiam iri possit, peculiaribus literis eò missis fusè explicui.

*Puella à dæ-
mone uexa-
ta.*

Huic albo accenseatur uirgo sacra Iudith nomine, quam haud ita pridem Busciducis in collegio iuxta ædem D. Ioanni Baptistæ dicatam, uidi crudelissi-

delissimis intorqueri à satana convulsionibus: eiusq; fauces ne cibum admitterent, comprimi: linguam ne inhiberi quandoq; ne proloqui possët: uoces interim reddi & ridiculas & horrendas audiui.

Accedat & cognita mihi puella, uirgini nobili in cœnobio famulans, cui fidem dederat rusticus, qui deinde ad aliam animum adiecit. Qua recognita, mœrore turbari illa cœpit: ablegataq; medium circiter miliare à monasterio, in eximij iuuenis forma obuït habet dēmonem, qui se familiari colloquio in eius insinuans amiciciam, omnia rustici amati secreta huic detegit, cunctosq; cum altera puella habitos sermōnes enarrat, ut ad restim illam illiceret, cogeretq; & cū ad angustū peruenissent ponticulū, ille assumpto oleo, quod ea manibus gerebat, ut minus impeditē transiret, eam iuuat: inuitauitq; tandē, ut ad notū comitaretur locū. Quōnā eò sequērer (respōdit illa) ubi paludosæ tantūmodo sunt aquæ? Hinc ipse euauit, illaq; perterrita in animi incidit deliquiū: quare iussu dominæ, mihi familiaris, bigis in cœnobiū reducebatur. ubi uelut mente turbata, multifariā sensu distrahebatur, querebaturq; se etiam nū miserē ab illo dæmone uexari, ipsumq; aliquando per fenestrā uel aliō uelle eam abripere. Nulla certē alia huius maleficij extitit causa, quā ineditabundus animi mœror, ob amoris impotentiam: quam illudendi perdenđiq; occasionem præproperē arripuit satanas at puella rustico eodem postea marito fretā, bellē ualuit.

Admirabilis historia de puella, cuius è latere culicis exectus fuit: Cap. XIII.

Hic minimē prætermissum oportuit, id quod accidit in pago Leuensteet, sub Duce Brunsuic: ubi sorori cōmorabatur puella nomine Margarita, Henningi Achils filia, annū agēs uicesimū: quę Anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo,

B

alte

altero die Iulij, nimirum diuę Virginis uisitationi sacro, sororis calceos abstersura, eius cultrum (duo autem erant in uagina coniuncti eiusdem formę, capulis æreis incisís ornati) extrahit, seque in humiliorem sedem demittit, propterea quod uiribus diuturna febris consumptis imbecillior adhuc esset. Præter opinionem domum ingreditur uetula, num puellam febris etiamnum fatigaret rogans, & quomodo sese ex morbo haberet? Responsum illi ut fuit à puella, rursum extra ædes nullo uerbo facto egreditur. Calceis mundatis cultrum in sinu deponit: qui quum postea studiosè ab illa quæreretur, nec repertus esset, metu perculsa, dum singula uestigando diligenter & sollicitè perlustrat, horribili specie canem nigrum sub mensa uentri incubantem animaduertit: eo abacto sperabat fore, ut amissus culter detectus, ad pristinum dominum rediret. Vnde indignabundus ille, cum fremitu dentes ostentauit, simulq; se cū saltu trans ostium in fugam coniecit. Mox puellę uidebatur à capite uersus dorsum defluere quiddam tanquam humoris frigidi, cui etiam accedit animi deliquium, perdurataque ea uelut mortua sine sensu ad diem tertium: quotandem nonnihil respirare, cibo & potu refici cœpit. Summo autè studio rogata, qui'nam hoc malum inuasisset? respondet, se certo certius scire, cultrum illum, è sororis uagina à se extractum, in sui corporis latere sinistro defixum hædere: eo enim in loco se dolorem persentiscere. Cui licet contradicerent parentes & alij, quod eā melancholia agitari, uel diuturni morbi, ieiunij, aut alterius rei moleste fortuito casu obuię ratione nonnihil delirare arbitrarentur: perstitit tamen usq; adeò in suis querelis, lachrymis assiduís & insomnijs, ut mente caperetur, nec cibū diebus duobus sæpenumero admitteret, quanquam blandè inuitaretur, uel seriò minisq; urgeretur. Sua tamen habuit
plerumq;

plerumq; interualla & intermissiones, ut etiam quie-
 re decumberet. licet non tam diu, ob dolorem conti-
 nuum, à quo ita exercebatur, ut totam incuruatā ba-
 culo inniti oportuerit. Auxit & hoc eius animi dolo-
 rem, solatiumq; minuit, quòd quū illa in corpore cul-
 trum defigi certissimè crederet, alij tam constanter
 contrauenirent, proponerentq; ἀνωτέρας, & phanta-
 siam corruptam esse iudicaret, præsertim quum nul-
 lum quidem uestigium indiciumue appareret, præter
 quotidianos eius iuctus, qui iam circiter tres perdura-
 rant menses. Hinc prominere occipit in sinistro late-
 re supra lienem intra infimas duas costas spurias uo-
 mica, oui ferè gallinacei magnitudine, & lunæ instar:
 cuius incremento aut decessu, uel intumuit, uel rese-
 dit. Tum inquit illa: Hactenus fidē mihi denegastis;
 quòd in meo corpore hæreat cultellus: at ubi uisita-
 tionis Mariæ solennitas denuò apparuerit, eū in cor-
 pore figi, manifestissimè intelligetis, uidebitisq;: Sic
 tricesimo Iunij erupit ex ulcere tanta cōpia puris, ut
 tumor nonnihil sese remiserit, & indē cuspis uelut cul-
 tri apparuerit: quam puella arripere cupiens, præpe-
 ditur à parentibus, qui chirurgum ducis Henrici ex
 arce Vuolffenbüttel eo nomine accersunt. Hic quar-
 to Iulij accedens, parochū rogat, ut prius puellā allo-
 queretur, solaretur, Dei uerbo institueret, atq; ipsius
 responso uigilanter attenderet, quòd eam à dēmonio
 quandoq; exagitari plerisq; omnibus uideretur: & si-
 mul cum responso illa subiungit, se libenter cūratio-
 nis huius modum admissuram, etiam si sciret sibi mo-
 riendum esse. Tum eodem diē, Dominico scilicet, cul-
 telli cuspidem sub costis prominere uidens chirur-
 gus, eū cū suis instrumētis attrahit, q̄ alteri conformis
 erat. uerū circa ferri acuti medietatē nōnihil absumā-
 ptus erat. Chirurgi opera hīc ulcus coaluit. Sic habet
 historia germanicè de hoc p̄digioso opere euulgata:

*Puella dāmon-
 iaca.*

*Cultellus eū
 trahitur.*

QUum admirabile hoc spectaculum citra ulla diaboli præstigias uerè editū fuisse, nec ulla admittere glossas aut explicationē, clamet una uoce quilibet, meam hīc simplici interpretatione sententiā interponere nō grauabor: cultrumq; nō fuisse in corpore, sed dæmonis præstigias & ludibria omniū oculis fuisse offusa, puellamq; à dæmonio fuisse obsessam, quoad fieri potest, breuiter ostendere cum Dei beneficio, ad eius gloriā, ac dæmonis eiusq; sequacis turbæ delusæ contemptum, adnitar: quanquā uoce Stentorea multos occlamaturos minimè ignorem.

*Dæmonis ad
municula in
hoc actu præ-
stigioso.*

Sexus.

Ætas.

*Morbis lon-
gus.*

*Humor melā-
cholicus dia-
bolo cōuenien-
tissimus.*

Cap. 24

Solitudo.

Primum obseruari debuit, simplicē puellam longa exercitā fuisse febrē, quā ex eius diuturnitate, quartanā fuisse colligo, natā ex grauissimi aterrimiq; humoris melancholici, qui in corpore putruit, copia: qui se penumero etiā liēnē obstruit, in eoq; tumorē, duritiē & apostema gignit, eaq; occasione talem sobolē quartana febris etiā nō rarō post se relinquit. Hoc iacto fundamento, nimirū sexu fæmineo, ætate iuuenili, & diuturni morbi tædio, reliquū suū opus uigilanti indefessoq; studio superstruit & fabricatur dæmon. In hisce enim facilius multo, quàm in uiris, ætate matura & bona ualeitudine fidem cōsequitur. Hic in opificij subsidium, humorē suis actionibus cōuenientissimū, qui ppe melancholicū, à quo puellæ cerebrū & corpus tantū abest ut expurgata forent, quò etiā eo summè adhuc grauarentur, assumpsit. Enimvero, quāto affectu in hunc ut succū *ἀναλογικὸς* sibi suisq; actionibus peculiarē se immergere solet, eiusq; adminiculo admirabilia inducere phantasmata & imaginationes raras, superiori libro ea demonstratione ostendi, ut repetitione minimè opus esse iudicem.

Ut porrò institutū tragœdiæ actū psequeretur dæmon,

mon, solitudinis ansam arripuit, exorsus manè semotis alijs, qui fortassis fide uiua eius conatus impedissent: primūq; uetule faciē induit, quę de puellę ualedine sciscitaretur, ut quū eam postea cultri in corpore sepulti opinione demētasset, in suspiciōē procliuius ipsa induceretur de lamia, quę carminē id effecisset. Hoc etenim in primis sanguinario ueteratori studio est, ut lites moueat, cædesq; struat, maximē insontiū, & falsam p̄suasiōē aduersus uerū Dei cultū inducat imprimatq;. Vt quoq; alti⁹ animo postea infingeretur, cultrū ex sinu in latus à uetula lamia (cui cū diabolo cōmuniō est) translātū esse, in canis nigerrimi forma apparuit, quē menti nonnihil restituta dēmonē fuisse sentiret.

Vetula idolū.

Canis nigerrimi species.

Hinc in obsessionis initio eā aggressus dæmon, sensum uelut catarrhi, uel humoris frigidi à capite ad tergū destillātis inducit, ut post redditā mēte, eo momēto cultrū hoc frigoris sensu in corpus sibi inuectū esse crederet. Inde mox ingressus, sensuū organa ita turbauit, ut ad tertiū diē uelut mortua haberetur: interea tā ualida p̄suasione de cultro in latere defixo imbutā phantasiā cōfirmat, ut secus in animū inducere illa nequuerit, quā ita uerē rē gestā esse. Antea enim norat ueteratorius ille medicus, ex diuturna febre reliquias maligni succi ea in parte collectas esse, quę putredini erāt obnoxie, & ulcus excitaturæ: uel quas ille, ut spiritus, ad putrefactionē, pmouere, eoq; protrudere: uel quod etiam humorem frigidum ad huiusmodi collectionem aptum, à capite accersere quierit. Talem abscessum inter abdominis musculos sinistros ex destillatione post longam febrem genitum, uidi in Electore Coloniensi archiepiscopo, D. Antonio, fœlicis memoriæ, cuius in iustorū resurrectione ex gratia meminerit misericordiarū pater unicus. Cæterū ulcus in eū finē fabricatus est in loco & humore cōuenienti, ut cultri cuspidē eo aperto o-

Antonius archiepiscopus Colonien- sis.

*Culter in cor-
pore non fuit.*

Itendere, & exectionis occasionē subministrare uide-
retur. Sic obiecta cuspidis forma, uel uera cultri allati
cuspide, interim reliqua eius parte crasso aere tecta,
puellæ, parentū altantiū & chirurgi oculos pstrinxit:
quod facile uel aeris uel infecti spiritus uisorij admi-
niculo potest. Hac ratiōe cultellū ex sterquilinijs ali-
cubi ubi rubiginē cōtraxit, educitū, supra ulcus depo-
suit sathā: ibiq; cuspidē ostēdit, reliquā cultelli portio-
nē prestigijs uelat. hunc nōnihil à diabolo retentū, ut
trahi uideretur, chirurgus instrumētis attrahit: sed nō
ē corpore, ubi hēsit neutiquā, uerū ex eius superficie.
ibi enim adumbratus delituit, tātillo tēpore dū cuspis
cōspicitur, & chirurgus trahit, antea minimē. Nec mi-
rum id uideri oportuit, quū à circulatorib. & agyrtis
quotidie talia fieri cernas, cū uel per maxillas, uel per
brachia, citra sanguinis effusionē & pugiones & gra-
phia traiciunt: uel cum feram ori labijsque affigunt,
uel globulum in os iniiciunt, & sterCUS educunt: sic
mille alia rerum miracula oculis obijciunt, quibus ta-
men nihil inest præter fucum & dolum.

Si nondum tibi satisfactum hac interpretatione
putabis, & cultrum ē corpore educitum esse conten-
das, cedo, quī & per quos meatus iniectus hic fuit?
immissum enim prius oportuit, quod alicunde extra-
hitur. A capite dorsum uersus, & ad latus inferi à dæ-
mone citra manifestam læsionem, quemadmodum
humorē stillare per poros obseruamus, nequaquam
potuit. Per os non aliō, quā ad gulam, stomachum,
intestina & anum apta materia deferri potest, mini-
mē uerō culter: quem licet quoque per os iniectum
esse concederem, non tamen ad eam lateris partem
perferri potuit, nisi dissecto prius à latere uentriculo,
peritoneoque, cum grauissimo uitæ naufragio. Ab
ano uicissim non alius patet meatus, quā ad intesti-
norum inuolucra, stomachum, gulam, fauces & os.

Hic

Hic denuò uia huic cultello circumquaque præcluditur. Si per carnem exteriorē insertum esse uoles, ubi dolor, effusus sanguis, uulnus, uel leuissimum eius ue stigium, aut cicatrix? Hic autem à uersutissimo spiri tu id neglectum fuit, quòd cuspidem sursum in uul neris ore ostenderit, quū potius capuli formā certiori cautela exhibere oportuerit, si cusptide deorsum inser tus fuisset culter: quæ in corpore non nisi cum lethali multarū partiū incisione inuerti potuit: nisi primò ab infima uentris parte sursum innoxie protensum esse, stultè dixeris, quum eo loco nihil unquā doloris sen serit: eas uerè interiores partes omnino fuisse illæsas, docet breuis curatio abscessus, quā impedire noluit: prorsusq; à suo opere, obsensione, afflictione, diuexa tione & cruciatu destitit diabolus, quòd institutę suę tragœdiæ finem iam se consequutū uideret: quū nimi rū in eā sententiā omnes perduxisset, ut cultrū ex latere excisum esse certò crederēt. Sic diabolo maior tribue batur potētia quàm debuit, puerfa de Lamiarū uirtu te opinio accreuit, ac in Dei patrocinio, Christiq; po testate minus fiducia collocatum est: maximè in illis ditionibus, ubi ex præstigiariū diabolicarum indicijs per fas & nephas carnificinę exerceri non desinunt.

Si fortè obijciatur, ferrū ita in carne fuisse exesum: respōdeo, dæmonē cultrū è puellæ sinu exēptū, in ter rā uel in liquorē falsum inseruisse, aut alibi ea dexteris tate reposuisse, ut in medio ferrū exederetur toto an no, quo absoluto fabulę catastrophē addere statuerat. Cōsideretur quoq; locus ferri exesus, qui digitos ferè duos latos à cusptide distat, & tanta quoque exesioni deorsum est magnitudo: quū uerò cusptide in carne, ac ulceris maligna putredine hæserit, quī fit quòd cu spis ab acri pure illæsa, & reliqua pars ferri, quę in uen tris uacuo hæserit, fuerit erosa? Vel si uoles, ferrū cum parte absumpta in carne defixum fuisse: respondeo, id fieri nequiuisse, nisi secūdum longitudinē deorsum

cultellus in musculis hæssisset . quod si factum defendas , ego uicissim hac ratione nego , quòd manu situs ille potuisset extrinsecus contrectari , quinimò uisu dijudicari . Adhæc ferrum totū carni insertū simul & ferè æqualiter ab acri humore arrodj debuit . Quum uerò in medio saltem acies exesa fuerit , alibi quàm in corpore exesionē fuisse factam sequitur ; & diaboli illusionē , operationeq ; translatū cultrū , & in sterquilinium , aut alium liquorem falsum , aut acrem , aut putrē immissum eò usq ; , ut materia rodens aciei medietatem solummodo attigerit . Haud dubiè cautius hūc fucum instituisse , si has eius actiones ea solertia excussum iri præuidisset .

Quòd insuper in rei uerè gestæ assertionem obtrudatur , eam baculo innixam perquàm curua inclinatione ingredi oportuisse : hinc quilibet rerum naturalium peritus luculenter intelligit , cultrum in corpore non hæsisse , qui ex qualicunq ; inclinatione uel deorsum uel antrorsum , uel uersus utrumq ; latus graues cruciatus excitasset , uulnerassetq ; : nec alia corporis constitutione , quàm erecta , habuisset mitius puella .

Si adhuc urgeas historiæ ueritatem , quæso ubi nam toto anno illa cultri longitudo delitescere , aut firmiter hærere ualuit ? si in sinistri lateris musculis : hoc tactui & oculis apparuisset . nec in liene recondi
tanto

tanto tempore, tamque innoxie potuit, multo minus extra musculos introrsum in uentris cavitae: sic enim in imas partes concidisset, cum multo uitæ discrimine. Hæc siquidem fuit cultri longitudo & forma: * * *

Cæterum puellam à dæmonio obsessam fuisse, non est quod ullus ambigat: quemadmodum plerique etiam peritiores coram attestati sunt. argumento esse debent multa eius uerba & actiones: quod sæpius mente caperetur, cibum & potum ad dies aliquot reijceret: amici cum ea blandè, seridè, & minis agerent, nec tamen promouerent: quod ipsa itidem uaticinaretur, prædiceretque tribus mensibus, palam fore in uisitationis Mariæ festo, cultellum in corpore figi. Quis certum hunc diem norat, indicaratue? naturali profectò ratione ab ea imperita stupidaque præsciri poterat minimè. Has ergo uoces haud dubiè ex ea edidit diabolus, qui circa illum diem abscessum perruptum iri iudicarat, & commodam eam amplexus ansam, suas simul præstigias obijcere statuerat. Erupit autem sanies tricesimo Iunij, quo cuspidem prius ostendit præstigiator: inde uisitationis feriæ agebatur secundo Iulij, & quarto cultrum extraxit chirurgus. Sic in exacta sua ratiocinatione fallitur quoque mendax sæpe uates.

In diei prædicti certitudine fallitur diabolus.

B 5 *Ridiculus*

*

POrro modum quendam ineptum, futilemque, quo eiusmodi materies duræ in corpus ope diaboli à Lamijs ingeruntur, describit Doctor quidam in libello Germanico, qui Iacobi domini Liberi in Lichtéberg nomine, prædicatur, circūferturque. Hunc ite approbasse Ludouicū Milichiū, uirū alioqui piū & eruditū, in lib. Germanico, Magicus dæmon inscripto, miror. Ab his asseritur, corporis poros à diabolo extēdi, per eosque inferi stramē, setas porcinas, assulas, corium, præsemina, fila, pisciū & fruticū spinas, & quascūque materies acutas. deinde poros occludi, ut quandoque uolet architectus, recōditæ res rursus extrahi queant. Subiūgit doctor has similitudines: Quemadmodū, ubi quis sub aqua lapidē recondit, nec eo ibi relicto manuque retracta, quomodo eò deueniret lapis, scitur: sic quoque naturali ratiōe uaginæ poros absque læsione penetrat, ferrūque; liquefacit fulminis radius. Nō dissimili modo in hisce delusiōib. fit, quæ magis noxia stigmata, uulneraque; inferūt. Hæc eius uerba.

Rationes has admodum esse ieiunas, quilibet rerū naturalium cognitione leuiter tinctus, intelliget haud difficulter. Siquidē poros illos natura ex prima creatione strictissimos, à dæmone eò usque; distrahi innoxie posse, ut stramina, coria uel cultros transmitterēt: deinde conciderent, emitterentque; suo tēpore ad Sathænæ arbitriū libidinēque; conseruatā tot diebus uel mensibus substantiam, prorsus *ἀδύνατον* esse, nec ullo modo fieri posse affirmo. Pori enim corporis à conditore tā angustē ab initio constricti sunt, ut præter tenuissimū liquorē, uelut sudorem uel uaporem, crassius aut solidius nihil transmittant: quemadmodum etiam in duris crassisque; lapidibus, maximè coctilibus, & lignis obseruamus: quorum pori quidem liquorem transmittunt,

mittunt, at nihil durum aut solidum sine incisione, fractioneue. Talia quidem phantasia facilè imaginatur, at in actum non item deducuntur. Similitudo de lapide in aquam manu demisso, profectò multū absona existit: ridiculūq; est, conferre hominis corpus solidum, compactūq; cum humida, tenui & fluitante aqua, omniū capaci, quæ naues, & quodcunq; uoles, natura admittit. Sic nec igneus ille subtilissimus radius uaginæ poros peruadens, quicquam habet similitudinis cum crassa & dura re, quam in corpus humanū per poros illæse intrudi cōtendit doctor ille. Nisi demonstrationis uanitate quilibet palām cerneret, in confutando prolixiorē me ostenderem: probationes uerò non dissimiles sparsim in eo libro sunt obuiæ.

*Similitudo
absona.*

*In corporibus reperiuntur quedam naturaliter, quæ
ad maleficia quandoq; referuntur.*

Cap. XVI.

INterim naturali etiam ratione in steatomatum & atheromatum, aliorumque apostematum sinibus, carne exesa, ex uiscosis & putridis humoribus ac fibris calore coquente exiccatīs, materias lapidibus, tophis, arenis, urceolorum testis, lignis, carbonibus, capillis & amurcæ similes nasci, incatationibus ab im- peritis ascriptas, scimus ex Galeno & Cornelio Cel- so. Curauit aliàs D. Solenander in Lucensium Burgo matronā prouectioris ætatis, uxorem Hieronymi Lucchesini patricij Lucensis, ab abscessu, quem diu sustinuerat supra clauiculam sinistram: ex eo aliquot dies aperto extraxit, præter crassioris puris multā copiam, quiddam tenax ac lentum, quod cum non facile posset diuelli, eluebatur diligenter: elotum tam simile erat hapso lini madentis, ut uix persuaderetur ægrotæ & astātib. excrementū esse toto genere præter naturā ex uiscida materia, calore & mali diuturnitate cōcre- tum;

*Varia aposte-
matum con-
tentia, apud
Galenum li.
2. ad Glaye.
& li. 14. met.
& Celsum li.
8. cap. 6.*

tum: omnes siquidem maleficium esse arbitrari penitus maluissent.

Tophi in iuncturis.

Nonne in morbo articulari plerisque à pituita cruda, resiccata, crasso terrestrique humore indissolubiliter impacto, resolutis partibus tenuioribus, tophos, Græcis *τῶπος*, uelut calcem, in iuncturis enasci uide-

Anton. Beniuuenius de abdit. Morb. caus. ca. 3. 18.

24. 94.

Calculi ex thorace & in testinis expulsi, inuenti etiam in epatæ, fellis folliculo, & matrice.

mus: quam etiam exemptam materiem, paulatim excipit alia? Qui post longam frequentemque tussim ex thorace uiolenter calculum expectorant, suprâ recensuimus. In panniculo item epar cingente, lapilli aliquo numero inuenti sunt lethales, & grandes, ex

ipso epatæ excisi. Vnum similiter ex intestinis expulsum fuisse, & alium porraceo colore quantitate unius articuli digiti ex fellis uesicula, uelut & è matricis acetabulis duos excisos memini. De tophaceis calculis in utero natis, uide Aetium libro 16. cap. 100. At ab eadem causa in his partibus, qua in renibus uel ue-

sica, generari potuerunt, ea coctionis specie quam *ἰσχυρὸν* dicunt, nimirum ab humore crasso, uiscido, terreo, & calore igneo: quandoque uerò & naturali, sed non analogo materiæ, humorem hunc adassante, cogente, & in lapidem indurante, qui interdum uariæ & admirabilis inuenitur formæ. Galenus se pilos meiando excreatos uidisse narrat, & cùm ex colore, tum ex mole credidisse dicentibus eos ex crassa lentâque materia, quam calor calfecit exiccauitque, in uenis consistere, & se longitudinis ipsorum causam ignorare. In lotijs quoque eorum qui lue uenerea infecti sunt, multoties innatare uidentur minuta animalcula fornicis affinia, aut ijs præsertim qui æstiuis mensibus in aqua cœlesti uolutari conspiciuntur.

Li. 2. Anatom. cap. 22. Calculi mulierum.

Tradit Alexander Benedictus, mulieres calculis minus affici in uesica, præter calculos setarum, ueluti quædam capillamenta, qui non sine diro cruciatu in-

nascun-

nascuntur ex mucosa materia. additque, aliquibus quædam in uesica concrefcere, quæ nihilo à conchilijs specie differunt. Simile quiddam se uidisse in nobili quadam domina adhuc superstite, indicauit excellentissimus medicus Ioannes Euvichius, quæ cum longo tempore renum calculo afflicta fuisset (nulla enim quantumuis eruditorum medicorum ope iuuari potuit) post aliquot annos primum quidem aliquandiu lanam tenuem, nonnunquam inuolutam, interdum fila longa, alba, duplicata, instar eorum quibus utuntur uestiarij, & quod fidè superat, sæpe cum nodo, ac si ad usum consuendi aptata fuissent, per urinam excreuit. Deinde uerò, quæ res etiam aliquantum temporis durauit, arctius cōpactam, uelut ochra commixtam non tam lanam, quàm membranam lanosam, quali integunt sese illi uermiculi qui ex Seribus insulis ad nos adferuntur, cum lotio reddidit. Postremò non rarò, præter reliqua, pilos longitudine unius digiti, partim utrinque albos, in medio nigros: partim contrà, principio nigros, cætera albos: præterea acutos in una parte tanquam extremitate, obtusiores in altera quasi profunditate ac radice (etsi radice carere oportuit) fortiusculos, durabiles. Atque eiusmodi materiæ tantum nō miraculosæ ipsa secum plenam portauit arculam, & pluribus uidendam exhibuit, eiusque partem Euvichio donauit. Sed mea sententia, si res has monstrosas in renibus uel uesica non genuerit natura, meienti ægrotæ dubio procul eas subiecisse dæmonem ob incredulitatem certum est, maximè si illi suspicio fuerit ingesta de maleficio.

Cum Pisis experientissimum medicum & chirurgum D. Gabrielem Fallopium præceptorem sectaretur collega noster, simulque accessissent quendam mereatorum internuncium natione Lucensem, cuius

ius uxor ualeudinaria colicis subinde doloribus laborabat, tum uerò iisdem torquebatur grauissimè; post alterum aut tertium curationis diem, à multis remedijs ex arte adhibitis, tandem præter omnium expectationem deiecit pilam, uel tophum potius non admodum grauem, magnitudine maiorem paulò columbæ ouo, à cuius reiectione paulatim desijt dolor, pristinaq; redijt ualeudo. Hęc reliquis demirantibus affirmabat Fallopius, idem aliàs nobilissimo medico Frisimelicæ doloribus colicis uexato, & cuidam tertio accidisse.

Lutra & lacerta in corporibus inuenta.

Anno 1549. commemorantur in Vngaria circa Thayssæ flumen inuenti homines, in quorum corporibus absolutæ lutræ & lacertæ essent inuentæ. num uerisimile uideatur, aliorum esto iudicium. licet non ignorem, uermes prodigiosos ex causa naturali quandoque in hominum finibus ingigni. De qua etiam puella suspicio spargeretur falsa, serpentem stomacho inhærere, cruciamenta excitare, & subinde ad fauces conscendere, sub mea fuit cura, belleque iam habet.

Vermis longitudinis octo pedum.

Contigit & ante annos quinque, ut retulerunt fide digni, in insula prope Masecum, rusticum quendam post continuum uentris dolorem, & sumptam aliquando aduersus id mali theriacam, uermem excreuisse octo pedum longitudine, & digiti unius, quasi cornuto ore, non admodum dissimili anatis rostro. Sæpius item uisuntur uariæ formæ lumbrici ore reijci.

Pilas magnas nigras, instar magni pugni, æqualiter orbiculatas, sine sutura, pilis paruis mollioribus arctissimè infartas, ex bouum iuniorum sanorum lanienę destinatorum uentriculo & intestinis exēptas, aliquot annis penes me habui. Incatatione ingestas has, exclamarent multi: generatarum tamē harum pilarum causam inuestigare natu-

naturalem libet. Vituli adhuc lacte uiuentes mater-
no, si quando alimonia destituti, uel alioqui petulca
ætate insolescentes, ad parentem uel aliam accurrūt
uaccam, eius furas uel quemcunque contigerint ore
locum hirtum, maximè posteriorum coxarum, tam
exugunt auidè, ut etiam depilem reddant: piliq̃ue ua-
lido crebroq̃ue suctu in uentriculum attracti, & fre-
quenti motu saltuq̃; lasciui paulatim conglomerati,
plerunq; lacte uel chylo obuoluuntur, aut pituitoso
succo lento: qui temporis successu tenacior redditus,
membranæ induit faciem: quemadmodū substantia
limosa albida statim à sectione uisa est primū obdu-
cta hæc pilarum pellicula: quæ deinde exiccata pede-
tentim, corio tincto etiā nigricie assemilabatur. qua
una in parte cultro nonnihil excisa, eiusmodi unifor-
mes pili molles (quales in illis dictis pecorū locis in-
ueniri cernimus) admodū cōpacti apparuerūt. Citius
huic sententiæ astipulabuntur, fidèq; habebūt, quicun-
que ueterinariæ rei assueuere, & iumentorū educatio-
nem attentius obseruarunt. Ita nihil omnino rationi
derogatum uolo, si quando ea in rerum miraculis uel
manifestò adesse, aut occultè foueri uideatur. Verū
quæ præter naturæ ordinem & rationis cognitæ mo-
dum à milleartifice satana, dolo & præstigijs, ut non
credentes in suam illiciat nassam, nemine uerè, licet
quidem phantasticè cooperante, effinguntur, & in-
cantamenta putantur (quorum nomine frequenter
incusantur puniunturq; innocentes) propono, quò
ueritas à mendacio secreta cognoscatur, & dæmonis
ludibria penitus nota negligantur, atq; sanguini in-
noxio posthac parcatur: æquioriq; sententia accusa-
tores, peculiaria diaboli mancipia (diuinos alij uo-
cant, mihi uerò erunt malefici) conuersa male inoli-
tæ consuetudinis fori forma exhibentur.

Seruat quoq; alius apud se eiusmodi pilā leuem ad-
modum,

modum, cui magni quantitate, sed orbicularem, Pilis extractam ex colo intestino iuuenæ bubulæ: hæc pomo citrio uel aurantio tam erat similis, ut si eo fuisset colore (erat autem nigrum) uisu solo discerni non potuisset. Arbitrabatur quidā tum, ex integro aurantio deglutito eam itā in uentre induruisse, sed arbitrium hoc & ridiculum: cultro autem uix ægrè cortice una in parte inciso & detracto, inuenta fuit tomenti nigrioris congeries, & suffarcinata, uel potius totā concreta ex pilis. Huius pilæ meminisse uidetur Plinius in hæc uerba: Et in iuuenarum secundo uentre pilæ rotunditate nigricans tophus reperitur, nullo pondere: singulare (ut putant) remedium ægrè parientibus, si tellurem non attigerit. Ineptè autem tophum appellat, si de nostra loquatur pila. Ille siquidem inter lapides numeratur foraminulentos: hæc uerò pila ex pilis compacta, nihil habet uel lapideū, uel arenosum, uel foraminulentum: sed est circūquaque spississima, & solidissima.

Valer. Max.
lib. 1. cap. 8.

Nec minus admirabile Aristomenis Messenij cor, quod Athenienses ob eximiam calliditatem exectum pilis refertum inuenerunt, cum eum aliquoties captum, & astutia elapsum cepissent.

Cap. 9.

Acies scalpelli chaliceā per uenas tortuosas ascendisse, non mihi sit uerisimile.

† Cuspis ferrea in thorace relicta, quæ intra alium post biennium excidit.

Rerū adhæc miracula alia huc facientia Alexāder describit lib. tertio Anatom. in hæc uerba: Acies scalpelli fracta, dum uenam imprudens chirurgus cuidā incautè secaret, meatus penetrauit diuersos, postque aurem constitit, ubi cor tinuis ferè punctiōibus sentiebatur: qua molestia sæpe à nobis leuari uoluit. Supra fidem est, quod ipsi cum in Creta essemus, uidimus. Rusticus in quodam tumultu seditioso sagitta circa dorsum impacta uulneratus fuit: euulsa sagitta, ferrum in thorace relinquebatur. ac uulnus, perquisita frustra † cuspidē ferrea, chirurgus sanauit. at post biennium per inferna ea excidit: quæ miraculi gratia, bar-

tia, barbata figuræ duorum digitorum latitudinis ostentabatur. Secundum enim diaphragma prius mucrone penetrauit, ubi pars carnosior est: deinde secundum intestina delapsa, iuxta aluum sensim podicem secuit, uiamque sibi ad exitum fecit semiexesa: qua de re magna medicorum fuit concertatio. Idem libro 2. Anat. Qui uenarum mesenteriacarum orificia inter intestina ampliora putant in uiuente, quæ in cadauere delitescant, longè decipiuntur: arbitrantur enim, ciborum frustra per easdem fibras tenuissimas atrahi posse: putantque, uirginem ætate nostra Venetijs, dum hæc conderemus, quæ crinale acum quatuor digitorum longitudine, quam inter dentes dormitura continebat, incauteque in somno deglutierat, per urinam post menses decem maximis emisisse cruciatibus: quoniam in uesica collectis uiscosis humoribus, lapis circum acum coaluerat, gallinacei oui magnitudine: & à uenis mesenteriacis acum prius hauritam fuisse contendunt. Obiter hic adijciam, acus illius per urinam redditæ exemplum plurimos diffusionis ignaros commouisse, qui eam per uenas meseraicas à stomacho ad iecur, ac per uenam maiorem ad renum angustias, inde ad uesicam penetrasse, falsò arbitrantur, ora fibrarum in uiuentibus patentiora esse ad acum suscipiendam putantes. acus enim sua acie paulatim multoque tempore per intestina penetrauit (siquidem uiam sibi facit, quod à natura propellitur) hinc per uesicam qua parte carnosæ est, inde per urinarium meatum excerni potuit. Ad eundem censeatur modum, de sagittæ ferrea cuspide, quæ biennium naturæ ductu commodas secuit partes: quod & alijs mirabilibus faciliè comprobauiro exemplis.

Cap. 9.

Acus deglutita, cum locutio excreta.

C

A'demo.

*Puella à dæ-
mone obsessa.*

*Medicus irri-
detur à dæmo-
niaca.*

*Cogitationes
hominū igno-
rat dæmon.*

*De diffinit.
eccles. dog-
mat.*

Illis porrò dæmonis actionibus sæpius uel peritissimos, & in artis operibus exercitatissimos medicos circumueniri deprehendimus. Exemplum erit memorabile, quòd haud ita pridem, cum melancholia puellam uiginti annorum affici iudicaret clarissimus medicus, noctesque ea insomnes circiter undecim transegisset, hic ex arte pilulas de cynoglossa somnum conciliaturas offerret: quarum una deuorata, digito alterum ægrota occludens oculum: Vide, inquit, quam nunc dormiam. Mox, à dæmone eam obsidione subiugatam, nec perperam, asserit medicus: à quo se irrideri animaduertit. Cum uerò hinc hominum cogitatus dæmoniū perspicere arbitraretur, quod nulli se eas ad somnum exhibiturum pilulas aperuisset (id quod tamen satanæ puellam obsidenti innotuisse, docuit ironica illa de somno ex pilula exigua deglutita generato, obiectio) inquam ego: Medicum ad obsessæ curationem accitum fuisse nouerat dæmon: quare omni eius instituto curandi hanc modo, & medicamentorum præparatione uigilanter obseruata, ut spiritus est, eas somno prouocando destinatas fuisse pilulas, ex ratione naturali promptè intellexit: quo nomine captata occasione, medicum illudere, ridereque, illi non fuit difficile. Nec hominum cogitationes nouisse dæmonem, tradit quoque Augustinus. In ea etiā puella, horrenda conuulsionum atrocium facies, crepitantibus quoque iuncturarum compagibus aliquando conspiciebatur. Ad aquæ lustralis aspersione mirè etiam uidebatur exhorrescere. Hunc cum quum aliàs detegere conaretur Melanchthon, dæmoniacum accessit, quem lustratis aquæ aspersione mirandum in modum exerceri exagitarique intellexerat, aquam uerò simplicem sub pallio clam contulit. Iniecta itaque à quodam lustrali aqua, suos cruciatus confestim

confestim mirè ostendit dæmonium. Hinc ex sua pura aqua eundem aspersit Melächthon, cuius iniectione non minus affici uidebatur energumenus. Proinde is se diabólū fefellisse aliquando narrare solet, qui antea ipsius actiones, & cuius esset animi, minus obseruarat.

Recenset Langius historiam de quadam muliere; *Lib. i. Epist. medic. epist.* quæ, cum Bononiæ rei medicæ operam ille nauaret, circa pudenda ulcere sanioso, meliceride scilicet, laborabat: simulatq; uerò spem consolidationis maxime læto chirurgus ostentaret, tum repentè nouus humor melli simillimus ubertim erumpebat, donec dæmon, quo obsidebatur, deprecationibus diuinis expelleretur: tum eadem nocte, nullo relicto cicatricis uestigio, ulcus sua sponte consolidabatur.

In hac muliere, quam obsidione constrinxerat dæmon, sua ipsum ostentasse ludibria, & ulceris illius specie, certum est: atq; allato illitoq; humore melli simillimo, chirurgi oculos fascino delusisse, ut hic ex ulcere promanasse crediderit: quem à dæmone inuectum fuisse in ulceris consolidati uestigium, uel in ulcus phantasticum, ipsa momento peracta dæmonij secessu testatur curatio.

Narrat præterea insignis philosophus & medicus Ioannes Fernelius, quòd quum non ita dudum quidam per æstus nocte uehementer sitiret, è somno surgens, potu non inuento, obuium malum fortè prehendit: id mandens, fauces sibi quasi manu præcludi strangularique sensit: simulque à subeunte dæmone iam obsessus, uisus est in tenebris uidere se à prægrandi nigerrimoque cane uorari: quæ postea, restitutus integra mente, ordine recensuit. Hunc non pauci expulsi, ex calore & scabrie lingue febricitare, ex uigilijs & mentis perturbatione simpliciter delirare iudicabant. Alios eiusdem ordinis uiros doctissimos noui,

De abditis rerum causis li. 2. A mali esu quidā factus dæmoniatus.

qui eas symptomatum laruas conspicati, aliorumque relatu fidentes, uenenum morbi causam esse censuerint, frustra que propinarent antidota, & cauteria imprimere.

Equestris ordinis quidam demoniacus. Tradit adhuc Fernelius, iuuenem alium equestris familiæ, paucis antè annis, corporis concussione, & quasi conuulsione ex temporū interuallis laborasse, qua nunc solum sinistrum brachium, nunc dextrum, interdū etiā digitum unicū, aliàs crus alterū, aliàs utrumque, aliàs corporis truncū tanta celeritate exagigaret, ut uix à ministris quatuor decumbēs cohiberetur. Caput autē inconcussum iacebat, lingua & locutio libera, mens sana, oēsque sensus integri, uel in cōuulsionis ferocia. Decies ut minimū quotidie corripiebatur: in interuallis sanus, sed labore cōfractus. Vera epilepsia iudicari poterat, si mentis sensuūque læsio accessisset. Peritissimi quique adhibiti medici, conuulsionē epilepsiæ finitimā à maligno uene natoque uapore, spinæ dorsī impactō censuerūt: è quo uapor in eos nervos emanaret, & à spina in artus quoquo uersum, non autē in cerebrū disseminātur. Hæc credita causa ut sum moueretur, clysteres imperātur frequētes, purgationes generis oīs & ualidæ, cucurbitulæ insiguntur nervorū initijs, fotus, unctiones, emplastra primū quæ discuterēt, dein quæ roborarēt, uenenatamque malignitatem obtererēt. His parū proficientibus sudores plicuntur balneis, æstuarijs, & Guaiacinæ hebeni decocto: quæ nihilo magis profuerūt, quoniā oēs longè aberamus à cognitione ueri. Nam mēse tertio primū deprehensus demon quidā totius mali author, uoce infuetisque uerbis ac sententijs tum Latinis tum Græcis (quanquā ignarus linguæ Græcæ laborās esset) se pendens. Is multa medicorū secreta detegebat, ridens, & eos magno periculo circumuenisset, quodque irritis pharmacis corpus hoc penè iugulassent. Quoties laboran-

borantem pater inuisebat, is procul à conspectu in-
clamabat, Appellentein hunc arcete, & ab ingressio-
ne propulsate, aut torquẽ è ceruice detrahite . ex hoc
enim, ut Gallorum torquatis equitibus in more est,
diui Michaelis imago propendebat. Ad hanc Ferne-
lij narrationem, uelut parenthesi interiecta, respon-
deo : hũc dæmonem se Michaelis imaginem usque a-
deò uereri simulasse, ut astantes falleret euidentius :
quasi uerò hic ullius exhorrescat simulachrum, qui
ne quidem ipsum Christum, expressam Dei imagi-
nem timuit, quem aggredi, assumere atque tentare au-
sus est : Paulum, uas electionis, colaphis cædere : Iô-
bum iustum affligere : Euam in innocentia constitu-
tam, uastro affatu fallere. Interrogatus hic (prosequi-
tur ita Fernelius) quis esset, aut quo modo, & qua hæc
potestate moliretur? dixit, multa intus esse domici-
lia, in quibus se recondit, & in quiete ad alios commi-
grare : se in hoc corpus iniectum à quodam cuius no-
men non efferret : à pedibus ingressum in Regia, & à
pedibus egressurum, cum præstitutus dies aduen-
tarit.

*D. Michaelis
imaginem se
formidare si-
mulat dæmo-
nium.*

*Matt. 4.
Mar. 1.
Luc. 4.
2. Cor. 12.
Iob. 1. 2.
Gen. 3.*

*Confutatio illius, quòd se in corpus à quodam iniectum pro-
ximè dixerit diabolus, idq; prorsus à nemine
fieri posse. Cap. XVIII.*

HÆc (mea quidem sententia) mendacij parẽs
fingit, libenterque fatetur, non coactè : licet ce-
remonijs & execrationibus se compelli simulet, ut a-
lios ludat, à Deo auocet, sinistram de innocente opi-
nionem iniiciat, quo authorem iniecti dæmonis mox
credant hunc de quo illis uolitet suspicio peruersa :
ita rerum suarum sategisse arbitratur, si hac quoq; ra-
tione hominum diuellat animos, cædesque struat.
Enimuerò ut ne dæmoni quidem licitum est, corpo-

*Dæmones ne
ipso alicui im-
precando po-
tèst immitte-
re.*

ra aut hominum aut beltiarum ingredi pro sua libidine aut arbitrio: sic nulli uetulæ, nulli obstetrici (quæ corrupta multorum est opinio) nec ulli homini, quantumuis maligno aut scelerato diaboli mancipio, concessum est, corporibus dæmonas imprecando immittere. aliàs satanæ potentiam exuperaret hominis uirtus maligna, si homo pro corrupta sua uoluntate hîc posset, quod dæmoni denegatum scimus: quum hunc nihil omnino aut intus aut extra posse, citra peculiare Dei assensum, ex Sacrarum literarum traditione manifestum sit: quo suffragante, in procinctu stat spiritus ille nequam, opinione celerius corpus uel ingrediens, ual collidens. Hæc unica est eius uoluntas, spes & expectatio: Dei nutum obseruat, & calculum expetit, non uerò maliciosam ullius hominis imprecationem. quæ si tantillum haberet momenti, uix homo in rerum natura superesset, qui non uel dæmonū myriadib. infarcirètur, uel ab ijs auferretur, uel peste tolleretur, uel lue Gallica, aut Iobis ulceribus scædissimis conspurcatus lugeret: ita domos, cõpita, uicos & urbes, his diris & imprecationib. personare ubilibet audias, ut nec parentes liberis, nec liberi parentibus parcant, imò seipsos leui de causa pleriq; deuoueant horribiliter, sitq; eiusmodi execrabilis salutatio coniugi à marito plerunq; etiã hora matutina expectanda, & ediuersò. Sæpenuinero ira perciti nonnulli, usque adeò his assuescunt uotis, ut in habitum ea degeneret: & pro decoro tandè habeatur, atq; orationis lenocinio, si in familiari colloquio, uel amica salutatione, uel risu iucundo, horrèdæ eiusmodi cõcrepent uoces: quas tamè nullum sortiri effectum in aliū, palam cernimus: tantum maledici hominis, olim rationem reddituri, nisi poenitudine conuertatur, lædunt animam. Atqui potius, si quid imprecationes ualere quis urgeat, omnibus erit indubitatè æterna salus expectanda: cum nemo sit,

cui

*Malum im-
precandi cõ-
secrando uul-
gare.*

cui non aliquis salutem precetur perpetuam: quæ precatio ex Dei uoluntate fit, quemadmodum ex satanæ impulsu illa maligna. Si quandoque ex maliciosa parentum in filios imprecatione sinister aliquis euētus sit uisus, nihil contra nos facit, ob peculiarem ingentamque parentum cum filiis sympathiam, cuius nomine exemplum quandoque horrendum proponere solet Deus. Quamobrem Plato quoque, nihil parentis imprecatione filiis censet periculosus. Contrā uerò accidit pijs: quemadmodum in Iacobo, Isaaco, eiusque liberis, item Tobia & eius filio apparuit.

*Lib. 7. de
Leg.*

*Gen. 27. 49.
Tob. 5.*

*Demoniacarum imprecationum punitarum
exempla. Cap. XIX.*

Spectacula interim non uulgaria subinde oculis nostris à Deo proponuntur, ut ijs territi, inuerteratam malè imprecādi, uel etiam temerè iurandi, & sæpe falso, consuetudinē declinaremus. Sic fertur, militarē peditem ante paucos annos iter per Marchā fecisse: ac nūmos loculos cuidā suæ hospitæ, apud quā decubuit ægrotus, custodiendos tradidisse. Post dies paucos restitutus, pecuniam reposcit ab hospita quæ iam cū marito eā esse retinendā statuerat. Se itaque eā habere negat, iniuriarū alterū accusans. Iratus pedes, hospitā uicissim infidelitatis insimulat. Quo audito, cōiugē purgat hospes, peditēque ex edibus deturbat. Hic rei indignitate permotus, extractū ensē in ostiū infligit incōsideratē. Vim suę domui fieri ab hoc homine, proclamat hospes. Quare à magistratu in carcerē cōijcitur: agitaturque sentētia, ob illatā uim, illum gladio feriendū. Iā extremus dies iudicialis præ forib. erat, ipsique captiuo moriendū esse, in carcere nūciat demon: at si se ipsi dedere uellet, ut nihil sit periculi, se facturū pollicetur. In innocentia se mori malle, respondet captiuus, quàm ea ratione liberari. Proposita de-

nuò periculi immensitate, ubi se aerem uerberare, & nihil proficere animaduertit dæmon, gratis suam illi defert operam, qua apud aduersarios uindicaretur: consulitque, Quando iudicio sistêris, tuam in causa forensi prætendes inscitiam, præsertim in dicendo: eapropter tibi patronum, quem aduocatum dicunt, concedi orabis: atque me non procul stante pileo cyaneo plumis insignito, postulabis causæ defensorem. Annuit captiuus, qui postridie in iudicium productus, cognita magistratus accusatione & instituto, rogat sibi in extrema illa necessitate permitti patronû: qui conceditur. Multa disputat hic doctor Iuris uersutissimus, & argutè defendit, falsò accusatum esse & condemnari peditem: hospitem enim illi pecunia spoliato uim intulisse, ostendit: rem omnem ordine quo gesta est, & ubi seposita conseruaretur pecunia, aperiens. Hospite uerò audacius inficiente, & se diabolo deuouente, imprecanteque aliquoties, ut ab eo sustolleretur, si pecuniam haberet: destitit tandem à defensione causæ LL. doctor pileolo cyaneo ornatus, ac hospitem abreptum per forum in aerem auerhit, ut ubi manserit, nemo cognouerit unquam.

A diabolo
aufertur ho-
spes ob impre-
cationem ma-
liciosam.

A damone
auerhitur fe-
mina, ob ne-
faria iura-
menta.

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo-
primo, in Megalopolicis finibus, non procul à Vuil-
stadia, in Pentecostes ferijs, plebem cereuisiæ pocu-
lis indulgisse scribitur: cui mulier intererat, quæ sepe-
numero diabolum suis immiscebat iuramentis. qui,
spectantibus omnibus, eam per ostium in aerem al-
tius sustulit. Reliqui perterriti insequuntur, uisum
quò deduceretur femina: cernuntque eam extra pa-
guum in aere aliquandiu pendulam, inde redditam
in agro præcipitem compererunt
mortuam.

Testes

Testes carmine non adimi, & concubitus impotentiam
etiam à dæmone modo naturali in-
uehi. Cap. XX.

Illorum insuper sensus à dæmone obtundi, & oculorum aciem perstringi censeo, qui carmine sibi testiculos totaqué pudenda auferri existimant: quibus quum aliquandiu orbatu uideantur, in integrum postea restituuntur. Hic satanæ potentia & arte nerui testium pudendorumque ad suam conuelluntur originem, quemadmodum plerunque in deploratis morbis uidemus fieri, maleque notę argumentum dicit esse Hippocrates: Testiculi pudendaque retracta, uehementes dolores atque lethale periculum significanc. Intermoritur enim facultas uitalis, & nerui uersus originem retrahuntur. In dæmonis uerò operibus minimè illud uitæ naufragium hic pertimescendum: nec naturalis ea subest causa. ille etenim ad tempus fascino obiecto deludit, uel dolosa neruorum retractione fallit. Ita fit, quòd postea, ubi ad uerita consilia tales adegerit, impietatisque reos effecerit, libenter ab opere desistat, coactus minimè: licet se compelli simulet, ut superstitionem qualemcunq; confirmet, aliosque arctius irretiat. Si enim hæc membra uerè adempta fuère, quando hoc factum est, & quibus medijs? num citra sanguinis effusionem, partium læsionem & uulnerationem, omni adempto sensu id fieri potuit, & uel momento sanari? Et si hoc quoque, licet ἀδύνατον, demus: unde quæso contingit restitutio, si prorsus ea à corpore auulsa, & proinde alimento & uitali fomite destituta, tanto tempore mortua, putredini que obnoxia fuère? Num satanæ est, & angelorum eius, noua creare: aut ablatis omnino partibus uitali uirtute destitutis, redintegrare pro suo arbitrio uitam, ac ueluti colla eas agglutinare, aut

Clem. lib. 5.
Recog.

Testes carmi-
ne nō adimi.

Lib. 2. 10.
Presag.

suapotentia genuino attingere loco: quemadmodum
Luca 22. à Christo aurem Malchi, à Petro abscissam, indubi-
 tanter credimus restitutam? Minimè gentium. Antea auditum est, nihil planè dæmonem posse con-
 dere: explicatumque, quid illi ἀπλυστον, uel inimi-
 tabile.

*Testes mona-
 cho sano uo-
 lentiq; excelsi.*

Cæterum uerè, non profectò imaginariè aufere-
 bantur testes, anno millesimo quingentesimo quin-
 quagesimotertio in Iunio, cuidam monacho Her-
 manno Vuolfratgen Euerfeldensi, custodi templi in
 monasterio Cruciferorum Dufeldorpij. Hic ubi so-
 cietatis actionisq; Venereæ cum muliere nupta in-
 simularetur à monachis, qui ea quoq; frui dicebantur,
 & hinc sententiam ex actione aduersus se instituèda
 coram Generali, uelut carnificinam grauiter timeret,
 morbum fingit, nimirù rupturam in umbilico. Quo-
 circa accitur M. Engelbertus Holter Euerfeldensis,
 illustrissimi nostri Principis chirurgus, malū hoc cura-
 turus, Huic, detecto figmento, animi morbū insinuat
 Hermannus, ineditaturq; quib. rationibus collegarū
 manus pœnamq; euitare possit. Hinc conuenitur, ut
 Priori à chirurgo persuaderetur, rupturā illā non pos-
 se restitui, nisi ægrotus apud se Euerfeldi aliquandiu
 decumberet, ac interea temporis uterq; illi testis exe-
 caretur: ut se in iuuentute fuisse castratum, & propte-
 rea impotentem, falsoque accusari, quandocunq; eo
 nomine iudicio coram generali sisteretur, conuince-
 ret. Inducitur Prior ab Engelberto, ut secū ille transi-
 gat de mercede duodecim modiorum uulgarium se-
 calis, post umbilici rupti (ut Priori persuasum fuerat)
 curationem soluenda. Inde Hermannō bene ualenti
 utrunque testem illæsum clām domi executi Engel-
 bertus, soluiturque ex pacto secale. Facinus hoc non
 semel cum iactantia narrari à chirurgo audiui, sed fla-
 gello certè dignum. Excussa tandem quoque cuculla
 post

post annos aliquot, duxit adhuc uxore hic monachus, quæ postea eum reliquit.

Adhæc, quod incantamētis quidam uinciri putentur, ut concubitus omnino impotentes, quasi euirati, reddantur: hoc naturali occasione uarijs de causis uisuenire potest, uitiatis, impeditis uel uel natura, uel ex accidente congressus organis, quæ etiam propinato pharmaco labefactari queunt. Vnde legem de frigidis & maleficiatis, & ad libidinis usum ineptis, tulerunt Theologi. Propterea non semper erit incantationi imputandum illud uitium, nec statim suspicione aggrauandus insons. A dæmone tamen ut quidē genituræ instrumēta posse cōcubitu inidonea reddi, fateor: ita quoq; spurcissimæ anus maligna uolūtate & insulsa imprecatione id effici, cōstanter nego: quanquā illa, iniqua à dæmone persuasione inducta, secus aliquādo credat. Eodē authore, aliàs cū certa femina cōgressus, sæpe eidē homini permitti, relictis eius organis liberis, potest: aliàs cū altera uicissim præpeditis ueneræ actionis instrumētis inhiberi, ubi nullo aliterius adminiculo illi opus est. Sic in Italia, & cū primis Romæ, uiros se quoq; impotētes reddere arbitrat̃ur nobilissima ac eadē putidissima scorta, si antea subligaculi ligamē furtiue alicui subtractū colligēt: eo etiā reddito, ab ea impotētia se rursus eundē liberare autumant. Idē de lupi uirga in alicuius nomine ligata uel soluta creditur. Si quis itē maleuolus, cubiculi in quo spōsus cū sua sponsa decūbit, ostiū solū pulset, inclametq; infigēs ianuæ cultrū: si ille respōdet, tū abrupta cultri cuspidē, atq; in ligno relicta, is qui adornat maleficiū, discedat tacitus, spōsum ea nocte nihil posse in re ueneræ fertur. At nugæ sunt. Quidam narrat, quendā cōterraneū suū, uirum nobilē, iurasse ligatum se fecisse, ne cū mulieribus cōgrederetur: ac restitutū dexteritate quadam, qua hic alterius persuasione confirmā-

*Impotentia
concubitus
quomodo effici
potest.*

*Decretal.
Greg. 9.
tit. 15.*

firmabat, adducens ei librum Cleopatrar, quem de feminarum informanda speciositate fecerat: legensque locum, ubi eo modo ligati corpus totum inungi iubet coruino felle, mixto cum sesamelæo, & ita iuuari. Hoc audito confusus ille Libri uerbis, id fecit, citoque augmentato libidinis æstu restitutus est. Quemadmodum impia credulitate quis læditur: sic & leuari eadem, credibile est, usuq; obseruatur.

De ludicro incuborum & succuborum cum hominibus cōgressu, prolixè superiori Libro, ubi sagarum discutiuntur ponderanturque actus, egisse mihi uideor.

De ligaturis uarijs. Cap. XXI.

*Ligatura
uaria.*

Hic leuiter uelut in Catalogū reducantur multiplicis ligationis deliria: quemadmodum ligatio in amorem uel in odium, in ægritudines & sanitates, & similia: item ligatio furum & latronū, ut in aliquo loco furari non possint: ligatio mercatorum, ut in aliquo loco emere uel uendere nequeant: ligatio exercitus, qui limites aliquos transgredi prohibeatur: ligatio nauium, ut nulla ui uentorum, etiam infinitis uelis uento obuersis, portum egredi ualeāt: item ligatio molendini, ut nullo impetu uolui possit: ligatio cisternæ uel fontis, qua aquæ extractio inhibetur: ligatio agri, ne progerminet: ligatio alicuius loci, ne quid in eo possit extrui: ligatio ignis, ut in aliquo loco accendi nequeat, nec aliquid combustibile admoto etiam igne uehementissimo ardeat: item ligatio fulgurum & tempestatum, ne noceant: ligatio canum, qua uetatur latratus: ligatio auium & ferarū, qua uolatus uel fuga præpediuntur: atque id genus reliqua, fidem profectò exuperantia, quæ partim ficta sunt: partim, si euentus eiusmodi spectentur, non impijs imputandi hi erunt ligationibus, sed ad causas

*Vide lib. 4.
cap. 17.*

fas naturales, impiam credulitatem, dæmonis collusionem, uel ad occultam Dei uoluntatem referendi.

Cum aliàs in Gallicano Lucensium sub Apennino uersaretur cum amico D. Solenander, de uia audiebantur acclamationes rustici, uulpem uoce persequentis: ubi illi suspicerent, ecce ad montis latus ascendit ocysimè uulpes gallina præpingui onerata. Ibi Solenandri comes, Quid, inquit, auferam illi prædam? ac mox uerso non admodum prægrandi lapide, fortè in uia obuio, uulpem firmat, quæ deposito onere substitit. Accurrit ille, fugienteque uulpe, prædam aufert. Deinde sola lapidis uersione se id effecisse narrat, quem ablata præda semper ponderosioresse oporteret: uidebatur tamen in ipsa lapidis euerfione aliquot immurmurare uerba. Cum redirent in Gallicanum, rusticus cui erepta erat gallina, eam repetit. alter reddere recusat. uocatur inde in ius, & ablatae gallinae accusatur: qui id quidem non inficiatur, sed se eam optimo sortitum esse iure, quippe è uulpis faucibus ereptam, defendit. Tandem uentilata aliquandiu causa, sententiam pronunciat iudex, ut gallinam simul coquerent, eaque unanimes cum aliquot bonis amicis fruerentur. Ioânes Sohetius Eburo lepidi ingenj medicus, quum aliàs disputaretur de ligationibus, narrabat se aliquoties obseruasse à matre, quando sub intempestam noctem non redirent ad præsepia boues, nec errabunda iumenta inuenirentur, matrem tum arreptâ securim obuiam uel quoduis aliud ferramentum proiecisse per fenestras, addendo, Ecce pignus pro his aut illis: nam hac ratione, illa à lupis aut id genus feris illæsa superesse credebatur. Quibus annumeretur conscripta ab Olao historia magi Gilberti nomine, apud Ostrogothos, ut immobilis maneret, ligati in specu à præceptore Catil-
lo, cui ille insultare solet.

*Lib. 3. hist.
Sept. cap. 20.
Ligatus in
specu Gilbertus.*

Porro

Porro uariarum eiusmodi ligationum opinio perficitur per maleficia, collyria, unguenta, potiones seu philtrea, certas designatas materies: per alligationes, suspensiones: per fortes item imaginationes, & animi excessus: per imagines, characteres, annulos, lumina, sonos, numeros: per imprecationes, inuocationes, coniurationes, sacrificia, consecrationes, uota, nomina, uerba, perque uaria obseruationum & superstitiosum deliramenta.

His autem nugis commiscere solent, si quæ ex Sacris literis instituto accommodari possint. quemadmodum in serpentum adiuratione, maledictionem *Gen. 3.* serpentis in paradiso terrestri commemorant: item *Num. 21.* serpentis erectionem in deserto, aptè admodum, si dijs placet: insuper uersum illum, Super aspidem & *psal. 90.* basiliscum ambulabis, &c. Superstitio etiam hic plurimum ualet, translato ritu aliquo Sacramentali ad id quod uincire uel impedire statuunt. Se quoque ligari simulant dæmones: at certè non alijs uinculis, quàm quæ ipsi tradiderunt, mendacijs scilicet, sacrilegijs, adeoque uanis ac obscœnis rebus, ut eas referri pudor sit.

Homines ullius rei potentia in bestias transformari nequire. Explicatio fabularum de Vlyssis & Diomedis socijs, atque Arcadibus transmutatis.

Cap. XXII.

In bestias nō transformari homines maleficio.

PLerosque etiam sagarum maleficio in bestias conuerti, uoluit credula superstitiosaque uetustas. Sic quoque Demarchum commemorat Plinius, degustatis pueri immolati in sacrificio extis, in lupum se conuertisse (meritò uorax dicatur lupo, qui hominis exta uorat) & Circe poculo socios Vlyssis in illo errore diuturno fertur mutasse in feras, ut est apud Virgilium:

Quos hominum ex facie dea scæua potentibus herbis
Induerat Circe in uulnus & terga ferarum.

Item Eclog. 8.

Hæc herbæ, atq; hæc Ponto mihi læta uenena,
Ipsa dedit Mæris: nascuntur plurima Ponto.
His ego sæpe lupum fieri, & se condere syluis
Mærim, sæpe animas imis excire sepulchris,
Atq; satas aliò uidi traducere messes.

Huc facit Boetij carmen:

Vela Naricij ducis,
Et uagas pelago rates,
Eurus appulit insulæ:
Pulchra qua residens dea,
Solis edita semine,
Miscet hospitibus nouis
Tacta carmine pocula.
Quos ut in uarios modos
Vertit herbipotens manus,
Hunc apri facies tegit,
Ille Marmaricus leo
Dente crescit & unguibus:
Hic lupis nuper additus,
Flere dum parat, ululat:
Ille tigris ut Indica,
Tecta mitis obambulat.
Sed licet uarijs malis
Numen Arcadis alitis,
Obsitum miserans ducem
Peste soluerit hospitis:
Iam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant,
Iam sues Cerealìa
Glande pabula uerterant,
Et nihil manet integrum
Voce & corpore perditis.

*Libro 4. de
Consol. phil.*

Sola mens stabilis, super
 Monstra quæ patitur, gemit.
 O' leuem nimium manum,
 Nec potentia gramina,
 Membra quæ ualeant, licet
 Corda uertere non ualent.
 Intus est hominum uigor
 Arte conditus abdita.
 Hæc uenena potentius
 Detrahunt hominem sibi,
 Dira quæ penitus meant,
 Nec nocentia corpori,
 Mentis uulnere sæuiunt.

In dialog. de
 Asino.

Hiscæ figmentis, & Apuleij in asinum uersi fabulæ, ascribatur Luciani metamorphosis: qui in Thessaliam profectus, ut magicas artes disceret, in hospitium fortè diuertit, ubi mulier se unguento illinens, in coruum mutabatur. Lucianus eodem linimento se uolens inungere, in aliud errore incidit, quo, unctus uertitur in asinum. Inductus autem in theatrum uarijs conspersum herbis, ex ancillæ institutione per rosarum esum restituitur.

De Ciu. Dei
 lib. 18. cap. 18.

Herbis & uenenis non sunt uires attribuendæ, quæ nec ad manifestas qualitates, nec ad totam illarum substantiam referuntur. his uerò rationibus homines ab illis non transformari in bestias, notum est: carminibus itaque eam imprimi illis efficaciam, sequitur. Augustini hic audiatur sententia: Si dixerimus ea non esse credenda, inquit, non desunt etiam nunc qui eiusmodi quædam uel certissima audisse, uel etiã expertos se esse asseuerent. Nam & nos cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, ubi mulieres stabularias his malis artibus imbutas, in caseo dare solere dicebant, quibus uellēt se uel possent uiatoribus, unde in iumenta illic uertērentur,

rentur, & necessaria quæque portarent: postque perfuncta opera, iterum ad se redirent: nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari: sicut Aptuleius in libris quos Aurei asini titulo inscripsit, sibi ipsi accidisse, ut ueneno accepto, humano animo permanente, asinus fieret, aut indicauit, aut finxit. Hæc uel falsa sunt: uel tam inusitata, ut merito non credantur. Et libro de Spiritu & anima: Dicit humana opinio, quod quadam arte mulierum & potestate dæmonum homines cōuerti possint in lupos & iumēta, & quæque necessariā portare, & post peracta opera iterum ad se redire, nec fieri in eis mentem bestialem, sed rationalem humanamque seruari. Hoc sic intelligendū est, quoniā dēmones naturas non creant: sed tale aliquid facere possunt, ut uideantur esse quod non sunt. Deinde proximo etiam capite de Ciuitate Dei citato subiungit: Non itaq; solum animum, sed nec corpus quidem ulla ratione crediderim dæmonū arte uel potestate in mēbra uel lineamenta bestialia ueraciter posse conuerti: sed phantasticum hominis (quod etiam cogitando, siue etiam somniando per rerum innumerabilium genera uariarū, & quum corpus non sit, corporum tamen similes mira celeritate formas capit, sopitis aut oppressis corporeis hominis sensibus) ad aliorum sensum nescio quo ineffabili modo figura corporea posse perducī, ita ut corpora ipsa hominū alicubi iaceant, uiuētia quidem, sed multo grauius atq; uehementius quā somno suis sensibus obseratis. Phantasticum autem illud ueluti corporatum, in alicuius animalis effigie appareat, sensibus alienis, talisque etiam sibi homo esse uideatur, sicut talis sibi uideri posset in somnis, & portare onera: quæ onera si uera sunt corpora, portantur à dæmonibus, ut illudatur hominibus, partim uera onerum corpora, partim iumentorū falsa cernētibus.

D . Nam

Lib. 3. & 4. ubi se à Foila de maga in asinum uersum, & quid tum egerit, describit. ut mere sunt nibe, ut etiam que in reliquis illis leguntur libris cap. 26.

Lib. 18. cap. 18. & lib. de Spiritu & anim. c. 26.

Nam quidam nomine Præstantius, patri suo contigisse indicabat, ut uenenum illud per caseum in domo suasumeret, & iaceret in lecto suo quasi dormiēs, qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot autem dies eū uelut euigilasse dicebat, & quasi somnia narrasse, quæ passus est: caballum se scilicet factum, annonam inter alia iumēta baiulasse militib. quæ dicitur Retica, quoniam ad Retia deportabatur: quod ita ut narrauit, factū fuisse compertū est, quæ tamē ei somnia sua uidebātur. Indicauit & alius, se domi suæ per noctē, antequā requiesceret, uidisse uenientem ad se quendā philosophū sibi notissimū, sibiq; exposuisse nonnulla Platonica, quæ antea rogatus exponere noluisse. Et quū ab eodē philosopho quæsitū fuisset, cur in domo eius fecerit, quod in domo sua petenti negauerat? Nō feci, inquit, sed me fecisse somniaui. Ac per hoc alteri per imaginē phantasticā exhibitum est uigilanti, quod alter uidit in somnis. Hæc ad nos non quibuscunq; qualibus credere putaremus indignū, sed eis referētib. peruenerunt, quos nobis non existimaremus fuisse mentitos. Proinde quod homines dicuntur, mandatumque est literis, à dijs, uel potius à dæmonibus Arcades in lupos solere cōuerti, & quod carminibus Circe socios mutauit Vlyssis, secundum istum modum mihi uidetur fieri potuisse, quem dixi, si tamen factum est. Diomedes autē uoluit res, quandoquidem genus earum per successionē propaginis durare perhibetur, nō mutatis hominibus factas, sed subtractis credo fuisse suppositas: sicut cerua pro Iphigenia, regis Agamēnonis filia. Neque enim dæmonibus iudicio Dei permissis, huiusmodi præstigiæ difficles esse possunt. Sed quia illa uirgo postea uiua recepta est, suppositum pro illa ceruam esse facile cognitum est. Soeij uerò Diomedis, quia nusquam subito comparuerunt, & postea nullo loco apparuerūt, per-

denti-

dentibus eos ultoribus angelis malis : & pro eis aues occultè ex alijs locis , ubi est hoc genus auium , ad ea loca perductę sunt , ac repentè suppositę , ideo creduntur esse conuersi. Quòd autem Diomedis in tēplum aquam rostris afferunt & aspergunt , & quòd blandiuntur Gręcigenis , atq; alienigenas persequuntur , mirandum non est fieri dæmonum instinctu , quorū interest , id est , ad quos persuadere pertinet , deum factū esse Diomedē , ad decipiēdos homines , ut falsos deos cum ueri Dei iniuria multos colant : & hominibus mortuis qui nec quum uiuerent , uerè uixerunt , templis , altaribus , sacrificijs , sacerdotibus (quę omnia quum recta sunt , non nisi uni Deo uiuo & uero debentur) inseruiant. Hactenus Augustinus.

Nisi uerò altius dormientem Præstantij patrē obseruassent , ipse omnino ratus fuisset & narrasset ea reuera à se gesta fuisse , quę tantummodo per somnum cognouerat , atque ita ueritatis opinionem apud multos sortitus fuisset rumor falsus. Sed mera sunt somnia & phantasmata : cui opinioni suffragatur D. Thomas , in quęstione de Miraculis. Pagano quoq; & infideli deteriorē esse indicant Decreta , qui credit posse fieri aliquam creaturam , aut in melius deteriusue transmutari , aut in aliam speciem uel similitudinem transformari , quàm ab ipso omnium Creatore.

Socios porrò Vlyssis in bestias uersos , & Diomedis comites in aues , atque Arcades stagnū quendam transgressos in lupos cōmutatos , fabulosa esse , & poetarum commenta , multi credunt cum Plinio : qui scribit , homines in lupos uerti , rursusq; sibi restitui , fabulosum esse , cōfidēter existimari debere , aut credere omnia quę fabulosa tot seculis credimus. Inde subiūgit : Mirū est quò pcedat Gręca credulitas. Nullū tā impudens est mendaciū , ut teste careat. Hinc illud de Diomedis socijs ideo cōfictū à poetis tradit , quoniā

D 2 aues

2. Parte 29,
q. 5. episc.

Li. 8. cap. 22.
Li. 10. c. 44.
de Diomedis
& Vlyssis socijs, atq; Arcadib. in aues
& feras conuersis, fabulosa explicat. 9.

aues Diomedæ, à Iuba cataractę dictæ, in solo totius orbis loco uidentur in insula, ubi tumulus & delubrū Diomedis extant, contra Apuliæ oram, fulicarū similes. Et quoniam aduenas barbaros clangore infestāt, Græcis tantū adulantur, miro discrimine, uelut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemq; eam quotidie pleno gutture madentibus pennis perluunt, atq; purificant: unde origo fabulæ, Diomedis socios in earum effigies mutatos. Sunt qui ea ad mores referāt: nimirū q̃ Arcades lutorū more uiuebant, ut homines uoraces & immanes, crudis uescentes carnibus, & fortē humanis. Idem de mutatione sociorum Vlysis, iumentis assimilatorum ob prauitatem morum, intelligi potest: quemadmodum quoq; de Nabuchadnezare Babylonis rege conuerso legitur.

Dan. 4.

De λυγανθρωπία morbo, quo se in lupos conuertī credunt homines. Cap.

XXIII.

Fideli. 3. cap.
10. lib. 6. cap.
22. huius operis.

Job. Fincel.
li. 2. miracul.

Literarum monumentis tradit Guilielmus Brabantinus in sua historia, uirum prudentē diaboli arte eò perductum fuisse, ut aliquibus anni temporibus non secus sciuerit, quā se rapacem esse lupū, qui per loca syluestria & specus oberraret, ac maximè pueros persequeretur, & eum sæpè uelut amentē per nemora uagari inuentum fuisse: qui tandem Dei gratia ad mentem redijt. Adhæc Patauij lupo sibi uidebatur agricola, Anno millesimo quingentesimo quadagesimoprimo: multosq; in agris insiliijt, trucidauitq; Tandem non sine multa difficultate captus, confidenter asseuerauit se uerum esse lupum, discrimen solum existere in pelle cum pilis inuersa. Quapropter quidam omnem exuti humanitatem, uereq; lupi truces, uoracesq; tibias & eius brachia gladio feriunt, amputantq; ue ritatem rei exploraturi: cognita

gnita uerò hominis innocentia, eum chirurgis tradūt curandum, sed post dies non multos expirauit. Hos ea melācholiæ specie exagitados, fuisse dubiū est minime, quæ Arabibus chatrab dicitur, deriuato nomine à bestiola, quæ irrequieto motu super aquas modò huc, modò illuc absq; ordine uagatur. Latini, ut quidā uolunt, tipulam id insectum uocant, in palustribus locis frequens. *λυκανθρωπίαν*, id est hominis in lupum conuersionem uocant Græci: quidam melancholiam quoque lupinam appellant ex Marcello, item insaniam lupinam: plerique *λυκάωννα*, alij *λυκανθρωπίαν*. Eo malo correpti, ex atræ bilis fuligine se in lupos, uel etiam canes credunt mutatos. Quapropter domo egrediūtur, potissimū noctu, in cunctis lupos imitati, aut canes. Hi pallent, oculique ijs sunt concaui & sicci: crassè imbecilliterque uident, linguam habent siccissimā, ualde sitiunt, os saliuæ caret. Tibiæ his sunt ita ulceratæ ut curari nequeant, propter frequentes offensiones, & canum morsiones. Curantur hi sanguinis missione usque ad animi deliquium, uictu boni succi, balneis dulcibus, sero lactis, hiera ex colocynthide, Ruffi, aut Archigenis, aut Iusti, theriaca, & reliquis melancholiæ utilib. Caput his ante accessionem irrigatur soporiferis, nares opio inunguntur. Quandoque & somniferum medicamentum propinari oportet. Hoc naturæ uitium & humanæ mentis alienationem fabulæ apud Ouidium subministrasse occasionem uerisimile est, de Lycaone Arcadiæ rege, quem à Ioue in lupum ob sua scelera mutatum finxit. Interim atræ bilis morbi, lycanthropiæ dicti, adiungit notas, quemadmodū ridicula poetarum commenta naturales sæpè solent habere causas.

Chatrab. A-
uicen. lib. 1. 3.
fen. 1. tract. 4.
cap. 21.
Tipula.
λυκανθρωπίαν
Paul. Aeg-
gin. li. 3. c. 16.
Aetius li. 6.
cap. 11.
Melancholia
lupina. Insa-
nia lupina.
λυκάων.
λυκανθρωπίαν

Lib. 1. Metamorph.

Territus ipse fugit, noctusq; silentia ruris,

Exululat, frustra q; loqui conatur, &c.

Plerosq; etiā atra bile uitiatos, se leones esse, uel dæ-

Auic. lib. 3.
 fen. 1. Tract.
 4. cap. 29.

Part. 2. caus.
 26. q. 5. episc.

mones, uel aues, imaginari, annotauit Auicenna. Plinius & Edouardus scribunt, cerebrū urſi deuoratum ingignere imaginationes, quasi in ursum quis trāsmutatus sit. Id nostro hoc seculo cuidam Hispano nobili oblatū fuisse edendū traditur, qui per deserta & montes uagabatur, se in ursum esse conuersum phantasia uitiata ratus. Atqui dæmonem aut ullam creaturam, nihil posse condere, aut reuera immutare, rationibus, & ex Decretis abundè demonstratum est: & euidentissimè constat ex eorum qui hæc fuerunt passi ludibria, confessione, quam lib. 5. cap. 11. descriptam, qualicunque explicatione sum interpretatus.

De naturali sexus humani mutatione.

Cap. XXIII.

Nature miracula in sexus immutatione.
 Lib. 7. ca. 4.
 Gellius li. 9.
 cap. 4.
 Lib. 6. Epi.
 dem. part. 8.
 aph. 45.

CÆterū quæ mihi fortassis hic obtrudere conabuntur alij naturæ miracula, ipse referam. Plinius: Ex fœminis, inquit, mutari in mares, non est fabulosum. Inuenimus in Annalibus, Licinio Crasso, C. Calsio Longino Coss. Casini puerum factum ex uirgine, sub parentibus, iussuq; haruspicum deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus prodidit, uisum à se Argis Arescontem, cui nomen Arescusæ fuisset: nupsisse etiam, mox barbam uirilitemq; prouenisse, uxoremq; duxisse. eiusdem sortis & Smyrnæ puerum à se uisum: subditq;: Ipse in Aphrica uidi mutatum marem nuptiarū die L. Cossitiū ciuem Tisdritanū. Liuius lib. 4. secund. bell. Punic. tradit, Q. Fabio Maximo & M. Claudio Marcello Coss. uirum ex muliere Spoleti factum, Hippocrates autem scribit, Phaetusa cuipiam Pythei uxori corpus uirile, & in uniuersum hirsutum & pilosum fuisse redditū, barbamq; eam emisisse, uocē item asperam fuisse effectā. Quod ipsum etiā Namyſiæ Gorgyppei uxori in Thaso evenisse, subiungit. Præterea Amatus Lusitanus con-

Centur. 2. con
 ſult. surrat.
 39.

scribit

scribit historiam eiusdem argumēti, his uerbis: In oppido Esguerra, nouē leucis à Conybrica, nobili apud Lusitanos ciuitate, puella quædam genere nobilis erat, cui nomen (si rectè memini) Maria Pacheca erat: quæ cum ad ætatem peruenisset, in qua mulieres primum menstrua emittere solent, uice mensium priapū usque ad id tempus intus latitantem extrà eiecit. Et sic ex femina factus est masculus: & uirili toga indutus, ac sacra aqua respersus, Manuel fuit uocatus. Qui ad Indos perueniens, & diues ac clarus factus, postea ad suos redijt, & uxorem duxit. Sed an liberos genuerit, non satis compertū habeo. Conscij tamen sumus, imberbem hunc semper mansisse. Hactenus ille: quæ eo à me adducuntur studio, ut probè non solum hanc sexus permutationē & uerissimā esse, & naturalium rationum basi inniti: sed etiam feminas transire in masculos, saltē aduersus inanem Ausonij assertionē, qui duorum exemplorum auctoritate etiam tueri conatus est cōuersionis huius oppositionē. Verū ubi caussa incredibilis istius effectus fuerit cognita & perspecta, illic cōsequutionis necessitas alterius falsitatem detegit: quæ ut inuestigatione acquiratur, duo ponēda sunt fundamenta demonstrationi naturæ prorsus cōuenientia. Primum est, post animantis productionē, uirtutē cōformatricē nō esse ociosam: alterū, particulæ alicuius prærogatio iure dotata mulieres. huius præsentia subministrabit generationi materiam, illius cōfessio efficiētis actionē. Quæ si uera sunt, ut profectō sunt, oportebit circa pudēdū muliebre latitare aliquod membrū priapi figuræ persimile: quia ex Physicæ speculationis certitudine cōstat operationē naturæ nō exerceri in subiecto quolibet, sed idoneo & prædisposito: quēadmodū etiā uis cōformatrix, animæ iam edito in lucem, non procreat de nouo partes materiæ conuenientis & reliquarū occasionum d.

ctum, sed imperfectas adimplere facile potest. Proinde his ita constitutis, sciendum est, eiusmodi particulam reperiri in *κατω γυναικω*, quæ cunctis mentule uirilis conditionibus prorsus respondet, adeo ut prædita sit ligamētis, neruis, uenis, arterijs, musculis, præputio, glande, ne quid omnino desideretur. Eius exquisita obseruatio hætenus ferè fuit neglecta, ob pinguedinis uelamen, à recentioribus: at ab Auicenna describitur sub nomine Albathara, uel Albandar: & à Ruffo Ephesio *κατωρις* uocatur, unde obscœnum uerbum *κατωρις*, uel *κατωρίδιον* deriuatur: nec non Nympha, Myrton, *κατωρίδιον*. Atque exigua hæc caruncula paulatim molis augmentatione exurgit tandē in priapum omnibus suis numeris absolutum: quod cōtingit præcipuè aut menstruæ expurgationis initio, aut connubij tempore, quoniam in eo Naturæ impetus incrementum molitur: in hoc uerò, propter primi coitus uehementiam, effringuntur particulæ istius carceres, quibus exonerata uirtus formatiua dein elaborat in promptiori expulsionem. Ita etiam fit, quod tunc corpus & hirsutius euadat propter mensium suppressionem, & robustius ob sexus uirilis successione, Hoc autem mēbro quum saltem mulier dotetur (unde omnes feminæ licet actu tales sint, potentia tamen masculos nominarim) necessariò elicitur, hunc mutationis ordinem progredi tātum à sexu femineo ad masculum, non econuerso: quia natura semper addit, nunquam demit; semper expellit, nunquam reprimi; semper mouetur uersus dignius, nūquam indignius. Itaque Ausonio uanitatis crimen adstringo, quod Beneuenti puerum quempiā repentē uirginem factum refert:

Nec satis antiquum, quod Campano in Beneuento

Vnus epheborum uirgo repente fuit.

Poetas eiusmodi fabulas excogitasse uel inde liquet,

quet, quòd fingunt Tiresiam uatem Thebanum, cuius suprà meminimus, cum coeuntes angues baculo percussisset, inutatum in fœminam fuisse, postq̃ue annos undecim, iterum à se cæsis anguibz, uirilem naturam recepisse.

Horum item miraculorum meminère Sabellicus & Pontanus. Sed quod abstrusa naturæ operatione contingit, atque in ea metamorphosi, & quidem solius sexus, continuo perdurat, nullum hic meretur locum, ubi tantummodo de fictis momentaneisq; dæmonum formis & præstigijs, quo ad fieri potest, explicandis agitur.

*Sabell. lib. 9.
cap. 8. de O-
stentis.*

Quòd pleriq; putantur dæmoniaci, qui melancholia agitantur, & è diuerso.

Cap. XXV.

DE melancholicorū imaginatione deprauata, & subsequenter eorum interdum deliris ridiculisq; actionibus: nonnunquam etiam grauius, ferius, horrendisq; operibus, suprà lib. 2. cap. 23. satis multa dixi, ut repetitione minus opus sit. hinc tales uel fatui uel à dæmonibus obsessi sæpe iudicantur, quemadmodum quoque energumeni uicissim melancholici interdum dicuntur. Exquisitum itaque desideratur hic iudicium, ut inter utrosque discernatur affectus: qui plerunque etiam complicantur. Humori etenim melancholico, uti materiæ suis ludibrijs consentaneæ, diabolus se, ut antea memini, insinuat libentissimè. Non tamen à dæmonijs cuncti exercentur melancholici: at contrà ferè fit, ut omnes dæmoniaci ob acerbos cruciatus affectusq; graues, reddantur melancholici. Mulier quædam Budericiæ singulis annis eiusmodi melancholia, uel potius mania agitabatur, ut septimanas aliquot multas noctu circa sepulchra in cœmiterijs degeret: excurreret e-

D 5 tiam

tiam subinde in plateas, effringens huius ianuas, & illius fenestras perrumpēs, interdiu aufugeret ad loca secretiora & syluestria. Et quia is paroxysmus maxime incideret in diē festū Paschæ, hoc est, tempus uerum, huic morbo ex humorū motu aptū: credebatur tum temporis à uulgo, illam à spiritu exagitari maligno. Vide item historiam dæmoniacæ, quæ melancholia infestari reputabatur suprā cap. 16.

*Ficti obsidij diabolici historie memorabiles duæ:
alterum autem ad incantamenta relat-
tum. Cap. XXVI.*

*Obsidij dæ-
moniaci fig-
menta.
Mendicus In-
stus ficti dæ-
moniacus.*

IN hac eorum qui à dæmonum maleficio exagitantur, historica serie, non extra institutum fuerit, recensuisse naturale, rarumque tamen, diabolicę obsidionis figmentum, à me olim Neomagij apud Geldros uisum, in quodam mendico nomine Iusto. Hic ut iuxta occasione pecuniam emendicaret largiorem, ante templi fores decubuit, dæmonij in se dominium simulans. Nam perpetua inquietudine exiliebat, concidebatque iacenti uenter: interdum & fugam minacē, insultum uiolentum, & toruam faciei inuersionē fingebat. Custodes latus utrinque claudebant, eius coniunx & scortum: quæ proflienti renixæ, ferramentis appositis eum coercendum mentiebantur: interea oratione mendicorum rhetorica oppidò instructę, strenuam nauabant operam, ut eleemosynam à populo die Dominico mane hunc adeunte locum, elicerent uberiolem. Tandem in dolosi machinamenti opinio nem uenit magistratus. Adhibiti liçtores, qui à cæmeterio discedenti, sub prandio, quo tempore ab hominum frequentia hic tutus est locus, manus inijcerent. nam hic eiusmodi apprehendisse hominem, erat religio, nefasque ducebatur, ob prophanationem loci scilicet sacri. Postremò tamen cognito latrocinio quater

quater perpetrato, abreptus, in uinculis artem cōfessus est, qua uentrē, ut pro suo nutu exundaret subito, relabereturq; continuo uortice, coegisset. Prius obice altius podici indito, & multo butyro simul deuorato, quo antea obliniebantur præmuniebanturq; uentri- culus & intestina aduersus uim hydrargyri deleteriā, argentum uiuum deglutiebat, quod suo pondere ex uentriculo per pylorum in intestina ferebatur. ubi ob pessulum ostio obditū, præcisa erat exitus uia: quare quum uehementer id humidum sit, & tenuium ualde partium, ac cognata mobilitate inquietissimū, quan- quam à calore naturali excitatum, non tamen ob in- testinorum butyro inunctorum anfractus euaporare (etiāsi ea fuisset caloris uehementia) potuit. Hinc ciebatur ualida illa uentris perturbatio, & iactus inæ- qualis, quam augebat uehemens & uoluntaria uen- tris succussatio, illæsis interim ob præsumptū butyri antidotum partibus interioribus. Stipe autem colle- cta, & arbitris semotis, inquietum dēmonem, captiuū quippe Mercurium, extracto pessulo liberabat. Hunc tragœdum decimo post editum hoc spectaculū die, propter latrocinium, Germanica punitione imponi rotæ uidi: ex qua horis duabus post descendit, eodem tamen repositus die, strangulatusq;.

*Hydrargyri
ualde humi-
dum & te-
nuium par-
tium.*

Ad hunc numerum referatur impostura, uerè commenticijs ligaturis ascribenda, cuiusdam Ioan- nis Patris nomine, Germanis Hans Vatter, nati in pago Mellinge, medium miliare dissito à Duringorū Vuymaria. Hic professione bubulcus, triennium per celebres aliquot Germaniæ ciuitates uagatus est, simulans se ipsis D. Ioannis ferijs hora matutina, quū boum curam gereret, à Nicolao Gottel, postea ob sua flagitia Vuymariæ exusto, incantatum, pane as- sumpto cyaneo ex sextuplici sanguine cōfecto, nimi- rum infantis nondum baptismo initiati, & ab eo oc- cisi,

*Ioānis Patris
commenta.
Ligatura fi-
cta.*

cisi, serpentis, bufonis, echini, uulpis ac lupi, ut duodecim annis atrociter à diabolo diuexaretur. Hoc Nicolaum in carceribus confessum fuisse asseuerabat. Hinc dæmonem excruciasse ipsum multifariam ait, ac tam stricte momento colligare manus sæpe in tergo uinculis ex pilis equinis & sericeis lacinijs intortitis, ut nisi mox eorum incisione laxaretur, sanguinis subsequeretur eruptio. Coartabatur enim singulari artificio ligaturæ nodus inexplicabilis. Ac antea præ angore sanguinem è sinistra aure atque ore frequenter effluere querebatur: & inter reliqua, semel Mansfeldia in aere euectum se, & ualido uento Halam ultra muros translatum, ibique catenis argenteis colligatum fuisse narrabat: item Bornæ, ubi in turre inclusus fuerat, ut nonnihil à diaboli torturis leniretur, atque ab eius laqueis tutus conseruaretur, per foramen angustum crassi formicis à diabolo perruptum, se indusio solummodo tectum, à dæmone extractum fuisse, atque in uastam traductum solitudinem: sed quomodo, se nescire: atque ibi tres noctes sine ulla cibatione humana peregisse. Addidit quoque, se catenis ferreis crebro à dæmone constrictum fuisse circum corpus, pedes & collum: ac semel ita in patibulo ad hoc spectaculum à satana ex ingentibus lignis constructo, in quodam horreo alligatum fuisse. Admiranda quoque phantasmata, apparitiones & spectra annexuit, nec omnia enarrare breuibus se posse inquit: sed cuncta ordine, uelut seriem historicam, conscripta esse, tandemque per typographiam lucem uisura, ut mundo innotesceret, quanta crudelitate plurifariam à dæmonio excrucietur, dilanieturque. Nec prætermisit suum in orando, concionibus sacris audiendis, & communi Sacramenti corporis & sanguinis Domini singulis quatuor septimanis, studium. Ad resipiscentiam quoque ut populum hortaretur, se impelli affirmabat.

mabat. Post diutinam huius tragœdię ostentationem, Norimbergam tãdem uenit, ubi ijsdem usus technis, à prudenti & circumspecto Senatu obseruari cum uigilanti sagacitate industriaque, semotis custodibus solitis, iubebatur: & licet primùm abitionem urgeret, desperationem deinde simularet, & nescio quæ non comminisceretur ad artis suę fucum: eò tamen ad extremum redactus est, ut se nunquam à diabolo ligatum fuisse, sed sibijpsi laqueos à se paratos, celeriter semotis arbitris iniecisse, ubi item eorum materiem suffuratus fuisset, fateretur. Vinciendi etiam specimen ostendebat liberè: & suctu sanguinem ex ginguis extractum fuisse narrabat, quem quoque manu quàm ocysimè in aurem seorsum instillabat. Reliqua item enarrata miracula, mera fuisse mēdacía fassus est: uniuersamque huc spectasse fabulam, ut inde rem faceret. Quapropter ob facilem, nec extortam cōfessionem, sententiam mitigauit, reumque publico palò in spectaculum & irrisionem ad horæ dimidium alligatum, exilio puniuit amplissimus eximiæ prudentiæ, iudiciij, uirtutis atque authoritatis ordo Senatorius, 9 Maij, Anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo. Id uerò diabolicæ uexationis per incantamenta figmentum, tanquam rem ueram, alius ante epistola typis excusa præmaturè euulgauit, tecto dolo falsus.

*Magistratus
Norimbergensis prudentia summa.*

Eiusdem simulate obseſſionis iuuantibus sacrificis historie. Cap. XXVII.

Eodem anno, nimirum sexagesimo secundo, in Martio, Dusseldorpium uenit puella quædam Vuerlensis, circiter annos uiginti nata, bene habita, sed uultu torua. Hæc, ut mendicandi solennior esset occasio, literis munita testantibus, eam à dæmonio obseſſam, ad D. Hubertum Ardennatem professionem

Puella Vuerlensis epileptica, putatur dæmoniata.

ctionem instituerat, ut ibi à satanæ iugo solueretur. Cum patruo & conducticio hominem comitem etiam habebat monachum, annum propè trigesimum agentem. In collo, tanquam amuletum contra diaboli scilicet imperum, dependebat stola ecclesiastica. Ab eximie pietatis & doctrinæ uiris ornatissimis, ecclesiæ suo, & medicis collegis meis coniunctissimis (qui bona fide rem omnem mihi exposuerunt, tum enim aberam) quicquid id esset negocij, solertissimè inquiri uoluit Princeps noster illustrissimus, quibusuis imposturis non tam faciles, ob non uulgares ingenij dotes, offerens aures. Quantum itaq; ex ægrotæ & aliorum relatu conijcere illi poterant, epileptica putabatur. At monachum comitari, quod ob ecclesiastici uiri præsentiam, minus à dæmonio impeteretur, dicebat: tandemq; eò adacta est, ut illum in eodem secum decumbere noctu lecto fateretur, non autem à suis exuijs prorsus nudatum, sed qui indusio adhuc tectus esset. Quum uerò hora quadam matutina è somno excita, patrum, atq; alterum custodem uestitos in lecto secum conquieuisse obseruaret (fortassis uespere præcedenti potu adeò consopita, ut minorè horum concubitorum habuerit rationē) se aliàs eos pedibus è lecto expulsuram minitabatur, si redirent: at nullam patiebatur repulsam monachus. Rogata etiā, quomodo aliæ monachi lupæ aut concubinæ (quas duas illum Vuerlæ reliquisse nō negabat) ipsius peregrinationem ferrent? A gerrimè, respondit. Monacho quoque iactanti, se tribus uerbis horribile in ea posse spectaculum excitare, quū à collegis meis permetteretur, ut quicquid ad hanc rem ualeret, ostendere non grauaretur, nihil omnino potuit.

*Obsessionis
diabolica cō-
mentio punita
in id.*

Maubusæ in Hannoniæ finibus huiusmodi contingit facinus, mihi narratum à uiro cui fidere quis possit, & qui modò mihi affinitate iunctus est, doctus & pius,

pius, totiusq; ætus spectator. Nam tum fortè diuersabatur apud urbis illius præpositum, suum consanguineum, quem salutandi gratia conuenerat. ibi subsistens præ foribus, uidit undiq; populum confluere, & uelut agmine factò ad templum concurrere. rogabat quid rei esset? Tum illi quidam: Obsessum à dæmone quèdam aiebat ibi exorcisari: quod ut uideret, accessit. Ingressus tèplum, uidit sacrificū quendā peragentē sacrum, & dæmoniacū altari proximum, qui aspectu horridulo & turbato sedebat tacitus. hunc sacrificus ille per finitimas undiq; regiones circūduxerat, subinde exorcisinis tentans dæmonium eiicere. is dum pronūciaturus Euangeliū, se in illud latus ubi erat dæmoniacus, contulisset, & ad Euangelij locum peruenisset, Dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis: tum dæmoniacus, quasi horū sermonū impatiēs, sese cōcutere, agitare, & altū clamare incœpit. perlecto Euangelio subticuit, donec finita missa, sacrificus illū suis aggredieretur exorcisinis, qui quidē & ridiculi fuerūt, & itolidi ac inepti. Subinde inculcabat illud, Maledicte diabole, dic maledicte diabole. At dæmoniacus ad pauca respondebat. Tandē exorcista: Dic, inquit, maledicte diabole, quid nā est omniū tibi inimicissimū, maximeq; cōtrariū? Subticuit aliquandiu, ac tergiuersabatur dæmoniacus. exorcista uerò acriter urgebat atq; instabat: tandē dæmoniacus ueluti uictus, clamabat, Aqua lustralis. Tū ea aqua craterā argenteam impleuit exorcista, ac ori dæmoniaci admotam cœgit illū exhaurire: qui torquere se, & sic grunnire planè cœpit, ut porci solent, dum cultrum iugulo infigit lanio: ac paulo pōst totus intumuit, gutture potissimū, ita ut supra naturam id contingere quouis dixisset. Hinc exorcista ueluti præsentsissimum alexiterium ad expellendum dæmonem, illius gutturi applicuit. D. Gundulæ reliquias, thesa argentea recon-

Marc. 16.

reconditas. Tum ille agitare sese, & intorquere, sicque clamare cœpit, ut Stentora illum dixisses uincere, uel quantum Gradius Homerus: ut inquit ille. Deinde quasi uictus, ad interrogata respondebat omnia: uerum quæ sciscitabatur exorcista, talia erant, ut uel ad aliquorum contumeliam, uel uindictam producta uiderentur: certè stolidæ erant, indignæ, minimeque ferendæ. Altero die denuò subiectus est exorcismi dæmoniacus: sed ut accessit hic meus affinis, ilico destitit exorcista. Audierat (ni fallor) hunc cum præfesto, & nescio quo alio prudente sene habuisse sermonem de hoc dæmoniaco: & in hanc incidisse illos suspicionem, ut omnia ista fictè agi & fraudulenter crederent. Vnde huic obuiam ueniens ait, idque Latine, quo uidelicet perspecta esset illius eruditio, & Latini sermonis lepor. ait inquam, Ipse est extra: hominem à dæmone liberatum innuens. Postridiè urbem reliquit. Non ita multo post detecta re, palàm fuisse imposturas patuit: quare tandem uterque meritis ob tantum flagitium dedit pœnas.

Eiusdem argumenti elegns historia.

Cap. XXVIII.

*Historia festiua signi-
ti femellæ
dæmoniackæ.*

Aliud diabolicæ obsessiois & exorcismi figmentum legitur in libello Gallico ante triennium Parrisijs edito, inscriptoque Narrationes mundi fortuitæ, narratione 32. In pago cuidam arci proximo inter Delphinatus & Sabaudia montes, qui à radiori plebe incolitur, sacrificus magis bigis agendis quàm parochiæ administrandæ aptus, in pastorem eligitur, quòd lectionis scientia tantummodo reliquos præcellere rusticos uideretur. Et quum ex recepto more nihil ferè in pagis illis citra pastoris cognitionem perficiatur, hic pedetentim apud omnes illius pagi feminas factus est compater: quibus quum

quum ea occasione uteretur familiariter, una tamen
 Lisetta nomine, à curatore magis habebatur in deli-
 cijs. Huius maritus, qui in bello Gallico uictum for-
 diendo aliàs quæritallet, & iam ad easdem decreuis-
 set redire operas, cœpit non nihil angi ob nimiam pa-
 rochi cum uxore familiaritatem, eiq̃ue omnium sacri-
 ficorum consuetudine interdixit. Mœrore itaque of-
 fusus pastor bonus, aliud captat ex tempore consi-
 lium: mittitq̃; secretò anum maleficiam, cum sua com-
 matre, quam uocant, consulturam, quibus modis ad
 consuetam amicitia uelitatione reuerſi tuto possent.
 In eiusmodi comœdiæ actu exercitata app̃tinè tertia
 la, Lisettæ aures hoc blando demulcet affatu: Mea sis-
 tia, te animi admodum esse anxiam cōperio: eisdemq̃;
 doloribus conficitur tuus compater, propterea quod
 legitimum suum amorem præpediri uideat. cōpatior
 & ego quidem, quod iuencula eandem olim sim ex-
 perta aleam, & duram perpeſſa sortē: nihilominus re-
 bus afflictis remedium inuentu facile, si prudentiam
 quis providè adhibeat. Auderes ne fingere te dæmo-
 ne obsideri? Helas mea mater, respondet iuencula,
 personā hanc non inscitè induerem, si ea ratione pro-
 fici posse, spes affulgeret: quandoquidem in mentem
 redit, uicinam nostram, me puero, simili uulnere sau-
 ciam, quotiescunque cum alijs puellis illi obuiā eram,
 bellè & artificiosè cruciamentū hoc simulasse. A for-
 tilega hac deinde accuratius instructa Lisetta, ante tē-
 plum audita missa intorquere oculos, contrahere ma-
 nus, spuma defœdare os, & lupi eiulatū edere incipit.
 Accurrens mox uulguſ stolidum, præcipiti & nouo
 hōc malo attonitum, eam dæmonio agitari censuit.
 Miser maritus nō ita procul ob zelotypiā sedulo eam
 obseruans, haud leuiter turbatus, illam domum redu-
 cit, ubi consolatum uicini confluunt. Sic ille ob grauē
 torturā, qua oppressam inopinatò arbitrabatur con-

E

iugem;

iugem, suspicionis non immerito conceptæ oblitus, rectâ ad parochi ædes, uelut mentis impos, properat, oratum, ut suis exorcismis tam malitiosum ex uxore spiritum exturbare dignaretur. Dominus Mauricius quanta poterat dexteritate sese continens, mirè exclamat, lugetq; insperatum huius ægræ infortunium, inquires: Ha ha ha, mi compater, morositas in uxorem nimia, & suspicio ob causam non satis iustâ, probum maritum certè decet minimè: siquidem eo nomine in sensus communis errorem quandoq; etiâ dilabuntur matronę inculpatissimæ. Inde arrepta stola atq; organis coniurationi idoneis, ægrotam liberè adit, atq; post suffragia infinita occulto murmure debilaterata, interrogat spiritû, quis'nam esset? Lisetta p'bè instituta à uetula, uoce rauca submissaq; respondet: Ego patris huius iuuentulæ spiritus sum, ut hanc pœnitentiâ decē annis ex uno corpore in aliud trāsgressus agerem, condemnatus. Maritus præsens ubi intellexit foceri esse spiritû, non sine lachrymis in has euestigiò erūpit preces: Mi pater, per Deum te oro, ut exeas, nec amplius torqueas mitellam filiam. Spiritus respondit: Hinc equidē egrediar, sed in te cōmutato hospitio rursus cōmigrabo, ubi designatū pœnitentiæ tempus absoluaui. Sabaudus hic horribili ea sententia territus, usq; adeò exhorruit, ut incunctanter stola parochi arrepta cinxerit collum, exclamans: Mi cōpater, mi amice, aliquem'ne modum nosti, quo grauis illa sententia mutari queat, per preces, ieiunia, eleemosynas, uel alia pietatis officia? Tum Lisetta uidens ex uoto succedere institutū & fucū, uoce ait ficticia: Amice pauperior es, quàm ut qualia conueniunt euitandæ huic pœnitentiæ bona conferre ualeas, sed horum loco quadraginta inuisere templa, & in quolibet orationes fundere attentas oportet, quibus apud Deum offentiarū remissionē impetres: alio-

qui

qui ordinationē cœlestē euasurus ne utiquā Hæc pœnitentia marito ea ratione imperabatur à Lisetta. ut propter templorū distantia in ea peregrinatione, temporis satis furori spiritus extinguendo donaretur. Vt aut uoti cōpos minus impeditē redderetur, spiritus uoce facticia sermonē psequitur, cum homine exostulans, q̄ iniqua suspicione suū aggrauarit cōpatrē, uirum scilicet sanctum, cuius preces quoq; Deo ap̄primē forent gratæ: eo nomine uxoris curā huic cōpatri esse cōmendandam, interea dum religionis ergō peregrē illū agere oporteret, studiosē hortatus est. Miser hic Ioannes, à purgatorij pœnis se facilē absolutū fuisse ratus, in genua ante parochū prouoluitur, ut ignoscat obsecrans. Remissione haud grauati exorata, ne deterius quid illi contingeret, religiosam ilico exequitur peregrinationem. Interim commissæ sibi Lisettæ qua potuit uigilantia fidelē nocte dieq; præstitit operam D. Mauricius, ut p̄fligato hoc spiritu, alter eius loco successerit, cuius paulatim in uiui infantis imaginem adolescentis, patrem se esse post absolutum pœnitentiæ tempus, credebat maritus:

De ijs qui ueneficium patiuntur. Cap.

XXIX

CÆterum si q̄ ueneno oblato, uel illito, uel eius uapore attracto, à ueneficis infecti sunt, iudiciū esto penes medicos: qui hīc inter uenena (quorū uis cæca & delitescens uario symptomatū cruciatu fatigat) & inter morbos ex illis natos (q̄ nō tantū manifestis qualitatib. sed totius etiā substantiæ dissidio, uiræ nostrę primordia demoliri cōstat) atq; inter morbos alios uulgares, raros, occultos, naturales tñ, secūdū peculiare quorūcunq; notas, discernēt. Siquidē uenenati, p̄ pharmaci hausti uel applicati qualitatib. apertis, uel occulta totius substantiæ proprietate, multariam afficiuntur: ut stomachi, alui, intestinorū, ic-

*Veneficid libi
fecti.*

*Dioscor. lib. 2.
in Proemio:*

coris, renum & uesicæ cruciatibus grauiter exerceantur, ut singultiât, erodantur, cõtremiscant, refrigerentur, obmutescant, conuellantur, pulsus difficilis fiat, ueternus premat, uertigo obuerletur, caligent sensus, sanguis erumpat: ut itê strangulentur, siti aut febre cõticiantur, ægrè lotiũ reddant, torminibus uexentur, nausea premantur, crebrò uomant, frequēs animi deliquium ex nimia cordis angustia sentiant, dysenteria flaccescant, rubescant, tabe putreant, liuore suggillentur, palleant, desipiant, stertant, uiribus deficient: imò ex tarantulæ morsu alij perpetuò rident, alij plorant, alij clamitant, alij dormiunt, alij uigilijs afficiuntur, plerosque uomitiones torquent, nonnulli saltât, sunt qui sudant, alij tremebundi fiunt, quidam paoribus infestantur: alij alia patiuntur incommoda, & phreneticis, lymphaticis ac maniacis assimilantur: & mirum, quòd auditis continuò musicis instrumentis tripudiantes, donec ueneni uis insensibiliter per cutis meatus & per sudorem discutiatur, liberentur.

Venena autem, eorumque tam generalia quàm priuata indicia, præter reliquos, non minus diligenter & exactè, quàm etiã doctè, descripsit Dioscorides: nec segnem in eo opere explicando, exornandoque præstitit operam, solertissimus simplicium inuestigator Matthiolus. Inter ea uerò quæ intrò assumuntur, multo præsentius ac atrocius, quàm quæ contactu, offendunt. At quæcunque contactu lædunt, hebetiora, minusque efficacia sunt: neque in solo spiritu uel in aere, uerùm in humore quodam promouente, uires fortiantur. Potrò quòd halitu ferit uenenum, omnium præsentissimum & efficacissimum est, nec humoris nec crassioris materiæ tanquam uehiculi indigum, ut in nos agat, commigretque. Enimuerò tenuissimum quum sit, spiritu attractum, ocyssimè per pulmones in cor, uiscus uitæ primarium, & in arterias propagatur, in

*Tarantula
morsus sym-
ptomata &
curatio.*

*Li. 6. de Ma-
teria med.*

*Venena intrò
assumpta.*

*Contactu læ-
dentia.*

*Halitu feri-
entia.*

tur, in uniuersum denique corpus prorepens : primumque spiritus, deinde humores, postremò ipsam partium substantiam uitiat. Morbi, teste Hippocrate, ^{2. de Nat. hum.} qui à corporis membrorum ualidissimo proficiscuntur, grauissimi sunt : atque si, ubi cœperunt, permanserint, necesse est ualidissimo membrorum laborante, totum corpus affici. Interim meminisse oportet, ex putredine longius grassata, uel alia abditiore ex causa, uirus etiam in nobis prouenire gigni que posse. Hanc quæstionem ueteres disputasse, docet Galenus ; ratio ^{Lib. 6. de Locis affect.} nibusque apertissimis collegisse, eosdem affectus fieri & à lethalis ueneni hauſtu, & à corruptione que à corpore scaturire potest.

Huc pertinent eorū notæ, quos *paguandæ* læsit : ubi scilicet philtra ad amorem ciendum porriguntur, esu haurienda, uel potu. Sic in uita Marci Antonij Plutarchus de eodem refert, quòd magicis carminibus & amatorijs poculis deuincta mēs, amissa libertate propria, in Cleopatraræ uultu hērebat infixæ, longè redeundi quàm uincendi cupidior.

Pecudes quandoque uenenis tolli, sed ut plurimum peste. Cap. XXX.

VEneno adhæc propinato, uel ita collocato ut ^{Pecudum uenenatio.} halitu lædat, iumenta perniciose affligi quandoque, inficiatur nemo : sed ea numerosa, sæpius ad interuersionem grauissima proſterni peste his peculari, homines non infestante, item præcipitibus alijs, ^{Pestes animantium.} morbis in suo quæque genere, partim hominibus quoque familiaribus, partim plerisque pecoribus proprijs, subito tolli, ab optimis agriculturæ & ueterinariæ artis uel mulomedicinę scriptoribus tam ueteribus quàm recentioribus memoriæ proditum est : qui tamen morbi à uulgaris ingenij hominibus, ne alios nominē, maleficia frequenter creduntur.

Sæpenumero id contuemur, & superioribus annis contigisse meminimus, ut solos iugularit boues pestilentia quædam irrepit etiam, quæ fues, & quæ oues, alia quæ gallinas interimat. Pecudes ferasque tollentem pulchrè describit Virgilius:

J. Georg. Hic quondam morbo cæli miserranda coorta est
Tempestas, totoq; autumnu incanduit æstu,
Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum,
Corruptiq; lacus, infecit pabula tabo.

Discrimen uerò paulo antè expresserat:
Quam multa pecorum pestes, nec singula morbi
Corpora corripunt. —

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo secundo, medicinam faciente in Lucensium balneis collega meo, narrabat Franciscus de Pergula, eius loci Lucensium nomine uicarius, ibi circa pagum Menabiam, supra balnea, in fine Maij, morbum quendam inuasisse pecora tam pestilentem, ut statim correpta, tumescentia conciderent mortua: rusticos uerò cum id animaduertissent, quædam subito affecta, euestigio mactasse: in quibus id erat obseruatum, ut si horum infectorum sanguis nudum contingeret hominis corpus, anthraces procrearet, qui (quod mirum uidebatur) non patefacti, erant innoxij: aperti aut, & confestim cauterio non notati, latissimè serpebāt, & aliquib. mortis erant causa. Caro pecorum recens læsorum & mactatorum cocta, comestaque, nihil inferebat incommodi. at ius carnis, lethale putanti deprehensum est.

Therionarca in Cappadocia & Missia nascente, omnes feras torpescere, quibus fuerit admota, nec nisi hiænx urinæ aspersu recreari, tradidère ueteres.

*Pestis pecorum
& singulæ
stilitas accidit
sæpe ob
nostra peccata.*
Exod. 7.

Pestem etiam pecorum, quemadmodum & frugum sterilitatem, interdum à diuina uoluntate ob populi flagitia prouenire, obseruatu necesse est. Sic ob Pharaonis duritiem pestis grassatur in pecus, ulcera in homines

mines & iumenta, grando item in uniuerſa Ægypto. Et Iohelis 1. Diſſipata ſunt horrea, diſiectæ apothecæ, confuſum eſt triticū, ingemuit animal, mugierūt greges armenti, quia nō ſunt pascua eis, ſed & greges pecorū diſperierūt. Et Aggæi 1. Ponite corda ueſtra ſuper uias ueſtras, dicit Dominus Seminaſtis multū, & collegiſtis parū: comediſtis, & non eſtis ſaturati: bibiſtis, & non eſtis inebriati. Et infrà: Reſpexiſtis ad amplius, & ecce factū eſt minus: & intuliſtis in domū, & ego exuſſaui illud. Propter hoc, inquit, ſuper uos prohibiti ſunt cœli, ne darent rorē: & terræ prohibitū eſt, ne daret germen ſuū: & uocaui ſiccitatē ſuper terram, & ſuper montes triticū, uinū, oleū, & quæcūq; progignit humus, & ſuper homines iumenta, & omnē manuū ueſtrarū laborem. Et cap. 2. Percuſſi uos uēto urente, & aurigine, atq; omnia manuū ueſtrarū opera, & non fuit qui ad me cōuerteretur. Itē Leuit. 26: Si nō feceritis mandata mea, dabo cœlū uobis deſuper ferreum, & terram æneam, & cōſumetur in caſſum labor ueſter, immittamq; in uos beſtiā agri, quæ orbos uos faciet, atque exterminabit pecora ueſtra, & imminuet uos. Si autē in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus ſuis, & terra gignet germen ſuum. Reſipiscētibus ijs denuō, hæc ubertatis fit promiſſio, Ioelis 2. Zelatus eſt Dominus terram ſuam, & pepercit populo ſuo, & dicit: Ecce ego mittam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis: & non dabo uos ultrā opprobrium in gentibus.

Deut. 32.

Eam autem rerum ſuarum iacturam impatienter quidam tolerantes, non cum Iobo eam Deo acceptam ferunt; uerū ad diuinos & ariolos, ſacrificos, diabolicarum actiōum patronos, quaſi à Lāmia, ſatanæ adminiculo, ad eam deuenerint ſtragem iumentorum, confluunt: qui inde ementitis uotis, & quacunque

possunt fallaci persuasione, hos damno & incredulitate bis miseros homines, in maliciosa opinione semel concepta obfirmant: adhibita etiam non solum superstitiosa, sed & impia curatione, quam Libro sequenti explicabo: ubi quoque ostendetur, quod stercore lupi in præsepibus posito, iumentorum maleficium aliquando fingitur. At quo modo in animalium ventriculis ex pilis, iustæ quantitatis pilæ increuerint, paulo antè dictum est.

Matth. 8.

Marc. 5.

Luc. 8.

In uita Hilarionis eremita.

Iob. 1.

Gadarenorum porci, satanæ maleficio adacti, in mare præcipites lati perierunt: ut Scriptura docet. Docuisse quoque senem Hilarionem, tradit Hieronymus, diabolum hominum causa etiam iumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, ut non solum ipsos, sed & ea quæ ipsorum essent, cuperet interire. atque huius rei proposuisse exemplum, quod antequam beatum Iobum tentare permetteretur, omnem eius substantiam interfecerit.

C V R A.

CURATIO EORUM QUI LA-
miarum maleficio affici, uel dæmonis
obsidione subigi creduntur.

Liber V.

Vbi eadem opera, ob argumenti communionem, curatio-
nes à maleficio diabolico non alienæ interseruntur : &
ligaturarum, characterum, annulorum, periaptorum, &
effigierum tam in sanando, quàm in lædendo, siue claustris
aperiendis, siue furibus inuestigandis & simili-
bus, uanitas ostenditur.

De curatione præseruante ab hoc mali
genere. Cap. I.

URATIONIS ratio hic partim
erit *προφυλακτική*, exoptatissima medi-
cationis pars, ut à fascino & incanta-
tionum ludibrijs quis præseruetur:
partim etiam *μυροδωτική*, ut ij quos iam
maleficio collisos credimus, ritè legi-
timoque restituantur ordine. atque erit illa aliquo
modo communis, ex Sacrarum literarum fontibus
deprompta: non autem magica uel superstitiosa, tan-
topere à multis desiderata, exultaque. Quum uerò,
quicquid hætenus rerum monstrosarum in hanc re-
latum est historiam, diaboli sint artes, opera, ludifica-
tiones, laruæ & spectra: contra hanc nos circumqua-
que ualidis aggeribus, præsidijsq; infallibilibus com-
muniri est operæ precium. Atqui spiritus quum sit,
spirituali accingamur armatura: quam ex diuina Pau-
li exhortatione cognoscere, atque uniuersis comple-
cti neruis decet, qui ita hortatur: Quod superest, fra-
tres mei, sitis fortes per Dominum, perque potētiam
roboris illius. Induite totam Dei armaturam, ut ad-
uersus diaboli assultus consistere possitis. Quoniam

*Curatio ad-
uersus dia-
boli conatus
præseruans.*

Ephes. 6.

non est nobis lucta aduersus sanguinē & carnem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos, rectores tenebrarū seculi huius, aduersus spirituales astutias in cœlestibus. Quapropter
Armatura Dei.
1. Thes. 5. s. assumite uniuersam Dei armaturam, ut possitis resistere in die malo, & omnibus peractis stare. Stare igitur lumbis circūcinctis balthео per ueritatē, & induti thoracē iusticiæ, & calceati pedibus, ut parati sitis ad Euāgelium pacis: super omnia assumpto scuto fidei, quo possitis omnia iacula mali illius ignita extingue-
Gladus spiritus.
1. Pet. 5. re. Galeāq; salutaris accipite, & gladiū spiritus, qui est uerbū Dei, in omni deprecatione & obsecratione, orantes in omni tēpore, in spiritu, & ad hoc ipsum uigilantes cum omni sedulitate. Petrus itē fideliter admonet: Sobrij estote, uigilate, quoniā aduersarius uester diabolus tanquam leo rugiens obambulat, quærēns quem deuoret. Cui resistite solidi in fide, scientes easdem afflictiones, uestre quæ in mundo est fraternitati consummari. Hic enim agit in incredulis.

Hic & saluberrima Tertulliani exhortatio suū habebit locū, qui nos uelut Iobū, fortissimū Dei athletā, aduersus tentationū insultus pugnare uoluit: itē serico uestiri probitatis, purpura pudicitie, chlamyde patientiæ. In animū quoq; inducendū suadet, cūcta quę dæmon ad nostræ integritatis euersionē machinatur, in gloriā cōstantis casura: & eius machinamēta in hūc finē à Deo permissa esse, ut qua cōstantia perferre aduersa uelimus, experietur: quemadmodū apud Hieremiam prophetā quoq; legimus: Dominus exercitū iusti probator est. D. Maximus in lib. de Charitate, demones nos infringere interficereq; iubet: atque illud haud dubie perfici, quando cum præceptorū Dei obseruatione affectus in nobis efferuescētes uincimus: hoc uerō, quum prorsus affectibus carentes, illis uniuersam calumniandi occasionem præscindimus, cum
prophe

propheta dicētes: Vade homicida, Dominus mecum est, bellator fortis: tu cades, & deleberis apud me in æternum. Olympiodorus cap. 10. in Ecclesiasticæ historiæ interpretatione, omnes sensuum aditus occludendos censet, sic ut neque per oculorum illecebras, neque per aurium pruriginem, neq; per nocentis linguæ petulantiæ dæmon admittatur: hoc enim signaculum contra dæmones absolutissimum habeatur. Quidam duobus in pugnam progrediendum armis monent: precatione quidem pura, quæ in cælum subuehat affectus: & scientia uera, quæ salutaribus opinionibus cōmuniat intellectum, & suggerat quid sit orandum, ut ardentem orems, non hæsitantes. D. Antonius ita suos confratres aduersus dæmonum insultus munit: Magna, inquiens, dilectissimi aduersum dæmones arma sunt, uita sincera, & intemerata ad Deum fides. Credite mihi experto, pertimescit sathanas rectè uiuentium uigilias, orationes, ieiunia, mansuetudinem, uoluntariam paupertatem, uanæ gloriæ contemptum, humilitatem, misericordiam, iræ dominatum, & præcipuè purum erga Christum amorem. Nouit teterrimus Coluber ex præcepto Domini, subiustorum se iacere uestigijs, qui ait: Ecce dedi uobis potestatem calcare super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici. Hic porro præclara longaque oratione contra quascunque dæmonum præstigias uexationesq; suos instruit.

Rectè Hermes Trismegistus tradit, unam & solam custodiam hominum à dæmonum astu, esse pietatem. Pium enim hominem nec dæmon malus, nec fatum tenet. Et quemadmodum uera fides mirabilia aduersus diabolum, eiusq; potentiam in credentibus operatur: sic & falsa credulitas, Deo permittente, euentus cooperante diabolo inauspicatos interdum gignit, uel potius demeretur. Cum Dauide ergo con-

*Lactant. de
Orig. err. l. 2.
cap. 16.*

Psal. 117.

fidenter

fidenter dicamus: Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo.

Omnium itaque primum tanquam rei caput desideratur, ut in uera doctrina & genuino Dei cultu instituti, nos totos resignemus, tradamusque ipsius uoluntati, fide uiua & spe indubitata, nos illi curæ esse, sub ipsius patrocínio & tutela securos degere, ipsius primum gratia progenitos esse, singulariꝫ nos consecrante misericordia seruari: uerè confisos, Christum in hoc nobis natum, & filium nobis datum, qui peccata nostra super humeros suos in ligno pertulit: & per potentiam Patris, à morte suscitatus, mortem nicit, & satanæ imperium demolitus est, ut hic iam inde irritò conatu suas nobis machinetur insidias, si sepulti unà cum Christo per baptismum in mortem, & peccatis mortui, in nouitate uitæ ambulemus, iusticiæque uiuamus. Si etenim Christo insiti, in illum atque Patrem eius credimus, illius mandata obseruamus, uestigijs insistimus, abnegato dæmone, omnibusque eius consilijs, uniuersa denique impietate, opera spiritus sectantes, fructusque fidei edentes, in charitate non ficta erga Deum & proximum, in mansuetudine, benignitate, lenitate, temperantia, continentia, castitate, sensuum cohibitione, constanti cuiuscunque aduersitatis, iacturæ & iniuriæ tolerantia, uitæ demum innocentia, puris manibus extensis orationi assiduæ intenti, peccati inquinamentum ut uenerni perniciosissimi perditissimiꝫ halitum, interfectionis periculo repente nos obijcientem, declinantes: maleficorum profectò minas haud difficulter cauebimus, uel negligemus, uel tolerabimus. Si uerò quis peccauerit, inquit Ioannes, aduocatum habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

Et

Et per hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si iusta illius obseruamus. Qui dicit, Noui eum, & præcepta eius non seruat, mendax est, & ueritas in eo non est. Qui uerò seruat sermonem eius, uerè in hoc charitas Dei perfectæ est. Per hoc scimus, quòd in ipso sumus. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambulaui, & ipse ambulare. Qui committit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, non est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum. Hinc Paulus, in Christo I E S V neque circumcisionem, neque præputium ualere asserit: sed fidem, quæ per dilectionem operatur: cuius fidei loco nouam creaturam, sequenti capite ad Galatas, locat: & obseruationem mandatorum Dei, ad Corinthios, supponit.

1. Ioan. 3.

Galat. 5. 6. 7.
1. Corinth. 7.

Vnde satis liquet, de qua hic fide loquar: quam amplecti, cuique firmiter insistere oporteat. Non simplicem formulæ fidei præscriptæ enarrationem propono, quam & facile pronuntiaret diabolus: non etiam ore iactatam ab ijs quorum cor à Christo procul est, quæ consopita, mortua, sterilisque delitescit, nusquàm se prodens, uelut infœcunda arbor excindenda, ignique mandanda: sed hanc urgeo, quæ totum innouat hominem, uirtute uiua se in Christi membris exerès, fructificans, efficax potentia Dei ad salutem habenti, sacra saluationis nostræ ancora, prora & puppis, petra contra quamcunq; satanæ tempestatem impetumq; immobilis: in qua quicquid superstruitur, inuiolatum perdurat, imò aduersus hanc ne quidem inferi portæ præualent.

Matth 3.

Vera fides.

Matth. 16.

Augustini hic audiaturs consilium: De ista tota dæmonum ludificatione, ait, nos quid dicamus, qui hæc legent, fortassis expectant: quid Christiani agere debeant, quando inter idola gentium miracula fieri asserun.

De Cinitat. Dei lib. 18. cap. 18.

Hierem. 51.

seruntur. Et quid dicemus, nisi de medio Babylonis esse fugiendum? Quod præceptum Propheticum ita spiritualiter intelligitur, ut de huius seculi ciuitate, quæ profectò & angelorum & hominum societas impiorum est, fidei passibus, quæ per dilectionem operatur, in Deum uiuum proficiendo fugiamus. Quanto quippe in hæc ima potestatem dæmonū maiorem uidemus, tanto tenacius mediatori est inhærendum, per quem de imis ad summa cōscendimus. Hactenus ille. Cyprianus ad Fortunatum, de exhortatione martyrij: Aduersarius, inquit, uetus est, & hostis antiquus, cum quo prælium gerimus. Sex millia annorū plenè cōplentur, ex quo hominem diabolus impugnat. Omnia iam genera tentandi, & artes atq; insidias deiciens diu usu ipso uetustatis edidicit. Si imparatum Christi militem inuenerit, si rudem, si non sollicitum ac toto corde uigilantem, circumuenit nescium, fallit incautum, decipit imperitum. Si quis uerò Dominica præcepta custodiens, & fortiter Christo adhærens, cōtra eum steterit, uincatur necesse est: quia Christus, quē confitetur, inuictus est.

Huic fundamento firmiter insistentes, tantū abest ut ulla unquā ratione, satar æ artib. siue astutijs à uera in Deum uiuentem fiducia dimoueri possint, ut etiam uarijs ac multiplicibus illius conatibus & insultibus imperiti, exercitati, ac uelut aurū in fornace examinati, indies seipsis sacētiores iustioresq; euadant. Quare dæmonibus imbecillitatem in eos, quos diuina non detitisset gratia, exprobrare solet D. Antonius, in assiduis suis aduersus illos luctis: & eos expauescere uerè credentes, asserit Petrus apud Clementem. item iustissimo Dei iudicio, in huiusmodi cogitationum uanitate languentibus, labores & afflictiones pro remedio conferri, idem Clemens tradit, postea subiiciens: Dæmonem, nisi quis uoluntariis eius

*Li. 4. Recog.
Dæmones ex
pauescunt uerè
credentes.*

eius se sponte subdiderit, potestatem aduersus hominem non habere, ut uincat scilicet. Vitæ igitur emendatione, & attenta assiduaque oratione ad Christum cōfugiendum est, exemplo Chananeæ mulieris. Hæc, Chrysostomo auctore, non iuit ad diuinos, non quaesuit ligaturas, non defectionis reas mulieres: sed omnia reliquit tentamenta diabolica, & uenit ad Iesum. Si enim uolumus Deum sententiam mutare suam, nostram in meliorem mutemus uitam. Ritè hic hortatur Iesus Sirach: Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Reuertere ad Dominum, & auertere ab iniusticia tua, & nimis odito execrationem, & cognosce iusticias & iudicia Dei, & sta in sorte propositionis & orationis altissimi Dei. Non demoreris in errore impiorum. Nec minus piè quàm prudenter, in tribulatione inimicorum consulit Iosaphat rex Iuda: Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te Deus. Hic suum habeat locum Psalmus Dauidis 90.

Math. 15.

Cap. 17.

1. Paral. 20.

Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur.

Dicet Domino, susceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus, sperabo in eum.

Quoniam ipse me liberabit de laqueo uenantium, & à uerbo aspero.

Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis.

Scuto circumdabit te ueritas eius, non timebis à timore nocturno.

A' sagitta uolante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurso & dæmonio meridiano, &c.

Saluberrimū insuper aduersus dæmonū machinamenta

Homil. 21. de
Ornatu mul-
rum.

imenta consilium, in conscripta hac præseruationis lege, subiungam ex Chrysostomo his uerbis: Sicut sine calceamentis uel uestimentis uestrū nemo in forum descendere uellet, ita sine Dei uerbo nūquam in forum prodeas. sed quum es ianuæ uestibula transgressurus, hoc prius loquere uerbum: Abrenuncio tibi satana, & coniūgor tibi Christe. Ne unquam absque hac uoce exeas: hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc uerbo & crucem in fronte imprime: sic enim non tantum homo obuius, uerū nec ipse diabolus te quicquam lædere poterit, cū his te cernens armis ubique apparentem. Et hæc te ipsum iam hinc doce, ut cū signū cæperis, sis miles paratus, & contra diabolū trophæum erigens, iusticiæ coronam capias, quam nos assequi cōtingat gratia & benignitate Domini nostri I E S U Christi, per quem & cum quo Patri gloria, simul & Sancto spiritui potestas & honor, nunc & semper, & in secula seculorum.

Quomodo ab ecclesiarum pastoribus in maleficio curando seducatur populus.

Cap. II.

AD huius fundamenti iacti perpendiculum, si recto filo superstruerent ecclesiarum pastores, obstructis quibusque adulterinæ doctrinæ impietatisq; fenestris, saluberrima præcautione subditis prospectum consultumque foret contra dæmonis artes, præstigias & ludibria: quibus non usque adeo temerè illaquearentur incauti, quemadmodum quotidie cum animarū iactura usuuenire cernimus, non modò pastorum (quorum intererat, munusque postulabat præcauere) negligentia: sed eorum instinctu, consilio, peruersa doctrina, fallaci que operatione, qua imperitum uulgus in rebus afflictis, morbis subitis,

Quidā pasto-
res ecclesiarū
magi.

subitis, longis, cognitis, incognitis, ex causa naturali uel præter naturâ, mox ad inquisitionem illicitis opis illectant. Imò eam sæpenumero iisdem promissa certa salute ostentare, uenalemque prostituere non erubescunt: homines planè inepti, rudes & indocti, sacræ medicinæ (quam ne à limine quidem salutarunt) cognitionem nefandè mentientes (de ijs saltem hic loquor, non de uiris bonis, pietatisque nomine spectatis) ut uel hac suspensa hedera, ueluti specioso pallio actiones suas tegant fraudulentas: potissimum quum professione sint uiri scilicet ecclesiastici, sacerdotes uel monachi, de quibus, ut gregis exemplaribus doctoribusque, in sinistram tantummodo impègisse suspicionem nefas ducitur.

Sed fortassis hæc artis quasi per manus traditæ prærogatiuam, iure sibi uendicant hæreditario hi magi: quòd Ægyptiorum sacerdotes (à quibus Pythagoras, Empedocles, Democritus & Plato magiã didicerunt) quo quisque remedio sanitati restitutus esset, id simul conscriptum, Memphis in Hephæstio, Vulcani & Isidis sacrario, deponebant: quemadmodum & Græcorum sacerdotes magiæ antistites, suas obseruationes in adytis templorum Apollinis & Æsculapij in Pergamo etiã repositas custodiebant, quas uelut Æsculapij oraculo edocti sacerdotes, ægrotis communicabant, à quibus summa cum fiducia eæ acceptari solent. Sancta extat in horum impudentiã, eximij Hippocratis, quam religione ethnici, sententia: qua non argutè tantum, sed & piè hos redarguit, & impietatis insinulat: Qui, inquit, lustrationibus & magicis incantamentis morborum, affectationes depellere se iactant, hi uictus indigi, uerba eorum ad demonium referunt, ut quiddam se amplius scire uulgo ostentent, & homines decipiant. Expiant enim morbo correptos, sanguine & sceleribus inquinatos, iniustos & intoxicatos,

*Galen. lib. 8.
de Cōp. med.
sec. gen. & li.
6. Epidem.
Herod. li. 1.*

*De Morbo
sacro.*

ac expiamenta alia sub terram defodiunt. alia in mare proijciunt : alia ad montes desertos, ne quis ea contrectet, asportant. At Deus, ait, qui maxima & scelerratissima peccata purgat, nostra est liberatio.

Pontifices Romanam plerique infames magi.

gi.

Nec eò impudentiæ illos arbitror dilapsuros in liberioris incantationum usus defensionem, ut mihi obtrudere audeant, plerosque Romanos pontifices magiam infamem edoctos, eam quæstuosè uoluptuariæque exercuisse : cuiusmodi erat Syluester secundus, qui (teste Platina & Nauclero) eo artificio pontificatum adeptus est : quemadmodum & anno 1032, Benedictus nonus, antè Theophylactus dictus, postea ob maleficia Maledictus nuncupatus : item Ioannes uicesimus, & Ioânes uicesimus primus (authore Bennone cardinale) qui Laurentio, Ioanne Gratiano & Hildebrando, cardinalibus, incantamentorum consocijs, ut & Malfitano & Gerardo Brazuto familiariter usi traduntur. Nam à Syluestre secundo ad Gregorium septimum, magum eximium (qui, ut Benno refert, quando uolebat, manicas discutiebat suas, unde ignis in scintillarum modum disiliit, ijs miraculis uelut sanctitatis signo simplicium oculos ludificans) omnes pontifices fuisse incantatores, scribitur in eorum Vitis : ubi eius farinæ exempla execrabilia, quibus mulieres in amorem pellicerent, dæmonum sacrificijs in syluis & montibus dediti, leguntur : quæ silentio sepeliri malui, ne hominum in eo dignitatis fastigio collocatorum flagitia ueneficiaque commemorasse, in reprehensionem rapiatur. Licet etiam paucis talis fortassis extirpè, maiorem tamen numerum à malis artibus fuisse liberum, nulli in dubium uenit. Non est itaque quòd hoc pallio se tegant, aut aliud prætexant hi nostri recentiores malefici. Hoc tamen deplorandum, quòd nusquam ullum genus hominum comperies tam iniquum, impunitumque, atque horum plerosque, qui ubi

qui ubi in aliqua calamitate corporis uel animæ, rebus perditis, uel quacunq; alia aduersitate, in consilium à simplicioribus uocantur, neutiquam eos admonent, hæc à Deo uel imitti, uel permitti, ut tanquam in igne probentur: & propterea ad Deum unicū afflictorum patronum confugiendum, ac diuina & à Deo in nostrum usum iusto ordine instituta auxilia ritè inquirenda: uerùm impietatis incredulitatisque uiam sternunt, ore impudentissimo ac mendacissimo ad maleficium uel incantationem uicinæ allicuius matronæ, quicquid id est mali referentes, fletasq; quasdam notas, quibus mali genitrix dignoscatur, insinuantes, næ sacr. Legi perditionis authores. O dii certè plusquam Vatiniani seminariū hoc, frequenter inter proximos quosq; uti pestilentissimum, ita & durantissimum, ut non modò integræ uicinæ admodum antea pacatæ, hac arte grauib; conturbentur disidijs, cædibusq; diuexentur, sed & pagorum atq; urbiū auita societate unitarum compages disrumpantur, ac iniusta familijs calumniarum stigmata in longam propagentur posteritatem. Eius sectæ noui sacrificum, qui (designatum numerum exprimere propemodum pudet) trecentas sagas in oppido minus amplo aut populofo, ubi iam dego, quod fortè ingrediebatur ille, aliàs ipsi incognitum, commorari, mendaciter fingere non erubuit.

Quemadmodum ea ratione satanæ regnum accrescit, confirmaturq; : ita Christo summa fit contumelia, iniuriæq; ac eius Ecclesiæ immedicabilia infliguntur uulnera ab illis, quorum studio ex professo sanari eam fauciam luxatamq; magis decuit. De eius familiæ hominibus manifestò Paulus, ueluti digito com-
monstrans, suo uaticinatur Timotheo in hæc uerba: *1. Tim. 4.*
Spiritus certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus desciscant quidam à fide, attendentes spiri-

tibus impostoribus, ac doctrinis dæmoniorum, per simulationem falsiloquorum, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentium abstinere à cibis, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, &c. Rectissime igitur à Basilio scribitur: Qui in cantatorem audit, illumq; obseruat, quacunq; pressus est necessitate, tametsi uerbo dicat in Deum se fidere, re tamen ipsa ex futilibus uanisq; rebus auxilium sibi aspiciscit. nam iusto uerum auxilium Deus est.

Quibus rebus in dæmoniâci mali curatione decipiant magi ecclesiastici. Cap.

III.

Sacrilegi huius
seculi ma

gi.

PRæter mendacem illam persuasione[m], qua uulgo nimis credulo hi malefici imponunt, ut aliquid scire præter doctorum hominum cognitionem in hoc inficitæ theatro illi ἀναγκάσει, imperiti & impij uendent, suis hinc inde emendicatis blasphemis exorcismis, se mendaciorum unicum authorem in speculo uel urnæ aqua, incantationis conscij imaginem præ se ferentem cogere, qui rei ueritatem tanquam irrefutabilis testis detegat, profitentur: nec minus blasphemiarum, multifarijs crucibus sæpenumero scelerata manu consignatis ornatarum, inter miserorum hominum curationem effundere audent, mente reprobis: cum lanne & Mambre olim pœnas daturi, nisi maturè resipiscant.

Hic suam sortitur uim aqua extra primam Dei consecrationem benedicta, uel sæpius inspersa, uel propinata: sal item exorcismo expiatus, cereæ Paschalis eadelarum in die Purificationis contra pauidum (si dijs placet) dæmonem lustratarum incensus, ramorum & frondium in die Palmarum sacratorum, item herbarum in ferijs D. Ioannis Baptistæ ante ædes suspensarum,

farum, uel in solennitate assumptionis D. Virginis in templo aspergine lustralis aquæ solenni, ex more, uirtute ex alto aduersus satanæ potentiâ maiore, quàm in prima Dei creatione indutarum suffumigia, & nescio quæ non eiusdem religionis ostenta, quibus in admirationem imprudentes illiciant, stuporemq; incutiant.

Scribit in hanc sententiam Martinus de Arles, Theologiæ professor: Multi eius sunt sententiæ, ut quando campanæ ipso die D. Ioannis, uel pridie D. Agathæ pulsantur, nō solum profligare Lemures, sed & Lamias, ne hinc inde uehi queant, aut etiam nocere credant. Idem in eodem tractatu: Quod præstigi- si & pythones & necromantici sunt isti, ad quos quotidie populus stultus & insipiens concurrit, ut futura cognoscat, uel perditæ restituantur: quibus fiunt, ut uulgò fertur, dæmonū apparitiones in uitris uel annulis, ubi ueniunt inuocati ad uocata prædicenda, uel ablata manifestanda: & ut dicitur, isti arioli semper miscere conantur sacra inter suas superstitiones: ut qui ad eos concurrunt, simplices hi attestantur. Nam & infœlices ipsi eodem die quo similia nefanda perpetrare non uerentur, sacrificiū eucharistiæ celebrare infœliciter audent. quod Magister Ioannes Nider in suo præceptorio ostendit, dicens: Malefici instrumenta suæ maliciæ per Ecclesiæ sacramenta, uel per alia diuina contingi uolunt: ut filum trahendo per chrisma sanctum, imaginem terream sub pala altaris ad tempus ponendo, & similia faciendo. Nam eucharistiæ sacramento (ut fertur) utuntur in suis maleficijs, & plurima talia committunt, immiscentes res sanctas suis superstitionibus. Sed ex instinctu dæmonis ista fiunt triplici de causa, ut recitat idem doctor. Primo, ut non solum homines talium occasione perfidi fiant, sed etiam sacrilegi, diuina quantū in eis est con-

Tract. de superstit. num.
8.9 & 14.

taminando, ut magis creatorem suum offendât, & intimius animas proprias cõtaminent, & plures in peccata ruerе faciant. Secundò, ut Deus grauiter ab hominibus offensus, secũdum beati Augustini sententiã, dæmoni maiorem potestatem in hominibus malis tribuat: cui Deus concedit iratus, quod denegaret propitius. Tertiò, ut sic sub specie boni apparētis, plures simplices facilius decipiât, qui tacta diuinis rebus & orationibus à Deo putant aliquid numinis obtinuisse, ubi solũ grauiora erant cõmissa peccata. Hęc ille. In alijs aut̃ superstitionibus, quæ fiunt ab istis ruralibus, etsi dæmones non expressẽ inuocentur, interserũt tamen se actibus & superstitionibus, ut hominum decipiantur mentes. Hactenus theologus ille. Et 2. q. 8: Episcopi à diabolo captiui tenentur, qui relicto Creatore, à diabolo auxilium quærunt. Et post: Attende ubi maleficiũ occulto Dei iudicio permittitur, non ad magos & necromanticos & sortilegos est recurrendum pro solutione & remedio, ut hac nostrã tempestate ad quosdã nefandos sacerdotes passim isti uulgares concurrere non uerentur: sed ad Deum, per humilẽ confessionem & deuotam orationẽ: ut habetur 33. q. 1. cap. ultimo. Nec faciẽda mala, ut eueniant bona. Plura ibidem. Idem postea: Quare autem ad prædictos necromanticos sacrilegos & diuinos nullus debet concurrere, ultra hæc quod peccant mortaliter, & participes efficiuntur culpæ & damnationis ipsorũ, ratio est: quia ipsi, etsi Deo permittente, aliquãdo uera dicunt: eorũ tamen testimonio non est utendũ, quia sæpius fallunt & mentiuntur. Patet, quoniam in spiritu ueritatis, falsitas non est: in spiritu autem mendacij, plurimæ quoque sunt ueritates, ut unica latente falsitate decipiat, ut dicit Gerson de Probatione spirituum: Hac ratione, inquiẽs, prohibuerũt à testimonio ueritatis, quàm

Act. 16. fatebantur, Christus dæmoniacos, & Paulus Pytho-

nissam,

nissam. Hic Augustinus: Fratres, ait, nostis me supplicasse frequentius, ut consuetudines paganorum & maleficorū minimè seruare deberetis, &c. ergo apud Deum me absoluo, dum iterum atque iterum admo-
neo & contestor, ut nullus ex uobis diuinatores aut fortilegos requirat, nec eos de qualibet re aut causa aut infirmitate interroget. Nam qui ad hos consultum accedunt, eos fidem abnegare, probant Theologi ex Augustino, 27. q. 7. non obseruabitis, ubi enumeratis multis superstitionibus sic concludit: Qui hanc & quasq; obseruationes aut facta aut auguria obseruat, aut attendit, aut consentit obseruantibus, aut talibus credit, aut ad domum eorum uadit, aut in domum suam introducit, aut interrogat, sciat se fidem Christianam aut baptismum præuicasse: & ut pagani & apostatam & Dei inimicum, iram Dei in æternū grauitè incurrere: nisi Ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur.

Sacræ scripturæ & nominum Dei abusus execrabilis, in curationibus morborum magicis. Cap. IIII.

HVc, ut *ἡρώδης* suis fucata coloribus, multorum demereatur animos, atque in sui amorem emendicato lenocinio, alios cautè illiciat, uerba Scripturæ sacræ pura, uel instituto immixta, item Dei nomina, uelint nolint, cōtorquētur: uerū quā conuenienter, iudicent illi, qui penitus mysticū Dei uerbum, eius essentiam ac uiuam uim intelligunt. Sed hunc uerbi Dei abusum prorsus detestabilem esse, & hanc sacratissimi Dei nominis prophanationem, scelus horrible dicendam esse meritò, fateamur necesse est. Nec profectò mendacium auditur impudentius, atque in Deum contumeliosius, quā ex prolata Scripturæ sententia, aut nomine Dei pronūciato con-

tra designatum à Deo Scripturæ ordinem, & sacratis-
simi nominis usum, in rebus quibuscunque uel ludi-
cris uel serijs, aut contra morbos, nouam exilire uim
effectricem, qua id obtineamus quod proposuimus.
Cuiusmodi hæc sacrosancta de Christi ossibus à Iu-
dæis non confringendis existit prophetia: Os non
comminuetis ex eo. Si quis hæc uerba proferens, den-
tes cōtingat, dum Missa peragitur, dentium dolorem
sedari credunt. Alius ante febris accessiōem manus
cum ægroto lauat, secretò ad febris sanationem Psal-
mum illum enarrans, Exaltabo te Deus meus rex.
Est qui laborantis prehensa manu dicat: Æquē fa-
cilis tibi febris hæc sit, atque Mariæ uirgini, Christi
partus.

Contra eandem. Recipe tres panes Missales, in
uno scribe, Qualis est Pater, talis est uita: in altero,
Qualis est Filius, talis est sanctus: in tertio, Qualis est
Spiritus, tale est remedium. Hæ tres hostiæ sic in-
scriptæ, dandæ sunt febricitanti, ut eas singulis trium
continuorum dierum uesperis deuoret: sed ea con-
ditione, ne ijs deuoratis quicquam cibi aut potus eo-
dem die sumat. Iubetur quoq; singulis uesperis quin-
decies recitare orationem Dominicam, & toties sa-
lutationem Angelicam, ad gloriā & laudem sanctæ
& indiuiduæ Trinitatis. Aliud aduersus eandem;
Duc ægrotum feria sexta ante solis ortum uersus O-
rientem, qui expansis ad solem manibus stabit, deinde
hæc uerba dicito: Hodie dies illa est, qua Do-
minus Deus ad crucem accessit: sed sicut crux nun-
quam amplius ad eum ueniet, ita nunquam am-
plius ueniat ad te tam æstus quàm frigus: In nomine
Pa tris, & Fi lii, & Spiritus tr sancti. Deinde reci-
tato nouies ternas orationes Dominicas, & ternas
salutationes Angelicas. Hæc ut efficacia sint, non
uno die, sed tribus continuis diebus perficienda sunt.

Vt ui-

Exod. 12.
Ioan. 19.
Contra dentiū
dolorem,
aduersus
febrem.
Psal. 144.

Vt uinum eo anno non peruertatur, uasi inscribit
Aphricanus : Gustate & uidete, quòd bonus est Do-
minus.

*Ne uinum
inuertatur.
Psal. 33.*

Sunt qui ad sanguinem restringendum accipiunt
aquæ frigidæ cyathum, cui instillant profluentis san-
guinis guttas tres, & inter unamquamque legunt ora-
tionem Dominicam, & Angelicam salutationē. Hinc
patienti propinant, rogando, Quis te iuuabit? Re-
spondetur: Sancta Maria. Tum subditur: Sancta Ma-
ria hunc fluentem sanguinem firma. Inscribunt alij
laborantis fronti sanguine effuso, Consummatum
est. Sunt qui in sanguine sistendo hæc recitât: Sanguis
mane in te, sicut fecit Christus in se: Sanguis mane in
tua uena, sicut Christus in sua pœna: Sanguis mane
fixus, sicut Christus quando fuit crucifixus. Ter re-
pete. Item, † In sanguine Adæ orta est mors: † in san-
guine Christi redempta est mors: † in eodem sangui-
ne Christi præcipio tibi † ô sanguis, ut fluxum tuum
cohibeas.

*Cardanus de
Subt. lib. 18.*

*Ad sangui-
nē sistendū.*

Ioan. 19.

Aliud: De latere eius exiuit sanguis & aqua. Item,
ex quacunque corporis parte profluentem sangui-
nem cohibere nituntur his uerbis: Christus natus est
in Bethlehem, & passus in Hierusalem, sanguis illi
turbatus est: dico tibi per Dei uirtutem, & omnium
sanctorum auxilium, ut consistas, quemadmodū Ior-
danus, in quo sanctus Ioannes Dominum nostrum
I E S V M Christum baptizabat, in nomine Patris &
Filij & Spiritus sancti. Tene innominatum digitum in
uulnere, & fac cum eo tres cruces super uulnus, dic
quinq; Pater noster & Ave Maria, & semel Sym-
bolum in sanctorum quinque uulnerum honorem.
Hic insignis philosophus Iulius Scaliger ad Carda-
num scribit: Declarasti præcantantis fidem magno-
pere conferre ad efficaciam præcantationis, in tuis
Antilogijs: exire à fascinatricis animo facultatem,

*De Subtil.
exerc. 112.*

atque aerem immutare, cuius corruptione ueneficæ
spei finem illa consequatur. Quod si uerba tua san-
guinem sistunt ex incisa uena profluentem, nulla cum
eorum robore magnetis potentia comparari me-
reatur. Haud minor, propè dixerim, impietas in alia
ratione.

Homil. 21 de
Mulier. or-
natu.

Chrysostomus ad seductos ligaturis & incanta-
mentis ob immixtum Dei nomen. Non ligaturas (in-
quit) tantum, sed etiam excantamenta tibi conducis,
uetulas ebrias & titubantes domum ducens. Nec
confunderis, nec erubescis, post tantam ad hæc trepi-
dans disciplinam. & quod grauius est errore, quando
hæc admonemus & dissuademus, putantes se excusa-
ri, dicunt: Christianâ esse hanc mulierem excantantē,
nihilq; aliud loqui quàm Dei nomē. Propterea enim
magis eam odi & auersare, quòd Dei nomine ad con-
tumeliâ utitur, dum se dicens esse Christianâ, gentiliū
opera facit: etenim & dæmones Dei nomen fateban-
tur, sed tamen erant dæmones, Christoq; ita loquebā-
tur: Nouimus te, quoniam es sanctus Dei. & tamen
ipso increpauit, & eiecit. Propterea obnixè oro, ut
uos ab hac fallacia puros conseruetis: & tanquam ba-
culum, Dei uerbum habeatis.

Luc. 4.

Vidi haud ita pridem apud magnæ authoritatis ui-
rum nobilem, librum conscriptum execrabilem, flam-
mis dignissimum, plenum exorcismis, frequenti cru-
cis consignatione, & ex sancta Scriptura formulis in
nomine Patris & Filij & Spiritus sancti finitis, con-
tra equorum nō modò morbos quoslibet, sed & quæ-
cunque eorum impedimenta: ut si uel calceus equo
ferreus in itinere excidisset, statim precatōne eiuf-
modi recitata, illæsus ungula ad stabulum progredi
crederetur, etiam longissimè dissitum.

Contra uermes equum infestantes, tribus diebus
ante solis ortum quæ sequuntur, dicito & facito, super
equo!

equo: In nomine Pa tris, & Fi lii, & Spiritus t sancti, exorciso te uerinein per Deum Pa trem & Fi lium, & Spiritum t sanctum, ut nec carnem nec sanguinem nec ossa huius equi edas aut bibas, & ut fias tanta patientia, quantus fuit sanctus Iob, ac tanta bonitate, quantus fuit sanctus Ioannes, quum baptizaret Dominum nostrum in Iordane, in nomine Pa tris & Fi lii & Spiritus t sancti. Recita deinde ter orationem Dominicam & salutationem Angelicam, in dextram equi aurem, ad gloriam sanctæ Trinitatis:

† † † †
Dominus, Filius, Spiritus, Maria.

O curas hominum, ô quantum est in rebus inane.

Carminibus equos apud Nigritas etiam strenuiores & in bello tutiores reddi, docet Aloysius Cadamustus. Interim scelera hæc & blasphemix exterminandæ suos habent & admiratores, & cultores: & à quibus impune exercentur, noui. Atqui uix hæc merentur ut Cabalistarum commentis assimilentur, qui decem Dei ueri nominibus, & angelorum, quorum in sacris Biblijs fit mentio, ea quæ magnifice pollicentur (quemadmodum & illi nefandæ impietatis patroni diabolo operante, & Deo ob præfractam eorum incredulitatem conniunte, plerunque conficiunt) peragere se asseuerant. Horû Cabala ligaturis & nefarijs magiæ nugis scatet, foetetq;: de quib. etiam librum cōscripsit Costa ben Luca apud Hebræos. Verè hic Clemens ait: Usque ad hoc res denique accessit, ut cum uerbo Dei fugentur dæmones, per quod esse prouidentiam declaratur, inuenerit ars magica ad infidelitatem cōfirmandam, quomodo etiam hoc ex cōtrarijs imitetur. Sic * serpentum uenena mitigare carminibus inuentum, & uerbo ac potestati Dei contrarios inducere sanitates. Angelis quoque Dei

*In nauigat.
cap. 32.*

Li. 3. Recog.

** Serpentes à
Nigritis fasci
nari, scribit
Aloysius Cad
damustus in
nauig. ca. 28.*

Dei contraria reperit ars magica ministeria, animarum suscitationes, contra hæc & figmenta dæmonum ponens.

Magici modi furis inuestigandi, ledendæ sage, & maleficij amoliendi, cum blasphemo diuini nominis & sacre Scripturæ abusu.

Cap. V.

Inuestigandi furis modus dæmoniacus.

NON alienum ab hoc argumento modum inuestigandi furis interseram, quem sic experientum quidam præscribunt. Conuersus ad Orientem, in crystallo crucem facito cum oleo oliuæ: & sub cruce scribatur, Sancta Helena. Inde puer castus, ex legitimo toro natus, annorum decem uel circiter, capiat manu dextra crystallum. à cuius tergo tu genibus flexis prouolutus, ter summa cum ueneratione hanc recitabis orationem: Deprecor te domina sancta Helena, mater regis Constantini, quæ crucem Domini nostri IESU Christi inuenisti, per illam sanctissimam deuotionem & inuentionem crucis, & per illam sanctissimam crucem, per illud gaudium quod habuisti, quando illam sanctissimam crucem inuenisti, & per illam dilectionem quam erga filium tuum regem Constantinum habuisti, & per illa summa bona, quibus frueris perpetuò, ut cõmonstres in hoc crystallo quicquid peto & scire cupio, Amen. Et cum angelum in crystallo uidebit puer, rogabis quæcunque uolueris, & respondebit angelus. Hoc autem facies in solis ortu, cum iam emerferit, & aer serenus clarusque extiterit.

*Li. 16. ca. 93.
de Rer. uari.
etate.*

Irridere eiusmodi commenta (inquit Cardanus) semper consueueram, quanquam hoc ipsum experimentum à multis probaretur, habereturque secreti loco. Verùm contigit, ut puer quidam conturbernalis ac sciolus affirmaret, se uidisse in phialæ collo furem, de

rem, de quo interrogabatur, qui in imum descendisset, nec amplius apparuisse, idemque alios duos spectasse: in aduentu item ipsius quasi fulgur illuxisse, ac manum capiti imaginem admouisse, capitiumque antè retraxisse. Erat autem phiala uitrea, nitidaque, aqua sacrata plena, in linteo expiato collocata: lintheum uerò erat instratum scamno, tres candelæ cereæ accensæ & lustratæ: super os phialæ duo oliuæ folia, transuersè in crucis formam imposita. Perbreuis accedebat coniuratio: Angele sancte, angele candidè, per tuam sanctitatem, meamque uirginitatem, ostende mihi furem. & hæc super os phialæ obmurmurant: prius uerò precationem Dominicam, & salutationem Angelicam, singuli genibus flexis proferunt ter, ac singulis uicibus pollicis ungue crucem super phiala signant. Soli astant in obscuro. Videbant integrum hominem, pallium habentem, capite prono, caluum, ascendentem descendentemque in phialæ collo, non aliter quàm solent atomi in sole. Visus est autem ferme ad octauam horæ partem. Totum hoc spectaculum ad tres horas perdurauit: nihilominus, ut author rei ait, fur non est deprehensus, neque inuenti calices duo argentei, qui perierant. Referunt, eum qui sustulit, si ritè hæc peragantur, aliquid pati, dum peraguntur. Hæc dum ille narraret, experiundi talia incessit cupido, adfuitque occasio. Mulier quædam contubernalis desiderio uidendi quædam capta, aduocat aliam mulierem admodum eiusmodi rerum peritam: adornant sacrificium, tres puellæ (ut referebant ipsæ) uiderunt multa: ego tunc temporis aberam. Denuò mulierem aduoco, paratur sacrificium: folia oliuæ non intererant, nulla precatio Dominica, nulla salutio Angelica, sed tentoriolum solum undique conclusum aditur. Adest & ipsa femina, quæ nò solum uidebat, sed & puellæ: non in phialæ collo, sed in cono illo

illo qui super eius fūdo consistit: non in aqua, sed uitro: non perfectas imagines, sed quasi partem solum superiorem: non magnas effigies, sed non minores minimi digiti ungue: non descendentes è superiore parte, sed ex imo quasi coni uacuo ascendentes, uideri se referebant puellæ, puerque ille de quo iam antea dictum est, qui & fratrem tunc in Hispanijs degentem conspiceri se assererat, puellæ alios sibi cognatos: mira res, seu fabula. Cum ab initio filium image cernerent (is erat puer & monachus) illiusque aspectu delectarentur, rogabant eam ut dimitteret: negauit se facturam, quod interim ipsius filius torqueretur. Referbat aliquando Iosephus Niger, harum rerum maxime peritus, dæmonem pueris se sub forma Christi ostendisse, petijseque ut adoraretur: quod cum polliceretur quidam se facturum ea conditione, si dæmon eius cogitationes aperiret: inde iratus hic euauit. Spectabant præterea in phialæ collo quid rubens, quod quasi in extrema erat aquæ superficie (nā phialæ aqua tantum ad collum usque, aut paulo altius consurgebat) hoc saga angelum, cum nauicula textoria in manu, esse dicebat: puellæ illius faciem in uacuo se uidere aiebant, tanquam pueruli: puer, solum brachium cum nauicula. Hic, ut referebant, perpetuò circumferatur ac uidetur: nam reliquæ imagines statim abeunt. unde anus illa imperare uidebatur, ut pueris ludimagistri, unāque imaginē statim post aliam euocare. Cūque ipsa alijs commonstraret, sciscitatus sum, quo modo ipsa quæ iā filios quinque pepererat, spectaret quæ ego non uiderem? se facturam respondit ut conspicerem: uerum opus esse festo D. Ioannis baptistæ, aut Natalis Domini, ait. Iam in foribus erat id festum, accedō media nocte, docet arcana: eā erāt sex uerba, quæ multiplici sensu explicari poterant, sed (meo iudicio) in Christi contemptum potius maximum, quam gloriam.

riam. uelut, Iesus transit, significare potest quòd moriatur, quod transeat per uiam, & quòd finem habeat. qui sensus uidetur uerior esse, cum subiiciat, Ego sum: deinde, Angele sancte, & reliqua. Deprehendi meras esse fabulas, nec quicquam illam scire præter nugas. Cum enim bullas in aquæ margine excitasset nescio qua arte: ut margaritæ mihi uiderentur, uolebat. Forsitan constanti illa sua intrepidaque opinione puerulos, alioqui faciles, in suam trahit sententiâ: atq; ita se uidere fatentur, quæ minimè uident. Et enim puellas, de quibus dixi, tandem eò adégi, ut nihil se uidisse faterentur: cum multæ, ne uideantur corruptæ, se uidere simulent. Huc usque Cardanus.

Vt in hoc actu blasphemus nominis Dei & Sacramentorum literarum abusus euidentius innotescat, exëpla prodèdi furis uel sage, ex sacrifici libro clàm à me subtracta, annectam. Accede fluentem aquam: inde collectos tot numero lapillos, quot sunt de quibus furtum commissum suspicaris, domum confer, & ignescant: hinc sub limine sepeliantur, per quod ingredi consueuerunt homines, & triduum relinquatur: postea ante solis ortum eximantur: deinde scutella cū aqua imponatur circulo, transuersa obliquaq; mixtim cruce insignito, cui inscriptum est, Christus uincit, Christus regnat, Christus imperat. Scutella adhæc cruce signata, & formula coniurationis per Christi passionem, mortem & resurrectionem adhibita (quam propter impiè curiosos celo) in aquam singuli lapilli in cuiusque suspecti nomine conijciantur: & ubi ad rei lapillum fuerit uentum, tum calculus tanquam ignitum ferrum, feruorem concitat. Vt in fontem grauer, fraudetque, eiusmodi fingere ebullitionem, diabolo non est difficile.

Vt fur deprehendatur.

Ex oculo excusso sic fur cognoscetur. Primum leguntur septem Psalmi, cum Letania: deinde for-

Quomodo fuerit oculus excutiat.

midâ.

Psal. 118.

mirabilis subsequitur oratio ad Deum patrē & Christum, item exorcismus in furem : hinc in medio ad oculi similitudinem uestigio, figuræ circularis nominibus barbaris notatæ : figitur clauus æneus triangularis, conditionibus certis consecratus, incutiturque malleo cypressino, & dicitur: Iustus es Domine, & iusta iudicia tua. Tum fur ex clamore prodetur.

*Impius mo-
dos ledendi
furis, sage
& inimici.*

Si furem, sagam, inimicum secus lædere uoles, & malum tolli: ante solis exortum, die sabbathi, ramum auellanzæ anniculum abscindes, sic dicens: Ego te ramum huius ætatis refeco, in illius nomine, quem cædere aut mutilare institui. Inde in mensa sternatur tegumentum, additis his uerbis: † in nomine Patris † & Filij † & Spiritus sancti †. ter hæc & sequentia recitetur, & incute, droch, myrroch esenaroth † betu † baroch † aff † maaroth. postea dic: Sancta trinitas puni hunc, qui id mali designarit, atque hoc aufer per magnam iusticiam tuam, † eson elion † emaris ales ege: in tegumentum incute.

*Vt res furto sublata restituatur, anathema
Magicum. Cap. VI.*

A Nathema hoc S. Adalberti magicum potius ob diuini nominis & sacræ Scripturæ abusum, quàm Christianum, hic ea adijcio ratione, ut occulta eiusmodi actionum plerisque religiosis hominibus usitatarum impietas oculis omnium magis eluceat. Cautionem tamen lucri inde fraudulenter eliciendi nomine adhibent, ut nemo scilicet præsumat anathematizare anathema huius sancti sine licentia prælatorum sancti Adalberti & Diocesani loci, sub pœna anathematis prædicti, &c. ut ipsi loquuntur. illud autem tale est:

*Anathema
S. Adalber-
ti Magicum.*

Ex autoritate Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus sancti & sanctæ Mariæ uirginis matris Domini

mini nostri I E S V Christi & sanctorum angelorum
 & archangelorum & sancti Michaelis, & sancti Ioan-
 nis baptistæ, & ex uice beati Petri apostoli & aliorum
 apostolorum, & sancti Stenhani & omnium marty-
 rum, sancti Syluestri & sancti Adalberti & omnium
 Confessorum, & sanctæ Alegundis & sanctarum uir-
 ginum & omnium sanctorum qui sunt in cælo & in
 terra, quibus data est potestas ligandi atque solu-
 di: excommunicamus, damnamus, maledicimus uin-
 culo anathematis, & à liminibus sanctæ matris Eccle-
 siæ segregamus illos fures, sacrilegos, seu raptores;
 operarios, consiliarios, coadiutores, coadiutrices;
 qui hoc furtum siue malum perpetraverunt, siue sibi
 inde aliquid usurpauerunt: sit pars eorū cū Dathan &
 Abiron; quos terra propter eorum peccata & super-
 biam deglutiuit: sit etiam pars illorum cum Iuda tra-
 ditore, qui Dominum precio uendidit, Amen: & cum
 Pontio Pilato, & cum eis qui dixerunt Domino Deo;
 Recede à nobis, uiarum tuarum scientiam nolumus:
 fiant filij eorum orphani: sint maledicti in ciuitate;
 maledicti in agro, in cāpo, mal. in sylua: sint maledicti
 in domibus, in horreis, in lectulis, in cubiculis: mal. in
 curia, in uia, uilla, mal. in castro, mal. in flumine, mal.
 in ecclesia, in cæmiterio, in tribunalibus iudicij: mal.
 in foro, in bello, morando, loquendo: mal. tacendo;
 maled. manducando, uigilando, dormiendo; biben-
 do, mal. palpando, mal. sedendo, iacendo, maled. stan-
 do, mal. in ocio, in omni opere, mal. in toto corpore;
 in tota anima & in quinque sensibus corporis, mal.
 in omni loco; mal. fructus uentris eorum, mal. fructus
 terræ eorum, maled. sint omnia quæ eorum sunt, ma-
 ledictum caput eorum ora, nares, nasus, labia eorum;
 fauces eorum; dentes eorum, oculi; pupillæ eorum;
 cerebrum; palatum, linguæ eorum; guttura, pectora;
 corda, uenter, iecur; uiscera omnia; stomachus. mal.

G

splen,

*Anatomē
 homini:*

splen, umbilicus, uesica, mal. crura, tibia, mal. pedes,
 pedicæ eorum, mal. colla, mal. scapulæ, mal. dorsa eo-
 rum, mal. brachia, mal. cubitus, mal. manus eorum,
 digitus, mal. ungues in manibus & in pedibus, mal.
 costæ, genitura, genua, mal. caro eorum, mal. ossa eo-
 rum, mal. sanguis eorum, mal. pelles corporis eorum,
 mal. sit medulla in ossibus eorum, maled. sit superior
 pars à capite usque ad plantas eorum: quicquid inter-
 est, totum maledicatur, scilicet quinque sensus sui, ui-
 sus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. Et maledican-
 tur in sancta cruce, & in Christi passione, & cum quin-
 que uulnerib. Christi, & cū effusione sanguinis Chri-
 sti, & cum lacte uirginis Mariæ. Adiuro te Lucifer cū
 omnib. satellitib. tuis, ^a cū Patre & Filio & Spiritu san-
 cto, & cū humanitate & natiuitate Christi, & cū uirtu-
 te omnium sanctorum, ^b ut nullam habeas requiem
 diebus neque noctibus, donec perducas eos ad inte-
 ritum, siue mergantur in fluminibus, siue suspendan-
 tur, uel deuorentur à bestiis, siue comburâtur, siue in-
 terficiantur ab inimicis, & odio habeantur ab omnib.
 uiuētibus. Et sicut Dominus beato Petro apostolo &
 eius successoribus, ^c quorum uices tenemus, & nobis
 quamuis indignis potestatem contulit, ut quodcun-
 que ligaremus in terris, ligaretur & in cœlis: & quod-
 cūq; solueremus in terris, solueretur & in cœlis: sic il-
 lis si emédare noluerint, cœlum claudimus, & terram
 ad sepeliendum negamus, sed sepeliantur in pascuis
 asinorum. Insuper sit terra maledicta, in qua sit sepul-
 tura eorum, pereant in futuro iudicio, conuersatio-
 nem cum Christianis non habeât, neque corpus Do-
 mini quum in mortis articulo sunt, suscipiant: fiant
 tanquam puluis ante faciem uenti: & sicut Lucifer
 abiectus est de cœlo, & sicut Adâ & Eua de Paradiso
 expulsi sunt, sic expellantur de quotidiana luce. Item
 confociati sint cum illis, quibus Dominus dicit in
 die

*Verè indi-
gnis.*

die iudicij, Ite maledicti in ignem æternum, qui p̃a. *Matth. 18.*
 factus est diabolo & angelis eius: ubi uerimis non morietur, nec ignis extinguetur. Et sicut candela de manibus meis eiecta extinguitur, sic opera eorum & animæ eorum in fœtore barathri extinguentur, nisi reddant quod furati sunt, infra certum terminum; Amen dicant omnes: postea cantabitur, Media uita in morte sumus, &c.

a Præter uniuersam huius impietatis farraginem en quàm conuenienter hic coniungatur Lucifer eiusque satellitium cum Patre, Filio & Spiritu sancto, &c. Quàm profecto hic exclamare lubet, quæ *2. Corinth. 5.*
 communio Christo cum Belial?

b Hinc constat (si quid ualent imprecationes) theologicum anathema mortalibus quæcunque infortunia, morbos & inquietem ciere, non Lamias; quæ ut plurimum nec legere, nec eiusmodi coniuurationum portenta ob extremam ferè ætatem; scæmi-
 neum sexum, & nimis grauem ingenij stuporem finire, multo minus usurpare norunt.

c Tam impium hoc esse anathema sentio, ut publici edicti anathemate, eius etiam nomen exulare deceret. Dabo tibi clauēs regni cœlorum, Petro *Matth. 16.*
 prædixit Christus, doctrinam scilicet cœlestem, cuius potentia quicquid ligaret, ligatum foret, &c. Non blasphemorum eiusmodi anathematum fulmina concessit, minus multo mandauit.

Alij quidam uiri Ecclesiastici eodem ferè modo; hoc est, tanquam magico incantamento usi sunt Psalmo 108. secundum uulgarem distributionem, certa persuasione ducti, contra quencunque ardua hæc & dura pronunciaſſent solum uerba, illum protinus uel interiturum, uel ut longissimè, annū superuierō

non posse. Verum aliò prorsus spectat hic Psalmus, querelis, lachrymis & suspirijs potissimum aduersus eiusmodi scribas & phariseos plenus, cuius & genuinam sententiam sine negotio capias, si eum personæ Christi applicueris, grauitèr expostulantis de Iuda proditore, & Iudæorum sanguinem innocentis sitientium crudelitate. Ipsa Dauidis uerba ascribo, ut quantam uim sæpe patiatur sacratissimus ille sermo, nemo non intelligat.

Deus laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est.

Loquuti sunt aduersus me lingua dolosa, & sermonibus odij circumdederunt me, & expugnauerunt me gratis.

Pro eo ut diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.

Et posuerunt aduersum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.

Constituè super eum peccatorem, & diabolus stet à dextris eius.

Cum iudicatur, exeat condemnatus, & oratio eius fiat in peccatum.

Ioh. 17.
Act. 1. Fiant dies eius pauci, & episcopatum eius accipiat alter.

Fiant filij eius orphani, & uxor eius uidua.

Nutantes transferantur filij eius, & mendicet, & eijciantur de habitationibus suis.

Scrutetur fœneratur omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores eius.

Non sit illi adiutor, nec sit qui misereatur pupillis eius.

Fiant nati eius in interitum, in generatione una deleatur nomen eius.

In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini, & peccatum matris eius non delea-

deleatur.

Fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorum, pro eo quod non est recordatus facere misericordiam.

Et persequutus est hominem inopem & mendicum, & punctum corde mortificare.

Et dilexit maledictionem, & ueniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem sicut uestimentum, & intrauit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius.

Fiat ei sicut uestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur.

Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud Dominum, & qui loquuntur mala aduersus animam meam.

Et tu Domine Domine, fac mecum propter nomen tuum, quia suavis est misericordia tua.

Libera me quia egenus & pauper ego sum, & cor meum conturbatum est intra me.

Sicut umbra quum declinat, ablatum sum, & excussus sum sicut locustæ.

Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & caro mea immutata est propter oleum.

Et ego factus sum opprobrium illis, uiderunt me, & mouerunt capita sua.

Adiuua me Domine Deus meus, saluum me fac secundum misericordiam tuam.

Et sciant quia manus tua hæc, & tu Domine fecisti eam.

Maledicent illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur, seruus autem tuus lætabitur.

Induantur qui detrahunt mihi, pudore, & operiantur sicut diploide, confusione sua.

Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.

Qui astitit à dextris pauperis, ut saluam faceret à persequentibus animam meam.

Aduersus uniuersam nimisque inolitam pluribus in locis apud religiosos, anathematis consueti impietatem, hoc sacrum diuini Chrysostomi consilium ex sermone de Anathemate, cunctis amplectendum propono: Ea propter uos oro, inquit, ne uobis uerba hæc in mente excidant.

Dogmata enim impia, & quæ ab hæreticis profecta, arguere & anathematizare oportet, hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

De sacrilego, itemque genuino uerbi Dei usu,
& impio sanandi maleficij modo.

Cap. VII.

POrro, quod nam sacrilegium grauius existimas ueris, quam omni propriæ salutis memoria perstinaciter excussa, tam sceleratè uenerabili Dei nomine abuti, & sacrosancto eius uerbo uim inferre, & rapere intorquereque ad dæmonij præstigias in Dei contumeliam tegendas, quod ex arcano Patris æterni sinu humani generis amore uictus Dei filius C H R I S T V S I E S V S deprompsit, promulgauitque miserrum & perditorum hominum causa: ut hi cum essent lapsu primorum parentum à Deo separati, omni gratia excidissent, ex hoc se in gratiam repositos dilceret, haberentque certa & expressa diuinæ erga se uoluntatis testimonia, quibus se in ueris animorum cōsternationibus, & ancipitibus distractorum sensuum fluctibus erigerent & erudirent? ut prolixius docet Peucerus in suo de Diuinationibus commentario.

Verbi Dei genuinum usum.

De genuino sacrę Scripturę usu sic Timotheo scribit Paulus: Omnis Scriptura diuinitus inspirata, est utilis

utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quæ est in iusticia, ut integer sit Dei homo, ad omne opus bonum apparatus. Item Romanis: Euangelium est potentia Dei, ad salutem omni credenti. Ad Hebræos 4. Viuis est sermo Dei, & efficax, & penetrantior quouis gladio utrinq; incidente, ac pertingens usque ad diuisionem animæ & spiritus, compagumq; & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Ad hos usus, nimirum ad renouandam hominum corruptam naturam, traditum est Dei uerbum. Hæc præstat fide apprehensum in cordibus credentium, cooperante Spiritu sancto, qui per uerbum efficax est: non, ut mentitur diabolus, à sceleratis & impijs ipsius ministris ore solū prolatum, alias exerit uires, quàm quò destinatum ab initio fuit. Cumq; pronunciet Dei lex: Non assumes nomen Domini Dei tui inuani: non enim insontem habebit Deus, eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui inuani: certissimum est, & irrefragabiliter uerum, eos omnes qui eiusmodi incantationum Scripturæ sanctæ fuculo uelatarum, ritibus & modis utuntur, atrocissimas manere pœnas. Quare si quis effectus sub horum uerborum pallio, uel uerè uel fascino uideatur consequi, dæmonis esse opus ne dubites. Nihil aut accedit, aut decedit uirtuti uerborū, ab impijs his hominib. pronunciatorū. Confirmat hæc Augustinus, dicēs: Verum est, fratres charissimi, quia permissit hoc Deus diabolo, ad probandum Christianum: ut cum interdū per illa sacrilegia, aliqua remedia, in illa infirmitate percipere, & aliquid uerū potuerint agnoscere, facilius diabolo credant. Sed qui totam religionem Christianam desiderat custodire, oportet ut hæc omnia tota animi uirtute contemnat.

Rom. 1.

Deut. 5.

*Sermon. 24.
de Tempore.*

Memorandum fallacis curationis maleficij demoniaci, cum certa benedictionis formula exemplum,

Cap. 4.

Sacrilegius cu-
rationis ma-
lefici modus.

ob historię continuatũ tenorem, superiori Libro cõ-
scriptum inuenies. Cui obiter adjiciatur alter modus
superstitione priorem uincens, atq; ex sacrifici libro
exscriptus, ut hinc de reliquis eiusmodi sanationibus
præiudiciũ concipiatur. Accipe tres olei uiolacei
mensuras: & consistens contra solem, ante eius or-
tum, exprime nomen hominis læsi, & matris eius, &
angelos gloriæ qui stant in gradu sexto, septem die-
bus, ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus
sub sole, & oleo uniuersa inungatur caro: hinc coram
sole suffumigetur myrrha, olibano, & præcipuis aro-
matibus: deinde istos honoris angelos inscribe in ar-
genti lamia, quæ cum aromatum incenso suffita, in
collo suspendetur, Vicesima die mensis hoc fiet cum
successu, ut maleficio affectus curetur.

*Magica & superstitiosa morborum curationes, adhi-
bitis carminibus uel uerbis ignotis, quæ etiam om-
nino non conueniunt cum imaginibus
cœli. Cap. VIII.*

HUc pertinent superstitionũ & uerborum igno-
torum, quibus utrum benè aut malè preceris
ignoras, monstra: haud dubiè à malis inuenta
hominibus, & pro libidine excogitata, quæ cum Dei
contumelia in sacrosanctæ nostræ medicinæ cõspur-
cationem calumniamque furtim irrepserunt. cuiusmo-
di hi usurpantur rhythmus contra epilepsiam:

Curationes
magica, su-
perstitiosa
& impia.

Caspar fert myrrham, thus Melchior, Balihasar aurum:
Hæc tria qui secum portabit nomina regum,
Soluitur a morbo Christi pietate caduco.

Ita antiquitas credebat, uerba cum cum sua ra-
dice tusum, uino aspersum, folioque inuolutum, & in
cinere calefactum, strumisque impositum, eas abige-
re, si hoc fecisset uirgo ieiuna ieiuno, & manu supino
tangens dixisset: **N**egat Apollo pestem posse cresce-
re,

re, quam nuda uirgo retinguat. Atque ter hic despu-
endum putabat. Narrat Beniuenius, quòd ariolus
duobus digitis uulneri militis superpositis, & carmi-
nibus nescio quibus insufurratis, telum in dextram
pectoris partem immisum, ossique sinistræ scapulæ
infixum, redire ex osse iusserit. unde (scribit) etsi abs-
que ægroti nœxa, non tamen sine utriusque animæ dis-
pendio miles curatus est. Facile fuit dæmoni, ad ma-
gi murmur colludenti, telum extrahere, ut magis a-
lios suis fraudulentis perniciosisque actionibus sibi
deuinciret.

*De Abdi-
tis morb. cau-
sis cap. 26.*

Adhæc, ut sanguinis fluxus inhibeat, in usu est:
In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Chunrat
cara sarite confirma consana imaholite. Hic meritò
dixerim: Quæ communio luci cum tenebris, aut quæ
concordia Christo cum Belial? Addam, quòd carmi-
ne apud Homerum, sauciato Vlysi sistere sanguinē
potuit Antolyci filius. Sic Theophrasto ischiadicos
sanat carmen: Catoni luxata membra cantio hæc,
Danata, daries, dardaries, astararies, & reliqua. Si
duo maleficio læsi, mutuo se grauiter prosequantur
odio, in pane missali hæc inscribantur uerba: Abrac-
amon filon. & offeratur utrique edendus panis: hinc
perpetuus utriusque subsequetur amor. Contra ca-
nis rabidi morsum, pani inscribitur: Irioni khiriori
essera khuder fere. inde uoratur. Non infimæ sortis
nobilē cognoui, simili curationis ratione celebrē, qui
pomi particulæ inscribit, Hax pax max Deus adimax,
atque edendam illam uenenato à cane rabido porri-
git. A singulis autem medium stuferum Brabanticū
postulare eum audio. qua pecunia congesta, sacellum
prope arcem suam extruxit, missis aliquot ea impie-
tatis mercede redemptis cohonestatum, uti fertur. Ut
uerò huic mysterio ponderis aliquid accederet, ad
maximum natu ex sobole uelut iure hæreditario pro-

*1. Corinth. 6.
Plin. lib. 28.
cap. 2.*

pagari eam curationis efficaciam, nec ad alios posse deriuari, temerè credulis persuaderetur. Similibus diabolicarum uocum portētis contra dentium dolorem utuntur, Galbes galbat galdes galdat. Ridiculū quoq; hoc scriptum appenditur: Strigiles falcesq; dentatæ, dentium dolorem persanate. Quidam ad febrem omnis generis intermittētem, uirgas duas parallelas uerborum ui medijs partibus committit, ipsoq; contactu uincit crucis effigie, quam collo subnectit: sic quidam multos leuat, sed qui ferè grauius recidant. Contra febres, thoraci lignum rotundum applicant Turcæ, deinde illud alio simili ligno percutiunt, nescio quid submurmurantes. In collo schedulam contra easdem suspendebant quidam superstitiosi monachi, iubentes singulis accessionibus quasdam effundere preces, & post tertiam accessione bene sperare. Quis non animaduertit fucum? In primis plurimū ualet confidentia, nec in principio consilium quæritur: deinde in acutis, iā morbo adulto, uix fieri potest quin post tot paroxysmos mutetur morbus. Si Dei aut dæmonis uirtute ob scriptum euenit sanitas, cur non euestigio ea sequitur? Exaratas has uoces, Gibel got gâbet, rostro pulli imponunt: inde stylo præacuto huic caput recta in medio pertundunt, pullusq; exilit ac uiuit, maximè in æstate. Ea autem delitescit causa, quod pulli caput cerebrūq; osse utrinq; diuiditur: inter quod in medio distinctum, stylus quā facile potest, penetrat: nec quicquam, illæso cerebro, uitæ decedit. Verbis porro eam inesse uim existimat uulgus, earum rerum imperitum. Atqui ab illis si uirtus ea promanat, cur transfixo hœdi siue hominis aut canis capite, non idem contingit? His adde illud Constantini, in piscium captura: Iao Sabaoth. Iure itaque optimo Galenus, quanquam ethnicus, Chariachirum & Bamachium derisit: ipsisq; Dioscoridem prætulit,

lit, qui non imprecationibus & uerbis superstitiosis, uelut illi, tradiderit medicinam. Idem lib. 10. Sim. Substantia est, ait, quæ suspenditur: non uoces barbaræ, ut quidam præstigiatorum facere assolent.

Illud porro omnem superat stulticiam, quod quædam uoces cum imaginibus quibusdam cœli conuenire, plerique autem: & uerba quæpiam cum solenitate prolata, mutare sensus hominum & brutorum: hinc in speculo consecrato uideri imagines, hinc moueri feminas in amorem, hinc mutari elementa, terram uariè affici, ignem ab uisione cessare, morbos curari. O' delirium incomparabile. Quæ nã uis hæc quæso, unde deriuata, ubi recepta? Si etenim pendet ab harmonia cœlesti tota uerborum uirtus, ut Alchindus contendit: cur non ipsa per sese operari id potest, cum sit causa superior? Dicet fortasse, cœlum media & proxima causa, hoc est uerbis agere. At hoc doceat, in sono ne, aut in uoce, an in uerbis exterioribus operandi uis recipiatur. prior enim natura sonus quàm uox, & uox quàm uerba: hæc enim ex illa, illa uerò ex alio cõficiuntur, cū uerba uocē & sonū includant, & in definitione uocis contineatur sonus. Sine uoce sonus esse potest, quia natura prior: pari ratione sine uerbis uox. sine uoce aut & sono uerba non sunt. Si igitur uis in sono recipitur, & qua sonus mouet elementa, omni sono etiam inanimatorum corporum poterit ea uirtus communicari: quare nec uoce, nec uerbis opus erit. Si autem in uoce, cum ea plerisque etiam animantibus præterquam homini competat, id ipsum poterit à brutis etiam fieri. Si uerò in humanis uerbis tantum recipi dixeris, rogo unde accipiatur uis, in prima ne syllaba, aut medijs, aut ultima? Si in syllaba, iam non in uerbis: ea uerò mox perit. eadē in alijs erit ratio. Quare colligitur,

nullo modo uerbis inesse hanc posse uirtutem
cœlitus operantem.

*Nulla uoces
cum imaginibus
cœli conueniunt.*

*Fuse de ijs
contra Alchindum
disputat Ioan.
Franc. Picus
lib. 7. cap. 6.
de Prænot.
superstitiosa
aduersus magiam.*

De magica sanatione per ligaturas, periapta,
characteres, effigies, annulos uel si-
gilla. Cap. IX.

*Ligaturarū
& periapto-
rū nanitas.*

Hic ligaturæ magicæ & periapta tum alia, tum ex Sacris maximè literis furtim tracta, suū habent locum, quibus contra dæmonum studia, incantationes & maleficia homines quoque demen- tantur. quemadmodum cum primum Euangelij Io- annis caput minutissimis literis in schedula pictum, & Missæ recitatione consecratum, collo alligatur, mi- rum contra incantamenta & diaboli machinationes creditur esse amuletum. At si chartula hæc alicuius habebitur efficaciæ, prærogatiuam certè singularem aduersus satanæ molimina obtinebunt illi, qui sacram

*Verbum Dei
nō mortua est
litera, sed spi-
ritus & uita,
Ioan. 6.*

Scripturam ex professo in manibus uel manicis con- tinuò circumferunt. Sed ea nisi animis sit irradiata nostris, ubi uelut à fomite uitali in actum excitetur, mortua permanet litera, etiamsi millies suspendatur, alligetur, portetur, affricetur, obmurmuretur, inscri- batur, sigillis aut annulis imprimatur, bibatur, eda- tur, uel etiam uoretur. Cōfirmat hæc Chrysostomus:

*Homil. 43. in
sa. Matti. 23.*

Quidam, inquit, sacerdotes aliquam Euangelij par- tem scriptam circum collum portant. Sed dic sacer- dos insipiens, non ne quotidie Euangelium in Ecce-lesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auri- bus posita Euāgelia nihil prosunt, quomodo possunt circa collum suspensa seruare? Deinde ubi est uirtus Euangelij? in figuris literarum, an in intellectu sen- suum? Si in figuris, bene circa collum suspendis: si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quàm circa collum suspensa. Eiusdem est sententia: Quādo in grauem lapso morbum, aliqui incantamentis suc- currendum esse consulunt, alij rebus collo alligandis, alij aliter: & tu constanti animo, quicquid id est, ob

Dei

Dei timorem sustines, patique fortiter malis quam eorum aliquid sectari, hoc te martyri facit proximum. Hac ratione docet Athanasius quoque, dæmones plurimum formidare uerba Psalmi 68, si quis ea attentè ex animo oret. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius qui odiunt eum. Sicut propellitur fumus, tu propelles eos: & sicut liquescit cera à facie ignis, sic pereant impij à facie Dei, & reliqua.

In lib. de Varrj: quest.

Hac etiam oratione sathanam abegisse D. Antoniū in acerbissimo illo certamine aduersus dæmonū turbas, testatur idem. Aliàs & illud Psalmistæ occinebat, Si consistent aduersum me castra, non timebit cor meum.

In Vita D. Antoni:

Minus insuper momenti habebunt manu effecti characteres, effigies, annuli uel sigilla, hac illaue figura delineata, sculptaue, uel imaginibus ad certos cœli positus hoc momento, & illo loco insignita. Atque ut nulla astrorum uis in ea quæ manibus conficiuntur opera imprimitur: ita etiam si infinitè diuinis notis, nominibus, aut Scripturæ sanctæ uerbis ornentur, substantijs nihil ex figuris quibuscunque, ueræ uirtutis uel accedit uel decedit: quibus singulis mirandas peculiareq; uirēs certarum actionum effectrices ab initio Deus indidit. Nec enim iam noua ibi instituitur qualitatum mixtura: non materiæ, ex prima ordinatione, conuenienti qualitatum temperamento indutæ, noua & essentialis, forma infunditur: sed corpori antea conformato, sua materia & forma, quibus existit, conseruantur, suaq; adornato temperie, arte duntaxat noua affingitur species: ad quam nihil sidera, nihil eo tempore existentes in aere qualitates conferunt: immò, ut semel dicam quod res est, uniuersam hanc commenticiarum specierum congeriem, uanam esse, & inefficacem, non pudet liberè profiteri. etiam si hic mihi offundent Thebit philosophum, & magiæ antisti-

*Characterū,
effigierum
annulorum
& sigillorum
nugæ.*

Plato lib. 2.
de Rep.
Li. 2. Mine-
ral. Tract.
cap. 1 & 3.

Marsilium
Ficinum hoc
nomine no-
tat Ioannes
Franc. Picus
lib. 7. cap 6.
Philostr. l 3.

Breuiola cõ-
tra febres.

antistitem, annulos conficiendi modum docentem, quibus animum exhilarari, hostes, cacodæmones & morbos arceri, miraculaque edimentuntur: cuius modi annulorum commeta Eudemum philosophum quoque fabricatum esse tradunt. Obijcient & Albertum sui semper similem, & horum annulorum sigillorumque à ueritate sæpenumero diuaricantẽ fabrum. Accedet quoq; Marsilius Ficinus, doctissimus aliqui philosophus, & pleriq; alij. Nec Gygis Lydorũ regis annulus menti excidat, ut magica annulorum cathena ornatius prodeat Lamia, Menippi Lycij sponsa: cuius digito, ne comitiali morbo correpta cadat, à philosopho redarguta, annulus applicetur argenteus, hoc modo intus notatus: † habi † haber hebr †. atque hinc breuiola, quæ uocant, contra febres à quodam nebula quæstore ficta, offerantur:

Ananiasapta ferit, mortem quæ lædere quærit.

Est mala mors capta, dum dicitur ananiasapta.

Ananiasapta Dei, iam miserere mei. Per nuptialem uerò annulum sponsus mingat, ut ab impotetia ueneris & fascino soluatur, authore Nicolao & Guilielmo Variagnana medicis, & Petro Argelate chirurgo: si amorẽ quis dissolui uelit, in amatis calceo sterus amatẽ collocetur, odorq; perceptus amorẽ infringet. Causam profectò eius uirtutis nimis manifestam, nõ est quod ad occultam proprietatem torqueas.

De characteribus, imaginibus, figuris, exorcismis, rebusq; illicitis, quibus thesaurus inquiritur, claustra aperiantur, capillitio suspenduntur malefica, obijciunturq; reliqua diaboli ludibria.

Cap. X.

Magici the-
saurũ in iu-
rẽs modus.

Thesaurum porrò sic inquirunt hi magi. Virga auellanæ tribus signata crucibus, coniuratur nõ modo superstitiose, sed & impie ac blasphemè.

Addun-

Adduntur characteres cum barbaris nominibus & in fodiendo leguntur Psalmi, de Profundis: missa, Misereatur nostri: Requiem, Pater noster, Ave Maria, & Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo, Amen. A porta inferi, Credo uidere, &c. Expectate Dominum, Requiem æternam, cum oratione certa. Et si fodiendi tempus neglexeris, à diabolo tollitur thesaurus.

Vt claustra aperiantur, in particula cereæ baptismo designatę flores uolubilis imprimuntur, liganturque in anteriore indusij parte: ac ubi referare uoles, ter inflabis, dicesque hæc uerba: Arato hoc partiko hoc maratarikin tuo nomine aperio hoc claustrum, quod infringere cogor, quemadmodum inferna confringis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen.

*Diabolica
claustrorum
apertio.*

Æthiopidis etiam herbæ tactu clausa omnia aperiri, quibusdam simul admurmuratis cantilenis, traditur: eodem referendum, quod cuidam ad laqueum damnato Venetijs, omnes patefactę fuerint fores, disiectis seris, una tantum adnota herba, signaculis quibusdam decantata. At si uis ea inest herbis, quorsum admurmurantur cantilenę, aut adhibentur signacula? Vel si uirtutem hanc obtineant cantilenę & signacula, cur aduocantur herbę? Si simul coniuncta hanc efficaciam, sortiri dicas, meram esse superstitionem, contrà obijcio. rerum alioqui naturalium miraculis ut nihil derogatum uolo, ita eiusmodi cantiunculis & signaculis nil penitustribuendum esse, ingenuè affirmo. Quum autem herbę illę non operentur nisi cantionibus & signaculis applicatis, consequens est, ijs etiā nihil eiusdem uirtutis adesse. Si effectum subsequi respondes: cōtingit is profectò dæmonis opera hic colludētis ratione cātilenę uel signaculi, ut eiusmodi ludibrijs incautos alliget strictius, cautiusq;

*Plin. lib. 24.
cap. 4.*

Lib. 24. ca. 2.

riusque fallat, nec ullo modo iuuet. Dicam hic cum Plinio, non satius fuisset Æmilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, quam machinis claustra per tot annos quærere?

Pro defensione, figura cum creta in terra notatur, & miræ affinguntur nugæ, recitanturque Psalmi, & Orationes, nec non Missæ actum cohonestant, & in arbore clauus figitur ferreus.

Vt mille hominibus uel equis cinctus quis appareat, anniculus salicis ramus unico inflatu abscissus usurpatur cum exoreismo, barbarorum nominum recitatione, & characteribus absurdis.

*Imagines
damnosæ.*

Damnum alicui inferre se credunt, si imaginē corificiant in eius nomīne quem læsum cupiunt, ex cera uirginea noua, sub cuius axilla dextra hirundinis cor locetur, & hepar sub sinistra. Item, collo appenditur filo nouo effigies, quæ acu noua in membro lædendo figitur, recitatione uerborum, quæ ob curiosos studio prætermittenda censui. Ea ex ære quandoque apparatur, cuius membra ad diriorem deformationem inuertuntur, ut pes manus loco forinetur, & pedis uicissim locum subeat manus, faciesque inuertatur. Ad atrocius malum similis imago adornatur in hominis forma, in cuius capite nomen certum scribitur, & in costis ea nomina, Alif caseil zaza hit mel meltat leuiatan leutatace: ea in sepulchro defoditur. In eundem usum, ut ipsi uocant, in Martis dominio, parantur duę imagines, una cerea, altera ex hominis mortui terra: & ferrum quo homo necatus fuit, traditur alteri imagini, ut alterius necandi simulachri caput transfigat. In utraque duo inscribuntur nomina, & characteres seorsum peculiāres: & certo altera reconditur loco.

In mulieris amorē conciliando, conficitur in hora Veneris imago, ex cera uirginea in amatæ nomine: cui

cui character imprimatur, & circa ignem calefit: & inter agendum, cuiusdam angeli memoria in mentem repat. Non abfimile monſtrum fingitur, ut quis tibi in omnibus obſequatur.

Vt tandem capillitio ſuſpendatur noſtra hæc mæleſica, & huius nugatorij actus ſcena tragicum ſortitur exitum, apparatus eſſigies ex terra capitis inortui hominis; in alterius nomine baptiſanda, cui nomen cum caractere inſcribitur: hinc oſſe putido ſuſſitur, & inuerſo ordine leguntur Pſalmi, Domine Dominus noſter, Dominus illuminatio mea, Domine exaudi orationem meam, Deus laudem meam ne tacueris, &c. Deinde duobus diuerſe locis ea ſepelitur.

*Imago, ut ea
pilis ſuſpen-
datur mæleſica*

Vt periaptorum, characterum; figurarum, annulorum, imaginum, reliquorumque id genus prodigiorum uanitas ubique explodenda, omnium obtutuſi lucidiſſimè pateat, formulas has ſacrificio ſurreptas ſupprimere nolui, quo de ceteris eiufmodi hominum ludibrijs facilius pronunciaretur ſententia: quibus ſi uel ueritatis momentum ineſſe leui ſolum cogitatuſi ſuſpicatus fuiſſem, eas haud dubiè euelliſſet, cui debentur, conſecratas excepiſſet Vulcanus.

Quibus uerbis ſtupor ac taciturnitas in tormentis

& quæſtionibus induci creditur, & ſolui.

Cap. XI.

INueniuntur, qui cum ſcelus aliquod capitale admiferint, uel antequam ſubijciantur quæſtioni, uel interea dum torquetur, quorundam aut ſcriptura, aut prolatione uerborum conſequi ſibi uidentur, ut & tacere poſſint, & nihil omnino ſentire. Id quod tam firmiter ſibi perſuaſum habent, ut fuerint qui hac fiducia ultrò ſe tum carceri, tum quæſtioni obtulerint. A diabolò enim, cuius intereſt ſcelera non puniri, ſed indies accumulari, confirmantur in malo, nec ſoluſi

*Quomodo
tormenta quis
dam non ſentiant.*

H

orga.

organis uocis obstructis impediuntur, ne loqui possint, uerum graui etiam somno opprimuntur, ut nec audiant interrogata, nec tormenta sentiant. Interim tamē his illi penduli uerbis ac uersibus, sanē perquā ueritatem induantur: *ἀνάθροι* utuntur:

centia.

*Imparibus meritis tria pendet corpora ramis,
Dismas & Gestas in media est diuina potestas:
Dismas damnatur, Gestas ad astra leuatur.*

Psal. 44. Sunt qui uerba Prophetæ eructent: Eructauit cor meum uerbum bonum, ueritatem nunquam dicam regi. Alij autem hac prece se muniunt: Quemadmodum lac beatæ gloriosæ Mariæ uirginis fuit dulce & suaue Domino nostro IESV Christo, ita hæc tortura siue chorda sit dulcis & suauis brachijs & membris meis. Alij uerò saltem hæc proferunt: IESVS autem transiens, per medium illorum ibat. Os autem non comminuetis ex eo. Et tamen contrarium uidemus euentum. Licet enim *αἰδουμένοι* ita dæmon occupet, ut nihil sentiant: ossa tamen illis comminuuntur & confringuntur. Qua etiam ratione probari posset, eorum uerborum nullam esse uim: quin ridicula potius esse, quā credibilia, quæ iam proposuimus. Enim uerò nec diabolo quidem esse permixtum ut efficiat aliquid eiusmodi, interea dum ijs ut superstitiosè utuntur flagitiosi, ppter duas mihi causas uidetur. Primò,

*Diabolus cur
nō semper lin
guam & sen
sus impediāt.*

Rom. 13.

*De ciuit. Dei
lib. 10.*

*Thom. q. 5. pri
ma pars tra
cta. qq. tit. de
miracul. De
Sent. excōm.
c. ut fama. l. i.
ta uulnerat.*

D. ad l. Ag.

Traetat. de

quest. et tort.

q. 4. num. 14.

quòd cum omnis potestas à Deo sit, diabolus nec ipsi nec legitimis ipsius actionibus possit resistere, ut nocentes publicæ eripiat iusticiæ: sicut docet D. Augustinus, & Thomas Aquinas: Secundo, quòd impunitas scelerum Deo non placeat, & malefaciendi licentia minimè permittatur: Alioquin institutus ordo & iusticia Dei sibi inuicē repugnarent. Sed tamen hominum impietate sic merente, sæpius hæc accidisse fateor. Testatur enim clarissimus Iuriscōsultus Paulus Grillandus, se bis id & uidisse, & in facto comperisse,

his

his uerbis: Primò Pisis dum essem assessor magnifici
domini Capitanei illius ciuitatis: deinde Romæ dum
essem auditor criminalium causarum reuerendiss. do-
mini Auditoris Cameræ, ubi quidâ fur sagacissimus,
& duplicis maliciæ reus, contra quem erant examina-
ti quindecim testes super diuersis indicatijs magni fur-
ti 137. ducatorum aur. habens notiçiâ quòd curia præ-
fati domini Auditoris procedebat cōtra ipsum, ante-
quam personaliter compareret; accepit nonnulla for-
tilegia contra torturam: quibus expertis iterum atq;
iterum uidens quòd sufficiebāt ad parangonem, qua-
dam die dum ego essem in ædibus turris nouæ ad exa-
minādum quosdā alios reos, ille sponte ueniens ac-
cessit ad me, & se constituit in carceribus ipsis, dicēs;
quòd ultrò uenerat ad purgandū indicia, & notā infā-
miæ sibi illatæ. Contra quem tamen necesse fuit deue-
nire ad torturā, tot indicatijs contra ipsum laborātibus.
In qua dū erat eleuatus, dormiebat capite cliuo, ac si
iaceret in lecto, absq; ulla penitus lamētatione, aut cla-
more: & ad tractus chordę erat tanquā statua marmo-
rea. qui dū eleuabatur à principio, dicebat quædā uer-
ba submissa uoce, deinde silebat ut dormiens. Statim
ego suspicatus fui, ne gestaret aliquod fortilegiū siue
facturam maleficam penes se, aut ex illis uerbis capta-
ret aliquod suffragium: perquisiui quā diligēter per
omnes partes corporis sui, demumq; reperi in capite,
sub scuffia scilicet inter crines, quandam paruam schē-
dulam hæc uerba continentem, uidelicet: † I E S V S
autem transiens † per medium illorum ibat † os non
comminuetis ex eo † cum crucibus ita signatis: quam
illico abstuli ab eo. qui licet illa sic ablata satis conquē-
reretur, nihilominus iterum positus ad torturam, &
eleuatus iterum, illud idem sicut antè faciebat, & in
principio ipsius eleuationis nonnulla uerba submis-
sa uoce dicebat, quæ percipere nunquā potui, nec

*Tortura nō
curatis fuit.*

*Nihil sentit
doloris.*

quicquam confessus est. Demum mutatis tormentis, sub tormēto taxilli subiectus fuit, & similiter spernendo dolores, nihil unquam confessus est: sed in sua negatiua semper audacius conualuit, adeò quòd necesse mihi fuit eo instante, ab inquisitione eundem absolue-
re. Similis casus occurrit Hippolyto de Marsilijs, dum erat officialis ducis Mediolani.

*Hippolyt. de
Marsil. in l.
repeti. col. 4.
ff. de quest.*

*Aliud exem-
plum.*

Iterum ait Grillandus, nec dum est annus elapsus quòd audiui alium Romæ positum ad torturam, & repetitis uicibus grauitè cruciatum, qui uerba de late Mariæ uirginis submissa uoce proferebat, & nullum dolorem pati, sed cuncta spernere uidebatur: & dormiebat sicut alius in tortura, adeò quòd à tribus iudicibus presente procuratore fiscali examinatus, nulla unquam ab eo confessio extorqueri potuit, licet correus & criminis socius id fateretur expressè, & illum in socium nominaret: cuius processum uidi, illumque cognoui.

*Exemplū mi-
seris.*

Aliud exemplum quod similiter in facto accidit mihi Romæ cuiusdam maleficæ mulieris, quæ antequam eleuaretur in tortura, uerba quædam submissa uoce dicebat: deinde eleuata silebat penitus uelut mortua, & nigrior apparebat in uultu carbone extincto, oculos extra caput ualde tremendos more illorum qui strangulantur emittens, & nihil penitus loquebatur neque boni neque mali. Vltima autem hæc historiola minimè nostro obstat instituto. Nam si ex lamijs nostris illa fuit malefica, quid mirum si diabolus linguam ei faucesque præcluserit: ne scilicet illa suā innocentiam probaret, & dæmonis ludibria detegeret.

*Carnificis per-
tinacia.*

Superioribus uerò exemplis simile nuper habuimus Antvverpiæ, in carnifice eius urbis, natione Gallo: quem cum innumera, eaque notiora flagitia commisisse nemo non sciret, adigere tamen nullum tormentorum genus, quamuis immane, potuit, ea ut confiteretur,

steretur, in tantam statim *ἀνυστάειν* ac sensuum penè omnium alienationem incidebat. De qua cum prudentissimus Senatus Medicos ordinarios consulisset, eiusmodi stuporem non nisi pharmacis quibusdam somniferis induci posse deprehendit: cuiusmodi suprà Libro secundo, capite trigesimo quarto & quinto descripsimus.

Nisi hac ratione inducta sit ea torturæ tolerantia, ut immensos ille cruciatus perferret, Deus permittere potuit, quò ijsdem ad resipiscentiam tandem cogeretur, uel ut reprobis, acerbiores dignasq; extremè pœnas lueret. Siquidem gladio tandem celsus est citra ulum pœnitentis animi indicium ebrius, qui multis retrò annis se hominum utriusq; sexus innumerorū sanguine inebriarat, quos multifario supplicij genere ob fidei confessionem, uita spoliarat.

Nonnulli tamen, ait Grillandus, dixerūt, quòd aduersus istas coniurationes & maleficia taciturnitatis reperiuntur remedia quædam, quæ diuersis precibus conficiuntur. Ex quibus dicunt, quòd omnes ligaturæ & maleficia huiusmodi dissoluuntur, & reus grauissima tormenta & cruciatus patitur in corpore: & inter alia solent dicere uerba illa prophetæ: Eructauit cor meum uerbum bonum, dicam cuncta opera mea regi: & Dominus labia mea aperiat, & os meū annuntiabit ueritatem: & Confundatur nequitia peccatoris, perdes omnes qui loquuntur mendacium: & Contere brachia iniqui rei, & lingua maligna subuertetur. Ex quibus uerbis, precibus & exorcismis, dicunt maleficia ipsa resolui, & reum mirabiliter cruciari. Vide Paridem de Puteo, in Tractatu de Syndicatu, c. tortura. lo. 3. folio centesimo decimotertio. & Syluestr. Prior. in Tract. de Strig. demonstr. mirand. libro quarto, capite quinto. Super quibus tamen cogita, quia de uirtute ipsorum remediorum non possem quicquam cer

*Tractat. de
quest et tort.
q. 4. num 16.
An uerbis
dissoluantur
taciturnitas &
stupor.*

*Psal. 44.
& 118.*

*Psal. 50.
Psal. 7.*

Psal. 9.

ti attestari, ex quo illa nunquam expertus fui, nec per alium experiri hactenus uidi. Ego uerò, licet & D. Grillandus, & mille alij oculis id uidissent suis: tamen uirtute uerborum siue prolatorum, siue pictorum, siue sculptorum, fieri nunquam credam.

Enim uerò fur ille etiam schedula spoliatus, nihil adhuc, crudelius licet distractus, cōfitebatur: nec submurmurata uerba insensilem habitum inducere queunt. Quare uel somnifica re assumpta, aut à diabolo, qui cum antea pepigisse animo tales, ei que se deuouisse, & etiam traditos esse necesse est, insensibilitate illata id fieri sentio, quum dæmoniacos complures Libro quarto à me enarratos, uarijsque cruciatibus à diabolo exercitos, nihil eorum sensisse, sed postea uelut è somno surrexisse, commonstrauerim.

*Figurato nullam inesse uim ratione
figure. Cap. XII.*

HInc liquet, quantum fidei sit adhibendum fūco dæmoniaco, ab Hieronymo in uita D. Hilarionis eremitæ descripto: Eiusdem, inquit ille, Gazensis emporij oppido, uirginem Dei uicinus iuuenis deperibat: qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, fibilis, & cæteris huiusmodi quæ solent morituræ uirginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim, ut confesso uulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad uirginem. Igitur post annum doctus ab Æsculapij uatibus non remediantis animas, sed perdentis, uenit præsumptum animo stuprum gestiens: & subter limen domus puellæ tormenta quædam uerborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit. Illic insanire uirgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis. magnitudo quippe amoris eam in furorem uerterat.

Perdu

Perducta ergo à parentibus ad monasterium, seni traditur, ululante statim & confitente dæmone: Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebam? O' cruces, o' tormenta quæ patior. Exire me cogis, & ligatus subter limen teneor. Non exeo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare ausus es ingredi puellam Dei? Vt seruarem, inquit, eam uirginem. Tu seruares, proditor castitatis? Cur non potius in eum qui te mittebat, es ingressus? Vt quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum, amoris dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret uirginem uel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon uideretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: asserens fallaces esse dæmones, & ad simulandum esse callidos. & magis reddita sanitate increpuit uirginem: Cur fecisset talia, per quæ dæmon intrare potuisset? Hucusque Hieronymus. Sed puellam magis obsedisse amorem mentiens dæmonium, quàm amorem, mea est sententia. nec uerborum aut figurarum in lamina incisarum potentia id contigit: sed quòd diabolo occasionem subministrasset, quemadmodum exprobrat Hilario, eam exercendi facta illi fuit potestas.

D. Thomas credit, annulos, uel quicquid est figuratum ex arte, nihil operari ratione illius figuræ: neque ex illa figura maiorem uim recipere à corporibus elementibus, quàm non sic figuratum: quoniam quæ ex arte fiunt, non sequuntur materiam, neque forinam. Identidem & de uerbis prolatis sentit: quoniam uerba nihil immutant, nisi auditum. Verissimè ergo, imagines ex ære, plumbo, auro, cera alba, rubra uel

Dæmonis mendacium, ut illis quilibet ipsam detineri persuaderetur alijs.

In libel. de Occultis naturæ operibus. Figurato nulla inest uis ratione figuræ. Lib. de Superstit.

Thomas
Aq. in lib.
contra gen-
tes, de Fato,
de Operibus
naturæ ocul-
tis, & præci-
piis in 2. par-
te. Summa
theologica.

alia materia baptisatas uel adiuratas, consecratas, im-
potius execratas, per magorum artes & sub certis die-
bus, uirtutes obtinere mirabiles, in eiusmodi artium
libris recitatas, errorem esse scribit Martinus de Ar-
les theologus. Et Porphyrij opinionem de talibus
construendis imaginibus, fuisse falsam, comprobat
D. Thomas Augustini testimonio, libro 10. de Ciui-
tate Dei. Verum quidem est, res naturales, formas
suas & uirtutes consequi ex corporibus cœlestibus;
sed imagines artificiales nullam ab arte uirtutem im-
bibere, aut aliam assequi uim queunt, nisi quam ratio-
ne materiæ obtinent. Figura autem non est alterandi
uel actionis principium. ideo nec alius uirtutis cau-
sam habet aurum eius imaginis, quàm aliud alterius
figuræ aurum. Atqui si alium consequi effectum ap-
pareat, fit is dæmonum operatione, homines ludifi-
cantium, secundum Augustinum. Tales itaque ima-
gines astronomicæ uim adipiscuntur per dæmonem;
cuius signum est, quòd illis imaginibus quosdam im-
primi characteres oportet, cum naturali uirtuti eæ o-
perentur nihil. In hoc tamen à magicis simulachris
discrepant astrologica, quòd in magicorum compo-
sitione fiunt expressæ quædam dæmonum inuocatio-
nes, unde eiusmodi effigies ad expressa pertinent pa-
cta cum dæmonibus inita. At in astronomicarum fa-
ctura, tacitū existit cum dæmonibus fœdus per quos-
dam characteres & figuras ab ipsis dæmonibus inuen-
tas, ad quorum characterum impressionem, facienti-
bus suffragantur dæmones. Hactenus ille.

Lib. 18. de
Subtil.

Scitè igitur à Cardano, philosopho & medico, scri-
bitur: Licet sigillis uim non leuem tribuant, ut Solis
ad magistratus honores & gratiam cum principibus,
Iouis ad diuitias & amicos, Veneris ad uoluptates,
Martis ad audaciam, Mercurij ad solertiam, Saturni
ad laborum patientiam, Lunæ ad populi fauorem;

non

non ignoro lapides prodesse, figuram autem nihil. Idem, ubi magicæ stulticię maximi in ea arte Artephij placita enarrauit, ut non solum dolosos, sed etiam mente captos fuisse magos dijudicaretur, prodigiosos quoque planetarum characteres, item annulos terrificis planetarum notis insignitos, & sigilla monstrosis eorum formis munita delineat. at mox subiungit: Hi sunt characteres dolosa mente excogitati, quorum uirtutem nullam esse certum est. Nam quid his characteribus cum planetis ipsis rotundis commune est? At ne nomina putes aut Arabica aut Chaldæa, aut Hebræa aut Græca: quod si etiam essent, quid plus eis inesset uirtutis quàm Latinis? Igitur figmenta mera esse oportet, nulliusque uirtutis: quam si contendas obtinere, non nisi dæmonum pacto fieri potest. Quis etenim talia inuenire ualuit, nisi dæmonū persuasione? At iam dæmones nihil docere constat. Dicent autem, formas esse in Nona sphæra, quæ in India uidentur. Ita siquidem malus ille Aponensis finxit. Sed concedatur: quis uerò postmodum docuit, hunc characterem Solis esse, illum Saturni? Hinc clarè liquet, deridentium hominum hæc pura fuisse commenta. Plura inde magorum deliramēta ordine ex Artephio ibidem recitantur.

Si contendant magi, se rebus naturalibus uti, characteribus, figuris, herbis & uerbis, publica alioqui dæmonum commercia abominanti: hinc refellentur, quum sit apud Aristotelem & omnes naturales philosophos compertissimum, actiuas uirtutes non posse figuris inesse, & literis uel quibuscunque characteribus, cum nihil aliud sint quàm compositio & ordo excogitatus ab artifice seu pingente seu fingente; præterea & materiales imagines ultra suam speciē & formam operari non posse, testatissimum est, multo minus admirabiles supra naturæ legem producere effe-

*Libr. 16. cap. 90. de Varie-
tate.*

*Similia apud
Agrippam
de Occul. phi-
los. lib. 1. cap. 33. & li. 3. ca.
29. 30. 31.*

ctus. Signa uerò si dicantur, ea quum diuinitus instituta non sint, quin potius reiecta, & à natura abhorrentia : restat ut plus quàm superstitiosa sint, & à dæmone inuenta, uel palàm fabricante, uel clàm in malè credulorum phantasiam suggerente. Somnia itē sunt, quod figuras & characteres in elementalī materia impressos pàrere radios fingat Alehindus Arabs, quibus motiones in rebus alijs excitentur, quum illi quatenus ex arte fiunt, nullo modo causarum superiorum influxus commoueant. His adde Porphyrij deliramenta, quibus figuras à dijs maximopere amari, eosque in sacrata imagine contineri imaginatur : contra Aristotelem, atque etiam Theologos, qui characterum, herbarum, aut etiam uerborum ui, separatas mentes supra hominem in aliqua materia coerceri posse negabunt.

Quapropter ociosa, patrocinate ueritate, prodigiosorum huiusmodi figmentorum permanebit fabrica: impiumque est comminisci, sacra uerba ea polere uirtute, si denuò eò confugiatur, ut notatis solis literarum figuris tam mirabiles progignàtur effectus. Euangelij efficacia, non in exaratis characteribus, huic figuræ uel illi annulo, sigillo aut imagini applicatis, uerùm in uirtute mystica, ad salutem credenti, consistit. Verbum Euangelij in corde iuxta uiam factum, auditum, & non intellectum, rapit malus ille: auditum autem, protinusque cum gaudio exceptum, radicem, ut in petra satum, non habens, continuò euanescit: auditum item, & cura huius seculi suffocatum, ut semen inter spinas injectum, infœcundum manet, inefficaxque: sed auditum & intellectum, firmaque fide apprehensum, efficax est, hominemque in nouam commutat creaturam, & mentes consolatur afflictas, aduersus dæmonis insultus communiens, ardenti que inuocatione in Christi nomine inflammans,

Rom. 1.

1. Corinth. 4.

Matth. 13.

Marc. 4.

Luc. 4. 8.

mans, exorante quæcunque petuntur: non autem hoc præstat chartis illitum uerbum, aut cuicunque materiæ impressum insculptumue, uel collo alligatum, siue superliminari impositum, aut subtus limen in terra sepultum. Tantum enim abest ut intuitu pictarum aut incisarum insculptarumue Scripturæ sacre uocum aut sententiarum, quacunque sint expressæ forma, terreatur, fugetur aut uihciatur diabolus, ut etiam ipse eandem probè calleat, nec allegare erubescat, quò fallat cautius: quemadmodum cum Christum tentatione impeteret, fecisse legitur. sed bona conscientia, uiua fide, ex uera Dei agnitione & Spiritus sancti inspiratione prognata, atque uerbi Dei potentia prosternitur ille, profligaturque. Hinc ligaturas omnes & remedia, quæ medicorum

Matth. 4.

Marc. 1.

Luc. 4.

Psalm. 90.

Li. 2. de doctr.

Christi.

reijcit.

*Formula curandi maleficij superstitiosa, item alter
modus futilis pellendi demonis, blasphemus
alius contra febrem.*

Cap. XIII.

NON inconuenientem curandi maleficij modum merè superstitiosum, quanquam mysterij loco habitum, hic ascribam, ut euidentius quorundam hominum eluceat impia credulitas. Hunc insignis doctrinæ, integritatis atque usus uir D. Ioannes Echtius, *ἱατρός πολλῶν ἀντάξεται ἄλλων*, pro suo cando-
re, communicauit: non quòd eum approbaret, sed risui unà mecum exponendum arbitraretur: à matre aut egrotè nactus erat, quæ studiose religioseque omnia præscripta se obseruasse, filiâque inde curatâ, si dijs placeat, affirmabat. Historia, cui annectitur curatio, sic habet: Clarissimi iuriscōsulti N. filia, annos nata circiter tredecim, monialis (quâ uocât) monasterij nō procul à Sufa-

*Ioa. Echtius
medicus.*

*Superstitiosa
demoniacæ
uirginis cu-
ratio.*

à Sufa-

à Sufato ſiti, maleficio laborare credebatur. nam uenter tumidior erat, ut hydropicam quis iudicaffet: & cum lotio calculos excernere uidebatur, qui uera erant fragmenta latericia inæqualia, magnitudinis auellanæ nūcis, & minora, præcedente ſummo dolore. ad hæc, alterum crus habebat luxatum, quocirca quæ extrema metuerent moniales, & puellæ parentes, ea Coloniam deferrebatur, accerſebanturque duo celeberrimi eius urbis medici, D. Ioannes Echterius, & Hubertus Faber: qui re ad exactam artis trutinam uocata, penſiculataque, dæmonis opus foueri iudicarunt. Ad puellæ itaque curationem adhibebatur quidam ariolus uetulus, nomine Abrahamus, qui hanc ſanandi formulam parentibus præſcripſit. Omnium primò ſacra adminiſtretur ſynaxis. Deinde potionis ſequentis cyathus paruus plenus, uel uitreus, matutina hora & ueſpertina puellæ maleficio affectæ propinabitur. Recip. Rhabarbari electi drach. i. radices enulæ, artemiſiam rubram uulgò dictam, centauriū minus, mentam aquaticam: hæc ſimul, præter artemiſiam, in olla noua indentur, & in honore ſanctorum trium nominum ebullient in uino albo: artemiſia autem in aquæ pinta, quam hic uocamus, circiter unciâs duodecim ponderante, decoquetur. Item pauperi alicui homini pio commendabitur recitatio orationis Dominicæ & ſalutationis Angelicæ, quinquies ſeparatim repetendæ: primæ, in nomine puellæ maleficio læſæ, quòd Chriſtus in hortum duceretur: ſecundæ, quòd Chriſtus aquam & ſanguinem ſudarit: tertiæ, quòd CHRIS TVS IESVS condemnabatur: quartæ, quòd IESVS citra culpam in crucem conijciebatur: quintæ, ob Chriſti paſſionem, quòd in cruce expiraret, ut ſagam conuertere, & illatum malum amoliri dignetur IESVS. Præſcripto modo hominem ſimplicem in genua prouolutum, attentione ſumma orare oportet:

Rhabarbarum quidem bilem uacuas, ſed quorſum hoc cum reliquis plantis pellendo dæmonio

conſeruet?

tet: deinde octo diebus continuis Missam audire ægrotum, & consistere ubi recitatur Euangelium: atq; in cibo & potu aquam lustralem, salemque expiatum miscere.

Alia quædam puella exagitata aliquandiu à dæmone, eius inspiratione ita liberabatur, ut itinere sat longo & recto singulis ferè passibus in genua procumberet Marcodurum usque, nusquam è uia communi trita deflectens, etiamsi fouea, aquæ, lutum uel excrementa essent obuia, in ijs quoque genibus deuolui oportuit: at in ara sacra D. Annæ (ad quam frequentissimus ibi religionis ergò concursus) missa celebrata, liberationis indicium iri ostensum pollicebatur dæmon. Proinde circa puellam sub missæ actione se conspexisse umbram candidam, ait sacrificus: quam quoque puella se obseruasse tanquam certissimam liberationis notam asseruit. En dæmonis fucum, quo *ἀδωδευμένη* stabiliat.

*Obsesse eua-
ratio futilis.*

Domum à lemuribus turbatam Theophrasti Paracelsi affectu uindicant, liberantq; suspensis in quatuor domus angulis, membranis uirgineis, quas uocant, quibus inscriptum est: Omnis spiritus laudet Dominum: uel, Mosen habent, & prophetas: uel, Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius. Si eodem modo suæ artis statuunt principia, quo hanc cōmentati sunt curationem, dæmonesque fugare conantur, non est quòd uetèrem medicinam euersum iri metuemus. Absurdè enim prima hæc sacri Vatis sententia in chartulis suspensa, ad dæmones exturbandos usurpatur. Nam omnis spiritus, hoc est, quicquid spiritu & uita fruitur, laudet Dominum: non autem ab impio, multo minus à diabolo, laudem suam celebrari uult Deus. Quomodo etiam instituto respondeant illa uerba Abrahæ, diuiti epuloni reddita, Mosen habent & prophetas, ipsi iudicent. Si tertiam urgeant sententiam,

*Paracelsisti-
ca demonum
profligatio.*

Psal. 150.

Luc. 16.

Psal. 64.

tiam,

tiam, ad Caput octauum huius libri, de Periaptorum uirtute, eos relego.

*Blasphema
febris cura-
tio.*

Huc pertinet curandi ratio cuidam extremè decubenti nuper à quodam chirurgo contra febrem adhibita, ut mihi eundem ægrotum paulo post accersito referebatur. Tres ille radiculae partes huic offerebat, singulas semel mordendas. ad primam inquires: Vtinam Christus non esset natus. ad alteram: Vtinam mortem non obiisset. ad tertiam: Vtinam nec surrexisset. Deinde eas collo appendebat, iubens eum bono esse animo, si illæ perirēt. qui enim eas tolleret, illum simul febrem ablaturum prædicebat. Interijt tamen æger hic empyemate, mea quidem sententia.

Dæmones non aliter sanare morbos, quàm à læsione ab illis inuecta cessando.

Cap. XIII.

*Fortalitium
fidei lib. 5. de
Bello demonum.*

SI iam obijciatur foelix curationem harum magicarum successus: respondeo, In uita sancti Bartholomæi legi, dæmonem curasse morbos: atque hoc fecisse non sanando, sed à læsione, quam ipse inuexit, cessando, ut tradit Abdias episcopus Babyloニア lib. 8. Certam. apostol. in hæc uerba: In idolo Astaroth apud Indos dæmon erat, qui se curare lagueidos, & cæcos, quos ipse lēdebat, illuminare fateretur. Erāt enim sine Deo uero homines illi: & necesse erat ut à Deo falso ludificarentur, qui eiusmodi arte illudit, uerū Deum nō agnoscētes. His concitat dolores, morbos, damna, pericula, datq; responsa ut ipsi sacrificent: & quum à se inuecta remouet, tanquam ab ipso sanentur, existimant omnes, nimirum stolidi: ille autem non sanādo subuenit, sed à læsione cessando. itaq; cum lēdere desinit, curasse putatur. Et pōst: Ipse diabolus arte reddit homines ægrotos, ijsq; suadet uenerari idola. & ut sibi eorum animas deuinciat, ab eorum

corum uexatione deficiunt, ubi lapidi aut metallo dixerint, Tu es Deus meus. Et post ex Bartholomæi mandato fatetur dæmon, primò carnem hominum à se lædi, uerùm in animas nullam sibi concessam esse potestatem, nisi sacrificauerint. Deinde subdit: At ubi pro corporis sui salute nobis sacra fecerint, ab afflictione desinimus, quod tum in illorum animabus dominari inchoamus. Cum itaq; à læsione quiescimus, eos curare uidemur, & uelut dij colimur, dæmones interim existentes. Pulchrè id à Tertulliano etiam docetur his uerbis: Habent de incolatu aeris, & de uicinia siderum, & de commercio nubium, cœlestes sapere paraturas, ut & pluuias, quas iam sentiunt, reprobant dæmones, benefici planè & circa curas ualitudinum: lædunt enim primò, dehinc remedia præcipiunt ad miraculum noua, siue contraria, postquam desinunt lædere, & curasse creduntur. Adiungã quid in hanc sententiã Tatianus Assyrius contra Græcos differat: Nullus affectus, inquiens, per occultam alterius rei dissensionem tollitur, nec ægrotus aliquis curatur amuletis, ut pelliculis appensis. Dæmonũ istæ aggressiones sunt: & qui ægrotat, uel amat, uel odit, uel appetit ultionem, istos sibi auxiliatores asciscunt. Utuntur autem dæmones hoc artificij modo. Quemadmodũ figuræ literarũ, & uersus qui inde cõscribuntur, nõ per se possunt indicare, quod scribitur: sed hæc sibi cogitationũ suarum signa homines cõstituerunt, ex certa ipsorum coniunctione, ita ut ordo literarum definitus est, rem intelligentes: sic etiam uariæ radices, & neruorum & ossium adhibitio, non sua natura aliquid efficiunt, sed tanquam elementaris institutio sunt improbitatis dæmonũ, qui ad quid singula ualere debeãt, præscripserũt. Vbi uerò ab hominibus usurpari uiderint ministeriũ uel curationem ipsorum, superueniunt, & eos ad seruitutem redigunt. Et post:

Non

*In Apolog.
cap. 22.*

Non sanant dæmones, sed dolo capiunt homines. & rectè Iustinus ille maxima dignus admiratione, dæmones latronibus similes esse docuit. Siquidem ut illi uiros aliquos capere solent, deinde pacta mercede familiaribus eos restituere: sic etiam qui à uobis extimantur dii, quorundam hominum in membris se insinuantes, deinde per somnum suam in illis gloriam fabricantes, in publicum prodire iubent: & in conspectu omnium, postquam desideratis ex mundo rebus se expleuerunt, ab ægris auolant, & morbum suo dolo productum obliterantes, pristinae ualeitudini homines reddunt. Testatur & D. Hieronymus, licet uirtute magica possunt aliqua fieri miracula, ut illa quæ pertinent ad curiositatem tantum, & uanitatem (sicut Simon magus fingeat statuas ambulare, loqui, ridere, & similia) ea tamen quæ sunt salubria, ut existunt curatio languidorum, illuminatio cæcorum, & huiusmodi, non posse artibus magicis siue à dæmonibus effici.

Hinc Augustinus, & legitur 26. q. ultima, admonent: Admonent fideles sacerdotes populos suos, ut nouerint, magicas artes incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij posse conferre, non animalibus languentibus claudicantibusue, uel etiam moribundis quicquam mederi: sed hæc sunt laqueus & insidiæ antiqui hostis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. & si quis hæc exercuerit clericus, degradetur, laicus anathematizetur. Idem ferè in libro de Ciuitate Dei legitur: & 26. q. 2. qui sine ubi mortem potius esse dicendam eiusmodi curationem, quàm uitam, docetur.

Ad curationum harum dæmonicarum cognitionem facit, quod Sabellicus scribit: Talis, inquit, Ennead. 2. lib. 9. Circensium ludorum fuit pompa, quos tum instaurari contigit, quòd quidam è plebe homo T. Latinus, siue

sive Tyberius Atinius, ut alij scribunt, à Ioue erat monitus, ut consulibus nunciaret, non placuisse sibi proximorum Circensium præsaltorem: instare urbi periculum ingens, nisi darent operam, ut sibi ludi ex integro fierent. Id ille imperium quum fortè detrectasset, ueritus ne, si fidem non fecisset, pro ludibrio abiret in ora hominum: ita accidit, ut paucis diebus quibus species illa fuerat homini noctu oblata, filium nulla euidentiore morbi causa amiserit. At tum iterum simili oraculo interrogatus, an satis magnam haberet spreti numinis mercedem? Cæterum quum rem adhuc in occulto haberet, subita est corporis debilitate afflictus. Tum demum propinquorum consilio usus, lectica primò in forum ad consules, mox per illos in curiam delatus, ubi quæ per quietem fuerat iussus dicere, ordine exposuit. Miraculo accidisse aiunt, ut in pedes erectus, domum incolumis abierit. Sed malorum dæmonum aliquis Atinio in somnis affuit, qui futurum intelligens, ut paucis diebus ille filium amitteret, ipse quæ aliquanto breuius graui esset morbo defuncturus: ubi scilicet à se affligi desisset, hanc fallèdi ansam nactus, ut Romanum pop. in maiores adhuc tenebras conijceret, ridiculum illud ludorù schema oculis cæcæ multitudinis offudit.

Fictam esse dæmonum sanationem, & eam quandoque à Deo permitti ob imprudentium credulitatem, admodum sepe efficacem.

Cap. XV.

ITaque liquet, fictam saltem simulatamque curationem quandoque exhibere dæmonem, à cruciamento cuius ipse author extitit, desistendo libenter, cuius rei admiratione faciles hominum mentes illaqueet, sibi quæ infidelitate subiuget spiritus in diffidetiæ filijs efficax: hoc unum cum primis annitens,

Ephes. 2.

I ut hi

ut hi quos defraudarit, eum diuino cultu & honore dignentur: uel Deum, ob contumacem hominum incredulitatem, plerunq; aliqua permittere credimus, ut uidentes non uideant, & audientes non audiant, nec intelligant. uel quo modo ex confidentia in medicum, medicamētis plus accrescere interdū uirium conspicimus: sic ex fide eiusmodi incantationū uerbis superstitiose adhibita, quanquā ex Scriptura frequenter furto fatisq; inconcinnè subtractis, aliquid singularis energiæ accedere, non temerè quis credat. quod nec Galenum latuit: illum plures curare affirmantem, in quem plures confidunt. Tantum habet ponderis, intensa sanationis imaginatio. Quare Pomponatius dicere non ueretur, in sanatione acquisita ex ueneratione ossium Diuis ascriptorum, si essent ossa canis, & tanta & talis de eis haberetur imaginatio, non minus subsequeretur sanitas: imò multa corpora ueneratione dignamur in terris, quorum animę patiuntur in inferno, authore Augustino.

Ex maiorum historijs recentiq; patrum nostrorū memoria repetunt pleriq; exēpla, asseruntq; non paucos ad sola uota sanctis nescio qua credulitate & religione facta, aut ex contactu cōtuitu'ue ossium (non dicam thecarum) quæ de quorundam cadaueribus collecta ac reseruata ferebantur, recuperasse amissam uirū integritatē, sanitatis restitutione *εὐδοκίαν* statibiliēte, uniuersi cultus impij authore unico diabolo. Imò inde natā peruasisse in animos hominū opinionem, auctāq; ætate & roboratā inueterasse aiunt: ut plus ualere, longeq; ualidius obortas corpori ægritudines euellere atq; extirpare sola uota statuis delata, quàm remedia censerentur. Eam inoleuisse consuetudinē addunt, ut si quid aduersi accideret, nō diuine desiderarētur auxilia, sed in subsidium illi inuocarentur sancti, quos talibus præsidere ac dominari malis

Lib. I. Prognost. ca. 2.

Lib. de Incantamēt. ca. 12.

Imaginatio intensa sanationis eff. ca. x.

malis persuasum erat: neglectū ea ratione fuisse Deū, contemptuiq; & pro nihilo habitam medicorū operam: preces quoq; Deo ad cœlestiū mandatorū præscriptum deferendas, directas fuisse ad sanctos, aut ad statuas: uim item medicatricem diuinitūs remedijs in natura ordinatis inditam, uotis fuisse tributam.

Quantum autem ualeat constans credulitas, apud uulgus propè innotuit. Credulitatem requirit superstitio, quemadmodum fidem uera religio. Tanta siquidem potest obfirmata credulitas, ut etiam miracula operari credatur in opinionibus & actionib. falsis. Quilibet enim in sua religione, etiam falsa, modò firmissimè credat ueram, spiritum suum ea ipsa credulitatis ratione eleuat, donec assimiletur spiritibus illis qui eiusdem religionis duces sunt, & principes: eaq; uideatur operari, quæ natura & ratio nō discernunt. Hæsitatio uerò & diffidentia, institutum opus non modò in superstitione, sed etiam in uera religione infirmant: & effectum quæsitum, licet multo usu confirmatum, eneruant. Quomodo autem superstitio imitetur religionem, exempla ostendunt, inquit Agrippa: uidelicet quando excommunicantur uermes & locustæ, ne frugibus noceant: quando baptizantur campanæ & imagines, & eiusmodi plura. Sed quia prisci illi magi, & qui eius artis authores apud ueteres extiterunt, fuerunt Chaldæi, Ægyptij, Assyrij, Persæ & Arabes, quorum religio omnis peruersa erat, & idolorum cultu inquinata: cauendum nobis summinopere est, ne permittamus illorum errores supra nostræ religionis Christianæ puram ueritatem dominari. Blasphemum enim hoc

Constantis credulitatis potentia.

De Occult. phil. lib. 3. cap. 4.

esset, & βλάσφημα.

Historijs non illepidis ostenditur, quantum in magicis
curationibus ualeat temeraria credulitas.

Cap. XVI.

CÆterum quid temeraria illa ualeat credulitas,
exemplis ostendam ridiculis: & prius non ille-
pidum, à uiro Ecclesiastico, non infini nomi-
nis Theologo, accepi. Narrabatis: Ad mulierculam
quandam oculorum lippitudine aliquandiu laboran-
tem, casu nebulonem diuertisse, qui sanationē oculo-
rum certissimā pollicitus, suspēsa in ipsius collo sche-
dula, tam cauit strictē, ne ea auferretur aut aperiretur
aut legeretur, ut nihil hinc prorsus expectandū iuua-
menti asseruerit, si aliquo hīc modo delinqueretur.
Mulier in multā erecta spem cōfidens, à lachrymis se
quoq; cōtinuit, quibus antea oculorū accrescebat ma-
lus: atq; hac ratione paulatim cōualuit. Demū ob ad-
eptam sanitatem schedula negligēter habita decidit:
eiusq; , cui haftenus unicē fidebat, animaduersa dein
iactura, redeunt lachrymæ, malūq; recrudescit. Sche-
dulæ interim ab alio inuentæ, referatæ & lectæ, inscri-
pta Germanico idiomate hæc aiebat fuisse uerba: *Der
teiffel kratze dir die augen auß, vnd scheisse dir in die löcher.*
Schedula ri-
dicula collo
appensa. Quod si uerbū uerbo reddatur, sonat: Diabolus eruat
tibi oculos, ac eorū foramina merda sua repleat. Si ho-
rum aliqua fuisset uirtus uerborum, eūulsi perissent
oculi, cauitatibus dæmonis excrementis rursus infar-
tis. Nō omnino absimile, Plinio referēte, uidetur illud
Marci Seruiliij Nouiani principis ciuitatis, qui in me-
tu lippitudinis, priusquā eam ipsam nominaret, ali-
ue ei prædiceret, chartā duabus Græcis literis P & A
inscriptam, circumligatam lino, subnectebat collo.
Chartula in-
anis collo
subnexa. Si cuidam puellæ terrifico furore interdum à dæ-
monio agitæ, chartulam corio tectam, antea quidē
in altari Missæ recitationē sacratam scilicet, suspendit
eccle-

ecclesiasticæ professionis uir, sanationem pollicitus: ea tamen cautione adhibita, ut in officio & rei fiducia retineretur puella: si schedula neglectui habita periret, eam ad pristinum relapsuram. Idcirco de custodienda uigilâter chartula, singularis omnibus incumbabat cura & studium. Tandem coniunx mea Iudith ad uillicum nostrum diuertit, è quo ubi miserabilem puellæ casum cognouisset, illam continuò uoluit accersiri. Atq; hic illa studiosè pieq; admonita ab uxore, ac rectius instituta, ut fiducia in Deum afflictorû patronum concepta, dæmonis negligat ludibria, sacri legumq; sacrifici consilium contemnat: eam mensa apparsa cibo quoq; refici iubet coniunx, simulq; à collo periapton aufert. Qua re percussi territiq; procul fugiunt spectatores, relicta cum puella in domo coniuge sola, unâ cum Sophia filia: ueriti, ne ob suæ anchoræ sacræ iacturam, cui hucusq; nixa puella minus angebatur, tanquam in portu subsistens, mox exiliret furore percita, insultuq; uiolento assistentes suo impeteret more. Interea admonitioni acquiescens, apposito fruitur uictu, citra ullam animi turbati notam, hilaris, ac, ne unquam amplius trāsuersam à uiua in Deum fiducia se auocari sineret, erudita: optimè inde, nostra quidem sententia, habuit. Corio autem conciso, implicata aliquoties chartula inerat sub lutea, plana, sine characteribus: quam confestim Vulcano consecrauit, præsentē puella, uxor.

Fallacem, captiosam, & periculosam huiusmodi esse sanationem, nemo non uidet. Ludit sæpe numero sub rerum harum ludicrarum specie diabolus: & hoc exequitur, quod machinatores illi malefici persequuntur, ut omnis uis ab eiusmodi figmēto proficisci crederetur. Rectè itaque Rabi Moses ille Ægyptius, mendaces & stultos esse affirmat, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis lineamentis, solis denique uocibus aere

*Libro 1. per
plexorum,
cap. 72.*

In Dial. phi
losofb.
Li. 2. de Do-
ctum. Christ.
ca. 20. & 27.
q. 2. c. illud.

fractio natis, tantam miraculorū uim & potestatem tri-
buant. Nec temerè Antoninum Caracallam impera-
torem eos condemnare statuisse, tradit Ælius Spar-
tianus, qui cōtra tertianas & quartanas febres peria-
pta gestarent: quæ quoque à Luciano lepidè irriden-
tur. Tales quoque curationum modos, ut superstition-
fos, reiicit Augustinus his uerbis: Superstitiosum est,
quicquid institutum est ab hominibus ad faciendā &
colendā idola, pertinens uel ad colendam, sicut Deū,
creaturam, partem uē ullam creaturæ: uel ad consul-
tationes, uel pacta quædam significationum cum de-
monibus placita atq; fœderata: qualia sunt molimina
magicarum artium, quæ quidem commemorare po-
tius quàm docere solent poetæ. Ex quo genere sunt,
sed quasi licentioſiore uanitate, haruspicum & augurum
libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ,
atq; remedia quæ medicorum quoq; disciplina con-
demnat, siue in præcantationib. siue in quibusdā notis
quas characteres uocant, siue in quibusdā rebus su-
spendēdis aut ligandis, in quibus omnibus ars demo-
num est, ex quadam pestifera societate hominum &
angelorum malorum exorta. Vnde hæc cuncta uitā-
da sunt Christiano, & omni penitus execratione re-
pudiāda atq; damnanda. Item Serm. de Temp. 215. Et
si adhuc uideritis aliquos aut ad fontes, aut ad arbo-
res uota reddere, sortilegos etiam & diuinos uel præ-
cantatores inquirere, phylacteria etiam diabolica &
characteres, aut herbas uel succos sibi aut suis appen-
dere, durissimè tanta eorum peccata increpantes di-
cite: Quia quicumq; fecerit hoc malum, perdit Baptis-
mi sacramentum. Idem Serm. 241. de Tempore.

Indusum
necessitatis.
Nothembd.

Hic prætermitti minimè oportuit indusum illud
necessitatis nuncupatum, Germanis *Nothembd*, tanto-
pere à proauis celebratum, quo induebantur, ut in
bellis à quocunq; telorum uel sphæricularum bom-
bardi

bardicarum ictu & armorum iniurijs liberi perdurarent, & quoduis aliud corporis incommodum declinarent securi. Eo quoque usæ sunt parturientes, ut citius tutiusque foetum deponerent. Hinc nomen sortitum est, quod in necessitate usurparetur, & suum præstaret auxilium. Hoc autem solenni modo adornabatur. In una eademque nocte feriarum Natalis Christi, filum ex lino in nomine diaboli à iunioribus notæ castitatis puellis neri textiq; , & indusium consui oportuit. In pectore uerò duo assuebantur capita, in quorum dextro longa propendebat barba, & uelut galea erat imposita: sinistrum autem horridum & corona ornatum regis illius magni Beelzebub fuisse diceres. latus utriusque muniebatur cruce. Longitudine à collo medium hominem contegit indusium cum manicis. Id apud eximie nobilitatis uirum uidi, cui à patruo milite strenuo cesserat, qui eo muniri solet, plurimum huic fesus: quemadmodum plerique etiam Cæsares, alijque principes & magnifici consueuere. Hæc autem plus quam superstitiosa, sathanæ doctrinam crasse nimis redolent.

Quod eximij medici alligationibus, characteribus, carminibusque usi sint: & de Homericæ meditatione, ac Vespasiani miraculo.

Cap. XVII.

INterim excellentissimos quosdam medicos hic grauitè impegisse non ignoro, qui non parum fidei his apposuerunt nugis. Ex horum numero est, doctissimus alioqui, Alexâder Trallianus, qui Herculis erecti leonem suffocantis, & in lapide medico insculpti imaginem annulo aureo inclusam & gestatam, cholice mederi affirmat: sic & calculosis, podagricis & febricitantibus. consuluit non solum alligationum, sed & characterum & carminis usum. Galenum quoque ab ijs quæ euidenter apparerent, persuasum temporis processu, adducit, uim ijs inesse sen-

Lib. 10. ca. 1. circa finem l. 9. ca. 4. & l. 11. in fine. li. 12. cap. 9. Hunc eo nomine taxat Ioan. Gerson. Annulorum, alligationum, characterum, & carminis usus apud medicos.

*Homerica
medicatio.*

uentem (in tractatu de Homerica medicatione) quā-
tamen antea negauerat. Inscriptionis autem ea extitit
causa, quod Homerus suppressum uerbis sanguinē,
& mysterijs sanatos morbos tradiderit. Nec Ætium,
hærentes in gula & tonsillis spinas & ossicula carmi-
ne superstitioso excantare puduit. Telum carmine
ex thorace retractum, supra ex Beniuenio comme-
morauit. Marcellus etiam passim inculcat carmina;
his quoque usus est Octauianus in Euporistis: item
Q. Serenus, qui uerbum, Abracadabra, chartæ figura
à se tradita inscriptum, appensumque ex collo, à fe-
bribus, maximeque ab hemitritæo liberare docet.
Gordonius itidem, & plerique alij superstitionibus
addictiores medici recentiores, licet primarij, carmi-
na habuere familiaria, ut etiam ad sanguinis proflu-
uia, ad comitales accessiones, ad partus difficultatē,
ad febres intermittentes & erraticas, ad lumbricos,
uulnera, fistulas, luxationes, hernias, & nescio ad quæ
non, haud pauca inuenerint. Quorum experientiam
(inquit Augerius Ferrerius, cuius eruditam senten-
tiam non inconuenienter hic latius adducam) cum
ob oculos positam, & tot illustrium uirorum autori-
tate confirmatam uideris, quid facies? Nam ijs quæ
sensibus exposita sunt contrauenire, sani hominis nō
est: doctorum uerò experimenta infirmare, temera-
rium. Tu uerò (dices) qui hæc inculcas, quid sentis?
Dicam liberè. Neque enim superstitiosus homo sum,
neque fabularum amans, sed ueritatis studiosus. In
quam cum toto animo ac studio omni incumberem,
prodigiosas quoque has curationes attingere uolui,
nequa parte in artis operibus deficerem. Deprehen-
di itaque, curationis huius euentum non è caracte-
ribus, non ex carmine promanare: sed tanta est uis a-
nimi nostri, ut si quid honesti sibi persuaferit, atque in
ea persuasionem firmiter perseuerarit, id ipsum quod

conce-

*Li. 2. method.
ca. 11. de Ho-
merica med.*

concepit, agat, & potenter operetur: modò alterius, in quem agit, animum non habeat repugnantem, neque diffidentem. Nam si etiam fidentem & coadiuvantem habuerit, citius quod intenditur, perficietur: si neque fidentem neque diffidentem, nihilominus vis animi agentis operabitur. Id in dentium doloribus, in quibus frequentissima hæc est medicatio, apertè uidere licet. Nam præcantator ita mouet non reluctantis ægroti animum, ut dolor illo submurmurante, uel cum characteribus agente, sensim extinguatur. Quod miraculo non caret. At si fortè æger diffidat, aut planè ridiculum existimet remedium, aut circumstantes habeat qui fidem eleuent, & remediū coram illo contemnant, præcantanti nulla vis erit, quia persuasioni suæ repugnantem habet alterius animū. Hic illud interferam, quòd cuidam puellæ nobili dolorem dentis à nobili uiro carmine lenitum meminerim. sed illam redargutam ob impium curationis modum admissum, facti pœnituit: quare recurrit dolor, qui tamen postea euauit sponte. Qui uerò citra fidem ac persuasionem ad incantandum accesserit, operam suam ludet: nisi fortè tam stupidum alterius nanciscatur animum, qui simulatione se decipi non sentiat. Non sunt ergo carmina, non sunt characteres, qui talia possunt: sed vis animi confidentis, & cum patiente concordis. ut doctissimè à Porta dictum sit:

Nos habitat, non tartara, sed nec sidera cœli:

Spiritus, in nobis qui uiget, illa facit.

Verùm confidentia illa ac firma persuasio comparatur indoctis animis per opinionē, quam de characteribus & sacris uerbis conceperunt, Doctis & rerum intelligentiam habentibus, nihil opus est externis: sed cognita ui animi, per eam miracula edere possunt, qualia de Apollonio refert Philostratus, cum ab

externis mundanisque negocijs in animi secessum se recepisset. Indoctus ergo animus, hoc est, suæ potestatis & naturæ inscius, per externa illa confirmatus, morbos curare poterit. Doctus uerò, & sibi constans, solo uerbo sanabit: aut ut simul indoctum animum afficiat, externa quoque assumet, non solum quæ uulgo prolata dicuntur: uerum etiam alia quoque à se inuenta, uel quæcunque illi ad manum aut in inuentem promptè uenerint. Hactenus ille.

Ut porrò intelligatur manifestius, in illis quæ præter naturæ ordinem adhibentur curationibus, demonium sæpe operari & colludere in hominum exitium, *Ennead. 7.* uerba Antonij Sabellici hic adferam: Mirum, inquit, *lib. 3.* quantum præstigiorum, ipsius principis & aliorum oculis offuderunt mali dæmones per id tempus, quo Vespasianus Alexandriæ fuerit. Nam & Basilides libertus, qui aberat, uisus est illi sacrificanti ministrare, ut regium nomen futuro imperio omen fecerit: & mox paulò illum pro tribunali sedentem, duo è plebe uiri adierunt, opem sibi orantes à Serapide demonstratam: hic oculis captus, ille debili crure, per quietem se monitos dicere, fore ut cæco dies illucesceret, si ipsius oculos sputo Vespasianus inunxisset: alterq; firmior fieret, si calce contingeretur. Quum uix fides rei esset, nec res ullo modo successura crederetur, ne experiri quidem à principio Vespasianus ausus est. Cæterum amicis hortantibus, utrunq; pro concione tentauit: nec defuit euētus. Verebatur scilicet demon ille, quē sub Serapidis nomine colebat Ægyptus, errorū mater, ne piorum ecclesia recens ibi constituta, ex uetusto illo ipsum exturbaret domicilio: præuiditque futurum, ut duo egri, uterq; sua defuncturus esset clade: impulitq; proinde ambos, ut à Vespasiano opē implorarent, ut quum euentus secutus esset, eius fauore qui erat rerum potiturus, oraculi maiestas auge-

retur,

*Vespasiani
miraculum.*

retur, nec ex ipso Imperij fastigio ad ueræ lucis fulgorem animum intenderet.

De ligaturis, periaptis, & amuletis physicis: item demones nullis plantis aut terrena materia allici aut fugari. Cap. XVIII.

NUllam tamen hic fidem ligaturis, periaptis & amuletis physicis subtractam uolo. Pleræque enim substantiæ in earum generatione specificæ aut indiuidualis (ut sic dicam) constitutionis ratione, cœlitus aliqua imbuuntur uirtute, quæ ingenta & occulta antipathia aliarum quarundam actiones inhibeat & liget: unde physicæ ligaturæ origo & nomen. Ita adamantis & alij præsentia, magnetis operationes, ne ferrum trahat, impedit: oleum, à pælearum attractu uim succino adimit, ligatq;.

Oenothora (authore Crateua) collo alligata uel iugo suspensa, prius uino aspersa, omnium animalium feritates domat.

Periapta adhæc & amuleta uerè physica, ratione quoque fulciri naturali, & ab eorum substantia uapores quosdam uelut *ἀρώμας* defluere, quidam contendunt medici: qui spiratione occultè attracti, morbi causam uirtute sua alterare, corpusque reficere possunt. Hac ratione radicem Pæoniæ maris recentem, & anagallidem rubro flore cōtra epilepsiæ minas suspendimus: stercus item lupi & intestinū, doloris colici cruciatib. afflicto alligamus, nō (ut opinatur Pamphilus medicus) ob incantationis uirtutē, sed causam naturalē (ut dixi) occultam, uel spiritus scilicet harmoniacos, ut Paracelsi sectatores sentiunt. Quocirca Galenus eorū experiētia doctus, periaptis sic cōfidere oportere admonet, ut substantia illorū, & nō incantationis magorū uerba, auxilietur. Eandem sustinuit sententiam Theophrastus; Potius, inquiens, absurda illa puten-

Ligatura physica.

De periaptis & amuletis physicis, uidetur Theodorum Priscianum medicum ad Eusebiū lib. postremo. Galen. li. 6. & 10. de Simplic.

Li. 10. Simp.

Li. 9. de Histor. plant.

putentur, quæ alligata & ueneficiorum aduersantia uocantur, & tum corporibus tum domibus unice opitulari creduntur: quæ commenta hominum planè esse uidentur, qui suas artes magnificare celebrareq; cuperent. Vnde nullam contra malignos spiritus antipathiam inesse moly uel hypericoni (etiã si Fuga dæmonum à supersticiosè credulis nuncupetur: nec alia facultate quàm cœlestium gratiarum, noxios malorum dæmonum uapores à nobis arcere putetur) uel item luporum capitibus ianuis affixis (uix enim scio, an usquam laxior his spiritibus fenestra aperiat, quàm ubi portarum custodiam his capitibus demandatam conspiciamus) ingenuè assero: quanquam eas herbas in ædibus suspensas, ab hominibus & pecore maleficia arcere & fugare, quemadmodum cnebisij cardui (quem Cuus appellant Ægyptij) uiribus dæmonem in colloquium allici, grauissimi pronunciant authores: quibus tamen, extra ueritatis metam non est affectu danda fides, quum ijs multo citius imponi à simulatis dæmonum artibus potuit, quàm illis qui Christum induti, penitus satanæ ludibria cognorunt. Quare etiam rerum & uaticiniorum diabolicorum labyrinthis, præclarissima illa ueterum ingenia implicita magis, irretitaque fuisse perhibent historiæ: quæ Christi aduentu, multorum testimonio, prorsus desiêre & obmutuêre. Spiritus sunt dæmones, qui ut nullis alliciuntur plantis uel terrena substantia, ita nec fugantur: etiam si plerunq; apud suos cultores, se aliquarum rerum potentia inuitari, allici, trahi, cogi, uel etiam abigi, ut impia credulitate eos sibi magis obstringant, fraudulentè simulent. Hic D. Thomas docet (allegans Augustinum 21. de Ciuitate Dei) dæmones allici per uaria genera lapidû, herbarum, lignorum, animalium, carminum, rituum, non ut animalia cibis, sed ut spiritus signis, si modò hæc

*Moly.**Hypericon.**Fuga dæmonum.**Luporum capita.**Cnebisij cardui, Cuus.**Diosc. lib. 3. cap. 37.**Plin. lib. 28. cap. 10.**Diosc. lib. 3. cap. 15.**Proclus de Magia & sacrif.**Grauer herbæ oppugnat Ioannes Franc.**Picus lib. 7. ca. 5. de Prænot. superstit.**aduersus magiam.**August. de Ciuitate Dei.**Euseb. lib. 5. cap. 1. 8. & lib. 8. cap. 6.**Plin. lib. 30. cap. 1.*

hæc eis exhibentur, in signum diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi. His ergo rebus utitur maleficus in-
 stinctu dæmonis, per pactum inuocationis expresse
 uel tacite, uel ad infamandum creaturas Dei, quæ de
 se bonæ sunt, uel ad maiorem credulitatem & dece-
 ptionem fidei animarum hominum perditorum, qui
 his & alijs utuntur ad inuocationem. Non igitur u-
 titur maleficus, immò uerius dæmon, huiusmodi tan-
 quam rebus efficacioribus ad tale maleficium: sed
 tanquam signis pacti illius inter se & ipsum malefi-
 cum, quem iam ut suum cultorem possidet tanquam
 hæreticum, & à fide alienum. Hæc ille. Possesse tamen
 quædam corpora, uelut melancholica uel cholerica,
 non tam grauiter à dæmonio exagitata, quibusdam
 adhibitis rebus uel harmonijs nonnihil immutari, &
 ab afflictione leuari, incicias ire nolo, quo modo Sau-
 lem musica per auditum demulcete quietiorem red-
 ditum legimus.

*Plut. arch. de
 Abol. or.
 1. Part. q. 115.
 ar. 5. ad. 3.*

*Quibus materijs dæmones & maleficia arceri cre-
 debat antiquitas, & ecclesia Romana.*

Cap. X I X.

IN eiusmodi religione suum habere locum crede-
 batur sulphur, ad expiandum suffitu malos dæmo-
 nes: quo in purificationib. sacerdotes uti solitos,
 uelut & asphalto aut ablutione aquæ marinæ, scribit
 Proclus: quoniam purificat sulphur ob odoris acu-
 men, aqua uerò marina propter igneam portionem.
 Hinc Ouidius de Medea:

*Sulphur.
 Asphalt.
 Aqua ma-
 rina.
 Dæmones
 expiantia.*

Terq; senem flamma, ter aqua, ter sulphure lustrat.

Expiare & pentaphyllon herba putabatur, proin-
 de in hanc rem usurpât eam sacerdotes antiqui: quæ
 admodum & oliuæ ramos, quæ tantæ esse puritatis
 dicitur, ut ferant oliuam à meretrice plantatam, uel
 infructuosam perpetuò manere, uel omnino exare-
 scere.

Quæ fascinū
& maleficiū
auferre cre-
duntur.

scere. Simili modo expiationi conferre arbitrantur
thus, myrrham, uerbenam, ualerianā, phu Arabibus
dictam, palmam Christi portatam, antirchinon, uel ra-
dicem bryoniæ siccā, ac radicis aristologiæ siccæ
suffitum, item benedictam, & gariophylatam, scillam
quoque in limine domus suspensam.

Tantū glorię tradiderūt quidā herbę uetonicæ, ut
domus in qua sata sit, existimetur tuta à piaculis om-
nibus. Holitha herba in Morauia nasci fertur rara,
quæ spiritus malignos pellat.

Similiter fel canis nigri suffitum, uel eiusdem fari-
guis linitus per omnes parietes, maximè præstare di-
citur tam ad expiandum dæmones malos, quàm ma-
leficia, ubicunque fuerint. Sunt & aliæ antiquis con-
tra fascinationes cōmendata, uelut palmarū lignum
in pomo osseum dente limatum, radix satyrij Orchis
cognominati, feminæ scilicet, quæ distinguitur inter
nodijs & ramosiore frutice. Rutam fascini amuletum
esse, tradit Aristoteles. Alissum in domo suspensum, fa-
lutare amuletū existere cōtra hominū quadrupedūq;
fascinationes: item rhamni tertij ramum ualuis fene-
stris uel impositum, ueneficia omnia depellere, tradit
Dioscorides. Contra hæc quoque ualere cynocepha-
liam, docet Appion Grammaticus. Baccharem her-
bam beneolentem, Virgilij testimonio freti, cōtra fa-
scinum singulari pollere uirtute putant: in Bucol.

Sectione 20.
Probl. 34.

Li. 3. cap. 89.
Plin. lib. 30.
cap. 2.

— Bacchare frontem

Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.

Resistere & fascino, frontis hyænx corium legi-
tur. Hac etiam multi lapides tum ex alijs, tum ex Al-
berto, ut mendacibus diaboli nundinis accedat au-
thoritatis pondus, cōferri queūt. Iaspidē empusis &
alijs idolis aduersari, refert Dionysius. Corallum ru-
brum collo infantium appensum, aut armillis inser-
tum, in brachioque gestatum, uel etiam in domo re-
tentum;

tentum, prærogatiuam habere aiunt contra fascinum. Lyncurius lapis præstigias ab oculis auferre creditur: quomodo heliotropius lapis uisum perstringere, & gestantem inuisibilem reddere: lipparis suffitus omnes bestias euocare, synochitides umbras inferorum educere, anachitides diuorum imagines apparere facere: enectis somniantibus suppositus oracula reddere putatur. Oleum ex gagate sacratum, dæmoniacis conferre, superstitiose docet Mesue. Dicuntur & pennæ upupæ suffitæ, phantasmata fugare. Ouum quoq; in lustrationibus acciri solet: hinc oua lustralia dicta sunt. unde Ouidius:

Lib. 3. de Antidotis.

Oua lustralia.

*Adueniat quæ lustret anus lectumq; locumq;
Deferat & tremula sulphur & oua manu.*

Ligatum adhæc sanare creditur picus auis comesta suffumigium ex dente hominis mortui: si item corpus totum inungatur ex felle coruino & oleo sesamino, ex Cleopatra: uel si argentum uiuum in calamo uel auellane nucleo uacuo cum cera occlusum, sub puluinari maleficio læsi collocetur, aut sub limine ostij, per quod is in domum uel cubiculum ingreditur.

Ligatos curantia.

Hic nostri in primis confugient ad suffimentum prunæ, cui cor piscis & iecur impositum erat à Tobia: ex cuius odore in superiora Ægypti fugisse dæmonium legitur, ubi angelus illud ligauit. at non tam suffumigio fugatum hoc respondeo, quàm Tobia iunioris castitate, & attenta ipsius, eiusque coniugis ad Deum misericordem oratione, ex angeli institutione. Narrat & Eusebius Serapin, qui Græcis Pluto dicitur, apud Ægyptios symbola dedisse, quibus dæmones expellerentur: docuisse etiam supplices, quomodo assumptis brutorum figuris insidientur hominibus dæmones: quib. maxime obnoxij fiant, qui cibis subinde distendatur lautioribus. In sinu despuere, aduer-

Tobia 8.

Tobia 6.

aduersus fascinationes, ueteribus quoque in usu fuisse legitur. Sic apud Theocritum:

ὥς μὴ βασηκανθῶ δέ, τρις εἰς ἐμὸν ἔπιυσα κόλπον.

Ouidius:

Despuat in molles tam sibi quisq; sinus.

*Lib. 1. cap. 8.
Memorab.
Centra tem-
pestates.*

*Lib. 3. cap. 8.
de gent. Sc-
ptentr.*

*Mallei Io-
uiales.*

Vehementiore adhæc strepitu & maleolentium graminum fumo dissolui & sedari aereorum dæmoniorum insultum, creditum est. Idcirco (ait Gauden-
tius Merula) tanquam ex Academicorum officina fluxerint, etiam nunc Italæ mulieres tempestatibus imminuentibus, diri odoris pabula sub dio comburunt: sacerdotes autem more Thracum (qui tempestate imminente, armati cum strictis ensibus & crotalis, horribiliq; clamore in nubes fremebant) ad obstrepere cymbala, quæ campanæ dicuntur, conuolant: magis confidentes in boatibus illis apud Deum inanibus, quam orationibus & ieiunijs. De suis conterraneis ferè quid simile scribit Olaus Gothus, qui concitato in nubibus fragore, sagittas ex arcubus in aera excutientes, ostendebant se opem ferre dijs suis uelle, quos tunc ab alijs oppugnari putabant. Nec ea temeraria superstitione contenti, inusitati ponderis malleos, quos Iouiales uocabant, ingenti ære complexos, magnaq; religione cultos, ad eum usum habebant, ut per eos tanquam per Claudiana tonitrua, & per usitatam rerum similitudinem, cœli fragores, quos malleis cieri credebant, exprimerent: tantiq; sonitus uim fabrilium specie imitantes, deorum suorum bellis sic adesse, ad modum religiosum existimarent. Durabat is Iouialium malleorum usus usque ad annum à Christo nato 1130.

Apud nostros quoque proauos, non sanæ parochorum doctrina inoleuit longa annorum serie persuasio: artemisiam in ferijs D. Ioanni baptistæ sacris ante domos suspensam, item alios frutices & plantas, atque

atque etiam candelas facesque, designatis quibusdā diebus celebrioribus aqua lustrali rigatas, uel nescio quo modo expiatis, & quando usus postulat incensas, contra tempestates, fulmina, tonitrua (in quæ etiam agminatim euestigio ad omnium campanarum uiolentum continuumque tractum atque pulsum, ut præsentissimum auxilium & anchoram sacram, concurritur) & aduersus diaboli potestatem, opera, & quæcunque maleficia, uelut prerogatiua quadam ualere. Quosdam incendere ipso die Ioannis fasciculum lustratarum herbarum, contra tonitrua, fulmina, grandinem, & credere eo suffumigio diabolum profligari, tempestatesque sedari, tradit Martinus de Arles. At ueritati minimè oportet præscribere uetustatis obseruantiam. Fides est, spiritualis existens, quæ dæmonem exterminat: uerbum item Dei, spiritu efficax. Vetusita huius rei testimonia & exempla, in ueritatis libris sacrosanctis quàm plurima atque irrefutabilia leguntur.

*In Tractat.
de Superstiti-
um. 9.*

Matth. 4.

Marc. 1.

Luca 4.

Eadem religionis obseruatione in Apennino Italiæ intra Bononiam & Pisas, exorta tempestate mulieres foras procurrunt, eam eleuatis manibus consignantes caseo in die ascensionis Domini presso, decussatimque signato, crucis figura impresso fune, atque ita se fore illæsas arbitrabantur. Eodem in Apennino ouum in Ascensionis festo exclusum adseruant, summoque illigant tecto, atque hoc modo istas ædes à tempestatis iniuria tutas fore existimant. Alij strata mensa in medio cubiculi, imponunt inter duas cereas ardentes cerauniam lapidem (*ein donnerbeitel*) is tum sudat, quod ipsis uidetur miraculum: cum tamen non minus natura id fiat, quàm uitrearum fenestrarum sudatio aut tum temporis, aut in hypocausto calente.

In hanc insuper rem uariè quibuscunque substan-

tijs applicantur exorcismi, quibus herbæ ita consecrantur, ut sint utentibus eis sanitas animæ & corporis: fitque precatio, ut ex omnibus hominibus pecoribusque quæ inde gustauerunt, putredo & cuncta diaboli phantasmata expellantur, &c. Ex agendis & obsequialibus hæc nota.

*Ex pontifi-
cali.*

*Aqua e-
xorcisata.*

Huc pertinet aqua in usum innumerum ab omnipotente creatore condita, quæ nouas scilicet vires induerit ijs uerbis, Exorciso te creatura aquæ in nomine Dei patris omnipotentis, & in nomine I E S V Christi filij eius Domini nostri, & in uirtute Spiritus sancti, ut fias aqua exorcisata ad effugandam omnem potestatem inimici, & ipsum inimicum eradicare & explantare ualeas cum angelis suis apostaticis. Alexander I. Romanus pontifex autor fuit, ut huiusmodi lustralis aqua consecraretur ad dæmones pellendos, & ut in templo domique conseruaretur: sed in Græcorum ecclesia, hæc aqua condemnatur ut superstitiosa.

*Sal exorci-
satus.*

Habet item uirtutem suam peculiarem sal. Eo quoque Elizæus ex Dei mandato insalubrem aquam Hierichuntis reddidit salubrem: iam autem absq; eo exorcismis redditur sanctior præstantiorque contra satanam hoc modo: Exorciso te creatura salis per Deum † uiuum, per Deum † uerum, per Deum † sanctum, per Deum qui te per Elizæum prophetam in aquam mitti iussit, ut sanaretur sterilitas aquæ, ut efficiaris sal exorcisatus in salutē credentium, ut sis omnibus te sumentibus sanitas mentis & corporis: & effugiat atque discedat ab eo loco, qui te aspersus fuerit, omnis phantasia & nequitia uel uersutia diabolicæ fraudis, omnisque spiritus immundus adiuratus, &c. Alexand. I. in epist. Decretal. I. Idem textu, ext. in c. aquam sale conspersam, de Consecr. dist. 3. Huc referatur & nobile illud balsamum uirtutis uariæ, præter in-

ter insignem eius odorem. Quo ut reges & sacerdotes Leuitici inungerentur, in ueræ electionis confirmationem constituit in sua politia Moses, donec hominem indueret æternus Rex & sacerdos I E S V S Christus. In ea ecclesia autem Romana grauibus exorcismis & trina expiratione ad crucis modum facta lustratur, nouiesque cum multo murmure genu ter flexo salutatur, Ave sanctum oleum, ter Ave sanctum chrisma, ter Ave sanctum balsamum: atque huius ope & præstantia non solum creditur exturbari dæmonium, sed eius loco substitui Spiritum sanctum.

Nulla radice dæmonem extrahi, contra Iosephum:

& de radice Baaras nuncupata.

Cap. XX.

CÆterum quod Iosephus gloriatur, se præsentem Vespasiano Imperatore, uidisse quendam de gente Hebraica Eleazarum, naribus cuiusdam à dæmone obsessi annulum, cuius signaculo radix à Salomone reperta, erat subdita, applicuisse, & dæmonem è naribus odorantis extraxisse: qui cum in terram repente concidisset, Eleazarum coniurationis Salomonis cantico dæmonium proscripsisse: hic certè fatendum est, Iosephum Iudæum, ut & Vespasianum ethnicum, atque Eleazarum Hebræum, diaboli præstigijs illusos fuisse, qui se radicis Salomonis affcriptæ potentia attrahi simulabant: cum non coactè, sed sponte, Dei assensu, cesserit (simulat enim se cogi, ut alios cautius dementet) quò plus fidei annulo, uel signèto radicis, materiæ dæmoni exturbâdo inceptæ, adhiberetur, nec ad Deum unicū satanæ propulsorè legitimo cōfugeretur ordine: atque ut fabulæ exitus cōsimili initijs cōmento absolueretur, nimirum decoro regeretur pallio actus hic per se impius: nec in doli quæstionē uocaret, pòdusque acquireret, Salomoni ars ascribitur,

Lib. 8. antiq. iud. cap. 2. Crinitus lib. 9. cap. 5.

Annulo inclusæ radicis dæmonem extrahentis historia.

bitur, cuius existimatione quascunque suas stabiliret
fanciretq; fraudes diabolus. At hunc diuinum ueræ
sapientiæ antistitem, atque à superstitiosa dæmonum
magia alienum fuisse constat: & secundum sacras He-
bræorum historias, disputare solitum de arboribus &
herbis, à cedro Libani usque ad hysopum: item de iu-
mentis, uolucris, reptilibus & piscibus. quæ om-
nia rerum solum naturalium cognitionem, uel si ma-
gis, naturalem magiam præ se ferunt: nisi fortè ido-
latriæ postea in uxorū gratiam, eum curiosas
annexuisse artes, quis obstinatius suspicari ue-
lit.

*De bell. Iud.
lib. 7. cap. 35.*

*Baaras ra-
dis.*

Forassis radix illa fuerit, quam idem Iosephus alio
describit loco, cuius historiam, ut dæmonis figmenta
& imposturæ magis elucescant, non pigebit adijunge-
re: Vallis, inquit, qua Macherus Iudææ ciuitas à parte
Septentrionali cingitur, quidā locus Baaras appella-
tur: ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ
quidem assimilis est colore, circa uesperam uerò ue-
luti iurare fulgurans accedentibus, eamque euellere
cupientib. facilis non est: sed tam diu refugit, nec pri-
us manet, quàm si quis urinam muliebrē uel menstru-
um sanguinem super eam fuderit: quinetiam tunc si
quis eā tetigerit, mors certa est, nisi fortè illam ipsam
radicem ferat de manu pēdentem. Capitur autem a-
lio quoq; modo sine periculo, qui talis est. Totam eā
circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit cō-
ditum: deinde ab ea canem religant: illoq; sequi eum
à quo religatus est cupiēte, radix quidem facilè euel-
litur, canis uerò continuo moritur, tanquam eius ui-
ce, à quo herba tollēda erat, traditus: nullus eum po-
stea accipientibus metus est. Tantis autem periculis
propter unam uim capi eam, operæ precium est. Nam
quæ uocantur dæmonia, pessimorum hominum spiri-
tus, uiuis immersa, eosq; necantia quibus subuentum
non

non fuerit, hæc citò, etiamsi tantummodo adinoveatur egrotantibus, abigit. Hucusq; Iosephus. At minus fidei dabitur radici, si eius colligendæ modus sereniore mentis oculo perspiciatur.

Eadem propè scribit Aelianus lib. 14. cap. 27. de Cynospasto herba magica, quæ alio nomine Aglaophotis dicitur, & eadem cum baaras putatur. hæc per diem inter cæteras herbas (à quibus ne minimū quidē differt) delitescit, nec ullo modo agnoscitur, nocte uerò stellæ instar lucēs, & igneo splēdore coruscās, facile in cōspectū uenit: itaq; signo ad radices eius defixo discedunt, absq; eo neq; colorē eius interdiu, neq; speciem cognitari. Nocte iam exacta aduentāt, & herbam ex signo agnoscunt: euellere uerò, aut circūfodere tantum cauent. primum enim qui eius naturæ imperitus, eā attigit, perijsse ferūt. Canem igitur iuuenē adducunt, diei spacio famelicum, & funiculū ualidum arctissimè ad inferiorē herbę stipitē uinctū cani etiā alligant, & carnes assas multas ei obijciūt, quā longissimè interim possunt recedētes. Canis nidore motus, impetu ad carnes fertur, & herbā radicitus eruit: cuius radices si sol uiderit, canis mox expirat, & secretis quibusdā ceremonijs, utpote in ipsorū gratiā extinctus, sepelitur, Plinius lib. 4. cap. 17. inter magicas herbas à Democrito proditas Aglaophotin commemorat, quæ ex admiratione hominum propter eximium colorē acceperit nomē, in marmorib. Arabiæ nascentem Persico latere: qua de causa & marinariis uocari: magos utique ea uti, cum uelint deos euocare.

Idem ferè commentum narratur de homūculo *Homūculus* illo ficticio, ex mandragoræ, harundinum, bryoniæ, *ex radice mā* aliarumque plantarum radicibus concinnato. Sculpunt enim impostores in his adhuc uiuentibus, tam *dragora.* uirorum quàm mulierum formas, infixis hordei &

inlij granis, ijs in locis, ubi pilos enasci uolunt. deim de facta scrobe, tamdiu tenui arena obruuūt, quousq; grana illa radices emittant: id quod uiginti dierum spacio ad summum fieri dicunt. Demum eas eruunt, & adnatas ē granis radices acutissimo cultello scindunt, aptantq; ita ut capillos, barbam, & ceteros corporis pilos reterāt. Vulgò autē ignaro & simplicibus persuadetur, has radices humanam effigiem reprēntātes, effodi haudquaquā posse, nisi cum magno uitæ periculo: cane qui effodiat, radicibus alligato, & auribus pice obturatis, ne radicis clamorem audiant effodientes: quod audita uoce periclitentur, pereantque fossores. Mirum quantum uirium huic fascino homuncioni, quasi ex urina furis suspensi enato sub patibulo, ex uulgi persuasionē tribuatur contra tempestates & nescio quas non calamitates: Merē autem sunt nugæ.

Cap. 26 q. 5.
episcopi.

Memorable est, quod 2. Decret. legitur: Sēper diabolus sub uelaminibus latens, prodit se, dum ea confingit quæ hærēt personis, per quas fallere nititur. Si autem quilibet opponit & dicit, Quomodo eueniunt illa, quæ illi diuini prædicūt futura: aut quomodo possunt ægris præbere medelam, aut sanis immittere ægritudinē, si aliquid proprię uirtutis aut potestatis nō habeant: hoc à nobis accipiat responsum: Quod ideo quisquā non debet eis credere, quia aliquando eueniunt quæ prædicunt, aut sanare uidētur languidos, aut lædere sanos: quia hoc permissu Dei fit, ut ipsi qui hæc audiunt uel uident, probentur, & appareat quæ fide sint uel deuotione erga Deum. sicut in Deuteronomio legitur Moses ex diuino uerbo Dei populo præcepisse: non esse credendū prophetæ aut somnatori, etiamsi euenierit signum atque portentum quod loquutus est, si à uero Dei cultu is abducatur.

Deut. 13.

Grauiſſimus exorcistarum uulgarium sacrificiorum abusus. Cap. XXI.

ADhæc, ad eorum qui maleficio affecti creduntur, uel à satana obſidione preſſi, curationem inepti, temerarij & audaculi homines, profeſſione Eccleſiaſtici, ſed uitæ ſpurcicia nimis mundani (quales in hoc miniſterium & ſcenam poſtulat fabulæ actor) ſuis præſcriptis exorcismiſ & formula certarum ceremoniarum obſeruata accurrunt, ut morbum ſoluant, pellantq; dæmonium: quod interdum horum diris & deierationibus cedit uolens & colludens, ut impietate corroboret. Næ incantatorib. iure optimo hi accenſendi erunt exorcistæ. Hic ut quaſdā eorum obſeruaciones breuib. enarrē, unde (ueluti ex ungue leonem) reliqua metiaris, poſt confeſſionē illius qui cōiurationibus expiabitur, per ſingulos domus angulos, in lectiſternijs & culcitris, uel ſub limine oſtij, diligēti indagatiōe quæritur, nū aliqua maleficij materies poſſit inueniri, mox exurenda. Ab Apoſtoliſ ſanè uel primitiua Eccleſia, id pmanauit minimè. Si enim à diaboli malefico actū, exorcismiſ integre quis curetur: quorū eæ quiſquiliæ in angulis reconditæ, uel terra obrutæ, corpus nullo modo contingentes, aut halitu ferientes oberunt? Inde candelam benediſtam continet manu genibus flexis maleficio læſus, qui aqua etiā aſpergitur luſtrali, & collum ſtola cingitur: ac præter orationes recitatur Litanie uulgares, addendo ad ſanctorum inuocationem, Ora pro eo, uel Orate, & Propitius eſto, Libera eum Domine. Et orationum loco adhibentur exorcismiſ, qui quoque ut minimum ter in ſeptimana continuantur: ut multiplicatis interceſſionibus, gratia obtineatur ſanitatiſ. Hanc formam præſcribunt Mallici maleficarū authores Theologi, contra euidentē Chriſti do-

ſignificat.

Superſtitioſa maleficio affecti curatio.

Exorcismiſ abusus.

2. Secundæ part. q. 2. cap. 6.

Matth. 11.

Ioan. 14. 16.

Matth. 6.

Ceremonia
inania rerum
simulachra.

eternam: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos: Ego sum uia, ueritas & uita: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. ite: Orates ne sitis multiloqui, sicut ethnici: putant enim fore, ut ob multiloquium suum exaudiantur. ne igitur efficiamini istis similes. nouit enim pater uester, quibus uobis opus sit, priusquam oratis ab illo. De ceremoniarum lenocinijs nihil aliud dicam, quam ea quidem pietatis præbere speciem: sed quoniam inania rerum existunt simulachra, non arcuent impiorum spirituum assaultum: at maioris impietatis quandoque sunt occasio.

Fusus item
hæc in Tra-
ctatu de mo-
do exorcizan-
di maleficia-
tis. Auenio-
ni excuso, ui-
de paulo post.

Præterea extra ordinem exorcista procedere potest per orationes: & si legere nouit Scriptura (sic illi Theologi loquuntur: unde exorcistam quandoque non nouisse legere, multo minus intelligere quæ legit, manifestum est) legat Euangelia quatuor prima Euangelistarum: item euangelium, Missus est angelus: & passionē Domini: quæ omnia magnam habent uirtutem ad expulsionem operum diaboli. Item, Euangelium sancti Ioannis, In principio erat uerbum, scribatur, & ad collum suspendatur, & sic gratia sanitatis expectetur. Hæc eorum sunt uerba. Hic plura Scripturæ testimonijs conuelli possent: quemadmodum, si exorcista quandoque non intelligat quæ legit, solumque lingua loquatur, quomodo uerè pronunciabitur Amen? uide Paulum 1. Corinth. 14. Nā breuis esse laboro.

Tract. 7.

Commodè hic Augustinum in Ioannis Euangelium me adducturum uideor, qui ita habet: Fingunt spiritus mali umbras quasdam honoris sibi metipsis, ut sic decipiant eos qui sequuntur Christum: usque adeo, fratres mei, ut illi qui seducunt per ligaturas, per preces, per machinamenta inimici, suis præcantationibus misceant nomen Christi. quia non possunt

sunt seducere Christianos, ut dent uenenum: addunt mellis aliquantum, ut per id quod dulce est, lateat id quod amarum est, & bibatur ad perniciem, usque adeò, ut ego nouerim aliquo tempore illius Palleati sacerdotem solere dicere: Et ipse Palleatus Christianus est. Ut quid hoc, fratres, nisi quia aliter non possunt seduci Christiani? Ne quærat ergo alibi Christum, quàm ubi se uoluit prædicari Christus. Et quomodo uoluit prædicari, sic illū tenere, sic in cordibus uestris scribite. Murus est aduersus omnes impetus, & aduersus omnes insidias inimici. Nolite timere: nec tentat ille nisi permissus fuerit, aut missus. Mittitur tanquam malus, à potestate dominante. Permittitur, quando aliquid petit: & hoc, fratres, non fit nisi ut probentur iusti, puniantur iniusti. Quid ergo times? Ambula in Domino Deo tuo: certus esto, quòd te non uult pati, non pateris: quod te permiserit pati, flagellum corrigentis est, non pœna damnantis. Ad hæreditatem supernam erudimur, & flagellari dedignamur? Hæc Augustinus.

Quare Christi nomen precationibus & exorcismis immiscetur seductores.

Quomodo autem ad exturbandum dæmonem, uel opera eius euertenda, ualebit illa Euangeliorum recitatio, cum non sint instituto huic, intellectu consona? & ubi dæmonia eiicerent Christus, eiusque discipuli, & uiri postea sancti, uerbis huic negotio aptis consignatisque loquebantur, & respondebant (ut fertur) ad formam. Si etenim in uerborum inconuenientium pronuntiatione simplici uirtus consistit desiderata, non minus, imò maius præstiterunt quidam è circumeuntibus Iudæis exorcistis, qui tentarunt super eos qui habebant spiritus malos, inuocare nomen Domini I E S U, dicentes: Adiuramus uos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant uerò quidam filij Sceuæ Iudæi, principis sacerdotum, septem, qui hoc faciebant. At respondens spiritus ma-

Verbis instituto consonis opus est in eliminando satana.

Acton. 19

lus, dixit: Iesum noui, & Paulum scio, uos autem qui estis? Et insiliens in eos homo in quo erat dæmoniū malum, & dominatus eis, inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem innotuit omnibus Iudæis simul & Græcis, qui habitabant Ephesi, & timor incidit super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini IESV. Multi uerò ex ijs qui curiosas exercuerant artes, comportatos libros exusserunt coram omnibus, & supputatis illorum precijs, pecunię quinquaginta millia reppererunt.

Officium adhæc super energumenis, item coniuratio malignorū spirituum in hominum corporibus existentium, prout fit in sancto Petro Rom. (sic scribitur) prius Romæ excusa sunt, postea Auenioni anno decimoquinto supra sesquimillesimum: ubi inter orationes uarias, & exorcismos etiam insulsos, eiusmodi interferitur oratio, quæ anatomen corporis humani Christo proponit, qui alioqui nesciret, quam eius partem esset sanaturus. Ea ita habet: Obsecro te Domine IESV Christe, ut extrahas omnes languores ab omnibus membris huius hominis, à capite, à capillis, à cerebro, à frôte, ab oculis, ab auribus, à naribus, ab ore, à lingua, à dentibus, à faucibus, à gutture, à collo, à dorso, à pectore, ab uberibus, à corde, à stomacho, à lateribus, à carne, à sanguine, ab ossibus, à tibijs, à pedibus, à digitis, à planta, à medulla, à neruis, à cute, & ab omni compagine membrorum eius, &c.

*Anatome
hominis.*

Historiæ memorabiles quorundam exorcistarum. Cap. XXII.

R Aram, sed memorandam historiam cuiusdam exorcistæ, ex eorum numero qui ad se solum spectare exorcismis dæmones expellendi officium, persuasum habent, prætermittere oportuit minime.

nimè. Quidā pastoris munere fungens in pago Durweifs, circa Eftuweiler, puellam nomine Helerā diaboli obfidione preffam in Loen pago, prope Aldenhouiam fito, in Iuliæ ducatu, fuis execrationibus fe liberare uelle, elato fupercilio promittebat, conuocatis ad huius miraculū ſpectaculū ſolenne aliquot eccleſiaſticiſ uicinis: quorum unus, paſtor nimirum in Biecht Ioannes Vuindelius, qui aſſioni interfuit, rem omnem mihi recensuit ordine, atque ex mea petitione ſcripſit. Exorciftæ huic aliquandiu ſuis deſerationibus fruſtra ſudanti in exturbando dæmone, hic tandem ait, ſe manſurum propterea, quòd circa uitrum loco illi illuſtrando, ut fieri ſolet, applicatū ueriarètur multi eius collegæ, qui ipſum cõfirmarent. Miſer ille paſtor mendaciorū authori cõfiſus, ad eòs per uitrum expellèdos, quod hic ſcilicet cõmonſtrarar, haud mora conuertitur: atq; ubi ſe operā ludere uideret, indignabūduſ tandē in hæc erupit uerba Latina, quæ nō intellecturū dēmonē fortaiſſis ſperabat: Si ullā habes poteſtatē trāſmigrandi in Chriſtianū ſanguinē, transmiga ex illa in me. Cui incūctanter Latine, & quidē *Exorcifta* iuridicè reſpòdit diabolus: Quē pleno iure in poſtre- *Latine re-*mo die poſſidebo, quid opus eſt illū tentare? Poſtea *ſpondet dæ-*dæmonis testimoniū de Miſſa cognoscere cupiēs Io- *mon.*annes Sartorius parochuſ in Loen, materna lingua rogabat dæmoniū, quare puella mox ad ſonū campanæ, indicantē miſſæ aſſionē celebrandā, ſemper ab eo cogeretur ad tēplum: num Miſſa tam eſſet bona, aut mala? Ad hanc quæſtionem ſe non reſpondere poſſe, ſed deliberaturū, inquit. Aſſus hic celebratuſ Anno 1559. circiter 17 Auguſti.

Si exorcifta ille aſſueuiſſet leſſioni uitæ Franciſci, *In lib. Con-*non difficilem dæmonis fugandi modum inueniſ- *form. Fol. 84.*ſet. Cum enim Franciſcuſ in eo pellendo quando- *Iuniperuſ*que ſe aerē uerberare intelligeret, Iuniperum Chriſti *Chriſti nau-*
ta.
nautam

nautam se missurum minitabatur: quo nomine audito, fugam sine ulla mora arripiebat diabolus.

Fol. 154. 155.

In eadem narrationum obscurarum historia legitur, Franciscanum suis exorcismis diabolum compulisse ad ueritatis confessionem quater alta uoce repetitam, de uirtute indulgentiarum ad D. Virginem, uti dicunt, pro pœna & culpa, tam efficacium, ut quiduis in ecclesia remitteretur, etiamsi uniuersi mundi homines quis trucidasset. Querebatur item, earum potentia omnes subtrahi animas, quarum antea potestatem obtinuerat: & proh dolor, non paucas ex purgatorio euolantes animas summam indulgentiarum energiam mirè prædicare: mulierem quoque ea ratione à se obsideri, ut maxima earum uis innotesceret: fatebatur rogatus, earum contemptori consultius esse, ut asinum cauda traheret Rauenna Mediolanum.

Monachus dæmonem expulsurus, cum numerosa & solenni supplicatione, quam Processionem uocant, ad obsessum uenit. Quare huic cœtui illudens satan,

Michæ 6. Latine ait: Popule mi quid feci tibi?

Superiori adhæc anno, nimirum millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, quum apud Vuesaliam inferiorem nouerca priuignam annorum circiter duodecim, Gerardam nomine, tam premeret duriter uerbis, uerberibus & fame, ut in morbum illaberetur caducum: dæmonium ex ea pellere conatus est exorcismis, & pixide cum pane missali gulæ admota, monachus quidam Vuinandus, ex Dominicanorum cœtu: qui & uaccæ exorcismos applicuit, stolæque Missalis portionem in pascuis iussit fodi, ubi pascebatur uacca. Demirandum sanè, tam impune eiusmodi dæmonum mancipia tolerari à magistratu: ægerrimè etiam hospitium concedente pijs quibusdam, uel certè pio zelo ductis, si propositæ confessionis for-

*Vuesalienfis
exorcista.*

nis formulæ subscribere grauentur. Qua in re, ut & id genus reliquis, moderationem & iudicium præferre decet consulis in uenerando illo ordine clarissimi, D. THEODORI GRONII, ob non uulgarem doctrinam, pietatem, prudentiam ac humanitatem, sua laude multa citra controuersiam dignissimi, quo & coniunctissimè fruor, etiamsi rumpantur illa Codro.

Qui diabolo bellum Coloniae facit, pater est collegij Conuersarum, nomine Godhardus ab Hagen. Sunt & ex Paracelsi affectis, qui non nihil se hîc posse glorientur: at oculos suos uitrioli fumo læsos, demonij præstigijs faciliè nimis uinci patiuntur.

*Exorcismi ficti historia insignis: item
diabolum egisse exorcistam.*

Cap. XXIII.

Ficti exorcismi historiam aliam sanè lectu dignissimam hic subiungere placuit, ut aliæ eius generis actiones ex ἀναλογία penitus dijudicentur. Est autem ea ut mihi notissima, ita & certissima. Nam eo ferè tempore Lutetia Aureliam ueni, ubi cognomine meo Latino, nimirum Piscinario, notior, Natalis Ramardi medici regis Francisci & reginæ Nauarræ, filios duos, Natalem apud sanctum Lazarum in suburbij Priorem, & Ioannem, item Ioannem Vernetum nepotem, instituendos suscepi: quos etiam post paucos menses Parrhisios reduxi. Hic tum familiariter utebar multis nō obscuri nominis uiris, potissimum medicis, Gerardo Fabro Cadurcano, Vitale Besumbæo, Ioachimo quodam ex Prouincia oriundo, Michaele Villanouano, & reliquis. Ibi tunc temporis quoque cum Ioanne Sturmio, multijugæ eruditionis uiro, simul degebat doctissimus ille Ioannes Sleidanus, qui institutam tragædiæ narrationem ea fide & ordine

Vuierus.

Piscinarius.

Natalis Ramardus.

ordine explicat, ut à me nihil debeat imminuari.

e Aure-
lianensi spiri-
tu historia
memorabilis.

Anno millesimo quingentesimo supra tricesimum quartum, Prætoris uxor Aureliæ testamento cauerat, ut sine pompa sepeliretur, atque strepitu. Quum enim è uita quis excessit in Gallijs, præcones funebres ad hoc conducti per urbis loca frequentiora circumueunt, & cymbalis excitato sono multitudinem conuocant: deinde nomen eius qui discessit, atq; titulos edunt: & hortati populum ut pro mortuo Deum precetur, quando sit & ubi sepeliendus, pronunciant. Cum autem funus defertur, adhiberi solent plerumq; monachi mendicantes, & multa præferuntur luminaria. certatim ista fiunt, & æmulatione quadam: & quo magnificentior est apparatus, eo maior est populi concursus & admiratio. sed ea, quâ dixi, fœmina nihil eorum sibi fieri uoluit. Maritus ergo qui coniugis memoriam diligeret, moré ei gessit: & Franciscanis, quorum in templo sepulta fuit iuxta patrem & auum, muneris loco dabat sex tantum aureos, quum illi sperassent multo maiorem prædam. Et cum deinde syluam cæderet atq; diuenderet, petentibus illis ligna dari sibi gratis, denegabat. Tulerunt hoc ualde grauiter: & cum antea minus illum probarent, ulciscendi ratione hanc excogitabant, ut dicerent, ipsius uxorem in sempiternum esse damnatam. Architecti erant huius tragœdiæ Colimannus & Stephanus Atrebatensis, ambo Theologi doctores: & ille quidem erat exorcista, totumq; suum apparatus in eiusmodi rebus adhiberi solitum, habebat in promptu. rem uero sic administrant. Nouitium quendam adolescentem supra testudinem templi collocant: is intempesta nocte, cum ad demurmurandas preces illi more consueto uenirent, magnum excitat strepitum. adhibentur adiurationes & exorcismi: sed nihil ille proloquitur. iussus edere signum, quo declararet, num sit mutus spiritus, deuotum-

rumultuatur & perstrepat: id erat loco signi. Eo iacto fundamento, ciues aliquot, & celebres quidem, ac ipsorum studiosos adeunt: narrant sibi triste quiddam accidisse domi, neque tamen quid rei sit exponunt: sed rogant, ne grauentur adesse nocturnis precibus. Cum hi uenissent, & precationum esset factum initium, ille de superiori loco turbam excitat. rogatus quid uellet, & quis esset, significat non sibi licere loqui: iubetur ergo per signa respondere ad interrogata. Foramen autem erat factum, per quod admotis auribus exorcistæ uocem haurire poterat, & intelligere: deinde tabulam habebat ad manum, quam interrogatus feriebat, sic ut infra posset exaudiri. Primum itaque rogatus, num ex eorum sit numero, qui ibi sint sepulti: postea multis ordine recitatis nominatim, quorum erant ibi corpora condita, uenitur tandem ad uxorem Prætoris: ibi dato signo, se spiritum eius esse demonstrat. An sit damnatus, & quo nam suo merito seu delicto? num propter auariciam, aut libidinem, aut superbiam, aut non præstitam charitatem, an uerò propter nuper natam hæresim & Lutheranismum? Deinde quid sibi uelit illo strepitu & inquietudine? num ut corpus loco sacro sepultum effodatur, alioque transportetur? Ad hæc omnia sic, ut iussus erat, per signa respondet, quibus aliquid uel affirmabat uel negabat, prout bis aut ter tabulam feriret. Cum autem & damnationis suæ causam esse Lutheranam hæresim, & effodiendum esse corpus significaret: monachi petunt à ciuibus quos adhibuerat, ut ijs quæ coram uidissent, dent testimoniū: & actis, quæ iam erant confecta superioribus diebus, subscriberet. Hi, re deliberata, ne Prætorē offenderet, aut molestiā sibi crearēt, id facere recusant: illi nihilominus panē azymū, quē uocant hostiā & corpus Domini, cum reliquijs omnibus diuorum aliò transferunt, & Missas ibi suas peragunt: quod
lege

lege pontificia fieri solet, quum locus aliquis propter intamiam & prophanationem est expiandus . nam certa quædam eius rei capita sunt, ipsorum comprehensa libris. Episcopi autem uicarius iudex, Officialem uocant, ea re cognita, ut propius omnia cognosceret, uenit eò, comitatus honestis aliquot uiris, & exorcismos fieri se præsentem iubet: ac deligi nonnullos petit, qui supra testudinem ascendant, & uideant num spectrum aliquod appareat. Ibi Stephanus Atrebatensis admodum repugnat, & ualde dehortatus ne fieret, aiebat non esse turbandum spiritum: & quamquam is, quem dixi, uicarius multum instabat ut adiurationes fierent, tamen impetrare nihil potuit. Interea Prætor, ubi reliquos iudices urbanos, quid fieri uellet, docuisset: ad Regem profectus, rem omnem commemorat. Et quia suis priuilegijs ac immunitatibus freti iudicium monachi declinabant, Rex è senatu Parisino deligit, qui de causa cognoscat: ijs quæ plenam potestatem attribuit, facit idem Cancellarius Antonius Pratenfis, Cardinalis & legatus per Galliam pontificius. Itaque quum nullam haberent exceptionem rei, traducti Lutetiam, coacti sunt respondere: sed nulla potuit ab eis exprimi confessio. Positæ singulis erant custodiæ separatim, & nouitius quidem tenebatur in ædibus Fumæi senatoris, & sæpe sollicitatus nihil uoluit fateri, metuens ne post interficeretur ab illis ob inusitam ordini maculam, & factam ignominiam: sed quum iudices & impunitatem ei promitterent, & fore dicerent ut in ipsorum potestatem minimè rediret, totam actionem ordine recenset: & adductus ad illos, idem adfirmat. Illi, quamquam erant conuicti, & in ipso propè maleficia deprehensi, recusabant tamen iudices, ac priuilegia sua iactabāt: uerum id frustra fuit, & de communi consilio lata sententia damnati sunt, ut Aureliam reducti, & in carce-

rem

rem conditi, publicè deinde producerentur ad pri-
marium templum, & ad eum urbis locum ubi suppli-
cia sumuntur de maleficis, atque ibi suum scelus ipsi
profiterentur. Postea in prouerbiū abijisse memini,
ubi figmentum aliquod narraretur, Spiritus est Au-
relianensis, dici solitum.

De alijs sacerdotibus, simulatum dæmonem exor-
cismis fallaciter expellentibus, item de simili dæmo-
niaca muliere sanata: uide capita 26 & 27 Libri quar-
ti. At hoc hominum genus prærogatiuam hæredita-
riam haud dubiè hic prætender: adiurabat enim
Christum quoque per Deum uiuentem princeps sa-
cerdotum.

Matth. 27.

Exorcismi modum nouit quoque diabolus, eo quæ
adoriri Christum ipsum audet: Adiuro te, dicens, per
Deum, ne me torqueas. Sed sua potentia dæmoni uni
uel pluribus imperauit Christus: Exi, Abite: & eue-
stigiò ad obedientiam sunt coacti. ut rectè Eusebius
ille Cæsariensis in Panegyrico dixerit: Communis
quidem omnium Seruator rebelles potestates, quæ
circum hunc qui terris imminet aerem peruolantes,
humanis animis insinuabant sese, inuisibili ac diuina
potestate, uelut feras agrestes, suarum ouium ceu pa-
stor bonus, procul fugauit. In ipsius nomine egredi
dæmones iusserunt paucissimis uerbis Apostoli, & il-
lius discipuli, totius naturæ dominium & imperium
omnis abstrusæ uirtutis in cælo & in terra, & spiritum
omnipotentis ore suo gerentes.

*Marc. 5.**Matth. 8.**Marc. 5.**Lucæ 8.**Act. 16.*

Explosis itaque exterminatisque nostris diuinis,
ariolis, magorum occultis antistitibus, & quibuscun-
que alijs superstitionum collegis uulgaribusque exor-
cistis: abijciamus Ægyptiacas disciplinas, feralia car-
minum arcana, uanos furores, execrandas artes, &
philtrea uim factura dijs, & Colchicos succos, & dæmo-
niacas factiones, Plutonica denique uolumina, & um-
brarum

brarum libros, Stygiasq; coniurationes, atq; Acheronteos ritus membrana chartaue contentos, Pyriphlegethonti, hoc est, igni focoq; (ut Capnion inquit) tradamus, & fidamus Deo: ac in Christo Dei filio, per quē uiuimus, mouemur & sumus, sinceriter simpliciterq; spem omnem fixam habeamus. Quare & genuinam maleficij curationem iam proponamus.

Curandi maleficij methodus certissima.

Cap. XXIII.

NObis hic longè alia, quàm inolita iamdudum consuetudine acceperimus, in profligando sathana, eiusque sanandis maleficijs, ratio inunda uidetur, doctrinæ Christi & Apostolorum conformior. Omnium uerò primùm, ubi malum aliquod præter naturæ ordinem in aliquo se prodere uidetur, ad eum ex Dei ordinatione confugiendum est, qui professione, doctrina atque artis usu celebris, morbos, eorum differentias, signa, & causas penitus dignoscat: nimirum ad bonæ conscientiae medicum. Enim uerò tam rara sæpenumero & graua in morbis suboriuntur symptomata, quæ licet naturæ impetu exoriantur, tamen ad maleficium mox referunt rerum imperiti atq; exiguæ fidei homines: quemadmodum in diuersis conuulsionum speciebus, melancholia, epilepsia, uteri suffocatione, putrescente semine, & multifarijs uenenorum effectibus frequenter apparet. At inter hos affectus & accidentia discernens prudens & circumspectus medicus, ubi ea pèscularit exacta trutina, adhibito etiam ad diligentem causarum naturalium indagationem iusto, quoad fieri potest, perpendiculo, ubi naturæ limites malum exuperare egredi- que, ac satanæ, qui spiritus est, motus actionesque animaduertit, in spiritualem medicum, Ecclesiastem nempe, aut Ecclesiæ ministrum inculpatum, sanæ doctrinæ,

Ecclef. 38.

Curandi maleficij methodus certa.

Timoth. 3.

Tit. 1.

trine, tenentem mysterium fidei cum pura conscientia, uitæ innocentia notum, non turpiter lucri cupidum, non uinolentum, cui etiam bonum à pijs perhibetur testimonium, curationis onus transferet. Interim meminisse operæ precium est, multa non ex maleficio euenientia, sed ex occulta naturæ occasione, medicos quandoq; latere, ut enim rebus inest secreta iuuantis proprietates, ita & nocendi: quam tamen non perpetuò agnoscit medicus.

Tantum tamen operæ à medico hic accedet, si fortè eger natura, uel ex morbo, aut aliunde humore melancholico (cui, uti aptæ suis operationibus materiæ non illibenter se insinuare solet dæmonium) aut alio succo maligno grauari uideatur, ut hic prius blandè expurgetur medicamēto. Tradit enim Pomponatius, oriscos exorcistas, quos præcātatores uocāt, ante curationē, obsessōrū corpora ab atra bile expurgasse. Morbis siquidem geminis ut plurimum hi infestātur, corporis nempe, ex melancholico succo genitis: & animi, ut amentia, mœrore, timore, uitæ odio, & desperatione, quibus nocte diuq; eiusmodi homines macerantur humani generis hostis, & ueluti lugubrib. tentationib. ita uellicat, ut quasi aquila apud inferos Titij cur arrodere uideatur. Obsessos expulso eo humore, non amplius mirabilia facere, experimēto se uidisse, expositiōe illius problematis dicit Cōciliator. Vxo in quoq; cuiusdā futoris à dæmonio agitātā, uariaq; nātē idiōmata, eo modo perfectè curauit Galgandus medicus, Mantuæ celeberrimus.

Puella quædam in Burgo melancholica, se Virgiam spiritu obsessam esse fatebatur, diu coniurata: quod editum est facilius, quia puella simplex, admodum pia, & quæ semper domi latuerat, Hetrusca, affectaret exprimeretque Mantuanum, hoc est, Lombardicum idiōma, ut subinde Latinum aliquid sonaret.

naret. Cum nihil proficerent coniuratores, medicus ex arte adhibitis melanogogis primùm, & deinde alijs roborantibus illam optimè per Dei gratiam restituit. Exonerato itaq; corpore, promptius in reliquam sanationis obseruantiam, uelut à naturali iam impedimento leuatus, ab Ecclesiæ ministro inducetur *ἀναγορεύειτο*.

Ille tū de obsessi uel maleficio læsi uita & moribus, item de eius in religione Christiana, institutione, & in præcipuis fidei nostræ capitibus, & qua fuerit, uel etiamnum sit in Deum confidentia, uigilanter inquireret. Qua de re ubi penitus fuerit instructus, procliuor, & propemodum strata erit restitutionis uia. Etenim satanę in corruptorū morum, spurcę uitę, itemq; diffidentię filijs efficaciam & illusionis potentiã permittit Deus, quorum sensus excæcauit deus huius sæculi, ne illucescat illis lumen Euangelij glorię Christi, qui est imago Dei. Affectuum quædam requiritur *ἀναγορεύειτο*, ut sit, quod dici solet, mali corui malū ouum.

Vbi ergo uigilanti inquisitione & artificiosa coniectura, affectus causam aliquatenus cognouerit Ecclesiæ minister, conueniens huic medicamentum applicet, ut si uisa fuerit antea dissolutior, ex sacre Scripturę libris admoneatur, corripiatur, exemplis auocetur, & ad emendationem inuitetur, tandem resipiscentia in ordinem redigatur. Apud præfractę indolis hominem instandum, urgendumq; tempestiuè & intempestiuè: item redarguendus hic, & iusto Dei iudicio in contumaces, subinde terrendus. Pusillanimis, & diffidentia deiectus, in spem certam & fiduciam indubitatam de ineffabili Dei bonitate & misericordia incomprehensibili erigendus, & undequaq; confirmandus erit: in quam sententiam plena consolationis testimonia extant quamplurima, quę suo loco & tempore adducentur. Si quoque peruersa doctrina aut fanaticis opinio-

opinionibus, uel superstitionum ludibrijs quosdam
trāsuerſè raptos eſſe, uelut anſa eo modo dēmoni ſub-
miniſtrata, comperiatur: zizania hæc erunt eruncan-
da, atque ſalubriora doctrinæ purioris ſubſtituta ſe-
mina cum omni uigilantia ſedulò inferenda. Nec co-
gnitione recitationis Dominicæ orationis & ſymbo-
li Apoſtoliſci ſecundum literam, contentum eſſe opor-
tet (tantum etiam poſſet quiuis malicioſus) uerùm il-
lud uiuum Dei uerbum ita in animis implantetur, ut *Rom. 1.*
appreheſum efficaciter, ſentiatuſ potentia eſſe Dei
ad ſalutem omni credenti, contra quoscuſque dæ-
monum conatus: ut item uiuifica fide inuocare De-
um uerum, æternum, omnipotentem, & multæ miſe-
rationis parentem, in nomine filij pro noſtris pecca-
tis mortui, & ad noſtram iuſtificationem per gloriam
Patris, abſorpta morte, uicō ſatana, debellato infer- *Rom. 6. 8.*
no, patēter exuſcitati, ijdem ualeant. Si quis inter nos
affligitur, orare iubet D. Iacobus. *Iacob. 5.*

*Quomodo demonis maleſicio affecti, de eius præſti-
gijs & imbecillitate deinde erunt institu-
endi. Cap. XXV.*

DE diaboli item operibus & præſtigijs erudian- *Diaboli infr-*
tur, & quàm eneruatus imbecillisque ſit, ut ni- *mitas, qui nō*
hil etiam poſſit, niſi Dei permiſſu: nec Deum *hil poſeſt niſi*
quæcunq; permittere, ſed in re conceſſa illi limites, *permiſſus.*
ultra quos ferri nequit, præſigi: quinimò Chriſtum
proſectum in cœlum, ſedere ad dexteram Dei, ſubie-
ctis ſibi angelis, poteſtatibus & uirtutibus: cui ſi tan- *1 Pet. 3.*
ta fuit ſubiugandi potentia, multo magis ſatanam ſub
egit, coercuitque, ut nihil omnino ualeat, niſi peculia-
riter illi concedatur. Quod itaque clementer in nobis
permittit Deus, non poteſt eſſe malum. illi enim cura
eſt de nobis: qui cum omnis gratiæ ſit Deus, nos ad *1 Pet. 5.*
æternam ſuam gloriam per IESVM CHRISTVM
L 3 uocatos,

uocatos, iam parumper afflictoſ inſtaurabit, fulciet,
 1. Petr. 3. roborabit atque ſtabiliet. Quis eſt qui nobis noceat,
 ſi boni æmulatores fuerimus? Quicquid enim ſideli
 irrogatur, id illi bono commodoque cedit, iuxta illud
 Rom. 8. Pauli: Diligentibus Deum omnia cooperantur in
 Matth. 6. bonum. Precationem ergo perpetuam eſſe decet, quò
 fiat uoluntas cœleſtis Patris in nobis. Quicquid pa-
 timur, teſte Hieronymo, noſtris peccatis meremur.
 Lib. 2 cap. 4. Nò habêt dæmones, inquit D. Ioan. Damasc. uirtutes
 aduerſus aliquẽ, niſi à Deo diſpẽſatẽ cõcedatur: ſicu-
 Iob. 1. ri in Iobo, & in porcis. Permiſſione uerò Dei facta, &
 Matth. 8. fortitudinẽ habent, & tranſmutãtur & trãſfigurãtur in
 quãcunq; uolunt figurã ſecundũ imaginẽ, id eſt phan-
 In Dialog. taſiam. Item Gregorius: Abſq; omnipotentis Dei cõ-
 lib. 3. ceſſione nullam habet poteſtatem contra hominem
 malignus ſpiritus: qui etiã in porcos tranſire nò po-
 Super Matt. tuit, niſi permiſſus. Rectẽ quoq; Chryſoſtomus: Ho-
 lib. 1. mines nò quantũ uult, tentat diabolus: quoniã quan-
 rum ad ſe. nunquã ceſſaret à tẽtatione. neq; enim ha-
 bet aliũ actum: non enim manducat, nec dormit, nec
 aliud operatur, niſi ut tentet, fallat & ſubuẽtat. Non
 magis itaq; timẽdam diaboli poteſtatẽ, quàm Deum
 impediẽtem, docet Ambroſius ſuper Lucam. Spiri-
 tus enim mali, etiam Dei uocãtur ſpiritus, quòd eius
 captiui ſint: nec attingere, caſtigare, tentare quicquã
 auſi, niſi à Deo concedatur. Iob ne pilum quidẽ læ-
 dere potuit ſatanas, niſi impetrata permiſſione, eaq;
 limitata. Quocirca nò eſt formidandus diabolus: ſed
 Deus, qui uſum hunc catenĩs alligauit captum, ut ni-
 hil omnino abſque eius ſingulari nutu ualeat. Hinc
 Chriſtianus quãcunq; aduerſiſſima à Dei digito ex-
 cipiet, qui omnia in ſua continet manu. Nec Chriſtia-
 ni nomen merentur, qui malignæ alicui mulieri aut
 diabolo imputant malũ inuectũ, ad Dei uoluntatem
 id minus referentes. Iobus affligitur à dæmone, at à
 Dei

Dei manu accipit dicens: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut illi placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum perpetuo. Non cadentis uirgæ rationem ille habet, sed uolentis patris. Virga punit filium: at non eam fecisse hic dicit, nisi mente nondum constet: sed patrem, qui uirgam in manu habet, eamque utitur. Sine eius uoluntate, ne pilus quidem capiti excidit, quin *Matth. 10.* omnes pili numerati sunt: ipse uirgam usurpat, quam grauiter, & quam multum, & ubi uelit.

*Quomodo ad tolerantiam inuictam erunt exci-
tandi demonum maleficio læsi.*

Cap. XXVI.

Propterea æquo patientique ferendum nobis erit animo, quicquid afflictionum acciderit carni, siue id lege naturæ, siue supra naturam contingat. Idem quoque faciendum, si animum immensus inuadat dolor, angor, mœror, tristitia, tentatio. Ob oculos uelut speculum semper reuocetur exemplum sanctissimi illius Iobi, qui tot exercitatus modis, & tantarum calamitatum ac miseriarum mole pressus, Deum laudibus extulit (quanquam malorum interim pondere impar, in uerba animi parum patientis erupisse uideatur) ac licet nullius malæ occasionis sibi conscius esset, non dæmonem accusat tamen, nec ab illo aut ullo homine tantas sibi inflatas ærumnas queritur: sed ex Dei æquissimi uoluntate sibi ista accidisse agnoscit. ut cum uxor ei exprobraret, Vbi nunc tuus est Deus, cui confisus es? non animum abiecit, sed respondit, Vt fatua loqueris? Si bona à Deo acceperimus, quare mala non tolerabimus patienter? Sic nos quoque in afflictione nostra, ad Deum oculos mentemque dirigere decet, & iustissimæ eius uoluntati nos nostraque placidè submit-

*Qualiscunque
afflictio pa-
tienter fe-
renda.*

Iob. 2.

tere : quandoquidem ille nihil uult, nisi quod optimum, quanquam nobis interdum secus uideatur.

Proverb. 2.

Hebr. 12.

Ezech. 18.

Cur diaboli

et angelorū

in ministerio

utatur

Deus.

Aug. serm.

24. de Temp.

Quos diligit, castigat: nec peccatoris uult mortem, sed ut conuertatur & uiuat. Suorum famulorum, ut diaboli uel cuiusuis alterius, ministerio utitur, quò nos ob nostra scelera aut incredulitatem puniat, & hoc modo ad rectam conuersionis uiam reducat: uel etiam sic tentat nos Dominus Deus noster, quemadmodum Deuteronomij 13. legitur, ut palàm fiat, utrū diligamus eum, an non, in toto corde & in tota anima nostra. Pro summo gaudio itaque ducite fratres (in-

Iacobi 1.

quit D. Iacobus) quoties in tentationes incideritis uarias: illud scientes, quò exploratio fidei parit patientiam. Ceterum patientia opus perfectum habeat, ut sitis perfecti & integri, nullaque in parte imminuti. Beatum item prædicat uirum, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, quam promisit Dominus his, à quibus fuerit dilectus. Hinc admonet D. Petrus: Charissimi, ne miremini, dum per ignem exploramini, quæ res ad experimentum uestri fit: perinde quasi nouum aliquid uobis obtingat: imò in hoc quò consortes estis afflictionum Christi, gaudete, ut in reuelatione quoque gloriæ eiusdem gaudeatis exultantes. Timotheum

1. Petr. 4.

2. Timoth. 2.

hortatur Paulus, ut afflictiones ferat tanquam bonus miles IES V Christi. Non enim quis coronatur, nisi legitimè certauerit. Exemplum accipite, fratres mei

Iacobi 5.

(monet Iacobus) afflictionis & patientiæ, prophetas, qui loquuti sunt in nomine Domini. Ecce beatos dicimus eos qui sustinent. Tolerantiam audistis Iobi, & finè Domini uidistis, quò ualde misericors sit Dominus, ac commiserans, qui pios è tentatione

2. Petr. 2.

Iob 1.2.

nouit eripere, Petro teste. Iobum totum (excepta illius anima, quam illæsam permanere uoluit Dominus) etiam in suis substantijs & sobole durissimè,

Deo

Deo annuente, afflixit satan: uerùm post inuiolatam illius patientiam, cum multa eius usura, cuncta illi uberrimè reposuit Deus: cuius iam non est decurtata *Iob 42.* inanus, id ipsum potest, & infinitis partibus maiora. Quorsum ergo alicuius hominis, aut etiam ipsius demonis, nos terrebit uiolentia aut malignitas? cur ab horum iaculis usque adeò expauescimus? quæ si in nos uibrentur, figanturque, nō tamen ad internecionem transfigent, si constanti fide reuerberemus, rectorqueamusque. Resistendum diabolo, & fugiet à nobis: nec illi locus est dandus: sed Christi uerbo pel- *Iacob. 4.* lendus, Abi satana. Fidelis est Deus, qui non finit nos *Ephes. 4.* tentari ultra id quod possumus: imò faciet unà cum *1. Corint. 10.* tentatione exitum, quò sufferre queamus. Nouit ille, *Matth. 4.* quibus nobis opus sit, priusquam petamus. Ne ex- *Psal. 91.* horrescamus, hortatur Dauid, à timore nocturno, ten- tatione scilicet occulta: nec à sagitta uolante in die, tentatione quippe manifesta: nec à negotio peram- bulante in tenebris, nempe à spectris in tenebris uer- santibus: nec ab incurso & demonio meridiano, quod Paulo nuncupatur angelus lucis, in quem se transfi- *2. Corint. 12.* gurat diabolus.

Ad tolerantiam inuictam contra dæmonum insul- *Tolerantia.* tus, & constantem in Deum fiduciam, ita afflicti sedu- *Antonij* lō excitandi sunt patrum quoque exemplis: uelut An- *Aegyptij* tonij Ægyptiaci, quem in tumulto latitantem tam *luta cum* grauitè lacerarunt dæmones, ut tanquam mortuum *demonibus.* ad hospitium reportarit illum minister: ubi nonnihil respirans & quasi reuiuiscens, clam alijs ad tumultum se referri iubet: ibique ex priorum uulnerum dolore prostratus, cum ex animi fortitudine ad conflictum dæmones prouocasset, nec illi cunctarentur, assum- ptisque uariarum bestiarum & serpentum formis, Antonium dentibus, cornibus, unguibusque impe- terent, & denuò lancinarent, subito lucis quidam ra-

dius dæmones & tenebras fugauit. statimq; sanatus Antonius, Christum præsentem esse intellexit, dicēs: Vbi eras Iesu bone, ubi eras? quare à principio non adfuisti, ut uulnera curares mea? Ex uox ad eum facta: Antoni, inquit, hic eram, sed distuli ob tuum certamen, quod prius obseruare libuit: iam autem, quoniam strenuum te pugilem præstiteris, in toto orbe celebre tuum erit nomen. Hæc in uita S. Antonij ab Athanasio descripta, & è Græco per Euagrium Presbyterum translata, ubi lucta cum diabolo uaria mireque acerba, & insignis diuini uiri patientia constantiaque legitur.

*Anton. Sa-
bell. libro 10.
Exempl. c. 13.*

*In li. Conf.
Fol. 42*

D. Hilarius Antonio contemporaneus, sed iunior, à dæmone mirè excruciat, oratione uincebat. Hic ubi paululum ab oratione quiesceret, mox à dæmone in tergo & lateribus appetebatur, ipsum irridente ijs uerbis: Hordeum iam ne an paleas fesso tuo asino offeres? Nam suam carnem non nihil obstreperam, antea sic affatus fuerat: Ego te asine non hordeo, sed palea pascam, ne posthac recalcitres. Hic uides Franciscum non satis nouisse hominis pij uires in toleranda quauis afflictione dæmonis. Legitur enim in eius uita, fratrem Egidium interrogasse Franciscum his uerbis: An diabolus sic sit terribilis, quòd homo per unum Pater noster non posset sustinere? ipsum respondisse, Quòd nullus possit sustinere diabolum per medium Pater noster, quin statim moreretur. Huc referatur Cypriani sermo de Bono patientiæ, ubi & impatientiæ exempla proponuntur: item sermo quartus Chrysostomi.

*Communium precum in maleficio sanando
efficacia. Cap. XXVII.*

*Communes
preces.*

VT insuper maleficio læsorū fidē adaugeat, uulneraq; tortore dæmone eius iussu fugato, sanare dignetur misericordiarū pater, comunibus ad eum

ad eū ex animi penetralib. fufis confidenter precibus
 erunt iuuandi. Id ab authore epistolæ ad Hebræos di- *Hebr. 13.*
 fertè mādatur: Memores estote uinctorū, tanquā unā
 cum illis uincti: eorū qui affliguntur, uelut ipsi quoq;
 uersantes in corpore. Orate pro uobis inuicē, ut sani
 sitis: piē monet D. Iacobus. multū enim ualet depre- *Iacobi 5.*
 catio iusti efficax. Helias homo erat similiter obno- *3. Reg. 17.*
 xius affectionibus ut nos: & precatus est ne plueret,
 & non pluit super terram annos tres, & menses sex: &
 rursum orauit, & cælum dedit pluuiam, & terra pro-
 duxit fructum suum. Item: Infirmatur quis inter uos?
 accersat seniores Ecclesiæ, & orent super eum, un-
 gentes eum oleo in nomine Domini: & obsecratio
 fidei saluum reddet laborantem, & eriget eum Domi-
 nus: & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Hinc ora-
 tionum fidei publicē & seorsim à Christi fidelibus ad
 rem præsentem accommodatarum respondentiumq;
 energia, liquidò constat. Ne Petri fides deficeret sata- *Lucæ 22.*
 næ insultu, qui expetiuerat ut eum uelut triticum cri-
 braret, Christi oratione intercedente impetratum est.
 Cōtra diaboli astutias ut uigilēt cū omni sedulitate &
 deprecatione, p omnib. sanctis, Ephesios studiosē ex- *Ephes. 6.*
 hortatur Paulus. Admonet itē Timotheū, ut ante om- *1. Timoth. 2.*
 nia fiāt deprecationes, obsecratiōes, interpellationes,
 gratiarū actiones pro omnib. hominibus. Fidē quoq;
 Christi operā sibi augeri orāt Apostoli. Per Mōsis ora- *Num. 12.*
 tionē ad Dominū, soror illius Maria liberatur à lepra. *Matth. 17.*
 Sic patris oratione, Christo genua flectētis, dicētisq;
Marc. 9.
 Domine miserere filij mei, quoniā lunaticus est, & mi- *Lucæ 9.*
 serē affligitur, &c. increpatur dæmoniū, puerq; sana-
 tur. Se autē credere testabatur hic uir in suis precib. &
 orabat Christum, ut ipsius incredulitati succurreret.
 Mulier quoq; Græca, Syrophœnissa genere, ad pedes *Matth. 18.*
 Christi, puoluta, rogabat eū, ut dæmoniū à quo filia mi- *Marc. 7.*
 serē cruciabatur, exturbaret: & ob ei⁹ interpellationē,
 exone

- Iudith. 8.* exonerabatur filia. Multum confidebat Iudith in oratione fratrum, quando dixit: Orate ut firmum faciat propositum meum Deus, &c. Nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. Petrus & Ioannes orant pro Samaritanis, ut acciperent Spiritum sanctum.

Ieiunij in operibus diaboli uincendis energia. Cap. XXVIII.

- Ieiunia.* **I**ndicantur etiam ieiunia, si fortè caro, nimia sui indulgentia proteruiens, locum dæmoni dederit: ut hoc restricta freno, in ordinem redeat. Quare Porphyrius tradit, ieiunium & castitatem maximè laudari, non quia ijs placatior in primis efficiatur Deus: sed ut retroagantur qui sanguine & immundicia gaudentes, quo perfrui possint his, utentium corpora inuadant. Est enim aliquod dæmoniorum genus, quod non nisi orationibus & ieiunijs eiicitur, Christo auctore: incredulitatis, propter quam illud expellere nequiuerunt, discipulos redarguente. Eleachim quoque sacerdos Domini magnus, sic omnem Israellem alloquitur: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces uestras, si manentes permanseritis in ieiunijs & orationibus in conspectu Domini. Et Raphael Tobiam docet, bonam esse orationem cum ieiunio.
- Matth. 17.* *Marc. 9.* *Luca 9.* *Iud. 4.* *Tob. 12.* *Lib. 8. histor. Scot.*
- Historiam in hanc rem mirè commodam narrat Hæctor Boethius, in Gareothæ scilicet regionis uico quodam, quatuordecim uix passuum milibus ab Aberdonia dissito, eximiæ formæ adolescentem coram Aberdonensi antistite questum esse palam, sese à dæmone succuba (ut dicunt) gratissima omnium quas uidisset forma, multos iam menses infestari, eandemque oclusis foribus noctu ad se ingredi, & blanditijs in suos compellere amplexus: dubia luce eam penè sine strepitu abire, nec ullo se modo, cum plurifariam

fariam tentasset, à tanta tamque turpi uesania libera-
ri. Iubet continuo circumspèctus & pius Episcopus,
adolefcentem aliò se conferre: & ut secundum Chri-
stianam religionem magis laudatis ieiunijs & oratio-
nibus solito attentius accommodaret animam: hinc
fore arbitrabatur, ut pijs operibus intento, uictus ca-
codæmon tandem terga daret. Nec felix defuit suc-
cessus salubri consilio: quòd adolescens religiosè exe-
quutus, paucos post dies omnino ab illis uindictur
ludibrijs. Sic incubum dæmonem non amplius infe-
stasse Nauetis mulierem, post cõfessionem & sacram
communione, quæ ieiunia & preces comitari so-
lent, legitur in uita D. Bernhardi. Hic ieiunij, uti the-
riacæ præsentissimæ, uires & encomium, oculis om-
nium semper opponendum hoc seculo dissolutissi-
mo, exulceratissimoque, ac animi & corporis mor-
bis dæmonumque insultui apprimè obnoxio, ex A-
thanasio & Cypriano adducam: Ieiunium morbos
sanat, destillationes exiccat, dæmones fugat, malasq;
cogitationes expellit, & mentem nitidiorem reddit,
& cor purgatus, & corpus salubrius, & ad thronum
Dei hominem sistit. Et pòst: Quisquis igitur ab im-
mundo spiritu uexatur, certū habere debet, hoc phar-
maco, ieiunio inquam, statim spiritus malos afflictos
abscedere, uim ieiunij metuentes. Valde enim dæ-
mones oblectantur crapula, & ocio corporis.

*Ieiunij uir-
tus & en-
comium.*

Cyprianus de Ieiunio & tentationibus Christi: Ie-
iunium, inquit, si discretionem regatur, omnem carnis
rebellionem edomat, & tyrannidem gulæ spoliatur &
examinat. Ieiunium extraordinarios motus in cippo
claudit & arctat, & appetitus uagos distringit & ligat.
Ieiunium si humilitate ornetur, seruos Dei contem-
ptores mundi efficit. Ieiunium carnes azymas mun-
dat & solidat, & putredines quæ ex adipe prodeunt,
consumit & siccatur. Ieiunium Scripturarum delicijs
pasci-

pascitur, contemplatione reficitur, gratia stabilitur, cœlesti pane nutritur. Danieli interpretatio somniorum reuelatur ieiunio, & tres pueri de Babylonio ila læsi egrediuntur incendio. Moises in monte quadraginta diebus cum Domino perseuerans, & Dei familiaritate colloquium & legis ministerium promeretur. Helias quoque eodem dierum numero abstinens, eremo conuersatur. Et post: Efficax est oratio præcedente ieiunio, & sacris studijs antecedentibus non patitur postulatio deuota repulsam. De ieiunij potentia insignes duo sermones Basilij Magni, item unus Chrysostomi 18.

Eleemosynarum uirtus. Cap. XXIX.

Eleemosynæ.

Accedat adhæc, pro facultatum ratione, earum communicatio, & in pauperes erogatio, oblatioq;: quem odorem bonę fragrantię, hostiam acceptam gratamq; Deo, appellat Paulus ad Philipp: qui Romanos etiam impensę adhortatur ad tolerantiam in afflictione, & precationi ut instarent, necessitatibusq; sanctorum cõmunicarent. Cornelius item cēturio ex cohorte Italica, religiosus ac timens Deũ, præstās eleemosynas plebi multas, deprecansq; Deũ semper, quā audiuit ab angelo uocē? Corneli, orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriã corã Deo. Et Raphael angelus ad Tobiam: Bona est, ait, eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere: quoniã eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quę purgat peccata, & facit inuenire misericordiã & uitã æternã. Itē Tobias pater ad filiũ, ante mortē: Ex substantia tua fac eleemosynã, & noli auertere faciẽ tuam ab ullo paupere: ita erim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multũ tibi fuerit, abundãter tribue: si exiguũ penes te fuerit, etiã exiguũ libẽter imperiri stude. Præmium enim bonũ tibi thesaurizas in die necessitatis:

quo-

quoniã eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & nō patietur animã ire in tenebras. Fiducia magna erit corã summo Deo eleemosynã, omnibus faciētibz eam. Apud Lucã ipsa ueritas loquitur: Date eleemosynã, & ecce munda sunt uobis omnia. Nabuchodonozori Babylonis regi suasit Daniel, ut eleemosynis redimeret animã. Apud Ecclesiasticũ legitur: Vt aqua ignē ardentē extinguit, ita peccatũ expiat eleemosyna: cuius Dominus gratiã redditurus, memor erit in posterũ, ut author tēpore casus sui adminiculũ inueniat. Nã eleemosyna uiri, quasi saccusculus cū ipso, & gratiã hominis quasi pupillã cōseruabit, & postea resurget & retribuet illis retributionē, unicuiq; in caput ipsoꝝ. Ergo conclude eleemosynã in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Hic locum habebit Cypriani sermo de Eleemosyna, itē Chrysostomi homiliæ 32. 33. 34. 35. 36. 37.

Lucæ 11.

Daniel. 4.

Eccles. 3.

Eccles. 17.

et 29.

Cum multifariam afflictis quàm uariè agi debet,

et imitanda diuersæ sanationis exempla.

Cap. XXX.

A Pud ægrum lucida suarum exacerbationum habentem interualla, horum plurima, cum iudicio à prudente Ecclesiæ ministro proponi possunt. Apud hunc uerò qui continuò torquetur, mente læsus, orationes (ut dixi) communes, & fidium intercessionis necessitati præsentī consono sensu applicatæ, ieiunia & egenorum subleuatio, suam habebunt pondus.

Cæterum si uno in loco, maleficia collidantur numero plures (quemadmodum in monasterijs, possimũ uirginum, uelut organorum satanæ ludibrijs magis accommodatorum, frequenter usuueniē cernimus) ante omnia huc cura propendeat, ut parentur, & unaquælibet ad parentes uel sanguine at affinitate p̃ximos auehatur, quo singulę seorsim commo-

Vbi plures maleficio læsi simul uno in loco sunt, quid faciendum.

commodius fideliusque institui & sanari queant, re-
stitutionis habito pro cuiusque necessitate delectu:
ne uno (quod aiunt) calopodio (quorundam ine-
ptorum, mendacium, impostorum, superstitionis im-
pietatisque antistitum more) quis calceare conetur
omnes, & dissolutis præscriptorum uerborum minus
conuenientium formulis, commenticijsque quibus-
dam ritibus & substantijs ad rem minimè facienti-
bus, profligare pergat dæmonem, in ijs ridentem il-
ludentemque, & fugam plerumque simulantem e-
gregiè, quali compulsum, licet ultrò cedentem, ut nos
incredulitatis labyrintho altius inuoluat, si uetitis
eum medijs fugatum credamus: hac ratione è corpo-
ribus cedit sæpenuerò, & quidem libenter, ut ani-
mas minus impeditè possideat, eisque dominetur.
Quæ uerò uirgines arctius occlusæ cohibentur, nec
egredi permittuntur, quod equidem in eiusmodi ca-
su comprobare nequeo: uel quæ in designato eo loco
clementem Dei manum, patrisque uirgam, cum uera
sui abnegatione fortiter tolerare cum lobo in animū
induxerint, mutuam hic præstent in suorum crucia-
tuum interuallis operam, se mutuò consolantes, mo-
dumque præscriptum, quoad fieri potest, obseruan-
tes: nec ad huiusmodi spectaculum admittantur iu-
niores, ne territæ tormentorum raritate & uehemen-
tia, quid mali contrahant, cum eis auidè admodum
insidiatur diabolus.

*Iuniores ad
tale spectacu-
lum non ad-
mittenda.*

Cum aliàs ad piam puellam in cœnobio obseratā
litteras dedissem, quibus uirginum eo in loco olim in-
credibili cruciamentorum genere à dæmonio exer-
citarum (quarum superiori memini Libro, cap. 10.)
historias mihi cupiebam describi, ea in hanc ferè sen-
tentiam respondit: Duas adhuc ex illis superesse o-
ctogenarias propemodum, à quibus sæpius audiui-
set, ne magno quidem se uelle graui illa caruisse cala-
mitate,

*Memorāda
historia cura-
tarū monia-
liū apud Ma-
rie arborem
prope Xan-
ctos.*

mitate, ex Dei uoluntate nata, quòd inde peculiare gratiæ diuinæ donum & illuminationem se consequtatas sensissent: nec secus earum testari uitâ. Quid Antonio nocuit, seueros in suis ceruicibus tulisse magistros? cui eos secundum Dei uoluntatem perpeffo in maius celsit lucrum & gloriam. Scribebat quoq; , missos eo tempore fuisse undecunque uiros doctos, qui terrificorum eorum symptomatum laruas conuulti, eas penitissimè scrutarentur, amolirenturq; : sed quo in eiusmodi consilijs confidentius perstitere, eo malum recrudit grauius, ut tandem Dei opus esse singulare faterentur: à cuius manu cum id exciperent, & se toto corde sub potenti eius brachio submitterent, semet integrè abnegantes, humilitatemq; usqueadeò amplexæ, quo etiam cunctis suis affectibus restiterint, eosq; uicerint: & breuiter, ad diuini uerbi normam toto animo uitam conformarint, tunc paulatim euanuerunt uniuersæ illæ diræ. Piam epistolæ illius uirginis partem iustis de causis inferere uolui, quod id còsiliu meo instituto prorsus responderet: & ne eiusmodi uirgines usqueadeò à piorum numero alienas esse, quis temerè in animu inducat, etiamsi adhuc multa in ijs desiderari nò diffitear, quæ inscia & non sana informatione prætermittuntur.

Porrò monasterium id ingressus, coràm cum altera contuli uetula, quæ id mali decem sustinuerat annos, eo nomine gratias Deo agens quàm maximas: ac si ætas admitteret, se libenter denuò ijsdem uelle calamitatum fluctibus obijci assererat. Hortata autem me est maximopere, ut si in consiliu ad ita afflictas accerserer, ne exorcismos admitterem unquã. Quædam in eo tormentorum theatro constituta, à fratre uirgis ex quorundam consilio excarnificabatur: quemadmodum ab ineptis etiamnum hodie cõ-

M sulitur,

*Vere abnega-
tionis exem-
plum.*

fulitur, quasi dæmonem profligent uirgæ, & non potius eo modo ille carnificinam procurer. ea rei indignatione & pudore illa percussa, contabuit pedetentim, & moritura cecinit. rogata uerò cationis causam, respondit: eo quòd de salute sua æterna minimè hæsitaret. Altera quoq; iam diu à dæmonio excruciat, & morti proxima, se totam attenta oratione Deo offerebat, ut cum ea pro suo arbitrio quicquid uellet, in tempore & in æternum ageret, dummodo ipsius glorificaretur nomen, obsecrans: rogabatq; reliquas uirgines, ut post eius mortem nō ex more, Miserere mei Deus, canerent: sed, Gloria patri. Memorabile abnegationis ueræ exemplum.

*Curandi dæ-
moniaci exem-
plū inſigne.*

Singularem inſuper, & ſuo loco imitandā aliquando curationis eorum quos uexat diabolus, rationem, ex ſequenti colliges hiſtoria. Philippus Vueſſelich Coloniensis, monachus abbatiæ Knechtenſtein, integer & ſimplex, à ſpiritu referente abbatem macilentum, ante multos annos mortuum, exagitabatur miſerè & multifariam, circa annum quinquageſimū ſupra milleſimum quingēteſimū: interdum auehebatur ſub telum, aliàs per ligna tranſuerſa coniunctiora ſupra campanam intrudebatur, plerunq; per murum tranſferebatur inopinatò. inuentus quandoq; eſt corpore ſuper piſcinam proiecto, capite autem in terram reclinante. Tandem ſe prodiit ſpiritus, diutinæ & multiplicis uexationis cauſam explicās: ſe nimirum eſſe illum abbatem Matthiam Durenſem, tot annis ſepultum: ac eo torqueri, quòd ſuſpenſam D. Virginis effigiem exquiſitè depingi curarit: nec ſatis fuiſſe factum pictoris Noueſiani laboribus & impenſis, qui inde iacturam ſenſerit, ac ſibi ipſi uim fecerit: uerum id fuit. Subneſtebat hinc ſolutionis modum, cuius nomine hanc exorſus erat fabulam diabolus: expiari ſcilicet hoc delictum non poſſe, aut ulla ſe liberari ratione, niſi reli-
gionis

gionis ergò apud Treueros & Aquisgranum peregrinaretur hic Philippus (quem ob simplicitatem accommodatum suis ludibrijs organum ratus est diabolus) & tres Missæ, de trinitate scilicet, de domina, & de tempore, in eius assertionem recitarentur. Vt hic spiritus uoto satisfaceret, cōsuluerunt Theologi Colonienfesi & capitulariter (ut illorum more loquar) id reliqui postulabant quoq; monachi, à suo superstite etiamnum abbate D. Gerardo Strailgen Morsensi: qui saniori institutione atque acri increpatione in aliam potius sententiam Philippum existimauit traducendum, ut uidelicet fide uiua omnis miserationis Deo patri, & Christo assertori nostro unico confisus, dæmonis imposturas animo negligeret forti: redeunti que spiritui obijceret, se non esse sui iuris, at sub aliorum degere imperio, propterea nec posse ob rerum penuriam à se obediri eius uotis. Quo facto, spiritus respondit: Dio Suppriori. de eo enim confirmandi sui instituti spem conceperat. Quare Abbas, ubi dæmonem perseuerare, nec monachum illius illusionibus satis confideter resistere animaduertit, ipsum denuò rectius instituit, studiosè hortatus ut resipisceret, nec tam pronas offerret satanæ technis aures: si uerò manes, uti hactenus, audire pergeret, se illum flagris, & quidem capitulariter cæsurum, seuerissimè minitatus est. Hinc irritos suos spiritus uidens conatus ob abbatis constantiam, & animum Philippi magis erectum fiducia in Deum aduersus fraudulentia exitialiaq; dæmonij studia, nunquam redijt, alioque migravit. Hanc curandi methodum, in eo fraudum diabolicarum genere, quandoque in usum reuocandam arbitrarer.

Muliercula Bartholomæa nomine, quum in pa-
go Vuell, præter morem sub Miſſæ actione hy-
mnus ille qui incipit, Gloria in excelsis Deo,
Germanica lingua caneretur, mox uelut dæmonio
correpta, in extasin conijci uidebatur, cum maxima
hominum perturbatione: in eo tormento semper per-
durans, donec absolueretur cantio. Quum ad hunc a-
ctum aliquandiu coniueretur, nec tamen desineret
fœmella, tandem à pagi domina, Anna à Virmont, in
arce[m] uocatur: quæ humaniter & amicè causam ro-
gat, cur sub ea cantilena se ita uinci sineret, quū eadem
essent uerba Germanica quæ Latina, absq̃ mutatiōe?
eiq̃ hymnum Germanicū prælegit, & uerba interpre-
tabatur, quibus nihil absonum, nihil impiū, aut quod
ullam offensionis deberet dare causam, inesset. Iubet
itaque eam forti esse animo, se iam eundem hymnum
Germanicè cantaturam in cubiculo, præmonens: &
si illa deiici se pateretur, adhibituram se remedium,
quod pellendo eiusmodi dæmonio esse cumprimis
usui didicisset, minitabatur. Ita mox in cantionis ini-
tio, muliercula loco prius obseruato, quo se prosterne-
re uellet, in terrâ prouoluitur. cui haud mora uestitu
prius leuato, domina prudens & cordata matrona, si-
mul cum filia Katarina Bilandia, præclarę indolis fœ-
mīna, uirgas imprimit acres, eo quo decuit studio: illa
interim retracta manibus ueste, earū conabatur arce-
re titillationem. Extremis enim morbis, teste Hippo-
crate, extrema exquisitè remedia optima sunt. Hoc
propinatum pharmacū, contra huiusmodi dæmonis
insultū existere antidotū incomparabile, atq̃ se à do-
ctis uiris didicisse, mulierculę denuò persuadet domi-
na, hortaturq̃ eam cōfidentiori esse animo, neruū dæ-
monij

monij hoc medicamēto iam esse haud dubiè infractū:
eāmq; rursus concinere iubet. Sic dulci modulamine
simul repetitur cantilena, finiturq; sine ullo commo-
tionis indicio. Hoc comœdiæ actū à famulis ante osti-
um obseruato, feminá illi egressam arripiunt, unaq;
hymnum alta uoce canunt: & consilium hoc fuisse ex-
turbando huic satanę ut certissimū, ita & saluberrimū
compertū est. Oportet autem habere delectū in usur-
panda hac theriaca. nō enim omniū oculis uno medē-
dum est collyrio: solū eius generis dæmonio profligā-
do præsentsissimum citra ullam morā aut hēsitationē
erit alexipharmacū, quod hominē inuadit exercetq;
pro ipsius energumēni uoluntate, arbitrio & libidine.
Se ea ratione fuisse sanatam, à domina in arcem Vuel-
reuocata Bartholomæa, coram me confessa est. Hic
qualem cunq; sortitus fuit effectum Canon 60, de his
qui se simulant dæmoniacos, qui ita habet: Eos qui se
dæmone correptos esse simulant, & morum improbi-
tate eorū figuram & habitum simulatē præ se ferunt,
uifum est omnimodo puniri, & eiusmodi afflictionib.
& laboribus eos subijci oportere, quibus hi qui à dæ-
mone uerè correpti sunt, ut à dæmonis operatione li-
berentur, uerè subijciuntur.

Se uidisse Romæ quendam nomine Iulium, narrat
Rondeletius, qui catālepsi putabatur corripī, quoties
illa Passionis uerba audiret, Consummatū est. Voluit *Ioan. 19.*
autem probare, num uerè corriperetur, an fingeret.
Quū itaq; simul essent apud Alexandrum linguæ He-
braicæ professorē, & huius uxor fortē in alterius gra-
tiam recitaret duo illa uerba, statim sacrificus hic ex-
stasi uidebatur affligi: eoq; uiso, alter baculum adferri
iussit, quo morbū profligaret: proinde haud mora ad
se redijt. Auxit suspicionē, quod quū eo malo afficere-
tur, prius undiquaq; spectaret, ubi suum tutò repone-
ret caput. Auditū postea est, illum ob hāc simulationē

missum fuisse à Venetis in exilium, cum quadam meretrice, quæ simili morbo se prehendi simulabat.

*Catalepsis à
melancholico
sanguine.*

Porrò figmentum non erat, sed catalepsis, à sanguine melancholico cerebri substantiam occupante, quam patiebatur puella in quodam pago non procul à Nemauso in Simeneis montibus. Hæc erat annorum uigintiquinque, nupta cuidam iuueni quem parum amabat: uixitque tantum dies octo cum eo, ubi hoc morbo ob animi ægritudinem corripetur. Quam ob causam in parentum ædes redijt, in quibus tamdiu à malo illæsa permanebat, quàm mariti obliuio duraret: recrudescibat uerò, quum de marito cogitaret, uel illius mentionem audiret: aut etiam quando ad illam insciam maritus fortè ueniret, priusquam eam uel uideret uel audiret. Quòd si in uia aquæ hydriam gestaret, eam quandoque deponebat, aliquot horas in eodem loco sedens uel decumbens, oculis & ore apertis, sine sensu & motu, nisi quòd uentris & costarum infernarum muscoli multum mouerentur.

In concubitus maleficio quid faciendum.

Cap. XXXII.

*In cap. Si per
sort. 33 q. 1.*

DE naturalis congressus, satanæ opera præpediti, curatione ita scribit Igmarus Remensis archiepiscopus: Si per sortiarias atque maleficas artes occulto, sed nunquam Dei iniusto iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur: hortandi sunt quibus ista eueniunt, ut corde contrito & spiritu humilitatis, Deo & sacerdoti purè confiteantur, &c.

*Decretum in
concubitus ma
leficio.*

*In Tract. de
Lamijs &
Pythonicis.*

In controuersia, ubi maritus ad congressum ineptus esse ex maleficio accusaretur, in foro Constantiensi decretum fuisse scribit Vlricus Molitor, ut priuilegium à medicis ille, quem leges dicunt maleficiatum uel

uel frigidum, inspiceretur, num alia illius impotentiae naturalis foveretur causa: deinde ut triennium adhuc uxor cum marito conuiueret, qui suas interea temporis experiretur uires: utque eleemosynas liberalius erogarent, & ieiunijs uacarent, quò matrimonij institutor Deus eiusmodi malum amoliri dignaretur. Decretum sanè ad imitationem reuocandum. Huc accersantur etiam, quæ in cuiuscunque maleficij curatione hætenus proposui.

Cæterum ridiculam admodum, nimisque religiosam plerisque bona fide ne prodant, in aurè exemplo insinuare uolui. Mulier Katharina Lornomine, cuius mihi nota soboles, uiro nupta, hunc in initio comperit impotentem. Quare à uario temerè quæsito consilio, hæc in ara D. Antonio sacra Euerfeldi in ducatu Montensi, ubi degebat, ceream membri uirilis effigiem religionis ergò, ut à suo malo leuaretur maritus, suspendit offertque. Sacrificus rei ignarus canone ad altare demissis oculis recitato, ut fieri solet, suspicatur, priapumque illum cæreum inopinatò intuitus, Tollatur dæmonium illud mox inquit.

*Exorcismi quando, & quomodo, & à quibus
adhibendi. Cap. XXXIII.*

PORRò si dictis rationibus nondum cedit inflicta calamitas, opusque satanę perdurat, eum increpare licet ex Christi doctrina Marci decimoseptimo, quod credentes per eius nomen dæmonia sint eiecturi. Eapropter Apostolorum & primitiue purioris Ecclesiæ exemplo, per Christi nomen expellat minister, uero ductus zelo, conscientie bonæ testimonio fretus, habes peculiare illud Spiritus sancti donum, eiiciendi nimirum dæmonia: gladio spiritus, quippe Dei uerbo accinctus, atque diuina panoplia circumquaque munitus, assumptò super omnia fidei scuto, quo omnia iacula mali

Quando adhibendi exorcismi, & quomodo.

Qualem oportet esse exorcistam.

Ephes. 6.

In concilio Carthaginensi 4.

23. dist. c. exorcista. ca. 7.

de Cons. dist.

s. c. omne die. ubi de energumenis, id est, obsessis agitur, quibus manus imponebant exorcista.

Matth. 17. mali illius ignita queat extinguere (qualem armaturam in huius Libri initio ex Paulo proposui) ne cum discipulis Christi dæmonium fugare nequeuntibus à Christo audiat: O' natio incredula & distorta, quò usque tandem ero uobiscum? quò usque patiar uos? firmiter hinc infallibili nitatur promissioni: Amen dico uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad Patrem uado. Et: Quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater per filium. Si quid petieritis per nomen meum, ego faciam. Scribit item Lucas, septuaginta reuersos ad Christum cum gaudio discipulos, dicentes: Domine etiam dæmonia subiiciuntur nobis per nomen tuum. Ait autem illis: Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Ecce do uobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirutem inimici, & nihil uobis nocebit. Ita in Christi nomine flectuntur genua cœlestium, terrestrium, & infernorum. Nec aliud nomen sub cœlo datum est hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Solo hoc Patris æterni uerbo creata sunt cœlum & terra, & quicquid in eis consistit. Eius nutu in præcipitium ruit illa immensa angelorum caterua, Ad Christi aduentum imperiumque horruerunt & profugerunt, quotquot arctissimo uinculo in sua custodia miseros mortales constrinxerant diaboli. In hoc nomine credentes discipuli, dæmonia exturbauerunt. Pythonis spiritum in Macedonia, ex puella dæmoniaca eiecit Paulus his uerbis: Præcipio tibi in nomine I E S V Christi, exire ab ea. & exijt eadem hora. Sic à Petro iussi sunt dæmones egredi, qui uel unicum diem sibi indulgeri, ut in subiugatis permanerent corporibus, rogabant: teste Clemente.

Apud Hieronymum presbyterum in uita Hilari-
nis Pa-

nis Palæstini eremitæ, legitur de quodam Constantij Imperatoris candidato, ex Francia Germaniæ orto, quem à teneris unguiculis dæmon obsederat malignus. Ductus igitur ille Gazam ad Hilarionem, exponensque tam Syra quàm Græca lingua (quas tamen nusquam didicerat dæmoniacus) multiplicem obsidionis causam, ei respondit uir sanctus: Non curo quomodo intraueris, sed ut ex eas in nomine Domini nostri I E S V Christi impero. In hoc nomine Simon apostolus simulachrum Solis comminuit: & Iudas Lunæ, dæmonibus inde uisibiliter Æthiopum forma expulsis. Dæmonem ex Solis idolo fugauit D. Thomas: draconem sub mortis statua in Scythia exeuntem profligauit Philippus apostolus: septem dæmones similitudine canum inter monumenta commorantes secus uiam, prætereuntesque graui-ter lædentes, abegit D. Andreas. Sic in Capitolio draconem clausisse Syluestrem, & Philippum Leuiathan fugasse, traditur.

*Abdias epi-
scop. Babyl.
li. 6. Histor.
Apost. item
lib. 9. 10. 13.*

Ioannes euangelista superato ueneno, dæmonem in Dianæ templo ducentos & quadraginta nouem annos commoratum, his uerbis loco expulit: Interdico tibi in nomine I E S V Christi Nazareni, ne ultra hic habites: & confestim decessit Epheso. Quocirca iussu Domitiani in Pathmon insulam exul deportabatur uir sanctissimus. Hic cum Cynops magorum princeps in Phàra oppido contra Ioannis doctrinā, & edita in Christi nomine miracula, ex falsa sacerdotum Apollinis in Ioannem criminatione, maleficijs populum dementaret, auocaretque, mortuos etiam se excire iactabat: quorum facie assumpta etiam dæmones apparuerunt, è mari emerſi. Tandem Ioanni ait Cynops: Veni sodes ad portum, ut aspicias potentiam meam, & amplius admiraberis. Igitur Ioannes cum uniuerſa multitudine redijt, præcipiens illis

*Ioannis euan-
geliste in fu-
gando damo-
ne contra ma-
gum Cynopa
miracula.*

*Cynops ma-
gus submergi
tur oratione
D. Ioannis.*

tribus dæmonibus, qui sub imagine hominum nuper resurgentium comitabantur, ne discederent. Concussis itaque manibus, & terribili maris sonitu peracto, Cynops se, ut antea, dimisit in mare, atque sic ex oculis hominum euanuit: qui clamare non cessabant, laudando dicentes: Magnus es Cynops, & nemo præter te. Ioannes interim orabat Dominum, ut inter uiuos ultra nequaquam connumeraretur magus ille. Tum repente uehemens est pelagi murmur auditum: & procellis ingruentibus ei loco, ubi se præcipitauit, nusquam apparuit. Et dæmones, qui sub humana figura stabant, quasi iam pridem resuscitati à mortuis, adiurabantur ab Apostolo Dei, dicente: In nomine crucifixi I E S V Christi hanc insulam exite, nunquam redituri: & statim ab uniuersorum oculis disparuerunt, frustra expectantium Cynopa, si fortè ex freto resurgeret. Sic apparet, quantum uerè Christianis magistri nomen profuerit, & imitatio iuuerit.

*Esaiæ 28.
Ephes. 2.*

Hæc est coniuratio, hic uehemens fortisque exorcismus, hic modus fugandi dæmonis certus, hæc breuis formula, hi sunt characteres, quibus inuocatur omnipotentia rebus supra communem uitæ rationem agendis: hæc doctrina uera, hoc fundamentum solidum: hic philosophorum lapis, longè quidem exuperans eum, de quo Alchimici hallucinati contendunt: imò lapis angularis, in quo omnis structura firmiter coagmentatur. Hæc sunt diuina testimonia, hæc sacrorum nostrorum monumenta, hæc ueri sacerdotis memoralia, hæc purissima signa, hæc nostræ in exturbandis dæmonibus ceremoniæ, paucis contentæ, facili usu, uili apparatu. Hæc ars cælo sublimior, tartaro profundior, libera periculis, umbrarum hostis, cōtemptrix laruarum, simulachrorum perosa, nec thuris nec meri indiga, uniuersis mani-

manibus, lemuribus, laruis imperitans, omnia busta, omnia sepulchra & species mortuorum contemnens, & inania terriculamenta, & noctium occuracula, & inferorum commeacula (ut Capnion inquit) exporrecta fronte fugans, fatum & naturam uincens, & quicquid unquam ritè optamus, si modus à magistro traditus obseruetur, indefinenter perficiens, & indeficienter adimplens. Verbo languores uniuersos sanauit, & dæmones expulit Christus. Si ergo securè operari uoles, necessariò illud Pauli, consilium ob oculos pone: Quodcunque facitis in uerbo & in opere, ut omne id in nomine Domini nostri **I E S V** Christi faciatis. Hoc est salutiferum medicamentum: quin ipsa panacæa, uel potius hæc salus nostra & medela. Rectè hinc Nazianzenus in Defensorio ait, Dæmones adhuc contremiscere, quando Christi nomen inuocatur. Contra hunc nullæ ligaturarum præstigiæ, nulla maleficiorum ostenta, nec ulla dæmonij opera, momentum quidem perdurant, quin dicto citius euanescent. Proinde à Lactantio quàm uerissimè dictum est: Dæmones iustos, id est ueri Dei cultores metuere: cuius nomine adiurati, de corporibus excedunt: quorum uerbis uerberati, non modò se dæmones esse cōfitentur, sed etiam sua nomina edunt. Quia nec Deo, per quem adiurantur: nec iustis, quorum uoce torquētur, mentiri possunt. Itaque maximis sæpe ululatibus editis uerberari se ac ardere, & iam iamque exire proclamant. In hoc ordine curationis, Scripturæ sacræ fundamento innixæ, nullam erroris suspensionem, nihil idololatriæ, nullam blasphemix opinionem foueri, luce meridiana clarius contuemur.

*Matth. 8.**Coloss. 2.**Li. 2. c. 16. de**Orig. erroris.**Idem apud**Clem. lib. 9.**Recog.**Dæmon*

*Energume-
ni.*

Cap. 3.

Lucæ 10.

CÆterum ne quis hoc nostrum consilium uelut ab usitata nostrorum hominum ecclesiasticorum ratione alienum calumnietur, & explodendum decernat, bona fide hic beati Clemētis uerba subiungam, quibus pellēdi satanæ formam in Ecclesia ueteri & puriore familiarem, nostroque præscripto conformem, pulchrò describit lib. 8. cap. 32. de Constit. S. Apostol. Iacobus Alphæi: Exorcista non ordinatur, spontanæ enim beneuolentiæ est hoc certamen, & gratiæ Dei per Christum superuentione Spiritus sancti. Nam qui accipit charisma curationum, per reuelationem à Deo declaratur, quum pateat omnibus gratia, quæ est in ipso. Et lib. eodem cap. 7. Postquam exiuerunt Catechumeni, dicat diaconus: Orate energumeni, hoc est, uexati ab inmundis spiritibus: intentè omnes pro ipsis orate, ut benignus Deus per Christum increpet immundos & nequam spiritus, & eripiat seruos suos ab imperio inimici, qui increpauit legionem dæmonum, & principem malorum diabolum, ipse nunc increpet pietatis rebelles, & liberet figmenta sua à uexatione ipsius, & purget ea quæ ingenti sapientia condidit. Etiam attentè oremus, Salua & excita illos Deus in uirtute tua. Inclinate uos Energumeni, ut benedictionem accipiatis. Et Episcopus oret dicens: Qui fortem armatum ligasti, & omnia uasa eius diripuisti: qui dedisti nobis potestatem ambulandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici: qui homicidam serpentem ligatum tradidisti nobis, tanquā passerem puerulis, quem cuncta pauent & horrent à facie uirtutis tuæ: qui eum deiecisti, sicut fulgur è cælo in terram, non lapsu locali, sed ab honore in ignomi-

gnominiam, ob uoluntariam nequitiam: cuius aspectus siccat abyssos, & minæ liquefaciunt montes, & ueritas Domini manet in æternum: quem laudant *Iob 8.* infantes, & lactentes benedicunt: quem celebrant & adorant angeli: qui aspicit super terram, & facit eam *Psal. 103.* tremere: qui tangit montes; & fumigant: qui minatur mari, & siccat illud, & omnia flumina deserta facit: cuius nubes puluis pedum eius: qui ambulat super mare sicut pauimentum: unigenite Deus magni *Iob. 9.* patris filii, increpa spiritus nequam, & libera opera manuum tuarum ab alieni spiritus uexatione: quoniam tibi gloria, honor & adoratio, & per te tuo patri in Sancto spiritu in secula, Amen.

Iudicium Philippi Melanchthonis de demoniacis, ex Epistolarum libris.

Cap. XXXV.

ETSI sunt interdum physicæ causæ furorum seu *παρὰ φυσικῶν* seu *μαγίας*: tamen certissimum est, diabolos in aliquorum hominum corda ingredi & efficere furores & cruciatus in eis, uel cum physicis causis uel sine eis: quia manifestum est, tales homines interdum etiam sine physicis re medijs liberari. Et sæpe hæc diabolica spectacula sunt prodigia & significationes rerum futurarum. Ante annos duodecim mulier erat in Saxonia, quæ nullas literas didicerat: tamen quum agigaretur à diabolo, post cruciatus loquebatur Græcè & Latinè de futuro bello Saxonico: Erit magna angustia in terra, & ira in populo, *ἔσται ἀνάγκη ἐπὶ τῆ γῆς καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τότε*. Ante annos sedecim erat in Marchia puella, cui rapienti pilos à uestibus, uertebantur illi pili in nummos Marchicos, quos deuorabat puella longo fragore dentium. Et figuræ illæ nummorum interdum ex manibus eius subito extortæ, erant ueri nummi, qui adhuc à non-

à nonnullis seruantur: ac subinde magnos cruciatus sentiebat puella: sed à toto illo morbo liberata est post aliquot menses, & adhuc uiuit sana. Sunt autem crebræ piorum precationes pro ea factæ, & consulto omissæ sunt aliæ ceremoniæ.

In Italia audio fuisse mulierem, quæ etiam nullas didicerat literas: quæ quum ageretur à diabolo, interrogata, qui uersus Virgilij sit optimus? respondit,

Discite iusticiam moniti, & non temnerè Diuos.

De illis miseris uirginibus, quas Romæ cruciari audio, eas à diabolis torqueri iudico, & significantur pœnæ Italiæ & aliarum gentiû. Nec uerò dubito uera piorum precatione tolli id malû, & expelli diabolos posse. Rectè etiam facient, si qui homines non Epicurei, sed uerè inuocantes filium Dei Dominum nostrum I E S U M Christum, seriò præcipiant diabolis, ut ab illis miseris discedant, & de uenturo iudicio filij Dei, in quo malitia diabolorum ostendetur palàm uniuersæ ecclesiæ, dicent, & de pœnis diabolorum. Sed hæc fieri oportet seriò, & omittendæ sunt ceremoniæ ^{à Agrolærgias} & lustralis aquæ & falsarum inuocationum Cornelij & similiû. Scio plura exempla, in quibus profuisse piorû precationem certû est.

Ineptus maleficij bestiarum curandi modus uulgaris, tempestatis item sedatio impia.

Cap. XXXVI.

C Vius uerò Scripturæ testimonio, aut quo exemplo fulciatur uulgaris illa & aliquâdiu malè incolita maleficij per quécûq; ineptû, & quâdoq; bis cæcum, curandi, & dæmonis eliminandi ratio, me profectò latêret: ubi præter inutilem ceremoniarû congeriè, exorcismos ij homines adhibent diros, ne dicâ blasphemos: Stétorea etiâ uociferatione, pfusorûq; uerborû turbine, uiolèter abigere dæmoné uelle uideatur, Euágelia à pposito dissona, Symbolû Apostolorum,

lorū, orationē Dominicā, salutationē Angelicā, & nescio quæ alia, iterum atq; iterū repetentes. Quorsum hæc ad satanæ expulsionē cōferent? ubi mandatū, ubi exemplum, apud Christum, Apostolos, uel eius discipulos, siue etiam primitiæ ecclesiæ ministros? Rei propositæ non responder uerborū intellectus. Christus, eiusq; imitatores in fugando diabolo cōuenientibus sunt usi uerbis. Illam autem uerborū recitationem cum instituta actione minimè cohærere, nemo non uidet. At abominabile suū sacrilegiū ponderent illi, qui eum modū nedū usurpare audēt, uerūm etiā bestiis & inanimatis rebus, præter subnascētis Ecclesiæ syncerioris exemplū, execrandas cōiurationes & frequentē tremendi nominis Dei nuncupationē solenniter applicare, item signū crucis cū oratione Dominica & salutatione Angelica ter uel sæpius repetita (sic Mallei referūt authores) uaccæ cōsecrare. Hos ut minimū, ut in secūdi Præcepti transgressione haud leuiter delinquere, ne quid grauius addā, sentiūt alij.

Bestijs & rebus inanimatis cōiurationes superstitiose applicatur.

2. secunda part quæst. 2. cap. 7.

Describit præterea Iacobus de Chusa chartusianus, quomodo sal, panis & aqua exorcismis consecrantur, & quomodo panem cum aqua gustari oporteat nouem diebus continuè, quibus etiam recitantur tria Pater noster & Aue Maria in honore sanctæ Trinitatis, & sancti Huberti, &c. aduersus quencunque morbum tam hominum quàm pecudum, item insultum satanæ, & morsum canis rabidi. At bonas horas hunc nimis malè collocasse sentio. Alibi eiusmodi sale asperguntur, & thure coniurato suffiuntur homines & bestię, & recitantur Letaniæ. Consilium item contra maleficas, ne animalia, &c. ab eisdem inficiantur, sic describitur: Recipe tempore Paschali de candela Paschali benedicta uidelicet, stillas uel particulas à superiori parte collectas, ubi ardebat, & fac de illa
cera

cera candelam paruam: & tunc in die Dominica surge mane, & accende ceram, & accipe lumen illud, ut stillæ aut particulæ cadant super cornua & aures illius animalis, In nomine p. & f. & duplex ff & combure illud animal modicum cum lumine illo benedicto infra cornua aut aures, &c. & quicquid residuum fuerit de cera aut candela, affige ad modum crucis circa stabulum supra ianuam aut sub ianua, ubi animalia solent intrare & exire, tunc illo anno animalia tua non inficientur à maleficis.

Benedictionē insuper hanc pecorum, quibus abstrahitur per incubos lac, &c. ut hic scribitur, ita docet libellus. Recipe ramos palmarum, & fac crucem, deinde scribantur hæc nomina, Tetragramaton Adonai, Otheos, Iesus, Maria, Ioannes: & ponantur in modum crucis super crucem præfatam, & tegantur hæc de cera consecrata in uigilia Paschæ: aut scribantur prædicta nomina in cera benedicta ad modum crucis posita super lignum crucis de ramis palmarum prosternatis ante crucem in die Palmarum, & tunc super hoc ponatur in modum crucis parum de corporali & stola benedicta: & illud sui aut inuolui debet panno lineo, imponendo modicum de abrotano & folijs palmarum, & istud ponatur in uasculo, trans quod colari debet lac extractum à bestiis: & debet bestia sumere nouem uicibus de aqua consecrata seu benedicta: & debent in quibus lac funditur, aspergi cum aqua benedicta, ut suprâ, &c.

Item; istud etiam ualet cōtra omnia maleficia siue sint in braxatura & cultura, tinctoribus & hominibus, bestiis: & sic de alijs, ut infrâ.

Item, præscripta nomina contra maleficia scribi debent in cera benedicta, ut prædictum est, & ponatur in ceruisia recenti antequam ascendat, & incipit laborare ad caput, &c.

† I E S V S Nazarenus † rex Iudæorum †. Non percuties eos qui signati sunt hoc signo thau r. Istud præscriptum ualet pro hominibus & pecoribus, qui sunt per Pythonicam infecti, & debet dari in ferculis aut potibus eorum, uidelicet in chartula scripta, ut suprâ. Hactenus ille.

Idem adhuc hominû genus in foramen cornu uaccini terebra impressum, contra incantamētum quandoque intrudere solet mixturam ex cereæ Paschalis, & eiusdem thuris ac stolæ momento.

Huc accedat lactis uaccini restitutio per consecrationis modum in frequenti usu habitum apud ancillam Theodori Lopers, uicarij in nosodochio Kreuel diensi, tres alentis uaccas: quæ ubi domum reuersæ, non satis lactis pro more redderent, ancilla Christina nomine, uaccas in mille diabolorum nomine egredi, atque suum repetere lac iubebat: inde ad cuiusdam mulierculæ ob maleficium suspectæ ædes progredi, consistereque aliquandiu cum ualido & frequenti boatu illę uidebantur: deinde ad stabulum regressę, lac refundere solitum dicebantur. Nugæ sunt, & mera ludibria.

Ridicula cōsecratio.

Contra grandines uerò & tempestates, ultra crucis signum, lapilli tres ex grandine in ignem sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis coniiciuntur, oratio Dominica cum Angelica salutatione bis aut ter recitatur: adiungitur Euangelium Ioannis, In principio erat uerbum: atque signum crucis undiq; contra tempestatem antè & retrò, & ex omni parte terræ subinfertur. Demum quum in fine ter repetierit exorcista, Verbum caro factum est: & toties annexerit, Per Euangelica dicta fugiat tempestas ista: subito tempestas, si eam maleficium excitarit, cessabit. Hæc uerissima experimenta, nec suspecta iudicanda, dicunt Theologi illi. Qui sanè illud ipsum uitium cōmittere

Grādinis & tēpestatis ex maleficio nate sedatio superstitiosa. Ab Augustino interdictur, & legitur 26. q. 7. nō obseruetur.

uidentur, quod in alijs emendare cupiunt: & ut ille canit poeta Satyricus,

Dum stulti uitant uitia, in contraria currunt.

Quantum enim deest eiusmodi coniuratoribus, ut non uerè exprimant ratione in præstigiatorum & incantatorum? Et tamen ista & similia non in leuibus solum experiuntur rebus, sed etiam in benedictis Dei creaturis, imò in mysterijs & institutis Christi perfidè abutuntur. Sed absurdiora hæc sunt, quàm ut longiori confutatione indigeant. In secundum Decalogi præceptum hic quoq; haud dubiè impingitur, quanquam secus ab illis doceatur.

Math. 7. Atqui si in nomine Dei & Christi pronunciato preces & exorcismos finire, & exoptatum finem interdum cõsequi obijciant, Christi ueracis quæso uicissim uerba audiant: Multi dicent mihi in illo die, Domine Domine, nõne in nomine tuo prophetauimus, & tuo nomine dæmonia eiecimus, & tuo nomine multas uirtutes præstitimus? Ac tum confitebor illis, Nunquam noui uos. Discedite à me qui operamini iniquitatem. Impiorum itaq; exorcismi uirtute nõ cedit diabolus, sed sponte: ut impietatem cõfirmet, & erroribus alios immergat altius.

Rectè itaque D. Thomas de potentia Dei, quæst. 6. art. 10. in solutione 3. argumenti, ait: Si Salomon fecit exorcismos eo tempore, quando erat in statu salutis, potuit esse in illis exorcismis uis cogèdi dæmones ex uirtute diuina. Si autem tempore illo fecit, quo idola adorauit, ut intelligatur eum per magicas fecisse artes, non fuit in illis exorcismis uis dæmones compellendi.

*Si iumenta præter naturam quid pati uideantur,
item contra uenena, quid faciundum.*

Cap. XXXVII.

SI uerò præter naturam quid pati iumenta credan-
tur (quod tamen cognitu difficilimum, cum sepe
in pascuis uenena uel depascatur, uel spiritus at-
tractu illiciant) primum omnium his pharmacum cõ-
tra uenena uel similia uitia offerri potest, & reliqua ad
ministrari, quæ ex naturali coniectura & arte (quam
doctè copioseque tradit Vegetius de arte ueterinaria
uel mulomedicina libris quatuor, item Columella, Cæ-
sar Constantinus, & pleriq; alij ueteres & recetiores)
usui fore arbitrabimur, successum tolerâter expectan-
tes. Quæ si minus iuuerint, sed morte armentum abri-
piatur: uelut speculum, mentis oculis opponenda erit
Iobi patiëntia: & quicquid id est calamitatis ac damni,
Deo sic uolenti (qui dedit & abstulit, idq; sicut illi pla-
citum est, ita facit) ferendum erit acceptum: nec ad a-
riolos aut diuinos, aut Pythonis spiritu turgidos, con-
tra euidens Dei mandatum, impiè cõfugiendum. qui
profectò imitatione sacrilega comprobare uidentur
M. Catonis idoloratriam in agro lustrando certis ce-
rimonijs, solennibus sacrificijs, uerbis atq; uotis Tel-
luri dicatis, ut insuetas alat arbores: ipsis etiam arbo-
ribus exoratis ut transmigrent, & in alieno solo accre-
scant: rapis quoq; obsecratis dum seruntur, ut sibi &
familiæ uicinisq; benignè conferant: precibus Marti
fufis, ut ager pecoraq; seruentur.

*Columel. lib. 2.
re Rust. lib. 8.
C. 7.
Casar Const.
lib. 17. 18. 19.*

Iob. 1.

*De re Rust.
cap. 14. i.*

*De Arte ue-
te. lib. 1. cap.
20.*

Suffimentum autem animantium morbis prohibe-
dis utile, legitur apud Vegetium. qui licet id quoq; lu-
strare animalia, fascinum tollere, dæmones fugare, &
grandines inhibere, ab alijs malè persuasus scribit: ta-
men odore suo, causa quippe naturali, tam hominum
quàm animalium morbis resistere, & aerem defecare
addit. ita habet:

Recip. sulphuris uiui lib. ij. bituminis Iudaici lib. j.
opopanax, achanti, galbani, castorei, irios crudi, an-
thracis, salis Ammoniacy unc. ij. salis Cappadoces,

cornu ceruini, lapidis gagatis masculi, lapidis gagatis feminæ, an. unc. iij. lapidis hæmatitis, lapidis sideritis, lapidis argeritis, an. unc. j. equuleas, id est, caballiones marinos, caudas marinas, ungues marinos, an. numero septem. uuæ marinæ unc. iij. medullæ ceruinæ, cedrei, picis liquidæ, an. pondera iij. ossa sepiæ numero 7. auri semiunciam, ballucæ siliquam. Hęc uniuersa commisceantur, & succendatur. Sed si memoratos lapides aut inuenire nequiuieris, aut enormitate precij ab emptione cessaueris, reliqua efficaciter profunt.

Pecora doloso maleficio acta.

Interea tamen studiosè inquirendum, num aliquid mōstri alatur, aut fucus alicubi foueatur: quemadmodum à quodam latomo apud Batauos factum meminini, qui stabula ingressus, lupi stercus clam in præsepius absconderebat: cuius odore, ut uoracis sui hostis præsentia, ob antipathiam, ueluti malefico actu, territæ pecudes, ultrò citroque exultare, & insolito concitari furore uidebantur, unde turbati rustici incantamentum esse conijcerent. Quocirca ad fabulæ actorem, uelut è specula hęc obseruantem, atque sanandi maleficij nomine celebrem concurrebatur: qui testis fascini materia, lupi nimirum excremento, occultè ablata, ocyus malum amoliebatur. Sublata enim causa, tollitur effectus. Sic rem qualemcunque ex hac professione faciebat: à uiris tamē bonis admonebatur, ut maturè eiusmodi falsitati renunciaret, ne merita falsarium consequeretur punitio.

Cōtra ueneficium quid faciendum.

Porro contra quæcunque uenena, oblata philtro aut cupidinis pocula, medicorum imploranda erit opera: ut postquam perspicaci indagine ex relatu, circumstantijs & symptomatibus obortis, si non in ueneni essentia absolutam cognitionem, saltem ad eius qualemcunque coniecturam illi peruenerint quàm ocyssimè (in mora enim hic sæpe periculum existit) tum pro eius qualitate deleteria & uehementia, quàm poterunt

poterunt artificiosa & exacta methodo admoliti euestigiò manum, alexiteria, & quæ ars dictabit, ordine administrabunt. Morbi si tolli posset causa cognita, concidet simul effectus. Venena, eorumque assumptorum uel aliàs inficientium indicia, simul & propria antidota, medicorum nouit schola: nec ea hic explicare, nostri est instituti. Si uerò ita affectos, ad temerarios alterius scholæ homines aberrare cōtingat, mortis aleam profectò haud rarò, etiamsi pestifera ueneni uis sit lenta, uirulentia pedetentim accrescente, tandemque cordis uitalem fomitem feriente, experiuntur infelices.

DE MAGORVM INFAMIVM,
Lamiarum & ueneficorum poenis. Liber VI.

Quòd magis infamibus uarijs diuersa sit infligenda poena. Cap. I.

Q'UOD meam hic sententiam à uulgari, & iam multis annis inueterata dissentientem, uelut appendicem, quatuor superioribus Libris annectà: nō mihi professione medico, uerti uitio decet, quasi uocationis meę sepes transiliam. Veritatem enim in profundo abstrusam inuestigare licet cuilibet, nec illi uetustatis auctoritatem præponderare oportet ullam. Negocium uerò illud dæmoniacum tam inextricabilibus cum sit inuolutum labyrinthis, ut non facilè quis hinc se explicet, etiamsi ducem habeat emunctarum narium Theseum: inde si aliquis pro ingenij modulo ueritatem elicere studeat, non is reprehensione coercendus: at potius iuuandus, suamque merebitur laudem, si uel bonæ operæ momentum præstiterit. Quare autem non concedetur

cedetur medico, rerum absconditarum ex professo indagatori, qui huic scholæ aliquandiu nauarit operam (quàm uerò felicem, erit penes alios iudicium) in forum prodire, & suam proponere opinionem, citra eorum quorum interesse agnosco, præiudicium? Iurisperito uicissim, aut cuius alij, nedum non inuis debimus medici, sed eum cum fœnore honorem libenter etiam deferemus, ut in re apud nos magis placitis aut longi usus obseruantia, quàm rationum firmitati nixa, uel alioqui controuersa, ingenuè suam interponat sententiam: à nobis certè obuijs amplectendam uis, si in ueri cognitionem aliquo ducat modo: reiiciendam autem, si à ratione comperiatur aliena.

Cum bona itaque Iurisconsultorum uenia dicam, magos infames uarios quum suprâ multo discrimine à sagis & ueneficis meritò distinxerim, non eadem debet his simul confusè & indifferenter statui pœna.

Magis omnibus non eadē debet infligi pœna.

Quotquot enim magorum nomine dignatus sum, non ignoranter, aut coactè, sed studio sedulaque uigilantia, factis etiam grauib. impensis, interdum & peregrinationibus huc institutis, curiosas has inquirunt artes, & blasphemiarum plaustra, libros uidelicet execrabiles magno frequenter ære redimunt, è quibus satanicæ scientiæ mysteria, si dijs placet, exugant diaboli mancipia & nutricij: ut post non uulgarem & eximiam suo doctori primario præstitam operam, merita donentur laurea strenui discipuli (nisi ex Dei gratia, conscientia aculeo pungente adacti, satana nuncium remittant, ac maturè resipiscant) quæ suis cohonestare solet, quos sibi & animo & corpore mancipatos, in præcipitium rapit. Eiusmodi magos olim capitali supplicio mulctauit Moses. Fuisse itè postea punitos, ex Petri uerbis apud Clementē liquet. Ille, fratres, (inquit) quem ostendo uobis, paulo antè

uenit

Leuit. 24.

Deut. 18.

Li. 3. Recog.

uenit ad me, de Simonis mihi malis artibus nuncians, quomodo ipsam sceleris sui officinā piecerit in profundum, non quasi pœnitentia ductus, sed metuēs ne deprehensus publicis legibus subiaceret. Propterea etiam in Iudææ Antiochiam fugit territus, putans se à Cæsare quæri ad pœnam. Tradit quoq; Calsidorus, Athalarici regis Gotthorū esse sentētiam: Maleficos, uel eos qui ab eorū nefarijs artibus aliquid crediderint expetendum, legum seueritate puniri oportere. Quia impium est circa eos esse remissos, quos cœlestis pietas non patitur impunitos. Huc referatur Augustinus, qui ex Ciceronis sententia dicit, in XII Tabulis, antiquissimis Romanorū legibus conscriptum esse: Ei qui has artes exercuerit, suppliciū sit. Magus & ueneficus hic intelligitur, non illusa uetula, cunctarum expers artium. Illorum artem exterminant respublicæ omnes bene constitutæ.

*Abdi. lib. 12.
hist. Apost.*

L. 10. Recog.

Li. 9. cap. 15.

*Lib. 8. ca. 19.
de Ciri. Dei.*

Sunt interim plerique magi non ita extremè cum aliorum iactura, flagitio scelereq; exorbitantes, qui pro suo nutu ex occulta quadam, quam ex uoluntatis & studiorum consensu cum dæmonibus contraxerunt, societate, recitata superstitiosæ uel impiæ coniurationis formula, uel submurmuratis secretò insulsi uocibus, cuiuscunque formæ requisitæ imaginem aut spectrum, præstricto oculorum acumine, in urna uel speculo uel aere aut alibi ostentant. nihil autem uerè in rei essentia, non phantasticum uel imaginarium, hac ratione præstare hi queunt: quemadmodū omnes Pharaonis magi, eiusdem cum his hominibus professionis & potentiae, nihil præter rerum præstigiosam exhibuere faciem. Hoc magorum genus non perinde alijs noxium, ut repudiata dæmonum communione ad mentem redeat pœnitens, & admonendum & compellendum est. Idem in republica ritè composita circumforaneis illis præstigiatoribus

Exod. 7. 8.

*Magorum
alios nō ual-
de ledentium
pœna.*

& ioculatorijs ἀγέπαις meritò accidat, ne ea impunitate, curiosarum rerum studiosæ plebis oculis cautè in posterum insidientur.

Quicumque uerò diris execrationibus, exorcismis, precationibus, blasphemo nominis diuini contra secundum Præceptum abusu, barbaris uocibus authorem prodentibus, quemcunque effectum præter naturæ ordinem, aduersus uerbi diuini institutam à Deo rationem extorquere, in rebus serijs uel ludicris satagunt: ij ut curiosarum artium ad propriam perniciem cultores, saniori doctrina primùm instituti, stricta lege coercendi sunt, & ad resipiscentiam cogendi. quòd si præfracti perseuerent, arbitraria esto mulcta, qua constringantur, ne tandem in legem contra blasphemos à Mose latam deliquisse iudicentur.

Leuit. 24.

Magorum
religiosorum
mulcta.

Cæterùm magorum plurimi professione sunt religiosi, quos uocant, qui occultam mentiti artem, maleficij dignotionem curationemque iactare non uerentur: ut si morbo aliquo contumaci, imperitæ plebi ignoto, nec uulgari quis conflictetur, atque eorum fictæ confusus scientiæ, consilium quærat, maleficium esse uel incantationem persuadent morbum ex naturali causa ortum, medicisque doctioribus non obscurum: additis etiam indicijs, quibus uelut digito commonstratur innocens sæpe femina: hi & morbum comminiscuntur, & inuincibilem calumniam insonti impingunt, illusores utroque nomine non modò inter perniciosissimas iniqui quæstus ἀγέπαις, adulterinæ monetæ (quod pietatis prætextu alios inescant, & dæmonio deuoueant, offerantque) architectos & falsarios reputandi, uerùm etiam illis qui libellos spargunt famosos annumerandi, & uelut ciuilibus, ne dicam, publicæ tranquillitatis turbatores censendi, si hoc controuersiarum & atrocissimorum odiorum,

diorum, quibus miserrimè conflictantur in tonantq;
uicinæ, pagi & urbes, feracissimum seminarium, ad
iustam trutinetur bilancem. Suos tamen hi inue- *Zach. 1.*
niunt patronos, ob religionis fortè titulum. Hos e-
nim qui tangit Christos, Dei configere pupillam cla-
matur. Hoc grande nefas, & morte piandum. Interim
tamen, ut minimum, ab hoc instituto coercendi sunt,
à bonorum fruitione suspendendi, uel etiam exilio
puniendi: at pro sceleris enormitate, ijs quorum in-
terest, ne sutor (quod dici solet) ultra crepidam, pœ-
nam decernendi, augendi uel immutandi potesta-
tem relinquo.

In horum magorum albo censendi suo quodam *Magicorum*
iure, quotquot contra diuini uerbi maiestatem & ge- *medicorum*
nuinum usum, in medicinæ, omnium artium & sacra- *punitio.*
tissimæ & utilissimæ non tolerandum despectum,
contra quoscunque tum hominum tum bestiarum
morbos, salem coniurationibus uerbisque sacris
huc contortis execratum, & aquam eadem potentia
expiatam propinant, uel exorcismis ueræ uirtutis
exortibus, aut inconditis incongruisque uerbis, sa-
cro aliquo nomine, uel diuinæ Scripturæ uocibus,
scitè fucatis ut dolus lateat, teste Augustino: uel sa-
cris aut alioqui horrifonis sine intellectu dictioni-
bus recitatis aut scriptis, & collo suspensis, aut ali-
cubi alligatis utuntur. Superstitionis limites hos
transilijisse fatendum est, & propterea redarguendi
acriter refrenandi que, ne in immane idololatriæ sce-
lus & sacrilegium utrique, & actores, & qui admit-
tunt, incurrentes, illius olim diras subire
se pœnas, serò querantur.

Quum pœnam arioli, & qui in annulo uel uitro capti-
uum circumferunt dæmonem, mereantur, & quòd
magici libri sint exurendi.

Cap. II.

Diuini &
arioli ut Rei
publicæ tur-
batores & fal-
sarij habēdi.

Plerique insuper magi Pythonis spiritu inflati,
artem diuinandi profitētur: & res perditas quis
suffuratus fuerit, aut ubi eæ recōditæ sint, & alia
abditæ, uel etiā ancipitia, se manifestare posse iactant.
Quum autem hi uel ~~quædam~~ fumo inducti, ut aliquo
habeantur saltem numero, sibi artem uendicāt occul-
tam, & scientiam quam ignorant: uel propria cōpulsi
malicia, ut fraudēt: siue auariciæ illekti studio, ut quæ-
stum fraudulēter faciant, etiam si interdū per satanæ
cooperationē nihil aut parū nouerint, gloriētur nihi-
lominus de diuinandi cognitione, siue etiā aliquibus
exorcismis, execrationib. uotis & ceremonijs, quod
pollicentur, peragant: utriq; mēdacijs & mendaciorū
authori, uelut testi certissimo innixi confisiq;, quum
furti aut alterius sceleris notam inurant ijs qui hīc ut
innocentissimi agnoscūtur, ita & illæsi nominis inter
uicinos antea semper uixerunt pacificē: at hoc notati
cauterio præter meritum, calumniam in posteritatē
multam sustinent, ut hac ratione graui simultate &
odio diuellantur conturbenturq; numerosę familiæ,
& celebres uicinix antea continuò pacatissimæ: di-
seordiæ huius exitialis & calumniarum execrandarū
authores, non alio habendos esse loco, quàm seditio-
sos Reipublicæ turbatores & falsarios, equidem sen-
tio. Quibus, ut minimum, cum primis silentium à ma-
gistratu imponi decet: deinde arbitriariam pro delicti
qualitate, pecuniæ irrogari multam: ac nisi à malefi-
cio desistant, exilio puniri: quemadmodū in quodam
ariolo Ioachimo, ab ornatissimo Senatus Regij ordi-
ne apud Geldros, olim prudēter factū memini. Enim-
uero

uerò pœnam à Mose, ex Dei uoluntate sub lege ueteri, eius farinæ hominibus constitutam, illis non imprecor. Ea ita sonat: Vir & mulier in quibus Pytho uel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos, sanguis eorum sit super eos, uel capitali pœna digni sunt. Item: Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra illam, & excindam eam de medio populi mei. Et Deut. 18: Non inueniatur diuinus qui diuinando futura prædicit, nec mathematicus, nec ueneficus, nec maleficus, nec incârator, nec consulens Pythonem, nec magus, nec à mortuis sciscitans. Abominatur enim Dominus quicumq; ista facit, & ob istas abominatiões excindit eos Deus tuus ante te. Sic interijt Ochosias rex Israel, quia infirmus spreto Deo uero, & legitimis medijs, misit ad consulendum Beelzebub deum Accaron. Quapropter à populo Israelitico illos publicè edicto designata pœna exulare uoluit rex Saul, qui magos & ariolos abstulit de terra, atq; interfecit eos qui Pythones habebat in uentre. Nec pœnas idē ille euasit debitas, quòd huius familiæ mulierculam in Endor consuluerit. Contra Manassem quoque, & Israelitas, Deus mirè excanduit: grauiterque puniti fuère, quòd diuinos sustinuerint. 4. Reg. 17 & 21. horum etiam meminit Esaias cap. 19 & 44.

Suus hic locus quoque debetur ijs, qui, ut ipsis istorumque uoluntati obediat, & ad nutum respòdeat, miserum circumferunt dæmonem, in deditionem extremè suffitibus & ceremonijs adactum, & iam annulo ab aurifabro sanè subtili artificiosoque incarcerationatum: uel qui eum ostentant in duro, nec fragili scilicet crytallo, aut uitro (mirum est, id à diaboli, ex tartaris continuo ardentibus euolantis, calore non colliquefcere) tam strictè & irremissè cōcatenatum, ut suis

Leuit. 12.

Pœna diuinis, magis & ueneficis à Mose constituta.

4. Reg. 19.

1. Reg. 28.

Eorū qui in annulo uel uetro dæmonem captiuum circumferunt, pœna.

ut suis solum nunc dominis uelut seruus captiuus & mancipium (quemadmodum ipse naturalis postulat ordo reciprocus, uti dominus serui dominus, ita & seruus domini seruus) suam diuinando, aut res abstrusas detegendo, strenuè præstaret operam. Hi quum animæ suæ consulant malè, & alijs imponant, impietatisque inquinamentum affricent, minimè tolerandi sunt. Præclarum iustæ pœnæ, imitationeque dignissimum exemplum ante paucos annos in huius professionis hominem, Iacobum Iodoci de Rosa nomine, Cortricensem, Arnhemiam apud Geldros proposuerunt, promulgaruntque Cæsaris auctoritate eximij uiri Senatorij: eius ordinis clauum uigilanter gubernante amplissimo doctrina, existimatione & prudentia uiro D. Adriano Mario Nicolai, cancellario mihi multis nominibus obseruando. Annulum ille circungestabat, in quo exorcismis colligatum putabat dæmonem, quem singulis quinque diebus, ut minimum, alloqui, & de rebus nouis alijsque consulere cogebatur: libros quoque maleficas artes coniurationesque impias continentes habuit, qua occasione non modò hominum & bestiarum morbos ex maleficio ortos ab alijs discernere, sed & curare uoluit. Quapropter post suos carceres, heros ille publico loco ante ædes Senatorias circa forum solenniter spectatorum corona cinctus, malleo simulatum captiui dæmonis carcerem, annulum uidelicet, postpositum, sententia ritè lata aperire, atque omnino perfringere cogebatur, eoq; modo captum libertate donare: nisi fortè uiolento mallei impulsu contritum dæmonem credat is, qui annuli solidò munimento illum constringi posse ratus fuit. Accessit quoque, ut libros in ignem idem ille conijceret: astaretque tantisper, donec flammis eos absumpisset. Exilio insuper puniebatur, post exolutas huius actionis

*Adrianus
Marius Nicolai
Geldria
cancellarius.*

nis causa factas impensas. Actum Arnheimæ, 14. Iulij, Anno 1548. Eadem ratione erunt crySTALLUS, uitra, & reliqua nefario usui consecrata organa, sententia solenni condemnanda, & palàm infringenda. Horum artificibus & patronis pro delicti magnitudine, ex æquioris magistratus arbitrio infligetur pœna.

Annulus, crySTALLUS, uitra, & reliqua nefario usui cōsecrata, solenniter infringenda.

Porro de curiosarum harum artium libris quid decerni debeat, ne quidem in quæstione in uocandū: quum memorabile & posteris omnibus sine contro- uersia imitandum hic exemplum legamus in Apostolorum Actis, ubi Pauli apostoli prædicatione Ephesi comburuntur cuncti eò comportati execrationum libri, pecuniæ quinquaginta millium precio æstimati. Hermogenes item magus librorum magicorum copiam magnam offert Iacobo apostolo, qui exurebantur. Eos qui magiam admirati fuerant, uolumina combussisse, tradit Athanasius de Humanitat. uerbi. Hos quoque libros prorsus corrumpi uoluit Vlpianus Iurisconsultus, l. cæteræ. §. i. ff. familiæ hercis.

Magorum libri palàm exurendi.

Act. 19.

Abdias lib. 4. hist. apost.

Huc uniuersum illud diuinorum dæmoniaco- rum theatrum, secundo Libro inter infames magos relatum, accenseatur. Ob necromantiam accusatus est L. Apuleius à Sycionio Æmiliano, coram Claudio Maximo Africæ proconsule: &, ut quidam uolunt, damnatus: licet plerique secus arbitrentur.

August. de Ciuitat. Des lib. 8. cap. 19.

Quid leges & decreta de magis, & ariolis, eos- demq; consulentibus statuant.

Cap. III.

Quid deinde leges & decreta de tota illa magorum colluue proposita statuant, subijciendū duxi. Potissimum uerò, quod ab ijs quo- que obijcitur, qui Lamias in tempestate cienda & grandine prouocando nihil posse cōcedunt, illud est. l. multi.

*Aliàs ma-
nes accitos.*

l. multi. C. de maleficis & mathematicis, multi magis
cis artibus usi elementa turbare, uitam infantium la-
befactare, non dubitant, & * manibus accitis audent
uentilare, ut quisque suos conficiat malis artibus ini-
micos : hos (quoniam naturæ peregrini sunt) feralis
pestis absumat. Data Non. Decembris Constantino
Aug. IX. & Iuliano II consulibus: quorum ille Con-
stantinus secundus dictus, hic non multo post Cæsar
factus, & tandem Apostata cognominatus.

*Contra diui-
nos, magos, sa-
crilegos, & ue-
neficos lata
Imperatoris
leges.*

Lamias autem nostras, ut indoctas, uetulas & de-
liras, artes exercere nullas, nec ulla ratione elementa
inouere aut uitare posse, ut nec ullum hominē, item
dæmones cogere ut alijs noceant, omnino non posse,
satis superque demonstratum est. Quocirca eas de-
cretum hoc minimè concernit. Si quæ sunt, quæ uitæ
hominum insidiantur, ei que uim faciunt, ueneno id
fieri oportet: proinde etiam ueneficæ tales dicuntur,
& sunt: eæ ex hoc edicto puniantur. Item lib. 9. Co-
dicis, Imperator Constan. A. ad Maximia: Nullus aru-
spex, nullus sacerdos (id est, uetitæ magiæ doctor)
nullus eorum qui huic ritui assolent ministrare, ad li-
men alterius accedat, nec ob alteram causam: sed hu-
iusmodi hominum amicitia, quamuis uetus, repella-
tur, concremando illo aruspice qui ad domum alie-
nam accesserit: & illo in insulam deportando post ad-
emptionem bonorum, qui eum aduocauerit suasioni-
bus uel præmijs. Idem Imp. ad populum: Nemo aru-
spicem consulat, aut mathematicum, nemo ariolum:
augurum & uatum praua cōfessio conticescat. Chal-
dæi ac magi, & cæteri quos maleficos, ob facinorum
magnitudinem uulgus appellat, nec ad hanc partem
aliquid moliantur: si leat omnibus perpetuò diuinan-
di curiositas. Idem Imp. Const. A. & c. ad Thaurum
præfectum prætorium: Etsi excepta tormentis sunt
corpora honoribus præditorum, præter illa uidelicet

*Chaldæi, ma-
gi et malefici.*

crimi-

crimina quæ legibus demonstratur, etsi homines magi, in quacunque sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt: quoniam tamen qui in comitatu nostro sunt, ipsam propemodum pulsant maiestatem, si quis magus, uel magicis certaminibus affuetus, qui maleficus uulgi consuetudine nuncupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certe augur uel mathematicus, aut narrandis somnijs occultans artem aliquam diuinandi, aut certe aliquid horum simile exercens in comitatu meo uel Cæsaris fuerit deprehensus: praesidio dignitatis exutus, cruciatus & tormenta non fugiat. Si uero conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit pernegando, sit eculeo traditus, unguisq; fulcantibus latera perferat poenas proprio dignas facinore.

Nullus debet consulere diuinatorem, & quilibet à diuinando debet cessare: & contra faciens punitur, h. d. secundum Salicet.

Nullus debet consulere incantatorem de his quæ futura sunt, nec Chaldæos, nec maleficos: & qui contra fecerit, ultore gladio capitali poenæ subiacebit. Viuianus.

Qui dæmones inuocant, uel imagines cereas incantant, puniuntur, h. d. Salicet.

Facientes incantationes ad finem mali, sunt puniendi: de Iure uero Canonico, etiam si faciant ad finem boni. 26. quæst. 2. cap. illos. & c. extuarum extra, de Sortilegis. & c. fin. d. tit. ubi Glosa. Bart. Salicet.

Vlpianus in l. item apud Labeonem. §. si quis. ff. de iniur. dicit teneri constitutionibus principum eos, qui aliquam illicitam diuinationem pollicentur, iuxta nemo habet. C. de Mathemat.

Diuinatio diuinorumq; consulta in Toletano synodo, & in epistolis Decretalibus condemnantur.

Grego-

Phylacteria.

Gregorius, & hab. 26. q. 5. si quis: Si quis ariolos, aruspices, uel incâtatores obseruauerit, aut phylacterijs usus fuerit, anathema sit. Gloss. Phylacteria dicuntur hic chartæ, in quibus continentur incantationes. Idem, & hab. 26. q. 5. contra: Contra idolorum cultores uel aruspices atque sortilegos fraternitatem tuam pastorali uehementius hortamur inuigilari custodia: quòd si emendare se à talibus nolle repperis, si serui sunt, uerberibus uolumus castigari: si uerò liberi, inclusione digni, districtamque sunt in pœnam dirigendi.

Augustinus, & legitur 26. q. ultima, admoneant: Admoneant fideles sacerdotes populos suos ut nouerint, magicas artes incantationesque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij posse conferre, &c. Et si quis hæc exercuerit clericus, degradetur, laicus anathematizetur.

Idem ex concilio Ancyritano, cap. 34. Qui diuinationes expetunt, & morem gentilium subsequuntur, uel in domos suas huiusmodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte magica aut expiandi causa, sub regula quinquennij iaceant secundum gradus pœnitentiæ diffinitos. Gloss. Secundum legem isti concremantur: sed ille in cuius domo hæc fiunt, post publicationem bonorum in exilium mittitur: ut. C. de malefic. l. nullus.

Idem ex concilio Martini papæ: Si quis paganorum consuetudinem sequens, diuinos aut sortilegos in domum suam introduxerit, quasi ut malum foras mittant, aut maleficia inueniant, uel lustrationes paganorum faciant, quinque annis pœnitentiam agent.

*Cōtra nostros
incantatores
Ecclesiasti-
cos.*

Item ex concilio Laodicensi, cap. 30: Non oportet sacris officijs deditos uel clericos, magos aut incantatores existere, aut facere phylacteria, quæ animarū sua-

suarum uincula probantur: hos autem qui talibus rebus utuntur, proijci ab ecclesia iussimus.

Item ex concilio Toletano 4. cap. 30. Si quis episcopus, aut presbyter, uel diaconus, uel quilibet de ordinibus clericorum, haruspices, aut incantatores, aut hariolos, aut certè augures uel sortilegos, uel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ suspensus, monasterij curam excipiat: ibiq; pœnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat.

Gregor. Hadriano notario: Peruenit ad nos, quòd quosdam incantatores atq; sortilegos fueris insecutus: & omnino nobis sollicitudinem zelumque tuum gratum fuisse cognoscas. studij enim tui sit, sollicitè quærere: & quoscunque huiusmodi Christi inimicos inueneris, districta ultione corrigere.

Item ex concilio Aurelianensi: Si quis clericus, monachus, uel secularis, diuinationes uel auguria crediderit obseruanda, uel sortes quas mentiuntur esse sanctorum, quibuscunque putauerint intimandas, cum his qui cum eis crediderint, ab ecclesiæ cōmunionem pellantur.

Item ex concilio Carthag. cap. 39. Augurijs & incantationibus seruientem, similiter Iudaicis superstitionibus uel ferijs inhærentem, à conuentu Ecclesiæ separandum præcipimus.

Ex concilio Acquirensi, part. 2. caus. 26. quæst. 5. episcopi: Episcopi eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, ut perniciosam & à Zabulo inuentam, sortilegam & magicam artem ex parochijs suis penitus eradicent: & si aliquem uirum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inueniunt, turpiter dehonestatum de parochijs suis deiciant. Ait enim Apostolus: Hæreticum hominem post primam & Tit. 3.
secun-

secundam correctionem deuota, sciens quòd subuersus est, & is etiam qui eiusmodi est. Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore suo, diaboli suffragia quæerunt: & ideo à tali peste debet mundari sancta Ecclesia. Canon 61. de sortilegis damnandis: Qui se uatibus tradiderunt, uel ijs qui Centuriones dicuntur, aut ijs, similibus, ut ab illis discant, si quid sibi reuelari uelint, secundum ea quæ prius à patribus sunt sancita, Canonique qui est de sexennio subijciuntur. Eidem pœnæ subijcere oportet eos, qui ursas aut similes bestias ad lusum & perniciem simpliciorum circumferunt: & eos qui fortunam, fatum, genealogiam, aut similitum uerborum turbam ad nugas deceptorias obloquuntur: eosque qui nubes fugare dicuntur, & imprecatores & amuletarios & uates. In his autem perseverantes, nec mutantes sententiam, nec fugientes hæc perniciofa & ethnica instituta, omnino deiiciendos ab Ecclesia definimus, sicut sacri Canonis dicunt. Nam quæ luci cum tenebris communio? aut quæ concordia Christi & Belial?

Hic nulla in legibus aut decretis, Lamiarum à nobis descriptarum, aut attributorum iisdem scelerum fit mentio.

Quamcunque item diuinatoriam artem condemnat lex Mahumetica, asseritque Deum solum arcana & futura nosse, quare à Mahumetanis Inquisitoribus nonnunquam apprehenduntur, coniungunturque in uincula illius disciplinæ sequaces.

*De magorum infamium & diuinorum pœnis
edicta Imperialia Germanica.*

Cap. III.

DEcreta adhuc contra magos infames & diuinos promulgata inter statuta Imperij Germanica

manica de Actionibus criminalibus & torturis, hoc loco adiungam, paucis meam subiecturus explanationem.

Artic. 17. Ex indicijs magi infamis uel cuiuscunque alius diuinatoriæ artis, nullus carceri tradetur, aut quæstionibus subijcietur: magus autem ille & accusator pœnas propterea dabit. Si quoque iudex ex eiusmodi accusatione magi processerit, is puniti hominis impensas, cruciatus, iniuriam & iacturam præstare rependereque tenebitur.

Artic. 35. Si quis aliquem docere artem magicam uoluerit, siue eadem alicui fuerit minitatus, & incommodum sequatur: uel idem incantatoribus aut incantatricibus familiariter usus fuerit, uel suspectas eiusmodi res, modos aut uerba incantationes spectantia usurpauerit: atque idem ille telis magi nomen sustinuerit, indicia hæc uidentur rationi satis consentanea sufficientiaque, ut quæstionibus subdatur.

Via autem qua iam proceditur, multo est alia, dum solum ex maliciosa accusatione, uel falsa aut imperita suspitione ineptæ rudisque plebis, uetula à diabolo delusæ & obsessæ, quinimò maleficio à dæmonio læsæ in terribiles latronum speluncas, & cacodæmonum antra à præfectis conijciuntur; & mox crudelibus tortoribus excarnificandæ traduntur, excogitatis multifarijs ineffabilium tormentorum modis tyrannide non toleranda. Nam uelint nolint, sint & innocentissimæ, non tamen à cruenta hac carnificina prius desistitur, quàm delictum illæ confiteantur. Sic fit, ut temporis momento semel inter sanguinarios eiusmodi homines in innotetia semel Deo suâ offerre malint animâ inter flammâs, quàm tragicorum truciūq; tyrannorum Phalarides

larides & equuleos continuo sustinere. Si uerò torturarum acerbitate uictæ inter carnificum manus expierent, uel spiritu uitali uiribusq; eousq; fuerint tormentis inter umbras exhaustæ, ut in lucem productæ, mox exoluantur, animamq; reddant, eho cum iubilo exclamatur, eas nimirû sibi uim fecisse (quod & ex cruciatuum uehementia & carcerum squallore fieri posset) aut dæmonem ijs collum infregisse. Sed ubi tandem is apparuerit, quem nihil latet, scrutator cordium & renum, ipsius abstrusissimæ etiam ueritatis cognitor & iudex, uestri actus palàm fient, ô uos præfracti tyranni, ô Phalarides squisissimi, ô iudices sanguinarij, ô carnifices, tortores & latrones truculenti, hominè exuti, & cecitate ab omni in misericordia pcul remoti: ad ipsius extremi iudicis tribunal iustissimû uos puoco, qui inter uos & me decernet, ubi sepulta & cõculcata ueritas resurget, uobisq; in faciem resistet, latrociniorû ultionem exactura. Tum palàm fiet uestra Euangelicæ ueritatis cognitio, quam tantopere quidam uestrûm eructant: tum experiemini quanti apud uos uerû Dei uerbum fuerit: tum remetietur uobis eadem mensura, qua emensi estis. Exemplis manifestissimis mihi passim in Imperio Romano, ubi hoc promulgatum edictum, obuijs, hæc demonstraui haud difficulter: sed unico iam desinam, reliqua præter ea quæ sparsim in toto hoc Opere leguntur, mundo suo tempore ostensurus, nisi ab ea incredibili & plusquam Turcica tyrannide cessetur.

Comes quidam mihi non ignotus, intra biennium ob maleficijs suspicionè mulierculas duas torturis distractas exussit, quarum altera cruciatuum acerbitate, priusquam in lucem producta esset, expirauit. Ex unius confessione, quæ nobilem uirum suo maleficio ad insaniam adactum, subsidio cuiusdam uirginis nobili matronæ famulantis, præ tormentorum magnitudine

dine fatebatur: hæc eadem in carcerem quoq; incun-
ctanter abripitur cum uiro quodam, atq; ea crudelita-
te excarnificatur uterq; à tortore, ut ipse quæstor à Co-
mite ad me missus, quòd priorum feminarum exulta-
rum confesionem petijsssem, suo ore mihi fassus est, se
nihil equè mirari, quàm quòd incredibilem cruciatuū
sæuitiam sustinere quiverit. Experimento adhæc in
puella hac tentatum fuerat, num aquæ iniecta super-
nataret: quod & accidit, ut etiam hac nota pronuncia-
retur Lamia. Falsitatem hoc unico argumento osten-
di, quòd nobilis ille nullo maleficio læsus deprehen-
deretur, sed à dæmone obsessus: quapropter quum sa-
cificus quidam & monachus in eo abigendo frustra
laborassent, nostrum fuit requisitum consilium. O-
raui insuper Comitem per eius quæstorē & literas ea
causa scriptas, ut in domus meæ ministerium ob inno-
centiæ eius certitudinem destinaretur puella dimissa.
post menses uerò multos ea cum uiro à tanta carnifi-
cina soluta est. Antea tamen etiam in Comitibus fami-
liam (& nisi memoria fallar) in fratrem eius nothum
grassatus fuerat suis ludibrijs præstigijsq; cacodæmō.
Affigitur & iam lecto ipse Comes menses plures mu-
tilus in ætate nondum decrecente.

Nunc ad articulum 42. Constitut. Imperial. Si quis
maleficij se reum statuatur, inquiretur causa & circum-
stantiæ (ut prædictum est) quibus uidelicet organis,
quomodo & quando, quibus uerbis & quali operatio-
ne id perpetratum sit. Si cōfessionem addat, à se aliquid
repulsum esse uel cōseruatum, incantationi perficien-
dæ idoneum, hoc ut inueniatur, curandum erit: si au-
tem uerbis aut alio opere designatum id intelligatur,
imiliter attendendum erit, num malefica sint, aut eò
pectent: quærendum adhæc, à quo incantamenta e-
loctus sit, & quomodo huc deuenerit: an in alijs quo-
que eiusmodi maleficio usus fuerit, & in quo, & quod

consequutum inde fuerit incommodum.

Cum primis hic iubetur, ut prius inuestigatione prudenti inquiratur, qua materia, quibus modis, quo loco & tempore maleficio sit commissum: an ueneficium sit uel ars & ludibrium diabolicum, an etiam in rerum natura existat, & perfici queat: an quoque talibus organis aut medijs: an hæc etiam rei propositæ conueniant: quapropter ab ijs rogandum consilium, qui substantias earundemque uires penitus intelligunt: quid adhæc detrimenti harum ope inuexere, uel inferre potuerunt, quum eæ ut plurimum res nihili & inefficaces, imò quisquiliæ comperiantur, ut postea Capite septimo fusius docebitur.

Artic. 98. Si quis per incantamenta alicui damnum fecerit, punitor hic mortis supplicio, & quidem flammis.

Qui uerò incantamentis citra alicuius iacturam usus fuerit, pœnas luet pro delicti magnitudine: atque ea in re consilium inquireret iudex, quemadmodum de eo quærendo suprâ scriptum est.

Hic in dubium uenire omnino non debet, quin incantamentorum ui hic aliquis iacturam senserit: quod si factum sit, ueneficium fuisse necesse est, alioquin non: quum intuitu, uerbis, imprecatione, aut inepta quauis materia sub ostij uestibulo aut alibi abstrusa, nulla induci possit læsio, quemadmodum in his Libris multifariam demonstratur.

*Magis resipiscientibus proponitur Sy'uestris secundi
pape historia, cui figmentum annectitur de mi-
serabili cuiusdam maleficæ mulieris
fine. Cap. V.*

RESIPISCENTIBUS autem, pontificis Romani St. *Syluestris 2.*
Syluestris secundi famosum exemplum ex Pla- *magi histo-*
tina, Nauclero, Petro Præmonstratensi, Benno- *ria, eiusq; re-*
ne cardinale, Chronico fratris Martini ordinis præ- *sipiscientia.*
dicatorum, & alijs, proponere uolui. Hic Gilbertus
antea uocatus, natione Gallus, malis artibus (ut a-
iunt) Pontificatum adeptus est. Adolescens enim, in
Floriacensi cœnobio diœcesis Aurelianæ inauguratus
fuit monachus: relictoque monasterio, diabolum se-
cutus, cui se totum mancipauerat, Hispalim ciuita-
tem Hispaniæ bonarum artium causa profectus est,
ubi se philosopho Saraceno magiæ perito insinuat.
Apud magum uerò hospitem uiderat librum necro-
manticum, quem ille clàm surreptum cupijt. Cum
autem religiosius cautiusque custodiretur, per ho-
spitis filiam cum qua illi domestica intercesserat fami-
liaritas, tandem secretò ademptum ut perlegeret. im-
petrauit Gilbertus: qui eo bona fide accepto, medita-
tur abitionem, periculū tamē ex furto sibi metuens.
Gilbertus igitur ambitione & diabolica dominandi
cupiditate impulsus, largitione primò quidem archi-
episcopatum Remensem, inde Rauennatem haustus:
pontificatū postremò, anno millesimo (ut tradit Pe-
trus Præmonstratensis: ut alij uerò, anno 997) maio-
re conatu, adiuuante diabolo consecutus est: ea ta-
men lege, ut post mortem totus illius esset, cuius frau-
dibus ad illud dignitatis fastigiū conscendisset. Quan-
quam interim artes magicas in Papatu dissimularet,
caput tamen æneū in abdito conseruabat loco, à quo
responsa acceperit, si quando à spiritu maligno quic-

quam postularet. Demum cum Gilbertus regnandi cupidus, diabolum sciscitaretur, quamdiu in pontificatu uicturus esset? respondit humani generis hostis ambigüe, ut solet: Si non attigeris Hierusalem, diu uiues. Dum itaque Pontificatus sui anno quarto, mense uno, die decimo in basilica sanctæ crucis in Hierusalem Romæ sacrificaret, graui statim correptus febre, fato se morituum cognouit ex dæmonum strepitu (teste Petro Præmonstratensi) qui pensum sibi soluendum existimarunt. At pœnitentia ductus Pontifex, & scelus magici erroris sui coram populo fassus deplorat: omnesque primò posthabita ambitione & diabolicis fraudibus, ad bene sancteque uiuendum adhortatus est: deinde unumquenq; rogauit, ut post mortem trûcum corporis sui laceri & disiecti, quemadmodum merebatur, bigæ superimponerent, eoque loci sepelirent, quo sponte ab equis uectum foret. Inter ipsas uerò mortis angustias supplicat (inquit Benno) sibi manus & linguam abscindi, per quas Deum blasphemasset, dæmonibus sacrificans. Ferunt igitur Dei nutu & prouidentia (ut ait Platina) equos ipsos spontè ad Lateranensem peruenisse basilicam, eoque in loco sepultum eius fuisse corpus: ut scelerati sciât, apud Deum ueniæ locum sibi relictum esse, si in uita aliquando pœnituerint.

*In Spec. hist.
li. 26. cap. 26.*

*Malefica &
diuinatrici
quid à morte
acciderit.*

Tristiores maleficæ Anglicanæ finem describit ex Guillerino Vincentius, licet figmentum esse credam: tamen ut misceantur seria iocis, Lectorem iuuabit fabula, uel historia fabulæ non absimilis. Mulier, inquit, eodem tempore apud Berheliam Angliæ uillam, malefica & diuinatrix, cum quodam die conuiuaretur, cornicula quam in delicijs habebat, uocalius solito nescio quid cornicata est. Quo audito, dominæ cultellus de manu excidit, simul & uultus expalluit: eaque diutissimè ingemiscens, in hæc prorumpit tandem

dem uerba : Hodie ad ultimum fulcum peruenit aratrum meum , hodie incommodum grande & audiam & patiar. Adhuc ea loquente , aduenit nuncius , eodem die eius filium & totam familiã subita interiisse morte narrans. Ea re intellecta , continuo saucia dolore decubuit : iussitque acciri superstites liberos , monachum & monacham , quibus cum gemitu ait : Ego miserabili meo quodam fato dæmoniacis artibus hætenus operam nauaui , uitiorum omnium sentina , & illecebrarum magistra , spe tantum uestræ religioni innixa , quum à me ipsa desperarem. nunc itaq; , quandoquidem me dæmones habituram exactores pœnæ scio , quos habui scelerum suasores , per materna uos rogo uiscera , ut mea tentetis leuare tormenta : erit enim de animæ perditione sententia irreuocabilis. Corpus ergo meum in corio ceruino insutum includite in theca lapidea , operculum deinde ferro plumboque constringite , & lapidem ipsum tribus magnis circundate catenis. Si tribus noctibus ita securè iacuero , quarto die me sepelietis , quanquã terram corpus non admissuram ob mea maleficia uerear. Cantentur pro me Psalmi quinquaginta noctibus , & Missæ celebrentur totidem diebus. Matris uoluntatem exequuntur liberi , at nihil promouerunt. Primis enim duabus noctibus , cum clericorum chori Psalmos canerent circa corpus , dæmones ostium templi immenso obice clausum , leui negotio cõfringentes , duas extremas thecæ funeralis diruperunt catenas , media autem operosior permansit illæsa. Tertia nocte circa gallicinium , strepitu eorum qui ostio appropinquabant , totius monasterij fundamenta uidebantur succuti. Vnus autem cæteris uultu terribilior , & statura celsior , ianuas maiori uirtute collisas in frustra deiecit , arrogantiusque funus petit : in clamatoque mortuæ nomine , ut surgeret imperauit. ea mox re-

spondente, Nequeo ob uincula: Soluêris, inquit, & malo tuo, statimque catenam, quæ reliquorum ferociam eluserat, nulla conamine ueluti stupam infregit, thecæque funeralis operculum pede detrufit, & apprehensa manu palàm omnibus eam ad templi fores protraxit, ubi in procinctu stabat equus niger superbè hinniens, undiquaque prominentibus uncis ferreis: quibus imposita misera, ab intuentium oculis cum uniuerso comitatu euanuit. Suppetias tamen orantis clamorés miserabiles per quatuor ferè audiebantur miliaria.

Lamias hæreticis non esse annumerandas: item de custodia & carceris discrimine.

Cap. VI.

*Quomodo
Lamiae delu-
se demonis o-
pera putent
esse sua.*

*Hæreticus
quis.
Tit. 3.*

QUoniam uerò Lamiae, quas ita nuncupant, sunt sexu mulierculæ, ut plurimum uetulæ, natura melancholicæ, mentis impotes, animum temerè despondentes, exiguæ in Deum fiducia: ijs uelut idoneis organis libētius se diabolus adiungit, ac promptius insinuat, ut earum mētes uarijs conturbet formis: quarum ludibrijs effascinatæ, se fecisse existimant, fatenturq; id quod ab ipsis fuit alienissimum. Enimuero si perspicaciori mētis acie rem omnem ad normam exigas eorum quæ à dæmone & agi possunt, & aguntur, ac quæ ab hominibus, illius opera ac instrumentis propositis perfici creduntur: à dæmonio, quicquid id est, designatum esse comperies. Vix itaque inducor, ut eas in hæreticorum numero collocare audeam: quum hoc nomen nemo, nisi semel atque iterum admonitus, & tamen fanaticis imbutus opinionibus, constanter & præfractè perduret, mereatur. Error in mente non facit hæreticum, sed uoluntatis pertinacia. Quare hæ mente prorsus à satana corruptæ, & falsis imaginationibus distra-

distractæ, si nihil aliud ipso actu in alium commiserint, erunt examinandæ, & rectus in præcipuis nostræ fidei Christianæ capitibus instituendæ, ut quod in suæ huius religionis inchoatæ primordijs sponderint, diabolo renunciantes, atque eius tamen clandestino fraudulentoque inductu (quod primæ parenti Euzæ quoque contigisse scimus) postea declinarint incautæ, id iam resipiscences, ex salubriori institutione præstare per Dei gratiam, omnibus suis viribus satagant. Quid hic dæmonio minus poterit, suasionem contraria fidelis I E S V Christi minister? qui ouem satanæ suggestionem perditam requireret, atque ad ouile Christi reducet. Facile uerò, facto attentè periculo in ipso articulorum Fidei examine, si fortè alicubi aberrarit malè persuasa, elucescet: & num saniori doctrinæ pertinacius reluctetur melius docta, mereaturque hæreseos notam, an conuersa, & à seductionis uitiatæque mentis ueterno excitata, in Ecclesiæ membrum denuò recipi, & pro se orari ex toto pectore cupiat, obsecretque. Propterea non tam propcliuus esse decet Christianos, ut fide & mente propter sexum ac ætatem imbecilles uetulas, ex sinistra alicuius maleuoli opinione, suggillationeque, in terros illos, squalidos, hominū custodiæ non designandos carceres, horrida cacodæmonū captos torquentium domicilia, præcipites agant, atque crudelissimo cuius tortori immaniter excruciadæ quouis etiam atrocissimo tormentorum genere, uelut in Phalaridis tauro cōclusas, in carnificinam, humanitatis profectò affectum omnem exuti tradant: quemadmodū multis in locis non tam prudenter quàm seuerè fieri constat.

Præter exorbitantium cruciatuum doloris iniquè inflictos, animaduertendum etiam, inter carcerem & custodiam multum discriminis constitui à Iurisperito-

*Discrimen
custodiæ &
carceris.*

Cod. lib. 9. de
custodia res-
rum, l. 1.

ritorum schola: quæ, eorum qui postea plectentur uita, custodiam ne utiquâ uult esse pœnam: quam à carcere horrido diram irrogari etiam insontibus senserant, qui præter meritum quandoque in illum fuere detrusi. Verùm ut æquitatis commiserationisque ratio labefactata negligitur, contemniturque: sic & custodiæ nomen cum usu apud plerosque propemodum euanuit. Ita fit, ut solitudine diutina, carcerum squalore, caligine tetra, uariisque dæmonum spectris exhorrescentes misellæ Dei creaturæ, antea nonnihil diaboli assidua suggestione, fascino & delusione, mentis sensu luxatæ, & iam denuò torturis uarijs excarnificatæ, dum quæstionibus atrociter subijciuntur, cum morte semel momento acerbissimam eiusmodi uitam commutare malint, quæcunque proposita flagitia libenter confessæ, quàm ferocius in easdem putidissimorum carcerum speluncas & equuleos præcipites retrudi.

Hoc modo factum est, quod haud ita pridem aniculam tormentis eò adegerint, ut iam Vulcano litanda, fateretur se hyemis proximæ anni sexagesimi-quinti supra sesquimillesimum, asperitatem incredibilem, frigus extremum, & durantissimam glaciem genuisse. Nec defuere uiri graues, qui ueris ueriora hæc crederent, quum in uniuersa rerum natura nihil extet insulsius, quemadmodum ad me scripsit D. Antonius Houæus, uir doctrina, pietate, atque existimatione amplissimus, abbas Echternacensis, nominibus multis mihi unice & semper obseruandus.

Experimenta in dignoscendis Lamijs fallacissima. Cap. VII.

CÆterùm quod manibus pedibusque colligatis, uel pollice manus dextræ, magno digito finistri pedis, & uicissim pollice sinistræ, digito magno

magno dextri pedis transuersè uinculo astrictis, Lami-
 as maleficij reas, aquæ iniectas nunquam submer-
 gi, at supernatare, uelut certum experimentum, nec
 fallax indicium esse, apud magistratum & carnifices
 in plerisque ditionibus obseruetur: nã illud nimis est
 ridiculum, mirumque, huic insulsæ persuasioni ullum
 hominem, uel leuiter rationis sensu præditum, fidei
 tantillum apponere. Natationis siquidẽ causas, uti le- *Natationis*
 uitatem, raritatem, spiritus sustinentis cõclusionem, *causæ.*
 corporis uiui habilitatem, idque genus reliquas na-
 turales occasiones, non magis inesse his corporibus,
 etiam fontibus, ut quidem fateor, ita asserere audeo:
 si quid eiusmodi præter naturæ ordinem uideatur, id
 fieri suffulciente feminas, de quibus etiam falsa est su-
 spicio, diabolo, ne submergantur (conniunte Deo
 ob incredulitatem magistratus, fallax hoc experimẽ-
 tum admittentis) quo in sententiã iniquam iudicem
 tandem inducat hac fraude impostor ille, ab initio
 sanguinarius. Mulierem quoque rariore carne prædi-
 tam, & teneriorem esse, quàm uirum, docet Hippo- *Li. i. de Mor-*
 crates. Tradit uerò Philarchus, in Ponto genus Thi- *bis mulieb.*
 biorum esse, & multos alios, quorum notas in altero *in initio.*
 oculo duplicem pupillam, in altero equi effigiem assi- *Plin. lib. 7.*
 gnat: nec eosdem posse mergi, ne quidem ueste degra- *cap. 2.*
 uatos. Id si uerum est, connatum esse oportet.

Similis temeritatis & superstitiosæ dæmoniacæque
 falsitatis experimentum est, quod in Malleo legitur: *2. Secundæ par-*
 Die Dominico sotularia iuuenum axungia seu pin- *tis, quæst. 2.*
 guedine porci, ut moris est pro restauratione fieri, *in initio.*
 perungunt: & sicubi ecclesiam intrant, tamdiu male-
 ficę ecclesiam egredi nequibunt, donec exploratores
 aut exeant, aut illis exeundi licentiam expressè con-
 cedant. Nec absimile erit, quod in hanc dignotionem
 plerisque in locis obseruatur admodum impiè, ubi ex
 terra quam ter sparta primùm in sepultura iniiciunt
 pastores

pastores, portiuncula Missæ sacrificio scilicet sanctificata, calcando templi limini supponitur: nec sagam, si in templo sit, tum posse egredi putatur. Item assulas fume ligni quercini, in quo aliquis sit suspensus, uel se strangularit: inspergantur illæ aqua lustrali, collocenturque in templi ingressu: nec egredi ea poterit, nisi assulas summoueris.

In libello Coniurationum Romæ & Auenioni impresso sic legitur: Ad corrigendum & notificandum maleficam, accipe mulctram nouam, & formulam casealem nouam, & stanneam nouam. & mulge de omnibus uaccis, quas habes, tantum lactis, quod possis formare uel facere unum caseum in nomine illius maleficæ, & forma per prædicta uasa unum caseum: & cum factus est caseus, perfora cum armilla acuta totum caseum: & per hoc denudabitur ipsa malefica in facie, &c. Considera item maleficam in fronte illius, quia diabolus abradit eam cum ungula post consensum ad delendam sacram unctionem baptismatis, ita ut stigma in fronte gerat: id quod tamē semper, quantum potest, cum peplo uelare n. titur. An hoc uerē ita contingat, uide lib. 2. cap. 20.

Præterea regulus apum à Lamijs deuoratus, creditur has ne delictum in tormentis fateantur, confirmare. At eadē hic est ratio, quæ in alijs, superstitiosa nimirum credulitas. Contrà, Achemenidon plantam colore electri sine folio nasci in Tardistylis Indiæ, meminit Democritus, cuius radice in pastillos digesta, in diēq; ex uino pota, noxij per cruciatus nocte confiteantur omnia per uanas numinum imaginationes. Vide & Caput II. libri huius nostri Quinti,

Quæ in maleficij perpetrati inquisitione sunt faci-
cienda, & confessioni soli non esse stan-
dum. Cap. VIII.

Regulam autem hanc minimè fallacem à quæ-
stionibus obseruare decuit, ut de singulis illis
flagitijs iam confessis, accuratè cum iudicio in-
quiratur, quas alios passos dicunt, fatenturque erum-
nas & calamitates à se illatas, num ita se habeant, uel
in rerum sint natura: & si comperiatur quosdam ita
læsos, uel morbos aut damnum perpeffos esse, ut iam
ab alijs hæc confessis, designata huiusmodi mala pu-
rentur: inde quibus medijs, materiebus aut organis
perpetrata sint, penitius inuestigetur: & num illa me-
dia, materies aut instrumenta istiusmodi effectibus
producendis sint apta, consonaque. Vbi naturalium
rerum & uirtutum cognitione celebrium medico-
rum iudicia in consilium accerseantur, quemadmo-
dum in alijs quoque casibus eos spectantibus fieri
uolunt leges. Vt enim non est alicuius melancholici, *Confessionis*
aut mente uitiati standum confessioni: ita etiam ex *mente læsæ*
harum confessione non est infligenda temerè puni- *non est stan-*
tio, nisi ex certis circumstantijs, & demonstracioni- *dum.*
bus euidentibus, indubitatum constet ueneficium
uel uenenatio, pharmaco uidelicet propinato aut il-
lito: aut eo loci, unde halitu inficere manifestū est, de-
posito. Oportet siquidem probationes luce meridia- *In actione cri-*
na esse clariores, maxime in actione quam uocant *iminali opor-*
criminali, quæ Iurisconsultorū laudabilis est sentetia. *tet probatio-*
Nam in hoc maleficij negocio, multa turbulentiè, uel *nes luce meri-*
ex sinistra opinione aut suspicione, uel malitiosè ex *diana esse cla-*
maligno affectu, uel ob morborum difficultatem, *riores.*
aut rerum iacturam, ex incredulitate, quòd non sa-
tis Dei iustæ uoluntati ex animo se totos quidem tra-
dant, subijciantque, dicuntur, multa confusè de alijs
spargun-

sparguntur, cōfessione item illularum à dæmone uetularum sanciantur, diabolo frigidam hic suffundente, & machinationis clauum fideliter dirigente: ut si quis aurem applicet facilè, accusationem & confessionem ratas existimans, ita se tandem delusum sentiet, quo tanquam in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquam sit exitum inuenturus, si ad legum normam & iuris rigorem cuncta ex auditis exequi statuat. Ea satanæ ars est, res usque adeò tricis subtilissimis implicare, confundereque, ut nec ulla Thæsei sagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino substituisse, & intra metas se continuisse, aut maturè retrogressum esse præstare, ne diabolo ab initio homicidæ, ob aperta mendacia aut ueritatem dolo falsitateque uitiatam, aperiatur fenestra, per quam se in actiones nostras insinuet, ipsa re & usus obseruatione comperi. Nec omnem longius grassandi occasionem satanæ præcedendi, compendiosior unquam erit uia: alioqui mendaciorum, calumniarum falsarum, ueritatis momento interdum mixto ut dolus lateat, criminationum atque accusationum nullus uidebitur modus aut finis.

De Variet. li. 15. cap. 80. Huc Cardani sententiam adduxisse iuuabit. Constat has sæpe meritò plecti, inquit, quòd sint maleficæ, aut etiam ob impietatem: cæterum plerunq; stultæ solum sunt, nec cōfessio integra, nec iudicium, uelut de latronibus ac furibus, reliquisque sceleratis hominibus, ad mortis pœnam trahi posset. Sed omnia plena uanitatibus, mendacijs, repugnantia, incōstantiaque. nam illud quod dicitur, conuenire & cōtestari absentes, omnino falsum est: nec nisi de die congregationis conueniunt, cum uulgata sit quæ'nā sit. Id uerò argumentum si rectè & diligenter examinetur, ostendit hanc artem esse prorsus falsam, & illas

nor

non uerè in unum coire: nam una centum aut etiam plures detegere posset, cum illarum muliercularum opinione tot intersint. Verùm non nisi fama agnitas, aut uisu, accusant, quas non excludo (sic enim uisio- nem illam uocant) sed ex auditu & colloquijs agno- scunt: utrùm uerò uigilantes, an dormientes, certum est quòd in utroque tempore. Eadem autem uident atque audiunt, ob fixam contemplationem, fidemq; illius rei: uelut Rasis enarrat de illo qui se gallum ob stulticiam existimabat, statis horis gallorum more ad canendum surgens annis pluribus. Hæc autem opi- nio ac uisio mutuis inter se colloquijs multum con- firmatur. Neque adeò frequenter ad hunc abeunt ludum. quædam enim uix ter in anno accedere sibi uidentur, nec quidem uolentes: quamuis & hoc per- sæpe contingere putetur, maximè unguentorum au- xilio. Hæc ille.

*Trium muliercularum ob maleficij opinionem exu-
starum confessiones proponuntur, penitiusq;
excutiuntur. - Cap. IX.*

PORRò ut exemplis lucidior euadat res per se ob- scura, tenebrisque inuoluta, duarum muliercu- larum in ciuitate Imperiali paucis abhinc annis captarum, exustarumque confessiones, à me requi- sitas, Consulisque assensu ex codicillis iudicialibus communicatas, hic proponere uolui, quibus subiun- xi tertiam. Primùm una quidè fatetur, se à Deo om- nipotente desciiuisse, & diabolo maleficio adhæsisse, ac amasium suum appellari Bernardum: deinde effe- cisse singulis uicibus pomo, ut matrona quædam N. sexies partum ediderit mortuum. Confitetur item, se cuiusdam uiri N. filiam, cereuixæ haustu per male- ficium enecasse: identidem & N. uxorem ita iam le- cto tanquam ex morbo affixam, maleficio læsisse.

*Primæ mu-
liercula uti
Lamia con-
fessio.*

P Pro-

Propter hanc confessionem, igni tradendam miseriam decreuit magistratus: & quidem non immerito, si uerè compertum fuerit illa scelera ab ea fuisse designata.

Amabò autem tribus excutiatur confessio uerbis.

*Confessionis
refutatio.* Quòd à Deo desciuisse se fateatur, & dæmonio adhæsisse, id in foro ciuili nō erit criminale. Quotusquisque etenim nostrum est, qui id ipsum non facit? Siquidē omnis qui facit peccatum, seruus est (docente Christo) peccati. Qui cōmitit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui non facit iusticiam, nō est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum. Qui non est mecum, ait Christus, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Sed admoniti respiscere possumus, & pœnitentiæ locus est. Quid ergo uetat, quo minus & illa redarguta, rectiusque instituta, ad sui cognitionem ualuisset reduci? Sortiatur hic locum apud libri Conformitatum patronos, ubi legitur, uxorem ambijisse quendam monachum, ac ut eam adduceret, diabolu orasse, se illius fore pollicitum, tradito chirographo propria manu, & sanguine cōsignato. Postea pœnitudine ductus, animi morbu fratribus fidis explicuit, qui Missarū pluriū turbam dæmonio schedulam excusserunt. Quòd se concubium dæmonis Bernardi passam dixerit, phantasticū & imaginariū prorsus fuisse, ex superioribus liquet: ubi ex professo diluitur illud phantasma, ut minus fidei uel hoc saltem nomine confessioni eius fuerit adhibendum, quæ ex mente hallucinante, erronea quoque censenda est. Quis alius rogo huic proco Bernardi nomen indidit, quàm ipsus sibi id corrupto auditus sensui uel ui imaginatiue ingerens, ut edito nomine inter Christianos usurpato, in maiorem confidentiam, mente titubantem mulierculam illiceret, sibi

Ioan. 8.
1. Ioan. 3.
Ex diabolo
est, qui pecca-
tum commut-
tit.

Matth. 12.
Luca 11.

Concubitus
cum dæmone
imaginar. us.
I. p. 2. cap. 34.

sibiq; deuincitur: nec ob hanc satanæ illusionē, mentis quæ mulierculæ læsionē, mortis pœna irrogari debuit. Nec pōmo interim potuit scetus, nisi accesserit uenenum, quod solertius indagandū erat: quemadmodum quoq; num ea fuisset illius ueneni efficacia inferri potuerit incommodi: & unicum illud uenenuū semel tantummodo exhibitum toties diuersis annis scetus excuteret: nec solum inualidæ eius confessioni standum erat. Quod etenim ex Dei uoluntate & arcano cōsilio cōtingit, uel diabolo diuinitus permittitur, id uitiatō feminæ cerebro dæmon sæpe ingerit, quasi ab illa designatum sit: cuius tamen sceleris illam planē insontem esse comperiet is, qui singula ad rationis perpendicularum non somnolenter expenderit. Id ipsum de filia N. cereuissæ haustu sublata per maleficium, dicendum est. Quid enim cereuissæ immissum fuerat, quod interimendi uim deleteriam obtineret, adhibitis in cōsiliū medicis, in earum rerum cognitione insignibus, uigilantius erat inuestigandum. Nec minori studio inquirendum, quibus organis aut medijs coniugi N. morbum conciuisset. Nec uulgatæ & odiosæ carminis aut maleficij uoci pronas adeo offerre decuit aures. Enimuerō tibi sola incantatione infortunium quodcunque à se procreatum narrant amentes & inconstantes hæ uetulæ, peruerfo dæmonis instinctu id fieri, easque à uera morbi eiuscemodi inuēctione tam esse liberas, quàm quemuis alium, dēterare non uererer. Vnde cuius se criminis reos faciant, qui tam inconsideratē immaturas effundunt interdum sententias, ipsi uiderint.

Iam alterius quoque eodem in loco igni adiudicatus confessionem editam audiamus, leuiq; inuestigatione excutiamus. Cōfitetur hæc, quā ante sexen-

nium ferè, hora quadam matutina, præ animi desperatione, de ui sibi inferenda cogitaret, ad se accessisse uirum quendam proceræ staturæ, & formæ non inuenustæ, pallio nigro, & reliquo eiusdem coloris uestitu ornatum: qui eius dolorem solatus, inter alia iussit eam non abiecto, sed confidenti esse animo, suū pollicitus patrociniū, seque semper illi res necessarias & pecuniam abundè prospecturum, si modò uicissim ipsius consilio & uoluntati se deuoueret. Atque magnum auri cumulum illi ostentabat hic uir. Ea uerò in ipsius assensit cōsiliū, abnegans Deum omnipotentem, Mariam matrem IESV Christi, & omnes sanctos. Hinc chrisma ei ex fronte exemit uir, atque se perpetuum fore concubinum spondit, nomen sibi esse Alexander, inquiens. Fatetur adhæc, concubinum quater domi suæ in lecto opus uenereum secum perfecisse: item, se cuidam cereuisiæ coctori N. felicem rerum fortunam carmine subtraxisse, resinæ uulgaris paxillo, uasi mancipato huic coctioni, subdito: item, se uectoris N. coniugem ualitudine bona per incantamenta priuasse, quod alicuius rei donationem ipsi denegasset: & puerum N. maleficio morbidum reddidisse ac mutilasse.

*Confutatio
confessionis.*

Punienda certè flagitia, si uera sunt. Atqui uides eam non sanæ mentis mulierculam ad restim prope modum uenisse, atque contractum inijsse uel imaginariū, uel nullius certè momēti, ut secundo Libro amplissimè ostēdi, cum amasio phantastico, qui ea imaginaria uestitus forma apparuit, quum solum spiritus esset uestiū & coloris expers. speciē auri præstigiōse hic protulit, qua illam delusit, non aurum: quē admodum quoque cōcubitu eam exercuit ludibrioso. Chrisma præterea eximere simulabat, cuius uirtus qualis sit, si in externa duntaxat applicatione cōsistit, uel cōsimili exēptione perit: iā dudū aqua, qua frons

& reliq.

& reliqua toties inūdatur facies, eam omnino abster-
fisset. Baptisimi autem uis secus nos docet, eam minia-
mē in carnis ablutione consistere, ut sordes abluantur: sed ut bona apud Deum cōscientia bene respon- *1. Petr. 3.*
deat. Fusiore omnium refutationem Libro secun-
do cap. 19. 20. & reliquis inuenies.

Non plus habebit ponderis, huius mulierculæ in
fraudento contractu abnegatio: quin si admonita,
fideliusq; instituta, eas diaboli cognouisset artes, re-
sipiscens, erroremq; confessa, in Ecclesiæ sinū rursus
debuerit admitti. Petr^o à Christo prēmōitus, ipsum *Matth. 26.*
ter, sana mente & corpore, cōtra animi testimonium, *Marc. 14.*
abnegauit, etiam præsrito iuramento: quem tamē cle-
mentiae suæ oculis Christus usq; eō non est dedigna-
tus, ut ipsum etiam Ecclesiæ caput constituerit. Quid *Luc. 22.*
frequentius impunitiusque (apud Italos maximē, si *Ioan. 18.*
quid illis ex uoto minus cedit, præsertim in illicito
aleæ lusu) quàm blasphemis horrendisque uocibus,
pollice etiam inter indicem & digitum medium ten-
so, ac facie cœlum uersus erecta, in eorum despectū,
Deum & Christum abnegare?

Num insuper resinæ modicum, uasi suppositum,
habeat eam potestatem uitianti cereuisiā, in quæ-
tionem exactiorem uocari oportuit. aliam etenim
corruptæ cereuisiæ causam necessariō fuisse asserent,
qui rerum naturalium fontes uera ratione scrutantur
& intelligunt. Nec sanitate fraudari potuit uectoris
uxor, nec puer mutilari, per carmen, nisi accesserit ue-
nenatio, cuius hic nulla fit mentio.

Tertia ita habet. Apud Hollandos in oppidis ma-
ritimis, Roterodamo & Scheidamo, ex piscium ca-
tura maximē uiuitur. Horum incolæ quum haleces
piscaturi enauigassent, & piscium copia onustas re-
lucerent naues Roterodami, retia lapidibus onerata
Scheidami retraxerunt. Quod insperatum infortu-

Tertia con-
fessio ridi-
cula.

num maleficio confestim imputabatur. Quocirca mulieri iniicitur manus, quæ incunctanter fatetur maleficis suis artibus id accidisse, & se per uitri foramen (quod ostendebat eius magnitudinis, ægrè ut digitum transmitteret) dum piscibus illi insidiarentur, transuolasse, & in mytuli testa (in ossibus nostraribus dicitur) se mari commisisse, illudq; traiecisse usq; ad halecum stationem, & ibi incantamenti haleces fugasse, & earum loco subiecisse lapides. Lata hinc potissimum sententia, flammis illa deuoranda traditur.

Hic resu-
ta i.

In hac confessione expendendum erat, num in rerum natura sit, operante diabolo quomodocunq; proprio arbitrio & uiribus, per acerrimam uitri rimam, ne digiti quidem capacem, adultum transferri posse hominem, non ex solo spiritu stabilem, aut ex substantia ductili liquabiliq; concretum: sed ex solidis ossibus, renacibus cartilaginibus, siccis tendonibus, ligamentis, nervis, membranisque præter musculosam carnem, compactum: qui si etiam in flatus resolui potuisset, eorum tamen simul perumpente ui illud utrum infringi debuit. Ad rationis item normam oportuit uocari, quomodo in mytuli testula prouecta ætatis fœmina cum tanto lapidum aceruo, fretum poruerit sulcare uarium turbulentumq;e. Sed nec trajectu hoc in testula opus fuit ei, quæ mox per uitri angustissimum foramen perniciosissime uolarit. Tam uerò omnis hæc confessio est insulsa, inutilis, dissona, absurda & mendax, ut mulierculam hanc uel delirasse, uel melancholia fuisse agitatam, uel alioqui deprauata phantasia ductam, uel à dæmone obsessam, qui uel huius linguam rexerit, uel ex ea uocem ediderit, quilibet non omnino mentis impos dijudicasse ualuerit. Glossas comminiscantur quascunq;e uolente eiusmodi iudices, sententiam ita sanguinariam ritè pronunciari posse in re uel incognita, siue extra rationem & rerum naturam posita,

posita, nullis unquam conuincant rationibus. Quare autem non citius proniusq; credam, ex Dei permissu propter hominum incredulitatē ut ij punirentur, aut etiam probarentur, si adsint, fideles, diabolus qui potuit, eos inuexisse lapides ut deciperet, quod illi peculiare est, quam admittam, mulierculam, quæ omnino non potuit, ea perpetrasse. Si cum dæmonis subsidio, illam fecisse occlamarur, & id quidem constanter nego: si etenim diabolus uel milies hoc uellet & conaretur, per exiguam rimam posset neutiquam transferre mulierem: quod tamen accidisse, illa confessa est. Si hoc merum esse delirium, nugas & mendacium obtinero, mi patres conscripti, quæ reliquis eius farinæ nanijs debetur fides.

Eodem modo infinitæ possent recenferi confessions formulæ ex publicis magistratuū codicillis, quas si penitus expendaris, & *Αυξρία* uel impossibilitatem, (si ita loqui liceat) in constantiam, uanitatem, mendacia ueritate fucata tectaq;, uarietatem, labyrinthum, imò fabulas comperies.

Alia confessio explicata: & uerbis aut imprecatione neminem posse ladi: item Lamias esse amentes. Cap. X.

HAud ita pridem quædam in uinculis detenta, se plurimas uirgines religiosas in cœnobio uarijs tetani cruciamētis exercuisse, indita oleribus mixtura ex aspide, bufone & sanguine mēstruo simul cōfugis, fatebatur. Hic omniū primū diligenter inquirendū erat, num ex horū uenenorū cōmixtione, eius modi resultent effectus, uel morbi, uel symptomata. Tandē illa publico iudicio flāmis tradēda, in hoc extremē perstitit cōstāter, illā calamitatē à se atq; matre ægrotis illis uirginibus irrogatam quidē, mortemq; perpeti uelle: hoc autem se palàm cōfiteri, ne tantil-

Integram hystoriam lege lib. 4. cap. 11.

*Mente & im-
precatione
infortunium
aut demonē
alteri non pos-
se inuehi, de-
monstratum
est Lib. 4.
cap. 18.*

lum unquam à se illis per os illatum fuisse. Quo igitur modo diram hanc induxisset sortem, rogata: se mente & imprecatione eam inuexisse facta est. Quibus uerò medijs tolli possit illatum malum, deinde interroga- ta, respondit: matre & me prius è medio sublatis.

Vnicum hoc dæmonis ab initio homicidæ studiū est & machinatio, ut quàm plurimis fundatur san- guis. Vtraque enim exusta, nondum desijt horrendū spectaculum: sed à priore sacrificio secundus demum exorcista accessit cæcus, qui ex omnium fermè ægro- tarum corporibus dæmonia fugā simulantia abegisse putabatur, à quibus tam atrociter antea fuerant qui- busuis conuulsionum speciebus excruciatæ: necdum remisit se hæc pestis, at longius hinc in proxima pro- serpsit oppida. Hic post muliercularum exustionem, se produnt morborum authores: num uerò illæ uir- ginū corporibus dæmones cogitatu imprecatione uē immittere ualuerint, Libro tertio decisum est. Eiusmo- di hominum impotentiam penitius nouerat Impera- tor Fridericus primus, Barbarossa nuncupatus, in cu- ius exercitum contra Mediolanenses ductum, hi mer- catorem Arabem ablegarunt, qui Fridericum ueneno tolleret: qua re cognita, Arabem cepit Imperator, pu- nijtq;. Ac licet Arabs magus grauiter Friderico mini- taretur, se illū uerbis enecare, nisi dimitteretur, uelle:

*Lib. 3. de Hi-
stor. animal.
cap. 24.
De Varieta-
te lib. 16.*

*Lamiæ melā
cholica, amē-
tes, à demoni-
bus parū dif-
ferentes, opi-
nionum te-
naces.*

nullo tamen modo cōmouebatur Imperator, uerbis tantam non inesse uim sciens, propterea & acerbis al- ter dedit pœnas. Verè itaq; uidetur dicere Aristote- les, incantamenta esse muliercularum figmenta.

Cardani uerbis & historiæ suus hic erit locus, qui de Lamijs sic scribit: Sunt deformes, pallidæ & sub- obscure, atram bilem ipso intuitu præ se ferentes. Sunt taciturnæ, amentesq;: ac parum ab his quæ dæmonio teneri creduntur, differunt: fixæ in suis opinionibus, atque adeò firmæ, ut si solum ad illarum uerba respi-

cias,

cias, quàm intrepidè, qua constantia ea referunt, quæ neque unquam fuerunt, neque esse possunt, tamē uera illa esse existimes. Vnde nil mirum ab his moribus, ijs qui philosophiæ expertes sunt, egregiè imponi. Laborare autem eas atræ bilis morbo, tum uictus ratio, tum aeris qualitas, tum forma atque effigies ipsa uultus & corporis, tum uerba ipsa stulticiæ, & (ut ita dicere liceat) impossibilitatis plena, ipseq; toruus in dicendo aspectus, tum casus quidam qui Philippi uiccomitis Mediolani principis ætate contigit, declarant. Res uerò ita gesta est, ut pater meus retulit. Dánatus, erat profanæ huius artis uillicus quidá nomine Bernardus: alioqui uir simplex & frugi, ob idq; domino percharus. Sed quia nec minis nec persuasionibus adduci poterat, ut pœnitere uellet, ad ignis pœnam poscebatur à iudicibus. Dominus, cuius pigebat, quique principi gratus erat, obtinuit, ut fideiussione data, quanquam illis resuſtantibus, liceret hominem apud se uiginti diebus habere. Cœpit ergo, illum alere non ut medicus, sed ut rusticum nobilis amicus. quatuor oua recentia manè, totidem uesperis, tum uinum dulce atque iucundum suppetebat, carnes quoq; & iura pingua. Postmodum ubi uidit hominem ex longo ueterno resipiscere, hortatus est, ut omiſsis falsis atq; absurdis periculosisq; persuasionibus, Ecclesiæ adherere uellet. Sed paucis opus fuit, resipuit: optimusque Christianus factus, usq; ad mortem absque aliorum querela perseuerauit: quem atrocitas iudicum immerito crudeli supplicio affecisset.

Quidam à iudicibus igni deuotus ob malefſcium, resipiscit ab amentia meliori uictu.

Confessio eorum qui se in lupos fuisse transmutatos crediderunt. Cap. XI.

Hoc loco subiungam eorum confessionem, qui se in lupos aliquoties fuisse cōuersos, arbitrati sunt: quam in hoc meo instituto sæpius obiecare uiri alioqui cordati & magnæ existimationis, eamq; ue-

lut ex Tripode prolatâ cum summa religione & singulari fiducia, tanquam ueracem obseruant, quibus fortè coràm à me non esse factum satis uidebitur. Ut itaque illis, & quibuscunque alijs, mentis oculi nitidius contra eiulmodi præstigias abstergantur, nec usque adeò temerè illud se, oculisq̃ue nèbulas offundi fiant, neque uelut cæcæ talpæ, in sordibus à dæmone obtrusis perdurent, sed ab oculorum pupilla nubeculas, quinimò & unguës permittant sanari à medico, qui præsens hoc collyrium gratis offert cuicunque lucidos & à præstringente spiritu liberos oculos cupienti: historiam hanc raram uagamq̃, nec minus admirabilem, ex Sabaudia finitimisq̃ ditionibus in Flandriam, Brabantiam, Geldriam & regiones alias translata, atque à me in qualemcunque ordinem breuiter ea fide ex Gallico scripto contractam, ut iure nihil quod alicuius est momèti, desiderari debeat: deinde excusiam, & uelut ueritatis lapide Lydio exploratam, proponere uolui.

Ad quæstiones M. Ioannis Bom, doctoris Theologiae, prioris Prædicatorum in Poligni, & generalis inquisitoris fidei, ordinati in diœcesi Besanconensi, confessio Petri Bourgoti, nuncupati Magni Petri, & Michaelis Verdung, captorum ob maleficij hæresin, uarijs diebus in Decembre extorta, Anno millesimo quingentesimo uicesimo primo, sed maximè coram multis & spectabilibus testibus repetita postremo eiusdem mensis die.

Confessus est Petrus, ante annos circiter nouendecim, ipso die nundinarum Polignensium tam ualidam procellosamq̃ defluxisse pluuiam, ut non solum nundinæ disturbarentur, sed & arméta quibus ille custodiendis tunc præerat, ita disijcerentur, ut ubi requiri possent, planè ignoraretur. Quum igitur cum reliquis agricolis pecudes uariè quæsitum collectûq̃ abiret,

abiret, & solus alicubi aberraret, tres equites nigros, atrumque indutos uestitum habuit obuios, quorum postremus rogabat: Amice, quò abis? uideris esse turbator. Verum est, respondit Petrus. id autem euenit ob pecora ex sæuo tempestuosoque nymbo dissipata, & perditā: & cum nullam ea recuperādī rationem uideam, animum equidem prorsus despondeo Bono hunc animo esse iussit eques ille, pollicitus, si modò fidem ipsi daret, magistrum se donaturum, à quo insti tueretur, ne in posterum ipsius armentum à lupo uel quauis alia bestia impeteretur, aut ullum sentiret damnum, aut etiam ullum periret pecus: ut item ipsum redderet confidentiorem, perditas reperturum pecudes addicebat, nec desideratum iri ullas: pecuniam adhæc se daturum spondit. Conditionem hic acceptat, se in eundem locum post quatuor aut quinque dies reuersurum promittens. Hinc cum uillicorum comitatu indagatum pergit, armentumq; quærendū inuestigat, & post quatrīduū eòdem ad equitem mox agnitū redit. Quærit ille, num operā suā ipsi locare decreuisset Petrus? quo uicissim interrogāte, quis nā esset? respondit: Seruus sum magni inferorū diaboli: sed ne metuas. Tum ea lege suā dæmoni operā addixit Petrus, si promissis ille in conseruando pecore & beneficijs conferendis staret. Inde Deo, D. uirgini Mariæ, omnibus sanctis & paradisi incolis, baptismo & chrismati renunciare iubetur: quo factō, illi exosculandā manū porrigit sinistrā, nigrā, uelut mortuā, frigidamq; hinc in genua puolutus alter, aperto capite honorē sathanæ defert, eum appellās dominū. Ne quoq; fidei symbolū recitaret, inhibebatur. Perstitit itaq; in diaboli ministerio circiter biennīū non prius templū ingrediens, quā in fine Missæ, uel saltē post aquæ lustralis cōsecrationē, qua illū noluit aspergi: sic quoq; mandarāt ipsius præceptor, cuius etiam nomen tum adhuc

Spiritus car-
nem & ossa
non habet.
Luca 24.

adhuc latuit, sed postea se Moyset appellari significauit. Interim non erudiebatur Petrus, quomodo iumentum tutari posset: sed hoc officium conseruandi pecoris solum præstare uidebatur diabolus, si quando conspicerentur lupi, qui tum nihil iniuriæ inferebant. Post uerò pascendi pecoris cura exonerata, facile diabolus neglexit, frequentans templa, fideique confessionem recitans, annos circiter octo uel nouem: donec à Michaele Verdung denuò in sui magistri obedientiam dicto in loco excitatus, ea assenserit conditione, si pecuniam ex promisso suppeditaret præceptor.

Ita simul in partibus Chastel charlon uespere quodam conuenitur in nemore, ubi ab alijs ignotis choreas duci concurrìque uisum est. Cernebat autem Petrus in cuiuslibet manu candelam uiridem, flammam cyaneam subobscuram euomentem.

Aliàs illi à Michaele proponebatur, si modò fidem adhiberet, effecturum se, ut quantacunque uellet leuitate procurreret. Consensit Petrus, modò seruantur promissa, pecuniaque donaretur: alioqui se fraudem uereri ait. Pecuniam se curaturum abundè, pollicetur Michael: qui exutum Petrum nudum linimento inungit, quod secum ferebat, unde hic se mox in lupum uerè mutatum autumabat, & quatuor suos pedes lupinos ac pilos intuitus exhorruit: sed tam celeriter, quàm uenti flatus prouolat, se concurrìsse asseruit. nec id fieri potuisse, nisi uehementis ipsum magistri opera, qui continuò in eiusmodi excursionum uolatu aderat: quamuis eum nō prius uideret, quàm humanæ restitutus formæ. Michael itidem inunctus, unà tam pernici ferebatur cursu, quàm optaret, celeritate etiam uisum præuertens. Vbi eam fuissent passi meramorphosin horam unam aut alteram, rursus à Michaele illiti, opinione citius in pristinam rediére

figu-

figuram. Vnguentum utrique donabatur à magi- 6
stris, Guillemine scilicet Michaelis magistro, & Moy-
set Petri.

Vbi de sua lassitudine post eiusmodi cursum, ut 12
se difficulter quandoque erigeret, apud magistrum
quereretur Petrus, nihil id esse, respondit ille, & mox
curatum iri.

Contigit quoque Petrum ex Michaelis institutio-
ne inungi, & conuersum in lupum, sex uel septem an-
norum puerum masculum dentibus comprehensum
occidere: quem tamen ob clamorem & eiulatum re-
linquere coactus, ad suas uestes confugit, ubi se her-
bis ex Michaelis doctrina fricans, in humanam reuer-
tebatur faciem. Simile quiddam Michaelem cū ipso
aliàs tentasse fatebatur, & quodam die in luporum i-
magine enecasse foeminā pisa colligentem: superue-
nisse autem dominum de Chusnee, cui etiam nocere
uolentes, aliquoties insultabant frustra.

Confessus item est uterque, se in ea lycanthropia 7
trucidasse puellam circiter annos quatuor natam,
eamque totam deuorasse, excepto brachio: ac Mi-
chaelis palato placuisse carnem, licet parum come-
disset: non tamen ad Petri identidem uorantis sto-
machum ita fecisse. Quandam item puellam se iugula-
sse, eiusdemque exuxisse sanguinem, & collum uo-
rasse, falsi sunt: similiter tertiam perdidisse, eiusque
orificium uetriculi comedisse ob famelicas Petri fau-
ces. Aliàs etiam in horto puellam interemisse octo
uel nouem annorum, cui dentibus collum infregerat
Petrus, quòd rogatæ ibi eleemosynæ repulsam ali-
quando fuisset passus: & hoc perpetrato facinore, ex
uestigio eleemosynam in Dei honorem ibidem oras- 8
se. Hic insuper confessus est, se capram iugulasse pro- 9
pe agrum magistri Petri Bongre: eā scilicet momor-
disse, & guttur secuisse cultro.

Michael

- 10 Michael in lupum transfigurabatur uestitus, Pe-
 13 trus uerò exutus: qui etiam se ignorare quò pili de-
 uenirent, quando desineret esse lupus, retulit.
 11 Lupas etiam se iniisse, & cum tanta uoluptate qua-
 si cum uxoribus congressi essent, confessioni ad-
 didere.
 6 Aliquando transmutationis tempus designatum,
 opinione & uoto breuius erat.
 14 Confessioni tandem subiunxerunt, puluerè quo-
 que coloris uelut cinerei sibi traditum fuisse, quo cō-
 fricatum brachium sinistrum, & manus, quodcunq;
 animal contingerent, interiret.
 15 Hos autem interrogatos, diuersè in eodem facto,
 & controuersè nonnunquam respondisse, opere pre-
 cium est meminisse.

*Confessio sigillatim explicata, & con-
 futata. Cap. XII.*

IAm conuellendæ huius confessionis usque adeò
 hætenus celebratæ, periculum pro uirium nostra-
 rum imbecillitate facere aggrediamur.

In hoc rei cardo uertitur, num tota illa confessio
 fituera. Spero autem me, suffragante ope diuina,
 ostensurum manifestè, eam in præcipuis capitibus
 ueritati claræ aduersari: & proinde non modò erro-
 neam, sed & falsam prorsus existere, imaginesque re-
 rum per insomnia tantum cognitarum, uel præsti-
 giosè oculis obiectarum, pro ipsis rebus proponi: sic
 ei nullum deberi locum in concilio sano, sed exhibita-
 ri potius oportere, ut ueternosi uel cataleptici fabu-
 lam, liberè fateor.

Primum de stipulationis factæ mutua manu uanità-
 te, nihil dicam: nec anxie contendam de promissa
 toties pecunia, & nunquam soluta: ut nec de custo-
 diendi illæse pœnis arte ex pacto non tradita, cum
 tamen

tamen fœdus fuerit initum illis legibus, ut pecuniam subministraret, & armenti à bestiis defendēdi artem doceret dæmon. Illam ut non habet nisi imagina-riam, sic nec hanc tradere ita potuit aut uoluit, quum luporum simulachris, quæ pro suo arbitrato offundere quiu-
it, Petrum solummodo territum circum-
uenire, & in officio continere, sagacius conaretur: quibus, ut rebus nihili, euanidis, nec ullam relinquē-
tibus noxam, ille dæmonij studio & industria pecu-
des seruatas esse confideret.

Quamquam etiam de fidei abnegatione & fœdere ficulneo, in tertiæ huius Operis libro, ubi sagarū hi-
storiam describo, copiosius differuerim: id tamē ad-
huc leuiter hoc loco aspergere placuit, fœderis cōpe-
des tam omnino fuisse inualidos & exigui momenti, 2
ut quum Petrus à sua pascendi pecoris functione de-
sisteret, cōtractumq; dæmoniacū negligeret, octo aut
nouem cōtinuis ferè annis in ueteri religione piè ui-
xerit, unde citius delusi phantasticiq; hominis stultā
fuisse persuasionē dixerim. Dum enim pastorem age-
ret, & in campis solitudinibusq; seorsim uersaretur,
ubi diabolo promptior erat præstigij illudendi oc-
cassio, eiusmodi exercebatur idolis, non adeò renun-
ciationis ratione, quàm solitudinis. Proinde & lupo-
rum species quandoque euocabat dæmon, quæ nihil
damni faciebant, quod nec poterant, ut nudæ rerum
formæ: uel si ueros demus extitisse lupos, illos eò &
egisse & abegisse sathanā credibile est, fabula in eum
finem ab eo instituta, ut deliris suis inductionib. sibi
Petrum arētius deuinciret. quod postea cum hic non
amplius ea frequentaret loca, relicto pastoris mune-
re, non ita potuit commodè.

Sic Anno quadagesimo secūdo supra millesimum *Iob. Fintel.*
quingentesimum, apparuit Constantinopoli luporū *lib. 2. Mir.*
ingens turba, incolis usque adeò infesta noxiaque,
ut in-

ut inuiti domos egrederentur. Turca itaq; prius muris ciuitatis præsidio munitis, poſtridie cum magno comitatu equeſtri pedeſtriq; urbem circuiuit, tãdemque lupos circiter centũ quinquaginta ad muri eius angulum offendit: qui incunãtante impetiti, per murum eueltigio ſimul tranſiliri uidebantur, nec ullus poſtea in urbe aut uicina apparuit.

3 Chorearum item & candelarum ludicras effigies à dæmone fabricatas fuiſſe, & ſolum fictè oculis apparuiſſe, uel in ſomno tantum fuiſſe cognitæ, ex Auguſtino, Decretis, atq; iſſis rationum fontibus, Libro ſecundo, tertio, & alibi ſatis ſuperq; demonſtraui: ubi quoq; uniuerſam illam *λυκανθρωπίας* fabulam, mera extitiſſe ſomnia oſtenditur.

Lib. 3. cap. 9.
lib. 4. cap. 23.

Ceterũ admirari ſatis nequeo, ullũ mortaliũ ſaltẽ leuiter mētis ſenſu tinẽtũ inueniri, qui eò demētĩe ſit dilapſus, ut hominẽ ad Dei imaginẽ & ſimilitudinem creatum, cõformatumq; ex corpore, anima & ſpiritu Dei & Spiritus ſancti templũ, rationis hoſpitiũ, cupidum ſcientiarum organum, ſublimen, erectum, & ad cœli quaſi cognationis domiciliq; priſtini conſpectum, excitatum, imò *μικρόκομος*, cui Deus omnia ſubiecit, oues, boues, campi pecora, uolucres cœli, & piſces maris, eaq; propter ſolum hominem condidit: hunc inquam, in lupum, beſtiam irrationabilem, peſtilentiſſimum animalium gurgitem uoraginemque, ſiue in ullam aliam creaturam, rei ullius potentia uel uirtute manifeſta, occulta aut ſpecifica, uerẽ tranſmutari credat. Ordinis enim diuini prouidentia non admittit, occlamant Sacræ literæ, contradicunt decreta, ipſa rerum natura atq; ratio minimẽ patiuntur. Si itaque obtinuero, illam metamorphoſin non reuera fuiſſe factam, quòd etiam nemo mentis ſanæ inficiari poterit, & propterea imaginariam eſſe confeſſionẽ, atq; hac in parte falſam: quam fidem quæſo merebuntur reliqua,

Homo

Gen. 1.

1. Theſſ. 5.

1. Corint. 3. 6.

Lactant. li. 2.

cap. 12. inſt.

diu. & de

opificio Dei

uel formatio-

no hominis

cap. 2. 8.

Seneca ad

Lucilium

epiſt. 77.

Cic. de Leg.

& 1. Offic.

Ariſtot. 1.

Metaphyſ.

& lib. 2.

Phyſic. P/al.

8. Chryſoſt.

ſuper Matt.

reliqua, quæ contelsi sunt, flagitia & homicidia: quæ in ea transformatione & larua lupina solum fuisse designata, nec aliter eo modo fieri potuisse, iam in confessum uenit. At mera profectò sunt deliria, & plusquam nugæ, iminò insania. Dolendum sanè, prudentium uirorum oculos hætenus tam densa caligine fuisse obductos, ut sibi uel fidei momentum in his ludibrijs extorqueri permiserint. Sed ea fuit superioris potissimum seculi labes & cæcitas, quo pro libidine cum hominibus crassè nimis, ridiculè & nocentissimè collusit ueterator ille. Vtinam animo cuiuslibet hoc obstricti fascino, etiamnum ex immensa Dei misericordia insonet dulcissima illa uox Ephphata, ut quemadmodum ea ex Christi ore potenter prolata, *Marc. 7.* furdo aures aperiebat, ueritati inde conuertendas: & linguæ uinculum soluebatur, qua porrò ueritatem prædicaret: ita & ex hac gratia luminis diuini radius effulgeat, quo offusis tam impotenter à diabolò tenebris, semel tandem cœlesti luce discussis, profligatisque, in clarissimæ ueritatis conspectum & cognitionem citra præstigiarum impedimentum rectà perueniri possit. Ne uerò quis à me eludi obiectiones criminetur, paucis reliquum huius fabulæ commentum excutiam.

Linimentum quo ungebantur lupum induturi, 4
haud dubiè somniferum erat: quale etiam Libro secundo, capite trigesimo quarto descripsi: quod suam fortiebatur uim, quum nudis partibus corporis illiniretur, illicereturque à natiuo calore in actum: inde somno oppressis alto, simulachra cōuersionis eorum in lupos uagabundos, alijs insilientes, puellas iugulantes uorantesq; cum lupis item coeuntes, & quæcunque id genus alia idola ingerebat mille artifex: hinc & pernix ea subsequēbatur uelocitas, qualis imaginatiōe, cogitatu uel somno haud difficulter perficitur.

ficitur. Vbi deinde post horâ, uel lōgius, unguenti soporiferi uirtus elanguesceret, periretque, tunc uelut ex graui ueterno expergefaeti, se homines esse uidebant, qui antea fuerant. Simile quid leges apud Augustinum de Præstantij patre: libro huius Operis tertio, capite decimoseptimo & decimooctauo: ubi ex professo argumētum id fusiis agitur, explicaturque, *πυκνὰ ὀρεῶν* etiam morbus describitur.

5 Aliud autem linimentum, quo in hominem redituri se inungebant, uel phantasticum fuit, & in somno usurpari uisum, uel contra unguenti somniferi nocumenta facere potuit, uel etiam nihil efficere, ut eo tantum suos clientes illuserit dæmon, quasi id peculiare quippiam in ea metamorphosi ualeret.

6 Quòd etiam citius quandoque in hominum formam redirent, quàm tempus erat constitutum, id euenit, quòd minus linimēti soporiferi illitum fuisset, uel id ipsum non satis penetrasset: ac propterea celerius uis fatisceret, somniumque redderetur breuius.

Quomodo insuper hæc cohærent, quòd se horam unam aut alteram, uel eo amplius in lupos conuersos, in fine puellam cum ossibus deuorasse falsi sunt, & mox hominum conditioni restitutos fuisse: in quo sinu amabò, aut uentre, ipsis tam subito in homines reuersis delituère illa puellæ caro & ossa? Adhæc, si integram puellam dempto brachio deglutierint, quomodo se parum comedisse, eidem confessionis articulo adiungunt? Superuixisse præterea eas adhuc, quas à se iugulatas fatebantur, compertum forsitan fuisset, si uigilanter fuisset inquisitum: uel si quæ mortem oppeterissent, eam citra controuersiam quacunque alia occasione naturali accidisse, fuisset deprehensum. Deinde quomodo in Dei honorem eleemosynam orare potuit diaboli mancipium, suo hero Dei iuratissimo hosti ex fœdere obligatum? Si item uerè in lupi

in lupū conuersus erat Petrus, quarum rogo manuū
ope in refecanda capræ gula usus fuit?

9

Licet quoque Michael uestitus loca ueneno som-
nifero in actiones perducendo commoda, ut tempo-
rum & manuum arterias, illinire ualuerit: non minus
quàm Petrus nudus, quomodo in suis uestibus ober-
rare, homines mordicūs apprehendere, morsuq; tru-
cidare potuit ut uerus lupus?

10

Porrò de ueneri congressus cū lupa uoluptate, 11
hoc tantum subijciam, eam imagines somnorinas in
illa somni profundioris ex linimento somnifico, illu-
sione admodū temerè ciere: quemadmodū etiā quo-
tidie usuuenire in sanis obseruamus, quibus ex eius-
modi idolis uoluptas tanta pro obiecta in somno spe-
cie delectabili gignitur, ut cum multa titillatione se-
minis subsequatur quandoque effusio. Infinitis par-
tibus citius faciliusq; in his hominibus id euenire po-
test, quorum phantasiā procliuem seruilemq;, qui-
buscunq; uult imaginibus, imbuit soporis spiritus.

Esaia 24

Ad fatigationem à metamorphosi relictā, quæ 12
memoriæ propemodum exciderat, respondeo, ab eo
facile intelligi, quam lassitudinem pariat grauis & in-
quietus somnus, maximè pharmaco uiolenter cū
tetrerrimis insomnijs impressus: qui incubum in solo
inuadentem somno nouit. Eo detentos difficilis co-
mitatur motus, torpidus in somno sensus, suffocatio-
nis imaginatio, & uelut ingruentis alicuius detentio:
uox etiam supprimitur, aut incerta indiscretaq; edi-
tur: plerique tam inanibus afficiuntur imaginibus,
ut se opprimentes audire credant. Lassos certè red-
dit tanta facultatis animalis exagitatio.

Laruarum rursus somnorinarum uanitatem am- 13
plius ostendit, quòd ubi pili post humanæ formæ re-
stitutionem manserint, se dixerint ignorare:

Num quoque puluerem illum dæmon uerè exhi- 14
buerit,

buerit, uel acceptus ille tantæ etiam fuerit uirtutis, dubium est: quum illos eo fuisse usos, non posset conuinci. In ea etenim lycanthropia nullum animal præter capram se morsu & cultro iugulasse confessus fuit Petrus, nec aliis interempti meminit. Deinde si tantæ erat uenenositatis puluis, ut si uel manus eo confricta quodocunque, animal etiam pelle crassa densaque, & pilis longis compactisq; communium solo tactu enecaret, quomodo à tam effera pharmaci præsentissimi malicia tuti esse potuerunt hi dementati uiri, affriktionem pulueris in brachio sinistro, arteria & manu, unde ad cor proximè celerrimeq; penetrare ualuit, tam innoxie tolerantēs?

15 His ad extremum adde, auditam in confessione Gallica fuisse inconstantiam controuersiamque, ut quod aliquando hic affirmabat, negaret alter.

Si eiusmodi æquilibrio expenderentur singulæ confessiones, tormentis crudelissimis frequenter tortæ, uel etiam, si uoles, spontè à captiuis editæ, grauiorem profectò indies tyrannidis suæ iacturam sentiret funestissimus ille homicida: Christi autem, qui ueritas & uita est, gloria plurimum accresceret: suam item functionem ex Dei uoluntate prouidentius obiret magistratus: in meliorem quoque usum conuerterentur ligneorum fascium acerui, quibus infantes crebrò exuruntur, & parceretur sumptibus in carnicum mercede soluenda faciendis. Nunc porrò filum orationis eò ducatur, ut quo punitionis modo in hoc hominum genere emendando utendum censeam, intelligatur.

Exempla muliercularum innocenter ob malefij opinionem punitarum.

Cap. XIII.

ADde his, celebre apud nostrates existere, prætorem quendam ex arioli iudicio, delusas in genus

genus mulierculas comprehendisse quàm plurimas, easq; incendio puniuisse: tandē ariolum uel Pythium hunc uatem, cui hactenus ille fidem apposuerat, ad prætorem accessisse, adhuc unam maleficij ream indicaturum, nisi iniquè ferret. Prætor haud difficulter annuente, eius uxorem quoq; insinuat index: ac ne quid hac in re hæsitaret, palàm se id demonstraturum adducit: horamq; præfigit, qua eam reliquarum sagarum conuentui & choreis interesse, suis ipse maritus testaretur oculis. Consentit prætor: qui statuta hora quosdam amicos & cōsanguineos in eadem mēsa secum & cum cōiuge cœnare uoluit, suppressa interim conuocatæ societatis causa. Hinc designata ab ariolo hora, è mēsa surgit, iubetq; omnes simul cum uxore permanere: nec prius loco dimoueri, quàm ipse rediret. Deductus porrò ab ariolo quò is uoluit, lamiarū cœtum, choreas, & nescio quas alias uoluptatū illecebras, quibus ipsius intererat coniunx, reliquarū delicias sectata, nō obscurè uidebatur spectare. Mox domum reuersus, amicos uocatos eo quo reliquerat ordine, unà cum sua uxore, lætos mensæ assidere cōperit. Et cum studiose, num stationem deseruisset coniunx, percunctaretur: eam eidem affixam fuisse loco in ipsius absentia, uno ab omnibus affirmabatur orē. Itaq; rem omnem aperuit prætor, ob inflictam innocentibus pœnam serò pœnitundine ductus: & si rectè nemini, Pythium accusatorem morte mulctabat.

*Prætoris uxor
falso maleficij
accusata.*

Sic in arce Mindensis ditionis Raed nuncupata, de quibusdam fœminis ob maleficiū, paucis ab hinc annis extremum fuit sumptum supplicium, ex accusatione mulieris Margaritæ Mindensis nomine, quæ aliàs incarcerata fuerat in castro Huisberch, circa Viurgim sito. Eadem postea in oram & ciuitatem Verlensem uocata, quandam denuò accusauit ea lege, ut nisi illa uinculis tradita maleficium confiteretur, se

Malefica ac-
cusatrix fal-
se pœnis

ream fore uouerit: nec certè sc̃elix defuit successus,
Nam altera constanter in carcere flagitium negante,
& ex grauissimis fortè tōrmentis eodem in loco ex-
pirante, attrahi in uincula iubetur accusatrix, quæ fu-
ribunda tanquam uenenum & ignem euomens, tor-
torem & quoscunque alios exterruit, abegitque: do-
nec quidam rationum præfectus, cui penitus inno-
tuerant eius technæ, manus inijceret, aliosq; ad eam
apprehendendam excitaret. Sic illa tandem quæstio-
nibus subiecta, crimen quod alteri confidenter infi-
cianti impegerat, ipsa luit. Hâc etenim falsa crimina-
tione detulisse alteram in carcere defunctam, atque
alias antea flammis absumptas, constanti spargeba-
tur rumore.

Nostra memoria Marcoduri, ubi hortorū olera ex
grandine dissipata forent, illæsis proximi horti cuius-
dam uetulæ plātis, qui sæpius esse solet tēpestatū tra-
ctus, uetula maleficij accusata in carcerē pertrahitur:
& quū maxima tyrānide dirissimis subiecta torturis,
ad nullius criminis cōfessionē impelli posset, sed pe-
nes se nō esse, tēpestatē ciere uel aerē cōturbare, Deo
que solius id opus esse, ualde diceret prudēter, eā per-
trabē suspēsam, & onerosis ponderib. utrinq; pēsilib.
distractā, iāq; animā agentē, relicturus in illis crucia-
mētis præses, carnificē ut secum simul abiret potatū
hortatur: uetulā, ubi redirēt, alia fassurā inquis. Tum
illa miserabiliter excarnificata, ut prius accerferetur
cōfessionarius, quā ille pocula sequeretur, præsidem
suppliciter orat: qui irridens discessit. Postea autē re-
uersus, eā ita adhuc suspēsam offendit mortuā, men-
titus eam sibi manus interea dum abesset intulisse.
Nec multo pōst tempore tyrannus hic in eiusmodi
incidit maniam, ut ipse lacerandis uestibus, & excre-
mentis faciei suæ illinendis, uim sibi faceret.

Iniqui iudicis
pœna

Nec ita procul hinc in alio oppidulo, ubi nulla car-
nifici-

nificina ad sceleris alicuius confessionem adigi ne-
quiret capta ob maleficij opinionē muliercula, hanc
blandis adoritur uerbis sacrificulus, ut se nō amplius
torturis ita distrahi sineret hortatus: at leuiter solum-
modō cōfiteretur delictum, inde se eam aqua lustrali
à maleficijs expiatam, & uelut fartam testam Deo re-
stituere uelle promittebat. Hæc ita à sacerdote indu-
cta, circūuentaq; blanditijs, se fortē quædam huius-
modi mala designasse falsa est, ea ratione quēadmo-
dum persuaserat sacrificus, se sperans euasuram. Ob
eiusmodi confessionem fallaciter & dolosē eblandi-
tam, ut Vulcano ea litaretur, lata fuit sententia. Qua
præter expectationem audita, Videte quomodo me
interficiatis, præmonuit surdos misera femina.

*Confessio fal-
lacier eblandi-
ta.*

Prope Elten pagum, miliare medium ab Embrica,
in ducatu Cliuensi disitum, circa uiam regiam loco
ericeo ante annos circiter quadraginta duos, dæmo-
niū uiatores miris uarijsq; exercebat modis, cēdens,
uel ab equis deijciens, seu uehicula subuertens: nec
aliud unquā uidebatur, quā manus effigies. Ecker-
ken huic nomen indebatur. Vicini increduli, nec sa-
tis hoc dæmonij ludibriū exercitiumq; dignoscētes,
ad Lamiae maleficiū referūt id facinus: quare manus
mulieri Sibyllæ Duiscops nomine, seruitutis iure Co-
miti Montēsi mancipatæ inijcitur: eaq; tandē exusta,
desijt uexatio. nō ea causa, quod illa præstigiōsi actus
fuerit rea: licet quoq; ob crudelē carnificinā, uel etiā
incredulitatē à dæmonio illusionē in facti cōfessio-
nē induci potuerit: uerū ab eiusmodi diuexatione
à diabolo solū inuecta, hic destitit ultrō, & quidē libē-
ter, ut homines altius incredulitatis barathro immer-
geret, & reos sanguinarię sentētię redderet, quā cū pri-
mis in insontib. auide appetit, ut ab initio homicida.
Si etenim industriē obseruatū, inq̄sitūq; solerter fuis-
set eisdē horis, quib. man⁹ imagine hoc cerneretur lu-

Eckerken.

*Sybilla Duē-
scops.*

dibrium. Sibylla domi dormiens ut plurimum, uel aliud agens fuisset procul dubio deprehensa. Si confessionem urgeas: eam fuisse à liſtore extortam, uel à uitiatæ phantaſiæ muliercula editam, reſpondeo. Quo autem modo illa à diabolo corrumpatur, toties dictum eſt, ut crebræ repetitionis tædeat.

In accusatione ob maleſcium, ſingularis quorundam principum prudentia.

Cap. XIII.

Guilielmi ducis Cluiæ, etc. prudentia.

PORRò ut eiufcemodi Syrtēs & perpetua animarum naufragia prouidentius declinentur, memoria & imitatione digniſſimam ſententiam, quam haud ita pridem circa quadrageſimam anni ſexageſimitertij ſupra ſeſquimilleſimū, pronunciauit illuſtriſſimus Princeps noſter D. Guilielmus dux Cluiæ, Iuliæ, &c. cunctorum oculis uelut ſpeculum proponere uolui. Agricola quidam ex Marchiæ comitatu, armento numeroſo locuples, cuius uaccæ ſolito minus lactis aliquantiſper reddidiſſent, ad ariolum conſugit, capturus conſilium: qui haud mora, ſe Lamiam eius iacturæ autricem oſtenſurū pollicetur. Hinc ad uillici huius ædes comitatus, filiam ex priori eius coniuge adhuc uirginem apprehendit, huic lactis maleſcio imminuti crimen impingens. Hæc mox à dæmone illuſa, malè perſuaſa & inducta, uerum eſſe fatetur: ſed ſenon ſatis eſſe maleſcij peritam ſubiungit, ſimul fœminas ſedecim accuſans, quas ea in arte abſolutè doctas eſſe affirmauit. Illuſtriſſimo principi hæc ilico ſignificantur à ſatrapa, qui eas omnes carceribus incunctanter mancipari oportere conſuluit. Ne tamen alicui hic man⁹ iniiceret, grauiter inhibuit Princeps: ſtriçtè etiā mandans, ut quocunq; modo aut inſidijs in uincula per traheretur ariolus ille. Puellam uerò ab eccleſiæ miniſtro acciri uoluit eius Celf. & in præcipuis

*In Imperial-
conſtit. de a-
ſſion. crimi-
nal. artic. 21.*

cipuis fidei Christianę articulis examinari, deinde ab hac dæmonis illusione doctrina saniori ad mentem reduci: eamq; cautiorem ea ratione à satanæ strophis redditam, fidei ussioribus constitutis, si modò eos consequi posset (ut magis in officio contineretur) sin minus, tum propria fide interposita, cum bona gratia dimitti. Alias autem matronas hęc falsę criminationis cauterio à corruptę mentis uirgine inustas, nulla omnino re grauari permissum est. Ac prudentissimo hoc consilio, desijt hic fabulæ actus, & lac uaccarum qua solet copia fluxit. Utinam hoc salubri exemplo moniti alij, principijs harum tragœdiarum quibuscunque legitimis pijsq; rationibus irent obuiam deliberationes: non profecto in re, ubi parum certi posset statui, uelut inextricabili labyrintho implicati, ex simplici errore in mille ita prolaberentur cauti minus, unde tandem nullus uidetur euadendi aut finiendi modus. Eiusmodi telæ genus solerter contexere nouit, consueuitq; ueteratorius ille textor.

Sed maximopere dolendum est, in ijs qui principibus sunt à consilijs, uel magistratum gerunt, aut rempublicam gubernant, desiderari quandoq; maturam deliberationē, discretionem, & absolutam rerum intelligentiam: unde fit, ut præcípites nimis plerunque ferantur ad sanguinis effusionem tum in hoc negotio dæmoniaco, tum in causis quibusdam alijs non ita difinitis. Quanta autem consiliorum maturitate ac prouidentia contra has dæmoniorum artes, sine innocentium carnificina, cuncta administrantur in amplissimo regno electoris Palatini D. Friderici, principis (quod citra palpum dictum uolo) sapientiæ insignis, memorandæ pietatis, & modestiæ incôparabilis, præterquam quòd res ipsa nō obscure docet, & testantur insignia edicta iam promulgata: accedit id quoq; in primis, quod D. Christophorus Probus, Ll. doctor

Palatini electoris Friderici prudentia.

Christophorus Probus cancellarius Palatinus.

cōsulissimus, & cācellarius uigilātissimus, nuper in proximo Bingæ designato conuentu principum electorum Rheni, ubi huius mei operis fortè incideret mentio palàm disertè ac prudenter suam de harum officiarum & dæmoniacæ tragœdiæ controuersia sententiam explicuerit.

*Comes Niu-
uuenarius
Hermānus.*

Optimo iure in hunc referendus erit catalogum generosus & illustis Comes à Niuwenar D. Hermānus, uir profectò linguarum peritissimus, doctrinæ multijugæ, memoriæ fidelissimæ, & ingenij rari: qui haud ita pridem industriè admodum Lamiam, quæcunq; flagitia fatuo huic hominū generi assueta, sed imaginariè solum nota cōfessam, exilio punijt, quòd huius mulierculæ uicinos hoc incredulitatis fascino adhuc detētos, eā minimè toleraturos uideret. Confessionē mihi ab eius clemētia cōmunicatā ipse legi.

*Guilielmus
comes Mon-
tensis.*

Suam quoq; hic laudem meretur generosus comes Montensis Guilielmus, qui quum haud ita pridem in uinculis detineret uetulam octogenariam, ob incantamentorum suspicionem (quo nomine antea quoque capta fuerat, & quæstionibus subdita: cuius etiam mater ea ratione inter tortoris manus interiisse perhibebatur) ad illam ingressus, studiose singula perquiro, licet mendacijs eam onerari, naribus minimè obstructis odorarē. Quum uerò obiectum esset, filium matri captæ, curruiq; ut auerheretur, insidentī globum terreum, cuius potentia se à uinculis liberaret, porrexisset: eundem quoque matrem promissi admonuisse: quod sinistrè etiam torquebant accusatores, quasi effecturam se ne ea ratione finem uitæ faceret, pollicita fuisset mater. Hos articulos tam acriter apud Comitem urgebant alij, ut nisi ualidiore rationis neruo, atq; adeò ipsa rei ueritate seriò restitisssem, eam flammæ post dies non multos deuorassent. Inter colloquendum in animi deliquium quandoq; inci-
dere

dere uidebatur, quare à me eius os aperiebatur, contractabantur & manus, & arteriæ motus pensculabatur: inspiciebâ item linguam, donabam postremò pecuniolam, quod uulgò feratur, Lamias uirus suum eiaculari posse in eû à quo aliquid fuerint cōsequutę.

Cæterum huiusmodi responso obiectionē priorē scitissimè diluit, à filio scilicet non globum terreum, sed in eam formam inuoluta lintea matri fuisse supeditata, quibus exulceratas grauius tibiae curaret, easque mihi ostendit tantopere defœdatas crudelitæ tormentorum aliàs ob eandem suspicionem in carnificina toleratorum, quum oleum quippe ferpidum in tibiae ut extorqueretur falsa confessio, infunderetur. En accusationis impudentiam, qua calamitatis huius extremæ facies deformatur.

Alteram partem, quòd nimirum pollicitationis recordaretur mater, ita explicuit, quòd filiis suis in assidua illa uulgi sugillatione ob maleficij famam, addixisset, si fortè ad supplicium eapropter abriperetur, se mortis suæ authorem ad æquissimum Christi iudicis iusti tribunal prouocaturam, ut tricesimo die à suo interitu se ibidem sisteret, sententiæ latæ rationem redditurus. Si itaque effectus consequeretur, argumentum fore non obscurum innocentiae, filiosque matrem extra culpam esse intellecturos, quum infantes orantes exaudiat Deus iusticiæ uindex unicus, qui ad fictas eiusmodi preces obsurdescit. Proinde Comes à me admonitus, & rectius in eo delusionum diabolicarum genere institutus, pauperulam causa prius uigilanter discussa dimisit. Nec prætermittendus hic eius leuir insignis, Dominus Adolphus, comes à Nassau, qui studij multum impendit apud Danos in bello contra Suecum Anno 1564, ut ab his præstigijs heroum oculos uindicaret,

*Adolphus
comes à
Nassau.*

Sententia pia.

Pia & laudabilis omnibus seculis sententia, suum apud hos principes & amplissimos uiros pondus & locum habet: Consultius nimirum esse decem nocentes dimittere, quàm infontem unum punire.

De seductis errore, & hæreticis non interficiendis, sententiæ Patrum.

Cap. XV.

*Epist. 127.
De seductis
errore, & hæ-
reticis nō ene-
candis senten-
tiæ Patrum.*

QUum uerò horum plurimos mente corruptos esse, erroreque à satana seductos, iam satis demonstratum sit, ut citius hæreticorum pœnam, quàm uoraces mereantur flammæ: qui rectius instituti, si conuertantur, corporali punitione minimè afficiendi sunt, sententias summorum patrum paucas adducere placuit. Augustinus ad Donatum, proconsulem Aphricæ: Ex occasione, inquit, terribilium iudicium ac legum, ne æterni iudicij pœnas incidant, corrigi inimicos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi uolumus, nec supplicijs quibus digni sunt exerceri. Sic ergo eorum peccata compesce, ut sint quos pœniteat peccauisse. Quæsumus igitur, ut cum Ecclesiæ causas audis, quâlibet nefarijs iniurijs appetitâ uel afflictâ esse cognoueris, potestatem occidendi te habere obliuiscaris, & petitionem nostrâ non obliuiscaris. Non tibi uile sit, neque contemptile, fili honorabiliter dilectissime, quòd uos rogamus, ne occidâtur: pro quib. Dominum rogamus, ut corrigâtur. Idè ad Marcellinum: Pœna illorū, quâuis de tantis sceleribus confessorum, rogo te, ut præter supplicium mortis sit, & propter conscientiam nostram, & propter catholicam mansuetudinem commendandam. Ad eundem Epist. 159. Imple iudex Christiane, pij patris officium: sic succense iniquitati, ut consulere humanitati memineris. Nec in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed

Epist. 158.

sed peccatorum uulneribus curandi adhibeas uoluntatem. Noli perdere paternam diligentiam, quam in ipsa inquisitione seruasti: quando tantorum scelerum cōfessionem non extendente eculeo, non sultantibus ungulis, non urentibus flammis, sed uirgarum uerberibus eruisti.

Et contra epistolam Fundamenti capite primo, Dominus per seruos suos regna subuertit erroris: ipsos uerò homines, in quantū homines sunt, emendandos esse potius quàm perdendos iubet. Nec est quòd de conuersione fratris in hæresim prolapsi desperemus. Nisi enim qui eiusmodi est, per gratiam Domini posset conuerti, prorsus inanis esset Iacobi admonitio. Sciebat hoc Augustinus, ideoque se totum conuertendis hæreticis mancipabat, atque id iuxta Apostoli monita cum magna lenitate ac mansuetudine spiritus, nec absque p̃ij laboris fructu. Sic enim in Epist. 48. ad Vincentium scribit: De multorum iam correctione gaudemus, qui tam ueraciter unitatem catholicam tenent atque defendunt, & à pristino errore se liberatos esse letantur, ut eos cum magna gratulatione miremur. Cum primis autem Christianum magistratum hæc decet moderatio, ut à sæuitia & crudelitate abstineat. Omnino citra dissimulationem me inter eos esse fateor, quibus admodum displicet, quod ubi interficiendi sunt errores, interficiuntur homines. Nullis bonis, inquit idem noster Augustinus, in catholica Ecclesia hoc placet, si usque ad mortem in quenquam, licet hæreticum, sæuiatur. Et libro primo contra literas Petiliani, capite uigesimo nono: Diligite homines, interficite errores, sine sæuitia pro ueritate certate. Iterum contra epistolam Fundamenti: Illi in uos sequiantur, qui nesciunt cum quo labore uerum inueniatur, & quàm difficile caueantur errores. Illi in uos sæuiant, qui nesciunt quàm

quàm rarum & arduum sit carnàlia phantasmata piæ
 mentis serenitate superare. Illi in uos sæuiant, qui de
 sciunt cum quanta difficultate sanetur oculus interio
 ris hominis, ut possit intueri solem suum : non istum
 quem colitis cœlesti corpore oculis carneis & ho
 minum & pecorum fulgentem atq; radiantem: sed il
 lum de quo scriptum est per prophetam, Ortus est
 mihi iusticiæ sol : & de quo dictum est in Euangelio,
 Erat lumen uerum, quod illuminat omnem hominẽ
 uenientem in hunc mundum. Illi in uos sæuiant, qui
 nesciunt quibus suspirijs & gemitibus fiat, ut ex qua
 licunque parte possit intelligi Deus. Postremò in uos
 illi sæuiant, qui nullo tali errore decepti sunt, quali
 uos deceptos uident: & cætera. Ergo sæuire in hære
 ticos, etiam admodum detestabiles, quales erant Ma
 nichæi, quibus Augustinus ita scribit, nō uidetur esse
 piorum hominum, qui sciunt quanto cum labore ue
 rum inueniatur, & quàm errores difficulter cauean
 tur, quibusq; suspirijs & gemitibus fiat ut ex qualicun
 que parte possit intelligi Deus.

*Marc. 4.
 Luc. 13.*

Ex libro Quæstionũ Euangelij secundum Matth.
 capite 13. Hinc est quod serui dicunt: Vis imus, & col
 ligimus ea? Quibus ueritas ipsa respondet: Non ita
 hominem constitutum esse in hac uita, ut certus esse
 possit, qualis quisque futurus sit postea, cuius in præ
 sentia cernit errorem: uel etiam quid error eius con
 ferat ad profectum bonorum: non esse tales auferen
 dos de hac uita, ne cum malos conatur interficere, bo
 nos interficiat, quod fortè futuri sunt: aut bonis ob
 sit, quibus & inuiti forè utiles sunt. sed tunc oppor
 tunè fieri, cum iam in fine non restat uel tempus com
 putandæ uitæ, uel proficiendi ad ueritatem, ex occa
 sione atq; comparatione alieni erroris. Ibidẽ quæst.
 II. Nec tamen consequens, ut omnis hæreticus uel
 schismaticus corporaliter ab Ecclesia separetur. Mul

tos enim tales portat Ecclesia, quia non ita defendūt falsitatem sententiæ suæ, ut intentam multitudinem faciant: quod si fecerint, tunc pellantur. Idem de Vera religione, cap. 8. Utamur igitur etiam hæreticis, nō ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinam aduersus eorum insidias asserentes, uigilantiores & cautiores simus, etiam si eos ad salutem reuocare non possimus. Idem, & habetur 24. q. 3. dixit: Dixit Apostolus, hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita, quia subuersus est huiusmodi, & peccat in semetipso damnatus. Sed qui sententiam suam, quamuis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis peperint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt: quærunt autem cauta sollicitudine ueritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Chrysostomus homilia quadragesima septima, in caput Matthæi decimum tertium: Vis igitur abeuntes colligimus ea? Dominus autem prohibet ne fortè simul cū zizanijs herbā etiā tritici euellant: qđ dicebat, ut bella & effusionē sanguinis prohiberet. Nā si trucidarentur hæretici, absq; fœdere pacis atq; inducijs bellum orbi inferretur. Duabus igitur rationib. prohibuit: altera, quia frumētis parū noceret: altera, quia nisi sanarētur, extrema supplicia nō euaderēt. Quare si puniri eos uultis, & frumentis nequaquā officere, opportunitas tēporis cōgrua expectāda uobis est. Quid aut est, quòd eradicabitis simul cū ipsis etiā frumēta? Certè aut, quia si arma capietis inquit, necesse est quum hæreticos trucidatis, multos sanctorū simul interimere: aut quia ab ipsis zizanijs multa cōmutata, in frumēti conditionē se ipsa cōuerterēt. Si ergo præueniētes euellatis, ea frumēta deperibunt, quæ à cōmutatis zizanijs prouenirēt. Nō
prohi-

*Hæreticorū
conciliabula
dissipari pos-
sunt.*

2. Timoth. 2.

præhibet autem conciliabula hæreticorum dissipare, ora obstruere, libertatem loquendi concidere: uerum interficere & trucidare. Ex Homilia octaua, in caput Geneseos secundum: Hæretici simili modo adfecti sunt, sicut hi qui morbo laborant, & corporalibus oculis cæcutiunt. Illi enim ob oculorū suorū infirmitatem solis luci aduersantur, & ob aduersam corporis ualitudinem etiam optimos saluberrimosq; cibos aspernantur: ita & hi anima ægrotantes, & mentis oculis capti, ad lumen ueritatis respicere non possunt. Idcirco nostro fungentes munere, inanus eis porrigamus, magna eis māsuetudine loquamur. Nā & beatus Paulus ita nos admonuit, dicens: Vt in mansuetudine erudiantur aduersarij, si fortè det eis Deus pœnitentiam in agnitionē ueritatis, & emergant è laqueo diaboli, capti ab ipso in illius uoluntatem. Vides quomodo uerbis declarauit, q̃ quasi ebrietate obruti sint? Et iterum: Capti, inquit, à diabolo, quasi laqueis irretiti sunt. Vnde & nobis gemina opus est mansuetudine & longanimitate, ut possimus eos eripere & educere ex laqueis diaboli. Dicamus igitur eis: Emergite & respiciate paulisper, aspiciate lumen iusticiæ, &c. Idem in sermone de anathemate: Dogmata impia, & quæ ab hæreticis profecta, arguere & anathematizare oportet: hominibus autem parcendum, & pro salute ipsorum orandum.

Athanasius ad Antiochenes tomo duodecimo: Omnes qui uobiscum pacificè agere uolūt, in primis autem illos qui in ueteris ecclesiæ communione fuerunt, deinde qui ab Arrianis redierunt, elicite ad uos, eosq; ut patres assumite, & ut magistri & tutores recipite, coaptantes uos interim dilecto nostro Paulino, eiusq; socijs: nihilq; amplius ab illis exigatis, quàm ut execrentur Arrianorum hæresim, confiteanturq; sanctorum patrum in Nicæa fidem. Seuerus Sulpitii quoqu

quoque D. Martinum noluisse hæreticos puniri, scribit in eius uita, Libro 3. his uerbis: Maximus Imperator pridie ex episcoporum sententia decreuerat, tribunos summa potestate armatos ad Hispanias mittere, qui hæreticos inquirerent, deprehensis uitam & bona adimerent. Nec dubium erat, quin sanctorum etiam maximam turbam tempestas ista depopulatura esset. Sed Martino illa præcipua erat cura, ne tribuni cum iure gladiatorum ad Hispanias mitterentur. Pia enim erat sollicitudo ipsi, ut non solum Christianos, qui sub illa occasione erant uexandi, sed ipsos etiam hæreticos liberaret.

*Quomodo cum hæreticis agendum, sententia
Erasmi. Cap. XVI.*

IN Apologia aduersus articulos aliquot per monachos quosdam in Hispanijs, exhibitos, hæc scribit Erasmus ad Alfonsum Mauricum archiepiscopum Hispalensem, titulo quarto sic à monachis distincto, contra sanctam Hæreticorum inquisitionem. In Paphrafi Matthæi 13: Serui qui uolunt ante tempus colligere zizaniam, sunt qui Pseudapostolos & hæresichas gladijs ac mortibus existimant è medio tollerendos, quum paterfamilias nolit eos extinguere, sed tollerari, si fortè resipiscant, & è zizanijs uertantur in triticum. Quòd si non resipiscant, seruentur suo iudici, cui poenas dabunt aliquando. Hæc ille.

Ad hunc articulum abundè responsum arbitror in supputationibus ad Beddæ propositionem 32. respondi & Latomo, qui nonnullis uisus est obliquè me suggillare, ut superuacaneum sit hic eadem repetere. Quoties mecum reputo, quam execranda res sit hæresis & schisma, non possum damnare legis licet durum cauterium: rursus ubi considero quam mansuetudine Christus plantarit, aluerit, prouexerit, stabilieritq; suam Ecclesiam multis seculis, uix reperio quomodo

modo tuear exēplum quod hodie uidemus in nonnullis, qui opiniones scholasticas ilico pertrahunt ad carceres & incendium: ueluti nunc exuri uidemus sacerdotes, qui puellam quicum habent consuetudinem, malunt appellare uxorem, quàm concubinam. Equidem talibus mederi soleo, non patrocinari, nec in hoc hæc mihi dicuntur, quòd tales uelim esse impunitos: tantum illud admiro, quomodo tanta seueritas conueniat cum ecclesiastica mansuetudine. Non est meum probare aut improbare principum mundanorum leges, habent suum ius, habent sua cōsilia, habent suum iudicem, cui reddituri sunt rationem. Mea paraphrasis Euangelicæ parabolæ sensum explanat, qui si uerus est, si Christo dignus, si probatis orthodoxis interpretibus placuit, si multis seculis usa ecclesiæ comprobatus est, quur reprehenditur? aut si reprehendendus est, quur non pariter in ius uocentur & illi? Vsq̃ue ad ætatem Augustini, hoc est plus quàm quadringentis post Christum natum annis, nusquam legimus orthodoxis implorasse Cæsaris præsidium aduersus hæreticos, quum id frequentissimè factum esset ab ipsis hæreticis. Nunquā tamen hoc exemplum imitari uisum est orthodoxis, donec Donatistarum & Circumcellionum huc perpelleret perniox & insanabilis infania, nimium diu tolerata. Nam præter schisma, quo non aliud exitabilius si processisset, agitabant, uulnerabant, iniecta in oculos calce aceto temperata exoculabant orthodoxos, alios occidentes, alios ad homicidium metu mortis adigentes. Nec mitiores erant in se ipsos quàm in alios, ultio sibi uel gladio: uel si gladiorum non esset copia, præcipitio necem accersentes. Quid multis? tanta erat rabies, ut nec ab ethnicis principibus tolerari debuerint: nec à Christianis, etiamsi nulla fuisset hæresis, aut schismatis crimen

Per hos quum nulli liceret esse quietum, nec ullus
esset insaniendi modus aut finis, tandem inter epi-
scopos agitatum de implorando Cæsaris præsidio
aduersus Donatistarum intolerabilem improbita-
tem. Mansuetioribus, inter quos fuit diuus Augu-
stinus, non placuit imploratio prophanæ potestatis
ad negotium Ecclesiasticum, existimantibus non
decere episcopos alijs armis uti, quàm uerbo Dei,
precibus: & si malum foret insanabile, anathemate,
hoc est, separatione à communione. Hoc erat tum
extremum ecclesiæ supplicium, & sicut apud Iure-
consultos, ciuilis mors dicitur exilium: ita apud A-
postolos & horum successores, pœna capitis erat ab
ecclesiæ consortio submouisse. Ad hanc sententiam
non solum inu tabant exempla Christi, apostolorum
& martyrum: uerum etiam metus propellebat, con-
siderantes fore periculum, ut si ageretur terroribus,
pro hæreticis fictos haberent Christianos, maiore
Christiani gregis perniciæ. Verum ubi uicisset alio-
rum sententia, resque bene cessisset multis hac se-
ueritate correctis, qui uel inuiti manserant in ea fa-
ctione, uel ambigui, uel errore modo seducti, for-
titer probauit Augustinus, quod prius improbaue-
rat: Sed tamen aduersus tam furiosos latrones ac-
sarios uerius quàm hæreticos, lex meo iudicio
nimium mitis lata est, quæ primum nec corpus cu-
iusquam attingeret, nec quenquam facultatibus ex-
cutteret: sed tantum ecclesiarum hæreticarum fa-
cultates ad orthodoxorum ecclesias transferret: ad
quas qui transire uellet, & ijs quas prius habue-
rat, & ijs quas inueniebat, uti frui posset, tanta man-
suetudine, ut nec clericis & episcopis resipiscen-
tibus suis honos adimeretur, tandem & multa
cæteris indicta non admodum graui: qui quum
essent pauci, nollent resipiscere. & adeo nihil

tentatum est de occidendis tam immanibus beluis, ut quum prius edictum Macedonij (ni fallor) præsidis sic ambiguus uerbis esset propositum, ut hæreticis uideretur minari necem, ni resipiscerent, Augustinus illum diligenter admonuerit, ne quæquam interficeret, quum hoc ius ex cōstitutionibus Cæsareis haberet, laudetq; quòd edicto posteriore uerborū ambiguitatem explicuisset. Idem admonet præter alios Dulciciū tribunum, ne quem capite plectat. Ex his satis liquet, quantum illorum animus abhorrerit ab hac confiscationum, carcerum, suppliciorum, incendiōrum sœuitia, quæ nunc quibusdam & nimium & sola placet; præsertim ex eorum numero, qui perfectionem Christianæ pietatis profitentur, quorū omne studium esse decebat mederi potius quàm interire, & legum sinceritatem sua intercessione mitigare. Nunc etiam ultra principum edictum sœuitur ab istis clementiæ magistris. Cæsaris edictum habet, legitimè conuictis, quàm hoc interdum fiat legitimè, mea nihil refert: tamen multis incognitum non est. Nam hoc hominum genus ferè nullis legibus parer, nec ecclesiasticis nec prophanis: sed quicquid uolunt, sanctum est. Mihi nulla placuit unquam hæresis, nec ulli unquam faui, faueo, fauturus uel sum hæretico, nisi spe medicandi, ne quis me suspicetur hæc mea causa dicere. Nullum abstractum ab ecclesiæ caulis adiunxi mihi, sed ipse constantissimè persistens in ecclesiæ consortio, nonnullos ad illius societatem reuocaui. Tantum loquor de quorundam sœuitia, quos oportebat esse mitissimos, etiam si principes terrerent gladio, si qui episcopi pro sua autoritate potestatem ad improborum terrorem exercerent. Nunc contrà fit, ut illorum sœuitiæ monarcharum ac præsulū autoritas cogatur frenum imponere. Eoque huius negocij principatus summis ecclesiæ

proc

proceribus delegari solet, ne istis liceat, quicquid libet. Quid autem quorundam seditiosis apud populum uociferationibus, sæuitiaque profectum sit, res ipsa loquitur. Fortassis è longinqua regione nonnunquam scribunt principi quod uolunt: ille rescribit, Si sic habet res, sumatur supplicium. Hoc rescripto non liberantur, sed onerantur illorum conscientia. Præterea quum iudex laicus pronunciat ex illorum relatione, non ex cognitione causæ, totum iudicij pondus in ipsos recidit. Iam mihi confer episcopos ecclesiæ proceres cum monachis, confer sicarios Donatistas cum his qui fortè dixerunt monachorum ordines non esse necessarios ecclesiæ, aut in concionibus Christi spiritum inuocari decentius, quam uirginem matrem, aut se dubitare, an horum temporum confessio sit instituta ab ipso Christo, & an sacerdotum cœlibatus sit iuris diuini: confer lenitatem Cæsareæ constitutionis uix impetratæ à Theodosio, & confer atrocitatem suppliciorum, quibus nunc agitur cum idiotis, etiam in qualemcunque inductis errorem, desiderabis planè in nonnullis exemplum ecclesiasticæ mansuetudinis. Sed postea, inquirunt, ex non sine causa lata est seuerior. Non damno auterium, tantum doleo tam asperum remedium Christianorum peccata meruisse: & parricidarum applicijs indolesco, tamen hunc dolorem publicæ tranquillitatis respectu consolor. Eodem modo sum affectus erga illos, qui quoniam sanari non possunt, necessariò tolluntur, ne plures trahant in luem. Quicquid agit legum fortassè necessaria seueritas, certè sacerdotum & monachorum est studere sanandis potius, quàm extinguendis. Principum constitutiones nunquam improbaui, quanquam & ipsos oportet legum rigorem ad Christianæ moderationis lenitatem, quatenus licet, delectere.

Multum enim interesse debet inter principem ethnicum & Christianum : rursus plurimum interest inter prophanum principem & ecclesiasticum. Postremò nonnihil interest inter præfulem auctoritate publica præditum, & monachum aut theologum, quorum est cum omni mansuetudine docere. Quale est autem, olim nullis theologiæ scholis institutis, solo Dei uerbo feliciter pugnatum esse cum hæreticis : nunc quum orbis celebribus Academijs sit plenus, articulis & fasciculis rem tantum geri? Quid autem reprehendi potest in Paraphrasi, nisi quòd non meminerit de Constitutione monarchiarum posterioribus annis inuenta? id non licuit, eo quòd illic Euangelistam facio loquentem, qui constitutionem illam non nouerat? nisi debui sic illum inducere loquentem, Vsq̃ue ad annos octingentos Christus neminem hæreticum uult occidi, sed post illud tempus exorietur alia lex, ut exurantur. Ineptè nimirum imaginantur, sermonem hunc à me dici his temporibus, quum dicatur ab Euangelista priscis ecclesiæ temporibus. Neque Christus illic agit de gladio principum, quum ecclesia tot à Christo passo seculis egerit sub principibus ethnicis : sed de studio loquitur Apostolico cū mansuetudine pertrahēdi omnes ad salutem, exemplo summi pastoris, qui uenerat non ad perdendas animas, sed ad seruandas. Ita fit, ut hæc mea interpretatio non officiat principum constitutioni. Nam illa docet mansuetudinem euangelicam, non adimit principi ius gladij: illa præscribit quid illi congrueret tempori, non quid in fine seculorum exactura esset hominum improbitas. Nonnullæ principum leges ad terrorem eduntur ueriusquàm ad exemplum. Atque ut prophani iudicis est eximere gladium interdum, quo unius interitu feruet multos: ita quoties error, aut casus, aut etas excusat

fat crimen, & spes est correctionis, debet meminisse Christianæ clementiæ. Quin & illud inspiciendum, an monarchæ ius habeant, ob quoduis delictum, capitis pœnam indicere. Tum illud etiam uidendum, an principes uoluerint ob quemuis errorem, qui uideri potest hæreticus, hominem tradi flammis. Etenim si certus est error, nihil hic opus est theologis, quum tantum sit cognitio facti: si dubius est, non est cuiusuis theologi, sed Romanæ sedis potissimum de Articulis fidei dubijs iudicare. Multo durius est ob articulos non solum dubios & controuersos, uerum etiam leuiculos hominem flammis tradere. Sed multo durissimum ob titulos, quos ipsi suo arbitrio confingunt subinde nouos, hoc est contra doctores scholasticos, hoc est suspectum, hoc scandalodes, hoc contra laudabilem consuetudinem, hoc malè sonans ut iacet, hoc impertinenter dictum, & huiusmodi innumeros, ut nihil sit, quod non aliquà pateat calumniæ, si maleuolus accesserit animus: & interim tamen disputant, in ecclesia possit condere nouum articulum fidei, quum isti quoties commodum est, gignant eos in ipsa cognitione, nonnunquam & post editam sententiam. Res agitur per relatores, deputatos, ac iudices monachos, nec sincerè, nec legitima iuris forma, pronunciant in carcere tres priores, monachis duobus testibus, & apparatus rogus. Hæc nescit princeps, cuius lex prætexitur, priuato quorundam odio feriens, quum in publicam utilitatē sit edita. Hęc quoniam fieri compertū est, admonendi erant principes: quæ tamen admonitio nec hæreticos ueros & insubiles subleuare, nec sinceros inquisitores grauare debet. Constitutio quæ in Cod. libro primo, tit. de hæreticis Manicheis & Samaritanis fertur octaua, solum libros & chartas iubet exuri: doctores tantum capite

plecti, discipulis decem librarum auri mulcta dicitur: eos uerò qui non solum audiuit illos, uerum etiam contemptis principum legibus, libros illorum apud se seruant, manifestum hæreseos fauorem præferētes, in exilium deportari iubet. Nec hæc tantum constitutio ferit quoslibet hereticos, sed nominatim Manichæos, Apollinaristas, & Samaritanos, qui manifestam docebant blasphemiam. Huiusmodi ferè sunt quæ præcedunt eodem titulo, quæ iubent inquisitionem etiam usque ad capitis pœnam extendi: sed exprimunt certas hæreses. Similiter eodem libro, titulo de summa Trinitate, &c. Arianos exprimit. At hi spoliabant Dei filium, & multo magis Spiritum sanctum ueritate diuinæ naturæ. Quemadmodum Apollinaristæ uerum hominem negabant, detrahentes illi meliorem hominis portionem, nimirum animam humanam: Donatiani furiosi latrones erant, non solum pestilentissimi schismatici. Non hic agebatur, an hæc confessio sit instituta à Christo, an constitutio hominis pura obliget ad crimen, an symbolum sit frustulatim editum ab Apostolis, an Apostoli calluerint linguam Græcam: sed de maiestate Christi, de quæ summa Christianitatis. Iam per pontificum constitutiones, quæ sunt in Decretalibus libro 5. titulo de Hæreticis, & in sexto eodem numero ac titulo, conuicti, & in errore persistentes, aut in hæresim abiurata relapsi, tantum iubentur tradi curiæ seculari: quanquam hic Glossematographi de suo adiecerunt, Aut comburantur. Quando Pelagianis aut Iovinianis ex Cæsarum edictis dicta est mulcta. Nunc ad ignem pertrahitur, qui dubitet, an Romanus pontifex ius habeat in purgatorium. Et olim in synodo episcoporum hæretici, citati reddebant suæ doctrinæ rationem: conuictis libera erat optio, utrum malent ipsi in suum dogma pronunciare anathema, an simul

simul cū dogmate feriri anathemate: hoc est, à communione separari. Nam hæc tum erat pœna ecclesiæ grauissima. Berengario qui non de confessionis origine, neque de purgatorio postulatus erat, sed de ueritate corporis Christi: ne tum quidem uis est adhibita, quum semel dimissus in eundem errorem esset relapsus. Nunc interdum monachi uanum spargunt rumorem, mox ueluti suspectum pertrahunt in carcerem: ibi disputant suo more, notantur articuli, & parantur fasciculi.

Linum fumigans non extinxit Christus, nec arundinem quassatum confregit. Ouiculam ab initio persequutus est lupus, illa artem semper tolerantia uieit. *Esaiæ 42.*

Censura insignium Iurisconsultorum de Lamij, quæ poenitentes, pœnas euitant corporales: nec in criminalibus soli standum esse confessioni.

Cap. XVII.

AT in sagarum patrociniū annectam censuram eximij iurisconsulti Pauli Grillandi de Sortileg. 10. uolumine Tractatum, quæst. 7. fol. 44. pag. 235. Nota, ait, unum ualde singulare, quòd istorum apostatarum duæ sunt species. una est, quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam dæmonis: altera est, quæ postquam Christi fidem abnegando reliquit, & deiecit ex corde suo, iterum se baptizat expressè in nomine diaboli, & aliud nomen sibi superimponit, licet utraque species sit damnata: prior tamen, si peccatū suum reuocat, admittitur ad poenitentiam, & euitat pœnas corporales: sicut hæretici. ut l. Manichæos. C. de hæreticis. Identidem theologi authores Mallæi, in tertiæ partis initio, quæstione 35. his uerbis docent:

Lamia poenitentes euitat pœnas corporales.

Ex corde uerò apostatę si nolūt resiliire, ut hēretici im
pœnitētēs, tradentur curię seculari. Si aut uelint, reci
piuntur prout hēretici pœnitētēs. iuxta c. ad abolen
dam. §. pœnitēti. de hēreticis lib. 6. Concordat Ray
mun. tit. de apostolica. c. reuertentes. ubi dicit: Quod
reuertentes ab apostasię perfidia, cum fuerint hēre
tici, tanquam reuertentes ab hēresi sunt recipiendi:
& hic sumitur unum pro alio. Et in 2. parte Decreto
rum, caus. 26. quæst. 5. episcopi. Ex præmissis autho
ritatibus colligitur, quod arioli, aruspices, incantato
res & sortilegi, atque cæteri huiusmodi sectatores ab
Ecclesia sunt eliminandi: & nisi resipuerint, perpe
tuò excommunicandi. Sed quod in ultimo Acqui
rensi capitulo, ea quæ fiunt per incantatores, non in
corpore, sed in spiritu fieri dicuntur, Augustinus in
libro de Ciuitate Dei idē uidetur asserere, ita dicens:
Quæ magorum præstigijs fiunt, non uera, sed phan
tastica esse probantur. Quare criminali actioni hic
nullus erit locus.

Si urgeatur hic denuò propria earum confessio:
cum D. Ioanne Francisco Ponzinibio Placentino,
Tractatum uolumine decimo, de Lamijs, responde
re audeo: Cum tales personæ sint illusæ, ut dictū est,
ergo debere dici, earum confessionem etiā esse erro
neam, nec admittendam. l. error. & l. cum post. C. de
Iuris & fact. ignor. No. in l. de ætate. §. fin. ff. de Inter
roga. action. Confessio enim debet continere uerū
& possibile: ut per gl. Bald. & alios in l. i. C. de con
fess. per gloss. in c. fi. de confess. in 6. ff. ad leg. Aquil.
l. inde Neratius. §. fin. Sed ista respuunt ius & natu
ram. ergo non sequitur: Istæ mulieres sic cōfitentur,
ergo sic est. Nam confessio longē distat ab actu (uel
actus possibilitate) & quicquid est contra naturam,
deficit in suis principijs, ergo naturaliter est impos
sibile. Præterea in criminalibus regulariter non sta
tur

tur soli confessioni rei, ut per Bald. & Ang. in l. 1. C. de confess. & dicam infrà in 2. no. Nec obstat, quod dicit Bald. in d. l. si quis non dicam rapere: quia eius dictum procedit in hæresi, in quantum perficitur in sola mente & cogitatione: quo casu bene, ut inquit ipse: quia cogitatio mentis, quam solus Deus nouit, non potest aliter probari, quàm per confessionem: ideo statatur soli confessioni. sed confessio, de qua in casu nostro, continet actum ab extra, & minus possibilem de iure & natura, ac etiam minus uerisimilem: & ideo potest dici, quòd licet, quoad ea quæ credunt, sit standum confessioni earum, quoad punitionem: quia talis credulitas pendet ab animo & uoluntate, non tamen quo ad hoc, ut quia sic sit, uel sic fiat, sicut asserunt. Hactenus ille. Nec est quòd hic lex Cornelia de sicarijs & ueneficis mihi obtrudatur, quæ suū paulo pòst fortietur locum, ubi de ueneficorum pœnis agetur

In criminalibus non est standum soli confessioni.

*Præclara eximij Iurisperiti Alciati sententia, & ex
Grillando historia de Lamiarum innocentia.*

Cap. XVIII.

NArrat item D. And. Alciatus, hæreticæ prauitatis (ut uocant) inquisitorem in sub alpinis uallibus, aduersus hæreticas mulieres, quas uereres Lamias, nos Striges uocamus, inquisiuisse, & supra centum flammis consumpsisse: quotidieque ceu noua holocausta, alias super alias Vulcano obtulisse, è quibus non paucę helleboro potius quàm igne purgandæ uidebantur: donec rustici arreptis armis uim illam inhiherent, & negotium ad episcopi iudicium deferrent. Et pòst: Et quamuis aliqui ex maritis, magnæ fidei homines, asseuerarent eo potissimùm tempore, quo illæ in ludo, & choreis sub Tellina arbore fuisse

Lib. 8. Parergon iuris, cap. 22.

fuisse dicebantur, se exploratum habere, in lecto potius secum fuisse: tamen respondebatur, non illas, sed cacodæmonem potius, uxoris forma assumpta marito illulisse. Atqui ego replicabam: Cur non potius cacodæmonem cum suis dæmonibus, illam uerò cum marito fuisse, præsumis? Cur uerum corpus in ficto lusu, phantasticum in uero lecto cōminisceris? Quid hic opus est usque adeò augere miracula, & non tam Theologum quàm *σοφιστήλογον* agere, sæuioremque partem in pœnis eligere? Constabat ex illis actis, semel in eo ludicro per quandam mulierculam nomine IESV appellato, omnem illum apparatū, omnes salatrices cum amasijs suis repentè euauuisse: quā fieri id potuit, si uera fuissent corpora, & nō phantasmata, & Tantalī horti? quod apud Philostratū libro quarto, etiam Apollonius Tyaneus censuit: & apud Plutarchum in Bruti uita C. Cassius. Nam & medici maximos effectus corruptæ menti, imaginariq; ludificationi tribuūt: unde Ephialtici, afflati, superstitiosi, incubitati, amore furentes, imaginosi, Lycaones, Cynanthropi, qui tamē medicamentis curantur: uidenturq; hæc esse quæ Plinius & alij ueteres Faunorum ludibria appellant, pœoniaq; herba emendari censuerunt: ut etiam harum plerasq; curari posse sit uerissimile, nisi quod pauperes & femellæ omnes sunt, quibus talis facultas non suppetit. Ego certè magis iuri Pontificio, cōmuniq; nostratium doctorū interpretatio: ni hac in quæstione, quàm Theologis istis tribuerim, maximè in re à synodo decisa in concilio Anquirensi. cap. i. ubi talia phantasmata mentibus à maligno spiritu irrogari ait. & rursus: Infidelis, inquit, non in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extra seipsum deducitur? Quæ etiam uidetur fuisse Augustini sententia libro 18. de Ciuitate Dei, cap. 18. ubi: Verū, inquit,

corpus

corpus nulla arte dæmonū conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando siue somniando per rerum innumerabilia genera uariatur: & cum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut oppressis corporeis sensibus, ita ut uera corpora alibi iaceāt, sensibus obseratis. Nec refert quòd ibi Herodiadi aut Dianę honor exhibetur. Haftenus Alciatus.

Paulus Grillandus de Sortil. 10. uolum. Tract. Quidam maritus ex oppido agri Sabinensis habebat uxorem maleficam siue strigam, ut uulgò dicunt. De crimine autem solum erat suspicio, non certa noticia. Nam quum aliquoties à marito rogaretur, num eius esset professionis, negabat constanter. Crescente porò rumore, & uiris fide dignis apud maritum eius flagitij uxorem insimulantibus, quòd ea familiariter uteretur alijs mulieribus huius criminis ratione cognitis, cum quibus etiam se turpibus miscere sceleribus, & nocturnos agere cœtus uidebatur: decreuit maritus ipsam in eiusmodi operibus obseruare & apprehendere: & cœpit pluribus noctibus diligenter & attentè inuigilare. noctesq; circiter duodecim egerat insomnes, attendens studiosè, num illa aliquòd ad dæmonum lusum uel aliud maleficium noctu euagaretur, & num penes se in lecto permaneret nocte tota, quando lectum conscendisset: nihilq; unquam fraudis comperit, sed manibus illam semper in lecto contractauit. Quum uerò post dies paucos unà cum quibusdam alijs de eodem crimine accusatis in carcerem conijceretur, subdereturq; quæstionibus, confessa est demum, se tali interfuisse lusui unà cum alijs mulierculis incarceratis, flagitijq; huius reis, tali die, undecimo mensis, &c. tali nocte, hora tali, &c. Idem fatebatur & aliæ. Maritus uerò in coniugis patrocinium asserebat præstito iuramento grauissimo, eam illa nocte designata, & maximè illa hora, secum decubuisse in eo-

in eodem lecto: & se eam tum studiose non semel tantum tetigisse, sed pluries, ac cum ea loquutum fuisse.

Pœna, qua Lamias afficere solent Bononienses. Cap. XIX.

Solent Bononiæ maleficos utriusque sexus, quorum damnatæ incantationes generi humano, uel uitæ bestiarum minus nocuissent (quos muliebri in sexu lingua uulgarile strige Itali appellant) nudos ad umbilicum usque ueteri ex palatio educere, asino impositos inuerso corpore, ita ut ligatis manibus caudam asini, quem lento ductu præibat lictoris minister, retinerent. Capiti imponebatur mitra chartacea, in qua terrifici cacodæmones, qui forcipibus suis ignes infernales mouerent, depicti erant. Interea dum solenni hoc progressu circumducuntur, à lictore comitante uirgis egregiè in pectore & dorso caduntur. Cum uerò è foro publico peruentum esset in cœmeterium ædis Dominicanæ, nobilis sepultura gentis Germanicæ, deponerentur ex asino, & à carnifice in conclaue quoddam superum deducebâtur, cuius pergula firmata cancellis ferreis, ijsque raris, cœmeterium uersus spectaret: quæ destinata pœnæ hæreticorum à monachis monasterij illius, inquisitoribus hæreticæ prauitatis, perhibetur. Hinc capite galeato sedi curuli, quæ rotis quatuor ferebatur, impositi, ter in pergulam prominentem detrudebantur, ubi & per horæ quadrantem consistebant. Interim à spectante foris turba, ridente, clamanteque lapidibus impetebantur: frustra tamen ferè, ob interpositos cancellos ferreos. Tandem uinculis soluti, & pro delicti qualitate puniti, ablegabantur in exilium.

Infinitis certè nōdis præferri decet hanc moderationem magistratûs Bononiensis, quæ nonnihil adhuc

huc uetustatis Italicæ prudentiam sapere uidetur, præ aliorum quorundam tyrannide, qui ad igneum illud holocaustum præcipites nimis feruntur: eoque non minus affici, quàm innocentis sanguinis effusi fumo dæmones, uidentur:

O cæcas hominum mentes, ô pectora cæca.

Mulieres minus puniendas esse uiris.

Cap. X X.

D Ici solet, mulieres in eodem delicti genere minus peccare, minusque puniendas esse quàm uiros, cæteris tamen per omnia paribus: nempe ob imbecillitatem animi, mentis & ingenij. l. sacri- legij pœnam, in prin. D. ad legem Iul. pecul. & l. si adulterium. §. stuprū, & §. fratres, & §. incestam. D. ad legem Iul. de adul. & c. sicut dignum, in prin. extrâ de homicid. & c. indignantur. 32. q. 6. ubi scribitur: tanto grauius uiros puniri oportere, quanto magis ad eos pertinet & uirtute uincere, & exemplo regere fœminas. Et facit text. in l. quisquis. §. ad filias. C. ad. leg. Iul. maie. ibi: Mitior enim circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus, &c. Et quod uoluit Bald. in l. quicumque. col. 3. uersic. sed pone statuto. & uersic. & in summa. C. de ser. fug. In quam sententiam apud Saxonem historiæ Danicæ libro 6, Ericius uir quidam multæ prudentiæ contendit, muliebribus erratis sæpius ignoscendum esse, nec pœnam infligendam, nisi correctio culpam corrigere non potuisset. Et illud Æneæ apud Virgil. libro 2. Æneidos.

— *Nullum memorabile nomen*

Fœminea in pœna est. Plinius libro 8. Natur. hist. scribit, leonem, ubi sæuit, in uiros plus quàm in fœminas fremere: ueluti natura eum docuerit, mulieres mitius quàm uiros, esse tractandas. Aristot. lib. Problem. 2. 9. capite 11. Cur, ait, mulierem interficere iniquius, sit,

fit, quàm uirum, quanquam naturæ ratione mas fœmina præstantior est? an quia mulier imbecillior est, minusq; proinde iniuriam facere potest: etenim eniti aduersus id quod longè infirmius est, nihil uirile, iamò stolidum atq; iniquissimum est. Hec ille, quæ tam ad animum quàm ab corpore referri possunt. Tradit Vopiscus, Aurelianum imperatorem, cum Zenobia ad pœnam uocaretur à militibus, quòd sibi Imperium usurpasset, illam uita donasse: quòd indignum existimaret, mulierem interimere. In quâ sententiâ Euripides in Hecuba, *ὡς ἀπειλάνει φθόνῳ γυναικας*: Quam inuidiosum interficere feminas? Quandoquidem, ut idem in Hercule furète scribit, mulieres quodammodo sunt masculis miserabiliores.

τὸ δὲ γὰρ πῶς μᾶλλον εἰς τὸν ἀρσένου. Cui astipulatur Bald. consil. 96. factum tale est: Carolus lib. 2. quòd mulier miserabilior est uiro.

Quomodo Lamiæ mentis errore à diabolo affectæ, nec ulli noxiæ sint reducendæ, & quæ eis statuenda pœna: nec omnem uoluntatem esse puniendam. Cap. XXI.

QUum ergo errore & phantasia Lamiæ deluse & satanæ peruersa institutione seductæ cognoscantur: nec alicui ab ijs malum reuerà, at solum imaginatione illatum esse sciatur: saniori doctrina informandæ erunt, ut repudiatas dæmonij ludibrijs, Christo sacramentum rursus præstent, atque ut luxata ex corporis compage membra, debita ligatura restituantur pœnitentes. Quantopere hic fidelem mysteriorum Dei dispensatorem eniti deceret, ut ad Christi ouile reduceretur ouis perditâ, nemo nō nouit. Suum quoque hic habebunt locum publicæ & cōmunes preces ex animo susc. Admodum piè hic D. Iacobus admonet: Fratres, si quis inter uos errauerit à ueritate, & conuer.

conuerterit quis eum, sciat quòd qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uie suæ, saluam faciet animam à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Nec hæresis solùm in errore, quòd quis dæmoniorum doctrinæ adheret, figitur: sed in sui confidentia quoque, concepto fastu & præfracta pertinacia, ubi nulla admittitur admonitio: errorem etenim, seductionemq; mentis cõfessus hæreticus, semper remissionem, ueniamque, ex Patrum consensu & Christiana mansuetudine meretur. Nam, teste Seneca, quem pœnitet *In Thyeste. Eccles. 17.* peccasse, penè est innocens. & apud Ecclesiasticum legitur: Pœnitentibus dedit uiam iusticiæ. Eiusmodi itaque malè à dæmonio persuasæ, & resipiscenti feminæ, rectiusq; iam in Christianæ fidei sanctissima basi confirmatæ, pecuniarum quoque (si eius res ferant) mulcta in pauperû subsidium imponi potest, & quæcunque alia arbitraria, non tamen uitæ pœna, pro delicti ratione & magnitudine. Vel si iniungere uoles mulctâ eiusmodi feminæ irrogatam à Romanis pontificibus in taxa sacræ pœnitentiariæ, ut ipsi uocant, per me licet. Ibi legitur: Mulierem incantatricē, postquam superstitiones abiurauit, in quolibet supradictorum casuum taxari, Turon. 6. duc. 2. Si etiam ex usu ob reipublicæ tranquillitatem conferuandam uidebitur, ut exilio ad certum tempus puniatur, donec uitæ innocentia uerè se conuersam esse, & fidelem, persistereque comprobet, ac deinde libertate hospitij pristina rursus donetur, non contraierim. Eiusmodi esto pœna temeritatis, quòd dæmoniæ suggestioni & ludibrijs non satis constanter resistit, immò etiam consenserit fatua.

Quòd si quis contentiose uoluntatem seuerius puniendam defendat, is primùm distinguat inter uoluntatem hominis sani perfectam, quæ in actum uerè dirigi cœperit: & inter uitiatæ mētis sensum, uel (si uo-

S les)

Non omnis uoluntas punienda.

les) corruptam amentis uoluntatem : cui suo opere, quasi alterius esset, colludit diabolus, nec alius insulse uolentem subsequitur effectus.

Tale uoluntatis uitium impingi etiam possit melancholicis, fatuis & pueris, qui facile inducuntur, ut uel hæc uel alia se designasse mala falso imaginentur, fateanturque : qui tamen à Deo renes & corda scrutante, non æque plecti permittuntur, ac alij mentis compotes : multo certè minus ab hominibus id fieri oportuit. De ijs quid sentiam, qui elementa commouisse, aerem turbasse, grandinè acciuisse calamitosum in frumenti & uinearum perniciem, & rerum aliarum stragem, creduntur, Lib. 2. cap. 30 explicui: ubi argumentum ea de re prosequi, ut continuum filum, ad certiorè intelligentiam malui, quàm eo diuulso Lectorem suspendere.

*Apoc. 2.
Luca 12.*

Confutatio sententiæ Georgij Pictorij, qua Lamias crudeli morte puniendas esse, defendit.

Cap. XXII.

ARgumenta, quibus Georgius Pictorius medicus, in libello de Sublunarib. dæmonibus, defendit, Lamias inclementer uel igne uel alio quouis tormèto esse tollendas, sparsim in his nostris libris tam solidè confutata esse arbitror, ut superuacaneum certè iudicem, illi uel paucis respondere, uel plura his adijcere. Enimuero earum phantasià à dæmone uitiatam esse, ut neminem nisi opinione læserint, satis superque demonstratum est. quemadmodum etiam manifestè ostendi, dæmonem, uti spiritum, ossibus & carne, quæ in actum uenereum requiruntur, carentem, cum femina cōgredi neutiquā posse. Quod tamen Pictorius hic negat, & se Augustini & Conciliatoris sententiæ præferre ait cuiusdam Marci testimonium, qui insignis satanæ cultor, in Chersonneso uitam

uitam egit solitariam, Michaeli Psello familiaris: atque
dæmones genitalia habere, & fecundos esse semine,
docuerit: quod hi salaces istis deformosissimis peco-
ribus (sic Lamias appellat) generandi studio in locel-
los infundunt, & proles excitant, sed nostris dissimia-
les, & nanos ferme simias referentes. Vnde hæc Mar-
cus nouisse potuit, nisi quod, dum familiariter demo-
num cōsortio uteretur, in ea forma ab ipso descripta,
oculos illius deluserint, & præstigijs umbram pro re
obiecerint, aut eius phantasmam, ut & Lamiarum, hu-
iusmodi suggestionem uitiarint. Debuit adhæc, ut phi-
losophus, cōsiderasse, omne semen generare suū simi-
le. Quorsum ergo nani ex demonū, qui spiritus sunt,
semine gignentur? quæ eorum similitudo? in quibus
cōueniunt? in quantitate? ne, aut in substantia? simias-
ne itidem referūt in generando dæmones, qui formā
norunt mentiri quamcunq; etiam angelorum lucis?
Si procreandi his potētiam tribuere uoles, malos gi-
gnent genios uel spiritus. analogiam etenim rerū hic
statuere oportet. Accedet quoq; immortalitas, qua ra-
tione à creationis primordijs in tam numerosam ex-
creuerint sobolē ad hoc usq; seculum, ut nihil præter
has laruas nostris sedulō obuersari oculis, nec usquā
hominem ab harum infinitis myriadibus securum
fore; non mirum sit. Hanc sententiam qui conuellerē
uolet, rationes adducat, quibus, ut nugis his, imō a-
pertissimis mendacijs credam compellar. Demirrō
anē, doctum uirum hic sibi illudi; sensusque perstrin-
gi sinere. Aliam insuper punitionis occasionem nimis
riuolam adiūgit, quod harum Erynnarum numerus
a tam immensum excresceret pelagus, ut ab earū in-
antationibus tutus degeret nemo, nisi combureren-
tur. Imò nusquam ab harum læsione securius ui-
uitur, quā ubi hæc uictima locum habet nullum;
ec cæ igni mandantur, nimirum ubi diaboli dolus

artes & præstigiæ, quibus nocte diuque in suam illucere nassam homines incredulos, uel modicæ fidei sagit, innotuere: ubi in cunctis afflictionibus Deus omnipotens, iustus & misericors cognoscitur imploraturque: ubi ad Christum unicum diaboli supplantatorem, eiusdemq; regni strenuum euerforem confugitur, ubi ordinata à Deo media non negliguntur: ubi quod solius diuinæ maiestatis est, satanæ aut maleuolæ anui non attribuitur.

Ad Ludouici Milichij césuram de Lamiarum pœnis, uti quoque ad Iacobi domini in Lichtenburch iudicium, quemadmodum & illi qui legem Imperatoriam in concione allegauit, & Mosem cap. 22. Exodi, abundè toto hoc Libro responsum esse existimaui, ut frequentiori repetitione minimè opus esse sentiam.

Veneficarum pœnæ. Cap. XXIII.

Veneficarum
pœnæ.

NON aliò torquenda erit lex Cornelia, quàm in ueneficas. Quæcunque enim feminæ morbos, siue mortem, aut iacturam, alicuius ueneni potentia cuiquam induxerunt, Veneficarum nomen & punitionem merentur: atque his, pro criminis qualitate pœnam uel aggrauant, uel moderantur leges. Quemadmodum si quæ philtro uel amatorio poculo apud procos, aut alios, amorem extorquere contendunt, eosque interim uel dementant, uel morbis excruciant, non tamen uita orbant: ijs noxæ magnitudinem & uoluntatis studium, pœnæ grauitatem uel moderationem præscribere iustum est. quod de quocunque illato rerum dispendio dictum semel uoluit lex Cornelia de sicarijs & ueneficis celebratur. Qui uenenum malum necandi hominis causa fecerit, uel uendiderit, uel habuerit, plectitur. Eiusdem legis pœna afficitur, qui in publicum mala medicamenta uendiderit, uel hominis necandi causa habuerit.

Lex Corne-
lia. ff. lib. 46.
tit. 8.

ex Senatusconsulto relegari ea est iussa, quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo, medicamentum ad conceptionem dedit, ex quo ea quæ conceperat decessit. Alio Senatusconsulto effectum est, ut pigmentarij temerè cicutam, salamandram, aconitum, pityocampas, mandragoram, cantharidas, aut quid lustramenti causa dantes, pœna teneantur eiusdem legis. Hic Mosis quoque edictum habet locum, *φάρμακός ἐν ἐπιβιώσει*, aliàs *ποφιβιώσει*. sic legis uoluntatem explicuerūt Septuaginta interpretes: Veneficos non patieris uiuere: aut, si mauis, ueneficas (genere feminino) ut uolunt Hebræorum interpretes. Eæ certè non aliæ erunt intelligendæ, quàm quas Moses & illud seculum nouit: Sagas autem uulgò nobis dictas, & à me descriptas, ne quidem Christi tempora norunt, multo minus Mosis. quorum uerò incantatorum Scriptura meminit, omnes sunt magi infames.

*Exod. 22.
Pœna ueneficarū à Mose constituta.*

Porro feminas ab initio ad ueneficium fuisse procliuiiores uiris, grauissimī testantur authores. Refert Diodorus libro quinto de Antiquorum gestis, Hecatem feminam omnium primū aconitum inuenisse, & ad uenena mortifera conficiēda summum studium operamque impendisse. Quin apud Romanos feminae ueneficijs primū usæ sunt, ut testantur Liuius libro 8. & Valerius libro 2. tit. de Institutis antiquis. & nonnihil D. Augustinus libro de Ciuitate Dei 3. capite 17. Plinius autem libro uigesimo quinto, capite secundo scribit, scientiam feminarum in ueneficijs ræualere. Quid enim (ut subdit) non repleuere faulis Colchis Medea, aliæque? in primisque Italica Circe, dijs etiam ascripta? Sed & præter istas, apud Ioratum nunquam non uidebis magas & ueneficas mulieres memoratas: Gratidiam, quam & Canidiam appellat, Saganamque & Veiam Neapolitanas,

*Femina ab initio ad ueneficium procliuiiores.
Exod. 7.
Leuit. 19. 29.
Deut. 18.
Es. 8. 29. 47.
Psalm. 57.
2. Paral. 33.
Eccles. 12.*

Quid. in epi.
Sapphus.

Foliam Ariminensem, & alias: uiros autem neutiquā. Quin & apud alios scriptores, plures etiam alias reperies: Mycalē scilicet, Erichthonen, Dypsadem, Eriphiam, Guthrunem, Gygen illam Parysatis matris Cyri famulam, Martinam quandam Cornelio Tacito memoratam libro secundo Annalium, & Locustam apud eundem, ad fin. propemodum lib. duodecimi, & alias ferē infinitas. Vetus est prouerbium de mulierum ueneficijs, *Θρασυή γυνή*, id est, Thessala mulier, Suidæ memoratum, quo scilicet utimur in ueneficas mulieres: quoniā ea gens, & præsertim fœminæ, præ cæteris hoc nomine sunt notatæ. Quintilianus lib. 5. Orator. instit. tit. de Argumentis: Latrocinium, inquit, facilius in uiro, ueneficium in fœmina credam.

In Perside ueneficos plecti, ut in amplo lapide caput impingerent, rursusq; alio superinducto lapide illud effringerent, fertur. Quid autem hic statui debeat de ijs, qui uenena in hominum uel pecorum perniciem appararint, siue mares siue fœminæ sint, prudentis Magistratus æquitati & iudicio relinquendum censui: ne sibi extra professionis meæ limites quicquam præiudicari queratur ille, cuius ordinationem à Deo esse testantur literæ Sacræ. Sententiam tamen incomparabilis prudentiæ Atheniensium Arcopagitarum raram, consilioq; certē maturo pronunciatam aduersus ueneficam, tanquā iudicij deliberati discretique exemplum, celophonis loco ex Aulo Gellio subiungere uolui: cuius hæc sunt uerba. Ad Cn. Dolabellam, proconsulari imperio prouinciā Asiam obtinentem, deducta mulier Smyrnæa est. Eadem mulier uirum & filium, eodē tempore, uenenis clam datis, uita interfecerat. Atque id fecisse confitebatur: dicebatque se habuisse faciendi causam, quoniam ille idem maritus & filius, alterum filium mulieris ex uiro priore genitum, adolescentem optimum & innocen-

tissi

Lib. 13. ca. 7.
Publ. Publ.

tissimū, insidijs exceptū occidissent. Idq; ita factum esse, cōtrouerſia non erat. Dolabella retulit ad consilium. Nemo quisquā ex consilio sententiam ferre in causa tam ancipiti audebat, quòd & confessum ueneficium, quo maritus & filius necati forent, non admit tendum impunitū uidebatur: & digna tamen pœna in homines sceleratos uindicatū fuisset. Dolabella eam rem Athenas ad Areopagitas, ut ad iudices grauiores, exercitatioresq; reiecit. Areopagitæ cognita causa, accusatorem mulieris, & ipsam quæ accusabatur, centesimo anno adesse iusserūt. Sic neq; absolutū mulieris ueneficiū est, quod per leges nō licuit: neq; nocens damnata punitaq; est, quæ digna uenia fuit. Ex Valer. Max. libro 8. cap. 23. scripta hæc historia.

Anacephalæosis de Lamijs. Cap. XXIIII.

IAm tandem Lamias earum rerum omnium quæ illis ascribuntur passim nec naturali ratione, nec in facto causas esse, comprobatum satis arbitror. Nam si quid eiusmodi efficiunt, utiq; possunt etiam. actus enim præsupponit potentiam. Si uerò posse concludere uolumus, definiendum omnino prius est quo modo, quaque ratione possint. At neque per se, neque per incantationes, neque per dæmonem, neq; dæmones per ipsas ea præstare queunt.

Lamia non possunt, quod creduntur facere.

Per se quidem ipsas non posse, triplici ratione demonstrauimus. Quæ enim ad omnem actionem, siue implex illa sit, siue certo fine fiat, requirūtur, agentis iimirum facultas, aptitudo patientis & subiecti, conueniens & possibilis applicatio, tribus his planè carent. Nam quod ad ipsas spectat, mortales sunt: quorum omnis facultas cum ex analogia consonantiaue corporis & animi pendeat, hoc quidem nihil illi intelligere & uelle: illo uerò tantū possunt, quantum terrenorum sensuum termini patiuntur. Itaque

Per se non possunt.

Agentis facultas.

nec ad superiora sua potentia pertingunt, nec quicquam omnino possunt operari, quod sensibus non respondeat. Sicut enim diximus, ad efficiendum aliquid, uel ad effectum producendum in aliquid, necessaria prorsus est uirtus ac potentia causæ efficientis, haud secus atque *wpós ri*. Quantum etiam attinet ad id in quod agere creduntur, hac ipsa ratione fieri non potest ut terram concutiant, nubes dissoluant, grandines prouocent, uentos cieant, imbres inducât, fulmina euocent, tonitrua eliciant. Nullus enim uel noster esse potest actus, uel alterius agentis, nisi in patiente apto, beneque disposito. Non est autem ea aut uniuersitatis ratio, aut elementorum conditio, ut homines in ea uel agere possint, uel ea ratione possint quæ lamiæ creduntur, ut superioribus libris latius explicauimus. Per incantationes igitur multo minus hæc consequuntur. Nec uerò causato, ut loquimur, plus uirtutis inesse potest, quam ab influxu beneficioque suæ causæ proficiscitur. Incantationum carminumque causæ sunt lamiæ, & ij qui ijs utuntur, quæ admodum uerborum omnium, quorum quis sit effectus, Aristoteles in secundo de Anima subtilissimè docet. Lamiæ autem hæc augendi nullâ habere uim, nullam facultatem, iam ostendimus. Ergo nec incantationes talium effectuum sunt causa, nec lamiarum potentiæ suffragatur illa regula: Quicquid est causa causæ; etiam est eius causa quod causatum dicitur. Etenim licet priora duo quæ in omni actione requiruntur, non deessent, tertiū tamen hic deficere uidemus, Incantationes enim non esse mediū aptum inter homines & corpora cœlestia, multis in locis docuimus. Itaque uel hoc ipso totum negotium non solum impediretur, sed nec institui posset. Medium enim inhabile & inconueniens, impedit ut extrema uel coniungantur, uel in agendo quid consentiant. Nisi forte cum

Subiecti in-
epitudo.

l. si adroga-
tor. D. de a-
dopt. l. iur. spe-
ritos. §. cum
orundus. D.

de excus. tut.
l. pub. ill. D. de
tut. & cur.

Alex. Conf.
128. uol. 1.

l. in omnib. 2.

D. de oblig. et

act. l. 1. C. de

her. instit. l. si

ego 1. D. si

cert. pet. c.

l. §. hoc autē.

qui feud.

dar. poss.

l. et si amicis.

D. ad l. iul. de

adult. Doct.

l. si. D. de flu.

l. qui sella. §.

si. D. de seru.

rust.

tè cum Platoniciis constituamus, mundum hunc esse *Macrob. in Som. Scip.*
quoddam animal quod etiam sentiat, & aures ocu-
losque habeat: cumq; Pythagora, cantibus eum de-
lectari & moueri.

Sed nec per diabolum eas hæc præstare ostēdemus.
Nam ut concedam etiam, quòd aut diabolus incan-
tationibus suis possint cogere, aut diabolus hæc spon-
te faciat, cum inuocatur ab illis: tamen nec ad id a-
gendum compellere, nec illud per ipsum possunt ef-
ficere, quod in eius potestate non est. Licet enim i-
pse & omnia quæ cōmemorauimus, & multa alia pos-
sit, quæ nobis miracula modò sunt, modò uidentur
esse: non tamen ea præstare potest, quæ uel ipse, uel
homo uellet: nec eo momento, quo uel ipse cuperet,
uel clientes optarent & iuberent: sed ea quæ uult
summus Deus, & tum demum cum illi placuerit. Ita-
que, si quando post incantationes id quod uolunt
consequatur, quia non ex libito, imperioque dæmo-
nis aut illarum procedit, sed ex uoluntate iubentis
aut permittentis Dei, quæ nullius aut spiritus aut ho-
minis nō solū in potestate, sed etiā in scientia est: for-
tuitū id & hominib. & dæmonib. esse oportet. Quare
nec magis eorū causa sunt, quàm omniū rerum quæ
non à nobis fiūt, sed fortuito nobis licet optantibus
accidunt. Nec deniq; diabolicæ naturæ uis obiectio-
nem illam nobis subministrat, idem esse siue per se,
siue per ipsum ea quæ ipsis attribuuntur, faciant La-
mię: nec differre, utrum effectum producant, aut cau-
sam immediatè præbeant.

Postremum est, quod dici posset, dēmonē per anus
hasce quæcunque suprā diximus operari, ut miseræ
Lamię causę sint iustrumentales. Quasi uerò mille ar-
tifex earum egeat opera? Sed ut hoc non sit, quis non
uidet inepta prorsus ad cœlum, aerem, nubes ac uen-
tos commouendos edentulās anus esse organa? Ne

l. is damnus.
D. de reg. iur
l. 1. §. de iec. §.
D. de ui & ui
arm. l. nihil
interest. D.
ad l. Cornel.
desiccar.

igitur illos nequam spiritus tantæ putemus & insipientiæ & inertię esse, ut has adeant: & naturam eò recidisse, ut per eas moueatur. Ad agendum enim aliquid, instrumenti conuenientia requiritur, & habilitas. Quamquam, etiam Lamiaë dæmonum ad ea quæ Deus opt. max. ijs permittit efficienda, necessaria essent, aptaq; organa, quā inde pœnam mererentur miserę. Primum enim hoc eas pati uideremus: Ergo minime facere. Simul enim hæc non concurrunt. Tum etiam certum est, ex causa instrumētali actiones non censerī, nec finem eorum quæ fiunt ab organo dependere. argumento l. qui mihi donatum. D. de donat. Finis autē in maleficis tantummodo punitur. l. diuus. D. ad l. Cornel. de sicar. Atque his propemodū rationibus fusiꝯ explicatis, firmissimisq; argumentis stabilitis, per naturam rerum, testem ueritatis optimam, fieri non posse declarauimus, ut quicquam eorū quæ dicta sunt, Lamiaë uerē possint. quod primū est argumentum, eos quoq; nihil eiusmodi facere.

Secundum erat ex facto petitum, quod optimum ueritatis fundamentum est: quia ueritas est certæ rei noticia. habita maxime per usum. Vsu autē ipso deprehendimus, hos effectus falsissimē Lamiajs tribui. Non solum enim illæ calamitates, quarum causæ dicuntur esse, durant, atq; adeò redeunt, postquam iam ē medio sublatae in cineres redactę sunt: sed ibi quoq; tam crebræ tamq; uehementes quandoq; sunt, ubi lamiarū nec potentia nec nomē cognita sunt. Effectus autē non debet ascribi causæ: qua remota, idē nihilo minus contingit. l. conditionib. pupillus, in pr. D. de conduct. & de in. argumento l. antep. D. ex quib. causis maior. Cessante enim causa, necessariò quoque cessat effectus. Cum ergo ex facto habeamus, lamias neque per se neque per alium hæc efficere: sed alium absque illis,

l. i. §. ceteris.

D. de Acq. poss.

l. Vranus.

D. de fideiuss.

l. testium. C.
de test. Bald.
7. col.

Experientia
docet Lamias
id non facere,
quod ijs im-
ponitur.

gl. in Auth.
de mīstr. cau-
set. in prin.

l. adigere. §.
quamus. D.
de iur. patrō.
c. cum cessante.
ext. de appell.

illis, hoc est uel Deum *ἀμωός*, uel diabolum, summi & *l. in causa. D. de procur.*
 omnipotentis Dei permissu: profectò nec equum est,
 ut aut ex facto alieno onerentur, aut ibi pœna sit, ubi
 noxa non est. *l. sancimus. C. de pœn.* Satis est ut unus- *l. crimen pa-*
 quisq; ex suo admissio sorti subijciatur. Cum uerò na- *ternum. D. de pœn.*
 tura sit impossibile, ut nō modò lamiæ, sed & reliqui
 homines eiusmodi rerū causæ sint efficientes: nostrū
 sanè nō est, in præiudiciū alterius id esse possibile de-
 fendere. Neq; uerò de iure qd est possibile, quod na-
 tura sit impossibile. *l. i. gl. l. filius, D. de condit. instit.* *l. multum. C.*
 Et nihil est certius, quàm defectū potentiae non solū *si quis alter uel sibi.*
 actū, sed etiā actus præsumptionē impedire. Quā etiā
 ob rē non quæ q̄s aut uoluisse dicitur, aut potuisse, p- *Nil nisi pos-*
 batur, attendūt iudices: sed ea quæ quis cōmisisse & fe- *sibile puni-*
 cisse demonstratur, quæq; p naturā rerū tā in potestate *tur.*
 quàm uoluntatē hominis cadūt. Quod adeo uerū est,
 ut etsi q̄s uel spōte uel aliter cōfiteretur delictū, quod
 aut simpliciter cōmittere nō potuit, aut certis de cau-
 sis naturaliter cōmisisse nō uidetur: tamē ex eo puniri
 nequeat. Confessionē enim & uerū & possibile cōti-
 nere debere, suprà docuimus. *l. inde Neratius. D. ad l.*
 Aquil. c. fin. de confess. in 6. & ibi gl. *l. i. C. de confess.*
 ibi Bal. Et Angelus cons. 116. uol. 4. refert, mulierem
 quandam confessam, se marito uenenum propinasse,
 ex eoq; illum interiisse, ex tali confessione condem-
 nari non debere: quia iudicio medicorum non erant
 lethalia pharimaca, quæ se dedisse confitebatur. An-
 no quoque 1563, uiderunt filij mei Patauij puerum
 rapiētem in foro poma ab inuita muliere, leuiter
 uirga in dorso percussū, statim concidisse mor-
 tuum, Non tamen uerissimile erat, ex eo mortuum.
 difficillimum namque medicis uidebatur. Impos-
 sibilium autem & ualde difficilium idem propemo-
 dum est in iure iudicium. *l. apud Iulianum. §. constat.*
D. de leg. i. Quod etiam ad lamiarum spectat patrocini-
 um,

nium. Vt enim fieri posse per eas concedamus, quæ posse creduntur: quid tamen ijs ipsis homini esse posset difficilius? Vix igitur etiam uero sunt similia. At quod uerisimile non est, attendi non debet. c. quia uerisimile. de Præsumpt. l. fin. in prin. D. quod metus causa.

*Cause finales
calamitatum
quia Lamys
imputantur
c. cetero. de ho-
micid. gl. i. &
Panor.*

*Iniuria Deo
quomodo fit.*

Adhæc quum de causa calamitatum earum, quas lamys impingimus, certò non constet, hoc unum miseris etiam excusaret, quod multiplices ac uariæ earum possint esse occasiones & causæ. Effectus enim qui multiplici ex causa colligi potest, iustiori semper ascribitur. c. estote. de reg. iur. in antiq. Nec in dubio delictum omnino præsumitur. l. i. C. ad l. Corn. de sicar. Iam uerò cum & de remota constet, & de propinqua, quæ propriè causæ appellatione continetur, non solum innocentes affligerentur respectu nocentis, quo nihil est periculosius. (l. fin. infr. C. de his qui latr. l. prægnantis. D. de pœn.) sed ipsi quoque Deo summâ iniuriam inferremus, si manum eius nò agnosceremus: hoc est, si quæ nobis uel ad pœnam, uel ad probationem, uel ad monitionem immittit, ea uel ab alio quàm ipso, uel ob alias causas quàm eas, uel per alia media quàm quibus à mûdi primordijs usus fuit, proficisci, & nobis imponi crederemus.

Bart. Conf. 6.

*Ratio anima
legis.*

Non obstat igitur l. eorum. nec l. multi. C. de maleficis & mathematicis. nec earum auctoribus Diuo Constantino Constantioq; fit iniuria, licet alioquin legum emendationem summè uitandam esse non negemus, l. præcipimus. infr. C. de appellat. Nam cessante ratione legis, cessat lex. l. quod dictum. D. de pact. l. adigere. §. quamuis. D. de iur. patron. Ratio enim est anima legis. l. cum ratio. D. de bon. damn. c. ratio nulla. infr. ext. de præbend. Ex ratione lex omnis interpretationem accipit. l. cum pater. §. dulcissimis. D. de leg. 2. Doctores ibi. In l. multi, dicitur, mul-

tos

tos artibus magicis elementa turbare, uitam inson-
tium labefactare, manes accire posse: In l.eorum, di-
citur maleficos morbos, imbres, grandines, uentos
& remouere posse, & auertere: nec eos esse punien-
dos, qui incantationibus utuntur ad finem boni, sed
eos qui ad finē mali. Bart. & Salyc. in sum. At qui iam
& ratione, & experiētia, & auctoritate probatum est,
nihil istorum uerē per homines fieri. Correcta ergo
ratione legis, correctā mihi uidetur lex. gl. ord. in l. 1.
in uerb. prouidentia. D. de legit. tut. & in l. qua ratio-
ne. §. literæ. uerb. directam. D. de acq. rer. dom. Ratio-
nes autē non leues, quōd tempestates & aerem com-
mouere non possint Lamiæ, Libro tertio, cap. 16. ad-
duximus.

*Leges de ma-
leficis an locū
habeant.*

Experientiam suprā attigimus, nec certiozem ha-
bere possumus, quā in Libro quarto, quem ex meris
prope composuimus exemplis eorum qui cū uel
dæmoniis, uel naturalibus morbis ac uitijs labo-
rarent, maleficio tamen Lamiarum affecti credebantur.
Sed & illa clarissima est, quōd quæ posse uiden-
tur inducere & accire, nulla ui remouere possint, at-
que abigere. Sicut in magis Pharaonis notauimus,
qui nec ranas nec cyniphe pellere, nec cauere sibi
potuerunt, quin ulceribus affecti, suarum artium ua-
nitate in detegerent Vt enim facere uidetur, qui cum
possit, non prohibet: l. adigere. in prin. D. de Iur. patr.
ubi gl. ita non facere, qui cum uelit, nō potest. Per spi-
ritū Dei non poterant. Quod si per ipsos stetit quo
minus abigerent, potuisse non inficiaremur. Idē hoc
est, aliquē posse, uel stare per ipsum quo minus possit.

Exod. 9.

*l. si bona fidei.
D. de nox.*

Restat autoritas, quam habemus maximam ex cō-
cilio Ancyrensi, 26. q. 5. c. episcopi. nec minora a san-
ctis patribus, eorumque canonibus. 26. quæst. 2. c. il-
los. c. ex tuarum. c. fin. ext. de Sort. ubi Glossæ, & Do-
ctores: qui omnes expressē testantur, hēreticum esse,
qui

qui credat huiusmodi per magos ac sortilegos fieri posse. 26. quæst. 4. c. igitur. & c. accusatus. §. planè. de hæretic in 6. quia tribuit creaturæ, quod uni soli Deo conuenit. 26. quæst. 2. c. qui sine Salvatore. Ioan. And. in rub. ext. de Sort. & c. i. eod. Panor. Andr. Sic. in cons. 55. Oldr. in cons. 210. Quæcum ita sint, legum illarum uerba non eò sunt torquenda, quasi Christianus Imperator, uel ipse crediderit, uel alios credere uoluerit, eiusmodi siue miracula siue calamitates ab hominibus per malas magicasque artes edi ac perfici: sed ita potius accipienda, quasi desumpta & scripta ex opinione uulgi, & secundum commune loquendi formam: quam quidem obseruant & retinent plerumque legumlatores. Id quod ex l. nullus. eod. tit. alijsque ll. optimè patet. Etenim leges legibus conciliare modis omnibus debemus. l. uni. C. de inoff. dot. Quamquam si auctoritatem spectemus, quis est qui ambigat, in hoc negotio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In causis enim definiendis, ijs præsertim quæ spectant ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta Patrum & Canonum, legibus sunt præferenda Panor. in c. super illa. de secundis nuptijs. neque leges ipsæ dedignantur sacros Canones imitari. Auth. ut cleric. apud propriū episcop. in fine.

Cæterum aduersus ea quæ diximus pro defensione duarum istarum ll. instabunt fortassis & Molitor & alij, licet Lamias nihil eorum quæ dictæ ll. exprimunt, aut posse aut efficere concedatur, cupere tamen & uelle efficere: eadem autem seueritate uoluntatem sceleris, qua exitum, esse puniendum. l. quisquis, in prin. D. ad l. Iul. maiest. l. si quis non dicam. C. de episcop. & cleric. Illud uerò primum exceptione clarissima possem elidere, quòd nullam aliam ob causam miseras & insontes anus uel capi

*Voluntas La
miarum.*

uel

uel plecti fateantur oportet, quàm quòd eiusmodi quid uel fecisse uel procurasse credantur: alioquin proprio se iugularent gladio. Nec enim aliter legitime non modò condemnari, sed etiam torqueri possent. Secundò respondeo, illam iuris regulam, In maleficijs uoluntatem spectari, non euentum. l. diuus. D. ad l. Corn. de sicar. præterquam quòd uarias habeat limitationes, hic quoque non adduci posse. Est enim uoluntas illa, potentia factò proxima: & maleficiũ nihil aliud, quàm malum hominis factum. At facit, qui facere potest: & id facit demum, quod fieri per ipsum potest. Vnde nihil aliud illa definitio denotat, quàm paria esse, delinquere, uel delictum attemptare. dictis ll. l. is qui cum telo. C. de sicarijs. Laminias uerò nostras hæc nò posse, satis credo sæpe multumq; demonstrauius. Itaq; nec facere quid eiusmodi (defectus enim potentia impediat actum) nec uelle censendum est. Neq; uerò quis id uelle uidetur, quod non potest. l. Lucius. §. Impp. D. ad municip. l. si tibi. §. unius. D. de opt. leg. c. cū à nobis. de sentent. excom. Quæ igitur horum facinorũ uoluntas in Laminias cadit, si modò uolũtas iudicanda sit, nò nisi uana esse potest & debet. Inanis enim est uolũtas, nisi facultas adsit, & potentia. l. nolle adire, in prin. D. de Acq. her. & ibi notat Alex. l. pater Seuerinam, in prin. D. de cond. & demonstr. Nihilq; est aliud quàm uel puerilis animi persuasio, uel fallax opinio, uel simplex destitatio, quæ in uiuentiũ actionibus sola nihil efficit. l. si nondum. C. de furt. Vel cogitatio tantũ, qua cum nihil sit liberius, eius nemo pœnã patitur. l. cogitationis. D. de pœnis. c. cogitationis. dist. r. de pœnit. l. si fugitiuus. l. sæpe, in fin. de uerb. sig. d. l. inficiãdo, in prin. de furt. Propositũ enim in mēte retentũ, nihil operatur aut in publicũ, aut in priuatũ alicuius detrimentum. Ideo cogitatio flagitiorũ quorũlibet impunita manet,

d l. multa.
C. si quis alt.
uersib.

Voluntas, destitatio, cogitatio maleficij.

manet, quæ quis & aggredi & perficere potest. Bal. in l. non ideo minus. C. de accusat. cum suis terminis contenta est. c. cogitatio non meretur, dist. 1. de pœnit. Quanto magis earum rerum quæ & naturaliter impossibiles sunt, & in nullius hominis potestatem cadere possunt? Enimuero huiusmodi cogitationes ac desideria non hominis sani, sed amentis reuera sunt. Sanæ mentis uoluntas, rei possibilis est uoluntas. In ea paria sunt, nolle, & non posse. l. 3. C. de her. inst. l. 1. §. usus. D. de procur. Amens aut & ratione caret, & uoluntate. Itaq; nec dolus in eo præsumi, nec culpa quidē ei qui suæ mentis nō est, imputari potest.

Lamia confitentes ea quæ sibi impeniuntur, amentes sunt.

l. sed et si. §. 1. D. ad l. Aq. Lamij autem nostris tum ætatem decrepitam, tum ex miseria desperationem, tum phantasiæ uitium, tum pharmaca furorem inducentia, tum dæmonem ita penitus omnem eripere mentem docuimus, ut quæ nec fecere, nec potuere, fecisse tamen se confiteantur, seque ipsas in apertam

Bald. in l. 1. col. 5. C. de sac. eccl. Aristot. in Ethic.

præcipitent sua sponte mortem. Quod nemo sanus, quantumuis fortis, unquam fecerit: quia uoluntas eius talis est, qualis esse debet. Est autem omnium terribilium maximè terribile mors. l. ultimum. D. de pœnis. Furiosorum illud est, amētium, ac infantium. His nullum omnino delictum imputatur. l. infans. D. ad l. Corn. de sic. Non si committant quod perduellionis & maiestatis rei. l. famosi. D. ad l. Iul. maiestatis. Cur ita? quia iudicio carent: hoc est, ea uoluntate quæ in maleficijs spectatur & puniuntur. l. qui iniuriæ. l. fin. l. uerum est. D. de furt. Quam etiam ob causam ut maximè Lamix nostræ possint quæ facere creduntur, & faciant quæ posse dicuntur: nihilo tamen magis puniri possent, quàm illi, quia non minus illa uoluntate carent malefaciendi, quæ pœnam meretur in maleficijs tantum, dictis ill. l. si seruus, §. et si puerum. D. ad l. Aquil. l. si quis testamentum

mentum.in fin.D. de furt. Hic enim locum haberet illa regula.

Veruntamen, quoniam initium cuiusq; rei spectandum est, l. Pomponius. D. de neg. gest. & causa: nodus hic alter iniicietur, originem scilicet & causam huius siue uitiatæ uoluntatis, siue amentiae attendi. Nam et si necessitatis esse uideatur, tamen ab initio uoluntatis fuit. Deo etenim relicto, cum diabolo contraxere, eumq; secutæ sunt lamię, deuiantes à tramite Catholicæ religionis: quod non solum hæreticum est, l. 2. in fin. C. de hæret. & Manich. sed apostaticū etiam l. 3. in prin. C. de apost. Deniq; delictis semper obligatio naturalis inest ex tacito consensu delinquentis: quia delinquendo ipso facto sequenti pœnæ consentire, ad eamq; se obligare uidetur. gl. in l. 1. §. fin. D. de postul. & in l. si seruus. D. qui not. inf. l. Impp. D. de iure fisci. uers. tu huic pœnæ te subdidisti. Et sanè nulla potest misellis alia imputari culpa, nullaq; iustior earum puniendarum causa uel à Grillando uel à Molitore uel ab alijs Iureconsultis assignatur. Atqui rationibus innumeris ostendere possem, contractum ac fœdus hoc nullum esse: itaq; nihil in alterutram partem operari posse, nihilq; huc facere regulam, uniuscuiusque contractus initium spectandum esse, & causam l. si procuratorem, in prin. ff. mandati. l. 1. §. non solum. de pos. l. si tamen. ad Maced. Ac primo quidem ratione personarum: quia inter quos nulla est communio, inter eos quoq; nullum potest esse ius, nullus naturaliter contractus. Ratione rerum: quia quæ dari fieriue nec de iure nec naturaliter possunt, eorum nulla penitus est obligatio. Ratione conditionis adiectæ stipulationi, pactoue: quia nec in stipulantium est potestate, nec ita in casu posita ut natura sit possibilis. Ratione formæ: quia non ea sit quæ dat esse rei, cuiusq; omisio uitiat actum. Ratione dissensus: quia semper & de a-

*Fœdus inter
demonem &
lamias nullū.*

*l. non solum.
de act. & ob.
lig.*

*l. cum hi. §. si
prator. D. de
transf.*

Tlio &

*1. de har. in-
stit. l. 4. §. fi.
de act. empt.
l. fin. de coll.
bon.*

lio & aliter sentit dæmon, quàm homo. Postremò nõ nisi imaginarium est uniuersum negocium. Quæ autem in spiritu tantum fiunt, eorum per testes ueros ac certos, hoc est oculatos, non potest haberi ueritas. Itaq; fœderis huiusmodi noticiam per experienciã, & ex factò consequi nequimus. Eorũ enim quę nõ apparēt, quę uero nõ sunt, nulla qualitas est. l. eius qui in puincia, j. D. si cert. pet. l. fin. D. pro soc. Cæterum quoniã nõ id solum Libro secundo satis declaratũ est: sed etiã ipsas aniculas, quæ plerunq; lamix dicuntur, dolo circumuētas, ui coactas, metu cõpulsas, errore inductas, ignorãtia deceptas in hãc credulitatis temeritatẽ in-

*l. in cõmodato
§. sicut. D. cõ
modati l. si
quis argentũ.
§. cum empt.
C. de don.*

cidisse: pfectò nec hoc obijci miseris poterit, q; in cõtractibus attēditur, quæ ab initio sunt uoluntatis, ex post facto fiunt necessitatis. l. sicut. C. de act. & oblig. nec illud quod in hæresi, delictum hoc sola uoluntate, & in mente cõmitti. c. excõmunicamũs. §. credentes. de hæret. Bal. in l. si q; nõ dicã. C. de episc. & cler. & alij doctores. Nam ubi nullus est cõtractus, ibi nec contractus initium: ubi uerò dolus, uis, metus, error, ignorantia, ibi neq; uoluntas, ut dixi suprã, neq; consensus esse potest: quare nec hæreseos, nec alterius delicti, quod à solo animo pendet, suspicio, aut pœna.

*Lamia nihil
uoluntates, sed
cuncta coactæ
& deceptæ fa-
ciunt.*

Sunt. n. ea omnia uoluntati cõsensuiq; cõtraria: in pri-
mis dolus ac uis. l. & elegãter. D. de dolo. l. in causã. §.
1. de minor. l. 4. de reg. iur. l. 1. q; metus causa, ibi: Pro-
pter necessitatẽ cõtrariã uoluntati. Labeo. n. dolum ef-
se definit, calliditatẽ, fallaciã, machinationẽ ad circũ-
ueniendũ, fallendũ, decipiendũ alterũ. l. 1. §. 1. D. de do-
lo. Quid aut ad hæc tria grauius efficaciusq; lamijis
simplicib. accidere põt, q; dæmonis têtatio: cui lib. Pri-
mo docuimus nec uoluntatẽ deesse, ut totũ orbẽ ter-
rarũ seducat: neq; diligentia, q; alium actũ nõ habet:
neq; technas artesq; quibus circumuenire, fallere de-
cipere non modò fœminam. sed cõstantissimum pru-
dentissi-

*Apoc. 12.
1. Pet. 5.
c. 1. Jo. 1. Jo.
per Matth.
lib. 1.*

dentissimumq; quemque hominum potest. 3. Sent. dist. 19. q. 3. num. 22. 23. uerba S. Bonauenturæ. His illum nostris mulierculis imponere, mentemq; earum capere, tum Canones docent, tum secunda libri secundi pars: partim intrinsecus, cum mala pro bonis, bona pro malis proponit, suadetq; miris & in uisibilibus (ut diuus Aug. ait) modis, per illam substantiã suorum corporum, miserrimarum corpora non sentientium penetrando, seq; cogitationibus earum miscendo: partim uerò extrinsecus, cū per imaginū simularum callidam operationē, ut idē inquit, se corā illis in angelum lucis transformat, & Deum mentitur. Quare quomodo sæpe homo hominem dolo inducit ad aliquid instituendum, quod alioquin ne cogitaret quidem: ita mirū nō est, inquit Grillandus, ut mulier ex se pudica, dæmonū temptationibus ad eam quā alioquin odit, delabatur impudicitia. Illecebras enim oēs & intus suggerūt, & foris ostentāt, ut in Libro primo demonstraui.

Veniamus ad uim, quæ maioris rei impetus est, qui repelli non potest. l. 2. D. quod metus causa. Quid aut dæmonis impetu uiolentius? quo cū repentinos & extraordinarios animæ infligat excessus, ut inquit Tertullianus, primū mentem harum muliercularū ita subiugat, captiuamq; ducit, teste concilio Ancyranō, & D. Augustino, ut credant ei quod nec est, nec esse potest. deinde corpus uniuersum ita obsidet, ut contra corporis naturā moueatur: deniq; linguam earū sic occupat, ut non nisi quando uult ipse, nec aliud quàm quod ipsi placet, eloqui possint. Suppetit illis, ait Tertullianus, ad utramq; substantiam hominis lædendam subtilitas & tenuitas sua multū spiritualibus uirib. quas uel eo magis attēdere debem⁹ in hac questione, q̃ & inuisibiles & insensibiles in effectū potius quàm in actū appareāt, eodē teste in Apolog. cont.

Gen. 3.

26. q. 5. episc.
De lamys.

Lib. de diuinis
lib. 3. c. 5.
De Spirit. &
anima c. 28.
36. q. 4. c. sciē-
dum.

Ad Simplic.
lib. 2. q. 3. d. c.
episcopi.
2. Cor. 11.
Tract. de sortib.
leg. q. 5. n. 5.

d. q. 26. De cl-
uit. Dei lib. 2.
c. 10.

gent. c. 22. Itaq; neq; culpa sua, neq; uolentibus hæc accidunt, quæ uel in mente, uel ope corporis, uel in lingua committuntur. Primum enim, cui uolenti fit uis ac iniuria? deinde quis ui resistere potest? l. ex conducto. §. i. V. Seruius. D. lati, Deniq; qua custodia consequi posset hominum quisquam, ne damnum iniuria dari possit? l. sed de damno. d. tit. l. si ea. de act. empti.

Metus.

Tertium erat metus: qui quid aliud est, quam instantis uel futuri periculi causa, mentis trepidatio? l. i. D. quod metus. At suprâ docuimus, ea omnia quorum metus merito & in homine constantissimo cadat, l. 6. d. tit. pericula, cruciatum corporis, mortem & uiolentam & naturalem, l. interpositâ. de transact. partim reuera miseris aniculis dæmonem intentare ac minari, partim ipsis etiam captis ac circumscriptis earum mentib. ut ait Tertullianus, tanto terrore obijcere ac inferre, ut cum eorum omnium sibi potestatem esse fingat, eas faciliè quiduis uideri facere ac pati cogat. Nam & præsentia mala quib. premuntur ac exercentur, paupertatem, odia hominum, calamitates uel se mentitur immisisse, uel etiam Deo permittente immitit, uel ita delusis earum sensibus imprimit: ut licet nihil eorum patiantur, tamen quasi perpetiantur doleant, ut aut amolitionem eorum ostentâs, aut successuum meliorum spem iniiciens, fidem ac obsequiû misellis extorqueat. Hic est certè illatus timor. l. metum autem. d. tt. Enimuero quoscunque superat dæmon, per mœrorem superat, teste Chrysostomo libro 3. de Prouident. Timor autem, & tristitia quædam est. Omnes enim ex malo æquè timemus, si immineat, ut affaturû & dolemus, si præsens iam sit, & lædat. Nam quod lædit, naturæ contrarium, ac uoluntati est. Quic quid autem sit occasione alicuius inuoluntarij, inuoluntariû & est & dicitur l. qui leuandæ. D. ad l. Rhod. Hoc est, propter quod credulitatis temeritatem in la

mijis

7. Ethic. Aristot.

in ijs perfectæ uoluntati nequimus imputare.

Restat error & ignorantia. Clarum autem est, *et Error.* errantis nullam esse uoluntatem, & ignorantis nullum consensum. l. si per errorem. de iurisd. omnium iud. l. sed hoc. D. de public. & rect. Quin & hunc inuito similem esse, l. qui potest. §. 1. de reg. iur. & furioso l. si à furioso. D. si cert. pet. cui parcitur in omnibus, ut dictū est suprā. In iam ijs autem nostris, error mentis ac cæcitas uoluntatis primum à morbo pendet naturæ, cuius factum æquo animo ferendum est, l. in summa. §. apud. de aqua plu. arc. Melancholicis enim morbis tam grauitur omnes plerumque uexari, nos Lib. secūdo, *cap. 18.* & Alciatus suprā singulari capite, docuimus, ut nec apprehendere, nec diiudicare quicquam rectè possint, multo minus eligere, quodque electionem consequitur uelle, quod omnino liberum denotat arbitrium, l. fideicommissa. §. quanquā. de leg. 3. Tanto maius mentis uitium est quod patiuntur, quàm amoris furor: quo tamen nihil esse uehemētius, dicitur in Aut. quib. mod. eff. leg. §. illud quoque, minusque puniendum. Secundo, in tantam mentis alienationem incidunt diaboli ludibrij quibus diximus & mentem earum capi, ut nesciant quid agant, & oculos perstringi, ut scilicet uideant credantque quod non est. Adeo facti quoque non alieni modo, uerum etiam sui, quod mirū est, probabili certa que laborant ignorantia. quo magis diuini iuris ignorantiam in ijs præsumendam & excusandam censeo. Nam si corruptum sensum omnibus animantibus communem habent, si deprauatam phantasiam & apprehensionē, si diaboli tum internis tum externis fit ludificationibus. ut id ipsum quod & agunt, & uelle uidentur, nesciant: qui uel intelligēt, quale sit id ipsum, in quo consentiunt: uel diiudicare poterunt, faciendum sit, an secus? Adhæc ut nec morbus uitiatæ rationis, nec tantæ fraudes quātas adhibet dæmon in-

Ignorantia facti proprii in iam ijs.

terueniant: fit quandoq; per neglectam diuini iuris ac sermonis tum promulgationē, tum interpretationem, eorumq; culpam ad quos eæ pertinent, ut in hâc credulitatis temeritatē incidant: nonnunquā ætatis infirmitate: semper aut sexus tum imprudentia, tum imbecillitate: cui ppter eas causas quas Lib. tertio retuli, specialiter indulgeri & faueri, suprà singulari capite docuimus, præterquam quòd generalitèr deceptis subueniatur. l. & primo. §. uerba. ad Vell. & impotentib. l. non enim. D. ex quib. caus. maior.

Cap. 20.

Nunc igitur satis arbitror constare, in animum harum mulierularum delictum omnino, quod in sola mente cōsistit, ac uoluntate, nulla ratione cadere posse: nec eandem earum in fide rationem esse, quā aut hæreticorum, aut apostatarū. Hæreticū enim schisma facere, & p̄tinaciā uoluntatis suprà docuimus: apostatā uerò spontanea ac uoluntaria animi malicia reddit.

Quæcunq; uerò iam summam diximus, eò recidunt omnia, ut quod Grillandus & Molitor Lamias animo cōmittere, & uoluntate facere uolunt, potius in mēte pati, quàm facere, uideamus. Nihil enim agit in seipsum. l. ille à quo. §. tempestiuum. D. ad Trebell. Nihil autem magis differt inter se, quàm agens & patiens. l. Vranus. D. de fideiuss. argumento l. prætor. de tut. & cur. Quare cōmiseratione potius quàm pœna dignæ sunt, omniq; potius auxilio, quòd dolum, uim, metum passis, furiosis, deceptis, ignorantib. impotentibus aut ipso iure competit, aut ratione suadente tribuitur. Neq; uerò pœna pœnæ potest esse, nec afflictionem afflicto addere debemus. l. nauis onustæ. §. cum autem. D. ad l. Rhodiam. c. ex parte. de cler. ægrotan. §. quod si uis fluminis. Instit. de rer. diuis. & 7. q. 1. c. cum percussio.

Lamias cōmiseratiōe dignæ, nō pœna.

Eccles. 4.

Atque hæc sanè naturalis est ratio, cur neq; furiosi, neq; phrenetici puniendi sint ex aliquo delicto, quòd
satis

fatis suo furore torqueantur, & sua calamitate puniantur. l. diuus. D. de off. præf. l. pœna. §. sanè. D. ad l. Põp. de parric. Itaq; fati ut illos, sic & nostras, infœlicitas excusat. Animo enim illi ac rationis ui destituti sunt, nec ullũ habent aut mentis aut uoluntatis cõsensum, ut satis est superq; dictũ. l. 2. C. de cõtrah. empt. Atqui neq; delictũ sine consensu potest cõmitti, ac pposito. l. 1. ff. si quadrupes paup. fec. dic. neq; iniuria inferri sine animo iniuriandi. l. illud. §. sanè. D. de iniur. Ergo nullo modo ex delicto uel Canones eos irregularitate puniunt. Clem. un. de homicid. neq; leges suis pœnis. l. infans. ff. ad l. Corn. de sicar. nullo modo ob parricidium cõmissum culeo insuuntur. d. l. pœna. §. fin. nullo modo inferunt iniuriã, sed eam patiuntur, d. §. sanè. nullo modo tenetur Aquilia, ob damnũ datũ. l. sed et si quẽcunq;. §. igitur iniuriã. ff. ad l. Aquil. nullo modo eorũ factis leges uel præmiũ uel pœnã pponũt: sed p talibus habet, ac si fortuita sint, in qbus nullius spectari possit hominis uel deliberatio, uel actio, uel cõscientia. l. fin. in fin. ff. de administ. tut. At & nostras, de quib. agimus, animo (sine quo delinq. usucapi, possideri neq;) itẽ mête, uolũtate, rõne, cõsensu, deliberatiõe, βελήσσει, cõsilio carere, iã ad nausẽã ostẽdim⁹. Quid igit grauius delinquũt, q̃ furiosi, quã phrenetici, quã dormiẽtes, q̃ illis eqparãt. c. maiores. §. si. ext. de bapt. Neq; pfecto absimiles sunt nostrarũ muliercularũ actiones, seu potis passiões, illis dormientiũ, quas Bart. in l. ut uim. ff. de iust. & iur. recenset, & Cardin. Zabar. in d. Clem. un. de ijs q̃ de nocte surg. hom. cõmis. Et tñ ille legum Coryphæus, talia cõmissa rectẽ excusat, tanquã ea hominis peracta operatione, quẽ sensu, quẽ uolũtate careat. Dd. l. pœna. ff. ad l. Põp. de parr. nõ fec. atq; à furiosis ac insipidis patrata. l. fluminũ. §. uitiũ. ff. de dã. infect. l. q̃ occidit. ff. ad l. Aquil. Cur ergo nostre quarũ similis est rō, magis peccẽt illis q̃ dicunt nõ pec

care. g^l. in c. testamentū. 6. dist. Quid magis illarū urge-
tur confessio, quā furiosorū, quibus calamitate nō
pares, sed superiores sunt: cum tamen illorum confes-
sio nulla sit, uti p^{ro}bauimus ex l. in negocijs. D. de reg.
iur. l. 2. §. furiosus. D. de iur. codicil. c. fin. ext. de succes-
sione ab intest.

Nisi fortè replicent, eas pro meritis uolūtatum di-
uino iudicio tradi illudendas ac decipiendas, illuden-
tibus ac decipientibus eas prauaricatoribus angelis,
ut ait D. Augustinus lib. 2. de doct. Christ. c. 23. Atqui
fateor, diuinam iusticiam generaliter hominis meri-
tum præsупponere, diuerso tamen effectu: quia san-
ctis afflictiones, post peccatorum remissionem, cer-
tamina sunt, & exercitationes, ut probentur: re-
probis, sine remissione supplicia, pœnæq; iniquitatis.
Itaq; non solum improbi & in corpore & in anima af-
fliguntur, sed etiam boni, quos Deus diligit: nec ex
uirga Dei flagellantis aliquem, præsūmendum statim
est facinus aliquod eius, quod etiam ab hominibus

puniri debeat. Nam ea ratione dæmoniacos quosque
maiori pœna esse aggrauandos à magistratu dicere-
mus. Sed illa sibi relinquenda esse, uel uno hoc innuit
Deus, quod ipse puniat ac exerceat eos. Quod enim
à magistratu puniri uult, id ipse uicissim illi detegit &
relinquit, cuius opera sunt misericordia & iudicium.
Etenim cum tribus tantum modis peccare possimus,
quorum Primus complectitur omnem interiorem mo-
tum ac conceptum in intelligentia uel affectibus, e-
tiam si uoluntas non consentiat: Secundus tum inci-
dit, quoties uoluntas cum motibus & affectibus con-
sentit: Tertius, quoties re exequi conamur, quod co-
gitamus & uolumus: magistratus non ulterius pro-
cedit ad animum aut uoluntatem puniendam, quā
si emerferit & constet: Deus autem in illa secretiora,
inque animum ipsum ac cogitationem hominis ani-
maduertit.

Augustinus
lib. 2. de Pecc.
mort. & re-
miss. c. 33.
Job. 23.

Magistratus
in qua ani-
maduertat.

Qua Deus si-
bi reuerentis
punienda.

aduertit. Ea enim. solus Deus cognoscit. In Clemēt. exiui. §. quāuis. de uerb. signif. Scrutator enim cordiū ac renum est : & tota intelligentia, tota anima, toto corde uult à nobis diligi. Nos uerò animum probamus uerbi factiue præumptione, nec alia habemus animi indicia. l. 15. qui. §. diuus. C. de tut. & cur. dat. l. Labeo. C. de sup. leg. l. reprehendenda. C. de instit. & subst. Neq; iudex uel uoluntatem uel maleficium punire potest, nisi consideret prius, & habeat factū quod animo metitur. Alber. in l. aut facta, uers. qualitate. de pœn. Breuiter, non nisi extrinseca inter homines puniuntur. Per ea intrinseca probantur. l. fin. infrā, C. de fizar. & passim Dd.

Sed illud etiam omittendum non est, etiamsi uim hanc & metum ex præcedenti delicto patiantur : nec tamen facere posse quod pati miseras uidemus : nec ex eo quod non uoluntate faciunt, & animi iudicio, sed ex ipso præcedenti delicto puniendas esse. l. nec timorem. D. quod metus causa. Quin cum dæmon etiam nihil eiusmodi recte possit inferre sicut magistratus, l. 3. d. tit. uers. succurrendum illis esse potius, ex eo uidetur. Nam & contra dæmonis dolos officium sacerdotum sancti Patres in concilio Ancyrano requisiuere, ut probet ea omnia esse falsa, quæ miseris persuadet : tum etiam singulorum Christianorum, ut commune faciant se inuicem de tanti hostis fraudibus & potentia ac profunditatibus, ut uocantur in Apocal. c. 2. Contra uim autē habemus in primis panopliam Christianam, quam suprā descripsimus Lib. quarto, c. 1 & 2, dein uerò preces & obsecrationes rē publicas, quibus Deus moueri se confirmat, tum priuatas. Multum enim ualet oratio iusti, & oratio humilis penetrat cœlos. Contra morbum, medicorum opera, qui postquam unxerunt afflictas, hoc est, postquam adhibuerunt ea quæ oportet, commendant eas Deo, sicut

Quomodo lamenta sint restituenta.

26. q. 5. cap. episcopi.

Coloss. 3.

Ephes. 6.

1. Tim. 2

Matth. 18.

Iacobi 5.

Eccles. 35.

Vide suprā l.

bro 5. cap. 27.

De Nat. & grat. c. 26. præcipit D. Augustinus: Oratio fidei saluabit infirmum, hoc est S. Iacobi consilium. Contra metum diligens ad tolerantiam & constantiam admonitio, ut resistamus diabolo, quemadmodum *Iacobi 4.* Lib. quarto, c. 23. præscripsimus. Contra errorem prædicandus sermo, instandum tempestiuè, intempestiuè, arguendum cum omni lenitate & doctrina. Semp̄ aut orandus est Deus, ut ipse intellectum earum aperiat, cum proficiscuntur in Emaus: hoc est, cum in hos errores animi iudicijq; delabuntur. Contra ignorantiam aut, magistratus officium postulandum, ut pastorum somnolentiam excutiat: ut quod tales oves & debiliores sunt, & incautæ, magis propter ætatem delirant, & sexum foemineum: hoc diligentius ac melius ijs caueant à lupis, easq; instruant de insidijs eorum. Hac demum ratione in integrum restituendæ sunt.

1. Tim. 5. *Augustinus in Ioan.* *Iacobi 1.* *Ephes. 6.* *Sexus, & de 846 lamiarum.* Et si quoq; nec assidua spiritualium astutiarum tentatio, nec tanti aduersarij inuitabilis impetus, nec tam iustus metus, nec tantum corporis mentisq; uitium miseras omni uoluntatis culpa liberaret, licet uel hæresi uel apostasia laborare concederetur: unica tamen aut ætatis infirmitas, aut sexus simplicitas, uel id ipsum præstaret illis, uel poenam certe mitigaret. Sic enim & crimen quodlibet attenditur, & animus delinquentis in quolibet crimine, ut expendatur an ignorantia quadam, imperitia, uel simplicitate, an uero dolo, malicia, pertinaciaq; delinquat: ut ijs prospectis, officio iudicis poenæ temperetur. l. respiciendum. l. aut facta. D. de poen. l. quid ergo. de his qui not. infam. Dd. in l. 1. §. diuus. l. in lege Cor. D. ad l. Cor. de sicar. l. pen. D. ad l. Pöp. de parr. Quarum autem foeminarum causam agimus, secundum plerumq; senectutis gradum, & eam attigere partem, quæ decrepita dicitur & est. l. 3. §. ignoscitur. D. ad Sylon. & c. ult. dist. 80. & c. quæ & ipsa morbus est, ut Menander ait, & ferè semper cum animi delirio & iudicij lapsu naturaliter

turaliter coniuncta est. Itaque remouetur à republica gerenda, honoratur tamen. tit. C. qui se ætat. excus. l. maiores. l. semper, in prin. de iur. immun. l. nō tamen, in prin. de mun. & hon. & in criminibus pœnæ relaxationē & ueniam meretur, ut quos premit, eos & culpę suspicionē liberet. d. §. ignoscitur. & tormētis eximar. Bart. in d. l. & in l. de minore, in princ. de quæst. Angel. in tractatu Malefic. gl. fama publica. uers. quæro quæ. Hippol. in l. edictum. 3. col. de quæst. Anus autē nostræ non modò tum delirant, cum uiri, hoc est, in secundo ac extremo senectutis gradu: sed etiā quia mulieres sunt, magis repuerascunt: uel certè non minus in primo, quàm uiri in secundo & ultimo. Primū igitur uix est, ut crimen in mente ac uoluntate magis committant, quàm pueri, quiq; iudicio animi destituti sunt. Deinde uerò, ut tantum fauoris ac excusationis, ætatis lapsus non præstet: propter eū tamen nec torqueri debent, ut nunc sit: nec ea pœna affici, quæ pessimus quæ libet mulctatur.

Quod etiā ad sexum pertinet, cuius ut Libro secundo diximus, tanta est tum simplicitas tum lubricitas, ut in eodem grauius peccet uir quàm mulier. l. in multis, de stat. hom. 32. q. 6. c. indignantur, & c. seq. c. forus. de uerb. sig. Itaque leniorem etiam meretur pœnam: ut in adulterijs, uir ut sacrilegus punitur. l. quāuis adulterij. C. ad l. Iul. de adult. scēmina castigata uel mulieribus incarcerationa datur, uel in monasteriū condemnatur ad biennium. ext. de testam. c. Rainuius. & Aut. sed hodie. quæ est. C. de offic. ciuil. iud. & Nou. ut nulli iudic. §. adulteram uerò §. necessarium. Aut. sed nouo iure. quæ est l. quamuis. C. ad l. Iul. de adulter. sed & in crimine maiestatis: subuenitur eū simplicitati & ignorantia. l. 3. de iur. & fact. ignor. iuris ignorantia C. qui admitti. Dd. & Bartolus in l. i quis, id quod. de iurisdic. omnium iudic. latissimè docent,

docent, quomodo propter ætatem & sexum mulierem doli præsumptio cesset, etiamsi in iure ciuili errant. Alex. conf. 103. uol. 1. Cepol. conf. 21. col. 6. & cōf. 24. Bald. in l. error. C. de iur. & fact. ignor.

Nec obstat hisce fauoribus ætatis ac sexus, primum quod longè grauius sit æternam quàm temporalem offendere maiestatem, l. hi qui sanctam. C. de hæred. Aut. gazaros, c. ubicunq; de pœn. Secundò, quod eà ob causam nulla sexus aut ætatis habeatur ratio in hæresi. Dd. in l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. Canonistæ in c. uergentis. de hæres. in antiq. & in c. tum secundum leges. eod. tit. lib. 6. Tertiò, quod in crimine maleficiorum ac sortilegiorum specialiter excipiantur, l. etsi excepta. C. de mal. & math. quia in ijs omnes sine exceptione torqueri, notat. Hippol. in l. edictum, 3. col. D. de quæst. Nam ut à posteriori incipiam, magis ac ueneficis hic aduocatus nō sum: sed delusis lamijs, quas multum tū à magis infamibus, tū à ueneficis distare declarauī Libro secundo. Ad alterum primò respondeo, quod illi textus specialem prærogatiuam sexus & ætatis limitant tantum, quoad torturam, ut & in crimine læsæ maiestatis, l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. nō etiam causam criminum. Semper enim hoc manet, qui iudicio animi caret, eum malè facere nō posse. Secundò respondeo, satis magnum inter lamias & hæreticas esse discrimen, quod singulari capite demonstrauimus. Demū cum Oldrado dico, quod etiam in his quæ formaliter, ac secundum leges canonesque non sunt hæretica, licet hæresim sapiant; detrahendum sit ob eam quam diximus mulierum simplicitatem & lubricitatem, l. 1. C. de iur. & fact. ign. l. ult. §. fin. de iure delib. l. pen. de his quæ sibi ascr. Et hoc, etiamsi in articulo fidei errant, ut idiotæ ac rustici. Sufficit enim ijs, ut loquuntur, implicita fides, & ne pertinacia contumaciaq; quadam errorem suum defendant. Bald. in l.

error

Lib. 6. c. 6.

Consil. 210.

error. C. de iur. & fact. ign. Atq; hac etiam ratione prima cadit obiectio. Quanquam ut grauius esse non inficior, in maiestatem diuinam delinquere: sic illud quoq; sciendum est, & facilius & citius homines in hoc delictum incidere. Incomprehensibilis est enim, & longè à nostris remota sensibus, illa æterna, infinita ac spiritualis maiestas ac uoluntas. Quare qui in terrenis negocijs lyncei sumus, in spiritualibus & ijsque ad Deum spectant, talpæ statim effricimur: non secus atque ij qui cum summa se putent oculorum acie præditos, quando in terris ea quæ sensu percipi possunt, acerrimè contuentur: si solem aspicere uelint, omnem illam aciem, extremam esse præ tanto fulgore sentiunt caliginem. Duabus igitur de causis facilius hominum in spiritualibus est lapsus, primum, ob diuinorum naturam omni cogitatione humana superiorem: deinde, propter nostræ tum intelligentiæ cæcitatem, tum uoluntatis deprauationem. Quare si quis hac in parte delinquat & erret, mitior esse debet pœna, ac iuuuor uenia: & id quidem eò magis, si mulier, magisque, si decrepita muliercula cadat.

DETERMINATIO PARISIIS FACTA PER

almam facultatem Theologicam, Anno Domini 1398.

*super quibusdam superstitionibus nouiter
exortis.*

Vniuersis orthodoxæ fidei zelatoribus Cancellarius ecclesiæ Parisiensis, & facultas Theologiæ in alma uniuersitate Parisiensi, matre nostra, cum integro diuini cultus honore spem habere in Domino, ac in uanitates & insanias falsas non respicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter errorum fœda obluuie, recogitare cõmonuit: quod plerunq; ueris catholica apud studiosos in Sacris literis apertissima

fina est, quæ cæteros latet: nimirum cum hoc proprium habeat omnis ars manifestam esse exercitatis in ea, sic ut ex eis confurgat illa maxima, Cuilibet in sua arte perito credendum est. Hinc est Horatianum illud, quod Hieronymus ad Paulinum scribens assumit: Quod medicorum est, promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Accedit adhæc in Sacris literis aliud speciale, quod nec experientia & sensu constant ut aliæ artes, nec possunt ab oculis circumuolutis nube uitiorum faciliè deprehendi. excæcauit enim eos malicia eorum. Ait siquidem Apostolus, quod, ppter auariciam multi errauerunt à fide. Propterea non irrationabiliter idolorum seruitus ab eodem nominatur: alij propter ingratitude, qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, in omnem idololatriæ impietatem (sicut idem commemorat) corruerunt. Porro Solomonem ad idola, Didonem ad magicas artes pertraxit dira Cupido. Alios postremò misera timiditas tota ex craftino pendens in obseruationes superstitiosissimas impiasq; depulit: quemadmodum apud Lucanum de filio Pompeij Magni, & apud historicos de plurimis notū est. Ita fit, ut recedens peccator à Deo, declinet in uanitates & insanias falsas, & ad eum qui pater est mendacij tandem impudenter palamque apostatando, se conuertat. Sic Saul à Domino derelictus, Pythonissam, cui prius aduersabatur, consuluit. Sic Ochozias Deo Israel spreto misit ad consulendum deum Accaron. Sic deniq; eos omnes qui fide uel opere absque Deo uero sunt, ut à deo falso ludificentur, necesse est. Hanc igitur nefariam, pestiferam, mortiferamque insaniarum falsarum cum suis hæresibus abominationem plus solita nostra ætate cernentes inualuisse, ne forsan Christianissimum regnū, quod olim monstro caruit, & Deo protegente carebit, in.

bit, inficere ualeat tam horrendæ impietatis & perniciosissimæ contagionis monstrum, cupientes totis conatibus obuiare, memores insuper nostræ professionis, proque legis zelo succensi, paucos ad hanc rem articulos damnationis cauterio, ne deinceps fallant incogniti, notare decreuimus, rememorantes inter cætera enumerata dictum illud sapientissimi doctoris Augustini de Superstitiosis obseruationibus: Quod qui talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt aut interrogant, sciant se fidem Christianam & baptismum præuicasse: & paganum & apostatam, id est, retro abeuntem, & Dei inimicum, & iram Dei grauitur incurrisse, nisi ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur. Hæc ille. Neque tamen intentio nostra est in aliquo derogare quibuscunq; licitis & ueris traditionibus, scientijs, & artibus: sed insanos errores atque sacrilegos insipientium & ferales ritus, pro quanto fidem Orthodoxam & religionem Christianam lædunt, contaminant, inficiunt, radicitus quantum fas nobis est, extirpare satagimus, & honorem supm sincerum relinquere ueritati.

Est autem primus Articulus, quod per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias quærere familiaritates & amicitias & auxilia dæmonum, non sit idololatria.

Error: quoniam dæmon aduersarius, pertinax & implacabilis Dei & hominis iudicatur: nec est honoris uel dominij cuiuscunque diuini uerè seu participatiuè uel aptitudinaliter susceptius, ut aliæ creaturæ rationales non damnatæ, nec in signo ad placitum instituto, ut sunt imagines & templa, Deus in ipsis adoratur.

Secundus articulus, quod dare uel offerre uel promittere dæmonibus qualemcumq; rem, ut adimpleat desiderium

desiderium hominis, aut in honorem eorum aliquid osculari uel portare, non sit idololatria. Error.

Tertius, quod inire pactum cum dæmonibus, tacitum uel expressum, non sit idololatria, uel species idololatriæ, uel apostasiæ. Error. Et intendimus esse pactum implicitum in omni obseruatione superstitiosa: cuius effectus non debet à Deo uel natura rationabiliter expectari.

Quartus, quod conari per artes magicas dæmones in lapidibus, annulis, speculis, aut imaginibus nomine eorum consecratis, uel potius execratis, cogere & arctare, uel eas uelle uiuificare, non sit idololatria. Error.

Quintus, quod licitum est uti magicis artibus uel alijs quibuscunque superstitionibus à Deo & Ecclesia prohibitis pro quocunq; bono fine. Error. quia secundum Apostolum, Non sunt facienda mala, ut eueniant bona.

Sextus, quod licitum sit aut etiam permittendum, maleficia maleficijs repellere. Error.

Septimus, quod aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunq; casu, ut talibus licitè utatur. Error.

Octauus, quod artes magicæ & similes superstitiones, & earum obseruationes sint ab Ecclesia irrationaliter prohibita. Error.

Nonus, quod Deus per artes magicas & maleficia inducatur compellere dæmones suis inuocationibus obedire. Error.

Decimus, quod thurificationes & suffumigationes, quæ fiunt in talium artium & maleficiorum exercitio, sint ad honorem Dei, & ei placeant. Error & blasphemia, quoniam Deus alias non puniret uel prohiberet.

Vndecimus, quod talibus & taliter uti non est sacrificare seu immolare dæmonibus, & ex consequenti dam-

ti damnabiliter idololatrare. Error.

Duodecimus, quòd uerba sancta & orationes quædam deuotæ & ieiunia & balneationes & continentia corporalis in pueris & alijs, & missarum celebratio, & alia opera de genere bonorum, quæ fiunt pro exercendo huiusmodi artes, excusent eas à malo, & non potius accusent. Error. Nam per talia sacres, imò ipse Deus in Eucharistia dæmonibus tentatur immolari: & hæc procurat dæmon: uel quia uult in hoc honorari similis Altissimo, uel ad fraudes suas occultandas, uel ut simplices illaqueet facilius, & damnabilius perdat.

Tredecimus, quòd sancti Prophetæ & alij sancti per tales artes, habuerunt suas prophetias, aut miracula fecerunt, aut dæmones expulerunt. Error & blasphemia.

Decimusquartus, quòd Deus per se immediatè uel per bonos angelos talia maleficia sanctis hominibus reuelauerit. Error & blasphemia.

Quindecimus, quòd possibile est per tales artes cogere liberum hominis arbitrium ad uoluntatem seu desiderium alterius. Error: & hoc conari facere, est impium & nefarium.

Sedecimus, quòd ideo artes præfatæ bonæ sunt, & à Deo, & quòd eas licet obseruare: quia per eas quandoque uel sæpe euenit, sicut utentes eis quærunt uel prædicunt, uel quia bonum quandoque prouenit ex eis. Error.

Decimusseptimus, quòd per tales artes dæmones ueraciter coguntur & compelluntur, & non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines. Error.

Decimusoctauus, quòd per tales artes & ritus impios, per sortilegia, per carminationes & inuocationes dæmonum, per quasdam insultationes & alia maleficia, nullus unquam effectus ministerio dæmo-

num subsequatur. Error. Nam talia quandoq; permittit Deus contingere: ut patuit in magis Pharaonis, & alibi pluries: uel quia utentes seu consulentes propter malam fidem & alia peccata nefanda, dati sunt in reprobum sensum, & demerentur sic illudi.

Decimus nonus, quòd boni angeli includantur in lapidibus, & consecrent imagines uel uestimenta, aut alia faciant quæ in istis artibus continentur. Error & blasphemia.

Vicesimus, quòd sanguis upupæ uel hœdi uel alterius animalis, uel pergamenum uirgineum uel corium leonis & similia habeant efficaciam ad cogen- dos uel repellendos dæmones ministerio huiusmodi artium. Error.

Vicesimus primus, quòd imagines de ære, plumbo uel auro uel de cera alba uel rubea uel alia materia baptisatæ, exorcisatæ & consecratæ, seu potius ex- cratæ secundum prædictas artes & sub certis diebus habeant uirtutes mirabiles, quæ in libris talium ar- tium recitantur. Error in fide & philosophia natura- li, & astronomia uera.

Vicesimus secundus, quòd uti talibus, & fidem da- re, non sit idololatria & infidelitas. Error.

Vicesimus tertius, quòd aliqui dæmones boni sunt, alij benigni: alij omnia scientes, alij nec saluati, nec damnati. Error.

Vicesimus quartus, quòd suffumigationes, quæ fiunt in huiusmodi operationibus, conuertuntur in spiritus, aut quòd sint debitæ eis. Error.

Vicesimus quintus, quòd unus dæmon sit rex Ori- entis, & præsertim suo merito: & alius Occidentis, alius Septentrionis, alius Meridiei. Error.

Vicesimus sextus, quòd intelligentia motrix cœli influit in animam rationalem, sicut corpus cœli in- fluit in corpus humanum. Error.

Vicesi-

Vicesimusseptimus, quod cogitationes nostræ intellectuales & uolitiones nostræ interiores immediate causentur a cælo, & quod per aliquam traditionem magicam tales possunt sciri, & quod per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum. Error.

Vicesimusoctauus, quod per quascunq; artes magicas possimus deuenire ad uisionem diuinæ essentia, uel sanctorum spirituum. Error.

Acta sunt hæc & post maturam crebrâq; inter uos & deputatos nostros examinationē: conclusa in nostra congregatione generali Parisius apud sanctum Mathurinum de mane super hoc specialiter celebrata Anno Domini M. CCC. XCVIII. die XIX mensis Septembris. In cuius rei testimonium, sigillum dictæ Facultatis presentibus literis duximus apponendum. Originale huius determinationis est sigillatum magno sigillo facultatis Theologiæ Parisius. Ego inueni subiectam in fine Magistrorum sententiarum.

Epilogus Operis.

Non dubium mihi est, candide Lector, plurimos fore, apud quos malam iniero gratiam, calumniam mihi pro opera qualicunq; præstita reposituros: quorum pleriq;, ut iniquorum est iudicium, id quod non intelligunt, criminabuntur: alij, opinioni longa annorum serie, hominum animis irradicata, & uelut iure consuetudinario obfirmata, quacunque ratione patrocinari uolent: nec deerunt qui dentis Theonini prurigne insolescentes ex more, mordendi occasionem audius quærent. Ad causas naturales quarumcunq; rerum miracula & monstra referent pugnaces Peripatetici: ac sacrosanctæ Scripturæ religioni, Aristotelis Platonisque rationes præscribere, uehementi pertinacia cõtendent. Hic Petri Pomponatij Mantuanii,

Coloss. 2.

tuani, summi & clarissimi suo tēpore philosophi, de Naturalium effectuum causis, siue de incantamentis Opus, abstrusioris philosophiæ plenum, requiretur, accuratiusq; euoluetur, ut oppugner, pessumq; eam: nisi in inuictis Christianæ philosophiæ fundamentis constabilitas, sermonis probabilitatem contemnam: ex D. Pauli, uasis electionis, cōsilio, qui studio se præmonuit, uidendum esse, ne quis sit qui nos deprædetur per philosophiam, & inanem deceptionem, iuxta constitutionem hominum, iuxta elementa mundi, & non iuxta Christum. Quoniam in illo inhabitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter. Pomponatium quoq; ante redditum spiritus extremi halitum resipuisse ex singulari Dei miseratione, nec per mansisse *ab eo*, sperare uolo. talem etenim fuisse, à clarissimo medicinæ ornamento D. Helidæo Foroliuensi, eius olim discipulo, non semel auditum est.

At sibi iniuriam fieri à medico, quædam Scripturæ sacræ loca excutiente, & suæ uocationis metas transiliente, acclamabunt morosiores plerique Theologi: Ne sutor ultra crepidam, mordacius oblatrantes. His nihil aliud respōsum uolo, quàm, D. Lucam euangelistam medicum Antiochensem fuisse: ac me ex eorum esse numero, quorum huc spectat studium, ut si quo modo tādē ex immensa Dei misericordia atque ineffabili Christi gratia, ad regale illud sacerdotium pertingere queant, cuius D. Petrus apostolus & propheta Esaias meminerunt.

Quodd maleficij quosdam Ecclesiastici collegij homines impuros insimularim, si quoque ægrè ferant, id non debui non facere, argumenti ratione: atque apertius etiam nominibus eorum expressis potuissē, nisi modestiam hanc ex Theologia edoctus, hos Christianæ fidei euersores ac reipublicæ sedatæ turbatores, ut adhuc desistant, statuissē præmonere.

Cum

Cum magicorum flagitiorum reis mihi controuersia est, non cum uiris pijs, quos unicè ueneror & colo, ut si quis alius. Si iniustè se traductos illi conquerantur, ut in theatrum palàm mecum prodeant, suamq; tueantur causam, non detrecto.

Doctioribus quibusdam nostri ordinis uiris, uel etiam delicatioribus, si à me non sit factū satis (quod equidem libenter fateor: quàm sit mihi curta supellex, non ignarus) ijs tamen rem exactius perpendedi, altiusq; perscrutandi, ac methodo doctiore, ordine magis cohærente, oratione dilucidiore, uerbis aptioribus, & ueritatis argumentis ualidioribus describendi, qualemcunque subministrasse occasionem pro ingenij tenuitate (quam certè magnā agnosco) uideor. à quibus si alicuius lapsus etiam admonear, conuincarq; plurimum à me reportabunt gratiæ: quemadmodum reliqui omnes, eodē me prosequuti studio: nec me errata retractasse pudebit unquā. non mihi usq; adeò Suffenus sum, nec ita *philætiæ* afficit libido. Est aliqua prodire tenus, si non datur ultrà.

Quòd contra legem duodecim Tabularum auctoritatem, de ijs qui messes excantant, à uulgari opinione & Poetarum figmentis dissentiam, si grauer toleranti Jurisperiti, mala mihi pro beneficio reponitur gratia: quòd ueritatis in hoc argumēti genere ab alijs inquirendæ, & criminalis sententiæ hic non secundum placita cæci in religione Christiana seculi, uerùm ex ipsis ueritatis mysterijs, debito ordine erudendæ, pronunciandæq; ansam porrigere qualemcunque uoluerim. Enimuerò si alicui in legitima sua uocatione præiudicandi animus mihi fuerit, temerarij hominis notam in eo quodam merito haud recuso. Cæterùm si hac mea purgatione non contentis mordacibus inuidisq; ingenijs, me conuicijs proscindere, imperitię redarguere, flagitij iniquè insimulare,

& calamum petulanter in me stringere lubeat: ea me Deum omnipotentem cōfirmaturum tolerantia confido, ut quoscunq; aduersariorum dentes & insultus, patiando sim exuperaturus.

Irritas præterea suas apud me uident machinationes impij sacrilegiq; magi, quorum nec præstigijs, nec terriculamentis culnum quidem latum moueor, etiamsi me diris suis imprecationibus aut diabolicis exorcismis transformare studeant, aut *as nōpauas*, uel (si malint) cloacas execrandis suis artibus compellere nitantur monstrifici malefici. Delphica in me diuinorum oracula, quibus nihil non sinistri mihi in Pythij templo cacanti, & ob id à Pisistrato tyranno statutæ pœnæ subijciendo, uaticinabūtur homines perditī, prorsus cōtemno. Incaustum me nocturnis lemuribus, aut defunctorum manibus uel laruis terrebit tenebricosus necromantes. Nec contra Geoticorum umbras aquæ lustralis asperginem, uel tædarū ignem iuxta sepulchra arcesso: suis hi spectris me neutiquam fatigabunt. Tarrarearum uocum barbarie aut murmurū ludibrijs si me lacessat nefarius exorcista, non mihi curæ est. Incantatorum ligaturas, quibus prodigiosos accersere morbos, congressum impedire naturalem, imò eius organa pro suo arbitrio auferre & restituere posse credūtur, ne pili quidem facio, rideoq;. Si quid maligna imprecatione aut uitiatæ uoluntatis affectu in me possunt deliræ sagæ, eis & permitto, & remitto. breuiter, ut Horatius ait:

*Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures, portentaq; Thessala risu
Excipio. —*

Vnicam solummodo ueneficarum pertimesco artem, quæ suis uenenis uel propinatis, uel admotis, uel spiritus attractione ferientibus plurima uerè, non phantasticè inferre nocumenta ualent: harum causam

causam defendendam hic cœpi minimè, sed iusta magistratus censura discutiendam decidendamque relinquo.

At ex labyrintho præstigiarum dæmoniacarum incantamentorumq; nonnihil extricatus, finem dicèdo faciam de monstrosis his ludibrijs: excogitatis certè ut gloriam Dei, & doctrinæ utriusque; sacræ & physicæ, ueritatem obscurent, atq; maleficas diaboli artes occultèt, uestiantq; quæ Domino Deo *βελύγναι* siue abominationes sunt: has auersemur, fugiamus & excremur, quacunq; etiâ artificiosa proponatur specie, Repugnemus & earû illecebris & occasionibus obiectis, quæ prima fronte blandiri & allubescere uidètur. Nec solû corpora nostra, non sponte mancipia & domicilia satanæ faciamus: uerùm etiam illi, licet astutissimo *ἡ πειρασμός*, uera fide & uitæ sanctimonia omnes adoriundi nos aditus præcludamus, auxiliû à Dei filio assiduè ardentibus uotis implorâtes, nosq; uiuo Dei uerbo & Spiritus sancti opẽ uigilanter, uelut in excubijs sedulò cõstituti, ita muniètes, quò etiâ si huiusmodi munimèto tâquã firmissimo uallo undiquaque obseptos audacius insultet iuratus ille hostis, nõ tamen ualida hæc septa perfringat, expugnetq;.

Qualescunque etiam afflictiones nobis impositas, æquo animo cum Iobo fortiter toleremus, aduersus Deum neutiquã cum gentibus fremètes, nec ueritam opem cum Saule inquirètes. Neq; etiam curiosi, cum Ephesijs, uel laſeiui, quæ nouisse nos aut non interest, aut nõ licet, siue minus expedit, anxie indagemus: uel ex ijs, à quibus exquiri seuerè inhibuit Deus, sciscitemur: sed illis quas Euangelij ueritas cõmonstrat, semitis insulamur, inhæreamusq;, furiosas diaboli præstigias & lubrica triuia declinantes, ne quemadmodû Iamnes & Mambres resisteabant ueritati, nos quoque Dei præcepto recalcitrantes, cum his qui à finitimis
V 4 erunt,

Matth. 25. erunt, horrédum olim Christi sententiam audiamus; Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius.

Nihil autem hic ita assertum uolo, quod æquiori iudicio catholicæ Christi ecclesiæ non omnino submittam: palinodia mox spontanea emendaturus, si erroris alicubi conuincar.

F I N I S.

CENSURA QVORVNDAM DOCTORUM piorumq; uirorum de hoc Opere, explicata literis ad D. Ioannem Vuierum datis. quarum hæc prima Theologi cuiusdam eximij est, & abbatis doctrinæ, uirtute atque existimatione clarissimi: cuius nomen suppressere, ob quorundam qui se Theologorum nomine pallio pileoq; exornant, morositatem, malui.

Salue uir, ut eruditissime, ita multis nominibus mihi commendatissime.

Miraberis, sat scio, quid mihi in mentem ueniat, quòd cum te ne de facie quidem nouerim, aliquid ausus sim ad te literarum dare. Verùm non te lateat uelim, me huc uel inuitum, ac manibus pedibusque reluctantem esse adductum, ingenij tui pulcherrimis monumentis: quæ profectò eiusmodi sunt, ut uel saxa muta, nedum bruta animalia, in amoré pariter ac admirationem tui raperes. Nam liber ille tuus de Dæmonum præstigijs, Deus bone, quantum habet solidæ doctrinæ, acris ingenij, ac iudicij consummati? Quis putaret tam longè lateque patère uestram Physicam? Nunquam mihi magis arrisit de uobis, quàm in præsentia, grauissimum Homeri testimonium:

Vir medicus multis alijs præstantior unus.

Certè

Certè librum illum nescio quo cum fructu, summa cum animi uoluptate, non tam legi, quàm penitus deuorauì. Quem equidem uideo talem esse, ut haud dubiè nomen tuum immortali cum glòria ad posteros transmittat. O' fœlicem Cliuiam, quæ tantos habet literarum heroas: fœliciores, quæ, ueluti eam decet, eos amplis stipendijs alit, meritissimisquæ auget fortunis: fœlicissimam, cui præest Princeps non modò doctus, pius, ingeniosus: sed etiam doctrinæ, ueræ pietati, nobilibusquæ ac fœliciter natis ingenijs mirè, & utroque (quod aiunt) pollice fauens. Nam quanquàm hîc princeps ob præstantes cùm corporis tum animi dotes, ubiq; terrarum optimè audit: tamen inter cæteras clarissimas eius uirtutes, clariorè existimo nullam, quàm quòd ut ipse doctus est, ita ad euehendos, quos singularis aliqua eruditio commendat, fictus, natus & educatus uideatur, iuxta illud clarissimi uatis:

Principis est uirtus maxima, nosse suos.

Gaudeo mehercule, & ex animo gaudeo, te diuine uir primum hanc glaciem perfregisse, & miseras animalulas ab atroci quadam tyrannide uindicasse. Cardanus quidem nonnihil uelitatus fuerat in syco-phantas illos: tu autem apertis uelis eos ipsos inuasisti:

Macte ô ingenio, macte uirtutibus istis:

Ritè Vuierus eris, nunquam tua fama peribit.

Crede mi Vuire, non modò hac opera multos sani iudicij uiros, quasi Herculeo nodo tibi deuinxisti, sed optimè de religione Christiana meritis es. An non erât in detrimentum nostræ Reipublicæ, plus concedere diabolo, & nescio quibus malis genijs, quàm unigenito filio Dei? Paulus, ut uir prudens ac circumspectus, non audet se dicere, cum ad tertium 2. Cor. 2. usque cœlum à Deo esset sublatus, raptum extra cor-

*Disserit hac
de re pluri-
mis D. Hieronymus, in
prologo Dani-
nielis.*

pus: sed siue in corpore, siue extra corpus, inquit, nescio: Deus scit. & hoc in spiritu tantummodo accidisse, uel Lucas amplissimus in Gestis Apostolicis est testis. At nostri maiores (si dijs placet) credebant ope dæmonum mulierculas uolitare per aera, ingentia corporaliter spacia regionum transmittere, subinde in feles mutari: atq; adeò, sit honos auribus, cum ipsis malis genijs actu uenereo cōgredi, ac quasi permisceri.

O cæcas hominum mentes, ô pectora cæca.

Cum demones spiritus sint, spiritusque, ipsa ueritate teste, carnem & ossa non habeat.

Lucæ 24.

Quis fascinauit quæso insensatū hunc mundum, ut tam imprudenter fabulis anilibus adhærentes, à nuda ueritate aberrarent? Sed dicet mihi quispiam: Num tu H. credis, quæ ipsæ tormentis exagitatæ, ingenuè confitentur? Certè tormentis fidem non esse adhibendam, doctissimi atque grauissimi quique dicunt. Nam in torminibus mentitur qui pati multa potest, mentitur qui nihil pati potest: dum hic non uult fateri quæ fecit, alter plura fatetur se perpetrasse quàm unquam uel per somnium cogitauit. At quid sentiendum quæso, de mulierculis illis, quæ ea se fecisse aiunt, quæ in rerum natura sunt nusquam? Accidit hic intra triennium, huius ferè rei memorabile exemplū. Omnes monachi ex uino pessimo & pendulo, quo nimium sese ingurgitauerant, ad unum intra annū ferè perierunt. Sacrificulus quidā persuasit prædecessori, ut uocāt, meo G. in causa esse pauperculam quandā aniculam, quæ certis sub gradibus posuisset præsentissima ueneficia, ubi monachis semper esset in coro standum. Quid multa? creditum est impostori, coniectaque est misera anicula, Vulcano ligatā, in uincula. Statuit ueterator ille ciuibz diem, quando locus esset ab omnibus perlustrandus. Conuenerunt statuto die multi mortales: euolutoque lapide, mira manuū celeritate è manicis eius quædā emor-

emortuæ ranæ, lacertæ, quas è campis in hunc usum selegerat, ac limaces ceciderunt in foueam. Fuissentq; hæc omnibus credita, condemnataque ad ignem fuisset anicula, nisi uir quidam acri iudicio fucū ac stropham sagacibus oculis cōsiderasset: qui tandem effecit, ut tota tragicocomœdia in fumum euanesceret: parūq; abesset, quin præstigiator cum suis quisquilijs, putrib. ouis à pueris & colu à mulierculis impetere-
tur. Verū de his satis superq;. Clarissimo uereq; generosissimo Principi tuo me cōmendabis, atq; in unico cōseruatore nostro perpetuò ualebis. Celerrimè,
E. tertio calendas Iulias, Anno 1563.

Tui nominis amantissimus

A. H. H. A. E.

CAROLVS GALLVS, E C.

clesiastes Hammonensis.

S. P. Per Christum. Vt tui codicis doctrinam diligē-
tius perlegerem, singulaq; accuratius pro iudiciij
mei tenuitate examinarē, ponderaremq;, effecit hor-
ribilis ea Satanæ rabies, quæ superioribus annis in
hac ecclesia Hammonensi grassata est, & multos ali-
quātisper exercuit. Nosti mi Domine Vuiere, uir præ-
stantissime, huic malo multiplicia excogitata adhibi-
taq; esse remedia, variaq; de eo iudicia, tam in nostra
Republ. quàm inter moniales uirgines uicini mona-
sterij Kenterpen, unde hoc ipsum initio ad nos dima-
nauit. Interposuit suū iudiciū quidā Simon exorcista
cæcus infœlicissimè, q. mox à ppria cōiuge dēmonia-
ca miserabiliter interfectus, suæ impiæ audaciæ pœ-
nas dedit. Ad eundē modum quidā senex monachus
Franciscanus, cui nomen frater Lindemannus, tenta-
uit confidenter suis exorcismis: sed & ipse mox, dum
etiam instructus ad Missam celebrandam iret, repen-
tina morte percussus, interiit. Hos secuti sunt & alij
duo

duo eiusdem ordinis in hac ciuitate fratres, palàm in nomine mille dæmoniorum excitantes diabolicam tragœdiam, longè omnium terribilissimam, cuius historiam te accepisse arbitror. Nec defuit quidam suffraganeus episcopi, cum pastore quodam, adiunctis etiam medicis, omnes ab antiqui serpentis solertia delusi. Tandem etiam per Vulcanum ablatæ sunt, quæ has dæmonum laruas suis incantationibus peperisse credebantur. Sed neque hæc seueritas medicamentum, quod expectabatur, attulit. Quod etiamnum præsens calamitas inter uirgines eiusdem cœnobij Kenterpen heu nimium testatur. Porro tuus codex mirum in modum exprimit Satanæ naturam, ingenium, solertiam, curam, studium & rabiem, quibus grassatur mille artifex, fallax & potens in incredulis: quorum aspectibus, uarijs artibus illudit, prout merentur eorum peccata. Et ego sanè iam experientia compertum habeo, eius generis diabolicis præstigijs & dementationibus, non aliter quàm iuxta sententiã in tuo libro pulchrè expressam occurrendũ. Nam nostri energumeni omnes, nempe quindecim numero, iam Christo propitio liberati sunt, nõ exorcismis, aut externis ceremonijs elementorum: sed uirtute fidei in Spiritu sancto, per fidelem uerbi Dei instructionem, per assiduas preces & ieiunia, quibus ceu ueræ ad Deum conuersionis optimis medijs usi sumus sedulò. Huc accessit manifestissima experientia de incantationum uanitate, quam etiam in tuo libro urges argumētis grauissimis, & meo iudicio demonstrationibus certissimis, quantumuis illæ à communi ueterum sententiã dissentire uideantur. Ego namque iam aliquoties deprehendi ex ipsis lamijs & sagis, artes, quas præsertim de carminibus & impossibilibus incantationibus & fascinationibus iactitare solent, meras esse ineptias, delirationes, & somnia, quibus se
admi-

admiscet Satan. Et anno superiori cognoui multas ineptias ex priuata confessione cuiusdam uetulae incantatricis, quæ cum audisset in mea concione explicari locum ex Actis apost. cap. 19. quod multi Ephesiorum, ex eis qui curiosas artes exercuerant, cōportatos libros exusserunt coram omnibus, &c. protinus accessit animo planè consternato: & cum lachrymis arcana sui pectoris in sinum meum effundens, institutionem Christianam admisit. & cum diabolicarum imposturarum uanitatem Dei beneficio intellexisset, & apertis oculis spectasset, facilè relictis mendaciorum fumis, ad ueritatis lucem cōuersa est. Nec semel, admissa ueritate, sibi meridiana luce clarius eam apparere, satanamq; suorum mancipiorum oculos tantum perstringere, & nihil in ueritate geri confessæ est constantissimè, cum detestatione diabolicæ suæ artis. Huius exempli historiam contexere plenius cum suis circumstatijs fortè operæ precium foret: sed non ita tutum, propterea lubens supersedeo. Vno uerbo dicam, me satis experientia didicisse, bonam partem incantationum mera esse insomnia. Quod cognoscit clarius, quisquis saltem uel doctrinam de insomnijs penitus introspexerit. Probatur ex Aristotele, Hippocrate, Galeno, alijsque philosophis, imò & quotidiana experientia constat, insomnium naturaliter esse in homine simul & brutis, & uisa uersari plerunq; circa phantasiam: quod maximè præ cæteris experiuntur uel cæci, uel dormientes, uel melancholici, uel phrenetici, & alij qui sunt in sensu communi & mente uitiati. Quod si uerò Sacras literas de insomnijs tradentes inspexerimus, deprehendemus etiam præter naturam sapissimè immissa esse insomnia: idquæ uel per bonum spiritum, uel malum, aliquando obscurius, interdum clarius. Et aliquoties in ijs tam manifestas uisiones, imagines & spectra obijci, ut etiam sanctè iurares,

rare, omnia sic uisibiliter, corporaliter, & in ueritate
 agi. Obscurius & extra naturæ ordinem à Deo pro-
 positas habuerunt rerum futurarum formas Pharaō,
 & eius pincerna, & pistor, nec nō Nabucadnezar Ba-
 byloniorum rex, Iosepho & Daniele eorundem inter-
 pretibus. Euidentiones autem formas & species con-
 spexerunt Ieremias, cui olla feruens ostenditur ad A-
 quilonem conuersa, & alia quàm plurima. Item Eze-
 chiel, & impius Baltazar, successor Nabucadnezar;
 dum cernit in pariete manus scribentis articulos.
 Omitto insomnia & uisiones sanctorum in nouo Te-
 stamento, Iosephi uiri Mariæ uirginis, Petri, Pauli,
 Ioannis, cōiugis Pilati, & aliorum. Porro cacodæ-
 mon imitatur Deum ceu simia, in suis mācipijs: quod
 præter quotidiana nostrarum Lamiarum exempla,
 etiam priscorum ethnicorum monumēta abundē te-
 stantur. Nunquid Satan olim sua oracula edidit in il-
 lis locis, ubi homines ad impetranda insomnia & ui-
 siones pernoctabant? quale fuit Amphiarai, Amphi-
 lochi, Trophonij & Æsculapij; pfectō ijs in locis dor-
 miētibus malignus spiritus monstrabat pharmaca &
 remedia, quibus iuuarētur infirmi, simulq; de alijs ne-
 gocijs respondebat. Et ad obtinendum huiusmodi
 insomnia & uisiones mandabantur sciscitantibus ne-
 scio qui delectus ciborum, & secubationes, & puri
 quidam castiq; dies. Pythagorei fabis abstinebant, eo
 quòd turbulenta somnia gignant. Hæc & similia, mi
 Domine Viuere, quisquis exactè considerauerit, in-
 tellexeritq; , facillimè iudicabit lamiarū artium uani-
 tatē, probabitq; tuum iudiciū. Manet enim sātā sem-
 per sui similis, & quas olim inter infideles operatus
 est illusiones, & dementationes, easdem etiamnum
 exercet: perpetuos nempe fumos, & uanissimas um-
 bras, somnia rectè dixeris, pro ueritate uendens. Ha-
 bes breuiter, mi Domine Viuere, sententiam meam:

Probo

Probo diuinum collyrium tui codicis, quo multorū caliginosos oculos purgasti. Diuinitus hoc datū esse, facilè iudicabūt, obuijsq; ulnis complectentur, quin & magicarum artium incantationes minus formidabunt, quotquot librum tuum cum sano iudicio legerint, & intellexerint. Vale per Christum. Datū Hammonæ, 26. Decembris, Anno 1565.

D. BALDVINI RONSSEI MEDICI, doctrina & artis usu celeberrimi,
iudicium.

O Porinus ille noster, homo iuuantis studijs natus, proxinis nundinis Francfordianis ad me misit fragmentum operis tui (nondum enim, uti suspicor, supremā manum iam imposuerat) de Dæmonum præstigijs: quod certè multo mihi gratissimum erat, tum quòd D. Daniel noster Brouchus Reipub. Gorcomiensis à medicinis, aliquādo eius apud me mentionē fecisset, & singularem supra communem hominum conditionem ingenij tui dexteritatem prædicasset: tum quòd sperarem, aliquando detectis huiusmodi muliercularum neruis, idolomaniā, quæ multis abhinc seculis hominum mentes occupauit, penitus eradicatum iri. Nam quantūuis annis abhinc uiginti Iacobus Sauagius, Andouerpianus medicus, eiusdem argumenti mihi adhuc dum iuueni librum communicasset, quem aliquando, ni mors inopina uirum inuasisset, typis commendare decreuerat: non uidebatur tamen is esse talis, qui insitam iamdudum opinionem euellere posset. siquidem, etsi physicis quibusdam demonstrationibus deliramenta quædam esse declararet: concessit tamen multa, quæ tu argutissimè & maxima cum ratione refellis, neque is (ut bona uenia uiri alioqui doctissimi dicā) usqueadeò Scripturæ sacre testimonio innitebatur.

tur, ut qui sua professione contentus, medicis physicisque argumentis tantum stabat. Tu contrâ, antiquissimorum Theologorum, Iurisperitorum, atque eorum qui de Magia scripserunt (ut interim medicos taceam) argumentis innixus, quum aliquid se iam egisse putant, nihil prorsus iam actum conuincis, & ut habet Græcorum diuerbium, *ὑπερπρόσβατος*. Dignum meherculè cedro opus, dignum quod omnium manibus sceleratissimo hoc tempore circumferatur, dignum quod omnium mentibus imprimatur, &c. Scriberem aliquâto accuratius, ni Brouchusij nostri prope quædam festinatio, dicere simul ac scribere coegisset. Vale in eo qui cuncta potest. Goudæ, nonis Maij, Anno 1563.

D. IOANNIS EVVICHII, MEDICI
& eruditissimi & excellentissimi,
sententia.

Quantum uoluptatis cæperim ex tuis libris de Præstigijs dæmonum, ὡς ἀγαθὸς καὶ εὖ ἐπὶ τὴν ἀντιχρὴν πρὸς τὸν δαίμονα Vuiere, uix satis uerbis explicare possum. Video enim singularem in ijs prudentiam, iudicium solidum, copiam rerum necessariarum, ordinem mirificum, sedulitatem incredibilem, denique animi pietatem (absit adulationis suspicio) & religionis Christianæ puritatem: eamque passim propugnandi aduersus omnes impiorum hominum insultus, & dæmonum fraudes animositatem infractam. Deinde non solum, quod ipse sæpe mecum cogitavi, sed etiam quod unice & optavi & expectavi, in illis abundè sum consecutus. illud autem est præcipuè, quid de Lamijs (quæ uocant) nostri temporis sentiendum sit, quid uanæ illarum incantationes efficere possint: & tandem, an pœna illarum ad mortem usque extendi debeat. Quæ tria tam uelim hodie omnibus esse rectè cognita, persuasæque, quàm plerumque

que indoctis doctisq; temerè credita. Pudet autè me propemodù nostri seculi, quòd tanto ueterno sopitū res tam utiles necessariasq; non diligentius inuestigarit, & maturius in lucem ediderit. Omnes enim ferè tam Medici quàm Iurisconsulti & Theologi (quorum tamen maximè intererat, hæc ad unguè cognoscere) contenti maiorum consuetudine, nimis faciles aures præbuerunt fabulis: nimisq; temerariè, ne dicam iniquè, de uita morteq; multorum pronunciarunt. Sed cum cogito, idem hodie & ante ætatem nostram in illis obseruatum esse, qui iudicabantur hæretici (scilicet quòd à Rom. ecclesia in interpretatione quorundam articulorum doctrinæ, uel usu ceremoniarū, nulla seditione dissentirent) quorum tamen, uel aduersarijs testibus, mens Deo deuota uitaq; inculpata fuit: minus mirum uidetur, quòd in hac Lamiarum causa, quæ plena semper fuit tenebris & dæmonū ludibrijs; cæcutiant, cæcutiendq; insontes sæpe feriant. Equidem ab eo tempore, quo ætatis maturitate, accedente qualicunque institutione, usuq; res humanas cœpi intueri, ualde semper deplorare soleo hominū ignorance. Nam ea mihi causa uidebatur uniuersi mali, quod tam multiplex in uita nostra grassatur. Quod etsi ipse maximè adhuc ignorans, Dei tamen gratia cognouerim & desleuerim: nihilominus comuni cæcitate impeditus in præsentī materia, oculos altius adhuc attollere, & ueritatem ipsam intueri nondum potui. Quare quando ingenij mei exiguitatem probè scirem, nec negare nec asseuerare statueram. At nunc iudicio tuo confirmatus, lucem mihi uidere uideor, & quæ eundum & ubi sistendum sit, satis intelligo: agoq; immortalī Deo gratias, quòd tua opera eas res nobis patefecerit, quæ non eruditis modò & titulo doctoribus, sed etiam omnibus hominibus, multò uerò maximè Christianis cognitu

necessariae sunt. Proinde nequicquam credam post-
 hac illis, qui ita praesenti cuicunque usui inhærescen-
 dum putant oportere, ut nullo modo aliorum quam-
 uis piorum eruditorumque uirorum modestè pro-
 positam sententiam audiendam, cognoscendam, reci-
 piendamque esse uelint: longè à principis illius con-
 silio dissentientes, qui cum necessitas postularet, *Νῦν
 δὲ τίς αἶτ, ὅς τ' ἐστὶν ἀμείνων μῦθ' ἢ ἰστοροί, ὃν οὐδὲν ἴσιν παλαιός, ἵνα οὐκ
 ἴδωμεν τὴν αἰτίαν.* Nam cū, ut dixi, omnis mali origo & fons
 ab ignorantia oriatur, & hæc primū à peccato, pecc-
 carum porro à diabolo (qui est uerè pater tenebrarū,
 falsitatis & confusionis) principium suum ducat, me-
 ritò omnis boni causa uideri debet sapientia & cogni-
 tio: quippe quæ lucem, ueritatem, & ordinem in tota
 uita & omnibus actionibus nostris pariat, cōseruetq;.
 Faceat ergo omnis pertinacia & morositas: sitque li-
 bera ut audiendi, ita & dicendi scribendi que facultas:
 eatenus tamen, ut is labor utriusq; Reip. insignem uti-
 litatem spectet, & ad Christi Seruatoris nostri regnū
 propagandum, diaboli uerò & Antichristi tyranni-
 dem labefactandam præclare faciat. Vale clarissime
 Viuere, monstrosarum opinionum nostri qui non mi-
 nimè Hercules. Vale inquā: & perge porro esse, quod
 feliciter glorioseque cœpisti, *κατὰ τὴν τοῦ μέγα χάριμα πω-
 λῆσιν, κατὰ τὴν ἐξ ἡμῶν, ἀπομνηστικὴν μὲν πῆμα, καὶ οὐκ ἂν ἀπὸ ἀδύνατον
 αὐτοῦ.* Duisbergi, Anno 1563. ipsis Calend. Iunij.

CLARISSIMO VIRO BARTOLO

Richio, LL. Doctori, ac Illustrissimi Principis Henrici

Ducis Brunsvicensis ac Lunenburgensis consi-

liario, Domino suo obseruando, Caspar

Borcholt S.

CUm nuper, clarissime uir, de Lamiarum uel sa-
 garum fraude, quas ueteres Striges uocabant,
 quæ iam à Magistratibus sine discrimine ad
 flam-

flammam rapiuntur, inter nos sermo erat: tua excellentia uerè grauitèrque iudicauit, magnam in hoc maleficio diiudicando prudentiam adhibendam, ne temerè ac leuiter in pœnis intelligendis aliquid statuamus: cum & leges ciuiles proniores ad lenitatem nos esse iubent, ita ut etiam in grauioribus pœnis benignitatis respectum habeamus. I. respiciendum. & I. absentem. de pœnis. Quàm uerò in hoc maleficii negotio multa nunc confusè, turbulenterque, ex sinistra, fanatica ac pestilenti solum suspitione agantur, ex hoc liquet, quòd laudabile illud discrimen inter prophanos uel infames magos, Lamias, & ueneficos, qui ueneno uel propinato, uel illito, uel in eo loco ubi terra inficiat posito, bestias & homines lædunt, & propterea merito lege Cornelia gladio feriuntur, sit confusum, & haec nunc confusè de his actum & pronunciatum. Vt autem præclarius hæc differentia, unde pro qualitate delicti pœna infertur, magis magisque tuæ excellentiæ innotesceret: promisi me transmissurum tibi librum clarissimi hominis, doctoris Ioannis Vueri, ante annos aliquot de Præstigijs dæmonum, incantationibus ac ueneficijs, tam ingeniosè, acutè & doctè scriptum, ut ab omnibus doctissimis uiris in Burgundia & toto Belgico numinis loco habeatur. Ego profectò quoties præstantissimi huius æui Iurisperiti Jacobi Cuiacij, olim præceptoris mei Biturigibus in Gallia, mihi omnibus modis obseruandi, recordor (recordor autem sæpe) tum cogor cum eo hoc fateri, nullum me librum maiori cum uoluptate percurrisse: & nœnias fabulasq; nostros legum Glossatores, si posito affectu cum hoc scriptore cōferantur, nobis reliquisse, quoties hoc negociū tractandum susceperunt. Cum autè & tuam excellentiā optimi iudicij esse nō ignorem, peto, ut quantū temporis

publicis negocijs suffurari queas, huic libro præfenti perlegendo impendas. Et mihi per occasionem tuam de hoc libro sententiam, quæ magni apud me ponderis est, rescribas. Si uerò quid toto hoc Libro perlecto ad propositam questionem de sagis uel lamijs non ita sine discrimine crudeliter comburendis, quod nunc tanta contentione in Republica agitur, rectè iusteq; dictum inueneris: tu illud amplectere, ac quantum potes, innoxium sanguinem defende. Ac utinam talem omnes in hoc sanguinolento negotio animum Princeps gererent, qualem Illustrissimus, experientia ac literis doctissimus Princeps G V I L H E L M V S Iulix & Cliuix Dux: cuius Principe uiro digna sententia de Lamijs, in Proæmio libri annexa est. Non etiam uereor, cum sis (uti Cicero de Catone refert) librorum helluo maximus, ut tædium aliquod in legendo tibi obueniat. nam ita historijs, & iucundis narrationibus liber est refertus, ut uix ullum librum hoc iucundiorẽ extare, affirmare ausim. Vale: Datum in castro Sturuuolt, 7. die Augusti, Anno 64.

F I N I S:

E' GEORG. BVCHANANI SCOTI
eximij poetæ Satyra, quam Franciscani
nomine inscripsit, descripta.

Nostra licet super has sit secta extructa columnas
Præcipue, non pauca tamen, nec parua supersunt:
Sed propè iam uulgata, nec artis egentia nostræ,
Nec uocis: sed quisq; sibi quæ tradat, & usu
Addiscat, thalamos ceu conciliare iugales,
Aut malè coniunctas causando soluere tædas,
Aut ubi deprehensorrupta est concordia mœcho

Vxori

Vxori à duro ueniam impetrare marito.

*Illam tamen patribus seges olim uberrima nostris
Fingere nocturnos lemures, Manesq; uagantes
Lustrali compescere aqua, magicisq; susurris,
Frigida nunc tota est: postquam nasuta iuuentus
Pectora crassorum malè credula ridet auorum:
Nec credit nisi quæ scriptura teste probaris:
Coniurata licet magnis Sorbona sigillis
Figmēta affirmet, Verum melioribus annis
Hæc thalami clausas frangebāt machina portas,
Hæc testamenti tabulas mutabat, & ibat
Vir peregrè Romam, aut Solymam, dum tædiā mœchum
Iam sibi permisi caperent lecti: ast ubi diues
Vmbra oblita sui paucas in funera Missas
Legarat, potiusq; suis bona linquere natis
Duceret excedens, quàm nostros ungere caules,
Non impunè nefas soliti id perferre Priores.*

*Is dolor arma dedit generosis fratribus undam
Ad Ligeris, quā diues agri, quā diues Iacchi
Ostentat longè formosa Aurelia turres.
Et nisi cauta parum pietas in fraude paranda
Inter tot uigiles Argos deprensa fuisset,
Partus honor nostræ foret & dignatio sectæ.*

*Sæpe quidem nobis facimus mala multa: uelut cūm
Alter in alterius damnum sese ordinis armat:
Bernæ nouum sibi Franciscum iam sinxerat, & iam
Stigmata clara pedum, & manuum confixa patebant:
Ni uicina dolens augetescere commoda liuor,
Ficta renudasset magno ludibria risu,
Nec damno leuiore. Italæ sapientia maior
Illa oræ, quæ Senensis tacitè Catharinæ
Vulnera dissimulans pensat mendacia quæstu,
Barbaricumq; ad sese his artibus attrahit aurum.*

Sed tamen hoc æuo temerè miracula fingi
 Noluerim, nisi monticolas inter crassosq;
 Pastores: nec pastores iam spernere tutum est:
 Quando etiam in solas migrat sapientia sylvas,
 Quis rigidos Scotos gelidi sub uertice cœli
 Aut animum, aut aures, oculosue habuisse putasset?
 Et tamen ille catus uetularum Langius auceps
 Cum teter locus errori, & nox cæca saueret,
 Non potuit celare pia ludibria fraudis.

Campus erat latè incultus, non floribus horti
 Arrident, non messe agri, non frondibus arbos,
 Vix sterilis siccis uestitur arena myricis:
 Et pecorum rara in solis uestigia terris:
 Vicini deserta uocant. ibi saxea subter
 Antra tegunt nigras Vulcania semina cautes:
 Sulphureis passim concepta incendia uenis
 Fumiferam uolunt nebulam, piceoq; uapore
 Semper anhelat humus, cæcisq; inclusa cauernis
 Flamma furens, dum luctando penetrare sub auras
 Conatur, totis passim spiracula campis
 Findit, & ingenti tellurem pandit hiatu.
 Teter odor, tristisq; habitus, faciesq; locorum:
 Illic sepe animas torqueri Langius, illic
 Sepe queri, & longas in fletum ducere uoces
 Audiit, aut uoluit credi audiuisse frequenter,
 Et uitulabundos Cacodæmonas, & per arenas
 Caudarum longos sinuatim ducere tractus.
 Sepe etiam infernæ (quoties ieiunus adibat
 Antra) sibi uisus nidorem haurire culinæ.

His ubi iam uulgi stolidas rumoribus aures
 Imbuerat, parat Exorcismum: circulus ingens
 Ducitur, hunc intra spacio breuiore minores:
 In medio stabat palus, iuxtaq; catinus

Plenus aquæ, sed cui cineremq; salernq; sacerdos
 Addiderat multo cum murmure, nec sine anhelis
 Flatibus. hoc postquam scena est instructa paratu,
 Langius ipse pater sacro uenerandus amictu,
 Circum omnem irrorat setosi aspergine sceptri,
 Verbaq; præcipiti contortuplicata rotatu
 Conuoluens, cælum ac terras adiurat, et undas,
 Et tremefacta imis Acherontia regna cauernis.

Et iam nox aderat secreti conscia sacri,
 Iamq; è uicinis populus conuenerat agris,
 Matres atq; uiri, pueri innuptæq; puellæ,
 Scire auidi quò tanta cadant promissa, nisi ille
 Conscia secreti formidans lumina et aures
 Esse procul magna insisset uoce profanos:
 Quis sacerdoti non illa luce disertè
 Cuncta susurrasset taciturnam crimina in aurem.
 Laica ne trepidi fugiant commercia manes,
 Neue inhians prædæ uel ieiunus Cacodæmon
 Inuolet, et laceret sceleratorum unguibus artus.

Ducitur ad palum uelut hostia Rusticus ipse,
 Ficta quidem gnarus cuncta, at formidine tanta
 Attonitus, quàm si Stygia egressurus ab aluo
 Afficiat nudas mandentem Cerberon umbras:
 Siue animo timor à puero conceptus, aniles
 Fabellæ haud modicus pueris plorantibus horror:
 Siue locus fumo, et cæca caligine opacus,
 Et uelut infernæ terrebat imago culinæ.
 Cætera submoto clam cuncta peracta popello:
 Sed tamen audiri gemitus, uocesq; minantis
 Demonibus, mixtæq; preces, nulloq; rogante
 Interdum responsa dari: nunc tollere uultus
 In cælum, nunc figere humi, nunc plangere pectus
 Langius, et sacra templum conspergere lympha,

Donec auis lucis prænuncia spectra moneret
Cedere, & in ueterem se denuò condere nidum.

Tum templo egressi, dicenda tacenda referre
Largius, umbrarum pœnas. flammæ rapidam uim
Lustralis, quot carnifices Cacodæmones ollas
Admoueant, uerubus quot figant, fluctibus umbras
Quot mersent gelidis, quot Missis cuiq; leuetur
Pœna, uelut ciuis Stygio uixisset Auerno,
Ordine cuncta recensebat, neq; credula deerat
Turba homini: purgatricis rediuiua fauilla
Gloria crescebat multum indignante Luthero:
Et creuisset adhuc, nisi uel formidine captus,
Vel precio uictus, uel uimo rusticus ille
Anormis comes, Exorcismi proditor cheu,
Cuncta reuclasset taciti mendacia sacri.
Ex illo fluere, & retrò sublapsa referri
Spes prædæ, & nimium uiuacis gloria ueri
Crescere. Quapropter moneo dehinc fingite parcè
Somnia, nocturnos lemures, miracula, ni fors
Aut apud extremos fieri dicantur lberos,
Americosûe, aut Aethiopas, calidoûe sub axe,
Et caput ignotis ubi Nilus condit arenis,
Vnde aderit nemo, qui testis dicta refutet.
Forsitán externos solertia fugerit hostes
Callida, sed pestem natam intra uiscera, & ipsis
Herentem uenis hominum uix ulla cauebit
Cura: nisi nostros uis prouida numinis olim
Respexisset auos, iam dudum Funiger ordo
Proditus à proprijs miserè periisset alumniis.

Si quis erit fratrum, qui suasu dæmonis ausit
Efferre in uulgus mysteria condita, fraudes
Occultas, ritus nocturni arcana, negatum
Depositum, cæsas post stupra nefanda puellas,

Quicquid & extinctis Frater patrare lucernis
 In fratres solet imberbes: hæc prodere si quis
 Audeat, ex templò scelerato sanguine pœnas
 Soluat, & æterna compositus pace quiescat.
 Hæc sunt, quæ nostro liceat sermone monere.
 Et iam plena epulis mensarum fercula fumant,
 Latrantemq; fame stomachum propè uerba relinquunt.

R E R V M E T V E R B O R V M I N
 libris I. Vueri de Præstigijs memorabilium

I N D E X.

A Aronis liber	139	cium, singularis quorundam principum prudentia	616
Abacuci prophetæ		accusator sanctorum fratrum	106
uera per aerem translatio	242.243	achemenis herba	154
Abaddon	105.107	eius	590
Abbaris magus	135	Achillis larua	85
abbates tres amatorio poculo necati	344	Actorum Apostol. locus	129
Abdiæ Babylonij locus	494	acus deglutita cum lotio redita	401
Abelis cædes	38	acus deglutitæ noxa	355
Abelis liber	139	Adæ angelus	146
Aben Ezra	126	Adæ liber	139
Aberdonia	540	adamantis herba	155
Abirion	43	Adolphus comes à Nassau.	619
abnegationis ueræ exemplum	546	Adonis idolum	43
abominatio desolationis	106	adorationem à Christo petiti	62
Abracadabra uox magica	504	diabolus	41
Abrahæ liber	139	Adramelech idolum	572
Abrahamus Nino contemporaneus	135	D. Adrianus Marius	181
eius gaudium	118	Adrianus Traiani successor	105
abyssi angelus	106.107	aduersarius noster diabolus	
Accaronitæ	41		
in Accusatione ob malefici-			

I N D E X.

adulterij delusorij exemplū	agrorum lustratio impia	563
315	agrum à Lamijs excantari	
Aegeria nymp̃ha Numę con-	aut ladi non posse	263
fultrix	ἀντομαυρία	177
112 (137	Aia rabini de Samuelis ap-	
Aegyptij natura superstitiosi	partitione sententia	169
Aegyptiorum dij	43.44	
Aegyptiorum mos	449	
Aegyptiorum sacrorum nu-	albę mulieres, dæmonum lu-	
merus	dibria	112
46	albandar	424
Aegyptus errorū mater	506	
Aegypti spiritus	106	
Aeliani locus	517	
Aeneę necromantia	172	
Aenobarborum cognomen	unde	159
209	Aepytidarum familia	48
aerę potestates	115	
aeris potestatem se habere	iacitantes, impij	203. ius
209		
aerem turbari à lamijs non	posse	262
aerem turbari diuinitus	271.	
272		
æthiopis herba	479	
Aethiopum dij	44	
Aetij superstitio	504	
afflictio qualiscunque pati-	enter ferenda	535.536
cum Afflictis uarię, uarię e-	tiam agendum	543
Aganice Hegetoris cur lu-	nam cœlo deducere cre-	
dita	212	
agentis facultas	647	
aglaophotis herba	154.517 un-	
de dicatur	517. cur marmo-	
ritis uocetur.	ibid.	
Aguae dæmon	113	
	agrorum lustratio impia	563
	agrum à Lamijs excantari	
	aut ladi non posse	263
	ἀντομαυρία	177
	Aia rabini de Samuelis ap-	
	partitione sententia	169
	albę mulieres, dæmonum lu-	
	dibria	112
	albandar	424
	albathara.	ibid.
	albedilon Auicennę quid	
	282	
	Albertus Teutonicus	140
	Alberti annuli	478
	Alberti scholiastę error	311
	Albucas chirurgus Arabs	
	294	
	alcaibum	282
	Alchindus magus 135 Arabs	
	490	
	Alciati sententia, de Lamia-	
	rum innocentia	635
	ἀλκυον Nereus	45
	Alcoranus Franciscanorum	
	87	
	Alcoranus qua ratione fa-	
	crum uolumę esse creda-	
	tur	99
	alcratum Auicennę quid	292
	Aldenhouia	523
	alex inuentor dæmon	115
	ἀλεξισομαυρία	179
	ἀλουργομαυρία	177
	Alexandri Benedicti locus	
	400.401	
	de Alexandro M. uaticinia	
	59 & prodigia.	ibid.
	Alex Trallianus etiam ma-	
	gicis curationib. usus	503
	Alfon-	

I N D E X.

Alfonſus Mauricus	625	anagallidis uis	507
aliſſum	510	Anamelech idolum	41
ἀλγῖος dæmon	108	anathema	627
Almadal magus	135	anathema S. Adalberti magi-	
alratica	244	cum	464
Alrunæ à Faunis compreſſæ		anatome hominis	465.522
305		Andreas Maſius	126
amatoria pharmaca quæ	341	Andreas Theuet	113
amatorium poculum	339	And. Veſalius	285
amatoria pocula citius furo-		Androgei cædes quomodo	
rem inducere, quàm amo-		expiata	49
rem cõciliare 342. & mor-		angelus abyſſi	106.108
tem	343	angelus crudelis	106
amatoriæ incantationes ua-		angelus Domini.	ibid.
niſſimæ	344	angelus lucis	557
Americorum dæmon	113	angelus uel nuncius ſatanæ	
amor amore conciliandus,		106	
non philtris	345.346	angeli boni à malis quomo-	
amor an arte magica conci-		do diſcernantur	117
lietur	*344	angeli quid, & quando creati	
amoris cõciliandi modus ma-		33.34	
gicus	480	angeli, qui & Heroes	205
amoris cõciliandi uera phil-		anima noſtra ſiſta	248
tra quæ	346	animas beatorum cieri ma-	
amoris uis ac precium	305	gorum carminibus non	
amoris uis in pingendis ima-		poſſe	166
ginibus	231	animi iudicia	664
amori diſſoluendo magicum		animalia nulla ex ſe concipe-	
remedium	478	re	300
Amorrhæorum ſimulacra,		animalia perfecta alia, alia im-	
nymphæ ſanctæ	43	perfecta	299.300
Amphiarus Bœcotorũ deus.		animalium à maleficis non	
ibid. terræ hiatu abſor-		inſciendorum ratio quæ.	
ptus	141	560	
Amphion magus	136	animantia quomodo lædant	
Amſterdamũ Hollandiæ em-		uenefici	347
porium	371	animantium morbis prohi-	
amuleta phyſica	507	bendis ſuffimentum utile	
anachitides	411	563	

I N D E X.

animantium pestes	437	Aphrorum deus Mopsus	44
Anna à Virmont	458.	Apollinaristæ	632
uenenum propinatum	335	Apollo Delphis cultus	44
Anna Lemgou monialis dæ-		Apollonia Dirrhachio uici-	
moniaca	379	na	314
Annebergius dæmon	110	applicatio inconueniens	648
annulo inclusæ radicis dæ-		Apollonius Tyaneus magus	
monem extrahentis histo-		136 eiusdem necroman-	
ria	515	tia 172. trāslationes 106 ua-	
annulorum nugæ	477	ticinia	134
ex Annulis diuinatio	175.	de Apolophane S. Dionysij	
176		iudicium	150.
Anselmus Parmensis	140	ἀπολλώνιος.	ibid.
anseris in Scotia ex arboris		ἀπορδύγγιδαι	123
fructibus nasci	300	apostatarum duæ species	633
ἀνδρωπομαυρία	51	apostematum uaria contenta	
Antichristi spiritus	106	395	
Antiochus, diaboli typus		Appionis Grammatici ma-	
108		gia	140.173
antiquitatis superstitio	173	aproxis herba	154
Antonius Houæus	588	L. Apuleius magus 136 ne-	
D. Antonij assidua aduersus		cromanticus	573
dæmonas lucta	446.537	Apuleij asinæ nugæ 417. de	
D. Antonio profuisse diabo-		deo Socratis liber	111
lorum tentationes	545	Apuleij locus	158.189
Antonij Beniuenij locus.		Apuscorus magus	135
293		aqua cribro hausta	158
Ant. Caracallæ de Periaptis		aquæ baptismatis ad magica	
sententia	502	abusus	150.
Antonius Pratenfis	528	aquæ exorcisatio	514
Antonius Sucquetus	324	aqua lustralis dæmoni inuisa	
Anubidis amor in Paulinam		603	
simulatus	306	aque lustralis cōsecratio 514.	
in Apénino superstitiones ad		usus	452
arcendam tempestatem.		aque in sanguinē mutatæ mi-	
513		raculum Moïsis quale	161
Aphion	279	aquam sacratam se formida-	
Aphricæ sacrificia humana		re simulat diabolus 69.441	
49		Arabum dij	44
		Arca.	

I N D E X.

Arcadum in lupos mutatio 418.420.	arsenicum uino iniectum 334 in iure exhibitum 335. inde
Arcadum sacrificium 164	Arfinoes crocodilorum ora- culum 63
arena per aluū mulieris red- dita 369	artemisia rubra 492
Areopagitarum sententia in ueneficam 647	artemisiæ superstitiosus usus 512
Arescusa in Arescontem uer- sa 422	Artephius magus 136. 140 eiusdem incantationū ri- tus 158
Arfaxatis magi interitus 141	Artephij ars 153
argentū uiuum ab uxore ma- rito datum 335	arteria aspera 353
argentum uiuum humidum, & tenuium partium 427	<i>ἀρὺμαρτὴα</i> 179
argenti uiui ad ligatos usus 411	Asima idolum 42
Ariani 632	asini mira docilitas 97
ariolorum pœna 570.571	in Asinū mutati iuuenis fig- mentum 237
de Ariolis quid leges & de- creta statuunt 573	Asmodæus 164
Aristæi anima ex ore euolare uisa 73	asphalti usus 509
Aristodemi in patriam amor 48 interitus cum filia. ibid.	aspis pro diabolo 107
aristologiæ radix 410	aspis surda 128
Aristomenis Messenij cor quale 400	assessores dæmones qui 109
Aristophanis Vespæ à Tur- nobo explicatæ 184	Assur, diaboli typus 108
Aristot. locus 294	Assueri regis lex 10
Aristoteli dæmones esse nul- los in rerum natura 33	de Assyriorū monarchiā dia- boli prædictiones 59
armatura Dei 442	Astaroth idolum 42. etiam urbis nomen. ibidem: 61. 494
Arnoldus de Villanova 140	Astarte idolum 42 Syrorū dea. ibid.
ars Almadel, Artephij, Bula- phiæ, Notoria; Paulina; Reuelationum, magicæ omnes 153	<i>ἀστραλομαγεία</i> 178 eius dia- uinationis superstitio un- de orta 179
	Athanasij doctrina ab Arria- nis suspecta reddita 98
	Athanasij locus 52. 61. 477
	Athenagoræ de dæmonis tentat-

I N D E X.

tentatione sententia	101
Athenarum dea Pallas	44
Athenodori philosophi ob-	
firmatus contra dæmonis	
terriculamenta animus	78
Athribitarum idololatria	44
Atrebatî quid horrendi olim	
acciderit	256
<i>ἀτρίτα</i>	294
Auerrois locus	311
Augerius Ferrerius	504
augurari	128
auguria obseruare.	ibid.
augurijs fides quo'nā à dia-	
bolo paretur	59
Augusti Cæsaris oculi	331
Augustini de diabolo senten-	
tia	35
Augustini locus 58. 86. 101.	
312. 409 de dæmonis im-	
posturis & tentationibus,	
&c. 520. de uero Samuele	
à saga non euocato sen-	
tentia 169. 171. mansuetu-	
do	627
Augustini Streuchi de filijs	
Dei sententia	294
Auicennæ locus	286
aui pro diabolo	108
Aureliana necromantia	308
Aurelianensis spiritus, pro-	
uerb.	529
Aurelianensium monachò-	
rum exorcistarum historia	
526. 527	
Aureliani in Zenobiam cle-	
mentia	640
Ausonij error	423. 424
authoris libellus supplex	21

ἀξιωματικὸς

176

B

B Aal idolum	41
Baalberith	43
baalim.	ibid.
baaras radix	516
Babylonica meretrix	106
Babylonis rex, diaboli typus	
108	
Babyloniorum idololatria	
44	
bacchar herba	410
Bacchus Aethiopum deus	
44 & Arabum.	ibid.
Balis herba	173
balsami consecratio	514. 515
baptismi abusus	53
baptismi sanctificatio ac uis	
217	
Bartholomæus Pauen.	367
<i>βασιλικὴ</i>	133
basiliscus pro diabolo	107
Bassianus Landus	334
Beb Elloch suburbium	97
<i>βελιγγύα</i>	165
Beclerbecus	277
Beddæ propositio	625
Beelphegor idolum	41
Beelzebub. ibid. Accaronita	
rum idolum, dæmoniorum	
princeps.	ibid.
Behemoth	104
Bel, Babyloniorū deus, quid	
41	
bella donna herba	277
Bellona dea 45 eius sacra	
49	
Bellonij obseruationes	279
bēne	

I N D E X.

benedictæ radix	410	Bothnici	156
benedictionis formula uul-		<i>Βουνομαρτιά</i>	177
gò in maleficij curatione		beum pestis	438
usurpata	362	breuiola contra febres	478
Benedictus Berna	322	Brigittæ sacræ uirgines dæ-	
Benedictus v. 111. Pont. equo		moniacæ	377
nigro post mortem uehi		Brisiacum opp.	214
uifus	86	M. Bruti contra diaboli spe-	
Benedictus ix. Pont. Roman.		ctum magnanimitas	80
magus 450. Maledictus		bruti dæmones	111
postea dictus. ibid. à dia-		Bruxæ	240
bolo iugulatus	86	bryoniæ radix	410 (uis 335)
Beniuenij superstitione	504	butonis in hydropo curando	
Berengarij error	633	busonis usti puluis ueneno-	
Berith idolum	61	sus.	ibid.
Bernicla auis	300	Bulaphiæ ars	153
Bernatium monachorum		Busciducis puella à dæmona	
tragœdia uenefica	280	uexata	285
bestia habens septem capita		Bythiæ fascinatrices	330
106		C	
bestiarum maleficij curandi		C Abala à magia infami	
modus uulgaris ineptus		conspurcata	139
558. 559		cacodæmon	105
bestiola ex militis dormien-		cacodæmon Calsio Parmen-	
tis ore egredi, rursusque		si apparet 79. item Dio-	
ingredi uisa	75	nylio tyranno, & M. Bru-	
Biecht	523	to	80
blasphemia, frequens aulis		Cælij Ludouici locus	184
uitium, Cliuensi duci e-		Cæsaris dictatoris exta qua-	
xosa	11	lia	67
Boccatij fabella de Lom-		ceremoniæ, inania rerum si-	
bardo quodam nobili		mulacra	520
245		Cæsonia uenefica	343
Boethij carmen	415	Caini fratricidium	38
Bœotorū deus Amphiaræus		Calchantis uaticinia	48
44		calculus tussi eiectus	396
Bononiensēs qua pœna la-		calculi ex thorare & intesti-	
mias afficere soliti	638	nis expulsi.	ibid.
Bontenbrouch arx	367	calculi mulierum fetarum	
		instar	

I N D E X.

instar.	ibid.	carceris & custodiæ discri-	
Caldenbroc arx	68	men	587.588
Calechut Indiæ emporium,		Cardani contra Duffi histo-	
eiusq; dæmon	113	riam sententia 253 de fu-	
Caligula Imp. ab uxore phil-		re inuestigando per incan-	
tro potionatus	343	tationem, locus	460
callicia herba	154	Cardani locus	322
Callisthenes ueneficus	343	cardui cnebisij usus	508
cameli saltatio	98	Carlorû nomen per contem-	
campanarum baptisumus	53.	ptum obijci solitum	11
54		carmen	133
campanarum cõsecratio in-		carminum superstitio & ce-	
ter grauamina Germaniæ		lebribus medicis usurpata	
à Maximiliano Imp. nu-		504	
merata.	ibid.	carnibus uesci dieb. à pont.	
campanarum pulsu non pro-		Rom. prohibitis quando	
fligari dæmones	453	liceat	221
campanas non baptizatas à		carnifex artis suæ quale spe-	
diabolo auferri	54	cimen ediderit 347 qua-	
Canadæ dæmon	113	ratione breui diues euale-	
candela ardens in quibus lo-		rit. ibi. eius pœna. ibi. 485.	
cis appareat 93 eius ra-		carnificis mulier trium uiro-	
tio.	ibid.	rum capita detrûcare ausa	
candelarum consecratarum		337.	
superstitio	513	carnificis pertinacia	484
candelarum Purificationis		Caroli Bouillide Steganogra-	
festo consecratarum usus		phia Tritemij sentetia 150	
452		Carpocrates Gnosticorum	
Canidia uenefica	465	autor	223
canis nigri fellis & sanguinis		Casalis urbis ueneficium	333
usus	410	caseo tempestatem arcendi	
canis rabidi morsus curatio,		superstitio	513
an diuis adscribenda	101	Cassiani locus	315
canis rabidi morsum curandi		castitatis laus	540
modus magicus	472	Castor & Pollux quale me-	
cannabinus puluis	279	teorum	93
cantharidum uenenum	335	catalepsis exemplum	550
capillorum globi in uentri-		cataraetæ	420
culo inuenti	373	M. Catonis idololatria	563
		causa	

I N D E X.

causa sublata tollitur effectus. Canon.	374	Chasaph Hebræis quid	126.	
celsitudo quæ extollitur aduersus cognitionē Dei	105		127	
Censura doctorum quorundā de hoc opere	680. inde	chatrab melācholicę species.	421	
de Ceraforum nucleis ē muliere pharmacō expulsi cōmentum	193	chirocineta herba	154	
ceraunia lapis	513	chirurgōrum inscitiam & errores temerē diuis impetrari	195	
Cerdoniani hēretici	140	cholera morus	354	
cerei paschalis usus	452	chrismatis uim, si quā est, nō posse externa exemptione tolli	217	
ceremonijs occidi pueros nō posse	218	Chrysostomi locus	182. 223.	
cerua Q. Sertorij numine afflata	112	448. 458. de animarum spectris sententia	166. de uerbi Dei abusu locus	477
Cethim terra, Macedōnia	59	D. Christophorus Probus Palatini cancellarius	617	
Chaldæi magi & malefici	574	Christus à diabolo in pinna templi constitutus	245	
Chaldæorum religio philosophica	137	Christus ad quid missus	52	
Cham Noæ F. qui & Zoroastres	134	Christus qua mansuetudini ecclesiam suam aluerit	625	
Chami execratio	39	Christus diabolici regni euerfor	644	
Chamos idolum	42	Christus quōmodo clausisianus ad discipulos suos ingressus	248	
Chanan	43	Christus solus ex uirgine absque uiri semine natus	301	
Chananæ mul. fides	447	Christi miracula diabolo impossibilia	123. mansuetudo	630
channes piscis an ex seipsa cōcipiat	301	Christi nomen dæmonibus horribile	555	
characteres astronomici & magici	488. 489	Christo nato cessarunt oracula	52	
characterum nugæ	477. uanitas in imaginibus magicis.	Christum aggredi, assumere & tentare aulus dæmō.	405	
489			Y	
charadrij uirtus	331	Chri-		
Charoibes dæmoniorum sacerdotēs	113			
Charondēs magus	135			
chartula inanis collo appensa	500			

I N D E X.

Christū, & ad quid esset mis-	Cluensiū ducū uetustas	319
sus, prius nouisse dēmones,	cnebisij cardui usus	508
quā Apostolus	νοβάραι dæmones	108. III
Christum etiam perdere cor	cum Cœli imaginib. an ullæ	
natur diabolus	uoces conueniant	475
Christum quare tentarit dia-	cœlibatum cur è Rep. sua Pla	
bolus.	to exterminarit	299
Christū tentare cur permis-	cogitationes hominū dæmo-	
sum diabolo	ni incognitæ	402
χρυσανθημοῦσα	colicis dolorib. medētia	507
Christus unicus diaboli sup-	Colimānus Franciscanus	526
plantator	collationum inter doctos fru	
chymia non leuis medicinæ	ctus	6
pars	columba Mahometi	98
Ciceronis locus	Comethonis immolatio	48
Cicchus Asculus	comitis cuiusdam pœna	581
Circe uenefica	cōmixtionis diabolicæ figmē	
645. Vlysem artē suā reti-	tum cōprobātes historias,	
nere nequit	oēs esse fabulosas	316
Circes incantamenta	communes dij	46
Circenses ludi	Conciliator	140
circulatorū præstigię	cōcubitus cum dæmone ima	
Circumcellionum incurabi-	ginarius	594. eiusdem ua-
lis insania	nitas	284
Citretæ dæmones	concubitus impotentia quo-	
Claudius Imp. quādiu regna-	modo efficiatur	411
rit	concubitus impotentia à dē-	
Claudiani locus	mone etiā naturali modo	
claustrorū aptio magica	inuehi	409
clausura uteri	de Concubitus maleficio de-	
clauus ferreus, sub illæ facute	cretum	450
latēs, cuidā uiuo exectus	in Cōcubitus maleficio quid	
Clemētis locus	faciendum.	ibid.
lorū studijs sentētia	confessio debet continere ue	
Cleopatræ liber	rum. & possibile	634. 635
Cluensis ducis de lamiarum	confessio eorum qui se in lu-	
potestate sententia	pos esse mutatos credide-	
9. pietatis studiū	runt	601. inde
10. tēperantia	confessio fallaciter à sacrifi-	
Cluiæ principis laus	culo	

culo elicita 615
 confessioni mente læsi non
 esse standum 591
 confessioni non soli standum
 in criminalibus 633. 635
 in Confessione celare crimi-
 na 222
 confessiones trium muliercu-
 larum de maleficio suspe-
 ctarum 589
 confidentiæ uis in morborū
 curatione 498. 505
 Conformitatum liber 87
 coniurationes superstitiosæ
 bestiis & rebus inanimatis
 adhibitæ 559
 coniurationum libellus 590
 Connubialis lex 346
 consecratio ridicula 561
 Consentes dii 45
 Constantinus à Lyskerken
 Colonienf. consul. 384
 Consultius esse, decem no-
 centes dimittere, quàm in-
 fontem unū punire: præcla-
 ra sententia 620
 contrariorum esse medicinā
 363
 Conybrica urbs 423
 coracesia herba 154
 coralli rubri uis 510
 Cornelia lex de sicarijs & ue-
 neficis 644
 D. Cornelij caluaria 379
 Cornelij eleemosyna 542
 H. Cornelius Agrippa Vuieri
 præceptor 147. falsò eidē
 inscribi lib. 4. de Occulta
 philosophia. ibid. & 327

Cornuti cuiusdā à Petro Bra-
 batio decepti historia 185.
 186
 Corona rosacea, specus An-
 nebergæ 110
 corpus quid 249
 corpus nō nisi per iusta spacia
 ferri, nec eodē tēpori diuer-
 sis in locis existere posse
 247
 sine Corpore an dæmon cor-
 pora ferat 243
 corpora per aerem ferre, &
 quomodo, & quando pos-
 sit diabolus 242
 corpora quomodo transpor-
 tet dæmon 244 & quando,
 & an lamiarum 247
 corporum penetratio 248
 coruini fellis inūctio su. uis
 412
 coruus, diabolus 107
 Cosmas Slotena principis Iu-
 liacensis chirurgus 199
 L. Cositius ex fœmina in ma-
 rem mutatus 422
 Costa ben Luca de ligaturis
 459
 Craca saga 259
 creare, soli, dei est 121. 163 (410
 creare nihil dæmonem posse
 creaturā posse fieri aut muta-
 ri ab alio quàm creatore,
 qui credit, esse impiū 124
 credulitas, deceptionum ma-
 ter 225
 credulitatis cōstantis effica-
 cia 499 500. 505. 506
 Creontis F. uictima 48

I N D E X.

Cretæ dea, Diana 44
 cribro hausta aqua 158
 in Criminalibus non standū
 soli confessioni 633. 635
 criminatores dæmones 115
 de Cræso diuinationes dia-
 boli unde 60
 crux ab Aegyptijs etiā inter
 hieroglyphica relata 360
 crux Christi à S. Helena in-
 uenta 460
 crux cœlestium fortitudo A-
 rabibus philosophis 359
 crucis finis 372
 crucis sermo, potentia Dei.
 ibid
 crucis signi abusus 360
 crucis signaculo frons muni-
 ri solita 360
 non Crucis signum, sed ipsam
 crucem timet dæmon 359
 crucem calcare secretò 222
 in Crystallo furem inuestigan-
 di modus 460
 cultri è latere puellæ execti
 historia, eiusdem explica-
 tio 386. 387
 cultri in uentriculo inuenti.
 373
 Cupidinis cum psyche uene-
 rea uelatio 317
 curationis eorum qui male-
 ficio afficiuntur ratio 441
 Curtio Rufo dæmon mulie-
 ris forma uisus 77
 cuspis ferrea in thorace reli-
 cta, post biënium iuxta al-
 uum excidit 400
 custodiæ & carceris discri-

men 587
 Cuus 508
 Cybele 44
 Cygnea turris Cliuentis 319
 cynocephalorum idololatria
 44
 cigni nauiculam argentea tra-
 hentis catena, fabulâ. ibid.
 cynocephalia 510
 de Cynoglossa pilulæ 402
 Cynops magus 140. eius in-
 teritus 141. 554
 Cynopsis magi cum Ioanne
 euangelista conflictus 573
 Cynospastus herba magica
 517. eius uis. ibid.
 Cynospasti eradicandi mo-
 dus. ibid.
 Cypriani liber magicus 139
 Cypriani locus 100
 Cyprij, terra Cethim 59
 Cyri nominatim Esaias memi-
 nit 60

D

D *Αντιδωμονία* 175
 Dæmogorgō magus. 135
 dæmon. Dæmonium 104. ui-
 de Diabolus
 dæmon cur benedictionis for-
 mula à sagis recitata, ce-
 dat 364. cur concubitus
 exercere nequeat 121
 dæmon idem incubus & suc-
 cubus an transferre semen
 possit 310
 dæmon ludimoderatori ap-
 paret 144
 dæmon malus, *βλαβερός*
 105

dæmon

I N D E X.

dæmon militi apud iudicem patrocinatus 407.408	dæmonem etiam ordinis ec- clesiastici uiris illudere 70
dæmon monacho apparet 83. 86	dæmonem nihil posse conde- re 410.422
dæmon mulieris forma Cur- tio Rufo apparet 77	dæmonem nulla radice ex- trahi 515
dæmon nullum simulacrum metuit, qui Christū ipsum etiam tentare, Paulum co- laphis cædere, Iobum affli- gere, &c. est ausus 405	dæmonem sub iustorū reli- quijs iacere 443
dæmon quatenus Dei mini- ster 122. quomodo profes- sionem illuserit 524	à Dæmone maleficio affecto- rum exempla 348.349.350
dæmonis adiurandi modus. 186	dæmones an homines uehe- re per aerem possint 275
dæmonis congressus cum mu- liere imaginarius 281	dæmones bruti qui 111
dæmonis idolo infamis do- mus Athenis 78	dæmones curse hominū cor- poribus inferere cupiant 99. quomodo locus eis ad hoc detur. ibid. & 100
dæmonis institutum præci- puum quale 600	dæmones familiares cuiusmo- di 111
dæmonis ludibrijs qui magis expositi 239	dæmones ficticij & poetici 109
dæmonis pellendi modus fu- tilis 491. methodus certif- sima 530.547	dæmones hominib. familiares cuiusmodi 112
dæmonis proprietates, & homi- nis, diuersa 267	dæmones in rerū natura nul- li, Aristoteli & Peripateti- cis 33
dæmoni corpora ingredi pro sua libidine, non licitum 406	dæmones latronibus similes. 496
dæmoni licere se in angelum lucis transformare, nedum animarum defunctorū spe- ctrā effingere 167	dæmones montani quales 111
dæmonem captiuum circun- ferentes quā pœnam me- reantur 570.571	dæmones quomodo curent morbos in maleficio affe- ctis 494.495.497
	dæmones quomodo præside- re locis, tanquam dii tute- lares, uoluerint 40
	dæmones quomodo pro dijs haberi uoluerint 40. eorū- que nomina 41
	dæmones quomodo terrenis Y 3 rebus

I N D E X.

reb. se allici aut fugari simu	di	496
lent	dæmonum nomenclaturis stu	
dæmones rogati nomina sibi	dia eorundem prodi	41
dant ridicula	dæmonum nomina ex actio-	
dæmones tres uisi	nis uarietate	108. inde. ex
dæmones unde res tam admi	officijs	109
randas, & uaticinari etiam	dæmonum operatio, hominis	
possint	euerfio	69
dæmonum bonorū & malorū	dæmonum origo	34
distinctio	dæmonū sanatio ficta, & cur	
dæmonum cultus apud Aegy	à Deo interdum admitta-	
ptios	tur	497-501
dæmonum distinctio secun-	dæmonum præstigiæ	418
dum Theologos & philos.	de Dæmonū studijs, patrum	
114-115. inde	sententiæ	99
dæmonum diuinationes un-	dæmonum uaria apud diuer-	
de	fos distinctio	115
dæmonū gradus nouem	dæmonibus quatenus in ma-	
dæmonū illusionibus qui ho-	gos potestas data	146
mines magis expositi	dæmonas alicui imprecando	
dæmonum insultum strepitu	immittere, nemini licitum	
& maleolentia etiam arce-	406	
ri	dæmones esse spiritus, car-	
dæmonum lapsus etiam phi-	nem igitur & ossa non ha-	
losophis assertus	bere	682
dæmonum ludibria ante rena-	dæmones expauescere uerè	
tū Euangelium crebriora	credentes	446
cōtra Dæmonū insultus quo-	dæmones metuere iustos	555
modo animus sit munien-	dæmones non coire	297
dus	dæmones quib. materijs ar-	
443	ceri crediderit antiquitas	
contra Dæmonum machina-	509	
menta consilium saluberri-	contra Dæmones signaculum	
um	absolutissimum	443
dæmonum maleficio pellen-	de Dæmonib. Platoniorum	
do stultarum ceremonia-	sententia	53
rum usus	dæmoniacæ naturæ uis	104
dæmonum malorum natura	dæmoniacæ puellæ historia	
qualis	mirabilis	358
dæmonum miracula cuiusmo-	dæmo?	

I N D E X.

dæmoniscarum actionum exempla	77. inde.	Danielis ieiunium	542
dæmoniacarū imprecationū punitarum exempla	407	Danielis liber	139
dæmoniacarū uirginū Vuerte ri oclusarū historia	374	Danielis locus.	127
dæmoniacus apud Gadara- nos maleficio affectus	350	<i>δαμονιαστία</i>	177
dæmoniaci curandi exemplū insigne	546	Dardanus magus	136
dæmoniaci ferè oēs melan- cholici	425	Darij somnia	59
dæmoniaci ficti stulta exorci- satio	441	Dauidis larua	85
dæmoniaci omnes maleficio correpti	352	Dauidi insidiatus diabolus	40
dæmoniacorū, qui à lamijs af- fligi credebantur, historię	366	Decius Mundus	305
dæmoniacorū translationes	159	decreta de magis & ariolis	573. 574. inde.
à Dæmoniacis sæpè falli me- dicos etiā doctissimos	402	Decretorum locus, de præsti- gijs magorum	164
dæmonium meridianum	537	defensionis parandæ modus magicus	480
dæmonij simulati remedium opt. quale	448. 449	<i>δελφικόν</i>	108
dæmoniorum genus quod- dam ieiunio tantum & pre- catione eijs	540	Delphis Apollo cultus	44
dæmoniorum sacerdotes uel uates	113	Delphicum oraculū per Py- thię pudēda edi felitū	129
dæmoniorum spiritus	106	delusionis ueneręq; diaboli hi- storię	322
dæmonia eijsiendi modus ec- clesię ueteris	556	delusiones diaboli quomodo inuestigandæ	329
Dagon idolum	42	Democritus magus 136. eius- dem magiæ studiū.	ibid.
<i>δαίμων, δαίμονες</i>	104. 105	Democriti dictum	7
Damasci dij	46	dentis mortui hominis suffi- tus	511
Damigeron magus	136	dentium doloris remedium magicum	456
Danae à Ioue compressa	305	ad Dentium dolorem incan- tatio magica	474
		Desuat	43
		Deumus dæmon qualis	113
		Deus cur nos tenter	584
		Deus huius seculi	105
		Deus quæ punienda reserua- rit	664
		Deus ueræ essentię sons	121

I N D E X.

Deus unus ubiq; est	248	deorum cōmenticiorum nū-	
Dei filij apud Mosen qui	294.	merus	46
295.296		deorum gentilium series	45.
Dei nominis per incantatio-		cultus à diabolo institu-	
nes abusus sacrilegiū	470	tus.	ibid.
Dei nominum abusus in cura		deorum libidines ab eorum	
tionibus morborum magi		sacerdotib. exerceri soli-	
cis	455	tæ	307
Dei uoluntati in omni tenta-		deos ac dæmones non coire	
tione acquiescendum	534.	297	
535.536		diabolus 94. uide Dæmon.	
Deo quomodo iniuria fiat.		diabolus an proijci ab alio in	
652		alterius corpus possit	405
à Deo defectio, crimen nō la-		diabolus cur Christum ten-	
mis tantum, sed omnibus		tarit	62
ferē hominibus nimis cō-		diabolus, mille artifex spiri-	
mune	594	tus	167
Deum ab impio gloriam tuā		diabolus monstrosa specie ui-	
prædicari nolle	363	sus	100
Deum ex homine non nasci,		diabolus non formidandus	
& contra	299	534	
Deum nihil pmittere, quod		diabolus qualis aduersarius	
in suo ordine fieri nequeat.		446	
121		diabolus quare & quomodo	
Deum sibijsi non aduersari.		Euam deceperit, & man-	
ibid.		dum corruerit	36
dij alieni	47	diabolus quid 38. unde 35.	
dij consentes, selecti, commu-		quid in Nohæ sobole sit	
nes, geniales, indigetes,		machinatus	39
præstites, patrij, penares,		diabolus quomodo & qua	
tutelares	45.46	substantiæ commoditate	
dij Damasci	46	tam uaria machinetur	74
dij filiorum Seir.	ibid.	diabolus quomodo rerum fu-	
dij gentium, dæmonia.	ibid.	turarū præscius ludibria fa-	
dij inferiores	45	ciat	110
dij maiorum gentium	45.46	diabolus quomodo uaticine-	
dij populorum, terrarum, ter-		tur 65. aut uaticinari ui-	
ræ, montium	46	deatur	234.
dij prouinciarum	43	diabolus simia Dei	242
		diaboli	

I N D E X.

diaboli cibus	102	prodentia, quibus nuncu-	
contra Diaboli conatus præ-		patur in sacris literis	103.
seruans curatio optima,			104.105
qualis	441.442	in Diaboli permissa à Deo po-	
diaboli cultus in cuiuscunq;		tentia quid potiss. consi-	
materiæ uel nominis ido-		derandum	120
lis 53. etiam in uero Dei		diaboli potentia 63.66. inde	
templo	37	69. uoluntate Dei limita-	
diaboli delusiones quomodo		ta	535
inuestigandæ	329	diaboli præcipuum studium	
diaboli diuinationes ex pro-		cuiusmodi	389.391
phetis desumptæ	59.60	diaboli præstigiæ	125
diaboli è cælo casus	34.35	diaboli simulationes 69. stu-	
diaboli erga Deum odium im-		dia	56
medicabile 36. inde		diaboli studia & opera multa	
diaboli & angelorum eius mi-		breuiter comprehensa	63
nisterio cur Deus utatur		diaboli tentationes	100.101
536		diaboli uates	51
diaboli fallacia	403	diaboli uim neminem posse	
diaboli filij, qui peccant	594	per dimidium pater noster	
diaboli futurorum prædictio-		sustinere, D. Francisci dia-	
nes quatenus ueræ	170	ctum	538
diaboli imbecillitas	533.534	diaboli unus idemq; cultus	
diaboli lingua uenenata &		etiam in longè dissitis re-	
fallax	100	gionibus	53
diaboli lingua eos loqui, quo-		diabolo impossibilia quæ	123
rum corpora is subintra-		diabolo quare Deus multa	
uit	359	permittat, constitutis limi-	
diaboli ludibrijs etiam pios		tibus	119
infestari	53	diabolo quatenus liceat ue-	
diaboli machinationes	103	rum dicere	171
diaboli membra & expressæ		diabolo resistendum, nec lo-	
imaginationes	108	cus ei dandus	536
diaboli memoria, acumen in-		diabolo unde illudendi nêr-	
genij, & rerum prudentia		uus accrescat	361
unde	58.61	diabolum cur homini aduer-	
in Diaboli nomine nihil boni		sarium constituerit Deus,	
feri	363	103	
diaboli nomina, ipsius studiū		diabolum etiam egisse exor-	
		Y 5	cistam

I N D E X.

cistam	525.529
diabolum etiam miracula e-	
dere	56
diabolum in omni opere hu-	
mano zizania seminasse	57
contra Diabolū M.Bruti ma-	
gnanimitas	86
diabolum nihil posse, nisi à	
Deo permissum	119.534
diabolum nō semper corpora	
per aerem ferre posse	244
diabolum per se maleficia o-	
perari, neq; lamiarum ope	
ra opus habere	351
diabolū prius Christū nouif-	
se, quā Apostolos	60
diabolum suos pollicitationi	
bus ditare	257
diaboli cur ueritatem inter-	
dum confiteantur	61
diaboli quales spiritus	57
Diana Cretæ dea	45
Diana Ephesiorum dea. ibid.	
Diafares Arabum deus	44
Didij Iuliani catoptromantia	
175	
die mar ryden	282.
diffidentia uis	499
digitus Dei 164 sathanę. ibid.	
diluuiο mundus interiit	39
Diomedes pro deo cultus	44
Diomedea inf.	ibid.
Diomedis aues. ibid.	418.419
Diomedis socij quomodo in	
aues conuersi	419
Dionysiaci dæmones	108
Dionysus Syracusanus dæ-	
monis spectro territus	79
S. Dionysij de Apollophane	

iudicium	150
Diophanes diuinus	189
diuinatoria ars lege Mahume-	
tica condemnata	578
diuinandi ars apud Turcos	
profiteri solita	189
diuinare	128
diuinatio ex mactatorum ho-	
minum uisceribus	51
diuinationis spiritus	106
diuinationes dæmonum un-	
de	58
diuinationes magicæ	177
diuinationum imposturæ	190
diuinus	130
diuini quam pœnam merean-	
tur	570.571
diuis non ascribenda morbo-	
rum curatio	101
diuis temerè imputari mor-	
bos quosdam	196.203
Dodanim Noæ F.	39
Dodana, Epirus.	ibid.
Dodonæum oraculum	39.63
dolus quid	658
Dominicæ diei ieiunium	220
Dominicani inquisitores hæ-	
reticæ prauitatis	254
L. Domitio barba quomodo	
mutata	159
domus dæmonis idolo infar-	
mis quomodo purgata A-	
thenis	78
Donatiani, furiosi latrones	
632	
Donatistarum peruicax insa-	
nia	626
Doneualdus	251
dormienti testes exciti	277
Dorpij	

I N D E X.

Dorpij merçatores	336
draço pro diabolo	107
draco magnus.	ibid.
Druidæ Bardi	49
Druides Gallorum. ibid. ea-	
rum religio	138
Duffi origo & autoritas	255
Duffi regis hiftoria	250
Dufij dæmones	312
Dypfas uenefica	645

E

E Baudus Henrici Remen-	
sis archiepifcopi cubi-	
cularius	75
Eboracensis liber magicus	139
ebrios intrepidius periculis	
fefe obijcere	278
ecclefia extremum suppliciũ	627
ecclefia grauiffima pœna	
quæ	633
ecclefia minifter in maleficij	
fufpicionẽ consulendus: &	
qualis	530. 531. 532
Eckerken	615
ecnephas	247
ἐκνεφας	239
effafcinare	133
effigies aftronomice quid dif-	
ferant à magicis	488
effigies damnofa	480. 481
effigierum nugæ	477
Elath	435. 43
elemofynarum uirtus	542.
Elementa emagica Petri de	
Abano	149
elephas, diabolus cur in Io-	
bo dictus	104

elgadum	282
Elicius Iupiter	43
Elsa Kamenfis	380. 381
Elten pagus	615
Empedoclis de dæmonum la-	
pfu fententia	33(136
Empedoclis magiaẽ ftudium	
Empedufa	109
ἐμπεδοκλέους interdũ à dia-	
bolo cieri	68
empufa	108
eneftis lapis	511
Enchadarum ludus	49
ἐγγαγγίμυδοι. ἐγγαγγίται 129. ui-	
ri quomodo uaticinentur	184
ἐγγαγγίται mulieres quo-	
modo uaticinentur	183
energumeni	556
Engelbertus Holter chirur-	
gus	410
Enochi liber	139
enthuftaftæ	51
ἐπαίδειν 128. 133. ἐπαίδειν. ibid.	
ἐπαίδειν	130
Ephesiorum dea Diana	45
ἐπιχλῆς	282
ephialtici.	ibid.
epilepfia, morbus facer	102
epilepfia morb. nulla ratione	
diuinior cæteris	204
epilepfia curandæ rhythmĩ	
magici	472
epilepfia curatio diuis non	
adfcibenda	202
epilepfia remedium	507
epilepfie uarias fpecies uarijs	
diuis perperâ adfcibi	203
Epirus,	

I N D E X.

Epirus, Dodona prius	39	Euam cur potius, quàm Ada	
<i>ἐπιρῆς</i> 133, <i>ἐπιρῆς</i>	132	mum, aggressus sathan.	
ephimerus auis	300		225
ephimeri etymon	301	euangeliū, Dei potentia	533
Ephphata Christi uox	609	euāgelij efficacia ubi, & quo-	
<i>ἐπιφῶν</i>	396	modo	476. 490
episcopi arma 627. cuiusdam		Euangelij Ioannis superstitio	
de M. Lutheri ortu, concio		sus abusus	476
qualis	302	Euangelio renato sublata le-	
eque in Lusitania Fauonio		murū præstigiæ	112
obuersæ an concipiant		Euchetarum sacra nefanda	
301			222
de Equo furto substracto, Py-		Eucharius Rosenbader	373
thij cuiusdam sacrifici fal-		Eudemī annuli	478
sa assertio	194	Eudoxus magus	136
ad Equorum morbos incan-		Euerfelt	551
tationes	458	eugion	287
equestris ordinis quidam dæ		Eurycles magus	129
moniacus	404	<i>εὐρυκλῆς</i> .	ibid.
Erasmi ad Alfonso Mauri-		exorcismi ficti historia infi-	
cum epistola	625	gnis	529
Erici & Rollerī historia ex Sa-		exorcismi in obsessis non ad-	
xone Grammat.	258. 259	hibendi	545
ericius diabolus	107	exorcismi quando, quomo-	
Erichtho uenefica	172	do, & à quibus adhibendi.	
Eriphia uenefica.	ibid.		551
error	660	exorcismorum abusus	519. su-
de Errore seductis non inter-		perstitio	513
ficiendis, patrum senten-		exorcismis cur Christi nomē	
tix	620	admixtum	520
Esaie locus	34	exorcista qualis esse debeat	
Esau à diabolo de fratris cæ-			551
de sollicitatus	40	exorcistæ	519
Es guerra opp.	423	exorcistæ prisci principio ab-	
Estuueiler	523	atrabile obsessos euacua-	
Ethauil quid Arabibus signi-		re soliti	531
ficat	187	exorcistarum quorundam hi-	
Eua quare & quomodo à dia-		storiæ memorabiles	522
bolo decepta 36. inde 405		exorcistarum sacrificulorum	
		abusus	

I N D E X.

abusus grauissimus	519
expiationi conuenientia	510
expiationum in morbis ratio	202.203
exploratores, dæmones	115
exta duplicia Cæsari immo-	
lanti apparere	81
extorum obseruatio apud ue-	
teres	67
extensa mulier dicta lamijs	
Maria	214
exterminium meridianū	107
Exurgat Deus, &c. Psalmi uer-	
ba, quatenus contra diabo-	
lum efficacia	477

F

F amiliares dæmones qua-	
les	111
familiarum clarissimarū ob-	
scura initia	319
contra Fascinationes quibus	
usi antiqui	510
fascinum, fascinatio, fascinare	
	133
fascini per oculos aut linguā	
in certis familijs ratio cul-	
ijsmodi	239.330
Faunus Arcadum deus	44
Fauni 46. incubi	312
Faunorum ludibria	282
Faustinianio impressa Simo-	
nis magi imago	237
febris curatio magica	494
febri curandæ remedium ma-	
gicum	456
ad Febres incantatio	474
felis cerebrum, philtro	341
è Fellis uesicula lapilli excisi	
	396

fœminæ in equam uersæ, & à	
diuo Machario restitutæ	
historia	237
fœminæ ab initio ad uenefi-	
cium procliuiiores	645
fœminarum in mares uersio.	
	238
è Fœminis mutari in mares,	
an fabulosum	422
fœminei sexus credulitas &	
fragilitas	224
feritas animalium quomodo	
donanda	507
Ferdinandus Corthesius	50
Feretrij dii	45
Fescæ tria diuinorum genera	
	188
fidelibus omnia cedere in bo-	
num	534
fides uera qualis	445
fidei aduersus diabolum uis-	
444 & qualem eam esse o-	
porteat	445
fidei Christianæ abnegatio.	
	217
fidei scutum	552
fide dæmonem exturbari	513
filij Dei ad filias hominū in-	
gressi, apud Moſen qui.	
	294.295.296
Filunirus rex	302
figurato nullam inesse uim ra-	
tione figuræ	486. 487
Finnorum superstitio	156
Florina da mon	322
Folia uenefica	645
S Fontainus theologus	304
folleti	109
Forres oppid.	251

Fortali-

I N D E X.

Fortalicium fidei liber	240
fortes uiros spectra nō uide-	
re	230
S. Franciscus dæmonis quoq;	
præstigijs delusus	368
S. Francisci in fugando dæmo-	
ne modus	524
Francisci sanctitas 87. locus in	
cœlis cuiusmodi	87.88
S. Francisci uita qualis histo-	
ria	524
S. Franciscum luciferi sedem	
occupare, & Christum ue-	
xilliterum agere	87
S. Franciscum non satis no-	
uisse pij hominis uires in	
toleranda dæmonis affli-	
ctiōne	538
in S. Francisco unde quinque	
uulnerum Christi stigma-	
ta appareant	88
Franciscanorū Alcoranus	87
Franciscanorum cœtu nullū	
ordinē monasticum Chri-	
sto esse uiciniorē.	ibid.
Fran. de Pergula	438
Fran. Mirandula	322
Friderici Electoris Palatini	
prudētia	617
Frigga Gothorum numen	46
Frisimelicæ medico colicis	
doloribus laborāti tophus	
deiectus	398
Froe, Vpſalensis deus	50
fruges excantari à lamijs nō	
posse	262.263
frugum sterilitas ob peccata	
nostra	48
Fulgentij de Heroibus sen-	

tentia	398
funambuli	96
funerum apparatus in Gallia	
526	
furis inuestigandi modus ma-	
gicus	460.463
furis lædendi per incantatio-	
nem modus	464
furi quomodo oculus excu-	
tiatur per incantationem.	
ibid.	
furiæ, dæmones	115
C. Furij Cresini præclarum	
factum	264
furoris uasa, dæmones	115
furorum causæ	557
furto res sublata ut restitua-	
tur, anathema magicum	
464	
futura præſagientes uitandi,	
& cur	191
futurorum prædictio solius	
Dei opus	190

G

G Abirus Macedonū deus	
44	
Gabriel Fallopius anatomi-	
cus	285.398
Gadarenorum porci	440
è Gagate oleum	511
Galacia	109
Galenī dictum 10 superſtitio	
504	
Galeno etiam derisæ incanta-	
tiones	474
Galgarandus medicus	531
galguli auiculę occulta uis	331
galina uulpi erepta	413
gallinarum peſtis	438
Gal-	

I N D E X.

Galli sacerdotes cur cybeles		ficia	223
dicti	183	Godhardus ab Hagen exorci	
Gallorum superstitio	49. ui.	sta	524
timæ humanæ.	ibid.	γόνς 132. γοντῶν. γοντεία. 133.	
gariophylata	510	134	
Gasparis Peuceri de diuina		Gog magus	136
tionib. liber	174	Gomorrhæ exitium	40. 136
γασπεμαυτεία	175. 182. 183	Gordiani imp. interitus	180
Gaudentius Merula	512	Gordonij superstitio	504
Gehennon uallis	47	Gothorum dij	46
Gellij locus	191	Græcorum idololatriæ	44
gelorophyllis	279	grâdinis ex maleficio ortę se-	
gemma stuporem inducens		datio superstitiosa	561
278		Gratidia uenefica	645
Geneuz ueneficium tentatū		grauedo	282
334		Graua Vuieri patria	337
gemmarum uires	510. 511	graudarū mulierum imagi-	
Geniales dij	45	nationis uis	230
genii.	ibid. 102	Gregorius 7. pont. Rō. magus	
genii mali	109. 115	450	
gentium minorum dii	43. 44	Gregorij de diabolo senten-	
Georgiana fodina	110	tia	119
Georg. Agricola.	ibid. 336	Grigri dæmonium	113
Gerardus Faber Cadurcanus		Grugnæ Stryacis Carossæ li-	
medicus	525	bri	210
Gerardus Strailgen Morfen-		Guilielmus Brabantinus	420
sis abbas	547	Guilielmi ducis Cliuæ, &c.	
Germa magus	136	prudentia	616
de S. Germano historia	249	Guilielmus Malmes	136
Gigantes unde 296. & qui		Guilielmus Meineri Clatfii	
297		famuli dæmoniacus	367
Gilbertus magus in specu li-		quomodo curatus	368
gatus	150	Guilielmus Montensis Co-	
Gisbertus Horstius medicus		mes	618
335		Guil. Turnerus	300
gladius spiritus	442	Guineæ dæmon	113
γυντῶς	130	D. Gundulæ reliquiæ quales	
Gnostici	140	441	
Gnosticorum nefanda sacri-		guteli dæmones quales	111
		Guthru	

I N D E X.

Guthrune uenefica	645	ca	648
Gyge uenefica.	ibid.	Hecates infidiæ	203
Gygis annulus	478	Hecatæa terriculamenta	108
Gyraldus Hybernæ scriptor		Hectoris Boethii de Duffo re	
300		ge historia 250 à Cardano	
<i>γυρμαλίστα</i>	186.187	refutata:	ibid.
H		Hectoris Boethij narratio de	
Habar quid Hebræis	128	succuba quadam	540.
Hadrianus Nicolai, can-		Hectoris larua	85
cellarius	371	S. Helena Constantini Imp.	
Hadrianus Turnebus	184	mater: eiusque in furis in-	
hæreticus quis	586	uestigandi magico modo	
hæretici ex magis orti	140	inuocatio	460
hæretici lippientibus similes		Helix. Thesbitæ ieiuniū	542.
624		preces	539.
hæretici quid à lamijs distet		Helidæus Foroliuiensis	676.
18		& Paduanus medicus	334
hæreticorū conciliabula dis-		Helinandi locus	75
tipanda	624	Heliogabali diuinatione ex ma-	
hæreticorum pœna	627	ctatorum hominum uiscer-	
cum Hæreticis quomodo sit		ribus	51
agendum	625	Heliotropius lapis	511
de Hæreticis non interficien-		Helisæi miraculum quale	123
dis, Patrum sententiæ	620	D. Henricus Barziz Olisle-	
hæreseos execratio	625	gerus	12
Hammonenses ciues dæmo-		Henricus Institorius	8.310.
niaci	482	344	
Hammonis oraculum	39	Henricus medicus	184
Hans Vatter sistè dæmonia-		Henricus Vuesius LL. Do-	
cus	427	ctor	261
hariolari	127	Hephæstium Memphis quale	
hariolus	130	449	
Hartumim quid hebræis	131	Heptamerō libri uanitas	149
Hebræorum deliria qualia		herbæ maleficijs efficaciores	
130		cur ad lunæ lumen lectæ	
Hebraicæ uoces rem magicā		209	
spectantes, quæ & quot		de Herbarum facultatibus su-	
126		perstirio uetustatis	173
Hecarē Enodia 203. uenefi-		herbarum in ferijs diui Ioan-	
		nis	

I N D E X.

nis cōsecratarum usus 452
 herbis an uis insit magica
 480
 Hercules cōmunis deus cur
 dictus 299
 Hercules Boethij fabulosa
 narratio 316.317
 per Herculem iuramentum
 299
 Hermānus comes à Ninvue-
 nar 618
 Hermanno Vuolsratgen mo-
 nacho testes quomodo ex-
 ceſſi 410
 Hermolina dæmon, amasia
 sacerdotis 322
 Hermes magus 136
 Hermetis libri magici. ibid.
 Hermippus magus. ibid.
 Hermogenes magus 573
 Hermotimi Clazomenij ani-
 ma relicto corpore errare
 solita 76
 Heroes 109.298 unde dicti
 295
 Hesus Gallorum idolum 50
 Hetruscorum fascinatrices
 330
 hieran lucipuluis 279
 Hieremias Brachelius 277
 Hierichuntis aqua quomo-
 do salubris ab Elizeo red-
 dita 514
 Hieronymus Luchefinus 395
 Hieronymi liber magicus.
 139
 D.Hierōny mi locus iij.486.
 487
 D. Hilarij cum dæmonibus

lucta 538
 Hipocus magus 135
 Hippocrates de epilepsia cu-
 ratione dijs non adscriben-
 da sententia 202
 Hippocratis de incantatio-
 num uanitate locus 211
 Hippocratis in sacerdotes
 mages sententia 449
 Hippolytus de Marsilijs 484
 hippomanes 339. unde di-
 ctum 340
 hippomanes furorem citius
 inducere, quàm amorem
 conciliare 342
 hippophanas herba 155
 ex Hirundinum pullis phil-
 trum 341
 Hispani uirginitatis signa di-
 ligentius obseruare soliti
 287
 historie uarię cur huic Operi
 insertæ 7
 Holithæ herbę uis 510
 Holleri magi interitus 142
 Homeri locus 180.181
 Homericæ medicatio 504
 homo, Dei hostis ex inobe-
 dientia factus 37
 homini cur aduersarium con-
 stituerit Deus diabolum
 103
 homines in bestias transfor-
 mari nullius rei potentia
 posse 414
 hominū in bestias transfor-
 matio phantastica 236
 hominum corporibus curse
 immergere cupiant dæ-
 mones

I N D E X.

mones 99.100 & quomodo id consequantur. ibidem.	284.286.288
homicidia ab initio	106
homunculus ex mandragoræ & alijs radicibus quo pacto effingatur	715
Honorij liber	139
Horatij locus	181.211.208.209.670
Hornuar dæmon	114
hospes in militem iniurius, & diabolo se deuouēs, ab eodem abreptus	408
Houel pagi dæmoniaci	382
Houiuulſra dæmon	114
Hubertus Faber medicus	492
ad D. Hubertum Ardennarum dæmoniaci duci soliti	429
Huisberch castrum	613
Hunnorum ortus	302
hyæna an sine mare pariat	301
hyæne frontis corium	510
hyæne uteri philtrum.	341
hydrargyrum, humidum & tenuium partium	427
<i>Hydrophoria</i>	176
hydropis curatio ex bufonis uſti puluere	246
hyems aspera	588
hymen 285.287 membrana a. liās craſſior & ualidior, a. liās fragilior	288
hyme ne omnes uirgines do-	
tatæ	284.286.288
hypericon herba, fuga dæmonis nuncupata	198
hypericonis uis	508
Hyppanis fl.	301
<i>Hyppanis</i>	424
I	
Iacobi de Chufa locus	70.
Iacobi de roſa magica pœna	572
Iacobi liberi domini in Leuchtenburch libellus	304
Iacobi locus	536
Iacobus Ruſſus	321
Iacobus Sprenger	8.310 344
Iuda, & Iadua quid Hebræis	129
Iamblichus magus	136
eiudem de dæmonibus ſententia	116.161.316
iaſpidis uis	510
ibis, diabolus	107
Idanthreſus Gotth. rex	302
Idel liberta Mundi	305
necata	307
idola nationum	46
idolorum diuerſa nomina	41.42
inde	
idololatria in populo Dei	46
idololatria, Nohæ ætate	39
ieiunium & oratio coniuncta	220
ieiunij in operibus diaboli uincendis energia	540
ieiunij uirtus & encomium	541.542
Ieſus Chriſtus in ſacerdotū ordi-	

I N D E X.

ordinem apud Iudæos co-	imprecandi mala, consuetu-
optatus 291	do vulgaris 406
IESU Christi nominis ad ex-	imprecationis bonæ maio-
pellendos dæmones uis	rem esse uim, quàm mala,
552.553	debere & cur 406
Iesu Syrachii autoritas 168	imprecationis malæ exem-
Igmarus Remensis 450	plum horrendum.
ignis cultus apud Persas un-	408
de 127	imprecationem neminem
igni damnatus quidam pro	posse lædi 599
malefico, respicit ab a-	imprecatione parentis nihil
mentis meliore uictu 601	periculosius filiis 407
ignorantia facti proprii in la-	imprecationem dæmonica-
mis 661	rum punitarum exempla.
Iidoni quid Hebræis 130	ibid.
Iidoniū. ibid.	incantamēta muliercularum
imaginatio formarū per sen-	figmenta 600
sūm conceptarum thesau-	incantamentorum labyrin-
rus 231	thus 15
imaginatio intensa sanatio-	incantare 128
nis efficax 498	incantare.incantatio 133
imaginationis uis ac ratio	incantationis uis 208 e.
229.230	iūsdem uānitas 210.
imaginatricis facultatis cor-	211
ruptio in melancholicis	incantationum Artephii ri-
cuiusmodi 227.228	tus 158
imagines damnosæ 480	incantationum opinio nō mi-
imagines, earum rerum no-	nima religionis ueræ pe-
minibus, quatum imagi-	litis 3 fœcundissima cala-
nes, appellari solitæ 171	mitatum mater 4
imaginum superstitio uana	incantationum uarii modi
488	153.155.156
imundus spiritus 106	incantationum uerba nihil
ab Impio gloriam suam præ-	posse 263
dicari Deum nolle 363	incantatores diuini quando
impossibile, & ualde dif-	dicantur 174
ficilium, idem in iure iudi-	Incubus dæmon 281
cium 651	morbus 281
impester spiritus 106	iacubi dæmoniacci illusio 281
	Z z incu-

I N D E X.

incubi dæmonis uexatio per ieiunium & precationem sublata	541	Ioannes Echthius medicus 334.384. 492
incubi & succubi dæmonis præstigiæ	310.312	Ioannes euangelista in Path. mon relegatus 553
incubi illusionem infestare quandoque probas etiam matronas	314	Ioannis euangelistæ in fugan- do dæmone cōtra magum Cynopa miracula. ibid.
incubi imaginari passio, in somno	318	Ioannis Euuichij medici car- men 23 epistola 688
incubum dæmonem appro- bantes historiæ omnes fa- bulosæ	316	Ioannes Fernelius medicus 405
incubum in somno patiētes, quales euadant	617	Ioan. Fernelij de spectris in speculo exhibitis testimo- nium 155
incubum passî sacrifici histo- ria	282	Ioan. Faustus à sacellano cur- mitius tractatus 143 ubi magiam didicerit 142 eius patria. ibid.
indusium necessitatis	502	Ioan. Franciscus Picus 8
indigetes dij	45	Ioan. Franc. Pici de Præno- tione libri 190
infans qualis Romæ genitus 174		Ioan. Franc. Ponzinibius I. C. 241
infantes è sepulchris effodi à lamijs, uanum	218	Ioan. Langius medicus 372. 403
ignis fatuus	93	Ioan. Legereti historia 252
inimicus	106	Ioannis Leonis Africæ de- scriptio 186
iniquitatis uasa	115	Ioannes Lithodius medicus 315
initium cuiusque rei spectan- dum	657	Ioan. Luder, M. Lutheri pa- ter 304
insidiatores dæmones	107	Ioannes Maria Betthus me- dicus 334
inuidus	106	Ioannes Nider 453
Ioannes ab Ettenstet	373	Ioannis Patris commenta, & ficta ligatura 427. 428
Ioannes Altenanus	384	Ioannes Reuchlinus 141
Ioan. baptistæ portæ Nea- politani Magia naturalis 274		Ioannes Sertorius 523
Ioan. baptistæ in utero matris exultatio	118	Ioan-
Ioan. Brachelij carmen	24	
Ioan. Bom	602	

I N D E X.

Ioannes Sleidanus	525	pro Iphigenia mactanda, cer	
Ioannes Soherius Eburo		ua supposita	418
medicus	413	Irmengardis comitissa cu-	
Ioannes Sturmius	525	iusmodi uocem ex ima-	
Ioannes Tritemius	8	ginis ore audièrit 46 eius	
Ioannis Tritemij Sregano-		peregrinatio. ibidem ui-	
graphia	150	ta.	ibid.
Ioannes Vernetus	525	iræ spiritus	106
Ioannes xx. & xxi pontifex		iræ uasa, dæmones	115
Romanus magi	450	Isigonus	329
Ioannes Vindelius	523	Isis Aegyptiorum dea	43
Iacobus à dæmone afflictus		Isidis sacerdotes lenones	
405		306	
Iacobus maleficio affectus		Isidis sacerdotes in crucem	
349		acti 307 & statua in Tybe-	
Iobi à diabolo tentati e-		rimmersa.	ibid.
xemplum diligenter ex-		Israelitarum idola	47
pendendum	534. 535.	Isim	298
537		ischiadicos carmine sanandi	
Iobi patientia uelut specu-		modus	473
lum, mentis oculis pro-		Italorum blasphemix	597
ponenda	563	Italorum fascinatrices	330
in Iobum scire quatenus		Iuba, Maurorum deus.	
diabolo permissum	120	44	
Ionibus peste laborantibus		Iudas, diabolus Christo di-	
humana uictima litan-		ctus	108
dum respondet oraculum		iudex quando Christianæ	
48		clementiæ meminisse de-	
Ioseph Israelis F. an magiæ		beat	630. 631
peritus fuerit	139	iudicis iniqui pœna	614
Iosepho insidiatus diabolus		Iudith puella à dæmone ue-	
40		xata	484
Iosephi locus refutatus	515	Iudith Vuieri uxor	501
Iosephus Niger	462	Iulianus apostata magus	140
Iosua assistere ad dextram		Iuliani catoptromantia	175
cur permissum diabolo		Iulij Obsequentis locus	80
120		Iulij simulachrum C. Cassio	
Iouiales mallei	512	interfectori suo apparet	
Iphigeniæ uictima	48	79	

I N D E X.

Iulius Scaliger 316 eiusdem locus 457 de maleficijs sen- tentia 273	ti, insigne exemplum 82. 84
iumentum pro diabolo 108	ἰχθυομαντεία 177
iumenta si quid præter natu- ram pati uideantur, quid faciendum 563	K
junioribus magis insidiari diabolus 544	K Arentiæ urbis obsce- rum diaboli ludibri- um 56
Iuniperus Christi nauta 523	Kasam quid Hebræis 127
Iuno 109 Sami culta 44 Spar- ta culta 45	Katarina Bollandia 448
Iunonis Monetæ responsio 64 templum. ibid.	Katarina Lor qua ratione ma- rito suo impotenti succur- rere uoluerit 551
Iupiter 109 Aethiopibus cul- tus 44 cælo præfectus 45	κατοπριμαντεία 175
Iupiter Elicius. ibid.	Kentorpium cœnobium 114
Iouis Hammonis oraculum à Chamo deductum 39. 65	Kentorpij monalium uexa- tio diabolica 379
Iupiter imbre aureo Danaæ congressus 305	καλαυομαντεία 177
ob Iuramenta nefaria mulier à dæmone abrepta, item hospes quidam 408	κηρυμαντεία 178
iurandi temerè consuetudo uitanda 406	κητεία 59
Iurisconsultorum insignium censura de lamijs 633	Kimhi rabini de Samuelelis apparitione sententia 169
Iustini de Iosephi magia lo- cus 139	κηρυμαντεία 177.178
Iustus mendicus fictè dæmo- niacus 426	κλητορις. κλητοριζαν 424
iusti deprecatio efficax 539	Knechtenstein abbazia 54
iusti, ueri Dei cultores, dia- bolo sunt formidini 555	κρηνομαντεία 176
Iuuamen palatium 319	κρηνοδρωτία 421
Iuuenalis locus 339.340	L
iuuenis parentibus immori- geri, & ab iisdem execra-	L Abani dii 46
	lacertæ in hominum cor- poribus inuentæ 398
	lacertæ philtrum 341
	lac ductile & filatum siccum etiam absque incantatio- ne quomodo fiat 382.383
	lactis tres substantiæ. ibid.
	Lastantiij locus 55.101.102. 103.297
	lachas quid Hebræis 128
	lamia

I N D E X.

lamia delusa	131	ne	162
lamia diabolus	107	lamiæ quomodo sint resti-	
lamiæ non possunt, quod cre-		tuendæ	665
duntur facere	647	lamiarum appellatio	132
lamiæ opera usum dæmonem		lamiarum confessionem esse	
in affligendis hominibus,		phantasticam	235
nusquam in toto Biblio-		lamiarum dignoscendarum	
rum opere reperiri.		experimenta fallacissima	
351		492	
lamiæ 15 quid à magis infä-		lamiarum doctor, corrupta	
mibus differant. ibid.		phantasia	326.327
16.17		de Lamiarum innocentia Al-	
lamiæ commiseratione di-		ciati sententia	635
gnæ, non pœna	662	à Lamiarum læsione quo-	
lamiæ de maleficio suspectæ		do securius uiuatur	643
non statim in tetris carce-		lamiarum phantasiam quo-	
res abijciendæ	687	modo regat dæmon	260
lamiæ hæreticis non annu-		de Lamiarum potestate con-	
merandæ	586	cepta opinio, fecundissi-	
lamiæ in quos uirus suum e-		ma calamitatum mater.	
iaculari possint	619	4	
lamiæ mentis errore affectæ,		lamiarum professio diluitur	
& nulli noxiæ, quomodo		215.	
puniendæ	684	lamiarum professionis mo-	
lamiæ qua pœna apud Bo-		dus ineptus, nec coherens	
nonienses affici solitæ.		213	
638		lamiarum sexus & ætas	666.
lamiæ quales esse plerunque		667	
soleant	600	lamiarum stulta phantasia	
lamiæ quomodo delusæ dæ-		258	
monis opera putent esse		lamiarum uana de sua poten-	
sua	586	tia persuasio	9.15
lamiæ quomodo & quare à		lamiarum uires	122
dæmonio demententur,		lamiarum unguenta	274
ut quæ non potuere, fe-		lamiarum uoluntas	654
cisse se fateantur & cre-		lamijs quæ calamitates impu-	
dant	239	tentur	652
lamiæ quomodo in aere con-		lamiæ delusas à dæmone, sua	
citando illudantur dæmo-		opera illum usum falsæ cre-	
		dere	

I N D E X.

dere	351.352	ficaciones rerum futura-	
lamias esse amentes	599	rum	109.110
inter Lamias & diabolum fœ-		laruæ	84.109
dus nullum	657	laruarum genus puerperis &	
lamias in spiritu, non corpo-		infantibus lactantibus po-	
re equitare	241	tissimum infestum	112
lamias naturalibus interdum		laruarum uariæ formæ exem-	
pharmacis deludi à fata-		pla	77
na	273	larynx	353
lamias nemini nocere posse		Latij deus Mars	45
9		latinè respondet exorcistæ	
lamiarum uires	122	dæmon	523
lamias nihil uoluntate, sed o-		T. Latinus	496
mnia coactas & deceptas		Latopolitanorum idolola-	
facere	658	tria	44
lamias non esse domi simul,		Laurus cur Apollinea dicta	
& alibi	249	178. item Delphica & Fati-	
lamias non facere quod ijs		dica	ibid.
imponitur	650	Λαυρομαντρία	174
lamias nō inuicere eos mor-		legio	105
bos, quorum se fatentur		Lemni Vulcanus deus	44
effectrices esse	250	Lemures	46.109
lamias pœnitentes equitare		Lemures quomodo pellant	
pœnas corporales	633	Theophrasti Paracelsi as-	
lamias puniendi modus	18	sectæ	493
de Lamij anacephalæosis		Lemurum choreæ	112
647		Lemurum præstigiæ renato	
lapillus, tussi reiectus	353	Euangelio sublata	113
lapilli ex epate excisi	396	Leo pro diabolo	107
lapidum pluuia	247	Lenocinij pœna	307
lapsus hominum in spiritua-		leonem in mulieres minus	
libus duabus de causis fa-		quàm in uiros sœuire	639
cilior	669	lepores an sine mare gignant	
lares 45.109 lares familiares		301	
109		Leuettet pagus	385
lares familiares Vihero in pa-		Leui Gersonis F. Hebræus	
ternis ædibus obseruati		philosophus	127
110		Leuiathan	104
larium familiarium præsigni		lex duodecim Tabularum	
		de 2-	

I N D E X.

de agro non excantando	debet	247
263	locusta uenefica	645
legis rigor ad Christianæ mo-	locustæ pro diabolis	107
derationis lenitatē defle-	Loen pagus	523
ctendus	lolij usu amentiam & som-	
629	num induci	276
leges imperatorum cōtra ma-	loliorum seminator	106
gos & ariolos	573.574	
leges quasdam magis ad ter-	Lothi ebrij incestus cum fi-	
rorem, quàm ad exem-	liabus	40
plum edi	630	
<i>αἰσχρογυναικία</i>	177	
liber Naxi deus	44	
libri huius argumētum theo-	Lothi uxor in salis petram	
logicum, philosophicum,	conuersa	123
medicum & iuridicum	7	
libri huius argumentum, &	Lucani locus	50.81.208.210
fuscepti operis occasio	14.	
15	Lucas euangelista, medicus	197.676
libri magici palàm exurendi.	Lucani metamorphosis	416
573	lucifer apud Esaiam quis	34
Liuiæ uenefica	343	
343	Lucilla Lucretij uxor uene-	
ligatos curantia	511	
ligaturæ physicæ	507. uar-	
ria earum ratio	412.	
414		
ligaturarum usus magicus	476	
476		
lignum in uentriculo inuen-	ludi inuentor dæmon	115
tum	373	
linguam cur non semper dia-	Ludouicus Milichius	420
bolus impediatur	482	
lintheaminum peste infecto-	Ludouicus Rom. patricius	113
rum contagio	334	
lipparis suffitus	511	
lippitudinis oculorum cura-	500	
tio magica	433	
Lissetræ ficta dæmonis ob-	433	
fessio	433	
locale loco suo conuenire		

I N D E X.

lupi uirga, & è cauda pilus, a-		Λυκαῶν morbus.	ibid.
matoria pharmaca	341	Lycaonis fabula	ibid.
lupi uirgæ uis	411	Lycapolytanorum idolola-	
in Lupum conuersionis mo-		tria	44
dus	604	lyncurius lapis	511
lupi Liuonici ex hominibus		M	
conuerſi	237	M Acaronicorum libri	
luperum capita ianuis affixa		210	
508		Macedones Μακεδόνες. Macedo-	
in Lupos conuerti homines		nia, terra Cethin	59
ſe putare, morbus	420	Macedonum deus Gabirus	
corum qui in Lupos ſe muta-		44	
tos crediderunt, confeſ-		Macodoniū de hereticis de-	
fio	601	crotum	628
lupina infania, & melancho-		Machassephim	127
lia	421	Magdalena ſamula Conſtan-	
ante Luſtralis aquæ conſe-		tia à dæmone compreſſa	
crationem ſagas ingredi		288.321	
templum, die Dominico		magarum ſœderis cum dæ-	
222		mone uanitas	218
Lutheraniſmus ab exorcista		magia. magia infamis. magi-	
monacho inuiſus reddi-		ce. magica ars	133
tus	527	magia Aegyptiorū duplex	132
Lutherus ex patris inſtin-		magia Cabaliſtica	139
ctus factus monachus	303	magia Græcorum quorun-	
quando & ubi natus	304	dam qualis	134
quo artificio orationem		magia infamis quando cœpe-	
Dominicam explicuerit.		rit	39
ibid. de eiſdem ortu		magia naturalis quid, & eius	
commentum dæmonia-		commendatio	138
cum	302	magia uenefica	332
mater	304	magiæ artes quædam	153
Luthero cur Martini nomen		magiæ infamis cultores	140
impoſitum	304	eorumque interitus.	
ſpectrum		ibidem.	
monachi ſpecie apparet		magiæ præſtigiis & Theolo-	
92		gia & Medicina conſpur-	
lutra in hominum corpori-		catæ	138
bus inuenta	398	magiæ origo	134
Λυκαῶν morbus	237	primi e-	
Λυκαῶν morbus	238.420.421	ius	

I N D E X.

ius cultores	135	132 inde à lamia & uenefi-	
magica organa etiam pessun-		ca quid differat	131
danda	573	magi cuiusdam medicina	
magica res septem uocib. 3.		144 honorem Dauidi de-	
pud Hebræos expressa, &		negantis responsio	85
quibus	126	magi nomine quem hoc scri-	
magicæ diuinationes	174	pto intelligat Vuierus.	
magicæ morborum curatio-		132	
nes superstitiosæ & impiæ	472	magi uiui diabolo ablati e-	
magicarum artium uanitas		xemplum	145 (165
204. 205 à Mose interdi-		magi, qui & malefici uulgò	
cta.	ibid.	magi celebriores qui	136
magicarum delusionum ra-		magi Chaldæis, qui Græcis	
tio ac modus cuiusmodi		sophi	137
240		magi ecclesiastici quibus re-	
magicis actionibus quate-		bus in dæmoniaci mali cu-	
nus colludat & coopere-		ratione decipiant	452
tur dæmon	154	magi infames 15 quid à la-	
Magicus dæmon, liber Ger-		miis differant. ibidem. 16.	
manicus	394	17 quibus nominibus in-	
magici libri 139. 146 impro-		uereri Test. significentur	
bata lectionis & igni ab-		125	
sumendi	153	magi infames uarii non ea-	
magici libri patribus falso		dem omnes pœna afficien-	
inscripti	134. 139	di	565. 566. 567
magicorum medicorum pu-		magi malefici 55 profani	139
nitio	569	magorum alios non ualde læ-	
magicorum uatum oraculis		dentium pœna	567
non esse credendum, nec		magorum artem omnem aspi-	
eos adeundos	12.	rationibus dæmonum con-	
magus homicidij reus Vulca-		stare	133
no consecratur	145	magorum carminibus non o-	
magus, qui & Python	129	bedire animas defuncto-	
magus à dæmone oppressus		rum	166
145 à serpente necatus		magorum funestus interitus	
146		141. inde.	
magus illusor	131	magorum infaniam pœna	
magus infamis quid.	ibid.	578. 579	
		magorum libri palàm exu-	
		rendi	

I N D E X.

rendi	573	maleficæ Fessæ quales	309
magorum Persarum religio		maleficę lege Moſis tolli iuſſa	126
138		maleficarum mutua coniunctio	308
magorum Pharaonis actiones præſtigioſæ	160	maleficorum circumſtantia inquirendæ	581
magorum præſtigie non ueræ, ſed phantaſtica	634	contra Maleſicia remedia	560. 561
magorum puniendorum modus	18	maleficium	55
magorum religioſorum multa	568	malefici	126. 133.
magis quomodo Chriſtiani- tuitas deprehenſa	138	655	
magis reſipſcentibus propo- nitur Sylueſtris	11 pont. historia	maleficij amoliendi modus	
583		magicus	470 & ſacrilegus
magos benedicere non poſſe, cui	363	472 formula ſuperſtitioſa	
magos trãſferri etiam inter- dum	159	491. 519. inquirendi ratio	
ex Magis hæretici orti	140	581. 582 methodus certifi- ſima	530. 533. 547
de Magis quid leges & decre- ta ſtatuant	573	maleficij materies	210
magiſtratus in quæ animad- uertat	664	in Maleficij perpetrati inqui- ſitione quæ facienda	591
magnetis uis quibus impe- diatur	507	malefici uoluntas	655
Mahometus quomodo com- mento ſe regem fecerit	99	maleficio affecti qui	348.
maiorum gentium dij	45	349. 350	
maleficæ accuſatricis falſa pœna	614	maleficio affecti, quomodo poſt reſtitutionem de dæ- monis præſtigijs & imbe- cillitate inſtituendi	533 & ad tolerantiam excitandi
maleficæ capillis ſuſpẽſę mo- dus magicus	481	535	
maleficæ corrigendæ ratio	590	maleficio læſa mulier clauos & acus uomit	366
maleficæ & diuinatrici quid poſt mortẽ acciderit	584	maleſicia quibus materijs ar- ceri crediderit antiquitas	509
		de Maleficijs leges an locum habeant	653
		in Maleficijs uoluntatem ſpe- ciat, non euentum	655
		malleus	

N D E X.

malleus diabolus	107	Maria Patheca in marem uer	
Malleus maleficarum qualis		fa	423
liber, eiusque autores		Marix arbor cœnobium mo	
13. 214 eiusdem fabulæ		nialium prope Xanctos	
329		544	
mallei Iouiales	512	marinæ aquæ ablutio	509
malus. malus ille	106	Marmaridius magus	135
mali esu quidam factus dæ-		marmaritis herba	154
moniacus	403	Mars, Baal	41
mali Genij	104	Mars Latij deus	45
Mammona	106	Marfi	330
Manassis flagitia	134	Marfilij Ficini locus	229
mandragoræ radicis homun-		Martina uenefica	645
culus	517	Martinus de Arles	310.
manes	109	314	
Manichæi	632	Masschlach	279
manium ciendorum & inter		materies uaria & dura ue-	
rogandorum consuetudo		mitu erecta cuiusmodi	
nostra etiam ætate usurpa		365	
ta	173. 174	materiam corporeā nō sub-	
Manilij locus	208. 210	ijci potentiæ dæmonis,	
μανηλίου τοῦ δαίμονος	127	quantum ad formæ muta-	
Marcelli medici superstitio		tionem	161
504		materies duæ quomodo in	
Marcionistæ	140	corpus à diabolo per la-	
mares cum scæminis canum		mias ingerantur	394
more cohærere apud Ka-		matérias ore reiectas, non	
rentinos, diaboli ludibrio		omnes fuisse in corpore	
56		352	
Margareta comitissa Buren-		Matifconensis comitis à dia-	
sis	376	bolo abrepti historia	145
Margarita Henningi Achillis		matrimonia inter collegas,	
F. maleficio affecta	385	ob functionum commu-	
Maria Christi mater lamijs		nem usum, contrahi in-	
extensa mulier dici solita		terdum solita	339
214.		matrix mulieris ualde attra-	
Maria etiam post partum &		ctiua	311
Iosephuum mortuum, uir		Matthæus Curtius medicus	
80	290	334	

I N D E X.

Mathias Durenſis abbas.	195	medicos multa etiam in mor-	
547		bis ex occulta naturæ oc-	
Matuta	109	catione euenientia, latère	
D. Maximi de Charitate li-		531	
ber	442	medioxumi dij	298
Maurorum deus Iuba	44	Medius fidius.	ibid.
Mechassepha quid Hebræis		melancholia agitati pleriq;	
126.127		dæmoniâci, sed non oxi-	
Mechtheldis cuiusdam faci-		nes	415
nus audax atque impu-	337	melancholia ante exorcis-	
dens		mos euacuanda	531
Medea uenefica	645	melancholia lupina	421
Medæ incantationes	208.	melancholiæ remedia.	
209.210.211		ibid.	
medicina artium uetustissi-		Melanchthonis amitæ duo	
ma	193	ſpectra apparent	92
medicinæ hætenus traditæ		Mellinge pagus	427
euerſores, Theophrasti		melancholicus humor dia-	
Paracelſi ſectatores notâ-		bolo conuenientiſſimus	
tur	196	388 425.531	
medicus à puella dæmonia-		melancholicorum deprava-	
ca irriſus	402	ta imaginatio	227
medicus qualis in maleficij		Melchom idolum	42
ſuſpitione conſulendus		Meleager Atalantæ amore	
530		capta 265 eius exuſtio.	
medici etiam eximij alligati-		ibid.	
onibus, characteribus &		Meinerus Clatſius	367
carminibus uſi	503	quomodo dæmonem è fa-	
medicorum magicorum pur-		mulo pellic	368
nitio	569	Memphites lapis ſoporifer	
medicis potiſſimum infeſta		278	
illa de ſamiarum poteſtate		Memphodorus	329
perſuaſio ulgi	45	Menepia pag.	438
medicos etiam doctiſſimos		menais herba	154
à dæmoniâciſ ſæpe falli.		Menalippæ uictima	48
402		Menandri ſententia	346
medicos indoctos in male-		mendaciorum ſpiritus.	
ficiũ & diuos referre		115	
inſcitiam & errores ſuos			

mendax

mendax, pro diabolo: item	601	hio	601
pater mendacij	106	militia cœli	43
mendax spiritus	106	militis ab hospite iniuria af-	
Mendefiorum idololatria.		fecti historia	457
44		miluus, diabolus	107
Menippus Lucius delusus à		Minerva cur sine matre nata	
sua sponsa	158	ingatur	216
è Mœstruo muliebri philtrũ.		Minerva Scytharum dea	44
341		minorum gentium dij	45
Mercurius Trismegistus ma-		miracula dæmonum quæba	
gus	136	496 diabolo impossi-	
Mercurio humanis uictimis		lia quæ	113, 114
litærum	49	miracula etiam à diabolo e-	
meretrix Babylonica	106	di	56
Merlinus falso dæmonis &		miracula in brutis	97
uirginis filius creditus.		miracula manuum dexterita-	
302		te circulatoribus edi uide-	
Merlini natiuitas fabulosa.		tur	95
318. 319		miracula quomodo discer-	
Mesraim Chami F. magus		nenda, à bono an malo de-	
134 qui & Zoroastres		mone sint profecta	117
ibid.		Misraim magis infamis au-	
Messenijs humana uictima		tor	39
oracula præcepta	48	missa super uirginis malè affe-	
metallici dæmones quales.		ctæ uentrem celebrata.	
III		194	
Methodii liber <i>πρὸς τὴν ἐκκλῆσιαν</i>		sub Missa uerba proferre inu-	
221	182	tilia	211
Methotin magi interitu		missæ ad magica usus	149
141		de Missæ bonitate rogatus	
metus quid	660	dæmon, responsum differt.	
Mæi bouis oraculum	63	523	
Micale uenefica	645	Mithridates aruspicum iussu	
Michael Villanouanus medi-		puellam Furiis immolat	50
cus	515	Mycenis culta Iuno	45
D. Michelis imaginem se		myrton	424
formidare simulat dæmon		mytulus	598
405		mœsticia dæmonis occasio	
Michaelis Verdung confess.		660	

I N D E X.

mæsticia dæmonis tentatio		morbos magicis artibus non	
ni magis obnoxia	223	curari	496
molæ mulierum	302	morbos maleficio affectorū	
Moloch idolum	47	quomodo curent dæmo-	
moly herbæ uis	52	nes	494.498
monacho oblatus dæmon		morituri cantio quid signi-	
83.86		ficet	546
monachi, mentiti dæmones		mortis uasa, dæmones	115
à G. Sabino carmine depi-		mortui confecta de purgato-	
cti	88	rio querela	184
monachorum Bernatium tra-		à Mortuis non quærenda ue-	
gædia uenefica	280	ritas	165
monachorum diuinationes		Moses diuinę Maiest. legatus	
magicæ	192	& scriba	34
monachis currus onustus		Moses magiæ à Plinio & Ta-	
91		cito insimulatus 139 ite a-	
moniales iuniores ad obfes-		liorum in eundem calum-	
forum spectacula non ad-		niæ	140
mittendæ	544	Mosis ieiunium	514
moniales, organa satanæ lu-		Mosis locus declaratus	284.
dibrijs magis accõmoda		285.287 de filiis Dei ad fili-	
543		as hominum ingressis ex-	
monialium dæmoniacarum		plicatus	294
historia	374. 377. 378.	Mosis miracula uera, nõ præ-	
383		stigiosa	160.161
montani dæmones quales		cum Mose Deus facie ad fa-	
III		ciem locutus	34
Montaniani	140	moßelscholg	598
Mopsus Aphrorum deus	44	Muhazzimin	186
morbus sacer epilepsia	201	mulier à diabolo agitata Grę-	
morbo naturali etiam inter-		cè & Latinè loquitur	557
dum dæmonem præstigijs		mulier à mollicie dicta	225
suis illudere	370	mulier ob iuramenta à dæmo-	
morborum curatio an diuis		ne abrepta	408
adscribenda	201	mulier rationale an brutum	
morborum curationes magi-		animal sit, dubitatum Pla-	
cæ & supersticiosæ	472	toni	226
morbis extrema remedia o-		mulieres masculis miserabi-	
ptima	448	liores	640
		mulier	

I N D E X.

mulieres infirmius uasculum
 cur dictæ Petro 225
 mulieres minus puniendæ,
 quàm uiri 639
 mulierum calculi 396
 mulierum propriū decipi 225
 muliercularum innocenter
 ob malefici suspicionem
 punitarum exempla 612.
 616
 mulieribus cur tutores & cu-
 ratores dari legibus soli-
 ti 226
 muliebris sexus cur dæmo-
 nis insidiis uirili magis pa-
 teat 126
 muliebris sexus fragilitas &
 credulitas 225
 muliebri pudendo adesse mē-
 brum priapo simile 424
 mundus an animal 648
 mundi domini 105
 mundi interitus per diluuiū
 39
 Mundi & Paulinę historia ex
 Iosepho 305
 muriū generatio an lamben-
 do constet 301
 mustelæ similis bestiola ex
 militis dormientis ore e-
 gredi, rursusq; ingredi ui-
 sa 75

N

N Abuchodonozor malefi-
 cio dæmonis uexatus 349
 in Nabucadnezareme quate-
 nus diabolo scuire per-
 missum 120
 Nahas quid Hebræis 128

Namysia in marē mutata 422
 naphthæ uis 331
 naribus se extrahi simulat
 diabolus 69
 Narrationes mundi fortui-
 tæ, libellus Gallicus 433
 Natalis Ramardus regis
 Gall. medicus 525
 natationis causæ 589
 naturæ cursum diuinitus in-
 stitutum impedire diabo-
 lum non posse 124
 naturæ miracula in sexus im-
 mutatione 422
 naturam semper addere, nun-
 quam demere, & uersus
 dignius semper moueri
 424
 naturales res 75 *punponomus*
 94
 Naucratarum deus Sera-
 pis 44
 Naxi deus Liber. ibid.
 Nazaret monasterii Colo-
 niæ uirgines dæmooniae
 383
 necessitatis indusium 502
 necromantia quid, & quæ ea
 fuerint usi 172
νεμεμάρτα 166. 172
 negocium perambulans in
 tenebris, quid 537
 Nembroth 43
 Neomagii monialium dæmo-
 niaca uexatio 378
 Nephiliū 295. 298.
 Neptunus mari præfectus
 45
 Nereus deus. ibid.

I N D E X.

Nergal idolum	42	tionis certum testimoniū	
Nero etiam magicarum ar-		546	
tium uanitatem expertus		obsessis pluribus uno in lo-	
205		co morantibus quomodo	
Nibbas idolum	42	succurrendum	543
Nicolaus Gortel maleficus		obsessos duplici morbo cor-	
427		poris & animi infestari	
Nisroch idolum	42	531	
noctis ludibria	281	obsessionis diabolicæ com-	
Nohæ ebrius, a filio Chamo		mentum punitum	440
irrisus	39	obsidij diabolici figmenta	
Nohæ ætate idololatria sta-		426.429	
tum à diluuiio.	40	Occultæ philosophiæ liber	
in Nohæ sobole quid machi-		quartus an sit Corn. Agrip	
natus diabolus	39	pæ 9. eiusdem uanitas 147.	
Nonhertic cœnobium	379	148	
Noricorum deus Tibilænus		Ochosias rex deum Accaro-	
44		nem consulit 670. eius in-	
Norinbergenfis Senatus pru-		teritus	571
dentia summa	429	Oceanus	109
Nothemel	502	Octauiani Euporistica, & su-	
Notoria ars	153	perstitio	504
Numa Pompilius magus	136	oculorum contagio natura-	
Numæ consultrix Aegeria		lis	330
nympha	112	oculorum fascinum	133.330
nuncius satanæ	106	Oddonis magi interitus	142
nuptiarum ratio & causa na-		Odhen Gothorū deus	46.
turalis quæ	299	50	
nympha muliebris	424	œnothoræ uis	507
nymphæ sanctæ Amorrheo-		œsophagus 354 . neruolus.	
rum	43	ibid.	
nympharum cohortes	45	ohlim, diabolus	107
Nymphæum	34	oivvifiothas	128
O		Olai Gothi locus	156.157.
○ B quid Hebræis & O-		413.512	
both	129.130	oliuæ ramorum usus. oliuæ	
obsessæ monialis morituræ,		puritas	509
abnegationis suæ & à dæ-		Olympiæ erga pellicem hu-	
monis tyrannide libera-		manitas	345
		Omni-	

Omnicolor tibicen	85 ^D
Onen quid Hebræis	127
onocentaurus diabolus	107
onocrotalus diabolus.	ibid.
<i>ὄνομαρξ</i>	197
<i>ὄνομαρξ</i>	176
Ophis	35
Ophitæ	140
Opilij Macrini interitus	181
opinionis prauæ sine ratione pertinacia, inexplabilis tinctura	5
Opis	109
<i>ὀπίος</i> à diabolo inter- dum cieri	68
opium optimum quale	279
opij collectio 278. 279. & cul- tus tritici loco.	ibid.
opij esus apud Turcos & Per- sas frequens	278
opium comedisti, Prouerb. apud Turcos	279
oracula à dæmonibus excita- ta, diuinis contraria	40
oracula Christo nato conti- nuasse	52
oracula edere	128
oracula varijs locis celebra, quibus illufit hominib. dæ- mon	63
oraculorum ambiguitates	59
oratio & ieiunium coniuncta	220
orationis cum ieiunio uis in- eijciendis dæmonibus.	540
orationis formulâ 71. 522. 556	
orationum publicè à fideli-	

bus ad rem præsentem ac- commodatarum efficacia	538. 539
<i>ὄφελος</i>	179
Orpheus magus	36
Ofchanes magus	135
Osyris Aegyptiorû deus	43
Othinus magus	442
ouum deglutiens suffocatur	353
oua lustralia	511
Ouidij locus 44 45. 182. 207. 208 209. 335. 340. 342. 345. 509. 511. 512.	
ouium pestis	438

P.

P Aconix radix	507
P Pages dæmoniorum sacer- dotes	112
<i>παλαμνι</i> dæmon	108
Paletheoborum gentes fâci- natrices	330
Pallas Athenarum dea	44
palæa Christi	510
palmarum die sacratorum frondium usus	452
Paphi Venus culta	44
Paracelsi stercus muris	198
Paracelsi assectæ quidam ex orciitæ	525
Paracelsitæ cuiusdam impo- stura	199
Paracelsistica dæmonû pro- fligatio	493
<i>παράδοξοι</i> dæmones	100
Paris de Puteo	485
Parisiensis determinatio quæ- lis	666
Pasetes ludicator magi	

I N D E X.

cus	158	pentaphylliuis	509
pastores ecclesiarū quidam		perdix,diabolus	107
magi	448	de Perdicibus falsa opinio	
à Pastoribus etiam ecclesia-		312	
rum in curando maleficio		Periapta physica 507. eorum-	
populum seduci. ibid.		dem uanitas	476
patrii dii	46	periaptis quatenus fidendū	
patrum exēpla fiduciæ & to-		507	
lerantiæ contra dæmonū		Peripateticis nulli in rerum	
insultus	537.538	natura dæmones	33
Paulina ars	153	apud Persas ueneficorū pœ-	
Paulinæ & Mundi historia ex		na	646
Iosepho	305	pestis in tenebris grassans	
Paul⁹ Grillādus I. C. 364.482		107	
Paulus à dē mone colaphis cē-		pestis pecorū ob nostra pec-	
lus	405	cata	438
Pauli liber magicus	139	peste infectorum linteaminū	
diui Pauli locus 133.217.220.		contagio	334
221.240.451.536		Petrinorum familia Bono-	
Pausaniæ locus	181.313	niæ.	ibid.
peccandi tres tantum modi		Petrus Aponensis, Concilia-	
664		tor	140
peccatoris in uanitates decli-		Petrus Brabantius, eiusq; im-	
natio unde	670	postura	184
peccatum mutum	378	Petri Bourgoti cōfessio	602
peccati autor	106	Petrus Damianus	237
peccatum qui facit, ex diabo-		Petri de Abano Elementa Ma-	
lo est	594	gica	149
pecora à diabolo etiam pro-		Petrus de palude	310
pter odium hominum af-		Petri Lombardi de magica	
fligi	440	arte sententia	146
petudes quandoq; etiam ue-		diui Petri locus	442
nenis tolli, sed plurimum		Petri triplex abnegatio Chri-	
peste	437	sti	597
per Peluim diuinatio cuius-		Petrum cribrare non permis-	
modi	174	sum diabolo	120
penates dii	45.109	Phædræ in Hippolytum pri-	
Penelopes proci quomodo		uignum amor	348
prodantur	176	Phaetusa in marem muta-	

I N D E X.

ta	422	nienſis	346
phantafia corrupta, lamiarũ		philofophi, Chaldæis magi	
doctor	326 327	137	
phantafię uis, & quomodo ui		φίλτρον	339
tietur	229.230.235	philtru uera quæ	346
phantafię quatuor effectus		philtru citius furorem indu-	
229		cere, quàm amorem con-	
phantafiã hominũ quõ cor-		ciliare 342. & mortem	343
rumpat diabolus	233	Phimofis	294
phantafiam lamiarũ quomo-		Phorcis	109
do regat dæmon	241	Phu Arabicum	510
phantafiica trãſformatio ho-		Phut	43
minum in beſtias	236	phylaacteria	576
phantafiici uulgo qui, item		Picatrix Hiſpanus	140
phantafia	260.261	pici auis eſus	511
Pharao, diaboli typus	108	pietas unica hominum à dæ-	
Pharaonis magi	653	monum aſtu cuſtodia	442
Pharaonis magorum actio-		pietatis uim qui abnegarũt,	
nes præſtigioſę	160. inde	circa fidem reprobi	217
Pharaonis pertinacia	167	pila in bouis uentriculo na-	
pharmaca in locis remotis		ta unde	399.400
ſepulta non poſſe lædere		pili meiendo excreti	396
328		Pinneti amaſia, Florina dẽmõ	
φαρμακός. φαρμακός. φάρμακα		322	
126		Pirithoum primum lunã cœ-	
φαρμακός. φαρμακός. φαρ-		lo deduxiſſe	212
μακός. φαρμακός. φαρ-		pifcatio medicamentiſ facta	
μακός. φαρμακός. φαρ-		inutilis menſę	346
μακός. φαρμακός. φαρ-		pifcium captura per incanta-	
μακός. φαρμακός. φαρ-		tionem	474
μακός. φαρμακός. φαρ-		planipes dæmon	114
μακός. φαρμακός. φαρ-		Plato an ex uirgine & Apol-	
μακός. φαρμακός. φαρ-		line natus	302
μακός. φαρμακός. φαρ-		Platonis de dæmonibus ſen-	
μακός. φαρμακός. φαρ-		tentia	116
μακός. φαρμακός. φαρ-		Platonis magię ſtudio	137
μακός. φαρμακός. φαρ-		Platonẽ philoſophiã ſuã ab	
μακός. φαρμακός. φαρ-		Aegyptijs hauſiſſe	116
μακός. φαρμακός. φαρ-		Platoniorum de dæmoni-	

I N D E X.

bus sententia	33.116	potamantis	280
Plinij error	312	potestates	105
Plinij locus 76.77.400.414.		potestates aereæ	115
422		præcantatores, exorcistæ	551
Plotinus magus	136	præcones funebres in Gallia	
Plumifascis dæmon	114	526	
Pluto <i>Διουκόπης</i> 41. infe-		prælagia	127
ris præfectus	44	præseruatiua ratio opt. me-	
Plutonis galea	77	dicationis pars	441
pluuia ancieria maleficis pos-		Præstatiij pater equū se factū	
sit	273.329	putat	418.419
<i>πυρρίων</i>	282	præstigiæ 127. 133. magorum	
populorū certamen Assueri		Pharaonis	160
regis lege interdictum 10		præstigiator cum equulo in	
Procorum deus Vranus	44	aerē cōscendere uisus 160	
Poetarū assertio uel contra-		præstigiatores, dæmones	115
dictio parui ponderis in sa-		præstites dij	45
garum negotio	200	prætoris uxor falso maleficij	
Politiani locus	343	accusata	613
Pomponatius <i>ἀδελφός</i> 676		precationis uis	558
Pomponatij de obsessis prin-		precum communium effica-	
cipio ab atra bile euacuan-		cia	538.540
dis sententia	531(95)	Priapus	41
Pomponatij liber 676. locus		princeps cui potestas est aer-	
<i>ἀδελφός</i>	107	ris	105
Pontifices Rom. pleriq; infa-		princeps huius mundi. ibid.	
mes magi	450	principis Christiani & ethni-	
porci Gadarenorum malefi-		ci discrimen	630
cio affecti	350	principis uerè pij imago Cli-	
<i>πόρκερ</i> Nereus	45	uens dux	10.11
<i>πόρκερ</i>	396	principis uirtus maximè quæ	
Pororum angustia	394	681	
Porphyrius magus 136 eius		principatus	105
delyria 490. de dæmoni-		proba materia, si probū nacta	
bus sententia 116. theurgia		sit artificem: prouerb. 20	
133.134		probationes in criminalib.	
Pythumus	45	claras esse debere	591
possibile solum puniri	650	Proclus philosophus, magus	
		136. eius de sacrificio & ma-	
		gia	

I N D E X.

gia liber. ibid.138
 prodigiorum fides quomo-
 do à diabolo paretur 59
 πρόματις 182
 Propertij locus 177.340.345
 πρὸς Αἴγυπτον apud Aegyptios
 132
 πρὸς Αἴγυπτον optima medi-
 cationis pars 441
 Proserpina 41
 πρὸς Αἴγυπτον dæmon 108
 prouinciarum dij 43
 Psal. locus 128.537
 Psellus Christianus, eiusque
 de dæmonibus sententia
 74.116.315
 ψευδῶν δαίμονες 114
 Psyche uenerea cum Cupi-
 dine uelutatio 317
 Psylli 330
 puella, amoris dæmone obse-
 sa 487 epileptica, pro dæ-
 moniaca habita 429
 puellæ cuiusdā pili in numos
 marchicos uersi 557
 puer in uirginē mutatus 424
 pueri dæmoniacy Amsteroda-
 mi quales 371
 pulli caput quomodo citra
 noxā stylo ptundatur 475
 pupillæ oculi spirituū copia
 331
 pupillæ binæ quibusdam fa-
 seinatricibus 330
 Pyrrhonæ disputationes 137
 Pythagoræ magicæ studiū 136.
 translationes 159
 Pythia mulier 182

Pythiæ 91
 Pythiæ puellæ de Paulo &
 Barnaba testimonium 61
 Pythiam pro Samuele, diabo-
 li spectrū excitasse 165.167
 Pythius cur Apollo 155
 Pythius spiritus 106(182
 Pythiū oraculū unde dictū
 Pytho. ibid.
 Python. Pythonicus spiritus
 129

Q

Q Væ ligauit, eandē quos
 que soluere necesse
 est: Canon, an uerus 362.
 inde
 in Quæstionib. siue tormen-
 tis stuporem ac taciturni-
 tatem inducendi modus
 magicus 481.483

R

R Abi Mosis de magicis mi-
 raculis sententia 501
 radix Solomonis quæ 516
 radice nulla dæmonem ex-
 trahi 515
 Raed Mindensis arx 615
 è Rana uiridi philtum 341
 ranæ Aegyptiæ 163
 Raphaelis angeli liber 146
 ratio, anima legis 652
 rationi quantum in rerum
 miraculis tribuendū 399.
 400
 rattos incantandi ratio 128
 Razielis angeli liber 146
 rectores tenebrarum huius
 seculi 105
 regale sacerdotium 676

I N D E X.

regina cœli	43	perfitio multifaria	46
Remmon idolum.	ibid.	rosearbor dæmon	114
remora pisciculus philtron		Rudolphus Erfurtensis epi-	
341		scopus	87
Rempha idolum	43	Rugianorum superstitio	56.
Renerus Solenander medi-		57	
cus.	277.405.413	rusticus horarū ictus in cor-	
res monstrosæ ore reiectæ,		de sentiens	372
an fuerint in corpore	352	ruta fascini annuletum	510
res naturales corporib. inna-		S	
sci, quæ ad maleficia quan-		S Aadiæ rabini de Samue-	
doq; referuntur	395	lis apparitione senten-	
res naturales in magno mun-		tia	169
do	93	Sabellici locus	313.332.496
res naturales & artificiales		sacerdos magus à dæmone	
quandoq; iudicari dæmo-		oppressus	145
niacas.	ibid.	sacerdotes Aegypti & Græci	
res plerunq; esse ridiculas,		medicinæ studiosi	449
quibus lamia lædere cre-		sacerdotes pro diis suis &	
duntur	327.328	comedere & coire	308
reuelationum ars	153	sacerdotes uictimarum hu-	
in Reuelationibus & appari-		manarum à Tiberio su-	
tionibus quib. hominibus		spensi	49
interesse expediat	73	sacerdotum Beli fraus	308
rex super omnes filios super-		sacerdotum fucus in adulte-	
biæ	105	riis	307
rhamni ramus	510	sacrifici Moguntinensis dæ-	
Rhodigium Italiæ opp	184	monium familiare cuius-	
rituum uarietas pro deorum		modi	112
multitudine	46	sacrificorum quorundam ma-	
Robertus Anglicus	140	gica diuinatio	192
Rodicofani fabula	262	sacrificiorum numerus apud	
Sogerius Bachon.	140	Aegyptios	150
Rolleri & Erii historia, ex		saga unde dicta 206. & quæ,	
Saxone Grammat.	258	ibid.	
Romani sacrorū ritus à Græ-		sagæ lædendæ per incanta-	
cis mutuati	47	tionem modus	464
Romanorum dii 45. religio-		sagæ ne Christi quidem tem-	
nis studium quale 137. su-		pore, nedum Moſis, cogni-	

I N D E X

ta	645	missum	129
sagæ tales, quales nostra æ-		Satan. Satanas	34. 105
rate comburuntur, priscis		sathanæ angelus 106. nūcius,	
ignotæ	206. 207	ibid.	
sagarum uocis abusus apud		sathanæ instituta omnia ma-	
Germanos	131	lè cohærere	213
Sagana uenefica	646	sathanæ limites torquendi à	
sagitta uolās in die 107. quid		Deo præfigi	384
Psalt.	537	fatanaë membra	108
sagittæ in aera eiaculari im-		fatanaë profligandi metho-	
minente tempestate apud		dus certissima	530. 547
Gothos solitæ	512	fatanaë in quos homines ma-	
Sahacat	309	ior potestas à Deo permit-	
Saitarum idololatria	44	tatur	532
salis consecrati usus	452	Saturnus	44. 109
salis uirtus 514. exorcisatio.		Saturni adulterium ab eius	
ibid.		facerdote administratum	
Salomonis idololatria	670	307	
Samaritani	632	Saturno infantes oblati	49
Samiorum dea Iuno	45	Saturninus	305
Samuelis apparitionem fuisse		satyrus animal 313. diabolus	
illusionem, etiam He-		107	
bræis uideri	169	Satyrus an dæmones 313. dii	
pro Samuelis imagine, diabo-		46	
li spectrum à Pythia exci-		satyrii radix	510
tatum	165. 167	Satyrides insulæ	313
de Samuele uero non euoca-		Saul pythonissas consulit	
to, Augustini sententia		670	
169. 171		Saulis reprobatio 171. præua-	
sanctorum inuocatio in mor-		ricatio	168
bis	598	saxeæ moles Coloniae	247
sanguinis fluxum inhibendi		Saxonis Grammatici locus	
modus magicus	473	56. 258	
sanguinis humani uictima		Saxones à Sclauis cæsi	107
47. 48		scalpelli acies fracta per ue-	
ad Sanguinem sistendum su-		nam ingressa, &c.	400
perstitiosum remediū	457	schedula ridicula collo ap-	
in Saræ uirginis uiros septē		pena contra lippitudinē	
cur ita sequi diabolo per-		500	

I N D E X.

schismatis execratio	625	an bono dæmone facta,	
<i>σχιμασμία</i>	166	sint discernenda	117
scorpio, diabolus	107	Simon magus è uirgine se na-	
Sergius monachus Mahome-		tum mentitus	302.319
ti præceptor 98 quo com-		Simonis magi fascinum	133.
mento propheta factus.		imago Faustiniانو impres-	
99		sa 237 præstigiæ 112.223. sta-	
serpens antiquus 34. tortuo-		tua 140. interitus.	ibid.
sus. ibid. & 107. diabolus.		simplicia sensus turbantia &	
ibid.		auferentia	276
serpentes à Nigritis fascina-		simplicitas est diaboli illu-	
ri	459	sionib. organum	547
serpentum incantatio. ibid.		simulachrum nullum exhor-	
de Seruatii Sasseni puero hi-		rescere dæmonem	405
storia	277	simulachrorum miracula per	
M. Seruiliū Nolani supersti-		dæmonē fieri solita	65.66
tio	500	in Sinum despuendi super-	
Seruius Tullus Iarvis filius fal-		stitio	511
sò creditus	302.312	Snebergius dæmon	101
Q. Sertorii cerua, Dianæ sa-		Sodomæ exitium	40
cra, consultrix	112	solani furiosi radix	280
Seth filii, angeli appellati	295	solis cursus miraculose impe-	
& filii Dei	296	ditus	124
Seuaruaim Assyriorum urbs		Solomon à superstitione ma-	
42		gica alienus	516
Seueri Sulpitii locus	66	Solomonis liber 139. radix	515
sexus humani mutatio natu-		quæ	516
ralis	422	somnifera lamiarum unguen-	
Sibylla Duislops	615	ta cuiusmodi	174.275
Sibyllæ Erythrææ de diuina-		somniorum obseruatio	127
tionis uanitate sententia		somnorinæ imagines	232
189		somnus grauis & inquietus	
Sibyllæ, à dæmone uelut cõ-		lassitudinem parit	611
ductæ	51	sophi, qui Chaldæis magi	137
Sibyllæ albæ	112	Sophia Vueri filia	501
sigillorum astronomicorum		soporis spiritus	106
& magicorū uanitas	477.	sortes uariæ unde	187
483.489		sortium etymon	181
signa quomodo à malone,		sortilegi qui Isidoro 178. un-	
		de di-	

I N D E X.

de dicti	181	tempore	222. (237
Sofigenes Alexandri præceptor 94. eius locus. ibid.		stabulariæ scœminæ. stabulū	
fortilegium	177	Statores dij	45
Spartæ dea Iuno	45	Steganographia Ioannis Trithemij 150. eius ordo	151
Spectrum mirū 81. quo dicto uictus abierit	93	stella Christi natiuitatis in-	
ectri syllogismi	92	dex, qualis	138
Spectra cur fortes uiri nō uideant	230	stella lunaria	94
Spira unde dicta	88	stellio philtrum	341
Spirituales astutiæ in cœlestibus	105	Stephanus Atrebatensis monachus	526. 528
Spirituales naturas cū scœminis coire nullo modo posse	315	stercus muris Paracelsi	198
Spiritus agens in filijs contumacibus 105. Antichristi. 106. Aegypti. ibid. dæmoniorū 105. Dei malus 105. diuinationis 106. immunus. ibid. impostor. ibid. irē. ibid. mēdax. ibid. mendaciorū 115. mutus & fur-		stercora non habere philtri-um	344
dus, Pythius, soporis, timoris 106. uertiginis. ibid.		stercora non habere philtri-um	183
Spiritus ad uindictam creati. ibid. an possint corpora transferre 242. Imperatores, Duces, Comites, Serui, &c. qui 151. immundi & mali unde 36. mali, etiam Dei spiritus dicti 534. mundi 105. quales substantiæ 248.		stincus philtrum	341
Spirituū immundorum subtilitas & fraus 224. in Steganographia partitio	151	stipes fatalis	256
spuere in terram eleuationis		strigæ. striges aues 206. unde dictæ	275
		strumis abigendis curatio superstitiosa	472
		struthio diabolus	107
		stupor in tormentis quomodo dissoluatur	485
		stuporem in tormentis inducentia uerba	482. 483
		subuersi qui	578
		succini uis quibus impediatur	507
		Succot Benoth idolum	41
		succubæ, dæmonis exemplū 320. 321	
		succubi & incubi dæmonis præstigiæ	310. 312
		Sueciæ regis in exercitu læmiæ circumductæ	268
		Suidæ locus	289
		sulphuris uis	509
		Sumanus	41
		super-	

I N D E X.

superstitio quomodo religio nem imitetur	499	tentationis causa	362
superstitutiones pellendis dæ- monū insidijs exerceri so- litæ	454	in Tentatione omni acquie- scendū uoluntari diuinæ	534.535.536
suppressiones	281	tentatores dæmones	115
suum pestis	438	τηρομαίεα	178
Syluani 46. qui & incubi	312	ternistratores dæmones	109
Syluester ij. pont. Rom. ma- gus 450. Gilbertus antea	583. de eodē historia. ibid.	terrei uirunculi.	ibid.
Synochrides	511	Tertulliani locus	49.56.58.
Syrorum dea Astarte	44	69.159. exhortatio	442
T		testes monacho sano nolen- tiq; exēti	410
T Aciturnitas in tormētis quomodo dissoluatur		testiculos incatatione nō adi- mi	309
485. eandem inducentia uerba	482.483	τίταρον à diabolo interdū cieri	68(110
Tages	81	retrici familiares dæmones	
Tamerani	113	Teutates Gallorū idolū	50
tarantulæ morsus symptoma ta & curatio	436	thaninim diabolus	107
Tatiani de dæmorū tenta- tione sententia	101	Thamuz idolum	43
Tatiani locus	37.495	Thartac idolum	42
Tauricorum sacra	49	Thaysa fl.	398
taurus Mahometicus	98	theangelis radix	280
taxilli tormentum	484	Thebanorū idololatria	44
Telchines fascinatores	331	Thebit annuli	477
τελχαι	134	διλατης	129
teli extrahendi modus magi- cus	473	Theodorus Byzantinus	230
Temixtitarum sacra	50(561	Theodorus Gronius consul Vuesaliensis	525
tēpestatis sedatio impia	558.	Theodorus iurisc.	96.184
tēpla ingressi cur se resperge re soliti etiā apud ueteres	204	Theodosij Iudæorum princi- pis cum Philippo argenta- rio colloquium	289
in Tenebris cur aliqua collu- cere uideantur	94	Theophrasti Paracelsi lemu- res pellendi modus	439.
		eiusdē Paragramon: item eiusdem sectatorum impu- dentia	196
		therianarcæ uis	438
		the-	

I N D E X.

thesaurum inquirēdi modus		mæuisæ	80
magicus	478(645)	tolerantiæ exempla	537-538
Thessalica mulier, Prouerb.		Tonantes dij	45(396)
θησγία	133	tophacei calculi in utero nati	
theurgicæ cōsecrationes	134	tophus 400 à colico laboran-	
Theutus dæmon apud Plato		te deiectus 398. in iuuenca	
nem	115	rū uentre reperiri solitus,	
Thibiorum gens 330. in Pon-		qualis 400. itē in iuncturis	
to, non posse mergi	589	morbo articulari laboran-	
Thilo à dracone interfectus,		tium	396
herbæ ui restituitur	173	tormenta quomodo quidā	
θηλύτεια cur Homero di-		non sentiant	481. 483
ctæ mulieres	225	tormentis fides non adhiben-	
Thomæ liber magicus	139	da	682
Thor numen	46	in Tormentis stupor & taci-	
thus	510(452)	turnitas quomodo dissol-	
thuris è cereo Paschali usus		uatur	485
Tiberij Cæs. oculi	331	Triballorū fascinatrices	330
tibicinis Omnicoloris Ham.		Trismegistus Mercurius mar-	
melæ historia	85	gus 136. eiusdem de dæmo-	
Tibilenus Noricorū deus	44	nū lapsu sententia 35. item	
Tibulli locus	208	de spirituum nominibus	
timor nocturnus	106	tractatus	147
timoris spiritus.	ibid.	Tritemius magus 150. eiusdē	
timorem fortes imagines gi-		Steganographia.	ibid.
gnere	230	Troianorum dea Vesta	45
à Timore nocturno nō me-		Trophonij oraculum	93
tuendum quid	537	trulli dæmones quales	111
tipula	422	Tuccia uirgo Vestalis	158
Tiresiæ uaticinia 48. uatis in		Tulli Hostilij interitus	141
fœminam mutatio	425	Turcæ cuiusdam miranda	95
Tiridates magus	205	Turcarum magica diuinationo	
Tobiæ angelus	146		189
Tobiæ castitate, & ad Deum		tutelares dij	46
oratione fugatum dæmo-		Tyberius Atinius	497
nium	511	typho	246
in Tobiam nihil permissum		Tyranni sacerdotis adulter-	
diabolo, cur	120	rium	307. 308
togarum species quando Ro-		Tyri interitus ab Esaia præ-	
		dictus	

dictus	59	uentriculi dolores	354
V		uentriculi orificium neruo.	
Valentiniani hæretici	140	sum, & ualde fenfile. ibid.	
Valeriana	510	uentriloqui	129. qui Aug. 183
Valerij Max. locus	64. 181	uenti uenales	157
Varronis commenticiorum		Venus Arabum dea	44. Pa-
deorum numerus		phi culta.	ibid.
uafa iniquitatis, & furoris, de		Veneris impotentix reme-	
mones	155. item irę mortis.	dium magicum	478
ibid.		in Venerea lue laborantiũ lo-	
uates diaboli cuiusmodi	51. 52	tio animalcula quaxdã in-	
ueſtes portarum ueneno in-		natare	396
fectæ	333	uerbena	510
Veia uenefica	645	Verbum Dei non mortua lite-	
uenator, diabolus	106	ra, ſed ſpiritus & uita	476.
uenefica magia	332	ſpiritu efficax	513
ueneficarũ appellatio	131. ars	Verbi Dei abufus	455. 464.
ſola pertimeſcenda	678. pœ-	470. genuinus uſus. ibid.	
næ	644. 645 (nis 131	uerba nihil immutare niſi au-	
ueneficus pro mago Germa-		ditum	485. 487. ſtuporẽ &
uenefici	16. lege Moſis tolli	taciturnitatẽ in tormentis	
iulſi	18. 126. qui propriẽ di-	inducentia	482. 484. 486
cendi	332. quomodo læ-	uerbis imprecationũ nemi-	
dant animãtia	347. ratio 9.	nem poſſe lædi	599. 600.
ueneficorum puniendorum		inſtituto conſonis in eli-	
modus	18. (dũ 564	minando ſatana eſſe opus	
contra Veneficum quid agen-		521	
uenefici genus quo pecus pe-		uerbaſcum	472
rit, uariæ	345	ueritas, certæ rei noticia	650
ueneficio infecti quales	438.	in profundo abſtruſa	7. nō
eorũ ſymptomata.	ibid.	quærenda à mortuis	165
ad Veneficia ſcœminæ uiris		ueritatẽ poſſe etiã à diabolo,	
procliuioreſ	645. 646	licet mendace dici	171
ueneficiorum memorabilia		uermis octo pedum longitu-	
exempla	332	dine à ruſtico eiectus	398.
uenena intrò aſſumpta	436.	equum infeſtantis cura	
cōtactu lædentia, itẽ hali-		tio	458. 459
tu.	ibid.	uermes prodigioſos inter-	
Venetianello funābulus	96	dum in hominum finibus	
		naſci.	

I N D E X.

nasci.	ibid.	Vlricus Molitor	8.320
uertiginis spiritus	106	Vlricus Neusseffer	372
Vespasiani miraculū	503.504.	ululæ,diabolus	107
506		ultores scelerum dæmones	
Vesta Troianorum dea	45	115	
ueterinariæ artis autores	563	Vlyssis sociorum mutatio.	
ueronicæ herbæ gloria	510	418.420	
uictimæ humanæ à diabolo		uoces an ullæ cum cœli	
excogitata	56	imaginibus conueniant.	
uictimæ sanguinis humani		475	
47.48		uolucres cœli	107
Victoria dea	45	uoluntas non omnis punien-	
Vincentij fabulosæ narratio.		da	640.641
nes	318.319	Vortigernus rex	318
ne Vinum inuertatur,super-		upupæ pennæ sive ouum.ibid.	
stitiosum remedium	457	δρακοντες dæmones cur	
Virg.locus 43.66.128.180.181.		Empedocli	35
207.209.211.271.301.340.		Vranus Pœnorum deus	44
345.415.438.510.639. spiri-		urfini cerebri esus	422
tu se obfessam puella quæ-		in Vtero nati tophacei calcu	
dam falsa	531	li	396
sine Viri semine cur multi na		Vualdath deus	43
ti fingantur	304.305	Vuell pagi dæmoniacæ ficta	
absq; Viri semine præter Chri-		448	
stum,nemo natus	301	Vuerteti occlusarum monia-	
uirgo religiosa apud Hollan-		lium dæmoniacarū histo-	
dos ob incubū dæmonem		ria	374
præcipuè exusta	276	Vueruuolf	237
uirgines omnes hymene do-		Vuesalienis exorcistæ histo-	
tatæ 284. inde	285.288.	ria	524
uirginitatis indicia,ex Mose		Vuieri cognomen Latinum	
declarata	284.287	Piscinarius 525.cō	dia-
uirunculi montani,iii. terrei		boli conatum uires 68 pa-	
109		rentes 109.fratres	110
is quid	659	Vuiero lares familiares in æ-	
italis Besumbæus medicus		dibus parentum suorū ob-	
525		seruati.	ibid.
ituli aurei adorati	43	Vuildstadia	408
itulum adoratio	47	Vuinandus monachus exor-	
		cista	

I N D E X.

cista	524	Zantefæ mulieris specie dia-	
Vulcanus Lemni cultus	44	bolus de S. Francisco men-	
uulturum partus	301	titus	87
Vuolfenbutel arx	387	Zamolxis magus	135
Vnymmaria Duringorū opp.		Zaratus magus.	ibid.
427		Zarmocenidas magus.	ibid.
X		Zarois magi interitus	141
X Anthus hispanicus	173	zauberer	131
X Xurguminæ	240	Zenobia ab Aureliano cur di-	
Z		missa	640
ZAbulus magus	135	Zoroastres Perfa Oromafi	
Z Zachariæ Babylonij li-		F. 135. magiē repertor. ibid.	
ber 139. prophetæ locus	52	idem qui & Mesraim. i.	
Zairagia ars difficillima	186	bid.	
		Zijm, diabolus	107.

F I N I S.

